

KATECHISMUS

KATOLICKÉ CÍRKVE

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

Církevní schválení České biskupské konference
Čj. 237/95 ze dne 13.4.1995

Začala nová éra lidstva

Řím (rm) – Dnes, tj. 8.10.2000, vykročilo lidstvo konečně po dlouhém váhání novým směrem. Papež Jan Pavel II. spolu se všemi biskupy celého světa zasvětil celý svět na prahu nového tisíciletí Neposkvrněnému Srdci Panny Marie, tak jak to ona požadovala při svém zjevení ve Fatimě v roce 1917.

Tímto aktem se lidstvo odřeklo satanovy nadvlády a vzpoury a rozhodlo se pro Boha. Strhlo ze sebe jho zla a přimklo se k cestě vedoucí ke spáse. Dnešní den je vpravdě historický, neboť obrací směr lidských dějin, nastavený Adamovým pádem.

Petr našich dnů
papež Jan Pavel II.

Z francouzštiny („Catéchisme de l'Eglise catholique“) přeložil P. Josef Koláček, SJ, Řím 1993

Koncept převeden na kodifikovaný text KKC, vydaný nakladatelstvím Zvon, Praha 1995, schválený Českou biskupskou konferencí.

Editaci provedl Ing. Rudolf Minář, Lanškroun 2000, jako dar Bohu, P.Marii a Církvi k
Jubilejnímu roku Páně 2000.

Soubor je soukromou nekomerční pomůckou pro snadné a rychlé vyhledávání.
Modrým písmem jsou v textu Katechismu odlišeny vložené doplňky.

CHRISTUS
HERI - HODIE - SEMPER
KRISTUS
VČERA - DNES - NAVĚKY

APOŠTOLSKÁ KONSTITUCE
„FIDEI DEPOSITUM“
k vydání
KATECHISMU KATOLICKÉ CÍRKVE
napsaného
PO DRUHÉM EKUMENICKÉM
VATIKÁNSKÉM KONCILU

JAN PAVEL II., BISKUP

**SLUŽEBNÍK BOŽÍCH SLUŽEBNÍKŮ,
NA VĚČNOU PAMĚŤ**

*Ctihodným bratřím kardinálům, patriarchům,
arcibiskupům, biskupům, kněžím, jáhnům a všem ostatním
členům Božího lidu*

1. Úvod

Uchovávat poklad víry je poslání, které Pán svěřil své Církvi a ona je plná v každé době. Druhý ekumenický vatikánský koncil, který zahájil před třiceti lety můj předchůdce Jan XXIII., blahé paměti, si vytknul za cíl svého úsilí postavit do pravého světla apoštolské a pastorální poslání Církve a přivést vyzařováním pravdy evangelia všechny lidi k tomu, aby hledali a přijali Kristovu lásku, která převyšuje všechno poznání (srov. Ef 3,19).

Jan XXIII. stanovil koncilu za hlavní úkol lépe střežit a vysvětlovat drahocenný poklad křesťanské nauky, aby se stal přístupnějším všem Kristovým věřícím a všem lidem dobré vůle. Proto neměl koncil na prvním místě odsoudit dobové omyly, nýbrž se měl především zaměřit na to, aby s klidnou vyrovnaností ukázal sílu a krásu nauky víry, „Světlo, které vzejde z tohoto koncilu,“ říkal papež, „bude pro Církev ... pramenem duchovního obohacení. Když z něj načerpá novou energii, bude bez bázně hledět do budoucnosti ... Je naší povinností dát se s radostí a beze strachu do práce, kterou vyžaduje naše doba, a pokračovat tak v cestě, po které Církev kráčí už téměř po dvacet století.“¹

Koncilní otcové mohli s Boží pomocí za čtyři léta práce vypracovat pozoruhodný souhrn naukových výkladů a pastorálních směrnic, určených pro celou Církev. Pastýři i věřící v nich najdou orientaci pro onu „obnovu myšlení, činnosti, mravů a mravní síly, radosti a naděje, jež byla cílem koncilu.“²

Koncil i po svém skončení nepřestával inspirovat život Církve. V roce 1985 jsem mohl prohlásit: „Pro mne, který jsem měl zvláštní milost se jej zúčastnit a aktivně spolupracovat na jeho průběhu, 2. vatikánský koncil vždy byl a je, zvláště v těchto letech mého pontifikátu, trvalým opěrným bodem každé mé pastorální akce; vědomě jsem usiloval konkrétně a věrně uplatňovat jeho směrnice na úrovni každé (místní) církve i Církve všeobecné. K tomuto prameni je třeba se neustále vracet.“³

V tomto duchu jsem 25. dubna 1985, při příležitosti dvacátého výročí skončení koncilu, svolal mimořádné shromáždění biskupské synody. Cílem tohoto shromáždění bylo ocenit milosti a duchovní plody 2. vatikánského koncilu, prohloubit jeho učení, aby se k němu lépe přilnulo a aby se přispělo k jeho poznání a uplatňování.

Při této příležitosti synodální otcové vyjádřili přání, „aby byl sestaven katechismus nebo souhrn celé katolické nauky – a to jak věrouky, tak morálky –, který by sloužil jako podklad pro katechismy nebo souhrny, které budou vypracovány v různých zemích. Výklad nauky má být podložen biblicky a liturgicky; musí být věro-

učně spolehlivý a zároveň přizpůsobený současnému životu křesťanů.⁴ Po skončení synody jsem toto přání přijal za své, neboť jsem měl za to, že „plně odpovídá opravdové potřebě všeobecné Církve i místních církví“.⁵

Jak neděkovat z celého srdce Pánu v tento den, kdy můžeme předložit Církvi tento orientační text nazvaný „Katechismus katolické Církve“, který má sloužit jako návod pro katechezi obnovenou z živých pramenů víry!

Po obnově liturgie a nové kodifikaci kanonického práva latinské Církve a Kánonů východních katolických církví bude tento katechismus velmi důležitým přínosem k oné obnově celého života Církve, kterou nařídil a započal 2. vatikánský koncil.

2. Průběh přípravy textu a její duch

„Katechismus katolické církve“ je plodem široké spolupráce: vznikal během šesti let intenzivní práce, vedené v duchu pozorné otevřenosti a s vřelým nadšením.

V roce 1986 jsem světil komisi dvanácti kardinálů a biskupů, které předsedal pan kardinál Josef Ratzinger, úkol připravit návrh katechismu, o který žádali synodální otcové. Komisi v její práci pomáhala redakční skupina sedmi diecézních biskupů a teologických a katechetických odborníků.

Komise, pověřená dávat směrnice a bdít nad průběhem prací, bedlivě sledovala všechna stadia redakce devíti postupných znění. Redakční skupina vzala na sebe odpovědnost vypracovat text, provést úpravy požadované komisí a zvážit připomínky četných teologů, exegetů a katechetů a především biskupů z celého světa, aby text vylepšila. Komise byla místem plodných a obohacujících výměn názorů, zajišťujících jednotu a stejnorodost textu.

Návrh byl předmětem rozsáhlých porad všech katolických biskupů, biskupských konferencí nebo jejich synod, teologických a katechetických institutů. Návrh jako celek byl biskupy přijat velmi příznivě. Právem lze tvrdit, že tento Katechismus je plodem spolupráce celého episkopátu katolické Církve, který velkodušně přijal mou výzvu, aby vzal na sebe svou část odpovědnosti v iniciativě, která se bezprostředně týká církevního života. Tato odpověď vyvolává ve mně hluboký pocit radosti, protože účast tolika hlasů vyjadřuje to, co lze nazvat „symfonií“ víry. Vydání tohoto Katechismu tak zrcadlí kolegiální povahu episkopátu: dosvědčuje všeobecnost Církve.

3. Rozdělení látky

Katechismus má věrně a organicky předložit učení Písma svatého, tradice žijící v Církvi a autentického učitelského úřadu, jakož i duchovní dědictví Otců, světců a světic Církve, aby tak bylo možno lépe poznat křesťanské tajemství a oživit víru Božího lidu. Musí brát v úvahu rozvíjení nauky, které Duch svatý během staletí vnukl Církvi. Je také nutné, aby napomáhal osvěcovat světlem víry nové situace a problémy, které se v minulosti ještě neobjevily.

Katechismus bude tedy zahrnovat věci nové i staré (srov. Mt 13,52), protože víra je vždy táž a zároveň zdrojem stále nového světla.

Aby odpověděl na tento dvojí požadavek, přejímá „Katechismus katolické církve“ na jedné straně „starobylé“ tradiční uspořádání, zachované v katechismu Pia V., tak, že člení svůj obsah na čtyři části: vyznání víry; posvátná liturgie se svátostmi na čelném místě; křesťanské jednání, jehož výklad vychází z příkázání; a konečně křesťanská modlitba. Současně však je obsah Katechismu vyjádřen „novým“ způsobem, aby odpovídal na otázky naší doby.

Čtyři části Katechismu jsou navzájem spojeny: křesťanské tajemství je předmětem víry (první část); slavi se a sdílí liturgickými úkony (druhá část); je přítomno, aby osvěcovalo a podporovalo Boží děti v jejich jednání (třetí část); je základem naší modlitby, jejímž výsadním výrazem je „Otče náš“, který vyjadřuje předmět naší prosby, naší chvály, naší přímluvy (čtvrtá část).

Liturgie je sama o sobě modlitbou; vyznání víry nachází své správné místo při slavení bohoslužby. Milost, plod svátostí, je nenahraditelnou podmínkou křesťanského jednání, tak jako účast na liturgii Církve vyžaduje zase víru. Jestliže se víra nerozvíjí ve skutečích, je mrtvá (srov. Jak 2,14-16) a nemůže dávat plody věčného života.

Při četbě „Katechismu katolické církve“ lze vnímat obdivuhodnou jednotu Božího tajemství, Božího spásného plánu, stejně jako ústřední postavení Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího, poslaného Otcem, který se stal člověkem v lůně nejsvětější Panny Marie působením Ducha svatého, aby byl naším Spasitelem. On, který za nás zemřel a vstal z mrtvých, je přítomen ve své Církvi, zvláště ve svátostech; je pramenem víry, vzorem jednání pro křesťana a učitelem naší modlitby.

4. Nauková hodnota textu

„Katechismus katolické církve“, který jsem schválil 25. června t.r. a jehož vydání nyní ze své apoštolské moci nařizuji, je výkladem víry Církve a katolické nauky, jak je dosvědčuje a osvětluje Písmo svaté, apoštolská Tradice a učitelský úřad Církve. Uznávám Katechismus za platný a oprávněný nástroj ke službě církevnímu společenství a za bezpečnou normu pro vyučování víře. Kéž slouží k obnově, k níž Duch svatý neustále volá Církev, Kristovo tělo, putující na cestě k nepomíjejícímu světlu království!

Schválení a zveřejnění „Katechismu katolické církve“ je služba, kterou chce Petrův nástupce prokázat svaté katolické Církvi, všem místním církvím, které jsou v pokoji a společenství s Apoštolským stolicem v Římě. Touto službou touží posilovat a utvrzovat víru všech učedníků Pána Ježíše (srov. Lk 22,32), jakož i upevnit svazky jednoty v téže apoštolské víře.

Žádám tedy pastýře Církve a věřící, aby přijali Katechismus v duchu společenství a aby jej pilně používali při plnění svého poslání hlásat víru a povolávat k životu podle evangelia. Tento Katechismus je jim dán, aby sloužil za spolehlivé a hodnověrné vodítko při vyučování katolické nauce a zvláště při vypracování místních katechismů. Nabízí se také všem věřícím, kteří touží prohloubit své poznání nevyčerpatelného bohatství spásy (srov. Ef 3,8). Zamýšlí podporovat ekumenické úsilí, oživované svatou touhou po jednotě všech křesťanů, tím, že vystihuje s přesností obsah a souladnou ucelenost katolické víry. „Katechismus katolické církve“ je konečně nabídnut každému člověku, který se nás ptá po důvodech naší naděje (srov. 1 Petr 3,15) a chce poznat, co věří katolická Církev.

Tento Katechismus není určen k tomu, aby nahradil místní katechismy, řádně schválené církevními autoritami, diecézními biskupy a biskupskými konferencemi, zvláště v případech, kdy dostaly schválení Apoštolského stolce. Je určen k tomu, aby povzbuzoval a pomáhal v sestavování nových místních katechismů, které budou brát v úvahu rozmanitost poměrů a kultury, ale též pečlivě uchovájí jednotu víry a věrnost katolickému učení.

5. Závěr

Na konci tohoto dokumentu, kterým je představen „Katechismus katolické církve“, prosím nejsvětější Pannu Marii, Matku vtěleného slova a Matku Církve, aby podporovala svou mocnou přímlovou katechetickou práci celé Církve na všech úrovních v této době, kdy je Církev volána k novému evangelizačnímu úsilí. Kéž světlo pravé víry osvobodí lidstvo od nevědomosti a otroctví hříchu, aby je vedlo k jediné svobodě, hodné toho jména (srov. Jan 8,32): totiž ke svobodě života v Ježíši Kristu pod vedením Ducha svatého, zde na zemi i v nebeském království, v plnosti blaženého patření na Boha tváří v tvář (srov. 1 Kor 13,12; 2 Kor 5,6-8)!

Dáno dne 11. října 1992, o třicátém výročí zahájení 2. ekumenického vatikánského koncilu, ve čtrnáctém roce mého pontifikátu.

Jan Pavel II.

¹ Jan XXIII., Úvodní promluva při zahájení 2. vatikánského koncilu, 11. října 1962: AAS 54 (1962), str. 788-791

² Pavel VI., Závěrečná promluva při ukončení 2. vatikánského koncilu, 8. prosince 1965: AAS 58 (1966):, str. 7-8

³ Jan Pavel II., Proslov 25. ledna 1985: L' Osservatore Romano, 27. ledna 1985

⁴ Závěrečná zpráva mimořádné biskupské synody, 7. prosince 1985, II, B, a, n. 4: Enchiridion Vaticanum, vol. 9, str. 1758, n. 1797

⁵ Jan Pavel II., Závěrečný projev na mimořádné biskupské synodě, 7. prosince 1985, n. 6: AAS 78 (1986), str. 435

OBSAH

Článek KKC

Apoštolská konstituce „FIDEI DEPOSITUM“

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE**1-2865****Předmluva****1-25**

- I. Život člověka – poznávat a milovat Boha 1-3
- II. Předávání víry – katecheze 4-10
- III. Účel tohoto katechismu a komu je určen 11-12
- IV. Struktura tohoto katechismu 13-17
 - I. Vyznání víry – II. Svátosti víry – III. Život podle víry – IV. Modlitba v životě podle víry*
- V. Praktický návod k užití tohoto katechismu 18-22
- VI. Nutné úpravy a přizpůsobení 23-25
 - Láska je nade vše*

PRVNÍ ČÁST

VYZNÁNÍ VÍRY**26-1065**

PRVNÍ ODDÍL

„VĚŘÍM“ – „VĚŘÍME“**26-184****1. Člověk je „schopen“ Boha****27-49**

- I. Touha po Bohu 27-30
- II. Cesty, které vedou k poznání Boha 31-35
- III. Poznání Boha podle Církve 36-38
- IV. Jak mluvit o Bohu 39-43
 - Souhrn* 44-49

2. Bůh přichází vstříc člověku**50-141****1. Boží zjevení****51-73**

- I. Bůh zjevuje svůj „dobrotivý plán“ 51-53
- II. Etapy zjevení 54-64
 - Už od počátku se Bůh dává poznat – Smlouva s Noemem – Bůh vyvolil Abraháma – Bůh utváří svůj lid Izrael*
- III. Ježíš Kristus – „prostředník a plnost celého zjevení“ 65-67
 - Bůh vyslovil všechno ve svém Slovu – Nebude již žádné jiné zjevení*
 - Souhrn* 68-74

2. Předávání Božího zjevení**74-100**

- I. Apoštolská Tradice 75-79
 - Kázání apoštolů... — ...pokračuje v apoštolské posloupnosti*
- II. Vztah mezi Tradicí a Písmem svatým 80-83
 - Společný pramen — ...dva rozdílné způsoby předávání — Apoštolská Tradice a různé tradice církevní*
- III. Výklad pokladu víry 84-95
 - Poklad svěřený celé Církvi – Učitelství úřad Církve – Články víry – Nadpřirozený smysl pro víru – Růst v chápání víry*
 - Souhrn* 96-100

3. Písmo svaté**101-141**

- I. Kristus – jediné Slovo Písma svatého 101-104
- II. Inspirace a pravda Písma svatého 105-108
- III. Duch svatý, vykladatel Písma 109-119
 - Smysly Písma*

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

O b s a h

Článek KKC

IV. Kánon Písma svatého	120-130
<i>Starý zákon – Nový zákon – Jednota Starého a Nového zákona</i>	
V. Písmo svaté v životě Církve	131-133
<i>Souhrn</i>	134-141

3. Člověk odpovídá Bohu 142-184

1. Věřím 144-165

I. Poslušnost víry	144-149
<i>Abrahám, „otec všech věřících“ – Maria, „blahoslavená, která uvěřila“</i>	
II. „Vím, komu jsem uvěřil“ (2 Tim 1,12)	150-152
<i>Věřit v jednoho Boha – Věřit v Ježíše Krista, Božího Syna – Věřit v Ducha svatého</i>	
III. Charakteristické rysy víry	153-165
<i>Víra je milost – Víra je lidský úkon – Víra a rozum – Svoboda víry – Nezbytnost víry – Vytvrlost ve víře – Víra, počátek věčného života</i>	

2. Věříme 166-184

I. „Shlédni, Pane, na víru své Církve“	168-169
II. Řeč víry	170-171
III. Jen jedna víra	172-175
<i>Souhrn</i>	176-184

Vyznání víry (Krédo)

DRUHÝ ODDÍL VYZNÁNÍ KŘESŤANSKÉ VÍRY SYMBOLY VÍRY

185-1065

1. Věřím v Boha Otce 185-421

1. „Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země“ 198-421

1.1.1 „Věřím v Boha“ 199-231

I. Věřím v jednoho Boha	200-202
II. Bůh zjevuje své jméno	203-213
<i>Živý Bůh – „Jsem, který jsem“ – „Bůh plný slitování a milostivý“ – Jedině Bůh je</i>	
III. Bůh, „ten, který je“, je pravda a láska	214-221
<i>Bůh je pravda – Bůh je láska</i>	
IV. Co vyplývá z víry v jediného Boha	222-227
<i>Souhrn</i>	228-231

1.1.2 Otec 232-267

I. „Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“	232-237
II. Zjevení Boha jako Trojice	238-248
<i>Otec zjevený Synem – Otec a Syn zjevení Duchem</i>	
III. Svatá Trojice v nauce víry	249-256
<i>Jak se formovalo trinitární dogma – Dogma o Nejsvětější Trojici</i>	
IV. Boží díla a poslání Trojice	257-260
<i>Souhrn</i>	261-267

1.1.3 Všemohoucí 268-278

<i>„Učinil všechno, co chtěl“ (Ž 115,3) – „Ty však máš slitování se vším, protože můžeš všechno“ (Mdr 11,23)</i>	268-274
<i>– Tajemství zdánlivé Boží bezmocnosti</i>	
<i>Souhrn</i>	275-278

1.1.4 Stvořitel 279-324

I. Katecheze o stvoření	282-289
II. Stvoření – dílo Nejsvětější Trojice	290-292
III. „Svět byl stvořen k Boží slávě“	293-294
IV. Tajemství stvoření	295-301
<i>Bůh tvoří s moudrostí a láskou – Bůh tvoří „z ničeho“ – Bůh tvoří svět uspořádaný a dobrý – Bůh přesahuje stvoření a je v něm přítomen – Bůh uchovává a řídí stvoření</i>	
V. Bůh uskutečňuje svůj plán: Boží prozřetelnost	302-314

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

O b s a h

Článek KKC

V. Bůh uskutečňuje svůj plán: Boží prozřetelnost	302-314
<i>Prozřetelnost a druhotné příčiny – Prozřetelnost a pohoršení zla</i>	
<i>Souhrn</i>	315-324
1.1.5 Nebe a země	325-354
I. Andělé	328-336
<i>Existence andělů, pravda víry – Kdo jsou? – Kristus „a s ním všichni andělé“ – Andělé v životě Církve</i>	
II. Viditelný svět	337-349
<i>Souhrn</i>	350-354
1.1.6 Člověk	355-384
I. „K Božímu obrazu“	356-361
II. Jednota duše a těla	362-368
III. „Jako muže a ženu je stvořil“	369-373
<i>Bohem chťená rovnost a různost – „Jeden pro druhého“ – „Jednota ve dvou“</i>	
IV. Člověk v ráji	374-379
<i>Souhrn</i>	380-384
1.1.7 Pád	385-421
I. „Kde se rozmohl hřích, tam se v míře ještě daleko štědrější ukázala milost“	386-390
<i>Skutečnost hříchu – Prvotní hřích, základní pravda víry – Jak číst vyprávění o pádu?</i>	
II. Pád andělů	391-395
III. Prvotní hřích	396-409
<i>Zkouška svobody – Prvotní hřích člověka – Následky Adamova hříchu pro lidstvo – Tvrdý boj</i>	
IV. „Tys ho nenechal napospas smrti“	410-412
<i>Souhrn</i>	413-421

2. Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího 422-682

2. „I v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho“ 430-455

I. Ježíš	430-435
II. Kristus	436-440
III. Jednorozený Syn Boží	441-445
IV. Pán – Hospodin	446-451
<i>Souhrn</i>	452-455

3. „Ježíš Kristus byl počat z Ducha svatého a narodil se z Marie Panny“ 456-570

2.3.1 Syn Boží se stal člověkem 456-483

I. Proč se Slovo stalo tělem	456-460
II. Vtělení	461-463
III. Pravý Bůh a pravý člověk	464-469
IV. Jak je Boží Syn člověkem?	470-478
<i>Kristova duše a jeho lidské poznání – Kristova lidská vůle – Kristovo pravé tělo – Srdce vtěleného Slova</i>	
<i>Souhrn</i>	479-483

2.3.2 „... skrze Ducha svatého přijal tělo z Marie Panny“ 484-511

I. Skrze Ducha svatého...	484-486
II. ... narodil se z Marie Panny	487-507
<i>Mariino předurčení – Neposkvrněné početí – „Staň se mi podle tvého slova...“ – Mariino božské mateřství – Mariino panenství – Maria „vždy Panna“ – Mariino panenské mateřství v Božím plánu</i>	
<i>Souhrn</i>	508-511

2.3.3 Tajemství Kristova života 512-570

I. Celý Kristův život je tajemství	514-521
<i>Společné rysy Ježíšových tajemství – Naše spojení s Ježíšovými tajemstvími</i>	
II. Tajemství Ježíšova dětství a skrytého života	522-534
<i>Přípravy – Tajemství Vánoc – Tajemství Ježíšova dětství – Tajemství Ježíšova skrytého života</i>	
III. Tajemství Ježíšova veřejného života	535-560
<i>Ježíšův křest – Ježíšovo pokušení – „Přiblížilo se Boží království“ – Hlásání Božího království – Znamení Božího království – „Klíče království“ – Závavek království: proměnění – Ježíš vstupuje do Jeruzaléma – Ježíš do Jeruzaléma vstupuje jako Mesiáš</i>	
<i>Souhrn</i>	561-570

4. Ježíš Kristus „trpěl pod Ponciem Pilátem, ukřižován umřel i pohřben jest“ 571-630

2.4.1 Ježíš Kristus a Izrael 574-594

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

O b s a h

Článek KKC

I. Ježíš a Zákon	577-582
II. Ježíš a chrám	583-586
III. Ježíš a víra Izraele v jediného Boha a Spasitele	587-591
<i>Souhrn</i>	592-594

2.4.2 Ježíš Kristus zemřel ukřižován 595-623

I. Ježíšův proces	595-598
<i>Židovští představitelé mají rozdílné názory na Ježíše – Židé nejsou kolektivně odpovědní za Ježíšovu smrt – Všichni hříšníci jsou původci Kristova utrpení</i>	
II. Kristova výkupná smrt v Božím plánu spásy	599-605
<i>„Ježíš byl vydán, jak to Bůh předem rozhodl“ – „Zemřel za naše hříchy podle Písma“ – Bůh s ním „kvůli nám jednal jako s hříšníkem“ – Bůh má iniciativu ve všeobecné vykupitelské lásce</i>	
III. Kristus obětoval sám sebe Otci za naše hříchy	606-618

Kristus se obětuje Otci celým životem – „Beránek, který snímá hříchy světa“ – Ježíš se svobodně ztotožňuje s vykupitelskou láskou Otce – Při večeři předal svobodné obětování svého života – Agónie v Getsemanech – Kristova smrt je jediná a definitivní oběť – Ježíš nahrazuje svou poslušností naši neposlušnost – Ježíš dokonává svou oběť na kříži – Naše účast na Kristově oběti

Souhrn 619-623

2.4.3 Ježíš Kristus „byl pohřben“ 624-630

Kristovo tělo v hrobě – „Nedopustíš, aby tvůj Svatý podlehl porušení“ – „Pohřbení s Kristem...“

Souhrn 624-628

Souhrn 629-630

5. Ježíš Kristus „sestoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých“ 631-658

2.5.1 Ježíš Kristus „sestoupil do pekel“ 632-637

Souhrn 636-637

2.5.2 Třetího dne vstal z mrtvých 638-658

I. Historická i transcendentní událost	639-647
<i>Prázdňý hrob – Zjevení Zmrtvýchvstalého – Stav Kristova vzkříšeného lidství – Zmrtvýchvstání jako transcendentní událost</i>	
II. Zmrtvýchvstání – dílo Nejsvětější Trojice	648-650
III. Smysl a spásný dosah zmrtvýchvstání	651-655
<i>Souhrn</i>	656-658

6. Ježíš Kristus „vstoupil na nebesa, sedí po pravici Boha, Otce všemohoucího“ 659-667

Souhrn 665-667

7. „Odtud přijde soudit živé i mrtvé“ 668-682

I. Znovu přijde ve slávě	668-677
<i>Kristus již vládne prostřednictvím Církve... - ...v očekávání, že mu bude všechno podřízeno – Kristův slavný příchod, naděje Izraele – Poslední zkouška Církve</i>	
II. Soudit živé i mrtvé	678-679
<i>Souhrn</i>	680-682

3. Věřím v Ducha svatého 683-1065

8. „Věřím v Ducha svatého“ 687-747

I. Společné poslání Syna a Ducha	689-690
II. Jméno, název a symboly Ducha svatého	691-701
<i>Vlastní jméno Ducha svatého – Názvy Ducha svatého – Symboly Ducha svatého</i>	
III. Duch a Boží Slovo v čase zaslíbení	702-716
<i>Ve stvoření – Duch zaslíbení – Ve zjeveních a v Zákoně – V království a ve vyhnanství – Očekávání Mesiáše a jeho Ducha</i>	
IV. Kristův Duch v plnosti času	717-730
<i>Jan, Předchůdce, Prorok a Křtítel – „Zaplesej, milosti zahrnutá“ – Ježíš Kristus</i>	
V. Duch a Církev v posledních časech	731-741
<i>Letnice – Duch svatý – Boží dar – Duch svatý a Církev</i>	
<i>Shrnutí</i>	742-747

9. „Věřím ve svatou církev obecnou“ 748-975

3.9.1 Církev v Božím plánu 751-780

I. Jména a obrazy Církve	751-757
<i>Symboly Církve</i>	
II. Původ, založení a poslání Církve	758-769
<i>Plán, který vznikl v Otcově srdci – Církev, její předobrazy od začátku světa – Církev, její příprava ve Staré</i>	

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

O b s a h

Článek KKC

II. Původ, založení a poslání Církve	758-769
<i>Plán, který vznikl v Otcově srdci – Církve, její předobrazy od začátku světa – Církve, její příprava ve Staré úmluvě – Církve, ustanovená Ježíšem Kristem – Církve, veřejně představená Duchem svatým – Církve, plně dovršená ve slávě</i>	
III. Tajemství Církve	770-776
<i>Církve, zároveň viditelná a duchovní – Církve, tajemství spojení lidí s Bohem – Církve, všeobecná svátost spásy</i>	
<i>Souhrn</i>	777-780
3.9.2 Církve – Boží lid, Kristovo Tělo, chrám Ducha svatého	781-810
I. Církve – Boží lid	781-786
<i>Charakteristické rysy Božího lidu – Lid kněžský, prorocký a královský</i>	
II. Církve – Kristovo Tělo	787-796
<i>Církve je společenství s Ježíšem – „Jedno tělo“ – „Hlavou tohoto Těla je Kristus“ – Církve je Kristova nevěsta</i>	
III. Církve – chrám Ducha svatého	797-801
<i>Charizmata</i>	
<i>Souhrn</i>	802-810
3.9.3 Církve je jedna, svatá, všeobecná (katolická) a apoštolská	811-870
I. Církve je jedna	812-822
<i>„Posvátné tajemství jednoty Církve“ – Zraněná jednotnota – Na cestě k jednotě</i>	
II. Církve je svatá	823-829
III. Církve je katolická (všeobecná)	830-856
<i>Co to znamená „katolická“? – Každá místní (partikulární) církev je „katolická“ – Kdo patří do katolické Církve? – Církve a nekřesťané – „Mimo Církve není spásy“ – Misie, požadavek všeobecnosti Církve</i>	
IV. Církve je apoštolská	857-865
<i>Poslání apoštolů – Biskupové, nástupci apoštolů – Apoštolát</i>	
<i>Souhrn</i>	866-870
3.9.4 Věřící – hierarchie, laikové, zasvěcený život	871-945
I. Hierarchické zřízení Církve	874-896
<i>Proč je církevní služba? – Biskupský sbor a jeho hlava, papež – Úkol vyučovat – Úkol posvěcovat – Úkol řídit</i>	
II. Věřící laikové	897-913
<i>Povolání laiků – Účast laiků na Kristově kněžském úřadu – Jejich účast na Kristově prorockém úřadu – Jejich účast na Kristově královském úřadu</i>	
III. Zasvěcený život	914-933
<i>Evangelijní rady, zasvěcený život – Velký strom s mnoha větvemi – Poustevnický život – Zasvěcené panny – Řeholní život – Sekulární společnosti – Společnosti apoštolského života – Zasvěcení a poslání: hlásat Krále, který přichází</i>	
<i>Souhrn</i>	934-945
3.9.5 Společenství svatých	946-962
I. Vzájemné sdílení duchovních hodnot	949-953
II. Společenství nebeské a pozemské Církve	954-959
<i>Souhrn</i>	960-962
3.9.6 Maria – Matka Kristova, Matka Církve	963-975
I. Maria, Matka Církve	964-970
<i>Zcela sjednocena se svým Synem – ... i při svém nanebevzetí... – ...je naší Matkou v řádu milosti</i>	
II. Uctívání svaté Panny	971
III. Maria – eschatologický obraz Církve	972
<i>Souhrn</i>	973-975
10. „Věřím v odpuštění hříchů“	976-987
I. Jeden křest na odpuštění hříchů	977-980
II. Moc klíčů	981-983
<i>Souhrn</i>	984-987
11. „Věřím ... ve vzkříšení těla“	988-1019
I. Kristovo a naše vzkříšení	992-1004
<i>Postupné zjevování vzkříšení – Jak budou mrtví vzkříšeni? – Vzkříšení s Kristem v Ježíši Kristu</i>	
II. Zemřít	1005-1014
<i>Smrt – Smysl křesťanské smrti</i>	
<i>Souhrn</i>	1015-1019
12. „Věřím v život věčný“	1020-1060

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

O b s a h

Článek KKC

I. Soukromý soud	1021-1022
II. Nebe	1023-1029
III. Konečné očistování neboli očistec	1030-1032
IV. Peklo	1033-1037
V. Poslední soud	1038-1041
VI. Naděje v nové nebe a novou zemi	1042-1050
<i>Souhrn</i>	1051-1060
„Amen“	1061-1065

DRUHÁ ČÁST

SLAVENÍ KŘESŤANSKÉHO TAJEMSTVÍ**1066-1690**

Proč liturgie – Co znamená výraz liturgie – Liturgie jako pramen života – Modlitba a liturgie – Katecheze a liturgie

1066-1075

PRVNÍ ODDÍL

SVÁTOSTNÁ EKONOMIE**1076-1209****1. Velikonoční tajemství v čase Církve****1077-1134****1. Liturgie – dílo Nejsvětější Trojice****1077-1112**

I. Otec, zdroj a cíl liturgie	1077-1083
II. Kristovo dílo v liturgii	1084-1090
<i>Kristus oslavovaný... - ... od dob apoštolské církve... - ... je přítomný v pozemské liturgii... - ... jež se podílí na nebeské liturgii</i>	
III. Duch svatý a Církev v liturgii	1091-1109
<i>Duch svatý připravuje na přijetí Krista – Duch svatý připomíná Kristovo tajemství – Duch svatý zpřítomňuje Kristovo tajemství – Společenství Ducha svatého</i>	
<i>Souhrn</i>	1110-1112

2. Velikonoční tajemství ve svátostech Církve**1113-1134**

I. Kristovy svátosti	1114-1116
II. Svátosti Církve	1117-1121
III. Svátosti víry	1122-1126
IV. Svátosti spásy	1127-1129
V. Svátosti věčného života	1130
<i>Souhrn</i>	1131-1134

2. Svátostné slavení velikonočního tajemství**1135-1209****1. Slavení liturgie Církve****1136-1199**

I. Kdo slaví?	1136-1144
<i>Celebranti nebeské liturgie – Celebranti svátostné liturgie</i>	
II. Jak slavit?	1145-1162
<i>Znamení a symboly . Slova a úkony – Zpěv a hudba – Posvátné obrazy</i>	
III. Kdy slavit?	1163-1178
<i>Liturgická doba – Den Páně – Liturgický rok – Připomínky světců v liturgickém roce – Denní modlitba Církve</i>	
IV. Kde slavit?	1179-1186
<i>Souhrn</i>	1187-1199

2. Liturgické odlišnosti a jednota tajemství**1200-1209**

<i>Liturgické tradice a všeobecnost Církve – Liturgie a kultury</i>	1200-1206
<i>Souhrn</i>	1207-1209

DRUHÝ ODDÍL

SEDM SVÁTOSTÍ CÍRKVE

1210-1690

1. Svátosti uvedení do křesťanského života

1212-1419

1. Svátost křtu

1213-1284

I. Jak se nazývá tato svátost?

1214-1216

II. Křest v ekonomii spásy

1217-1228

Předobrazy křtu ve Staré smlouvě – Kristův křest – Křest v Církvi

III. Jak se slaví svátost křtu?

1229-1245

Uvedení do křesťanského života – Mystagogie slavení

IV. Kdo může přijmout křest?

1246-1255

Křest dospělých – Křest dětí – Víra a křest

V. Kdo může křtít?

1256

VI. Nezbytnost křtu

1257-1261

VII. Milost křtu

1262-1274

*Na odpuštění hříchů – „Nové stvoření“ – Přivtělení k Církvi, Kristovu tělu – Svátostné pouto jednoty křesťanů – Nezrušitelná duchovní pečeť**Souhrn*

1275-1284

2. Svátost biřmování

1285-1321

I. Biřmování v ekonomii spásy

1286-1292

Dvě tradice: východní a západní

II. Znamení a obřad biřmování

1293-1301

Slavení biřmování

III. Účinky biřmování

1302-1305

IV. Kdo může přijmout tuto svátost?

1306-1311

V. Kdo uděluje biřmování?

1312-1314

Souhrn

1315-1321

3. Svátost Eucharistie

1322-1419

I. Eucharistie – pramen a vrchol života Církve

1324-1327

II. Jak se nazývá tato svátost?

1328-1332

III. Eucharistie v ekonomii spásy

1333-1344

Způsoby chleba vína – Ustanovení Eucharistie – „To čiňte na mou památku“

IV. Liturgické slavení Eucharistie

1345-1355

Mše svatá během staletí – Průběh slavení

V. Svátostná oběť: důkuvzdání, památka, přítomnost

1356-1381

Děkuvzdání a chvála Otcí – Památka Kristovy oběti a jeho těla, Církve – Přítomnost Krista, skrze moc jeho slova a Ducha svatého

VI. Velikonoční hostina

1382-1401

„Vezměte a jezte z toho všichni“: přijímání – Ovoce přijímání

VII. Eucharistie – „zástava budoucí slávy“

1402-1405

Souhrn

1406-1419

2. Svátosti uzdravování

1420-1532

4. Svátost pokání a smíření

1422-1498

I. Jak se nazývá tato svátost?

1423-1424

II. Proč svátost smíření po křtu?

1425-1426

III. Obrácení pokřtěných

1427-1429

IV. Vnitřní pokání

1430-1433

V. Rozmanité způsoby pokání v křesťanské době

1434-1439

VI. Svátost pokání a smíření

1440-1449

Pouze Bůh odpouští hřích – Smíření s Církvi – Svátost odpuštění

VII. Úkony kajícího

1450-1460

Lítost – Vyznání hříchů – Zadostiučinění

VIII. Udělovatel této svátosti

1461-1467

IX. Účinky této svátosti

1468-1470

X. Odpustky

1471-1479

Co jsou odpustky? – Tresty za hřích – Ve společenství svatých – Získat odpustky od Boha prostřednictvím Církve

XI. Slavení svátosti pokání

1480-1484

Souhrn

1485-1498

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

O b s a h

Článek KKC

5. Pomazání nemocných**1499-1532**

I. Jeho základy v ekonomii spásy

1500-1513

Nemoc v lidském životě – Nemocný tváří v tvář Bohu – Kristus-lékař – „Uzdravujte nemocné...“ – Svátost nemocných

II. Kdo přijímá a kdo uděluje tuto svátost?

1514-1516

V případě těžké nemoci... - „... ať si zavolá představené církevní obce“

III. Jak se slaví tato svátost?

1517-1519

IV. Účinky slavení této svátosti

1520-1523

V. Pokrm na cestu (viaticum), poslední svátost křesťanů

1524-1525

Souhrn

1526-1532

3. Svátosti k službě společenství**1533-1666****6. Svátost kněžství****1536-1600**

I. Proč se tato svátost nazývá „sacramentum ordinis“ (svátost stavu)?

1537-1538

II. Svátost kněžství v ekonomii spásy

1539-1553

Kněžství ve Starém zákoně – Jediné Kristovo kněžství – Dvojitá účast na jediném Kristově kněžství – V osobě Krista, Hlavy – „Jménem celé Církve“

III. Tři stupně svátosti kněžství

1554-1571

Biskupské svěcení, plnost svátosti kněžství – Svěcení kněží, spolupracovníků biskupů – Svěcení jáhnů, „ke službě“

IV. Jak se uděluje svěcení?

1572-1574

V. Kdo může tuto svátost udělit?

1575-1576

VI. Kdo může tuto svátost přijmout?

1577-1580

VII. Účinky svátosti kněžství

1581-1589

*Nezrušitelné znamení – Milost Ducha svatého**Souhrn*

1590-1600

7. Svátost manželství**1601-1666**

I. Manželství v Božím plánu

1602-1620

Manželství v řádu stvoření – Manželství za vlády hříchu – Manželství pod vedením Zákona – Manželství v Pánu – Panenství pro království

II. Slavení manželství

1621-1624

III. Manželský souhlas

1625-1637

Směšaná manželství a rozdílnost kultu

IV. Účinky svátosti manželství

1638-1642

Manželské pouto – Milost svátosti manželství

V. Dobra a požadavky manželské lásky

1643-1654

Jednota a nerozlučitelnost manželství – Věrnost manželské lásky – Otevřenost k plodnosti

VI. Rodinná církev

1655-1658

Souhrn

1659-1666

4. Jiné liturgické slavnosti**1667-1690****8. Svátostiny****1667-1679***Charakteristické znaky svátostin – Různé způsoby svátostin – Lidová zbožnost**Souhrn*

1677-1679

9. Křesťanský pohřeb**1680-1690**

I. Poslední pascha křesťana

1681-1683

II. Slavení pohřbu

1684-1690

TŘETÍ ČÁST

ŽIVOT V KRISTU**1691-2557**

PRVNÍ ODDÍL

POVOLÁNÍ ČLOVĚKA: ŽIVOT V DUCHU**1699-2051****1. Důstojnost člověka****1700-1876****1. Člověk jako Boží obraz****1701-1715**

Souhrn

1710-1715

2. Naše povolání k blaženosti**1716-1729**

- I. Blahoslavenství
- II. Touha po štěstí
- III. Křesťanská blaženost

1716-1717

1718-1719

1720-1724

Souhrn

1725-1729

3. Lidská svoboda**1730-1748**

- I. Svoboda a odpovědnost
- II. Lidská svoboda v ekonomii spásy

1731-1738

1739-1742

Souhrn

1743-1748

4. Mravnost lidských skutků**1749-1761**

- I. Zdroje mravnosti
- II. Dobré skutky a zlé skutky

1750-1754

1755-1756

Souhrn

1757-1761

5. Mravnost vášní**1762-1775**

- I. Vášně
- II. Vášně a mravní život

1763-1766

1767-1770

Souhrn

1771-1775

6. Mravní svědomí**1776-1802**

- I. Soud svědomí
- II. Výchova svědomí
- III. Volit podle svědomí
- IV. Mylný úsudek

1777-1782

1783-1785

1786-1789

1790-1794

Souhrn

1795-1802

7. Ctnosti**1803-1845**

- I. Lidské ctnosti
Základní ctnosti – Ctnosti a milost
- II. Božské ctnosti
Víra – Naděje – Lásky

1804-1811

1812-1829

- III. Dary a plody Ducha svatého

1830-1832

Souhrn

1833-1845

8. Hřích**1846-1876**

- I. Milosrdenství a hřích
- II. Definice hříchu
- III. Rozmanitost našich hříchů
- IV. Závažnost hříchu: smrtelný a všední hřích
- V. Šíření hříchu

1846-1848

1849-1851

1852-1853

1854-1864

1865-1869

Souhrn

1870-1876

2. Lidské společenství**1877-1948****1. Osoba a společnost****1877-1896**

- I. Společenský ráz lidského chování
- II. Obrácení a společnost

1878-1885

1886-1889

Souhrn

1890-1896

2. Účast na společenském životě**1897-1927**

- I. Autorita
- II. Obecné blaho
- III. Odpovědnost a participace (spoluúčast)

1897-1904

1905-1912

1913-1917

Souhrn

1918-1927

3. Sociální spravedlnost**1928-1948**

- I. Respektování lidské osoby
- II. Rovnost a rozdíly mezi lidmi
- III. Lidská solidarita

1929-1933

1934-1938

1939-1942

Souhrn

1943-1948

3. Boží spása: zákon a milost**1949-2051****1. Mravní zákon****1950-1986**

- I. Přirozený mravní zákon
- II. Starý zákon
- III. Nový zákon neboli evangelijní zákon
- Souhrn*

1954-1960
1961-1964
1965-1974
1975-1986

2. Milost a ospravedlnění**1987-2029**

- I. Ospravedlnění
- II. Milost
- III. Zásluha
- IV. Křesťanská svatost
- Souhrn*

1987-1995
1996-2005
2006-2011
2012-2016
2017-2029

3. Církev, Matka a učitelka**2030-2051**

- I. Mravní život a učitelský úřad Církve
- II. Církevní přikázání
- III. Mravní život a svědectví misijního poslání
- Souhrn*

2032-2040
2041-2043
2044-2046
2047-2051

Desatero přikázání

DRUHÝ ODDÍL

DESATERO BOŽÍCH PŘIKÁZÁNÍ**2052-2557**

„Mistře, co mám dělat...?“ – Desatero v Písmu svatém – Desatero v církevní Tradici – Jednota Desatera – Desatero a přirozený zákon – Závaznost Desatera – „Beze mne nemůžete dělat nic“

2052-2074

Souhrn

2075-2082

1. „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“**2083-2195****1. První přikázání****2084-2141**

- I. „Budeš se klanět Pánu, svému Bohu, a jen jemu sloužit“
Víra – Naděje – Láska
- II. „Pánu, svému Bohu, se budeš klanět“
Klanění – Modlitba – Obět – Přislíbení a sliby – Povinnost společnosti vůči náboženství a právo na náboženskou svobodu
- III. „Nebudeš mít jiného boha mimo mne“
Pověra – Modloslužba – Věštění a magie – Hříchy proti úctě k Bohu – Ateismus – Agnosticismus
- IV. „Nezobrazíš si Boha“
Souhrn

2084-2094
2095-2109
2110-2128
2129-2132
2133-2141

2. Druhé přikázání**2142-2167**

- I. Jméno Pána je svaté
- II. Boží jméno brané nadarmo
- III. Křesťanské jméno
- Souhrn*

2142-2149
2150-2155
2156-2159
2160-2167

3. Třetí přikázání**2168-2195**

- I. Sobotní den
- II. Den Páně
Den zmrtvýchvstání: nové stvoření – Neděle, dovršení soboty – Nedělní eucharistická obět – Nedělní povinnost – Den milosti a pracovního klidu
- Souhrn*

2168-2173
2174-2188
2189-2195

2. „Miluj svého bližního jako sám sebe“**2196-2557****4. Čtvrté přikázání****2197-2257**

- I. Rodina v Božím plánu
Povaha rodiny – Křesťanská rodina
- II. Rodina a společnost

2201-2206
2207-2213

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

O b s a h

Článek KKC

III. Povinnosti členů rodiny	2214-2231
<i>Povinnosti dětí – Povinnosti rodičů</i>	
IV. Rodina a Boží království	2232-2233
V. Veřejná moc v občanské společnosti	2234-2246
<i>Povinnosti občanských orgánů – Povinnosti občanů – Stát a Církev</i>	
<i>Souhrn</i>	2247-2257
5. Páté přikázání	2258-2330
I. Úcta k lidskému životu	2259-2283
<i>Svědectví biblických dějin – Oprávněná obrana – Vražda – Potrat – Eutanázie – Sebevražda</i>	
II. Respektování důstojnosti osob	2284-2301
<i>Úcta k duši druhého: pohoršení – Respektování zdraví – Úcta k osobě a vědecké bádání – Respekt k tělesné integritě – Úcta k mrtvým</i>	
III. Obrana míru	2302-2317
<i>Mír – Vyvarovat se války</i>	
<i>Souhrn</i>	2318-2330
6. Šesté přikázání	2331-2400
I. „Jako muže a ženu je stvořil...“	2331-2336
II. Povolání k čistotě	2337-2359
<i>Integrita osoby – Bezvýhradné sebedarování – Různé způsoby čistoty – Porušování čistoty – Čistota a homosexualita</i>	
III. Manželská láska	2360-2379
<i>Manželská věrnost – Manželská plodnost – Dar dítěte</i>	
IV. Porušování důstojnosti manželství	2380-2391
<i>Rozluka – Jiná porušování důstojnosti manželství</i>	
<i>Souhrn</i>	2392-2400
7. Sedmé přikázání	2401-2463
I. Všeobecné určení pozemských statků a soukromé vlastnictví majetku	2402-2406
II. Úcta k osobám a jejich majetku	2407-2418
<i>Respektování majetku druhých – Respektování neporušenosti (integrity) stvoření</i>	
III. Sociální nauka Církve	2419-2425
IV. Hospodářská činnost a sociální spravedlnost	2426-2436
V. Spravedlnost a solidarita mezi národy	2437-2442
VI. Láska k chudým	2443-2449
<i>Souhrn</i>	2450-2463
8. Osmé přikázání	2464-2513
I. Žít v pravdě	2465-2470
II. „Vydat svědectví pravdě“	2471-2474
III. Porušování pravdy	2475-2487
IV. Úcta k pravdě	2488-2492
V. Užívání hromadných sdělovacích prostředků	2493-2499
VI. Pravda, krása a posvátné umění	2500-2503
<i>Souhrn</i>	2504-2513
9. Deváté přikázání	2514-2533
I. Očištění srdce	2517-2519
II. Boj o čistotu	2520-2527
<i>Souhrn</i>	2528-2533
10. Desáté přikázání	2534-2557
I. Nezřízenost žádostivosti	2535-2540
II. Touhy Ducha	2541-2543
III. Chudoba srdce	2544-2547
IV. „Chci vidět Boha“	2548-2550
<i>Souhrn</i>	2551-2557

Schválený text Katechismu katolické Církve (KKC) a opravy-odchyly od tištěného textu KKC
Doplňky, které schválený text KKC neobsahuje.

ČTVRTÁ ČÁST

KŘESŤANSKÁ MODLITBA

2558-2865

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

O b s a h

Článek KKC

PRVNÍ ODDÍL

MODLITBA V ŽIVOTĚ KŘEŠŤANA

2558-2758

Co je modlitba?

2559-2565

Modlitba jako Boží dar – Modlitba jako smlouva – Modlitba jako společenství

1. Zjevení modlitby. Všeobecné povolání k modlitbě

2566-2649

1. Ve Starém zákoně

2568-2597

Stvoření, zdroj modlitby – Přislíbení a modlitba víry – Mojžíš a modlitba prostředníka – David a modlitba krále – Eliáš, proroci a obrácení srdce – Žalmy, modlitba shromáždění

Souhrn

2590-2597

2. V plnosti času

2598-2622

Ježíš se modlí – Ježíš učí modlit se – Ježíš vyslýchá modlitbu – Modlitba Panny Marie

Souhrn

2620-2622

3. V čase Církve

2623-2649

- I. Velebení a klanění
- II. Prosebná modlitba
- III. Přímlovná modlitba
- IV. Modlitba děkuvzdání
- V. Modlitba chvály

Souhrn

2644-2649

2. Tradice modlitby

2650-2696

1. U pramenů modlitby

2652-2662

Boží slovo – Liturgie Církve – Božské ctnosti – „Dnes“

Souhrn

2661-2662

2. Cesta modlitby

2663-2682

Modlitba k Otci – Modlitba k Ježíšovi – „Přijď, Duchu svatý“ – Ve společenství se svatou Matkou Boží

Souhrn

2680-2682

3. Duchovní vůdcové modlitby

2683-2696

Celý zástup svědků – Služebníci modlitby – Místa vhodná pro modlitbu

Souhrn

2692-2696

3. Život modlitby

2697-2758

1. Způsoby modlitby

2700-2724

- I. Ústní modlitba
- II. Rozjímání
- III. Vnitřní modlitba

Shrnutí

2720-2724

2. Boj o modlitbu

2725-2758

- I. Námitky proti modlitbě
- II. Pokorná bdělost srdce

Tváří v tvář překážkám v modlitbě – Tváří v tvář pokušením v modlitbě

- III. Dětinná důvěra

Proč si stěžovat, že jsme nebyli vyslyšeni? – Jakým způsobem je naše modlitba účinná?

2734-2741

- IV. Vytrvat v lásce

2742-2745

- V. Ježíšova velekněžská modlitba

2746-2751

Souhrn

2752-2758

DRUHÝ ODDÍL

MODLITBA PÁNĚ „OTČE NÁŠ“

2759-2865

1. „Shrnutí celého evangelia“

2761-2776

- I. Ve středu Písma

2762-2764

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

O b s a h

Článek KKC

II. „Modlitba Páně“	2765-2766
III. Modlitba Církve	2767-2772
<i>Souhrn</i>	2773-2776
2. „Otče náš, jenž jsi na nebesích“	2777-2802
I. „Odvážit se přiblížit s plnou důvěrou“	2777-2778
II. „Otče!“	2779-2785
III. Otče „náš“	2786-2793
IV. „Jenž jsi na nebesích“	2794-2796
<i>Souhrn</i>	2797-2802
3. Sedm proseb	2803-2865
I. „Posvět se jméno tvé!“	2807-2815
II. „Přiď království tvé“	2816-2821
III. „Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi“	2822-2827
IV. „Chléb náš vezdejší dej nám dnes“	2828-2837
V. „Odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům“	2838-2845
„Odpusť nám naše viny...“ – „... jako i my odpouštíme našim viníkům“	
VI. „Neuveď nás v pokušení“	2846-2849
VII. „Ale zbav nás od zlého“	2850-2854
Závěrečná doxologie	2855-2856
<i>Souhrn</i>	2857-2865

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (1) Člověk je „schopen“ Boha

PŘEDMLUVA

„OTČE... Věčný život pak je to, že poznají tebe, jediného pravého Boha, a toho, kterého jsi poslal, Ježíše Krista“ (Jan 17,3). „Tak je to dobré a milé Bohu, našemu spasiteli. On chce, aby se všichni lidé zachránili a (došli) k poznání pravdy“ (1 Tim 2,3-4). „V nikom jiném není spásy. Neboť pod nebem není lidem dáno žádné jiné jméno, skrze které bychom mohli dojít spásy“ (Sk 4,12), než jméno Ježíšovo.

I. Život člověka — poznat a milovat Boha

1 Bůh, jenž je sám v sobě nekonečně dokonalý a blažený, v úradku své ryzí dobroty, ze své svobodné vůle stvořil člověka, aby mu dal účast na svém blaženém životě. Proto v každé době a na každém místě se Bůh přibližuje k člověku. Volá člověka a pomáhá mu, aby Boha hledal, poznával a miloval ze všech svých sil. Svolává všechny lidi, které hřích rozptýlil, k jednotě ve své rodině, v Církvi. Činí tak skrze svého Syna, kterého, když se čas naplnil, poslal na zem jako Vykupitele a Spasitele. V něm a jeho prostřednictvím Bůh povolává lidi, aby se v Duchu svatém stali jeho adoptivními dětmi, a tím i dědici jeho blaženého života.

2 Aby tato výzva zazněla po celé zemi, Kristus rozeslal apoštoly, které si sám zvolil, a přikázal jim, aby hlásali evangelium: „Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy, křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého a učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal. Hle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa!“ (Mt 28,19-20). V moci a síle tohoto poslání apoštolové „vyšli a všude kázali. Pán působil s nimi a potvrzoval jejich slova znameními, která je provázela“ (Mk 16,20).

3 Ti pak, kteří s Boží pomocí přijali Kristovo pozvání a svobodně na ně odpověděli, byli sami podníceni Kristovou láskou k tomu, aby hlásali všude na světě radostnou zvěst. Tento poklad přejatý od apoštolů střežili věrně jejich nástupci. Všichni, kdo věří v Krista, jsou povoláni, aby poklad víry předávali z pokolení na pokolení, aby víru hlásali, žili podle ní v bratrské jednotě a slavili ji v liturgii a modlitbě.¹

II. Předávání víry – katecheze

4 Výrazem „katecheze“ se velmi brzy začaly označovat veškeré snahy vyvíjené v Církvi k tomu, aby získala další učedníky a aby pomáhala lidem uvěřit, že Ježíš je Syn Boží, aby tak skrze víru měli život v jeho jménu. Katecheze dále slouží Církvi k tomu, aby lidi v tomto pozemském životě vychovávala a učila a tím budovala Kristovo (mystické) tělo.²

5 „Katecheze je *výchova* dětí, mládeže a dospělých *ve víře*, která v sobě zahrnuje obzvláště výuku křesťanského učení, podávanou zpravidla plynulým a soustavným způsobem, aby je tak uvedla do plnosti křesťanského života.“³

6 Katecheze se člení ve vztahu k některým složkám pastoračního poslání Církve, aniž by ji bylo možno za ně zaměnit. Jsou to složky, které mají katechetický ráz, připravují katechezi anebo z ní vyplývají: první z nich je hlásání evangelia neboli misionářské kázání, s cílem vzbudit víru, dále pak hledání důvodů k víře, zkušenosti křesťanského života, slavení svátostí, začlenění do církevního společenství, apoštolské a misionářské vydávání svědectví o víře.⁴

¹ Srov. Sk 2,42.

² Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*, 1;2.

³ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*, 18.

⁴ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*, 18.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (1) Člověk je „schopen“ Boha

7 „Katecheze je těsně spojena s celým církevním životem. Závisí na ní podstatně nejen zeměpisné rozšíření Církve a zvyšování počtu věřících, nýbrž též – mnohem více — vnitřní růst Církve, její spolupráce s Božím plánem.“⁵

8 Údobí obnovy Církve jsou též význačnými dobami katecheze. Vidíme, že ve velkém období církevních Otců věnují svatí biskupové katechezi důležitou část své služby. Je to doba sv. Cyrila Jeruzalémského, sv. Jana Zlatoústého, sv. Ambrože, sv. Augustina a mnoha jiných Otců, jejichž katechetická díla zůstávají příkladná.

9 Katechetická služba čerpá vždy novou sílu z koncilů. V tomto ohledu je zvláště výrazným příkladem Trientský koncil. Ve svých konstitucích a dekretch vyzdvihl prioritu katecheze. Stojí u kolébky Římského katechismu, jenž je podle něho pojmenován a představuje prvořadé dílo jako souhrn křesťanského učení. Koncil podnítl v Církvi skvělou organizaci katecheze a díky svatým biskupům a teologům, jako byli sv. Petr Kanisius, sv. Karel Boromejský, sv. Turibius z Mongroveja a sv. Robert Bellarmin, došlo k vydání četných katechismů.

10 Nelze se tedy divit, že za nového dynamismu po 2. vatikánském koncilu (který Papež Pavel VI. považoval za velký katechismus moderní doby) se soustředila na církevní katechezi znovu pozornost. Dokazují to: „Všeobecné katechetické direktorium“ z roku 1971, zasedání biskupské synody věnované evangelizaci (1974) a katechezi (1977) a jim odpovídající apoštolské exhortace „Evangelii nuntiandi“ (1975) a „Catechesi tradendae“ (1979). Mimořádné zasedání biskupské synody z r. 1985 žádalo, „aby byl sestaven katechismus nebo kompendium (souhrn) všeho katolického učení, a to jak věrouky, tak i morálky“.⁶ Svatý Otec Jan Pavel II. přijal toto přání vyjádřené biskupskou synodou a uznal, že „plně odpovídá skutečnému požadavku univerzální Církve i místních církví“.⁷ Přičinil se též, aby se toto přání synodálních otců uskutečnilo.

III. Účel tohoto katechismu a komu je určen

11 Účelem tohoto katechismu je předložit uspořádaný a souhrnný výklad podstatných a základních složek katolického učení, jak o víře, tak o morálce, a to ve světle 2. vatikánského koncilu a celkové tradice Církve. Jeho hlavními prameny jsou Písmo svaté, svatí Otcové, liturgie a učitelský úřad Církve. Katechismus je určen k tomu, aby sloužil jako „vodítko pro katechismy a kompendia, které se připravují v různých zemích“.⁸

12 Tento katechismus je určen zejména těm, kdo jsou za katechezi zodpovědní: na prvním místě biskupům jako učitelům víry a církevním pastýřům. Má jim být nástrojem k plnění úkolu učit Boží lid. Prostřednictvím biskupů je určen redaktorům katechismů, kněžím a katechetům. Bude však též užitečnou četbou pro všechny ostatní věřící křesťany.

IV. Struktura tohoto katechismu

13 Rozvržení tohoto katechismu vychází z velké tradice katechismů, které usoustavňují katechezi kolem následujících čtyř pilířů: křestní vyznání víry (tzv. *symbolum*), svátosti víry, život podle víry (*přikázání*) a modlitba věřícího („*Otčenáš*“).

PRVNÍ ČÁST: VYZNÁNÍ VÍRY

14 Ti, kdo vírou a křtem náleží Kristu, mají svou křestní víru vyznávat před lidmi.⁹ Katechismus proto nejprve vykládá, v čem spočívá zjevení, jímž se Bůh obrací k člověku a daruje se mu, a v čem spočívá víra, kterou člověk Bohu odpovídá (první oddíl). Vyznání víry shrnuje dary, které Bůh dává člověku jako původce všeho dobra, jako Vykupitel a jako Posvětitel dává člověku, a člení je do „tří kapitol“ našeho křtu: víra v jediného Boha — Otce všemohoucího a Stvořitele; v Ježíše Krista, jeho Syna, našeho Pána a Spasitele; v Ducha svatého ve svaté Církvi (druhý oddíl).

⁵ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*, 13.

⁶ Biskupská synoda 1985, Závěrečná zpráva II B a 4.

⁷ Jan Pavel II., Promluva k synodálním otcům, 7. prosince 1985.

⁸ Biskupská synoda 1985, Závěrečná zpráva II B a 4.

⁹ Srov. Mt 10,32; Řím 10,9

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (1) Člověk je „schopen“ Boha

DRUHÁ ČÁST: SVÁTOSTI VÍRY

15 Druhá část katechismu vykládá, jak se Boží spása, uskutečněná jednou provždy Ježíšem Kristem a Duchem svatým, zpřítomňuje v posvátných úkonech církevní liturgie (první oddíl), a to zejména v sedmi svátostech (druhý oddíl).

TŘETÍ ČÁST: ŽIVOT PODLE VÍRY

16 V třetí části katechismu se předkládá poslední cíl člověka stvořeného k Božímu obrazu, totiž blaženost a cesty k jejímu dosažení: správné a svobodné jednání s pomocí Božího zákona a Boží milosti (první oddíl); jednání, jímž se naplňuje dvojí přikázání lásky, rozvinuté v deseti Božích přikázáních (druhý oddíl).

ČTVRTÁ ČÁST: MODLITBA V ŽIVOTĚ PODLE VÍRY

17 Poslední část katechismu pojednává o smyslu a důležitosti modlitby v životě věřících (první oddíl). Je uzavřena krátkým výkladem k sedmi prosbám modlitby Páně (druhý oddíl). Jsou zde souhrnně uvedena dobra, v něž máme doufat a která nám Pán chce udělit.

V. Praktický návod k užití tohoto katechismu

18 Tento katechismus je pojat jako *souvislý výklad* celé katolické víry. Je proto nutno jej číst jako jeden celek. Četné odkazy uvnitř textu a analytický index na konci svazku umožňují pochopit každé téma ve spojitosti s celostním obsahem víry.

19 Texty z Písma svatého nejsou vždy citovány doslovně, je uveden jen příslušný odkaz (srov.) v poznámce. Pro hlubší porozumění těchto úryvků je nutno číst vlastní text. Tyto biblické odkazy jsou pracovním nástrojem pro katechezi.

20 *Petitové písmo* (malé) v určitých úryvcích vyznačuje poznámky historického či apologetického rázu anebo doplňující věroučné výklady.

21 *Petitem* jsou tištěny i citace pramenů patristických, liturgických, dokumentů učitelského úřadu nebo hagiografických. Jejich účelem je obohatit věroučný výklad. Tyto texty byly často vybrány pro přímé katechetické použití.

22 Na konci každého tématu řada krátkých textů *shrnuje* ve zhuštěných formulích podstatu příslušného učení. Účelem těchto souhrnů je poskytnout katechetům návrhy, jak shrnout látku do stručných vět, kterým je možno se naučit nazpaměť.

VI. Nutné úpravy a přizpůsobení

23 Tento katechismus klade důraz na věroučný výklad. Chce totiž pomoci k prohlubování znalostí ve víře. Právě proto je zaměřen na její vyprávění, její zakořeňování v životě a její vyzařování živém svědectví.¹⁰

24 Vzhledem ke svému účelu si tento katechismus neklade za cíl provést přizpůsobení katechetických výkladů a metod, tak jak si je vyžadují různé kultury, věky, stupně duchovní zralosti, sociální a

¹⁰ Srov. Jan Pavel II., Apoštolské exhortace *Catechesi tradendae*, 20-22; 25.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (1) Člověk je „schopen“ Boha

církevní postavení těch, jimž je katecheze určena. Tato nezbytná přizpůsobení jsou vyhrazena speciálním katechismům a zejména těm, kdo se zabývají výukou věřících:

Ten, kdo vyučuje, musí se „stát všem vším“ (1 Kor 9,22), aby všechny získal pro Ježíše Krista... Především si nesmí myslet, že všechny jemu svěřené duše mají stejnou úroveň, a že proto může učit a vychovávat věřící k opravdové zbožnosti jedinou a stále stejnou metodou. Musí si uvědomit, že někteří jsou v Ježíši Kristu jako právě narozené děti, jiní ve věku dospívání a opět jiní se konečně zdají opravdu dospělí... Ti, kdo jsou povoláni k službě kázání, musí při předávání tajemství víry a zásad mravnosti přizpůsobit své výrazové prostředky chápání a schopnostem svých posluchačů.¹¹

Láska je nade vše

25 Závěrem této předmluvy je vhodné připomenout následující pastorační zásadu vyjádřenou v Římském katechismu:

Veškerá podstata nauky a vyučování musí být zaměřena na lásku, která nikdy nebude mít konce. Ať se již vysvětlují pravdy víry či důvody naděje, nebo povinnosti mravního jednání, vždy a ve všem je třeba zdůraznit lásku našeho Pána, aby tak všichni pochopili, že úkon dokonalé křesťanské ctnosti má svůj původ v lásce, stejně tak jako má v ní svůj poslední cíl.¹²

¹¹ Římský katechismus, předmluva 11.

¹² Římský katechismus, 10.

PRVNÍ ČÁST

VYZNÁNÍ VÍRY

PRVNÍ ODDÍL

„VĚŘÍM“ – „VĚŘÍME“

26 Když vyznáváme svou víru, začínáme slovem „Věřím“ nebo „Věříme“. Proto dříve, než vyložíme, co je víra Církve, jak je vyznávána v Krédu, slavena v liturgii a prožívána v praktickém zachovávání příkázání a v modlitbě, ptáme se, co to znamená „věřit“. Víra je odpověď člověka Bohu, který se zjevuje a sdílí a zároveň jej hojně ozařuje světlem při hledání posledního smyslu života. Nejprve se zaměříme na toto lidské hledání (první kapitola), pak na Boží zjevení, jímž Bůh předchází člověka (druhá kapitola), a konečně na odpověď víry (třetí kapitola).

PRVNÍ KAPITOLA

ČLOVĚK JE „SCHOPEN“ BOHA

I. Touha po Bohu

27 Touha po Bohu je vepsaná do lidského srdce, protože člověk je stvořen Bohem a pro Boha; Bůh nepřestává člověka přitahovat k sobě a jen v Bohu člověk nalezne pravdu a štěstí, jež neustále hledá:

355, 1701
1718

„Nejvznešenější stránka lidské důstojnosti spočívá v povolání člověka ke společenství s Bohem. Pozvání k rozhovoru, jehož se dostává od Boha člověku, začíná již samou lidskou existencí. Existuje-li člověk, je to jen proto, že ho Bůh z lásky stvořil a neustále z lásky zachovává; člověk tedy žije plně podle pravdy jen tehdy, když tuto lásku svobodně uznává a dává se svému Stvořiteli.“¹

28 V průběhu dějin až po současnou dobu lidé vyjadřovali své hledání Boha ve svých náboženských představách a náboženském chování (modlitby, oběti, kulty, meditace atd.). I když v těchto výrazových formách může být mnoho nejasného, jsou tak všeobecné, že člověk může být definován jako *bytost náboženská*:

2095-2109
843, 2566

¹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 19,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (1) Člověk je „schopen“ Boha

Bůh „stvořil z jednoho člověka celé lidské pokolení a dal mu bydlet všude na zemském povrchu. Předem stanovil časová období a položil hranice lidských sídel. A to proto, aby hledali Boha, zdali by se ho snad nějakým způsobem mohli dohmatat a nalézt ho. Vždyť od nikoho z nás není daleko. V něm totiž žijeme, hýbáme se a jsme“ (Sk 17,26-28).

29 Avšak člověk může na toto „hluboké životní spojení s Bohem“² zapomenout, popřít je, dokonce je i výslovně odmítnout. Takové postoje mohou pocházet z různých příčin:³ ze vzpoury proti přítomnosti zla světa, z náboženské neznalosti nebo lhostejnosti, ze starostí o svět a bohatství,⁴ ze špatného příkladu věřících, z myšlenkových proudů nepřátelských vůči náboženství a konečně ze sklonu člověka hříšníka skrývat se ze strachu před Bohem⁵ a utíkat před jeho voláním.⁶

2123-2128

398

30 „Ať se zaraduje srdce těch, kteří hledají Hospodina“ (Ž 105,3). Jestliže člověk může na Boha zapomenout nebo ho odmítnout, Bůh přesto nepřestává volat každého člověka a hledat ho, protože chce, aby žil a našel štěstí. Avšak takové hledání vyžaduje od člověka veškeré úsilí jeho rozumového nadání a jeho dobrou vůli, „upřímné srdce“ a také svědectví druhých, kteří ho vedou při hledání Boha.

2567, 845

368

„Veliký jsi, Hospodine, a vši chvály hodný, velikost Tvá je nevýstižná a moudrost Tvá nemůže být změřena! A tebe chváliti chce člověk, tak malá část Tvého stvoření! Člověk, sténající pod břemenem smrtelnosti, sténající pod svědectvím svého hříchu, pod svědectvím, že se pyšným protivíš. A přece chváliti Tebe chce člověk, tak malá část Tvého stvoření! Ty sám povzbuzuješ člověka, aby Tě s radostí chválil, neboť stvořil jsi nás pro sebe a nepokojné je srdce naše, dokud nespočine v Tobě.“⁷

II. Cesty, které vedou k poznání Boha

31 Člověk, stvořený k Božímu obrazu, povoláný k tomu, aby Boha poznával a miloval a když ho hledá, objeví určité „cesty“, po nichž lze dojít k poznání Boha. Bývají také nazývány „důkazy Boží existence“, ne ve smyslu důkazů, které si vyžadují přírodní vědy, nýbrž ve smyslu „konvergentních (sbíhavých) a přesvědčivých závěrů“, které umožňují dosáhnout opravdové jistoty.

Tyto „cesty“, jak se přiblížit Bohu, mají za východisko stvoření: hmotný svět a lidskou osobu.

32 Svět: Vyjde-li se od jeho pohybu, vzniku, nahodilosti, řádu a krásy světa, lze dospět k poznání Boha, který je původcem a cílem vesmíru.

54, 337

Svatý Pavel tvrdí o pohanech: „Neboť co se může o Bohu poznat, je pro ně jasné, protože jim to Bůh (sám) zjevil. Co je totiž u něho neviditelné – jeho věčná moc a jeho božské bytí –, to je možné už od počátku světa poznat světlem rozumu z toho, co stvořil“ (Řím 1,19-20).⁸

A svatý Augustin: „Ptej se krásy země, moře, řídkého vzduchu, který je všude; ptej se krásy nebe... ptej se všech těchto skutečností. Všechny ti odpoví: Jen si nás prohlížej a pozoruj, jak jsme krásné. Jejich krása je jako jejich vyznání (confessio). A kdo tedy stvořil tyto tak krásné, i když pomíjivé tvory, ne-li Někdo, kdo je krásný [„pulcher“] neměnným způsobem.“⁹

² 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 19,1

³ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) , 19-21

⁴ Srov. Mt 13,22

⁵ Srov. Gn 3,8-10

⁶ Srov. Jon 1,3

⁷ Sv. Augustin, *Confessiones* (Vyznání) 1,1,1.

⁸ Srov. Sk 14,15.17; 17,27-28; Mdr 13,1-9.

⁹ Sv. Augustin, *Sermones*, 241,2; PL 38, 1134.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (1) Člověk je „schopen“ Boha

33 Člověk: svou otevřeností k pravdě a kráse, svým smyslem pro mravní dobro, svou svobodou a hlasem svého svědomí, svou touhou po nekonečnu a po štěstí se člověk ptá, zda existuje Bůh. Tím vším vnímá známky své nehmotné duše. „Zárodek věčnosti, který v sobě nosí a jež nelze převést na pouhou hmotu“,¹⁰ jeho duše nemůže mít vlastní původ, leč v Bohu.

2500
1730
1776, 1703
366

34 Svět i člověk dosvědčují, že nemají v sobě svůj původ, ani svůj poslední cíl, ale že mají účast na samém Bytí, které nemá ani začátek, ani konec. Tak může člověk těmito různými „cestami“ dospět k poznání existence jedné skutečnosti, která je první příčinou a konečným cílem všeho a „kterou všichni nazývají Bůh“.¹¹

199

35 Člověk má schopnosti, které mu umožňují poznat, že existuje jeden osobní Bůh. Aby však mohl člověk s ním navázat důvěrný vztah, Bůh se mu chtěl zjevit a dát mu milost, aby mohl přijmout toto zjevení ve víře. Nicméně „důkazy“ Boží existence mohou disponovat k víře a pomáhat k zjištění, že víra není proti lidskému rozumu.

50

159

III. Poznání Boha podle Církve

36 „Svatá Církev, naše Matka, zastává a učí, že Bůh, počátek a cíl všech věcí, může být s jistotou poznán ze stvořených věcí přirozeným světlem lidského rozumu.“¹² Bez této schopnosti by člověk nemohl přijmout Boží zjevení. Člověk má tuto schopnost, protože je stvořen „k Božímu obrazu“.¹³

355

37 Nicméně v historických podmínkách, v nichž člověk žije, naráží na mnoho obtíží, které mu znesnadňují poznání Boha pouhým světlem rozumu.

1960

„Vždyť prostě řečeno, ačkoliv lidský rozum může jen svými přirozenými silami a svým přirozeným světlem opravdu dojít k pravému a bezpečnému poznání osobního Boha, který se ve své Prozřetelnosti ujímá péče o svět a řídí jej, jakož i k poznání přirozeného zákona, který Stvořitel vepsal do našich duší, nicméně týž rozum naráží na nemalé obtíže, jež mu znesnadňují účinné a plodné používání této své přirozené schopnosti. Vždyť pravdy, týkající se Boha a lidí absolutně převyšují řád hmatatelných věcí, a v případech, kdy se musí vtělit v činy a utvářet život, vyžadují sebeobětování a zřeknutí se sebe. Lidský duch se totiž ve snaze o dosažení takových pravd dostává do potíží pod vlivem smyslů a představivosti a také i neblahé žádostivosti pocházející z dědičného hříchu. Z toho pak vyplývá, že si lidé snadno namluví, že je falešné nebo alespoň pochybné to, co by nechtěli, aby bylo pravda.“¹⁴

38 Proto člověk potřebuje být osvětlen Božím zjevením nejen o tom, co převyšuje jeho chápání, nýbrž i „o náboženských a mravních pravdách, které samy o sobě nejsou nedostupné rozumu, aby je za současného stavu lidstva mohli všichni lidé poznat bez potíží, s pevnou jistotou a bez přimíšení omylů.“¹⁵

2036

IV. Jak mluvit o Bohu?

39 Tím, že Církev zastává názor, že lidský rozum je schopen poznat Boha, vyjadřuje svou důvěru, že může mluvit o Bohu ke všem lidem a také se všemi lidmi. Toto přesvědčení je východiskem jejího dialogu s ostatními náboženstvími, s filozofií a vědami, a také s nevěřícími a s ateisty.

851

¹⁰ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 18,1; srov 14,2.

¹¹ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I,2,3.

¹² 1. vatikánský koncil: DS 3004, srov. 3026; 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 6.

¹³ Srov. Gn 1,26.

¹⁴ Pius XII., encyklika *Humani generis*: DS 3875.

¹⁵ Pius XII., encyklika *Humani generis*: DS 3876; srov. 1. vatikánský koncil: DS 3005; 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 6; sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I,1,1

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (1) Člověk je „schopen“ Boha

40 Protože naše poznání Boha je omezené, je stejně omezená i naše řeč o Bohu. Nemůžeme pojmenovat Boha jinak než tím, že vycházíme od tvorů a vyjadřujeme se podle našeho omezeného lidského způsobu poznání a myšlení.

41 *Všichni tvorové mají určitou podobnost s Bohem, obzvláště však člověk stvořený k Božímu obrazu a podobě. Všechné dokonalosti tvorů (jejich pravda, dobro, krása) zrcadlí tedy nekonečnou dokonalost Boha. Proto též můžeme mluvit o Bohu, vycházejíce z dokonalostí jeho tvorů, „neboť z velikosti a krásy tvorstva srovnáním lze poznat jejich Stvořitele“ (Mdr 13,5).*

213, 299

42 *Bůh přesahuje každého tvora. Je tedy třeba očišťovat naši řeč od všeho, co je v ní omezujícího, obrazného a nedokonalého, abychom nesměšovali Boha „nevýslovného, nepochopitelného, neviditelného, nepostižitelného“¹⁶ s našimi lidskými představami. Naše lidská slova jsou vždy nedostatečná k vyjádření Božího tajemství.*

212, 300

370

43 Mluvíme-li takto o Bohu, naše řeč se vyjadřuje zajisté lidským způsobem, ale zároveň se dotýká samého Boha, aniž by ho však mohla vystihnout v jeho nekonečné jednoduchosti. Je nutno si totiž uvědomit, že „mezi Bohem a tvorem nelze postihnout nějakou podobnost, aniž by bylo nutno mezi nimi zaznamenat ještě větší nepodobnost“,¹⁷ a že „nemůžeme pochopit, jaký je Bůh, ale pouze jaký není a v jakém vztahu se k němu nacházejí jiné bytosti“.¹⁸

206

Souhrn

44 *Člověk je svou přirozeností i svým povoláním náboženská bytost. Protože člověk pochází od Boha a jde k Bohu, nežije plně lidským životem, neprožívá-li svobodně svůj vztah k Bohu.*

45 *Člověk je stvořen, aby žil ve společenství s Bohem, v němž nachází své štěstí: „Až budu celý v Tobě, už nikdy nebudu prožívat smutek a zkoušky; můj život bude dovršen, bude-li naprosto plný Tebe.“¹⁹*

46 *Když člověk naslouchá poselství tvorstva a hlasu vlastního svědomí, může dosáhnout jistoty, že existuje Bůh, příčina a cíl všeho.*

47 *Církev učí, že jediný a pravý Bůh, náš Stvořitel a Pán, může být s jistotou poznán skrze svá díla, díky přirozenému světlému lidského rozumu.²⁰*

48 *Vycházíme-li z mnohostranné dokonalosti tvorů, odlesků nekonečně dokonalého Boha, můžeme o Ném opravdu mluvit, i když naše omezená mluva nevyčerpá jeho tajemství.*

49 *„Vždyť tvor se bez Stvořitele ztrácí.“²¹ To vysvětluje, proč se věřící cítí podněcováni Kristovou láskou k tomu, aby přinášeli světlo živého Boha těm, kteří ho neznají nebo odmítají.*

¹⁶ Liturgie sv. Jana Zlatoústého, anafora.

¹⁷ 6. lateránský koncil: DS 806.

¹⁸ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa contra gentiles*, 1,30.

¹⁹ Sv. Augustin, *Confessiones* (Vyznání), 10,28,39.

²⁰ Srov. 1. vatikánský koncil: DS 3026.

²¹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 36.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (2) Bůh přichází vstříc člověku

DRUHÁ KAPITOLA

BŮH PŘICHÁZÍ VSTŘÍC ČLOVĚKU

50 Člověk může přirozeným světlem rozumu bezpečně poznat Boha na základě jeho díla. Existuje však ještě jiný řád poznání, kterého člověk svými vlastními silami vůbec nemůže dosáhnout, totiž řád Božího zjevení.¹ Ze zcela svobodného rozhodnutí se Bůh zjevuje a dává člověku tím, že mu vyjevuje své tajemství, svůj dobrotivý plán se všemi lidmi, stanovený přede všemi věky v Kristu. Plně zjevuje svůj plán tím, že posílá svého milovaného Syna Ježíše Krista, našeho Pána, a Ducha svatého.

36

1066

1. ČLÁNEK

BOŽÍ ZJEVENÍ

I. Bůh zjevuje „dobrotivý plán“

51 „Bůh se ve své dobrotě a moudrosti rozhodl zjevit sebe samého a oznámit tajemství své vůle (srov. Ef 1,9): že lidé prostřednictvím Krista, vtěleného Slova, mají v Duchu svatém přístup k Otci a stávají se účastnými božské přirozenosti“ (srov. Ef 2,18; 2 Petr 1,4).²

2823
1996

52 Bůh, který „přebývá v nepřístupném světle“ (1 Tim 6,16), chce sdílet svůj božský život lidem, které svobodně stvořil, aby je ve svém jediném Synu přijal za adoptivní syny.³ Tím, že se Bůh zjevuje, chce, aby lidé byli schopni mu odpovědět, poznat ho a milovat ho víc, než by toho byli schopni sami od sebe.

53 Boží plán zjevení se uskutečňuje zároveň „činy i slovy, které spolu navzájem vnitřně souvisejí“⁴ a vzájemně se objasňují. To vyžaduje zvláštní „božskou výchovu“: Bůh se sdílí člověku postupně, po etapách jej připravuje na přijetí nadpřirozeného zjevení, jímž dává poznat sama sebe a které vrcholí v osobě a poslání vtěleného Slova, Ježíše Krista.

1153

1950

Svatý Irenej z Lyonu několikrát mluví o této „božské výchově“, když používá o Bohu a člověku obrazu „zvykat si jeden na druhého“: „Boží Slovo přebývalo v člověku a stalo se Synem člověka, aby si člověk zvykl chápat Boha a Bůh aby si zvykl přebývat v člověku laskavě podle vůle Otcovy.“⁵

II. Etapy zjevení

UŽ OD POČÁTKU SE BŮH DÁVÁ POZNAT

54 „Bůh, který skrze Slovo všechno tvoří (srov. Jan 1,3) a udržuje, dává lidem ve stvořených věcech trvalé svědectví o sobě (srov. Řím 1,19-20). Protože chtěl otevřít cestu nadpřirozené spásy, zjevil kromě toho již na začátku sám sebe prarodičům.“⁶ Vybídl je k důvěrnému společenství se sebou samým a přitom je oděl nádhernou milostí a spravedlností.

374

32
410
397

¹ Srov. 1. vatikánský koncil: DS 3015

761

² 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 2.

³ Srov. Ef 1,4-5.

⁴ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 2.

⁵ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 3,20,2; srov. též 3,17,1; 4,12,4; 4,21,3.

⁶ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 3.

401

1010

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (2) Bůh přichází vstříc člověku

55 Toto zjevení nebylo přerušeno hříchem našich prarodičů. Bůh je totiž „po jejich pádu v nich vzbudil naději na spásu příslibem vykoupení (srov. Gn 3,15) a neustále pečoval o lidský rod, aby dal věčný život všem, kteří hledají spásu trpělivým konáním dobrých skutků“ (srov. Řím 2,6-7).⁷

„A když ti člověk odepřel poslušnost a ztratil tvé přátelství, tys ho nenechal napospas smrti. Slitovával ses nad lidmi... Častokrát jsi jim nabízel svou smlouvu.“⁸

SMLOUVA S NOEMEM

56 Když byla hříchem rozbita jednota lidského pokolení, Bůh se zprvu snaží zachránit lidstvo svou neustálou přítomností v jednotlivých etapách lidských dějin. Smlouva s Noemem po potopě⁹ vyjadřuje zásadu Božího řádu spásy (ekonomie) vůči „národům“, to znamená vůči lidem seskupeným „v různých zemích, různého jazyka a různých čeledí“ (Gn 10,5).¹⁰

57 Tento řád rozličných národů, zároveň kosmický, společenský a náboženský,¹¹ který Boží prozřetelnost svěřila ochraně andělů,¹² má za úkol omezovat pýchu padlého lidstva, které je svorné ve své zvrácenosti¹³ a chtělo samo vybudovat jednotu v babylonském stylu.¹⁴ Avšak následkem hříchu,¹⁵ ať už mnohobožství, nebo zbožňování národa a jeho vůdce, ohrožují neustále pohanskou zkažeností prozatímní řád spásy.

58 Smlouva s Noemem zůstává v platnosti po celý čas národů,¹⁶ až do všeobecného vyhlášení evangelia. Písmo svaté uctívá některé velké postavy „národů“, jako „spravedlivého Abela“, krále-kněze Melchizedecha,¹⁷ předobraz Krista,¹⁸ nebo spravedlivé muže „Noema, Daniela a Joba“ (Ez 14,14). Písmo svaté tak ukazuje, jakých výšin svatosti mohou dosáhnout ti, kteří žijí podle Noemovy smlouvy v očekávání, že Kristus „rozptýlené Boží děti shromáždí v jedno“ (Jan 11,52).

BŮH VYVOLIL ABRAHÁMA

59 Bůh, aby shromáždil rozptýlené lidstvo, vyvolil Abrama a povolal ho z jeho země, z jeho příbuzenstva a z domu jeho otce,¹⁹ aby z něho udělal Abraháma, to znamená „otce mnohých národů“ (Gn 17,5): „Skrze tebe dojdou požehnání všechny národy země“ (Gn 12,3 LXX).²⁰

60 Lid vzešlý z Abraháma bude nositelem příslibu daného patriarchům, stane se vyvoleným národem²¹ a bude povolán připravovat na to, aby se jednoho dne všechny Boží děti shromáždily v jednotě Církve;²² tento lid bude kořenem, na který budou naroubování pohané, kteří se stali věřícími.²³

61 Patriarchové a proroci i ostatní postavy Starého zákona byli a vždy budou uctíváni ve všech liturgických tradicích Církve jako svatí.

⁷ 2. vatikánský koncil, DV (Věřoučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 3.

⁸ Římský misál, IV. eucharistická modlitba.

⁹ Srov. Gn 9,9.

¹⁰ Srov. Gn 10,20-31.

¹¹ Srov. Sk 17,26-27.

¹² Srov. Dt 4,19; Dt (LXX) 32,8.

¹³ Srov. Mdr 10,5.

¹⁴ Srov. Gn 11,4-6.

¹⁵ Srov. Řím 1,18-25.

¹⁶ Srov. Lk 21,24.

¹⁷ Srov. Gn 14,18.

¹⁸ Srov. Žid 7,3.

¹⁹ Srov. Gn 12,1.

²⁰ Srov. Gal 3,8.

²¹ Srov. Řím 11,28.

²² Srov. Jan 11,52; 10,16.

²³ Srov. Řím 11,17-18,24.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (2) Bůh přichází vstříc člověku

BŮH UTVÁŘÍ SVŮJ LID IZRAEL

62 Po době patriarchů Bůh utváří Izrael jako svůj lid tím, že ho zachrání z egyptského otroctví. Uzavírá s ním úmluvu na Sinaji, a dává mu skrze Mojžíše svůj zákon, aby ho uznával a aby mu sloužil jako jedinému, živému a pravému Bohu, starostlivému otci a spravedlivému soudci, a aby očekával slíbeného Spasitele.²⁴ 2060, 2574
1974

63 Izrael je Boží kněžský národ,²⁵ je nazýván „Hospodinovým jménem“ (Dt 28,10). Je to národ těch, kteří „první... poznali jméno Hospodina, našeho Boha“,²⁶ národ „starších bratří“ v Abrahámově víře. 204, 2810
839

64 Bůh skrze proroky vychovává svůj lid v naději na spásu, v očekávání nové a věčné smlouvy určené všem lidem,²⁷ smlouvy, která bude vepsána do srdcí.²⁸ Proroci hlásají radikální vykoupení Božího lidu, očištění od všech jeho nevěností,²⁹ spásu, jež zahrne všechny národy.³⁰ Nositeli této naděje budou především chudí a pokorní Páně.³¹ Svaté ženy jako Sára, Rebeka, Ráchel, Miriam, Debora, Anna, Judit a Ester si uchovaly živou naději na spásu Izraele. Avšak nejzářivější postavou je Maria.³² 711
1965
489

III. Ježíš Kristus — „prostředník a plnost celého zjevení“³³

BŮH VYSLOVIL VŠECHNO VE SVÉM SLOVU

65 „Mnohokrát a mnoha způsoby mluvil Pán v minulosti k našim předkům skrze prorok. V této poslední době však promluvil k nám skrze svého Syna“ (Žid 1,12). Kristus, Boží Syn, který se stal člověkem, je jedinečným, dokonalým a definitivním Slovem Otce, který v něm říká všechno, a nebude už jiné slovo než toto. Svatý Jan od Kříže po mnoha jiných to vyjadřuje skvěle v komentáři Žid 1,12: 102

„Vždyť poté, co nám dal svého Syna, který je jeho Slovem, Bůh nemá jiného slova, které by nám sdělil. On sám sdělil vše naráz a jednou provždy v tomto jediném Slově... Neboť to, co dříve sděloval po částech prorokům, řekl nám cele ve svém Synu, když nám dal to celé, čím je jeho Syn. Proto, kdyby se nyní chtěl někdo Boha na něco dotazovat nebo od něj žádat nějaké vidění či zjevení, nejen že by se dopouštěl pošetilosti, ale urážel by Boha tím, že neupíná svůj zrak jedině na Krista bez vyhledávání jiné věci nebo nějaké novoty.“³⁴ 516
2717

NEBUDE UŽ ŽÁDNÉ JINÉ ZJEVENÍ

66 „Křesťanské dílo spásy, tedy jako nová úmluva nikdy nepomine a před slavným zjevením našeho Pána Ježíše Krista nemůžeme už očekávat nové veřejné zjevení“ (srov. 1 Tim 6,14 a Tit 2,13).³⁵ Nicméně, i když je zjevení dokončeno, není však úplně rozvinuto; bude úkolem křesťanské víry postupně během staletí proniknout jeho celý dosah. 94

84

²⁴ Srov. DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 3.

93

²⁵ Srov. Ex 19,6.²⁶ Římský misál, 6. příměluva na Velký pátek.²⁷ Srov. Iz 2,2-4.²⁸ Srov. Jer 31,31-34; Žid 10,16.²⁹ Srov. Ez 36.³⁰ Srov. Iz 49,5-6; 53,11.³¹ Srov. Sof 2,3.³² Srov. Lk 1,38.³³ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 2.³⁴ Sv. Jan od Kříže, *Subida del monte Carmelo* (Výstup na horu Karmel), 2,22; srov. Denní modlitba Církve, 2. čtení v pondělí druhého týdne adventního.³⁵ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (2) Bůh přichází vstříc člověku

DJ-011 Definitivní a úplný charakter zjevení Ježíše Krista / Mylné názory bránící účinné evangelizaci (relativismus dnešní doby, viz DJ-010)(podle: Kongregace pro nauku víry, DI (*Dominus Iesus*, Prohlášení o jedinečnosti a spasitelské univerzalitě Ježíše Krista a Církve) ze dne 6.8.2000, srov. 5.)

Abychom této relativistické mentalitě, která se stále více šíří, odpomohli, musíme především zdůraznit konečný a úplný charakter zjevení Ježíše Krista. Je třeba totiž pevně věřit, že v mystériu Ježíše Krista, vtěleného Syna Božího, který je *Cesta, Pravda a Život* (Jan 14,6), je zjevena plnost Boží pravdy. *Nikdo nezná Syna, jenom Otec, ani Otec nezná nikdo, jenom Syn a ten, komu to chce Syn zjevit* (Mt 11,27). *Boha nikdo nikdy neviděl. Jednorozenný Bůh, který spočívá v náruči Otcově, ten o něm podal zprávu* (Jan 1,18). *V něm totiž přebývá plnost božství a vy jste v něm dosáhli plnosti* (Kol 2,9-10).

Ve věrnosti k Božímu slovu učí 2. vatikánský koncil: »Avšak nehlubší pravda, která se odhaluje tímto zjevením o Bohu i o spáse člověka, nám září v Kristu, který je prostředníkem a zároveň plností celého zjevení.«(9) Ještě více se dále zdůrazňuje: » Ježíš Kristus, vtělené Slovo, "člověk k lidem poslaný", *mluví slova Boží* (Jan 3,34) a dovršuje dílo spásy, které mu Otec uložil vykonat (srov. Jan 5,36; 14,7). Kdo vidí jeho, vidí Otce (srov. Jan 14,9). On tedy celou svou přítomností a tím, jak se projevoval slovy a skutky, znamením a zázraky, především však svou smrtí a svým slavným zmrtvýchvstáním a nakonec sesláním Ducha pravdy, zjevení naplňuje, dovršuje a božským svěděním potvrzuje, nikdy nepomině a nemůžeme už očekávat nové veřejné zjevení před slavným příchodem našeho Pána Ježíše Krista (srov. 1 Tim 6,14; Tit 2,13).«(10).

Encyklika *Redemptoris missio* zdůrazňuje, že Církev má za úkol hlásat evangelium v plnosti pravdy: »V tomto definitivním slově svého zjevení dal se Bůh světu v nejplnější šíři poznat: sdělil lidstvu, kdo je. A toto konečné sebezjevení Boha je nehlubším důvodem, proč je Církev svou povahou misijní. Nesmí přestávat hlásat evangelium, tj. plnost pravdy, kterou nám Bůh sám o sobě dal poznat.«(11) Jediné zjevení Ježíše Krista »přináší do našich dějin univerzální a poslední pravdu, která vybízí lidský rozum k tomu, aby nikdy nezůstal stát« (12).

(9) 2. vatikánský koncil, Věroučná konstituce *Dei Verbum*, 2; (10) *tamtéž*, 4; (11) Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 5; (12) Jan Pavel II., encyklika *Fides et ratio*, 14.

67 Během staletí docházelo ke zjevením, jež se nazývají „soukromá“. Některá byla uznána církevní autoritou, avšak nepatří k pokladu víry. Jejich úlohou není „vylepšovat“ nebo „doplňovat“ Kristovo definitivní zjevení, nýbrž napomáhat k tomu, aby se z tohoto zjevení v určitém historickém období plněji žilo. Za vedení učitelského úřadu Církve dovede zdravý smysl věřících rozlišit a přijímat, co je v těchto zjeveních opravdová výzva Krista nebo jeho svatých pro Církev. Křesťanská víra nemůže přijmout „zjevení“, která si dělají nárok na překonání nebo opravu zjevení, jehož naplněním je Kristus. To je případ některých mimokřesťanských náboženství a také některých novodobých sekt, které se opírají o taková „zjevení“.

DJ-014/9 Osobní jednota mezi věčným Slovem a Ježíšem z Nazareta / Mylné názory bránící účinné evangelizaci (relativismus dnešní doby, viz DJ-010)(podle: Kongregace pro nauku víry, DI (*Dominus Iesus*, Prohlášení o jedinečnosti a spasitelské univerzalitě Ježíše Krista a Církve) ze dne 6.8.2000, srov. 9.) (Celý DJ-014 viz článek KKC 424).

V současných teologických diskusích se na Ježíše z Nazareta často nahlíží jako na zvláštní historickou postavu, která omezeně zjevila božské v míře, která není úplná, nýbrž komplementární k jiným postavám zjevení a spásy. Nekonečné a absolutní, poslední Boží tajemství se prý lidem zjevilo mnoha způsoby a v mnoha historických postavách a Ježíš z Nazareta je údajně pouze jednou z nich. On prý je, ještě konkrétněji, jednou z mnoha tváří, kterou Logos v průběhu času přijal, aby zprostředkoval lidstvu spásu.

Aby se přitom ospravedlnila na jedné straně univerzalita křesťanské spásy a na druhé straně skutečnost náboženského pluralismu, zavádí se rozlišování mezi řádem spásy věčného Slova, které má platit i mimo Církev a bez vztahu k ní, a řádem spásy vtěleného Slova. První jmenovaný řád je údajně univerzálnější než ten druhý, který se omezuje pouze na křesťany, i když je v něm Bůh přítomen v hojnější míře.

Souhrn

68 Bůh se z lásky zjevil a daroval člověku. Nabízí tak definitivní a vyčerpávající odpověď na otázky člověka týkající se smyslu a cíle jeho života.

69 Bůh se zjevil člověku tím, že mu postupně činy i slovy zjevoval své tajemství.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (2) Bůh přichází vstříc člověku

- 70** Bůh se kromě svědectví, které vydává sám o sobě ve stvořených věcech, zjevil sebe i našim prarodičům. Mluvil k nim; po pádu jim přislíbil spásu³⁶ a nabídl svou úmluvu.
- 71** Bůh uzavřel s Noemem věčnou úmluvu, je to úmluva mezi Bohem a všemi živými bytostmi.³⁷ Ta bude platit, pokud bude trvat svět.
- 72** Bůh vyvolil Abraháma a uzavřel s ním a jeho potomstvem úmluvu. Utvořil z něho svůj lid, jemuž zjevil skrze Mojžíše svůj zákon. Tento lid připravoval skrze proroky, aby přijal spásu určenou všemu lidstvu.
- 73** Bůh se plně zjevil tím, že poslal svého vlastního Syna, v němž navždy ustanovil svou úmluvu. Syn je definitivním Slovem Otce, takže po něm už nebude žádné jiné zjevení.

2. ČLÁNEK PŘEDÁVÁNÍ BOŽÍHO ZJEVENÍ

74 Bůh „chce, aby se všichni lidé zachránili a (došli) k poznání pravdy“ (1 Tim 2,4), tj. k poznání Ježíše Krista.³⁸ Je proto nutné, aby Kristus byl hlásán všem národům a všem lidem, aby tak zjevení dospělo do všech končin světa:

„Bůh ve své veliké dobrotě zařídil, aby to, co zjevil ke spáse všech národů, zůstalo navždy neporušené a bylo předáváno všem pokolením.“³⁹

I. Apoštolská Tradice

75 „Proto Kristus Pán, v němž je dovršeno celé zjevení svrchovaného Boha (srov. 2 Kor 1,20; 3,16-4,6), dal apoštolům příkaz, aby evangelium, které už dříve přislíbili proroci a které on sám naplnil a vlastními ústy vyhlásil, kázali jako pramen veškeré spasitelné pravdy i celého mravního řádu a sdělovali jim Boží dary.“⁴⁰

171

KÁZÁNÍ APOŠTOLŮ...

76 Evangelium bylo předáváno podle Pánova příkazu dvěma způsoby:
— *ústně*, prostřednictvím apoštolů, „kteří ústním kázáním, příkladem a ustanovováním řádu předávali to, co přijali z Kristových úst, ze styku s ním a z jeho skutků, i to, čemu se naučili z vnuknutí Ducha svatého“;
— *písemně*, prostřednictvím těch apoštolů a jejich spolupracovníků, kteří „z vnuknutí téhož Ducha svatého zaznamenali poselství o spáse písemně“.⁴¹

... POKRAČUJE V APOŠTOLSKÉ POSLOUPNOSTI

77 „Aby se však v Církvi stále zachovalo evangelium celé a živé, zanechali apoštolové jako své nástupce biskupy a postoupili jim své učitelské místo.“⁴² Vždyť „apoštolské kázání, vyjádřené zvláštním způsobem v inspirovaných knihách, mělo být uchováno až do konce věků.“⁴³

861

³⁶ Srov. Gn 3,15.³⁷ Srov. Gn 9,16.³⁸ Srov. Jan 14,6.³⁹ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 7.⁴⁰ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 7.⁴¹ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 7.⁴² 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 7.⁴³ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 8.

174

1124, 2651

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (2) Bůh přichází vstříc člověku

78 Toto živé předávání, vykonávané v Duchu svatém, se nazývá Tradicí — nakolik se liší od Písma svatého, i když je s ním úzce spojeno. Skrze toto Tradici podání „tak Církev ve svém nauce, životě a bohoslužbě zvětšuje a všem pokolením předává všechno, co sama je a co věří“.⁴⁴ „Výroky svatých Otců svědčí o oživující přítomnosti této Tradice, jejíž bohatství se přelévá do praxe a do života věřící a modlíci se Církve.“⁴⁵

79 Tím způsobem tedy to, co Otec sdělil o sobě skrze své Slovo v Duchu svatém, je v Církvi přítomno a působí v ní: „A tak Bůh, který kdysi promluvil, nepřestává mluvit se Snoubenkou svého milovaného Syna a Duch svatý, skrze kterého zaznívá živý hlas evangelia v Církvi a skrze ni ve světě, uvádí věřící do veškeré pravdy a působí, aby v nich Kristovo slovo přebývalo v celém svém bohatství.“⁴⁶

II. Vztah mezi Tradicí a Písmem svatým

SPOLEČNÝ PRAMEN...

80 „Posvátná Tradice a Písmo svaté jsou tedy ve vzájemném těsném spojení a sdílení. Obojí vyvěrá z téhož božského pramene, splývá jaksí vjedno a směřují k témuž cíli“.⁴⁷ Jedno i druhé zpřítomňuje v Církvi tajemství Krista a činí je plodným, neboť on slíbil, že zůstane se svými „po všechny dny až do skonání světa“ (Mt 28,20).

... DVA ROZDÍLNÉ ZPŮSOBY PŘEDÁVÁNÍ

81 „Písmo svaté je totiž Boží řeč písemně zaznamenaná z vnuknutím Ducha svatého“. Co se týká *posvátné Tradice*, ta „předává Boží slovo, které svěřil Kristus Pán a Duch svatý apoštolům, bez porušení jejich nástupcům, aby je osvěcování Duchem pravdy ve svém hlásání věrně uchovávali, vykládali a rozšiřovali“.

113

82 „A to je důvod, proč Církev nečerpá jistotu o všem, co bylo zjeveno, pouze z Písma svatého. Proto se má obojí přijímat a ctít se stejnou láskou a vážností.“⁴⁸

APOŠTOLSKÁ TRADICE A RŮZNÉ TRADICE CÍRKEVNÍ

83 Tradice, o níž mluvíme, pochází od apoštolů a předává všechno to, co přijali z Ježíšova učení a příkladu a čemu se naučili od Ducha svatého. Vždyť první křesťanská generace ještě neměla psaný Nový zákon a sám Nový zákon dosvědčuje, jak se rozvíjela živá Tradice.

Od ní se liší „tradice“ teologické, disciplinární, liturgické či devocionální (tradice různých pobožností), které se během doby zrodily v místních církvích. Tyto tradice představují zvláštní formy, z nichž velká tradice nabývá výrazů přizpůsobených různým místům a různým dobám. Ve světle velké apoštolské Tradice mohou být tyto pozdější tradice uchovány, upraveny nebo také pod vedením učitelského úřadu Církve zrušeny.

1202, 2041
2684

III. Výklad pokladu víry

POKLAD VÍRY SVĚŘENÝ CELÉ CÍRKVI

84 „Poklad“ (1 Tim 6,20)⁴⁹ víry (*depositum fidei*), obsažený v posvátné Tradici a v Písmu svatém, apoštolové svěřili celé Církvi. „Všechn svatý lid, sjednocený se svými pastýři,

857, 871

⁴⁴ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 8.

⁴⁵ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 8.

⁴⁶ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 8.

⁴⁷ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 9.

⁴⁸ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 9.

⁴⁹ Srov. 2 Tim 1,12-14.

2033

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (2) Bůh přichází vstříc člověku

lne pevně k tomuto pokladu a setrvává ustavičně v apoštolském učení a společenství, v lámání chleba a v modlitbě; tak se při uchovávání, uskutečňování a vyznávání předané víry vytváří jedinečný soulad biskupů a věřících.⁵⁰

UČITELSKÝ ÚŘAD CÍRKVE

85 „Úkol autenticky vykládat Boží slovo psané nebo ústně předávané, je svěřen pouze živému učitelskému úřadu Církve, který vykonává svou pravomoc ve jménu Ježíše Krista“,⁵¹ to je biskupům ve spojení s Petrovým nástupcem, římským biskupem.

86 „Tento učitelský úřad však není nad Božím slovem, ale slouží mu tak, že učí jen to, co bylo předáno, neboť z Božího příkazu a za pomoci Ducha svatého Boží slovo nábožně slyší, svědomitě střeží a věrně vykládá a z tohoto jediného pokladu víry čerpá všechno, co předkládá k věření jako zjevené od Boha.“⁵²

87 Věřící, kteří si připomínají Kristova slova apoštolům: „Kdo poslouchá vás, poslouchá mne“ (Lk 10,16),⁵³ ochotně přijímají učení a pokyny, které jim pastýři různými způsoby předkládají.

ČLÁNKY VÍRY

88 Učitelský úřad Církve využívá plnosti své moci, kterou obdržel od Krista, když definuje nějaké dogma (článek víry), to znamená, když předkládá závazným způsobem, který vyžaduje od křesťanského lidu neodvolatelný souhlas víry, pravdy obsažené v Božím zjevení nebo pravdy, které jsou s nimi nutné spojeny.

2625

89 Články víry a náš duchovní život jsou organicky spojeny. Články víry jsou světla na cestě naší víry, osvětlují ji a dávají jí jistotu. A naopak, je-li náš život poctivý, náš rozum i naše srdce budou otevřeny k přijetí světla článků víry.⁵⁴

90 Vzájemné vztahy mezi články víry a jejich souvislosti lze najít v celku zjevení Kristova tajemství.⁵⁵ „Existuje řád neboli 'hierarchie' pravd katolického učení, vzhledem k jejich různé spojitosti se základem křesťanské víry.“⁵⁶

114, 158
234

NADPŘIROZENÝ SMYSL PRO VÍRU

737

91 Všichni věřící se podílejí na pochopení a předávání zjevené pravdy. Přijali pomazání Ducha svatého, který je učí⁵⁷ všemu a uvádí je „do celé pravdy“ (Jan 16,13).

92 „Celek věřících... se nemůže mýlit ve víře. Tuto svou neobyčejnou vlastnost projevu je prostřednictvím nadpřirozeného smyslu pro víru celého lidu, když od 'biskupů až po poslední věřící laiky' dává najevo svůj obecný souhlas ve věcech víry a mravů.“⁵⁸

785

889

93 „Tento smysl pro víru, probouzený a udržovaný Duchem pravdy, působí, že Boží lid – pod vedením posvátného učitelského úřadu Církve, který věrně poslouchá – nepřijímá už pouze lidské slovo, nýbrž skutečně slovo Boží (srov. 1 Sol 2,13), neúchylně lne k 'víře jednou provždy křesťanům svěřené' (Jud 3), proniká do ní stále hlouběji správným usuzováním a stále plněji ji uplatňuje v životě.“⁵⁹

⁵⁰ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 10.

⁵¹ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 10.

⁵² 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 10.

⁵³ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 20.

⁵⁴ Srov. Jan 8,31-32.

⁵⁵ Srov. 1. vatikánský koncil: DS 3016: „nextus mysteriorum“; 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 25.

⁵⁶ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 11.

⁵⁷ Srov. 1 Jan 2,20.27.

⁵⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 12.

⁵⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 12.

66

2651

2038, 2518

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (2) Bůh přichází vstříc člověku

RŮST V CHÁPÁNÍ VÍRY

94 Za přispění Ducha svatého se může v životě Církve rozvíjet chápání jak skutečností, tak i slov pokladu víry:

- „přemýšlením a studiem věřících, kteří je uchovávají ve svém srdci“⁶⁰; „a zvláště teologickým bádáním se snaží dosáhnout hlubokého poznání zjevené pravdy“.⁶¹
- „hlubším pochopením duchovních skutečností z vlastní zkušenosti“⁶²; „Boží slova rostou zároveň s tím, kdo je čte“.⁶³
- „hlásáním těch, kteří s posloupností v biskupském úřadě přijali bezpečné charizma pravdy“.⁶⁴

95 „Je tedy zřejmé, že posvátná Tradice, Písmo svaté a učitelský úřad Církve jsou podle moudrého úřadku Božího rozhodnutí tak spolu spojeny a sdruženy, že jedno bez druhých nemůže být, a že všichni tři činitelé zároveň, každý svým způsobem, pod vlivem jediného Ducha svatého přispívají účinně ke spáse duší.“⁶⁵

Souhrn

96 *Apoštolové pod vedením Ducha svatého kázáním a spisy předali, co jim svěřil Kristus, všem generacím až do slavného Kristova příchodu.*

97 *„Posvátná Tradice a Písmo svaté tvoří jediný posvátný poklad Božího slova“,⁶⁶ v němž putující Církev jako v zrcadle nazírá na Boha, zdroj všeho svého bohatství.*

98 *„A tak Církev ve svém nauce, životě a bohoslužbě zvětčuje a všem pokolením předává všechno, co sama je co věří“.⁶⁷*

99 *Všechny Boží lid svým nadpřirozeným smyslem pro víru nepřestává přijímat dar Božího zjevení, stále hlouběji do něho pronikat a stále plněji z něj žít.*

100 *Úkol autenticky vykládat Boží slovo byl svěřen pouze učitelskému úřadu Církve, papeži a biskupům, kteří jsou s ním spojeni.*

3. ČLÁNEK
PÍSMO SVATÉ

I. Kristus — jediné Slovo Písma svatého

101 Bůh, aby se lidem zjevil, hovořil k nim v blahosklonnosti své dobroty lidskými slovy: „Neboť slova totiž, vyjádřená lidskými jazyky, se připodobnila lidské mluvě, jako se kdysi Slovo věčného Otce stalo podobným lidem, když na sebe vzalo lidské tělo.“⁶⁸

102 Bůh ve všech slovech Písma svatého nevyslovuje nic jiného než jen jedno Slovo, své jediné Slovo, v němž se sděluje naprosto celý.⁶⁹

65, 2763

⁶⁰ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 8.

426-429

⁶¹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 62,7; srov. 44,2; DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 23-24; UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 4.

⁶² 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 8.

⁶³ „Divina eloquia cum legente crescunt“, sv. Řehoř Veliký, *Homília in Ezechielem*, 1,7,8; PL 76, 843D.

⁶⁴ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 8.

⁶⁵ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 10,3.

1100, 1184

⁶⁶ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 10,3.

1378

⁶⁷ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 10,1.

⁶⁸ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 13.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (2) Bůh přichází vstříc člověku

„Uvědomte si, že je to jedno a totéž Slovo, které se rozprostírá po celém Písmu svatém, a že je to totéž Slovo, které zaznívá v ústech všech svatých spisovatelů: to Slovo, které, po-
něvadž bylo na počátku Bůh u Boha, nemá zapotřebí slabik, protože nepodléhá času.“⁷⁰

103 Proto Církev měla vždy v úctě Boží Písmo, jako má v úctě samo Tělo Páně. Neustále totiž podává věřícím chléb života, který bere ze stolu jak Božího slova, tak Těla Kristova.⁷¹

104 Církev neustále nachází v Písmu svatém svou potravu a svou sílu.⁷² Vždyť v něm nepřijímá jen pouhé lidské slovo, ale Boží slovo, jímž skutečně je.⁷³ „V posvátných knihách totiž Otec, jenž je na nebesích, s láskou vychází vstříc svým dětem a rozmlouvá s nimi.“⁷⁴

II. Inspirace a pravda Písma svatého

105 *Bůh je autorem Písma svatého.* „Co bylo Bohem zjeveno a je v Písmu svatém obsaženo a vyjádřeno, bylo zaznamenáno z vnuknutí Ducha svatého. Svatá Matka Církev totiž považuje podle apoštolské víry všechny knihy jak Starého, tak i Nového zákona se všemi jejich částmi za posvátné a kanonické, protože jejich původcem je Bůh, neboť byly sepsány z vnuknutí Ducha svatého, a jako takové byly Církvi předány.“⁷⁵

106 *Bůh inspiroval lidské autory posvátných knih.* „K sepsání posvátných knih si však Bůh vybral a použil jich s jejich schopnostmi a silami, působil v nich a skrze ně, aby jako praví autoři zapsali všechno to a pouze to, co on chtěl.“⁷⁶

107 *Inspirované knihy učí pravdě.* „Protože tedy všechno, co tvrdí inspirovaní autoři neboli svatopisci, se musí považovat za tvrzení Ducha svatého, je třeba uznat, že knihy Písma svatého učí spolehlivě, věrně a bez omylu pravdu, kterou chtěl mít Bůh zaznamenanou v Písmu svatém pro naši spásu.“⁷⁷

108 Nicméně křesťanská víra není „náboženství knihy“. Křesťanství je náboženstvím Božího „Slova“, „ne slova psaného a němého, nýbrž Slova vtěleného a živého.“⁷⁸ Aby slova nezůstávala mrtvou literou, je nezbytné, aby Kristus, věčné Slovo živého Boha, nám skrze Ducha svatého „otevřel mysl, abychom rozuměli Písmu“ (Lk 24,45).

III. Duch svatý, vykladatel Písma

109 „Protože však Bůh mluví v Písmu svatém prostřednictvím lidí lidským způsobem, musí vykladač Písma svatého, chce-li pochopit, co nám chtěl Bůh sdělit, pozorně zkoumat, co měli svatopisci skutečně v úmyslu vyjádřit a co chtěl jejich slovy zjevit Bůh.“⁷⁹

110 Abychom pochopili *záměr svatopisců*, je nutno brát v úvahu poměry v jejich době i jejich kulturu, „literární druhy“ tehdy užívané, způsob chápání, vyjadřování, vyprávění ob-

702

⁶⁹ Srov. Žid 1,1-3.

⁷⁰ Sv. Augustin, *Enarratio in Psalmos*, 103,4,1.

⁷¹ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 21.

⁷² 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 24.

⁷³ Srov. 1 Sol 2,13.

⁷⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 21.

⁷⁵ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 11.

⁷⁶ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 11.

⁷⁷ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 11.

⁷⁸ Sv. Bernard z Clairvaux, *Homilia super missus est*, 4,11: PL 183, 86B.

⁷⁹ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 12,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (2) Bůh přichází vstříc člověku

vyklý v jejich době. „Jinak totiž podávají a vyjadřují pravdu texty v různém smyslu historické, jinak texty prorocké nebo básnické, ještě jinak další druhy slovního projevu.“⁸⁰

111 Protože Písmo svaté je inspirované, je ještě druhá zásada správného výkladu, neméně důležitá než předchozí, bez níž by Písmo zůstalo mrtvou literou: „Písmo svaté se má číst a vykládat v témž Duchu, ve kterém bylo napsáno.“⁸¹

Druhý vatikánský koncil uvádí *tři měřítka* k tomu, aby byl výklad Písma shodný s Duchem, který je inspiroval.⁸²

112 1. Bedlivě přihlížet „*k obsahu a jednotě celého Písma*“. Ať už jsou knihy, ze kterých se skládá, jakkoli různorodé, je přesto Písmo jedno v síle jednoty Božího plánu, v němž Ježíš Kristus je středem a srdcem, otevřeným od jeho Veliké noci.⁸³

„Kristovým srdcem“⁸⁴ je označováno Písmo svaté, které dává poznat Kristovo srdce. Toto srdce bylo před utrpením zavřené, protože Písmo bylo temné. Avšak Písmo se po utrpení otevřelo, takže ti, kteří je už chápou, jsou schopni zvážit a rozeznat, jak mají být vykládána prorocství.⁸⁵

113 2. Číst Písmo v „*živé Tradici celé Církve*“. Podle jednoho z církevních otců, „Písmo svaté bylo napsáno dříve v srdci Církve než v hmotných prostředcích, jimiž je vytvářeno (sacra Scriptura principaliter est in corde Ecclesiae quam in materialibus instrumentis scripta)“. Vždyť Církev uchovává ve své Tradici živou paměť Božího slova a Duch svatý jí poskytuje duchovní výklad Písma („... podle duchovního smyslu, jímž Duch obdařuje Církev“)⁸⁶

81

114 3. Přihlížet k „*analogii víry*“.⁸⁷ Výrazem „analogie víry“ míníme spojitost pravd víry mezi sebou a v celkovém plánu zjevení.

90

SMYSLY PÍSMO

115 Podle starobylé tradice lze rozlišovat dva *smysly* Písma: literární a duchovní, který se dále dělí na alegorický, morální a anagogický. Hluboký soulad všech čtyř smyslů zaručuje zachování všeho bohatství Písma při jeho živé četbě v Církvi.

116 *Literární smysl*. To je smysl vyznačený slovy Písma a odhalený exegezi, která se řídí pravidly správného výkladu. „Všechny smysly (Písma svatého) mají svůj základ ve smyslu literárním.“⁸⁸

100

117 *Duchovní smysl*. Protože Boží plán je jednotný, mohou sloužit jako znamení nejen text Písma, nýbrž i věci a události, o kterých mluví.

1101

1. *Alegorický smysl*. Můžeme dosáhnout hlubšího pochopení událostí, chápeme-li jejich význam v Kristu; tak přechod Rudým mořem je znamením Kristova vítězství a také křtu.⁸⁹

2. *Morální smysl*. Události vyprávěné v Písmu nás mohou vést ke správnému jednání. „Bylo to napsáno jako poučení pro nás“ (1 Kor 10,11).⁹⁰

⁸⁰ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 12,3.

⁸¹ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 12,5.

⁸² 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 12,5.

⁸³ Srov. Lk 24,25-27.44-46

⁸⁴ Srov. Ž 22,15.

⁸⁵ Sv. Tomáš Akvinský, *Expositio in Psalmos*, 21,11.

⁸⁶ „... secundum spirituale sensum quem Spiritus donat Ecclesiae“, Origenes, *Homiliae in Leviticum*, 5,5.

⁸⁷ Srov. Řím 12,6.

⁸⁸ „Omnes sensus (scilicet sacrae Scripturae) fundentur super litteralem“, sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I,1,10, ad. 1.

⁸⁹ Srov. 1 Kor 10,2.

⁹⁰ Srov. Žid 3,1-4,11.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (2) Bůh přichází vstříc člověku

3. *Anagogický* smysl. Je stejně možné vidět věci a události v jejich věčném významu, který nás vede vzhůru (řecky: „anagoge“) k naší nebeské vlasti. Tak je Církev na zemi znamením nebeského Jeruzaléma.⁹¹

118 Jedno středověké distichon shrnuje význam čtyř smyslů:

Literární smysl učí, co se stalo, alegorický, v co věřit, morální, jak jednat a anagogický, kam směřovat.

Littera gesta docet, quid credas allegoria,

Moralis quid agas, quo tendas anagogia.

119 „Je povinností exegetů přispívat podle těchto pravidel k pronikavějšímu pochopení a výkladu smyslu Písma svatého, aby na základě předběžné vědecké práce dozrál úsudek Církve. Neboť všechno z oboru výkladu Písma nakonec podléhá posouzení Církve, která plní božský příkaz a službu uchovávat a vykládat Boží slovo.“⁹²

„Nevěřil bych evangeliu, kdyby mě k tomu nepohnula autorita katolické Církve.“⁹³

IV. Kánon Písma svatého

120 Apoštolská Tradice umožnila Církvi rozlišit, které spisy měly být pojaty do seznamu svatých knih.⁹⁴ Tento úplný seznam se nazývá „Kánon“ Písma svatého. Zahrnuje 46 knih Starého zákona (45, považuje-li se Jeremiáš a Nářky za jediný text) a 27 knih Nového zákona.⁹⁵

1117

Pro Starý zákon: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium (nebo: 1. až 5. kniha Mojžíšova), kniha Jozue, kniha Soudců, kniha Rút, dvě knihy Samuelovy, dvě knihy Královské, dvě knihy Kronik, kniha Ezdrášova, kniha Nehemiášova, kniha Tobáš, kniha Judit, kniha Ester, dvě knihy Makabejské, kniha Job, kniha Žalmů, kniha Přísloví, kniha Kazatel, Píseň písní, kniha Moudrosti, kniha Sirachovcova, kniha proroka Izaiáše, kniha proroka Jeremiáše, kniha Žalozpěvů, kniha proroka Barucha, kniha proroka Ezechiela, kniha proroka Daniela, kniha proroka Ozeáš, kniha proroka Joela, kniha proroka Amosa, kniha proroka Abdiáše, kniha proroka Jonáše, kniha proroka Micheáše, kniha proroka Nahuma, kniha proroka Habakuka, kniha proroka Sofoniáše, kniha proroka Aggea, kniha proroka Zachariáše, kniha proroka Malachiáše.

Pro Nový zákon: Evangelium podle Matouše, Marka, Lukáše, Jana, Skutky apoštolů, Listy svatého Pavla Římanům: první a druhý list Korinťanům, Galátanům, Efesanům, Filipánům, Kolosanům, dva listy Soluňanům (Thessaloničanům), dva listy Timotejovi, Titovi, Filemonovi, list Židům, list svatého Jakuba, dva listy svatého apoštola Petra, tři listy svatého apoštola Jana, list svatého apoštola Judy a kniha Zjevení svatého apoštola Jana.

DJ-013 Inspirace knih Písma svatého / Mylné názory bránící účinné evangelizaci (relativismus dnešní doby, viz DJ-010)

(podle: Kongregace pro nauku víry, DI (*Dominus Iesus*, Prohlášení o jedinečnosti a spasitelské univerzalitě Ježíše Krista a Církve) ze dne 6.8.2000, srov. 8.)

Vytváří se rovněž hypotéza o inspirované hodnotě svatých písem jiných náboženství. Jistě je třeba uznat, že mnoho prvků v nich představuje praktické prostředky, s jejichž pomocí velké množství osob mohlo v průběhu staletí a také ještě dnes žít a uchovávat své náboženské životní vztahy k Bohu. Jak bylo již uvedeno, řekl proto 2. vatikánský koncil, že způsoby chování a života, pravidla a nauky jiných náboženství »se sice v mnohém rozcházejí s tím, v co ona věří a k věření předkládá, přece jsou však nezřídka odrazem Pravdy, která osvětluje všechny lidi«(23).

Církevní podání však používá označení inspirovaných spisů jen pro kanonické knihy Starého a Nového zákona, jakožto inspirované Duchem svatým.(24) 2. vatikánský koncil v dogmatické konstituci o božském zjevení se odvolává na tuto tradici a učí: »Svatá matka církev totiž považuje podle apoštol-

⁹¹ Srov. Zj 21,1-22,5.

⁹² 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 12,5.

⁹³ „Ego vero Evangelio non crederem, nisi me catholicae Ecclesiae commoveret auctoritas“, sv. Augustin, *Contra epistolam Manichaei quam vocant fundamenti*, 5,6; PL 42, 176.

⁹⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 8,3.

⁹⁵ Srov. *Decretum Damasi*: DS 179; florentský koncil (1442): DS 179: 1334-1336; tridentský koncil: DS 179: 1501-1504.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (2) Bůh přichází vstříc člověku

ské víry všechny knihy jak Starého, tak Nového zákona se všemi jejich částmi za posvátné a kanonické, protože jejich původcem je Bůh, neboť byly sepsány z vnuknutí Ducha svatého (srov. Jan 20,31; 2 Tim 3,16; 2 Pt 1,19-21; 3,15-16), a jako takové byly církvi předány.«(25) Tyto knihy »učí spolehlivě a bez omylu pravdu, kterou chtěl mít Bůh zaznamenanou v Písmě svatém pro naši spásu.«(26)

Ale protože Bůh chce volat v Kristu všechny národy k sobě a sdělit jim plnost svého zjevení a své lásky, nepřestává se mnoha různými způsoby zpřítomňovat »nejen jednotlivcům, ale i národům v bohatství jejich spirituality, která nachází svůj výtečný a podstatný výraz v náboženstvích, i když obsahují mezery, nesrovnalosti a bludy.«(27) Svaté knihy jiných náboženství, které fakticky živí a vedou život jejich příslušníků, obsahují proto z Kristova tajemství ony prvky dobra a milosti, které jsou jim k dispozici.

(23) 2. vatikánský koncil, deklarace *Nostra aetate*, 2; srov. 2. vatikánský koncil, dekret *Ad gentes*, 9- kde se mluví o prvcích dobra přítomných „v jednotlivých obyčejích a kulturách národů“; věroučná konstituce *Lumen gentium*, 16- zde se zmiňují prvky dobra a pravdy přítomné mezi ne-křesťany, jež je možné považovat za přípravu k přijetí evangelia; (24) srov. Tridentýský koncil, *Decretum de libris sacris et de traditionibus recipiendis*: DS 1501; 1. vatikánský koncil, dogmatická konstituce *Dei Filius* cap. 2: DS 3006; (25) 2. vatikánský koncil, Věroučná konstituce *Dei Verbum*, 11; (26) *tamtéž*; (27) Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 55, srov. 56; Pavel VI., apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 53.

STARÝ ZÁKON

121 Starý zákon je neodlučitelná část Písma svatého. Jeho knihy jsou inspirované Bohem a uchovávají si nepomíjející hodnotu,⁹⁶ protože Stará úmluva nikdy nebyla odvolána.

1093

122 „Plán spásy ve Starém zákoně byl zaměřen především k tomu, aby připravoval... příchod Krista, vykupitele světa.“ Knihy Starého zákona „sice obsahují též věci nedokonalé a dočasné“, vydávají však svědectví o celé božské pedagogice spásné Boží lásky. „Vyjadřují živý cit vůči Bohu, jsou v nich uloženy vznešené nauky o Bohu, spasitelná moudrost o životě člověka i podivuhodné poklady modliteb“; a konečně je v nich „ukryto tajemství naší spásy“.⁹⁷

702, 763

708

2568

123 Křesťané si váží Starého zákona jako ryzího slova Božího. Církev vždycky rozhodně odmítala myšlenku zavrhnout Starý zákon pod záminkou, že by se ve světle Nového zákona stal už „jen přežitkem“ (marcionismus).

NOVÝ ZÁKON

124 „Boží slovo, které je Boží silou k spáse pro každého věřícího, je vynikajícím způsobem podáno a projevuje svou sílu v knihách Nového zákona.“⁹⁸ Tyto knihy nám podávají definitivní pravdu Božího zjevení. Jejich ústředním námětem je Ježíš Kristus, vtělený Boží Syn, jeho skutky, jeho učení, jeho utrpení a jeho oslavení, a také počátky jeho Církve pod vedením Ducha svatého.⁹⁹

125 *Evangelia* jsou srdcem celého Písma svatého, „neboť jsou hlavním svědectvím o životě a učení vtěleného Slova, našeho Spasitele“.¹⁰⁰

126 Vznik evangelií je možné rozdělit do tří etap:

1. *Ježíšův život a učení.* Církev pevně trvá na tom, že čtyři evangelia, „jejichž historičnost bez váhání potvrzuje, věrně podávají to, co Boží Syn Ježíš v době svého života mezi lidmi pro jejich spásu skutečně konal a učil až do dne, kdy byl vzat do nebe“.
2. *Ústní podání.* „Apoštolové pak po nanebevstoupení Pána předali svým posluchačům to, co říkal a dělal, s plnějším porozuměním, jakého se jim, poučeným událostmi Kristova oslavení a vyučeným světlem Ducha pravdy, dostalo.“
3. *Psaná evangelia.* „Bibličtí spisovatelé sepsali čtyři evangelia tak, že něco vybrali z množství ústních nebo už i písemných tradic, něco sestavili v celek nebo vysvětlili se zřetelem na tehdejší

⁹⁶ Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 14.

⁹⁷ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 15.

⁹⁸ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 17.

⁹⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 20.

¹⁰⁰ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 18.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (2) Bůh přichází vstříc člověku

76

stav církevních obcí. Přitom zachovali formu hlásání, ale vždy tak, že nám sdělují o Ježíši pravdivé a upřímné údaje.¹⁰¹

127 Evangelium ve **čtvrtém** podání zaujímá v Církvi jedinečné místo; dosvědčuje to úcta, jíž je zahrnuje liturgie, a zcela zvláštní přitažlivost, která v každé době působila na svěťce.

1154

„Není žádný lepší, vzácnější a úchvatnější text, než evangelium. Pozorujte a uchovávejte [v srdci] to, co Kristus, náš Pán a Mistr, učil svými slovy a vykonal svými skutky.“¹⁰²

„Nade všechno mě udržuje ve chvílích vnitřní modlitby evangelium. V něm nalézám všechno, co potřebuje má ubohá duše. Odhaluji v něm stále nová světla, skrytý a tajemný smysl.“¹⁰³

2705

JEDNOTA STARÉHO A NOVÉHO ZÁKONA

128 Církev už od apoštolských dob,¹⁰⁴ a i potom stále vyzdvihovala ve své Tradici jednotu Božího plánu v obou zákonech prostřednictvím *typologie*. Ta rozpoznává v Božích dílech Starého zákona předobrazy toho, co Bůh v plnosti časů dovršil v osobě svého vtěleného Syna.

1094
489

129 Křesťané tedy čtou Starý zákon ve světle Krista, který zemřel a vstal z mrtvých. Typologická četba odhaluje nevyčerpatelný obsah Starého zákona. Má nám tak připomenout, že si uchovává svou specifickou hodnotu zjevení, jak to potvrdil sám náš Pán.¹⁰⁵ Ostatně i Nový zákon je nutno číst ve světle Starého zákona. Prvotní křesťanská katechese se na něj neustále odvolává.¹⁰⁶ Podle starobylého rčení „Nový zákon je skryt ve Starém, zatímco Starý je odhalen Novým zákonem“.¹⁰⁷

651

2055

1968

130 Typologie vyjadřuje vzestupnou dynamičnost v naplňování Božího plánu, kdy „Bůh bude všechno ve všem“ (1 Kor 15,28). Například povolání patriarchů a vyjití z Egypta neztrácejí v Božím plánu svou cenu, a to proto, že v něm představují etapy určitých mezdobí.

V. Písmo svaté v životě Církve

131 „Slovo Boží má takovou sílu a moc, že je pro Církev oporou a životem a pro její děti posilou víry, pokrmem duše, čistým a trvalým pramenem duchovního života.“¹⁰⁸ „Věřící křesťanům musí být dokořán otevřen přístup k Písmu svatému.“¹⁰⁹

94

132 „Proto má být studium Písma svatého duší posvátné teologie. Ve slově Písma nachází zdravou výživu a svatou svěžest také služba slova, totiž pastýřské kázání, katecheze a všechna křesťanská výuka, ve které má mít liturgická homilie význačné místo.“¹¹⁰

133 Církev „naléhavě a důrazně vybízí také všechny věřící, aby častým čtením Písma svatého získali 'nesmírně cenné poznání Ježíše Krista' (Fil 3,8). 'Neboť neznalost Písma je neznalost Krista' (Sv. Jeroným).“¹¹¹

2653
1792

¹⁰¹ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 19.

¹⁰² Sv. Cesaire Mladší, *A sainte Richilde et sainte Radegonde: Sources crétiennes*, 345, 480.

¹⁰³ Sv. Terezie od Dítěte Ježíše, Autobiografické spisy, A, 83v.

¹⁰⁴ Srov. 1 Kor 10,6-11; Žid 10,1; 1 Petr 3,21.

¹⁰⁵ Srov. Mk 12,29-31.

¹⁰⁶ Srov. 1 Kor 5,6-8; 10,1-11.

¹⁰⁷ „Novum in Vetere latet et in Novo Vetus patet“, sv. Augustin, *Quaestiones in Heptateuchum*, 2,73; PL 34, 623; srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 16.

¹⁰⁸ Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 21.

¹⁰⁹ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 22.

¹¹⁰ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 24.

¹¹¹ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 25.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (2) Bůh přichází vstříc člověku

Souhrn

- 134** „Veškerá božská Písma jsou jen jedna kniha a touto jedinou knihou je Kristus; vždyť všechna božská Písma mluví o Kristu a v něm nacházejí naplnění.“¹¹²
- 135** „Písmo svaté obsahuje Boží slovo, a protože jsou inspirováno, je to opravdu slovo Boží.“¹¹³
- 136** Bůh je autorem Písma svatého v tom smyslu, že inspiruje jeho lidské autory; působí v nich a skrze ně. Tak nám dává jistotu, že jejich spisy neomylně učí spásné pravdě.¹¹⁴
- 137** Výklad inspirovaných knih Písma musí především soustředit pozornost na to, co chce Bůh prostřednictvím svatých autorů (či svatopisců) zjevit k naší spáse. „Co je dílem Ducha, nelze plně chápat leč pod vlivem Ducha.“¹¹⁵
- 138** Církev přijímá 46 knih Starého zákona a 27 knih Nového zákona jako inspirované a má je v úctě.
- 139** Na prvním místě jsou čtyři evangelia, protože jejich středem je Kristus.
- 140** Jednota obou Zákonů vyvěrá z jednoty Božího plánu a jeho zjevení: Starý zákon připravuje Nový, zatímco Nový naplňuje Starý; oba dva se navzájem osvětlují; oba dva jsou opravdové Boží Slovo.
- 141** „Církev vždy měla v úctě Písmo svaté jako samo tělo Páně“¹¹⁶; v obou nachází celý křesťanský život svou potravu a svou vlastní normu. „Světlem pro mé nohy je tvé slovo, osvěcuje moji stezku“ (Ž 119,105).¹¹⁷

Schválený text Katechismu katolické Církve (KKC) a opravy-odchyly od tištěného textu KKC
Doplňky, které schválený text KKC neobsahuje.

¹¹² „Omnis Scriptura divina unus liber est, et ille unus liber Christus est, quia omnis Scriptura divina de Christo loquitur, et omnis Scriptura divina in Christo impletur“, Hugo od sv. Viktora, *De arca Noe*, 2,8; PL 176, 642C.

¹¹³ Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 24.

¹¹⁴ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 11.

¹¹⁵ Origenes, *Homiliae in Exodum*, 4,5.

¹¹⁶ Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 21.

¹¹⁷ Srov. Iz 50,4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (3) Člověk odpovídá Bohu

TŘETÍ KAPITOLA
ČLOVĚK ODPOVÍDÁ BOHU

142 Svým zjevením „oslovuje neviditelný Bůh ze své veliké lásky lidi jako přátele a stýká se s nimi, aby je pozval a připustil do svého společenství.“¹ Přiměřenou odpovědí na toto pozvání je víra.

1102

143 Vírou člověk plně podřizuje Bohu svůj rozum i vůli. A celou svou bytostí dává svůj souhlas se Bohu, který se zjevuje.² Tuto odpověď člověka Bohu nazývá Písmo svaté „poslušnost víry“.³

2087

1. ČLÁNEK
VĚŘÍM

1814-1816

I. Poslušnost víry

144 Poslouchat ve víře znamená svobodně se podřídít slyšenému slovu, protože jeho pravdivost zaručuje Bůh, který je pravda sama. Vzorem této poslušnosti, jak nám ji předkládá Písmo svaté, je Abrahám. Jejím nejdokonalejším uskutečněním je Panna Maria.

ABRAHÁM — „OTEC VŠECH VĚŘÍCÍCH“

145 List Židům při oslavné chvále víry předků zvláště zdůrazňuje Abrahámovu víru: „Protože Abrahám věřil, *uposlechl* (Boží) výzvy, aby se vystěhoval do země, kterou měl dostat v dědičné držení; vystěhoval se, ačkoli nevěděl, kam jde“ (Žid 11,8).⁴ Věřil, a proto žil v zaslíbené zemi jako cizinec a poutník.⁵ Také Sára věřila, a proto mohla počít syna, který jí byl zaslíben. A konečně Abrahám šel obětovat svého jediného syna, protože věřil.⁶

59, 2570

489

146 Abrahám tak uskutečňuje definici víry, jak ji podává list Židům: „Víra je podstata toho, v co doufáme, je přesvědčení o věcech, které nevidíme“ (Žid 11,1). „Abrahám Bohu uvěřil, a bylo mu to uznáno za spravedlnost“ (Řím 4,3).⁷ Díky této silné víře⁸ se Abrahám stal „otcem“ všech, kdo věří (Řím 4,11.18).⁹

1819

147 Starý zákon přináší hojná svědectví takové víry. List Židům chválí příkladnou víru předků, kteří kvůli ní „došli uznání“ (Žid 11,2.39). Nicméně „Bůh nám přichystal něco lepšího“: milost víry v jeho Syna Ježíše, „od něho naše víra pochází a on ji vede k dokonalosti“ (Žid 11,40; 12,2).

839

MARIA — „BLAHOSLAVENÁ, KTERÁ UVĚŘILA“

148 Panna Maria naplňuje poslušnost víry mnohem dokonaleji. Maria s vírou přijala zvěstování a příslib, který jí oznámil anděl Gabriel, když věřila, že „u Boha není nic ne-

494, 2617

506

¹ Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 2.² Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 5.³ Srov. Řím 1,5; 16,26.⁴ Srov. Gn 12,1-4.⁵ Srov. Gn 23,4.⁶ Srov. Žid 11,17.⁷ Srov. Gn 15,6.⁸ Srov. Řím 4,20.⁹ Srov. Gn 15,5.

969

507, 829

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (3) Člověk odpovídá Bohu

možného“ (Lk 1,37)¹⁰, a tím, že dala svůj souhlas: „Jsem služebnice Páně, staň se mi podle tvého slova“ (Lk 1,38). Alžběta ji pozdravila takto: „Blahoslavená, která jsi uvěřila, že se splní to, co ti bylo řečeno od Pána“ (Lk 1,45). Pro tuto víru ji budou oslavovat všechna pokolení.¹¹

149 Mariina víra během celého jejího života až do poslední zkoušky,¹² kdy Ježíš, její Syn, zemřel na kříži, nikdy nezakolísala. Maria nepřestávala věřit, že „se splní“ Boží slovo. Proto Církev v Marii uctívá nejčistší uskutečnění víry.

II. „Vím, komu jsem uvěřil“ (2 Tim 1,12)

VĚŘIT V JEDNOHO BOHA

150 Víra je především *osobní přilnutí člověka k Bohu*; a zároveň a neodlučně *je svobodným souhlasem s celou pravdou, kterou Bůh zjevil*. Křesťanská víra se liší od víry v nějakou lidskou osobu tím, že je osobním přilnutím k Bohu a souhlasem s pravdou, kterou zjevil. Je to dobré a správné naprosto se svěřit Bohu a bezvýhradně věřit tomu, co říká. Bylo by lehkomyšlné a klamně mít podobnou víru v nějakého tvora.¹³

VĚŘIT V JEŽÍŠE KRISTA, BOŽÍHO SYNA

151 Pro křesťana je víra v Boha neoddělitelně spojena s vírou v toho, kterého Bůh poslal, „v jeho milovaného Syna“, v němž se mu zalíbilo (Mk 1,11) a o němž nám Bůh řekl, abychom ho poslouchali.¹⁴ Sám Pán řekl svým učedníkům: „Věříte v Boha, věřte i ve mne“ (Jan 14,1). Můžeme věřit v Ježíše Krista, protože on sám je Bůh, Slovo, které se stalo tělem: „Boha nikdo nikdy neviděl. Jednorozený **Syn**, který spočívá v náručí Otcově, ten o něm podal zprávu“ (Jan 1,18). Protože „viděl Otce“ (Jan 6,46), jen on ho zná a může ho zjevit.¹⁵

VĚŘIT V DUCHA SVATÉHO

152 Nelze věřit v Ježíše Krista, jestliže člověk nemá podíl na jeho Duchu. Právě Duch svatý zjevuje lidem, kdo je Ježíš. Vždyť „jenom pod vlivem Ducha svatého může někdo říci: „Ježíš je Pán““ (1 Kor 12,3). „Duch totiž zkoumá všechno, i hlubiny Boží....Tak ani Boží nitro nezná nikdo, jen Duch Boží“ (1 Kor 2,10-11). Jen Bůh úplně poznává Boha. Věříme v Ducha svatého, protože je Bůh.

Církev nepřestává vyznávat svou víru v jediného Boha, Otce, Syna a Ducha svatého.

III. Charakteristické rysy víry

VÍRA JE MILOST

153 Když svatý Petr vyznává, že Ježíš je „Kristus, Syn Boha živého“, Ježíš mu říká: „...nezjevilo ti to tělo a krev, ale můj nebeský Otec“ (Mt 16,17).¹⁶ Víra je Boží dar, nadpřirozená ctnost, kterou vlévá Bůh. „K tomu, aby se nám dostalo této víry, je potřebná předcházející a pomáhající Boží milosti a vnitřní pomoc Ducha svatého; aby se on dotkl srdce

552
1814

1996, 2606

¹⁰ Srov. Gn 18,14.¹¹ Srov. Lk 1,48.¹² Srov. Lk 2,35.¹³ Srov. Jer 17,5-6; Ž 40,5; 146,3-4.¹⁴ Srov. Mk 9,7.¹⁵ Srov. Mt 11,27.¹⁶ Srov. Gal 1,15; Mt 11,25.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (3) Člověk odpovídá Bohu

a obrátil je k Bohu, otevřel duchovní zrak a dal „všem, aby s radostí souhlasili s pravdou a věřili v pravdu“. ¹⁷

VÍRA JE LIDSKÝ ÚKON

154 Není možné věřit bez milosti a vnitřní pomoci Ducha svatého. Není ovšem méně pravdivé, řekneme-li, že věřit je ryze lidský úkon. Není totiž v rozporu ani s lidskou svobodou, ani s rozumem, věnuje-li člověk důvěru Bohu a přijme-li pravdy, které zjevil. I v mezilidských vztazích neodporuje naší důstojnosti věřit tomu, co nám druzí říkají o sobě a o svých úmyslech, a důvěřovat jejich slibům (jako např. když muž a žena uzavírají sňatek), aby se tak navázaly vzájemné vztahy. Tím méně tedy odporuje naší důstojnosti „s vírou plně podřídit svůj rozum a svou vůli Bohu, když se zjevuje“, ¹⁸ a tak s ním navázat důvěrný vztah.

155 Lidský rozum a vůle ve víře spolupracují s Boží milostí: „Víra je úkon rozumu, který na rozkaz vůle, pohnuté k tomu Bohem skrze milost, souhlasí s Božskou pravdou.“ ¹⁹

VÍRA A ROZUM

156 *Důvodem* k víře není skutečnost, že se zjevené pravdy jeví jako pravdivé a pochopitelné ve světle našeho přirozeného rozumu. Věříme „pro autoritu samého Boha, který se zjevuje; on se totiž nemůže mýlit, ani nás nemůže klamat“. „A přece, aby naše poslušné podřízení se víře odpovídalo rozumu, Bůh chtěl, aby vnitřní pomoc Ducha svatého byla doprovázena vnějšími důkazy jeho zjevení.“ ²⁰ Tak i zázraky Krista i světců, ²¹ proroctví, rozšíření a svatost Církve, její plodnost a její stálé trvání „jsou naprosto bezpečnými znameními Božího zjevení, přizpůsobenými pro chápání všech“, jsou to „důvody věrohodnosti“, které ukazují, že souhlas víry není „nějaké slepé hnutí ducha“. ²²

157 Víra je *jistá*, jistější než jakékoliv lidské poznání, protože má svůj základ ve slově samého Boha, který nemůže lhát. Zajisté se zjevené pravdy mohou jevit lidskému rozumu a zkušenosti temné, ale „jistota, kterou dává božské světlo, je větší než ta, kterou skýtá světlo přirozeného rozumu“ ²³. „Deset tisíc potíží nevytváří jedinou pochybnost.“ ²⁴

158 „*Víra se snaží pochopit*“ ²⁵: je příznačným rysem víry, že věřící chce lépe poznat toho, v něhož uvěřil, a lépe chápat, co on zjevil; pronikavější poznání bude opět vyžadovat větší víru a stále vroucnější lásku. Milost víry otevírá „srdce“ (Ef 1,18) pro živé pochopení obsahu zjevení, to je celého Božího plánu a tajemství víry, souvislostí mezi nimi a Kristem, středem zjeveného tajemství. „Aby se i nadále prohlubovalo porozumění Božím zjevením, týž Duch svatý stále zdokonaluje víru svými dary.“ ²⁶ A tak podle výroku sv. Augustina, „věřím, abych chápal, a chápu, abych lépe věřil“. ²⁷

159 *Víra a věda*. „I když je víra nad rozumem, nikdy nemůže být opravdový rozpor mezi vírou a rozumem. Poněvadž tentýž Bůh, který zjevuje tajemství a sděluje víru, vložil také do lidského ducha světlo rozumu; tento Bůh nemůže popřít sám sebe, ani pravda nemůže odporovat pravdě.“ ²⁸ „Když se tedy provádí metodické bádání ve všech vědních oborech skutečně vědecky a podle mravních zásad, nebude nikdy ve skutečném rozporu vě-

283

2293

¹⁷ Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 5.

¹⁸ 1. vatikánský koncil: DS 3008.

¹⁹ „Credere est actus intellectus assentientis veritati divinae ex imperio voluntatis a Deo motae per gratiam“, sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II,2,9; srov. 1. vatikánský koncil: DS 3010.

²⁰ Srov. 1. vatikánský koncil: DS 3009.

²¹ Srov. Mk 16,20; Žid 2,4.

²² 1. vatikánský koncil: DS 3008-3010.

²³ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 171, 5, ad 3.

²⁴ John Henry Newman, *Apologia pro vita sua*.

²⁵ Sv. Anselm z Aosty, *Proslogion*, proem: PL 153, 225A.

²⁶ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 5.

²⁷ Sv. Augustin, *Sermones*, 43,7,9: PL 38, 258.

²⁸ 1. vatikánský koncil: DS 3017.

1738, 2106

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (3) Člověk odpovídá Bohu

da s vírou, protože věci světské i věci víry pocházejí od jednoho a téhož Boha. Kdo se snaží pokorně a vytrvale zkoumat tajemství skutečnosti, ten je, třeba i nevědomky, jakoby veden Bohem, který udržuje všechny věci a působí, že jsou to, co jsou.“²⁹

SVOBODA VÍRY

160 Aby odpověď víry, kterou dává člověk Bohu, byla lidská, musí být dobrovolná; „nikdo nemá být nucen k přijetí víry proti své vůli. Vždyť přece úkon víry je už svou povahou dobrovolný.“³⁰ „Bůh povolává lidi, aby mu sloužili v duchu a pravdě, takže jsou vázáni ve svědomí, ale nejsou nuceni... To se v nejvyšší míře ukázalo na Ježíši Kristu.“³¹ Vždyť Kristus vybízel k víře a k obrácení, ale nikoho k tomu nenutil. „Vydal svědectví pravdě, nechtěl ji však násilím vnucovat těm, kteří se proti ní stavěli. Vždyť jeho království se neprosazuje údery meče, ale skutečně se svědectvím a nasloucháním pravdě a roste láskou, již Kristus povýšený na kříž lidí k sobě přitahuje.“³²

NEZBYTNOST VÍRY

161 Věřit v Ježíše Krista a v toho, který ho poslal pro naši spásu, je nezbytné k tomu, abychom byli spaseni.³³ „Protože 'bez víry se však Bohu není možné líbit' (Žid 11,6) a stát se jeho dětmi, nikdo bez ní nemůže být ospravedlněn a nikdo nedosáhne věčného života, jestliže v ní 'nevytrvá až do konce' (Mt 10,22; 24,13).“³⁴

VYTRVALOST VE VÍŘE

162 Víra je nezasloužený dar, který Bůh zdarma dává člověku. Tento neocenitelný dar nesmíme ztratit. Svatý Pavel proto klade na srdce Timotejovi, aby „bojoval dobrý boj a měl přítom víru a dobré svědomí. Někteří lidé se ho zbavili, a proto ztroskotali ve víře“ (1 Tim 1,18-19). Abychom žili, rostli a vytrvali ve víře až do konce, musíme ji živit Božím slovem; musíme prosit Pána, aby nám v ní dával růst;³⁵ musí se projevovat láskou (Gal 5,6), udržovat se naději³⁶ a musí být zakořeněna ve víře Církve.

VÍRA — POČÁTEK VĚČNÉHO ŽIVOTA

163 Víra nám dává jako by předem zakoušet radost a světlo blaženého patření, cíl našeho putování zde na zemi. Tehdy uvidíme Boha „tvář v tvář“ (1 Kor 13,12), „takového, jaký je“ (1 Jan 3,2). Víra je tedy již začátek věčného života:

„Už nyní nazíráme víry jako odlesk v zrcadle, je to jako bychom již vlastnili úchvatné věci, o nichž nás víra ujišťuje, že je budeme jednoho dne zakoušet.“³⁷

164 Nyní však „v Boha věříme, ale dosud ho nevidíme“ (2 Kor 5,7) a poznáváme Boha „jen jako v zrcadle, nejasně“ (1 Kor 13,12). Víra ozařovaná tím, v něhož věří, bývá často prožívána v temnotě. Víra může být podrobena zkoušce. Zdá se, že svět, v němž žijeme, je velmi vzdálen tomu, o čem nás ujišťuje víra; styk se zlem a utrpením, nespravedlností a smrtí odporuje radostné zvěsti; to vše pak může zviklat naši víru a stát se pro ni pokušením.

165 V těch okamžicích se musíme obracet ke *svědkům víry*: K Abrahámovi, který „ačkoli už nebylo naděje, ...přece doufal a uvěřil“ (Řím 4,18); k Panně Marii, která se „ubírala

2846
309, 1502
1006

2719

²⁹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 36,2.

³⁰ 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*) 10; srov. CIC, kán. 748,2.

³¹ 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*) 11.

³² 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*) 11.

³³ Srov. Mk 16,16; Jan 3,36; 6,40 apod.

³⁴ 1. vatikánský koncil: DS 3012; srov. tridentský koncil: DS 1532.

³⁵ Srov. Mk 9,24; Lk 17,5; 22,32.

³⁶ Srov. Řím 15,13.

³⁷ Sv. Basíl z Cesareje, *Liber de Spiritu Sancto*, 15,36; PG 32; 132; srov. sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 4,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (3) Člověk odpovídá Bohu

cestou víry“,³⁸ a dospěla až do „noci víry“,³⁹ když se podílela na utrpení svého Syna a na noci jeho hrobu; a k mnoha jiným svědkům víry. „Nesmírné je množství těch, kteří se na nás dívají! Odhodme proto všechno, co by nás mohlo zatěžovat, hřích, do kterého se (člověk) snadno zaplete, a vytrvale běžme o závod, který je nám určen. Mějme oči upřeny na Ježíše: od něho naše víra pochází a on ji vede k dokonalosti“ (Žid 12,1-2).

2. ČLÁNEK VĚŘÍME

166 Víra je osobní úkon: je to svobodná odpověď člověka Bohu, který se mu zjevuje. Víra však není nějaký osamocený čin. Nikdo nemůže věřit sám, tak jako nikdo nemůže žít sám. Nikdo si sám nedal víru, tak jako si nikdo sám nedal život. Věřící dostal víru od druhých a má ji také druhým předávat. Naše láska k Ježíši a k lidem nás nutí mluvit s nimi o naší víře. Tak je každý věřící článkem ve velké řetězu věřících. Nemohu věřit, aniž bych se neopíral o víru druhých a svou vírou pomáhám druhým nést jejich víru.

167 „Věřím“ (apoštolské vyznání víry): to je víra Církve, kterou osobně vyznává každý věřící, zvláště při křtu. „Věříme“ (nicejsko-cařihradské vyznání víry v řeckém originále): to je víra Církve, kterou vyznávají biskupové shromáždění na koncilu nebo liturgické shromáždění věřících v běžném životě. „Věřím“: tak také Církev, naše Matka, odpovídá Bohu svou vírou a učí nás říkat „Věřím“, „Věříme“.

I. „Shlédni, Pane, na víru své Církve“

168 Je to především celá Církev, která věří, a tak nese, živí a podpírá mou víru. A je to především zase Církev, která vyznává všude Pána („Po celém světě vyznává tě tvá Církev,“ zpíváme v *Te Deum*); s ní a v ní i my jsme unášeni a vedeni, abychom vyznali „Věřím“, „Věříme“. Křtem dostáváme od Církve víru a nový život v Kristu. V římském rituálu se ten, kdo křtí, ptá katechumena: „Co žádáš od Boží Církve?“ odpověď zní: „Víru.“ „Co ti dá víra?“ „Věčný život.“

169 Spása pochází jen od Boha; protože ale přijímáme život víry skrze Církev, pak je Církev naší Matkou: „Věříme v Církev jako Matku našeho nového zrození, a ne jako by Církev byla původkyní naší spásy.“⁴⁰ Protože je Církev naší Matkou, je také vychovatelkou naší víry.

II. Řeč víry

170 Nevěříme v nějaké formulace, ale ve skutečnosti, které jsou těmito formulacemi vyjádřené a kterých se „dotknout“ nám umožňuje právě víra. „Úkon víry věřícího neulpívá na vyjádřeném, ale dosahuje vyjádřené skutečnosti.“⁴¹ Nicméně k těmto skutečnostem se přibližujeme pomocí formulací víry. Umožňují nám vyjadřovat a předávat víru, slavit ji ve společenství, a tak se s ní stále více ztotožňovat a hlouběji ji prožívat.

171 Církev, která je „sloupem a oporou pravdy“ (1 Tim 3,15), věrně uchovává „víru, která byla jednou (provždy) křesťanům svěřena“ (Jud 3). Církev uchovává v paměti Kristova slova a předává z generace na generaci apoštolské vyznání víry. Jako matka, která učí

³⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 58.

³⁹ Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris Mater*, 18.

⁴⁰ Faustus z Riez, *De Spiritu Sancto*, 1,2: CSEL 21, 104.

⁴¹ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 1, 2, ad 2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (3) Člověk odpovídá Bohu

své děti mluvit a tím i chápat a komunikovat, i naše Matka Církev nás učí řeči víry, aby nás naučila víře rozumět a žít ji.

III. Jen jedna víra

172 Po celá staletí, mnoha jazyky, v mnoha kulturách, kmenech a národech Církev nepřestává vyznávat svou jedinou víru, kterou přijala od jediného Pána a předávala skrze jeden křest; ta je totiž zakořeněna v přesvědčení, že všichni mají jen jediného Boha a Otce.⁴² Svatý Irenej z Lyonu, svědek této víry, prohlašuje:

173 „Vždyť ačkoli je Církev rozšířena po celém světě a sahá až do všech končin země, protože dostala od apoštolů a jejich učedníků víru..., uchovává starostlivě toto hlásání a tuto víru a, jako by obývala jediný dům, věří jedním a tímž způsobem, jako by měla jednu duši a jedno srdce, a hlásá pravdy víry, učí jim a předává je jednomyslným hlasem, jako by měla jen jedna ústa.“⁴³

174 „Vždyť i když jsou ve světě různé jazyky, obsah Tradice je jediný a týž. A nemají jinou víru nebo jinou Tradici ty církve, jež jsou v Německu, ani ty, které jsou ve Španělsku, ani ty, které jsou u Keltů (v Galii), ani ty východní, v Egyptě, v Libyi, ani ty, které jsou ve středu světa...“⁴⁴ „Poselství Církve je tedy věrohodné a spolehlivé, protože ukazuje celému světu jedinou cestu spásy.“⁴⁵

175 „Tuto víru jsme dostali od Církve a pečlivě ji uchováváme. Jako poklad velké ceny, skrytý ve vzácné nádobě, se stále omlazuje působením Božího Ducha a omlazuje i nádobu, ve které se skrývá.“⁴⁶

Souhrn

176 *Víra je osobní přílnutí celého člověka k Bohu, který se zjevuje. Vyžaduje, aby člověk rozumem i vůlí přijal zjevení, které Bůh uskutečnil svými činy i svými slovy.*

177 *„Věřit“ se proto vztahuje ke dvěma věcem: k osobě a k pravdě; k pravdě pro důvěru, kterou má člověk k osobě, jež ji dosvědčuje.*

178 *Nesmíme věřit v nikoho jiného, než jen v Boha, totiž Otce, Syna a Ducha svatého.*

179 *Víra je nadpřirozený Boží dar. Člověk potřebuje vnitřní pomoc Ducha svatého, aby věřil.*

180 *„Věřit“ je lidský úkon, vědomý a dobrovolný, který plně odpovídá důstojnosti lidské osoby.*

181 *„Věřit“ je církevní úkon. Víra Církve předchází, rodí, udržuje a živí naši víru. Církev je Matka všech věřících. „Nikdo nemůže mít Boha Otcem, není-li jeho Matkou Církev“.⁴⁷*

182 *„Věříme všemu, co je obsaženo v Božím slově, psaném nebo předávaném, a co Církev předkládá jako Boží zjevení“.⁴⁸*

183 *Víra je ke spáse nezbytná. Sám Pán to tvrdí: „Kdo uvěří a bude pokřtěn, bude spasen; kdo však neuvěří, bude odsouzen“ (Mk 16,16).*

⁴² Srov. Ef 4,4-6.

⁴³ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 1,10,1-2.

⁴⁴ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 1,10,1-2.

⁴⁵ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 5,20,1.

⁴⁶ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 3,24,1.

⁴⁷ Sv. Cyprián Kartaginský, *De catholicae unitate Ecclesiae*: PL 4, 503A.

⁴⁸ Pavel VI., Vyznání víry Božího lidu, 20.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (3) Člověk odpovídá Bohu

184 „*Vírou předem vychutnáváme poznání, které nás učiní blaženými v budoucím životě*“.⁴⁹

⁴⁹ Sv. Tomáš Akvinský, *Compendium theologiae*, 1, 2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (1) „Věřím“ – „Věříme“ – (3) Člověk odpovídá Bohu

Vyznání víry (Krédo)

APOŠTOLSKÉ VYZNÁNÍ VÍRY

Věřím v Boha,
Otce všemohoucího,
Stvořitele nebe i země.

I v Ježíše Krista,
Syna jeho jediného, Pána našeho;

jenž se počal z Ducha svatého,
narodil se z Marie Panny,
trpěl pod Ponciem Pilátem,
ukřižován, umřel i pohřben jest;
sestoupil do pekel,
třetího dne vstal z mrtvých;
vstoupil na nebesa,
sedí po pravici Boha,
Otce všemohoucího;
odtud přijde soudit
živé i mrtvé.

Věřím v Ducha svatého,

svatou Církev obecnou,
společenství svatých,
odpuštění hříchů,
vzkříšení těla
a život věčný.

Amen.

NICEJSKO-CAŘIHRADSKÉ VYZNÁNÍ VÍRY

Věřím v jednoho Boha,
Otce všemohoucího,
Stvořitele nebe i země,
všeho viditelného i neviditelného.
Věřím v jednoho Pána Ježíše Krista,
jednorozeného Syna Božího,
který se zrodil z Otce přede všemi věky:
Bůh z Boha, Světlo ze Světla, pravý Bůh z pravého Boha,
zrozený, nestvořený, jedné podstaty s Otcem:
skrže něho všechno je stvořeno.
On pro nás lidi a pro naši spásu sestoupil z nebe.
Skrze Ducha svatého přijal tělo
z Marie Panny a stal se člověkem.
Byl za nás ukřižován,
za dnů Pontia Piláta byl umučen a pohřben.

Třetího dne vstal z mrtvých podle Písma.
Vstoupil do nebe,
sedí po pravici Otce.

A znovu přijde, ve slávě,
soudit živé i mrtvé
a jeho království bude bez konce.

Věřím v Ducha svatého,
Pána a dárce života,
který z Otce i Syna vychází,
s Otcem i Synem je zároveň uctíván
a oslavován
a mluvil ústy proroků.

Věřím v jednu, svatou,
všeobecnou, apoštolskou Církev.
Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů.
Očekávám vzkříšení mrtvých
a život budoucího věku.

Amen.

DRUHÝ ODDÍL

VYZNÁNÍ KŘEŠŤANSKÉ VÍRY

SYMBOLY VÍRY

185 Kdo říká „věřím“, říká: „Přijímám to, v co věříme *my*.“ Společenství ve víře není možné bez společné řeči víry závazné pro všechny a sjednocující všechny v témž vyznání víry.

171, 949

186 Apoštolská církev již od počátku vyjadřovala a předávala svou vlastní víru v krátkých a pro všechny závazných ustálených formulích.¹ Ale již velmi brzy Církev také chtěla shrnout podstatu své víry do soustavně uspořádaných výtahů, určených hlavně čekatelům na křest.

Tento souhrn víry nebyl sepsán podle lidských názorů, nýbrž z celého Písma bylo vybráno to, co je v něm nejdůležitější, a tak bylo podáno úplné učení víry. A jako sémě hořčičné obsahuje ve zcela malém zrnku mnoho větví, tak tento souhrn víry zahrnuje do několika slov celé poznání pravé zbožnosti obsažené ve Starém i Novém zákoně.²

187 Tyto souhrny víry se nazývají „vyznání víry“, protože shrnují víru, kterou vyznávají křesťané. Říká se jim také „Krédo“, podle jejich prvních slov (latinsky „credo“ = věřím). Nazývají se také „symboly víry“.

188 Řecké slovo „symbolon“ označovalo polovinu rozlomeného předmětu (např. pečeti), která byla sloužila jako poznávací znamení. Rozlomené části se přiložily k sobě, aby se tak ověřila nositelova totožnost. „Symbol víry“ je tedy znamením k zjištění totožnosti a znamením společenství věřících. Slovem „symbolon“ se později označoval soubor, sbírka nebo souhrn. „Symbol víry“ je soubor základních pravd víry. Z toho vyplývá, že tvoří první a základní opěrný bod katecheze.

189 Poprvé se „vyznání víry“ pronáší při křtu. „Symbol víry“ je především křestním symbolem. Protože se křest uděluje „ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“ (Mt 28,19), jsou pravdy víry, vyznávané při křtu, seřazeny podle svého vztahu ke třem osobám Nejsvětější Trojice.

1237, 232

190 Vyznání je tedy rozděleno na tři části: „První je věnována první božské Osobě a obdivuhodnému dílu stvoření; druhá je vyhrazena druhé božské Osobě a tajemství lidského vykoupení; třetí se zabývá třetí božskou Osobou, zdrojem a základem našeho posvěcení“.³ To jsou „tři části naší (křestní) pečeti“.⁴

191 „Tyto tři části jsou navzájem odlišné, i když spolu souvisejí. Podle přirovnání, kterého často užívali církevní otcové, jim říkáme *články*. Jako máme v našich údech určité klouby (články), které je rozlišují a člení, tak byly správně a právem ve vyznání víry ozna-

¹ Srov. Řím 10,9; 1 Kor 15,3-5.

² Sv. Cyril Jeruzalémský, *Catecheses illuminandorum*, 5,12: PG 33,521-524.

³ Římský katechismus, 1,1,3.

⁴ Sv. Irenej z Lyonu, *Demonstratio apostolica*, 100.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – Symboly víry

čeny jako články ty pravdy, které máme věřit obzvláště a způsobem jasně vymezeným.⁵ Podle starobylé tradice, dosvědčené již svatým Ambrožem, má Krédo *dvanáct* článků, vyjadřujíc tak symbolicky počtem apoštolů souhrn apoštolské víry.⁶

192 Během staletí bylo mnoho vyznání nebo symbolů víry, jež odpovídaly na potřeby různých období: symboly různých apoštolských a starobylých církví,⁷ symbol „Quicumque“, tak zvaný Atanášův,⁸ vyznání víry některých sněmů (toledského,⁹ lateránského,¹⁰ lyonského,¹¹ tridentského¹²) nebo některých papežů, jako „Fines Damasi“¹³ nebo „Vyznání víry Božího lidu“ Pavla VI. (1968).

193 Žádné vyznání z jednotlivých období života Církve nemůže být považováno za překonané a zbytečné. Pomáhají nám zůstat dnes ve styku s vírou všech věků a prohlubovat ji prostřednictvím různých souhrnů, které z ní byly vytvořeny. Mezi všemi vyznáními jsou však dvě, která zaujmají zcela zvláštní místo v životě Církve:

194 *Apoštolské vyznání víry*, které se tak nazývá proto, že je právem považováno za věrné shrnutí víry apoštolů. Je starobylým křesťanským vyznáním římské církve. Právě díky tomu se těší veliké vážnosti: „Je to vyznání, které opatruje římská církev, v níž měl svůj stolec Petr, první z apoštolů, a kam přinesl i společné vyjádření víry.“¹⁴

195 *Vyznání víry* nazývané *nicejsko-caříhradské* odvozuje svou velikou vážnost ze skutečnosti, že je plodem prvních dvou ekumenických koncilů (r.325 a r.381). Dodnes je společné všem východním i západním církvím.

242, 245
465

196 Náš výklad víry bude postupovat podle *apoštolského vyznání*, které je takřka „nejstarším římským katechismem“. Tento výklad však bude doplňován stálými odkazy na *nicejsko-caříhradské vyznání víry*, jež je v mnoha bodech jasnější a podrobnější.

197 Přijmeme vyznání své víry, která dává život, jako v den křtu, kdy byl celý náš život podřízen „pravidlu nauky“ (Řím 6,17). Modlit se s vírou „Věřím v Boha“ znamená vstupovat do společenství s Bohem Otcem, Synem a Duchem svatým a také s celou Církví, jež nám víru předává a v jejímž lůně věříme:

1064

Toto vyznání je duchovní pečeť, je to rozjímání našeho srdce a stále přítomná stráž: a je určitě poklad naší duše.¹⁵

1274

⁵ Římský katechismus, 1,1,5.

⁶ Srov. sv. Ambrož, *Explanatio Symboli*, 8: PL 17, 1158D.

⁷ Srov. DS 1-64.

⁸ Srov. DS 75-76.

⁹ 11. toledský koncil (675): DS 525-541.

¹⁰ 4. lateránský koncil (1215): DS 800-802.

¹¹ 2. lyonský koncil (1274): DS 851-861.

¹² Pius IV., bula *Iniunctum nobis*: DS 1862-1870.

¹³ Srov. DS 71-72.

¹⁴ Sv. Ambrož, *Explanatio Symboli*, 7: PL 17, 1158D.

¹⁵ Sv. Ambrož, *Explanatio Symboli*, 1: PL 17, 1155C.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

PRVNÍ KAPITOLA

„VĚŘÍM V BOHA OTCE“

198 Naše vyznání víry začíná *Bohem*, protože Bůh je „První a Poslední“ (Iz 44,6), počátek a konec všeho. Krédo začíná *Bohem Otcem*, protože Otec je první božskou osobou Nejsvětější Trojice; naše Vyznání začíná stvořením nebe a země, protože stvoření je počátkem a základem všech Božích děl.

1. ČLÁNEK

„VĚŘÍM V BOHA, OTCE VŠEMOHOUCÍHO,
STVOŘITELE NEBE I ZEMĚ“

1. odstavec

VĚŘÍM V BOHA

199 „Věřím v Boha“: toto první tvrzení z Vyznání víry je také nejzákladnější. Celé Vyznání mluví o Bohu, a mluví-li také o člověku a o světě, pak jen ve vztahu k Bohu. Všechny články Kréda pocházejí z prvního, právě tak jako přikázání Desatera jsou rozvinutím prvního. Ostatní články nám umožňují lépe poznávat Boha, jak se postupně zjevoval lidem. „Křesťané tedy napřed vyznávají, že věří v Boha.“¹

2083

I. „Věřím v jednoho Boha“

200 Těmito slovy začíná nicejsko-cařihradské vyznání. Vyznání, že Bůh je jediný, má svůj kořen v božském zjevení Staré smlouvy a je neodlučné od víry v existenci Boží a je rovněž zcela základní. Bůh je jediný, existuje pouze jeden Bůh: „Křesťanská víra věří v jednoho Boha a vyznává, že je jediný přirozeností, podstatou a bytností.“²

2085

201 Bůh se zjevil Izraeli, svému vyvolenému (národu), jako Jediný: „Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin je Jediný. Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou“ (Dt 6,4-5). Ústy proroků Bůh volá Izrael a všechny národy, aby se obrátily k němu, Jedinému: „Obráťte se ke mně a dejte se spasit, všechny končiny země! Neboť já jsem Bůh a nikdo jiný!.. Řeknou: „Jen v Hospodinu je vítězství a síla“ (Iz 45,22-24).³

2083

202 Sám Ježíš potvrzuje, že Bůh je „jediný Pán“ a že je třeba ho milovat celým svým srdcem, celou svou duší, celou svou myslí a celou svou silou.⁴ Současně dává na srozuměnou, že on sám je „Pán“.⁵ Vyznávat, že „Ježíš je Pán“, je vlastní křesťanské víře. To však nijak neodporuje víře v jediného Boha. Věřit v Ducha svatého, „Pána a Dárce života“, nevnaší do jediného Boha žádné rozdělení:

446

152

„Pevně věříme a otevřeně vyznáváme, že je jen jeden pravý Bůh, nesmírný a neměnný, nepochopitelný, všemohoucí a nevýslovný, Otec, Syn a Duch svatý: tři Osoby, avšak jediná bytnost, podstata či absolutně jednoduchá přirozenost.“⁶

42

¹ Římský katechismus, 1,2,6.² Římský katechismus, 1,2,2.³ Srov. Fil 2,10-11.⁴ Srov. Mk 12,29-30.⁵ Srov. Mk 12,35-37.⁶ 4. lateránský koncil (1215): DS 800.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

II. Bůh zjevuje své jméno

203 Bůh se zjevil Izraeli, svému lidu, tím, že mu oznámil své jméno. Jméno vyjadřuje bytí, totožnost osoby a smysl jejího života. Bůh má jméno. Není nějakou bezejmennou silou. Sdělít své jméno, znamená dát se druhým poznat a v jistém smyslu se jim vydat, stát se jim přístupným a dát jim možnost důvěrnějšího poznání a osobního oslovení.

204 Bůh se zjevoval svému lidu postupně a pod různými jmény; avšak zjevení Božího jména Mojžíšovi v „teofanii“ hořícího keře, na prahu exodu a smlouvy na Sinaji, se ukázalo jako základní zjevení Staré i Nové úmluvy.

ŽIVÝ BŮH

205 Bůh volá Mojžíše ze středu keře, který hoří, ale není ohněm stravován, a říká mu: „Já jsem Bůh tvého otce, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův“ (Ex 3,6). Bůh je Bohem otců, Ten, který povolal a vedl patriarchy na jejich putování. Je to Bůh věrný a plný slitování, který se rozpomíná na ně i na své přísliby a přichází vysvobodit jejich potomky z otroctví. On je Bohem mimo čas, který toto může a chce a který kvůli tomuto plánu použije své všemohoucnosti.

„JSEM, KTERÝ JSEM“

Avšak Mojžíš Bohu namítl: „Hle, já přijdu k Izraelcům a řeknu jim: Posílá mě k vám Bůh vašich otců. Až se mě však zeptají, jaké je jeho jméno, co jim odpovím?“ Bůh řekl Mojžíšovi: „JSEM, KTERÝ JSEM!“ A pokračoval: „Řekni Izraelcům toto: JSEM posílá mě k vám.“ Bůh dále Mojžíšovi poručil: „Řekni Izraelcům toto: Posílá mě k vám Bůh vašich otců, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův. To je navěky mé jméno, jím si mě budou připomínat od pokolení do pokolení“ (Ex 3,13-15).

206 Tím, že Bůh zjevil své tajemné jméno JHWH, „Jsem, který Je“ nebo „Jsem, který Jsem“ nebo také „Já jsem, který Já jsem“, říká, kdo je a jakým jménem má být nazýván. Toto božské jméno je tajemné, jako je tajemstvím sám Bůh. Je to zjevení jména a zároveň téměř odmítnutí jména; a právě tím toto označení vyjadřuje nejlépe Boha jako toho, který nekonečně přesahuje vše, co můžeme pochopit a vyslovit: je to „Bůh skrytý“ (Iz 45,15), jeho jméno je nevýslovné,⁷ a je to Bůh, který jde vstříc lidem.

207 Zjevením svého jména Bůh zároveň zjevuje svoji věrnost od věků do věků, platnou jak pro minulost („já jsem Bůh tvých otců“, Ex 3,6), tak i pro budoucnost („já budu s tebou“, Ex 3,12). Bůh, který zjevuje své jméno jako „Já jsem“, se zjevuje jako Bůh, který je vždy zde, u svého lidu, aby ho spasil.

208 Tváří v tvář úchvatné a tajemné Boží přítomnosti člověk nahlíží, jak je nepatrný. Mojžíš si před hořícím keřem zouvá opánky a zakrývá si tvář před Boží svatostí.⁸ Před velebností třikrát svatého Boha Izaiáš zvolá: „Běda mně, jsem se mnou konec! Vždyť jsem člověk nečistých rtů.“ (Iz 6,5). Když Petr vidí božská znamení, která koná Ježíš, zvolá: „Pane, odejdi ode mě: jsem člověk hříšný!“ (Lk 5,8). Protože však Bůh je svatý, může odpustit člověku, který před ním uzná, že je hříšník: „Nebudu jednat podle žáru svého hněvu..., protože jsem Bůh, a ne člověk, jsem Svatý uprostřed tebe“ (Oz 11,9). Také apoštol Jan říká: „Před ním uklidníme své svědomí, když by nám něco vyčítalo, neboť Bůh ví všechno dokonaleji a lépe než naše svědomí“ (1 Jan 3,19-20).

⁷ Srov. Sd 13,18.⁸ Srov. Ex 3,5-6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

209 Izraelský lid nevyslovuje Boží jméno z úcty k jeho svatosti. Při čtení Písma svatého je zjevené jméno nahrazováno božským titulem „Pán“ („Adonai“, řecky „Kyrios“). Tímto titulem bude prohlášeno Ježíšovo božství: „Ježíš je Pán“.

446

„BŮH PLNÝ SLITOVÁNÍ A MILOSTIVÝ“

210 Po hříchu Izraele, který se vzdálil od Boha, aby se klaněl zlatému teleti,⁹ Bůh vyslyší Mojžíšovy prosby a opět jde s nevěrným lidem, a tak mu projevuje svou lásku.¹⁰ Mojžíšovi, který ho prosí, aby mu dovolil spatřit svou slávu, Bůh odpovídá: „Všechna má dobrota přejde před tebou a vyslovím před tebou svoje jméno Hospodin [JHVH]“ (Ex 33,18-19). A Hospodin přechází kolem Mojžíše a volá: „JHVH, JHVH, Bůh plný slitování a milostivý, shovívavý a nadmíru milosrdný a věrný“ (Ex 34,5-6). Mojžíš tehdy vyzná, že Hospodin je Bůh, který odpouští.¹¹

2116, 2577

211 Boží Jméno „Jsem“ nebo „Jest“ vyjadřuje věrnost Boha, který navzdory nevěrnosti hříchu lidí a trestu, jež si zasluhuje, „osvědčuje milosrdenství tisícům pokolení“ (Ex 34,7). Bůh zjevuje, že je „nekonečně milosrdný“ (Ef 2,4), a půjde až tak daleko, že dá svého Syna. Ježíš, dává život, aby nás osvobodil od hříchu, zjeví, že i on má Boží jméno: „Až vyvýšíte Syna člověka, tehdy poznáte, že jsem to já“ (Jan 8,28).

604

JEDINĚ BŮH JE

212 Během staletí mohla víra Izraele rozvíjet a prohlubovat bohatství, které je obsaženo ve zjevení Božího jména. Bůh je jediný, mimo něho nejsou žádní jiní bohové.¹² Přesahuje svět i dějiny. Nebe i země „jsou dílo tvých rukou; ona pominou, ty však zůstáváš, to vše zetlí jak oděv,... Ty však jsi týž a bez konce jsou tvá léta“ (Ž 102,27-28). U něho „není změna ani ztemnění“ (Jak 1,17). On je, „který je“ od věků a na věky, a proto zůstává vždy věrný sám sobě a svým příslibům.

42

469, 2086

213 Zjevení nevýslovného Jména „Jsem, který jsem“ vyjadřuje tedy pravdu, že pouze Bůh je. V tomto smyslu chápal Boží jméno již překlad Septuaginty a v jejích stopách je tak chápala i tradice Církve: Bůh je plnost bytí a veškeré dokonalosti, bez počátku a bez konce. Zatímco všichni tvorové vše, čím jsou a co mají, dostali, on sám je totožný se svým bytím a sám od sebe je vším, čím je.

41

III. Bůh, „Ten, který je“, je Pravda a Láska

214 Bůh, „Ten, který je“, se zjevil Izraeli jako ten, který je „nejvyšší milosrdný a věrný“ (Ex 34,6). Tyto dva pojmy vyjadřují souhrnně bohatství Božího jména. Bůh ukazuje ve všech svých dílech svou laskavost, dobrotu, milost a svou lásku; ale také svou spolehlivost, stálost, věrnost a svou pravdu. „Slavit budu tvé jméno pro tvou dobrotu a tvou věrnost“ (Ž 138,2).¹³ On je Pravda, protože „Bůh je světlo, a tma v něm vůbec není“ (1 Jan 1,5); on je „Láska“, jak učí apoštol Jan (1 Jan 4,8).

1062

BŮH JE PRAVDA

215 „To hlavní v tvém slovu je pravda, každý soud tvé spravedlnosti je věčný“ (Ž 119,160, ekumenický překlad). „Ano, Panovníku Hospodine, ty sám jsi Bůh, tvá slova jsou pravda“ (2 Sam 7,28); a proto se Boží přísliby vždycky uskutečňují.¹⁴ Bůh je Pravda sama, jeho slova nemohou klamat. Právě proto se lze na ně spolehnout ve všem s plnou

2465

1063, 156

⁹ Srov. Ex 32.¹⁰ Srov. Ex 33,12-17.¹¹ Srov. Ex 34,9.¹² Srov. Iz 44,6.¹³ Srov. Ž 85,11.¹⁴ Srov. Dt 7,9.

397

295

32

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

důvěrou v pravdivost a věrnost jeho slova. Hřích a pád člověka má svůj původ ve lži pokušitele, který navedl k pochybnostem o Božím slově, o jeho dobrotě a jeho věrnosti.

216 Boží pravda, to je jeho moudrost, kterou řídí celý řád stvoření a vládne nad světem.¹⁵ Bůh, který sám „učinil nebe i zemi“ (Ž 115,15), sám může dát též pravé poznání všech stvořených věcí ve vztahu k němu.¹⁶

217 Bůh je pravdivý, také když zjevuje sám sebe: „V jeho ústech“ je „nauka pravdy“ (Mal 2,6). Když poslal svého Syna na svět, pak kvůli tomu, aby „vydal svědectví pravdě“ (Jan 18,37): „Víme také, že Boží Syn přišel a dal nám rozum, abychom poznávali pravého Boha“ (1 Jan 5,20).¹⁷

BŮH JE LÁSKA

218 Izrael mohl během svých dějin objevit, že byl pouze jediný důvod, proč se mu Bůh zjevil a proč ho vyvolil mezi všemi národy, aby mu patřil: Boží láska, kterou si Izrael ničím nezasloužil.¹⁸ A Izrael skrze proroky pochopil, že to bylo zase jen z lásky, když ho Bůh nikdy nepřestal zachraňovat¹⁹ a odpouštět mu jeho nevěrnost a jeho hříchy.²⁰

219 Láska Boha k Izraeli je přirovnávána k lásce otce k vlastnímu synovi.²¹ Je to mnohem mocnější láska, než jakou má matka k vlastním dětem.²² Bůh miluje svůj lid více než ženich svou nevěstu;²³ tato láska přemůže i ty nejtěžší nevěrnosti;²⁴ dospěje dokonce až tak daleko, že daruje to nejceněnější: „Tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna“ (Jan 3,16).

220 Boží láska je „věčná“ (Iz 54,8): „I kdyby hory ustoupily a pahorky kolísaly, má láska od tebe neustoupí“ (Iz 54,10). „Věčnou láskou jsem tě miloval, proto jsem ti zachoval smilování“ (Jer 31,3).

221 Avšak svatý Jan jde ještě dál, když tvrdí: „Bůh je Láska“ (1 Jan 4,8.16): Samo bytí Boha je láska. Když pak v plnosti časů posílá svého jednorozeného Syna a Ducha lásky, zjevuje Bůh své nejhlubší tajemství;²⁵ věčné sdílení lásky je On sám: Otec, Syn a Duch svatý, a určil nás k tomu, abychom se na něm podíleli.

IV. Co vyplývá z víry v jediného Boha

222 Věřit v jediného Boha a milovat ho celým svým bytím má pro celý náš život nedozírné následky. To znamená:

223 *Poznávat velikost a velebnost Boha:* „Hle, Bůh je veliký a my to nechápeme“ (Job 36,26). Právě proto je nutno „nejprve sloužit“ Bohu.²⁶

224 *Žít v neustálém vzdávání díky:* Je-li Bůh jediný, pak všechno, co jsme a co máme, pochází od něho: „Máš něco, co bys nedostal?“ (1 Kor 4,7). „Čím se odplatím Hospodinu za všechno, co mi prokázal?“ (Ž 116,12).

¹⁵ Srov. Mdr 13,1-9.¹⁶ Srov. Mdr 7,17-21.¹⁷ Srov. Jan 17,3.¹⁸ Srov. Dt 4,37; 7,8; 10,15.¹⁹ Srov. Iz 43,1-7.²⁰ Srov. Oz 2.²¹ Srov. Oz 11,1.²² Srov. Iz 49,14-15.²³ Srov. Iz 62,4-5.²⁴ Srov. Ez 16; Oz 11.²⁵ Srov. 1 Kor 2,7-16; Ef 3,9-12.²⁶ Sv. Jana z Arku, *Dictum* (Rčení)356, 360
1700, 1934

339, 2402

2415

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

225 *Poznávat jednotu a pravou důstojnost všech lidí:* všichni byli „učiněni, aby byli obrazem a podobou Boha“ (Gn 1,26).

226 *Správně užívat stvořených věcí:* Víra v jediného Boha nás vede k tomu, abychom všechno, co není on, užívali natolik, natolik, nakolik nás to přibližuje k němu, a abychom se toho zříkali natolik, nakolik nás to od něho vzdaluje.²⁷

Můj Pane a můj Bože, vezmi mi to, co mě od tebe vzdaluje.

Můj Pane a můj Bože, dej mi to, co mě přivádí k tobě.

Můj Pane a můj Bože, všechno mě od sebe sama, abych ti zcela patřil.²⁸

227 *Důvěřovat Bohu za všech okolností, i v protivenstvích.* Úchvatně to vyjadřuje jedna modlitba sv. Terezie od Ježíše:

Ať tě nic nezneklidňuje, / ať ti nic nenahání strach.

Všechno pomíjí. / Bůh se nemění.

Trpělivostí se dosáhne všeho. / Kdo má Boha,
tomu nic nechybí. / Jen Bůh stačí.²⁹

Souhrn

228 „Slyš Izraeli! Hospodin, náš Bůh, je jediný Pán“ (Dt 6,4; Mk 12,29). „Svrchované Bytí musí být nezbytně jediné, nemá sobě rovného... Není-li Bůh jediný, není to Bůh.“³⁰

229 Víra v Boha nás vede k tomu, abychom se k němu obraceli jako ke svému prvopočátku a ke svému poslednímu cíli a ničemu nedávali před ním přednost a ničím jej nenahrazovali.

230 Přestože se Bůh zjevuje, zůstává nevýslovným tajemstvím: „Kdybych ho pochopil, nebyl by to Bůh.“³¹

231 Bůh naší víry se zjevil jako „Ten, který je“; a dal se poznat jako „Plný slitování a milostivý“ (Ex 34,6). Samo jeho Bytí je Pravda a Láska.

2. odstavec

OTEC

I. „Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“

232 Křesťané jsou křtěni „ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“ (Mt 28,19). Před tím odpovídají „věřím“ na trojí otázku, kterou se od nich žádá, aby vyznali svou víru v Otce, Syna i Ducha svatého: „Víra všech křesťanů má svůj základ v Trojici“.³²

189, 1223

233 Křesťané jsou křtěni „ve jménu“, a nikoliv „ve jménech“ Otce i Syna i Ducha svatého;³³ je totiž jen jeden Bůh, všemohoucí Otec a jeho jednorozený Syn a Duch svatý: Nejvyšší Trojice.

234 Tajemství Nejvyšší Trojice je hlavní tajemství víry a křesťanského života. Je to tajemství Boha, jaký je sám o sobě. Toto tajemství je tedy zdrojem všech ostatních ta-

2157

90

1449

²⁷ Srov. Mt 5,29-30; 16,24; 19,23-24.

²⁸ Sv. Mikuláš z Flüe, modlitba.

²⁹ Sv. Terezie od Ježíše, *Poesías* (Básně), 30.

³⁰ Tertulián, *Adversus Marcionem*, 1,3.

³¹ Sv. Augustin, *Sermones*, 52,6,16; PL 38, 360.

³² „Fides omnium christianorum in Trinitate consistit“, sv. Cesarius z Arles, *Expositio symboli* (sermo 9): CCL 103, 48.

³³ Vyznání víry papeže Vigilia r.552: DS 415.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

jemství víry; je světlem, které je osvěcuje. Je to nejzákladnější a nejpodstatnější učení v „hierarchii pravd“ víry.³⁴ „Celé dějiny spásy nejsou ničím jiným než dějinami různých cest a prostředků, kterými jediný a pravý Bůh: Otec, Syn a Duch svatý, se zjevuje, smiřuje a spojuje se sebou lidi, kteří se odvracejí od hříchu.“³⁵

235 V tomto odstavci bude krátce vyloženo, jakým způsobem bylo zjeveno tajemství Nejsvětější Trojice (I), jak Církev formulovala učení víry o tomto tajemství (II) a konečně, jak skrze božská poslání Syna a Ducha svatého Bůh Otec uskutečňuje svůj „dobrotivý plán“ stvoření, vykoupení a posvěcení (III).

236 Církevní otcové rozlišují mezi „teologií“ a „ekonomií“; prvním termínem označují tajemství vnitřního života trojjediného Boha a druhým všechna Boží díla, jimiž se zjevuje a sdílí svůj život. Skrze „ekonomii“ je nám zjevena „teologie“; ale též „teologie“ zase osvětluje celou „ekonomii“. Boží díla zjevují, kým je Bůh sám v sobě; a naopak tajemství jeho vnitřního bytí osvětluje chápání všech jeho děl. Podobně je tomu i mezi lidskými osobami. Osoba se projevuje svými činy, a čím více známe nějakou osobu, tím lépe chápeme její činy.

237 Trojice je tajemství víry v nejvlastnějším slova smyslu, jedno „z tajemství skrytých v Bohu, které nelze poznat, není-li zjeveno Bohem“.³⁶ Bůh zanechal nepochybně stopy svého trojjediného bytí v díle stvoření a ve svém zjevení v průběhu Starého zákona. Avšak hlubina jeho bytí jako Nejsvětější Trojice je nepřístupným tajemstvím pro pouhý rozum, stejně jako pro víru Izraele před vtělením Božího Syna a sesláním Ducha svatého.

II. zjevení Boha jako Trojice

OTEC ZJEVENÝ SYNEM

238 Mnohá náboženství vzývají Boha jako „Otce“. Božstvo je často považováno za „otce bohů i lidí“. Izrael nazývá Boha Otcem, protože je Stvořitelem světa.³⁷ Avšak mnohem víc je Bůh Otcem, protože s Izraelem, svým „prvorozeným synem“ (Ex 4,22), uzavřel Smlouvu a dal mu Zákon. Bůh je také nazýván Otcem izraelského krále.³⁸ Zvláště pak je „Otcem chudých“, sirotka a vdovy, kteří jsou pod jeho láskyplnou ochranou.³⁹

239 Nazývá-li jazyk víry Boha jménem „Otec“, vyzdvihuje především dvě hlediska: že Bůh je prvotní zdroj všeho a transcendentní autorita a že je zároveň dobrotivý ke všem svým dětem a že se s láskou o ně stará. Tato něžná Boží starostlivost může být vyjádřena i obrazem mateřství,⁴⁰ který ukazuje více, jak je Bůh přítomen ve stvoření a jak důvěrný je vztah mezi Bohem a jeho tvorem. Jazyk víry tak čerpá z lidské zkušenosti rodičů, kteří jsou pro člověka jistým způsobem první zastupci Boha. Taková zkušenost však také ukazuje, že rodiče mohou chybovat a znetvořit tvář otcovství i mateřství. Je tedy vhodné připomínat, že Bůh přesahuje lidské rozlišování na pohlaví. Není ani muž ani žena, je Bůh. Přestože je zdrojem⁴¹ a vzorem lidského otcovství a mateřství,⁴² přece je přesahuje: Nikdo není otcem jako Bůh.

240 Ježíš zjevil, že Bůh je „Otec“, způsobem neslýchaným: není jím jen proto, že je Stvořitelem; on je od věčnosti Otcem ve vztahu ke svému jednoroznému Synu, který pak je Synem jen ve vztahu k svému Otci: „Nikdo nezná Syna, jenom Otec, ani Otce nezná nikdo, jenom Syn a ten, komu to chce Syn zjevit“ (Mt 11,27).

370, 2779

2780
441-445

³⁴ Kongregace pro klérus, *Directorium catecheticum generale*, 43.

³⁵ Kongregace pro klérus, *Directorium catecheticum generale*, 43.

³⁶ 1. vatikánský koncil: DS 3015.

³⁷ Srov. Dt 32,6; Mal 2,10.

³⁸ Srov. 2 Sam 7,14.

³⁹ Srov. Ž 68,6.

⁴⁰ Srov. Iz 66,13; Ž 131,2.

⁴¹ Srov. Ef 3,14; Iz 49,15.

⁴² Srov. Ž 27,10.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

241 Proto apoštolové vyznávají Ježíše jako „Slovo“, které „bylo na počátku u Boha“, „Slovo“, jež „bylo Bůh“ (Jan 1,1), jako „obraz neviditelného Boha“ (Kol 1,15), jako „odlesk jeho (božské) slávy a výraznou podobu jeho podstaty“ (Žid 1,3).

242 V jejich stopách, podle apoštolské tradice, Církev v roce 325 na prvním ekumenickém koncilu v Niceji vyhlásila, že Syn je „soudstatný“ a Otcem, to znamená, že je s ním jeden Bůh. Druhý ekumenický koncil, shromážděný v roce 381 v Cařihradě, uchoval tento výraz ve své formulaci nicejského kréda a vyznal „jednorozeného Syna Božího, který se zrodil z Otce přede všemi věky: Bůh z Boha, Světlo ze Světla, pravý Bůh z pravého Boha, zrozený, nestvořený, jedné podstaty s Otcem“.⁴³

OTEC A SYN ZJEVOVANÍ DUCHEM

243 Před svým umučením Ježíš oznamuje, že pošle „jiného Parakléta“ (Přímluvce), Ducha svatého. Duch, který působí už od stvoření⁴⁴ a který kdysi „mluvil skrze proroky“ (nicejsko-cařihradské vyznání víry), bude nyní pobývat mezi učedníky a bude v nich,⁴⁵ aby je naučil všemu⁴⁶ a uvedl je „do celé pravdy“ (Jan 16,13). Duch svatý je tak zjeven jako další božská Osoba ve vztahu k Ježíši a k Otcovi.

244 Věčný původ Ducha se zjevuje v jeho poslání v čase. Duch svatý byl seslán na apoštoly a na Církev jak Otcem ve jménu Syna, tak osobně Synem po návratu k Otcovi.⁴⁷ Seslání osoby Ducha po Ježíšově oslavení⁴⁸ zjevuje plnost tajemství Nejsvětější Trojice.

245 Apoštolskou víru o Duchu definoval 2. ekumenický koncil v roce 381 v Cařihradě: „Věříme v Ducha svatého, Pána a dárce života, který vychází z Otce.“⁴⁹ Tím Církev uznává Otce za „zdroj a původ veškerého božství“.⁵⁰ Nicméně věčný původ Ducha svatého je spojen s věčným původem Synovým: „Duch svatý, který je třetí osobou Trojice, je Bůh, jeden a rovný Otcovi i Synu, též podstaty a také též přirozenosti... Proto se neříká, že je pouze Duchem Otce, nýbrž že je zároveň Duchem Otce i Syna.“⁵¹ Krédo cařihradského koncilu vyznává: „S Otcem i Synem je zároveň uctíván a oslavován.“⁵²

246 Latinská tradice vyznání víry říká, že Duch „vychází z Otce i Syna [Filioque]“. Florentský koncil v roce 1439 vysvětluje: „Duch svatý má svou podstatu a své bytí zároveň od Otce i od Syna a od věčnosti vychází z obou jako z jediného principu a jediným vydechováním... A protože všechno, co je Otcovo, kromě svého otcovství, dal sám Otec svému jednorozenému Synu, když ho zplodil, tedy i toto vycházení Ducha svatého ze Syna dostává Syn od věčnosti od Otce, který ho od věčnosti zplodil.“⁵³

247 Výraz *Filioque* chybí ve Vyznání víry vyhlášeném v Cařihradě v roce 381. Avšak na základě starobylé latinské a alexandrijské tradice to již dogmaticky vyznal papež sv. Lev v roce 447,⁵⁴ dříve, než Řím v roce 451 poznal a přijal během chalcedonského koncilu symbol z roku 381. Užívání tohoto znění Kréda pozvolna vstupovalo do latinské liturgie (mezi 8. a 11. stoletím). Vsunutí „Filioque“ do nicejsko-cařihradského vyznání víry, které převzala latinská liturgie, zůstává dodnes předmětem sporů s pravoslavnými církvemi.

⁴³ DS 150.⁴⁴ Srov. Gn 1,2.⁴⁵ Srov. Jan 14,17.⁴⁶ Srov. Jan 14,26.⁴⁷ Srov. Jan 14,26; 15,26; 16,14.⁴⁸ Srov. Jan 7,39.⁴⁹ DS 150.⁵⁰ 6. toledský koncil (638): DS 490.⁵¹ 11. toledský koncil (657): DS 527.⁵² DS 150.⁵³ Florentský koncil (1439): DS 1300-1301.⁵⁴ Srov. sv. Lev Veliký, List *Quam laudabiliter*. DS 284.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

248 Východní tradice především zdůrazňuje, že ve vztahu k Duchu je prvním původcem Otec. Když vyznává, že Duch „vychází z Otce“ (Jan 15,26), tvrdí, že Duch vychází z Otce skrze Syna.⁵⁵ Západní Tradice více zdůrazňuje soupodstatné společenství Otce a Syna, když tvrdí, že Duch vychází z Otce i Syna (Filioque). Říká to „oprávněně a odůvodněně“;⁵⁶ vždyť věčný řád božských osob v jejich soupodstatném společenství zahrnuje, že Otec je prvním původcem Ducha, nakolik je „počátek bez počátku“,⁵⁷ ale také nakolik je Otcem jednorozeného Syna, je s ním „jediným počátkem“, z něhož vychází Duch svatý.⁵⁸ Není-li toto oprávněné doplnění jednostranně zdůrazňováno, nenarušuje totožnost víry ve skutečnost téhož vyznávajícího tajemství.

III. Svatá Trojice v učení víry

JAK SE FORMOVALO TRINITÁRNÍ DOGMA

249 Zjevená pravda o Nejsvětější Trojici byla od počátku kořenem živé víry Církve, hlavně skrze křest. Nachází svůj výraz v křestním vyznání víry, formulovaném v kázání, v katechezi a modlitbě Církve. Podobné formulace se již objevují v apoštolských spisech, jako např. tento pozdrav, který přijala liturgie mše svaté: „Milost našeho Pána Ježíše Krista, láska Boží a společenství Ducha svatého, ať je s vámi se všemi“ (2 Kor 13,13).⁵⁹

683, 189

250 Církev se během prvních staletí snažila mnohem jasněji formulovat svou trinitární víru, ať již proto, aby prohloubila své chápání víry, nebo aby víru bránila proti bludům, které ji překrucovaly. To bylo úkolem prvních koncilů, kterým pomáhalo teologické bádání církevních Otců a které se opíraly o smysl křesťanského lidu pro víru.

94

251 Pro vyjádření pravdy víry o Trojici musela Církev vyvinout vlastní terminologii s pomocí pojmů filozofického původu: „podstata“, „osoba“ nebo „hypostaze“, „vztah“, atd. Tím však nepodřídila víru lidské moudrosti, ale dala nový, neobvyklý smysl těmto převzatým termínům, určeným napříště také k tomu, aby vyjadřovaly nevýslovné tajemství, které „nekonečně převyšuje všechno, co jsme v naší omezenosti schopni pochopit“.⁶⁰

252 Církev používá termínu „podstata“ (substance), někdy také „bytnost“ (essence) či „přirozenost“ (natura), aby označila božské bytí v jeho jednotě; termínu „osoba“ nebo „hypostasis“, aby jmenovala Otce, Syna a Ducha svatého v jejich skutečném, vzájemném rozlišení; termínu „vztah“ (relace), aby označila skutečnost, že rozlišení mezi božskými osobami tkví v tom, v jakém poměru je každá k ostatním.

468, 689
84

DOGMA O NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICI

253 *Trojice je jedna.* Nevyznáváme tři bohy, nýbrž jednoho Boha ve třech Osobách: „soupodstatnou Trojici“.⁶¹ Božské Osoby se nedělí o jediné božství, nýbrž každá z nich je úplně celý Bůh: „Otec je všechno to, co je Syn, Syn všechno to, co je Otec, Otec a Syn všechno to, co je Duch svatý, totiž jediný Bůh, podle přirozenosti.“⁶² „Každá ze tří Osob je onou skutečností, totiž podstatou, bytností nebo božskou přirozeností.“⁶³

685

254 *Božské Osoby jsou od sebe skutečně odlišné.* „Bůh je jediný, ale ne osamocený“.⁶⁴ „Otec“, „Syn“ a „Duch svatý“ nejsou pouhá jména, označující způsoby božského Bytí, nýbrž Osoby skutečně odlišné: „Syn není Otec, Otec není Syn a Duch svatý není Otec nebo

468, 689

⁵⁵ Srov. 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 2.

⁵⁶ Florentský koncil (1439): DS 1302.

⁵⁷ Florentský koncil (1442): DS 1331.

⁵⁸ Srov. 2. lyonský koncil (1247): DS 850.

⁵⁹ Srov. 1 Kor 12,4-6; Ef 4,4-6.

⁶⁰ Pavel VI., Vyznání víry Božího lidu, 2.

⁶¹ 2. cařihradský koncil (553): DS 421.

⁶² 11. toledský koncil (675): DS 530.

⁶³ 4. lateránský koncil (1215): DS 804.

⁶⁴ *Fides Damasi*: DS 71.

240

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

Syn.⁶⁵ Liší se od sebe navzájem vztahy svého původu: „Je to Otec, který plodí, Syn, který je plozen, Duch svatý, který vychází.“⁶⁶ *Božská jednota je trojjediná.*

255 *Božské Osoby jsou ve vzájemném vztahu.* Skutečná, vzájemná odlišnost božských Osob, protože božskou jednotu nedělí, spočívá výhradně ve vztazích, které je vzájemných vztazích: „V jménech Osob, která vyjadřují vztah, se Otec vztahuje k Synovi, Syn k Otci, Duch svatý k oběma; nicméně, mluvíme-li z hlediska vztahu o těchto třech Osobách, přece věříme v jedinou přirozenost či podstatu.“⁶⁷ Vždyť v nich „je všechno jedno tam, kde není žádný protiklad vztahů.“⁶⁸ „Pro tuto jednotu je Otec celý v Synovi, celý v Duchu svatém; Syn je celý v Otci, celý v Duchu svatém; Duch svatý je celý v Otci, celý v Synovi.“⁶⁹

256 Svatý Řehoř Nazíánský, nazývaný „Teolog“, dává cařihradským katechumenům tento souhrn trinitární víry:

„Především uchovejte mi tento vzácný poklad, pro který žiji a bojuji, s nímž chci umřít, který mi dává schopnost snášet všechna zla a pohrdat všemi rozkošemi: tím myslím vyznání víry v Otce i Syna i Ducha svatého. Dnes vám je svěřuji. V síle tohoto vyznání vás nyní ponořím do vody a z ní vás vyzvednu. Dávám vám je za společníka a ochránce pro celý život. Dávám vám jediné Božství a jedinou moc, existující jako jedno ve třech a obsahující tyto tři rozlišeným způsobem. Božství bez rozdílu v podstatě či přirozenosti, bez vyššího stupně, který by povyšoval, či nižšího stupně, který by snižoval... Je to nekonečná soupodstatnost tří Nekonečných. Každý nazíraný sám o sobě je úplně celý Bůh... a tři Osoby nazírané společně jsou Bůh... Sotva jsem začal uvažovat o jednotě, a už jsem ponořen do záře Trojice. Sotva jsem začal myslet na Trojici, a už mě zase uchvacuje jednota...“⁷⁰

IV. Boží díla a poslání Trojice

257 „O lux, beata Trinitas et principalis Unitas“ – (Ó **světla**, blažená Trojice a prapůvodní Jednoto!)⁷¹ Bůh je věčná blaženost, nesmrtelný život, nezapadající světlo. Bůh je láska: Otec, Syn a Duch svatý. Bůh chce svobodně sdílet slávu svého blaženého života. Takový je plán jeho dobrotivý plán,⁷² který pojal „ještě před stvořením světa“, když ve svém milovaném Synu „si nás vyvolil... ze svého svobodného rozhodnutí nás předurčil, abychom byli přijati za jeho děti skrze Ježíše Krista“ (Ef 1,4-5), totiž abychom „byli ve shodě s obrazem jeho Syna“ (Řím 8,29) díky Duchu adoptivního synovství, že jsme „přijati za vlastní“ (Řím 8,15). Tento plán je „milost, kterou nám dal... před dávnými věky“ (2 Tim 1,9-10), a tryská přímo z lásky Trojice. Rozvíjí se v díle stvoření v celých dějinách spásy po pádu, v poslání Syna i v poslání Ducha svatého, které pokračuje v poslání Církve.⁷³

258 Celá božská ekonomie (řád spásy) je společným dílem tří božských Osob. Vždyť jako má Trojice jednu a tutéž přirozenost, tak má jen jedno a totéž působení.⁷⁴ „Otec, Syn a Duch svatý nejsou tři původci tvorů, nýbrž jediný původce.“⁷⁵ Nicméně každá božská Osoba vykonává společné dílo podle své osobní vlastnosti. A tak Církev s odkazem na Nový zákon⁷⁶ vyznává: „Jeden je totiž Bůh Otec, od něhož jsou všechny věci; jeden je Pán Ježíš Kristus, skrze něhož jsou všechny věci; jeden je Duch svatý, v němž jsou

⁶⁵ 11. toledský koncil (675): DS 530.

⁶⁶ 4. lateránský koncil (1215): DS 804.

⁶⁷ 11. toledský koncil (675): DS 528.

⁶⁸ Florentský koncil (1442): DS 1330.

⁶⁹ Florentský koncil (1442): DS 1331.

⁷⁰ Sv Řehoř Nazíánský, *Orationes*, 40,41: PG 36, 417.

⁷¹ Denní modlitba Církve římského breviáře: hymnus „O lux beata Trinitas“ k 2. nedělním nešporám 2. týdne žaltáře v liturgickém mezidobí.

⁷² Srov. Ef 1,9.

⁷³ Srov. 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 2-9.

⁷⁴ Srov. 2. cařihradský koncil (553): DS 421.

⁷⁵ Florentský koncil (1442): DS 1331.

⁷⁶ Srov. 1 Kor 8,6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

všechny věci.⁷⁷ Především božská poslání vtělení Syna a darování Ducha svatého zjevují zvláštní vlastnosti božských Osob.

259 Celá božská ekonomie, dílo společné a zároveň osobní, dává poznat jak vlastnosti božských Osob, tak jejich jedinou přirozenost. Stejně i celý křesťanský život je společenstvím s každou z božských Osob, aniž by se jakkoliv oddělovaly. Kdo vzdává chválu Otci, vzdává ji i Synu a Duchu svatému; kdo následuje Krista, pak jen proto, že ho Otec přitahuje⁷⁸ a protože ho Duch vede.⁷⁹

260 Posledním cílem veškeré božské ekonomie je, aby všichni tvorové vstoupili do dokonalé jednoty s Nejsvětější Trojicí.⁸⁰ Ale už nyní jsme povoláni k tomu, aby v nás Nejsvětější Trojice přebývala: „Kdo mě miluje,“ říká Pán, „bude zachovávat mé slovo, a můj Otec ho bude milovat a přijdeme k němu a učiníme si u něho příbytek“ (Jan 14,23):

„Ó můj Bože, Trojice, které se klaním, pomoz mi zcela zapomínat na sebe, abych spočinula v tobě, bez hnutí a klidně, jako by má duše byla už na věčnosti; ať už nic nedokáže narušovat můj klid ani mě vylákat z tebe, ó můj Neměnný, ale ať mě každá minuta noří víc do hlubin tvého tajemství! Utiš mou duši; vytvoř z ní své nebe, svůj oblíbený příbytek, místo svého odpočinku. Ať tě nikdy neponechám samotného, ale ať jsem tam vždy úplně se vším, co jsem, svrchovaně bdělá ve své víře, adorující a zcela se nabízející tvému tvůrčímu působení.“⁸¹

Souhrn

- 261** *Tajemství Nejsvětější Trojice je ústřední tajemství víry a křesťanského života. Jen Bůh sám je může dát poznat tím, že se zjevuje jako Otec, Syn a Duch svatý.*
- 262** *Vtělení Božího Syna zjevuje, že Bůh je věčný Otec a že Syn je soupodstatný s Otcem, totiž že je v něm a s ním jediný Bůh.*
- 263** *Seslání Ducha svatého, kterého Otec posílá jménem Syna⁸² a kterého Syn posílá „od Otce“ (Jan 15,26), zjevuje, že je s nimi jediný Bůh. „S Otcem i Synem je uctíván a oslavován.“*
- 264** *„Duch svatý vychází hlavně z Otce jako z prvního počátku, a protože Otec ho od věčnosti dává Synu, vychází z Otce i Syna společně.“⁸³*
- 265** *Skrze křestní milost „ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“ jsme povoláni k tomu, abychom měli účast na životě Nejsvětější Trojice, zde na zemi v temnotě víry a po smrti ve věčném světě.⁸⁴*
- 266** *„Toto je však katolická víra, že uctíváme jednoho Boha v Trojici a Trojici v jednotě, aniž bychom směřovali osoby či rozlučovali podstatu: jiná je totiž osoba Otce, jiná Syna, jiná Ducha svatého; jediné je však božství, rovná sláva a stejná věčná velebnost Otce a Syna a Ducha svatého.“⁸⁵*

⁷⁷ 2. cařihradský koncil (553): DS 421.

⁷⁸ Srov. Jan 6,44.

⁷⁹ Srov. Řím 8,14.

⁸⁰ Srov. Jan 17,21-23.

⁸¹ Bl. Alžběta od Nejsvětější Trojice, modlitba.

⁸² Srov. Jan 14,26.

⁸³ Sv. Augustin, *De Trinitate*, 15,26,47.

⁸⁴ Srov. Pavel VI., Vyznání víry Božího lidu, 9.

⁸⁵ „Fides autem catholica haec est, ut unum Deum in Trinitate, et Trinitatem in unitate veneremur, neque confundentes personas, neque substantiam separantes: alia enim est persona Patris, alia Filii, alia Spiritus Sancti; sed Patris et Filii et Spiritus Sancti est una divinitas aequalis gloria, coaeterna maiestas“, Vyznání víry „Quicumque“: DS 75.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

267 *Jako jsou božské osoby nerozdělitelné v tom, čím jsou, tak jsou také nerozdílné v tom, co působí. Ale v jediném božském působení každá Osoba zjevuje, co je jí vlastní v Trojici, především v božských posláních vtělení Syna a daru Ducha svatého.*

3. odstavec VŠEMOHOUCÍ

268 Ze všech Božích vlastností se ve Vyznání víry uvádí jen Boží všemohoucnost: vyznávat ji má velký význam pro náš život. Věříme, že je *všeobecná*, protože Bůh, který všechno stvořil,⁸⁶ všechno řídí a všechno může; je *milující*, protože Bůh je náš Otec;⁸⁷ je *tajemná*, protože ji může poznat jen víra, neboť „se projevuje ve slabosti“ (2 Kor 12,9).⁸⁸ 222

„UČINIL VŠECHNO, CO CHTĚL“ (Ž 115,3)

269 Písmo svaté na mnoha místech vyznává *univerzálnost* Boží moci. Bůh je nazýván „Přesilným Jákobovým“ (Gn 46,24; Iz 1,24 a jinde), „Hospodinem zástupů“, „Hospodinem, udatným v boji“ (Ž 24,8-10). Může-li Bůh všechno „na nebi i na zemi“ (Ž 135,6), pak je to proto, že je stvořil. Nic mu není nemožné⁸⁹ a se svým dílem nakládá podle své libosti;⁹⁰ je Vládcem vesmíru a původcem jeho řádu, který mu zůstává plně podroben a k dispozici; je Pánem dějin a podle své libosti ovládá srdce a řídí události.⁹¹ „Ty vždy můžeš uplatňovat svou velkolepou moc; kdo se může protivit síle tvého ramene?“ (Mdr 11,21). 303

„TY VŠAK MÁŠ SLITOVÁNÍ SE VŠÍM, PROTOŽE MŮŽEŠ VŠECHNO“ (Mdr 11,23)

270 Bůh je všemohoucí Otec. Jeho otcovství a jeho moc se vzájemně osvětlují. Svou otcovskou všemohoucnost ukazuje tím, jak se stará o naše potřeby;⁹² tím, že nás přijímá za syny („budu vaším Otcem a vy budete mými syny a dcerami, praví všemohoucí Pán“: 2 Kor 6,18); a nakonec ji ukazuje svým nekonečným milosrdenstvím, neboť svrchovaným způsobem projevuje svou moc tím, že svobodně odpouští hříchy. 2777 1441

271 Božská všemohoucnost není vůbec svévole: „V Bohu moc a podstata, vůle a rozum, moudrost a spravedlnost jsou jedna a táž věc, takže nic nemůže být v Boží moci, co by nemohlo být ve spravedlivé Boží vůli nebo v jeho moudré inteligenci.“⁹³

TAJEMSTVÍ ZDÁNLIVÉ BOŽÍ BEZMOCNOSTI

272 Víra v Boha, Otce všemohoucího, může být podrobena zkoušce, zakouší-li člověk nějaké zlo nebo musí-li trpět. Někdy se může zdát, že Bůh není přítomen či není schopen zabránit zlu. Avšak Bůh Otec zjevil svrchovaně *tajemným* způsobem svou všemohoucnost dobrovolným ponížením svého Syna a jeho zmrtvýchvstáním; tím přemohl zlo. Ukřižovaný Kristus je tedy „Boží moc a Boží moudrost. Neboť „pošetilá“ Boží věc je moudřejší než lidé a „slabá“ Boží věc je silnější než lidé“ (1 Kor 1,24-25). V Kristově zmrtvýchvstání a povýšení Otec rozvinul „účinnost své síly“ a ukázal „na nás, na věřící“, jak se „jeho nesmírně velká moc... projevila“ (Ef 1,19-22). 309 412 609

273 Jen víra se může vnitřně sjednotit s tajemnými cestami Boží všemohoucnosti. Tato víru se chlubí vlastními slabostmi, aby na sebe svolala Kristovu moc.⁹⁴ Svrchovaným vzorem této víry je Panna Maria, která uvěřila, že „u Boha není nic nemožného“ (Lk 1,37) a 148

⁸⁶ Srov. Gn 1,1; Jan 1,3.

⁸⁷ Srov. Mt 6,9.

⁸⁸ Srov. 1 Kor 1,18.

⁸⁹ Srov. Jer 32,17; Lk 1,37.

⁹⁰ Srov. Jer 27,5.

⁹¹ Srov. est 4,17b; Př 21,1; Tob 13,2.

⁹² Srov. Mt 6,32.

⁹³ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I,25,5, ad 1.

⁹⁴ Srov. 2 Kor 12,9; Fil 4,13.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

která mohla velebit Pána slovy: „učinil mi veliké věci ten, který je mocný. Jeho jméno je svaté“ (Lk 1,49).

274 „Není tedy nic vhodnějšího k upevnění naší víry a naší naděje než přesvědčení, vryté hluboko do našich duší, že Bohu není nic nemožného. Proto též, jakmile náš rozum bude mít jen poněkud představu o Boží všemohoucnosti, bude snadno a bez pochybování souhlasit se všemi věcmi, i s těmi největšími a nejnepochopitelnějšími, a třeba i přesahujícími běžné přírodní zákony, jež nám uloží (krédo) k věření.“⁹⁵

1814, 1817

2119

Souhrn

275 Se spravedlivým Jobem vyznáváme: „Vím, že zmůžeš všechno, že ti není nemožný žádný zá-
měr“ (Job 42,2).

276 Církev, věrná svědectví Písma, se často obrací ve svých modlitbách na „všemohoucího a věč-
ného Boha“, a pevně věří, že „u Boha není nic nemožného“ (Gn 18,14; Lk 1,37; Mt 19,26).

277 Bůh ukazuje svou všemohoucnost tím, že nás odvrací od našich hříchů a obnovuje s námi své
přátelství svou milostí „Bože, ty se smilováváš a nenecháváš nás bez pomoci...“⁹⁶

278 Jak lze věřit, že nás Otec mohl stvořit, Syn vykoupit, Duch svatý posvětit, nevěříme-li, že Boží
lásky je všemohoucí?

4. odstavec

STVOŘITEL

279 „Na počátku Bůh stvořil nebe a zemi“ (Gn 1,1). Těmito slavnostními slovy začíná
Písmo svaté. Vyznání víry je přejímá a říká, že Bůh, všemohoucí Otec, je „Stvořitelem
nebe i země“, „všeho viditelného i neviditelného.“ Proto budeme napřed mluvit o Stvořite-
li, pak o jeho stvořitelském díle a nakonec o pádu způsobeném hříchem, z něhož nás při-
šel pozvednout Ježíš Kristus, Boží Syn.

280 Stvoření je základem „všech spásných Božích plánů“, „počátkem dějin spásy“,⁹⁷
které vrcholí v Kristu. A naopak Kristovo tajemství je rozhodujícím světlem pro tajemství
stvoření: zjevuje cíl, kvůli němuž „na počátku Bůh stvořil nebe i zemi“ (Gn 1,1): hned od
počátku Bůh myslel na slávu nového stvoření v Kristu.⁹⁸

288

1043

281 Proto čtení velikonoční vigílie, oslavy nového stvoření v Kristu, začínají vyprávěním o stvo-
ření; podobně v byzantské liturgii je vyprávění o stvoření vždy prvním čtením vigílií velkých svátků
Páně. Podle svědectví prvokřesťanských autorů postupuje výuka katechumenů ke křtu stejným
způsobem.⁹⁹

1095

I. Katecheze o stvoření

282 Katecheze o stvoření má zásadní význam. Týká se samých základů lidského i křes-
ťanského života: objasňuje totiž odpověď křesťanské víry na základní otázky, které si
kladli lidé všech dob: „Odkud pocházíme?“ „Kam jdeme?“ „Jaký je náš původ?“ „Jaký je
naš cíl?“ „Odkud pochází a kam směřuje všechno, co existuje?“ Obě otázky, totiž o pů-

1730

⁹⁵ Římský katechismus, 1,2,13.

⁹⁶ Římský misál, vstupní modlitba 26. neděle v mezidobí.

⁹⁷ Kongregace pro klérus, *Directorium catecheticum generale*, 51.

⁹⁸ Srov. Řím 8,18-23.

⁹⁹ Srov. Heteria, *Peregrinatio ad loca sancta*, 46: PL 1, 1047; sv. Augustin, *De catechizandis rudibus*, 3,5.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

vodu a o konci, jsou neoddělitelné. Jsou rozhodující pro smysl a zaměření našeho života i našeho jednání.

283 Problém původu světa a člověka je předmětem četných vědeckých bádání, která mimořádně obohatila naše vědomosti o stáří a rozměrech vesmíru, o vzniku živých forem, o objevení se člověka. Tyto objevy nás tím více vybízejí k obdivu velikosti Stvořitele, k tomu, abychom mu děkovali za všechna jeho díla a za nadání a moudrost, kterou dal vědcům a badatelům. Ti pak mohou říci se Šalomounem: „Bůh mi dal pravé poznání o tom, co je, znát složení světa sílu živlů..., neboť mě poučila Moudrost, která stvořila všechno“ (Mdr 7,17-21).

159, 341

284 Velký zájem, který tato bádání vzbuzují, je silně podněcován otázkou jiného řádu, která přesahuje vlastní pole přírodních věd. Nejde jen o to, vědět, kdy a jak hmotně vznikl vesmír, ani kdy se objevil člověk, jako spíše objevit, jaký je smysl takového původu: Je-li ovládán čirou náhodou, slepým osudem, bezejmennou nutností, anebo přesažnou Bytostí, rozumnou a dobrou, která se nazývá Bůh. A pochází-li svět z Boží moudrosti a dobroty, proč existuje zlo? Odkud pochází? Kdo je za ně odpovědný? Je možné se od něho osvobodit?

285 Křesťanská víra byla už od počátku konfrontována s různými odpověďmi, jež se v otázce původu lišily od její odpovědi. Vždyť ve starobylých náboženstvích a kulturách jsou četné mýty týkající se původu světa. Jistí filozofové tvrdili, že všechno je Bůh, že svět je Bůh nebo že vznikání světa je vznikání Boha (panteismus); jiní tvrdili, že svět je nutný výron Boha, že vyvěrá z tohoto pramene a vrací se do něho; jiní zastávali názor, že existují dva věčné principy, Dobro a Zlo, Světlo a Temnota, ve stálém souboji (dualismus, manicheismus); podle jiných z těchto pojetí svět (nebo alespoň hmotný svět) je prý špatný, je výplodem úpadku, a tedy je nutno jej odmítnout nebo se nad něj povznést (gnose); jiní připouštějí, že svět učinil Bůh, ale způsobem hodináře, který ho jednou udělal a pak jej prý ponechal sobě samému (deismus); jiní opět nepřipouštějí žádný transcendentní původ světa, ale vidí v něm čirou hru hmoty, která prý existuje odvědycky (materialismus). Všechny tyto pokusy o vysvětlení dokazují, že problém původu je trvalý a všeobecný problém. To- to hledání je člověku vlastní.

295

28

286 Lidský rozum je však jistě schopen najít odpověď na problém o původu všeho. Ve skutečnosti je možno s jistotou poznat existenci Boha Stvořitele skrze jeho díla ve světle lidského rozumu,¹⁰⁰ i když je toto poznání často zatemněno nebo zkresleno omylem. Proto víra přichází posílit a osvětlit rozum ve správném chápání této pravdy: „Vírou poznáváme, že svět byl stvořen Božím slovem, takže to, co vidíme, nevzniklo z něčeho, co zde už bylo“ (Žid 11,3).

32

37

287 Pravda o stvoření je tak důležitá pro celý lidský život, že Bůh ve své laskavosti chtěl svému lidu zjevit všechno, co je o tom nutno vědět z hlediska spásy. Kromě přirozeného poznání, které může mít o Stvořiteli každý člověk,¹⁰¹ Bůh postupně zjevoval Izraeli tajemství stvoření. On, který vyvolil patriarchy, který vyvedl Izraele z Egypta, a který tím, že ho vyvolil, ho stvořil a formoval,¹⁰² se zjevuje jako ten, jemuž patří všechny národy země a celý svět, jako ten, který sám „učinil nebe i zemi“ (Ž 115,15; 124,8; 134,3).

107

288 Zjevení o stvoření je tedy neodlučitelné od zjevení a uskutečnění úmluvy Boha, Jediného, s jeho lidem. Stvoření je zjeveno jako první krok k této úmluvě, jako první a všeobecné svědectví všemohoucí Boží lásky.¹⁰³ Pravda o stvoření je také vyjadřována se stále rostoucí silou v poselství proroků,¹⁰⁴ v modlitbě žalmů¹⁰⁵ a liturgie a v mudroslovných úvahách¹⁰⁶ vyvoleného lidu.

280

289

289 Mezi všemi slovy Písma svatého o stvoření zaujímají jedinečné místo první tři kapitoly knihy Genesis. Z literárního hlediska mohou mít tyto texty různé prameny. Inspirovaní

390

¹⁰⁰ Srov. 1. vatikánský koncil: DS 3026.¹⁰¹ Srov. Sk 17,24-29; Řím 1,19-20.¹⁰² Srov. Iz 43,1.¹⁰³ Srov. Gn 15,5; Jer 33,19-26.¹⁰⁴ Srov. Iz 44,24.¹⁰⁵ Srov. Ž 104.¹⁰⁶ Srov. Pf 8,22-31.

111

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

autoři je umístili na začátek Písma, aby tak jejich slavnostním jazykem vyjádřila pravda o stvoření, o jeho původu a o jeho cíli v Bohu, o tom, že má řád a je dobré, o povolání člověka a konečně o dramatu hříchu a o naději na spásu. Tato slova čtená ve světle Krista, v jednotě Písma svatého a živé Tradice Církve zůstávají hlavním pramenem katecheze o tajemství „počátku“: o stvoření, o pádu a o příslibu spásy.

II. Stvoření — dílo Nejsvětější Trojice

290 „Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi“ (Gn 1,1). Tato první slova Písma obsahují tři tvrzení: věčný Bůh dal počátek všemu, co existuje mimo něho. Pouze On je Stvořitel (sloveso „stvořit — v hebrejštině „bara“ — má vždy jako subjekt Boha). Všechno, co existuje (vyjádřeno rčením „nebe i země“) závisí na tom, který mu dává bytí. 326

291 „Na počátku bylo Slovo... to Slovo byl Bůh... Všechno povstalo skrze ně a bez něho nepovstalo nic“ (Jan 1,1-3). Nový zákon zjevuje, že Bůh stvořil všechno skrze věčné Slovo, svého milovaného Syna. „V něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi... Všechno je stvořeno skrze něho a pro něho. (Kristus) je dříve než všechno (ostatní) a všechno trvá v něm“ (Kol 1,16-17). Víra Církve také dosvědčuje stvořitelskou činnost Ducha svatého: on je „dárce života“, ¹⁰⁷ „Duch Stvořitel“, ¹⁰⁸ „pramen veškerého dobra.“ ¹⁰⁹ 241 331 703

292 Stvořitelská činnost Syna a Ducha, naznačená ve Starém zákoně ¹¹⁰ zjevená v Nové smlouvě jako nerozlučně jednotná se stvořitelskou činností Otcovou, je jasně dosvědčena v pravidle víry Církve: „Existuje jen jeden Bůh... On je Otec, je Bůh, je Stvořitel, je Původce a je Uspořádatel. Učinil všechny věci sám od sebe, totiž svým slovem a svou moudrostí“, „skrze Syna a Ducha“, kteří jsou jakoby „jeho ruce“. ¹¹¹ Stvoření je společné dílo Nejsvětější Trojice. 703 699 257

III. „Svět byl stvořen k Boží slávě“

293 To je základní pravda, které Písmo i Tradice učí a oslavují ji: „Svět byl stvořen ke slávě Boží.“ ¹¹² Bůh stvořil všechny věci, vysvětluje svatý Bonaventura, „ne aby rozmnožil vlastní slávu, ale aby ji ukázal a sdělil“. ¹¹³ Vždyť Bůh nemá jiný důvod ke stvoření než svou lásku a svou dobrotu: „Byl to klíč lásky, který otevřel jeho ruku, aby vznikli tvorové.“ ¹¹⁴ A 1. vatikánský koncil učí: 337, 344 1361

„Tento jediný pravý Bůh na počátku časů svrchovaně dobrovolným rozhodnutím ve své dobrotě a svou všemohoucí silou stvořil z ničeho zároveň jak duchové, tak tělesné tvory, ne kvůli tomu, aby zvětšil svou blaženost, ani aby dosáhl své dokonalosti, nýbrž aby ji ukázal skrze dobra, která udílí svým tvorům.“ ¹¹⁵ 759

294 Boží sláva záleží v tom, že se uskuteční toto zjevení a toto sdílení jeho dobroty, neboť kvůli tomu byl stvořen svět. Učinit, „abychom byli přijati za jeho děti skrze Ježíše Krista“, byl dobrotivý plán jeho vůle, „proto, aby se vzdávala chvála jeho vznešené dobrotivosti“ (Ef 1,5-6). „Vždyť slávou Boha je živý člověk a životem člověka je patření na Boha: jestliže Boží zjevení skrze stvoření zjednálo život všem bytostem, které žijí na zemi, čím více zjevení Otce skrze Slovo dá život těm, kdo vidí Boha.“ ¹¹⁶ Konečným cílem stvo- 2809 1722

¹⁰⁷ Nicejsko-caříhradské vyznání víry.

¹⁰⁸ Denní modlitba církve, hymnus „Veni Creator Spiritus“.

¹⁰⁹ Byzantská liturgie, tropář svatodušních nešpor.

¹¹⁰ Srov. Ž 33,6; 104,30; Gn 1,2-3.

¹¹¹ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 2,30,9 a 4,20,1.

¹¹² 1. vatikánský koncil: DS 3025.

¹¹³ „non propter gloriam augendam, sed propter gloriam manifestandam et propter gloriam suam communicandam“, sv. Bonaventura, *In libros sententiarum*, 2,1,2,2,1.

¹¹⁴ „Aperta manu clave amoris creaturae prodierunt“, sv. Tomáš Akvinský, *In libros sententiarum*, 2, prol.

¹¹⁵ 1. vatikánský koncil: DS 3002.

¹¹⁶ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 4,20,7.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

ření je, aby Bůh, „který je původcem všeho, byl také „všechno ve všem“ (1 Kor 15,28), a tak sobě zjednal slávu a nám blaženost“.¹¹⁷

IV. Tajemství stvoření

BŮH TVOŘÍ S MOUDROSTÍ A LÁSKOU

295 Věříme, že Bůh stvořil svět podle své moudrosti.¹¹⁸ Svět není plodem žádné nutnosti, slepého osudu nebo náhody. Věříme, že svět pochází ze svobodné vůle Boha, který chtěl, aby se tvorové podíleli na jeho bytí, na jeho moudrosti a na jeho dobrotě: „Pane, stvořil jsi všechno, z tvé vůle to povstalo“ (Zj 4,11). „Jak nesčetná jsou tvá díla, Hospodine! Všechno jsi moudře učinil“ (Ž 104,24). „Dobrotivý je Hospodin ke všem a soucit má se všemi svými tvory“ (Ž 145,9).

216, 1951

BŮH TVOŘÍ „Z NIČEHO“

296 Věříme, že ke stvoření Bůh nepotřebuje nic předem existujícího ani žádné pomoci.¹¹⁹ Stvoření není ani žádný nutný výron božské podstaty.¹²⁰ Bůh tvoří svobodně „z ničeho“.¹²¹

285

„Co by na tom bylo zvláštního, kdyby Bůh vytvořil svět z nějaké předem existující hmoty? Nějaký řemeslník, když se mu dá materiál, udělá z něho, co chce. Avšak Boží moc se projevuje právě v tom, že vychází z ničeho a udělá všechno, co chce.“¹²²

297 Víra ve stvoření „z ničeho“ je dosvědčena v Písmu jako pravda a plná příslibu a naděje. Takto povzbuzuje matka sedm synů k mučednictví:

338

„Nevím, jak jste vznikli v mém lůně, já jsem vám nedarovala ducha a život, ani jsem nikomu z vás nedala dohromady všechny části těla. Proto tedy Stvořitel světa, který dává vzniknout člověku při zrození a zná původ všech věcí, vám ve své milosti daruje život znovu, když teď dáváte přednost jeho zákonům před sebou samými... Prosím tě, dítě, pohlédni k nebi i na zemi, na všechno, co je zde vidět, a věz, že to Bůh udělal ne z toho, co bylo, a že lidský rod takto povstal“ (2 Mak 7,22-23.28).

298 Protože Bůh může stvořit z ničeho, může také působením Ducha svatého dát hříšníkům život duše tím, že jim stvoří čisté srdce,¹²³ a zesnulým při vzkříšení život těla, neboť On „oživuje mrtvé a volá k bytí to, co není“ (Řím 4,17). A jestliže Bůh mohl svým slovem dát zazářit z temnot světlu,¹²⁴ pak také může dát světlo víry těm, kteří ho neznají.¹²⁵

1375

992

BŮH TVOŘÍ SVĚT USPOŘÁDANÝ A DOBRÝ

299 Jestliže Bůh stvořil svět moudře, dal stvoření i řád: „Ty jsi všechno uspořádal s mírou, počtem a vahou“ (Mdr 11,20). Stvoření učiněno skrze věčné Slovo a v něm, „obrazu neviditelného Boha“ (Kol 1,15), je určeno a zaměřeno na člověka, Boží obraz,¹²⁶ který je povolán k osobnímu vztahu s Bohem. Protože náš rozum se podílí na světle božského intelektu, může chápat, co nám Bůh říká skrze své stvoření,¹²⁷ i když zajisté jen s velkým

339

41, 1147

¹¹⁷ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 2.

¹¹⁸ Srov. Mdr 9,9.

358

¹¹⁹ 1. vatikánský koncil: DS 3022.

¹²⁰ Srov. 1. vatikánský koncil: DS 3023-3024.

2415

¹²¹ 4. lateránský koncil: DS 800; 1. vatikánský koncil: DS 3025.

¹²² Sv. Teofil z Antiochie, *Ad Autolycom*, 2,4; PG 6, 1052

¹²³ Srov. Ž 51,12.

¹²⁴ Srov. Gn 1,3.

¹²⁵ Srov. 2 Kor 4,6.

¹²⁶ Srov. Gn 1,26.

42

¹²⁷ Srov. Ž 19,2-5.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

úsilím a v duchu pokory a úcty před Stvořitelem a jeho dílem.¹²⁸ Stvoření vzešlé z Boží dobroty, má na této dobrotě účast („A viděl Bůh, že je to dobré... velmi dobré“: Gn 1,4.10.12.18.21.31). Vždyť Bůh chtěl stvoření jako dar člověku, jako dědictví, které mu určil a svěřil. Církev při mnoha příležitostech musela hájit, že stvoření, včetně hmotného světa, je dobré.¹²⁹

BŮH PŘESAHUJE STVOŘENÍ A JE V NĚM PŘÍTOMEN

300 Bůh je nekonečně větší než všechna jeho díla.¹³⁰ „Svou velebností převýšil nebesa“ (Ž 8,2), „jeho velikost je nevýstižná“ (Ž 145,3). Protože však je svrchovaný a svobodný Stvořitel a první příčina všeho, co existuje, je přítomen v nejhlubším nitru svých tvorů: „V něm žijeme, hýbáme se a jsme“ (Sk 17,28). Podle slov svatého Augustina, on je „vyšší než to, co je ve mně nejvyšší, a hlubší než to, co je ve mně nejhlubší.“¹³¹

223

BŮH UCHOVÁVÁ A ŘÍDÍ STVOŘENÍ

301 Po stvoření Bůh neponechal své tvorstvo svému osudu. Nedává mu jen bytí a existenci: v každé chvíli mu uchovává bytí, dává mu schopnost jednat a vede ho k jeho cíli. Uznat tuto naprostou závislost na Stvořiteli je zdrojem moudrosti, svobody, radosti a důvěry:

1951
396

„Vždyť ty miluješ všechno, co je, a nic si neošklivíš z toho, cos udělal, neboť kdybys něco nenáviděl, nestvořil bys to. Jak by něco mohlo trvat, kdybys to nechtěl, nebo se uchovat, kdybys to nepovolal k bytí? Ale ty máš na všechno ohled, poněvadž je to tvé, Vládce, milující život“ (Mdr 11,24-26).

V. Bůh uskutečňuje svůj plán: Boží prozřetelnost

302 Stvoření má svou vlastní dobrotu a dokonalost, ale nevyšlo z rukou Stvořitele zcela dokončené. Je stvořeno tak, že je „na cestě“ (*in statu viae*) ke konečné dokonalosti, k jaké je Bůh určil; tu však má teprve dosáhnout. Úradky, kterými Bůh vede stvoření k této konečné dokonalosti, nazýváme Boží prozřetelností.

„Bůh uchovává a řídí svou Prozřetelností všechno, co stvořil, „mocně se rozpíná od jednoho konce světa k druhému“ (Mdr 8,1). Vždyť „před jeho očima je všechno nahé a odkryté“ (Žid 4,13), i to, co vykonají tvorové svým svobodným jednáním.“¹³²

303 Svědectví Písma je jednoznačné: péče Boží prozřetelnosti je *konkrétní a bezprostřední*; stará se o všechno od nejmenších věcí až po největší světové a dějinné události. Posvátné knihy silně zdůrazňují naprostou Boží svrchovanost nad během událostí: „Náš Bůh je v nebesích, a učinil všechno, co chtěl“ (Ž 115,3); a o Kristu se říká: „Když on otevře, nikdo nemůže zavřít, a když on zavře, nikdo nemůže otevřít“ (Zj 3,7); člověk má v srdci mnoho plánů, „jen Hospodinův úrdek se však uskuteční“ (Př 19,21).

269

304 Tak je vidět, že Duch svatý, hlavní autor Písma svatého, často přičítá skutky Bohu, aniž by se zmiňoval o druhotných příčinách. Není to však primitivní „způsob vyjadřování“, nýbrž výrazný způsob, jak připomenout Boží prvenství a jeho absolutní svrchovanost nad dějinami a světem,¹³³ a tak vychovávat k důvěře v něho. Modlitba žalmů je velikou školou této důvěry.¹³⁴

2568

2115

¹²⁸ Srov. Job 42,3.¹²⁹ Sv. Lev Veliký, List *Quam laudabiliter*: DS 286; 1. synoda v Braga: DS 455-463; 4. lateránský koncil: DS 800; florentský koncil (1442): DS 1333; 1. vatikánský koncil: DS 3002.¹³⁰ Srov. Sir 43,28.¹³¹ „Superior summo meo et interior intimo meo“, sv. Augustin, *Confessiones* (Vyznání), 3,6,11.¹³² 1. vatikánský koncil: DS 3003.¹³³ Srov. Iz 10,5-15; 45,5-7; Dt 32,39; Sir 11,14.¹³⁴ Srov. Ž 22; 32; 35; 103; 138; a další.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

305 Ježíš požaduje synovskou odevzdanost do Prozřetelnosti nebeského Otce, který se stará o ty nejnepatrnější potřeby svých dětí: „Nemějte si proto starost a neříkejte: Co budeme jíst? nebo: Co budeme pít? nebo: Do čeho se oblečeme?... Vždyť váš nebeský Otec ví, že to všechno potřebujete. Nejprve tedy hledejte Boží království a jeho spravedlnost, a to všechno vám bude přidáno“ (Mt 6,31-33).¹³⁵

PROZŘETELNOST A DRUHOTNÉ PŘÍČINY

306 Bůh je svrchovaným pánem svého plánu. Avšak k jeho uskutečnění používá i spolupráce tvorů. To není známka slabosti, nýbrž velikosti a dobroty všemohoucího Boha. Vždyť Bůh nedává svým tvorům jen existenci, ale i důstojnost vlastního jednání, aby jedni byli příčinou a počátkem druhých a aby tak spolupracovali na splnění jeho plánu.

1884

1951

307 Bůh dává lidem také moc, aby se svobodně podíleli na jeho Prozřetelnosti tím, že jim svěří odpovědnost „podmanit si zemi“ a panovat nad ní.¹³⁶ Tím Bůh dal lidem možnost, aby byli rozumnou a svobodnou příčinou k dokončení díla stvoření tím, že budou zdokonalovat jeho soulad, k vlastnímu dobru i k dobru svých bližních. Lidé mohou často jako bezděční spolupracovníci s Boží vůlí svobodně vstoupit do Božího plánu svými skutky, svými modlitbami, ale i svým utrpením.¹³⁷ Tak se pak plně stávají „spolupracovníky Boha“ (1 Kor 3,9; 1 Sol 3,2) a jeho království.¹³⁸

106

373, 1954

2427

2738, 618

1505

308 Je neoddělitelnou pravdou od víry v Boha Stvořitele, že Bůh působí ve veškerém jednání svých tvorů. On je první příčina, která působí ve druhých příčinách a skrze ně: „Vždyť i to, že chcete, i to, že pak jednáte, působí přece ve vás Bůh, abyste se mu mohli líbit“ (Fil 2,13).¹³⁹ Tato pravda nijak nezmenšuje důstojnost tvora, naopak ji zvyšuje. Vždyť tvor, učiněný Boží mocí, moudrostí a dobrotou z ničeho, nic nemůže, je-li odříznut od vlastního původu, protože „bez Stvořitele se ztrácí“;¹⁴⁰ tím méně pak může dosáhnout svého posledního cíle bez pomoci milosti.¹⁴¹

970

PROZŘETELNOST A POHORŠENÍ ZLA

309 Jestliže Bůh, všemohoucí Otec, Stvořitel uspořádaného a dobrého světa, se stará o všechny své tvory, proč existuje zlo? Na tuto otázku, tak naléhavou jak nevyhnutelnou, tak bolestnou jako tajemnou, nemůže stačit žádná ukvapená odpověď. Křesťanská víra ve svém celku představuje odpověď na tuto otázku: Dobrota stvoření, drama hříchu, shovívavá láska Boha, který vychází vstříc člověku svými úmluvami, vykupitelským vtělením svého Syna, darem Ducha, shromážděním Církve, silou svátostí, povoláním k blaženému životu, který se předem předkládá souhlasu svobodných tvorů, ale o který se mohou též předem – a to je úděsné tajemství – připravit! *V křesťanském poselství není jediný bod, který by z jistého hlediska nebyl odpovědí na problém zla.*

164, 385

2805

310 Proč však Bůh nestvořil tak dokonalý svět, aby v něm nemohlo existovat žádné zlo? Bůh ve své nekonečné moci by mohl vždy stvořit něco lepšího.¹⁴² Nicméně Bůh ve své nekonečné moudrosti a dobrotě chtěl svobodně stvořit svět, který je „na cestě“ ke konečné dokonalosti. V Božím plánu toto postupné zdokonalování s sebou nese, že se objeví některé bytosti a jiné vymizí, s něčím dokonalejším přichází i něco méně dokonalého, příroda se někdy zvelebí a jindy ničí. Tak tedy zároveň s fyzickým dobrem existuje i *fyzické zlo*, dokud stvoření nedosáhne své dokonalosti.¹⁴³

412

1042-1050

342

¹³⁵ Srov. Mt 10,29-31.¹³⁶ Srov. Gn 1,26-28.¹³⁷ Srov. Kol 1,24.¹³⁸ Srov. Kol 4,11.¹³⁹ Srov. 1 Kor 12,6.¹⁴⁰ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 36.¹⁴¹ Srov. Mt 19,26; Jan 15,5; Fil 4,13.¹⁴² Srov. sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I,25,6.¹⁴³ Srov. sv. Tomáš Akvinský, *Summa contra gentiles*, 3,71.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

311 Andělé a lidé, rozumní a svobodní tvorové, mají směřovat ke svému poslednímu cíli svobodným rozhodnutím a dávat mu z lásky přednost. Mohou ovšem sejít na scestí. Ve skutečnosti opravdu zhřešili. Tím vstoupilo do světa *mravní zlo*, a to je nezměrně horší než fyzické zlo. Bůh není příčinou mravního zla ani přímo, ani nepřímo.¹⁴⁴ Avšak dopouští je, protože respektuje svobodu svého tvora, a dokáže z něj tajemně vytěžit dobro:

306
1849

„Vždyť všemohoucí Bůh..., protože je svrchovaně dobrý, by nikdy nepřipustil, aby v jeho dílech existovalo jakékoliv zlo, kdyby nebyl dostatečně mocný a dobrý, aby ze samotného zla vytěžil dobro.“¹⁴⁵

312 A tak časem je možno objevit, že Bůh ve své všemohoucí Prozřetelnosti může vytěžit dobro z následků zla, a to i mravního, které způsobili jeho tvorové: „A tak jste mě sem neposlali vy, ale Bůh...“, říká Josef svým bratřím, „vy jste proti mě zamýšleli zlo, Bůh však zamýšlel dobro,... aby zachoval naživu četný lid“ (Gn 45,8; 50,20).¹⁴⁶ Z největšího mravního zla, které kdy bylo spácháno, z odmítnutí a zabití Božího Syna, což bylo způsobeno hříchem všech lidí, vytěžil Bůh přemírou své milosti¹⁴⁷ největší dobra: oslavu Krista a naše vykoupení. Tím se však zlo nestává dobrem.

598-600

1994

313 „Všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha“ (Řím 8,28). Svědectví světců nepřestávají potvrzovat tuto pravdu:

227

Svatá Kateřina Sienská říká „těm, kteří se pohoršují a bouří kvůli tomu, co na ně přichází: Všechno pochází z lásky, vše je zaměřeno na spásu člověka, Bůh nedělá nic, co by nevedlo k tomuto cíli.“¹⁴⁸

A svatý Tomáš Morus utěšuje svou dceru krátce před svou mučednickou smrtí: „Nemůže se stát nic, co Bůh nechce. Takže cokoli on chce, i když se nám to zdá sebehorší, je ve skutečnosti to nejlepší.“¹⁴⁹

A Juliána z Norwiche: „Naučila jsem se díky Boží milosti, že se musím přidržovat pevně víry a s nemenší pevností věřit, že všechno skončí dobře... Ty sama uvidíš, že všechny věci budou k dobru.“¹⁵⁰

314 Pevně věříme, že Bůh je Pánem světa a dějin, avšak cesty jeho prozřetelnosti nám často zůstávají neznámé. Jen na konci, až skončí naše částečné poznání a budeme vidět Boha „tvář v tvář“ (1 Kor 13,12), plně poznáme cesty, kterými Bůh, i přes dramata zla a hříchu, vedl své stvoření až odpočinku onoho definitivního *Sabatu*¹⁵¹ (sedmého dne) pro nějž stvořil nebesa i zemi.

1040

2550

Souhrn

315 *Stvořením světa a člověka Bůh vydal první a všeobecné svědectví o své všemohoucí lásce i o své moudrosti, a první zvěst o svém „dobrotivém plánu“, který vrcholí v novém stvoření v Kristu.*

316 *I když dílo stvoření je přičítáno zvláště Otci, je stejně pravdou víry, že Otec, Syn a Duch svatý jsou jediným a nerozdílným principem stvoření.*

317 *Sám Bůh stvořil vesmír svobodně, přímo a bez jakékoliv pomoci.*

¹⁴⁴ Srov. sv. Augustin, *De libero arbitrio*, 1,1,1: PL 32, 1221-1223; sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II,79,1.

¹⁴⁵ Sv. Augustin, *Enchiridion de fide, spe et caritate*, 11,3.

¹⁴⁶ Srov. Tob 2,12-18 Vulg.

¹⁴⁷ Srov. Řím 5,20.

¹⁴⁸ Sv. Kateřina Sienská, *Dialogi*, 4,138.

¹⁴⁹ Sv. Tomáš Morus, Dopis Markéty Roperové adresovaný Alici Alingtonové o rozhovoru s otcem ve vězení; srov. Denní modlitba Církve, 2. čtení na 22. červen.

¹⁵⁰ Juliána z Norwiche, *Revelation of Divine Love* (Zjevení božské lásky), 32.

¹⁵¹ Srov. Gn 2,2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

- 318** Žádný z tvorů nemá nekonečnou moc, která je nezbytná ke „stvoření“ ve vlastním slova smyslu, to znamená vytvořit něco, co neexistovalo, a dát tomu bytí (povolat k existenci z „ničeho“).¹⁵²
- 319** Bůh stvořil svět, aby ukázal a sdělil svou slávu. Aby jeho tvorové měli účast na jeho pravdě, na jeho dobrotě, na jeho kráse: to tedy je sláva, kvůli níž je Bůh stvořil.
- 320** Bůh, který stvořil vesmír, jej uchovává v existenci svým Slovem, což je Syn, který „všechno udržuje svým mocným slovem“ (Žid 1,3) a skrze Ducha Stvořitele, který dává život.
- 321** Boží prozřetelnost spočívá v úradcích, kterými Bůh s moudrostí a láskou vede všechny tvory k jejich konečnému cíli.
- 322** Kristus nás vybízí k synovské odevzdanosti v prozřetelnost našeho nebeského Otce¹⁵³ a apoštol svatý Petr mu přisvědčuje: Na Boha hodte „všechnu svou starost, vždyť jemu na vás záleží“ (1 Petr 5,7).¹⁵⁴
- 323** Boží prozřetelnost působí také v činnosti tvorů. Bůh dává lidským bytostem svobodně spolupracovat na svých plánech.
- 324** To, že Bůh dopouští fyzické i mravní zlo; zůstává tajemstvím, které Bůh osvětluje ve svém Synu, Ježíši Kristu, který zemřel a vstal z mrtvých, aby přemohl zlo. Víra nám dává jistotu, že Bůh by nedopustil zlo, kdyby ze samého zla nevytěžil dobro, a to cestami, které poznáme plně až ve věčném životě.

5. odstavec NEBE A ZEMĚ

325 Apoštolské vyznání víry hlásá, že Bůh je Stvořitel „nebe i země“ a nicejsko-cařihradské vyznání víry říká výslovně: Stvořitel „všeho viditelného i neviditelného.“

326 V Písmu svatém znamená výraz „nebe a země“ všechno, co existuje, celé stvoření. Poukazuje také na pouto v rámci stvoření, které zároveň spojuje a rozlišuje nebe a zemi: „Země“ je svět lidí.¹⁵⁵ Nebe“ nebo „nebesa“ může označovat oblohu,¹⁵⁶ ale také „místo“ vlastní Bohu, on je náš „Otec v nebesích“ (Mt 5,16),¹⁵⁷ a proto označuje i nebe, které je eschatologickou (konečnou) slávou. A konečně se výrazem „nebe“ označuje „místo“ duchovních tvorů — andělů — kteří obklopují Boha.

327 Vyznání víry 4. lateránského koncilu tvrdí, že Bůh „na samém počátku časů stvořil z ničeho obojí řád stvoření, duchový i tělesný, to je anděly i pozemský svět; potom člověka, který se podílí na obojím, protože sestává z duše a těla“.¹⁵⁸

I. Andělé

EXISTENCE ANDĚLŮ — PRAVDA VÍRY

¹⁵² Srov. Kongregace pro katolickou výchovu, dekret z 27. července 1914; *Theses approbatae philosophiae tomisticae*: DS 3624.

¹⁵³ Srov. Mt 6,26-34.

¹⁵⁴ Srov. Ž 55,23.

¹⁵⁵ Srov. Ž 115,16.

¹⁵⁶ Srov. Ž 19,2.

¹⁵⁷ Srov. Ž 115,16.

¹⁵⁸ 4. lateránský koncil: DS 800; srov. 1. vatikánský koncil: DS 3002 a Pavel VI., Vyznání víry Božího lidu, 8.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

328 Existence duchových, netělesných bytostí, které Písmo svaté obvykle nazývá anděly, je pravda víry. Svědectví Písma je tak jasné, jako jednomyslnost Tradice.

KDO JSOU?

329 Sv. Augustin o nich říká: „Anděl je název úkolu, ne přirozenosti. Ptáš-li se, jak se nazývá tato přirozenost, je to duch; ptáš-li se, jaký má úkol, je to anděl. Podle toho, co je, je duch, podle toho, co koná, je anděl.“¹⁵⁹ Andělé jsou celým svým bytím Boží *služebníci* a poslové. Protože „andělé v nebi stále hledí na tvář svého Otce“ (Mt 18,10), jsou „dbalí rozkazů, poslušní na jeho slovo“ (Ž 103,20).

330 Jako bytosti čistě *duchové* mají rozum a vůli: jsou to bytosti osobní¹⁶⁰ a nesmrtelné.¹⁶¹ Všechny viditelné tvory převyšují dokonalostí, jak o tom svědčí lesk jejich slávy.¹⁶²

KRISTUS „A S NÍM VŠICHNI ANDĚLÉ“

331 Kristus je středem andělského světa. Jsou to „jeho andělé“: „Až přijde Syn člověka ve své slávě a všichni andělé s ním...“ (Mt 25,31). Jsou jeho, protože jsou *stvořeni skrze něho a pro něho*: „V něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi, (svět) viditelný i neviditelný: ať jsou to (andělé) při trůnu, ať jsou to panstva, ať jsou to knížata, ať jsou to mocnosti. Všechno je stvořeno skrze něho a pro něho“ (Kol 1,16). Jsou jeho ještě více, protože z nich udělal posly svého plánu spásy: „Což nejsou všichni (andělé) jen duchové, poslaní k tomu, aby sloužili těm, kdo mají jako dědictví dostat spásu?“ (Žid 1,14).

291

332 Od počátku stvoření¹⁶³ a po celou dobu dějin spásy, zdáli či zblízka, hlásají andělé tuto spásu a slouží při uskutečňování Božího záměru: uzavírají pozemský ráj,¹⁶⁴ chrání Lota,¹⁶⁵ zachraňují Hagar a její dítě,¹⁶⁶ zachytí Abrahámovu ruku,¹⁶⁷ skrze jejich službu je sdělován Zákon (srov. Sk 7,53), vedou Boží lid,¹⁶⁸ ohlašují narození¹⁶⁹ a povolání¹⁷⁰ a pomáhají prorokům,¹⁷¹ abychom uvedli alespoň některé příklady. A konečně anděl Gabriel oznamuje narození Předchůdce i samotného Ježíše.¹⁷²

333 Celý život vtěleného Slova od vtělení po nanebevstoupení je obklopen klaněním a službou andělů. Když Bůh uvádí svého Prvorozeného do světa, říká: „Ať se mu klanějí všichni Boží andělé“ (Žid 1,6). Jejich chvalozpěv při Kristově narození nepřestal znít ve chvalozpěvu Církve: „Sláva na výsostech Bohu...“ (Lk 2,14). Andělé ochraňují Ježíšovo dětství,¹⁷³ obsluhují Ježíše na poušti,¹⁷⁴ dodávají mu síly ve smrtelné úzkosti,¹⁷⁵ i když by ho mohli zachránit z rukou nepřátel¹⁷⁶ jako kdysi Izrael.¹⁷⁷ Andělé také „evangelizují“ (Lk 2,10) tím, že oznamují radostnou zvěst o vtělení¹⁷⁸ a Kristově vzkříšení.¹⁷⁹ Při Kristově návratu, který ohlašují,¹⁸⁰ mu budou sloužit při jeho soudu.¹⁸¹

559

¹⁵⁹ „Angelus officii nomen est, non naturae. Quaeris nomen huius naturae, spiritus est; quaeris officium, angelus est: ex eo quod est, spiritus est, ex eo quod agit, angelus“, sv. Augustin, *Enarratio in Psalmos*, 103,1,15.

¹⁶⁰ Srov. Pius XII., encyklika *Humani generis*: DS 3891.

¹⁶¹ Srov. Lk 20,36.

¹⁶² Srov. Dan 10,9-12.

¹⁶³ Srov. Job 38,7.

¹⁶⁴ Srov. Gn 3,24.

¹⁶⁵ Srov. Gn 19.

¹⁶⁶ Srov. Gn 21,17.

¹⁶⁷ Srov. Gn 22,11.

¹⁶⁸ Srov. Ex 23,20-23.

¹⁶⁹ Srov. Sd 13.

¹⁷⁰ Srov. Sd 6,11-24; Iz 6,6.

¹⁷¹ Srov. 1 Král 19,5.

¹⁷² Srov. Lk 1,11,26.

¹⁷³ Srov. Mt 1,20; 2,13,19.

¹⁷⁴ Srov. Mk 1,12; Mt 4,11.

¹⁷⁵ Srov. Lk 22,43.

¹⁷⁶ Srov. Mt 26,53.

¹⁷⁷ Srov. 2 Mak 10,29-30; 11,8.

¹⁷⁸ Srov. Lk 2,8-14.

¹⁷⁹ Srov. Mk 16,5-7.

¹⁸⁰ Srov. Sk 1,10-11.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

ANDĚLÉ V ŽIVOTĚ CÍRKVE

334 Stejně se těší z tajemné a mocné pomoci andělů celý život Církve.¹⁸²**335** Církev se spojuje v liturgii s anděly, aby se klaněla třikrát svatému Bohu,¹⁸³ vyzývá jejich pomoc (tak v „Supplices te rogamus...” — V pokoře tě prosíme... — římského Kánonu nebo v „In Paradisum deducant te angeli...” — Ať tě andělé doprovázejí do ráje — z pohřebních obřadů nebo také „Hymnus cherubínů“ z byzantské liturgie) a slaví zvlášť památku některých andělů (sv. Michaela, sv. Gabriela, sv. Rafaela, andělů strážných). 1138**336** Od dětství¹⁸⁴ až k hodině smrti¹⁸⁵ je lidský život obklopen ochranou andělů¹⁸⁶ a jejich přimlouvou.¹⁸⁷ „Každý věřící má u sebe anděla jako ochránce a pastýře, aby ho vedl k životu.“¹⁸⁸ Křesťanský život má již zde na zemi má ve víře podíl na blaženém společenství andělů a lidí sjednocených v Bohu. 1020

II. Viditelný svět

337 Bůh stvořil viditelný svět v celém jeho bohatství, v jeho rozmanitosti a řádu. Písmo symbolicky představuje dílo Stvořitele jako božskou „práci“ v pořadí šesti dní, která končí „odpočinkem“ sedmého dne.¹⁸⁹ Posvátný text, týkající se stvoření, učí pravdy zjevené Bohem pro naši spásu.¹⁹⁰ Pravdy, které umožňují „uznávat vnitřní podstatu celého stvoření, jeho hodnotu a zaměření k oslavě Boha“.¹⁹¹ 290**338** *Neexistuje nic, co by nevděčilo za svou existenci Bohu Stvořiteli.* Svět měl svůj počátek, když byl Božím slovem učiněn z ničeho; všechny existující bytosti, celá příroda, celé lidské dějiny mají kořen v této prvotní události: je to sám tvůrčí akt, jímž vznikl svět a začal čas.¹⁹² 297**339** *Každý tvor je svým vlastním způsobem dobrý a dokonalý.* O každém díle „šesti dnů“ je řečeno: „A viděl Bůh, že je to dobré.“ Patří k samému pojmu stvoření, že „všechny věci mají vlastní trvalost, pravdivost, hodnotu, vlastní zákony i uspořádání“.¹⁹³ Různí tvorové, které Bůh chtěl ve svém vlastním bytí, jsou každý svým způsobem odleskem nekonečné Boží moudrosti a dobroty. Proto každý člověk, aby se vyhnul nezřízenému užívání věcí, které pohrdá Stvořitelem přináší zhoubné následky lidem i jejich prostředí, má respektovat dobrotu, jež je každému stvoření vlastní. 2501**340** *Vzájemná závislost tvorů* je Boží záměr. Slunce a měsíc, cedr i malý květ, orel i vrabec: pohled na jejich nesčetné rozmanitosti a nerovnosti nám říká, že tvorové existují jen ve vzájemné závislosti, aby se navzájem doplňovali a sloužili jeden druhému. 299**341** *Krása vesmíru.* Řád a harmonie stvořeného světa vyvěrají z rozmanitosti bytostí a z jejich vzájemných vztahů. Člověk tyto vztahy postupně objevuje jako přírodní zákony. Jsou předmětem obdivu vědců. Krása stvoření je odleskem nekonečné krásy Stvořitele. Má vnukat úctu a podřízenost rozumu a vůle člověka. 226¹⁸¹ Srov. Mt 13,41; 24,31; Lk 12,8-9.¹⁸² Srov. Sk 5,18-20; 8,26-29; 10,3-8; 12,6-11; 27,23-25.¹⁸³ Římský misál, „Sanctus“.¹⁸⁴ Srov. Mt 18,10.¹⁸⁵ Srov. Lk 16,22.¹⁸⁶ Srov. Ž 34,8; 91,10-13.¹⁸⁷ Srov. Job 33,23-24; Zach 1,12; Tob 12,12.¹⁸⁸ Sv. Basil z Caesareje, *Adversus Eunomium*, 3,1: PG 29, 656B.¹⁸⁹ Srov. Gn 1,1-2,4.¹⁹⁰ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 11.¹⁹¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 36.¹⁹² Srov. sv. Augustin, *De Genesi contra Manichaeos*, 1,2,4: PL 35, 175.¹⁹³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 36.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

2500

342 *Hierarchie tvorů* je vyjádřena pořadím „šesti dnů“, které postupuje od méně dokonalého k dokonalejšímu. Bůh miluje všechny své tvory,¹⁹⁴ o každého se stará, dokonce i o vrabce. A přece Ježíš říká: „Máte cenu větší než všichni vrabci“ (Lk 12,7); a dále: „Oč větší cenu má člověk než ovce!“ (Mt 12,12).

310

343 *Člověk je vrcholem* díla stvoření. Inspirované vyprávění to vyjadřuje tím, že jasně rozlišuje stvoření člověka od ostatních tvorů.¹⁹⁵

355

344 *Mezi všemi tvory existuje solidarita*, protože mají všichni téhož Stvořitele a všichni jsou zaměřeni k jeho slávě:

293, 1939

2416

„Ať tě chválí, můj Pane, všechno, co jsi stvořil,
zvláště pak bratr slunce,
neboť on je den a dává nám světlo,
je krásný a září velikým leskem,
vždyť je, Nejvyšší, tvým obrazem.

Ať tě chválí, můj Pane, sestra voda,
která je velmi užitečná, pokorná, vzácná a čistá.

1218

Ať tě chválí, můj Pane, naše sestra, matka země,
která nás živí a slouží nám
a rodí rozličné plody s pestrými květy a trávou.

Chvalte mého Pána, dobrořečte a děkujte mu
a služte mu s velikou pokorou.“¹⁹⁶

345 *Sobota — konec díla „šesti dní“*. Posvátný text říká, že „Bůh sedmého dne dokončil své dílo, které konal“, a tak „byla dokončena nebesa i země“, že sedmého dne odpočinul a „požehnal a posvětil sedmý den, neboť v něm přestal konat veškeré své stvořitelské dílo“ (Gn 2,1-3). Tato inspirovaná slova jsou bohatá na spasitelná poučení:

2168

346 Stvořením položil Bůh základ a dal zákony, které zůstávají stálé,¹⁹⁷ o které se věřící může s důvěrou opírat a které budou pro něho znamením a zárukou toho, že Bůh zůstává neotřesitelně věrný své úmluvě.¹⁹⁸ Člověk pak ze své strany se má věrně tohoto základu držet a respektovat zákony, které tam Stvořitel vepsal.

2169

347 Stvoření je učiněno vzhledem k „sabatě“, tedy k úctě a klanění se Bohu. Bohoslužba (kult) je vepsána do řádu stvoření.¹⁹⁹ „Ničemu ať se nedává před Boží službou přednost“ (Operi Dei nihil praeponatur), říká řehole sv. Benedikta, a tak naznačuje, jaký je správný řád lidských zájmů.

1145-1152

348 Sobota je srdcem Zákona Izraele. Zachovávat přikázání znamená správně odpovídat na moudrost a vůli Boha, jak to vyjadřuje dílo stvoření.

2172

349 *Osmý den*. Pro nás však nastal nový den: totiž den Kristova zmrtvýchvstání. Sedmý den dokončuje první stvoření. Osmého dne počíná nové stvoření. Tak dílo stvoření vrcholí ve větším díle, ve vykoupení. První stvoření nalézá svůj smysl a vrchol v novém stvoření, v Kristu, jehož zář převyšuje ono první.²⁰⁰

2174

1046

Souhrn

¹⁹⁴ Srov. Ž 145,9.¹⁹⁵ Srov. Gn 1,26.¹⁹⁶ Sv. František z Assisi, Píseň bratra slunce.¹⁹⁷ Srov. Žid 4,3-4.¹⁹⁸ Srov. Jer 31,35-37; 33,19-26.¹⁹⁹ Srov. Gn 1,14.²⁰⁰ Srov. Římský misál, neděle Zmrtvýchvstání Páně, velikonoční vigilie: modlitba po prvním čtení.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

- 350** *Andělé jsou duchovní tvorové, kteří neustále oslavují Boha a slouží jeho spásným plánům které má vzhledem k jiným tvorům: „Andělé spolupracují na všem, co je nám k dobru.“²⁰¹*
- 351** *Andělé obklopují Krista, svého Pána. Slouží mu především při naplňování jeho poslání spasit všechny lidi.*
- 352** *Církev uctívá anděly, kteří jí pomáhají na pozemské pouti a kteří chrání každou lidskou bytost.*
- 353** *Bůh chtěl rozmanitost svých tvorů, jejich vlastní dobro, jejich vzájemnou závislost a jejich řád. Všechny hmotné tvory určil k dobru lidského pokolení. Člověk a skrze něho celé stvoření je určeno k Boží slávě.*
- 354** *Respektovat zákony vepsané do stvoření a vztahy vyplývající z přirozenosti věcí je zásadou moudrosti a základem morálky.*

6. odstavec

ČLOVĚK

- 355** „Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl Božím obrazem, jako muže a ženu je stvořil“ (Gn 1,27). Člověk zaujímá ve stvoření jedinečné místo: je „Božím obrazem“ (I); ve své přirozenosti spojuje svět duchový a hmotný (II); je stvořen „jako muž a žena“ (III); Bůh ho učinil svým přítelem (IV). 1700 343

I. „K Božímu obrazu“

- 356** Jen člověk ze všech viditelných tvorů je „schopen poznávat a milovat svého Stvořitele“,²⁰² „je jediným tvorem, kterého Bůh chtěl pro něho samého“,²⁰³ jen člověk je povolán, aby sdílel poznáním a láskou Boží život, k němuž byl stvořen a který je hlavním důvodem jeho důstojnosti. 1703, 2258 225

„Kladu si otázku, co nebo kdo byl příčinou, žes dal člověku tak velkou důstojnost? Jistě to byla jedinečně tvá nesmírná láska, s níž jsi sám v sobě pohlížel na své stvoření a zamiloval sis je; vždyť jsi je stvořil z lásky a z lásky jsi mu dal bytí schopné okoušet tvé věčné dobro.“²⁰⁴

- 357** Lidský jednatel má *osobní* důstojnost, protože je Božím obrazem; člověk není jen něco, nýbrž někdo. Je schopen se poznávat, být svým pánem, svobodně se dávat a vstupovat do společenství s jinými osobami; milostí je povolán do společenství se svým Stvořitelem, aby mu odpovídal vírou a láskou; to za něho nikdo nemůže udělat. 1935 1877

- 358** Bůh stvořil všechno pro člověka,²⁰⁵ avšak člověk byl stvořen, aby miloval Boha a sloužil mu a aby mu obětoval celé stvoření: 299 901

„Jaká je to tedy bytost, jež byla stvořena s takovou vážností? Je to člověk, velká, obdivuhodná a živá postava, jež má v Božích očích větší cenu než všechno ostatní stvoření: je to člověk a pro něho existuje nebe i země a celé stvoření; jeho spásu přikládal Bůh takovou důležitost, že pro něho neušetřil ani svého jednorozemého Syna. Vždyť Bůh neúnavně používal všech prostředků, aby dal člověku vystoupit až k sobě a posadil si ho po své pravici.“²⁰⁶

²⁰¹ „Ad omnia bona nostra cooperantur angeli“, sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I,144,3, ad 3.

²⁰² 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 12.

²⁰³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 24.

²⁰⁴ Sv. Kateřina Sienská, *Dialogi*, 4,13; Denní modlitba Církve, 2. čtení, 19. neděle v mezidobí.

²⁰⁵ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 12; 24; 39.

²⁰⁶ Sv. Jan Zlotoústý, *Sermones in Genesim*, 2,1: PG 54, 587D-588A.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

- 359** „Je skutečností, že tajemství člověka se opravdu objasňuje jen v tajemství vtěleného Slova“.²⁰⁷ 1701
- „O dvou lidech prohlásil svatý apoštol, že dali počátek lidskému pokolení, totiž o Adamovi a o Kristovi.... První Adam, praví apoštol, byl stvořen jako lidská bytost, jež přijala život; poslední je bytostí duchovní, jež dává život. První byl stvořen tímto posledním a dostal od něho duši, aby mohl žít... Druhý Adam vtiskl svůj obraz prvnímu Adamovi, když ho formoval. A to je důvod, proč na sebe vzal jeho postavení a přijal jeho jméno; aby nedopustil zatracení toho, kterého učinil podle svého obrazu. První Adam a poslední Adam: první začal, poslední nikdy neskončí. Protože ten poslední je ve skutečnosti první, jak to sám řekl: „Já jsem První i Poslední.“²⁰⁸ 398, 411
- 360** Díky společnému původu tvoří *lidský rod jedinou jednotu*. Vždyť Bůh „stvořil z jednoho člověka celé lidské pokolení“ (Sk 17,26).²⁰⁹ 225
404, 775, 831, 842
- „Úchvatná je vize, která nám dává nazírat na lidský rod v jednotě jeho původu v Bohu...; v jednotě jeho přirozenosti, složená stejně u všech z hmotného těla a duchové duše; v jednotě jeho bezprostředního cíle a jeho poslání ve světě; v jednotě jeho životního prostředí, země, jejíž plody mohou všichni lidé podle přirozeného práva užívat k udržování a rozvíjení života; v jednotě jeho nadpřirozeného cíle, samého Boha, k němuž mají všichni směřovat; v jednotě prostředků k dosažení takového cíle... v jednotě jeho vykoupení, které pro všechny zjednal Kristus.“²¹⁰
- 361** „Tento zákon lidské solidarity a lásky“²¹¹ nás ujišťuje, že při veškeré rozmanitosti osob, kultur a národů jsou všichni lidé jsou opravdu bratři. 1939
- ## II. Jednota duše a těla
- 362** Lidská osoba, stvořená k Božímu obrazu, je zároveň bytost tělesná i duchová. Biblické vyprávění vyjadřuje tuto skutečnost symbolickou řečí, když říká, že „Bůh vytvořil člověka, prach ze země, a vdechl mu v chřipí dech života. Tak se stal člověk živým tvorem“ (Gn 2,7). A tedy celý člověk je Bohem *chtěný*. 1146, 2332
- 363** Výraz *duše* označuje v Písmu svatém často lidský život²¹² nebo celou lidskou osobu.²¹³ Označuje však také to, co je v člověku nejnějnější,²¹⁴ co má v něm největší cenu,²¹⁵ to, v čem je zvláště Božím obrazem: „duše“ znamená *duchový princip* v člověku. 1703
- 364** *Tělo* člověka se podílí na důstojnosti „Božího obrazu“: je to lidské tělo, protože je ožívováno duchovou duší a že celá lidská osoba je určena stát se v Kristově Těle chrámem Ducha svatého.²¹⁶ 1004
- „Člověk je jednota duše a těla. Jakožto tělesná bytost v sobě shrnuje prvky hmotného světa; v něm dosahují svého vrcholu a pozvedají hlas k svobodnému chválení Stvořitele. Člověk proto nesmí pohrdat tělesným životem, nýbrž naopak, je povinen považovat své tělo za dobré a hodné úcty, poněvadž bylo stvořeno od Boha a posledního dne má být vzkříšeno.“²¹⁷ 2289

²⁰⁷ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 22.²⁰⁸ Sv. Petr Chryzolog, *Sermones*, 117: PL 52, 520B; srov. Denní modlitba Církve, 2. čtení, sobota 29. týdne v mezidobí.²⁰⁹ Srov. Tob 8,6.²¹⁰ Pius XII., encyklika *Summi Pontificatus*, srov. 2. vatikánský koncil, NAe (Prohlášení o poměru Církve k nekřesťanským náboženstvím *Nostra aetate*, 1.²¹¹ Pius XII., encyklika *Summi Pontificatus*, srov. 2. vatikánský koncil, NAe (Prohlášení o poměru Církve k nekřesťanským náboženstvím *Nostra aetate*, 1.²¹² Srov. Mt 16,25-26; Jan 15,13.²¹³ Srov. Sk 2,41.²¹⁴ Srov. Mt 16,38; Jan 12,27.²¹⁵ Srov. Mt 10,28; 2 Mak 6,30.²¹⁶ Srov. 1 Kor 6,19-30; 15,44-45.²¹⁷ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 14.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

365 Jednota duše a těla je tak hluboká, že je nutno považovat duši za „formu“ těla;²¹⁸ to znamená, že díky duchové duši je tělo, které je složené z hmoty, lidským a živým tělem; duch a hmota nejsou v člověku dvě sloučené přirozenosti, ale jejich spojení tvoří jedinou přirozenost.

366 Církev učí, že duchová duše je bezprostředně stvořena Bohem²¹⁹ — není tedy „zplozena“ rodiči — a že je nesmrtelná;²²⁰ nezaniká při smrti, ve chvíli svého oddělení od těla, a znovu se spojí s tělem ve chvíli konečného vzkříšení.

1005

997

367 Někdy se rozlišuje duše od ducha. Tak svatý Pavel prosí: „Sám Bůh... kéž vás dokonale posvětit. Ať si uchováte ducha neporušeného a duši i tělo neposkvrněné pro příchod našeho Pána Ježíše Krista“ (1 Sol 5,23). Církev učí, že takové rozlišení nezavádí v duši dvojakost (dualitu).²²¹ „Duch“ znamená, že člověk je už od svého stvoření zaměřen ke svému nadpřirozenému cíli,²²² a že jeho duše je schopna být bez vlastní zásluhy pozdvižena ke spojení s Bohem.²²³

2083

368 Duchovní tradice Církve mluví také o *srdci*, které v biblickém smyslu označuje onu „hlubinu bytí“,²²⁴ kde se člověk rozhoduje pro Boha nebo proti němu.²²⁵

478, 582, 1431,
1764, 2517,
2562, 2843

III. „Jako muže a ženu je stvořil“

BOHEM CHTĚNÁ ROVNOST I RŮZNOST

369 Muž a žena jsou *stvoření*, to znamená, že jsou *chtěni Bohem*: a to jak v dokonalé rovnosti jako lidské osoby, tak v jejich vlastním bytí muže a ženy. „Být mužem“, „být ženou“ je dobrá a Bohem chtěná skutečnost. Muž i žena mají nepomíjející důstojnost, kterou jim uděluje bezprostředně Bůh, jejich stvořitel.²²⁶ Muž a žena jsou, s touž důstojností, „Božím obrazem“. Svým „mužským bytím“ a „ženským bytím“ zrcadlí Stvořitelovu moudrost a dobrotu.

370 Bůh není žádným způsobem k obrazu člověka. Není ani muž ani žena: Bůh je čirý duch, a proto v něm není místo pro rozdíly pohlaví. Avšak „dokonalosti“ muže a ženy zrcadlí něco z neko-
nečné Boží dokonalosti: dokonalosti matky,²²⁷ a dokonalosti otce a manžela.²²⁸

42, 239

JEDEN PRO DRUHÉHO — „JEDNOTA VE DVOU“

371 Muž a žena, stvoření *společně*, jsou Bohem chtěni jeden *pro druhého*. Boží slovo nám to naznačuje v různých úryvcích posvátného textu. „Není dobré, aby člověk byl sám. Učiním mu pomoc jemu rovnou“ (Gn 2,18). Tímto lidským „protějškem“ nemůže být žádný živočich.²²⁹ Žena, kterou Bůh „utvořil“ z žebra vyňatého z muže, a kterou k němu přivede, vyvolá v muži výkřik úžasu, zvolání lásky a společenství: „Toto je kost z mých kostí a tělo z mého těla“ (Gn 2,23). Muž objevuje ženu jako druhé „já“ téhož lidství.

1605

372 Muž a žena jsou stvoření „jeden pro druhého“: ne že by je Bůh stvořil jen „napůl“ a „neúplné; stvořil je pro společenství osob, v němž každý může být „pomocí“ pro toho dru-

²¹⁸ Srov. 2. viennský koncil (1312): DS 902.

²¹⁹ Srov. Pius XII., encyklika *Humani generis*: DS 3896; Pavel VI., Vyznání víry Božího lidu, 8.

²²⁰ Srov. 5. lateránský koncil (1513): DS 1440.

²²¹ 4. cařihradský koncil (870): DS 657.

²²² 1. vatikánský koncil: DS 3005; srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 22.

²²³ Srov. Pius XII., encyklika *Humani generis*: DS 3891.

²²⁴ Srov. Jer 31,53.

²²⁵ Srov. Dt 6,5; 29,3; Iz 29,13; Ez 36,26; Mt 6,21; Lk 8,15; Řím 5,5.

²²⁶ Srov. Gn 2,7.22.

²²⁷ Srov. Iz 49,14-15; 66,13; Ž 131,2-3.

²²⁸ Srov. Oz 11,1-4; Jer 3,4-19.

²²⁹ Srov. Gn 2,19-20.

1652, 2366

307

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

hého, protože jsou zároveň rovnocenní jako osoby („kost z mých kostí...“) a doplňují se jako muž a žena. V manželství je Bůh spojuje tak, že vytvářejí „jedno tělo“ (Gn 2,24) a mohou předávat lidský život: „Plodte a množte se a naplňte zemi“ (Gn 1,28). Tím, že muž a žena, jako manželé a rodiče, předávají svým dětem lidský život, spolupracují jedinečným způsobem na díle Stvořitele.²³⁰

373 Muž a žena jsou v Božím plánu povoláni, aby si jako Boží „správcové podmanili“ zemi.²³¹ Tato svrchovanost nesmí být svévolná a destruktivně panovačná. Muž a žena jsou povoláni k tomu, aby měli účast na Boží prozřetelnosti vůči ostatním tvorům podle příkladu Stvořitele, „který miluje všechno, co je“ (Mdr 11,24). Z toho vyplývá jejich odpovědnost za svět, který jim Bůh svěřil.

2415

IV. Člověk v ráji

374 První člověk byl nejen stvořen dobrý, ale byl postaven do přátelství se svým Stvořitelem a do takové se sebou i s okolním tvorstvem, že to překoná jediné sláva nového stvoření v Kristu.

54

375 Církev, která hodnověrně vysvětluje symbolismus biblické řeči ve světle Nového zákona a Tradice, učí, že naši prarodiče byli stvořeni ve stavu „svatosti a původní spravedlnosti“.²³² Milost původní svatosti byla „účastí na božském životě“.²³³

1997

376 Všechny rozměry života byly posíleny vyzařováním této milosti. Pokud by byl člověk zůstal v důvěrném přátelství s Bohem, neměl ani zemřít²³⁴, ani trpět.²³⁵ Vnitřní harmonie lidské osoby, soulad mezi mužem a ženou,²³⁶ a konečně harmonie mezi prvním párem a celým stvořením vytvářelo podmínky nazývané „prvotní spravedlnost.“

1008, 1502

377 „Vláda“ nad světem, kterou Bůh už od počátku daroval člověku, se uskutečňovala především v člověku samém jako *sebeovládání*. Člověk byl neporušený a spořádaný v celém svém bytí, protože nepodléhal trojí žádostivosti,²³⁷ která z něho dělá otroka smyslových rozkoší, lačnosti po majetku a sebezduřaznění proti příkazům rozumu.

2514

378 Znamení důvěrného vztahu člověka k Bohu je dáno tím, že Bůh člověka umístil do zahrady,²³⁸ kde žije, „aby ji obdělával a střežil“ (Gn 2,15); práce není nijak namáhavá,²³⁹ ale je to spoluprací muže a ženy s Bohem na zdokonalování viditelného stvoření.

2415

2427

379 Hříchem našich prarodičů byla ztracena veškerá harmonie prvotní spravedlnosti, kterou Bůh ve svém plánu pro člověka zamýšlel.

Souhrn

380 „Člověka jsi stvořil k svému obrazu a svěřil jsi mu celý svět, aby vládl nade vším tvorstvem a sloužil jedině tobě, svému Stvořiteli.“²⁴⁰

²³⁰ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 50.

²³¹ Srov. Gn 1,28.

²³² Tridentýský koncil: DS 1511.

²³³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 2.

²³⁴ Srov. Gn 2,17; 3,19.

²³⁵ Srov. Gn 3,16.

²³⁶ Srov. Gn 2,25.

²³⁷ Srov. 1 Jan 2,16.

²³⁸ Srov. Gn 2,8.

²³⁹ Srov. Gn 3,17-19.

²⁴⁰ Římský misál, IV. euchariztická modlitba.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

- 381** *Člověk je předurčen, aby napodobil obraz Božího Syna, jenž se stal člověkem, „obraz neviditelného Boha“ (Kol 1,15), aby Kristus byl první z mnoha bratří a sester.²⁴¹*
- 382** *Člověk je „jednota duše a těla“.²⁴² Učení víry tvrdí, že duchová a nesmrtelná duše je stvořena přímo Bohem.*
- 383** *„Bůh však nestvořil člověka osamoceného; od počátku, „jako muže a ženu je stvořil“ (Gn 1,27). Jejich spojením vzniká první forma osobního společenství.“²⁴³*
- 384** *Zjevení nám dává poznat stav původní svatosti a spravedlnosti muže i ženy před hříchem. Štěstí jejich života v ráji vyplývalo z jejich přátelství s Bohem.*

7. odstavec

PÁD

385 Bůh je nekonečně dobrý a všechny jeho díla jsou dobrá. Avšak nikdo se nevyhne zkušenosti s utrpením, se zlem v přírodě — které se jeví úzce vázané na omezenost, jež je vlastní tvorům — a především otázce po mravním zlu. Odkud pochází zlo? „Ptal jsem se, odkud je zlo a nedokázal jsem si dát odpověď,“ říká sv. Augustin²⁴⁴ a jeho trýznivé hledání najde východisko, jen když se obrátí k živému Bohu. Neboť „tajemství špatnosti“ (2 Sol 2,7) se vysvětluje jedině ve světle „náboženského tajemství“ (1 Tim 3,16). Zjevení Boží lásky v Kristu ukázala zároveň rozsah zla a přemíru milosti.²⁴⁵ Je třeba se zabývat otázkou původu zla a mít přitom zrak své víry upřený na toho, který jediný nad ním zvítězil.²⁴⁶

309

457

1848, 539

I. „Kde se rozmohl hřích, tam se v míře ještě daleko štědrejší ukázala milost“

SKUTEČNOST HŘÍCHU

386 V dějinách člověka je přítomen hřích: bylo by marné snažit se to popírat nebo dávat této temné skutečnosti jiná jména. Při pokusu pochopit, co je to hřích, je nutno především uznat *hluboký vztah člověka k Bohu*, protože mimo tento vztah nemůže být zlo hříchu odhaleno ve své pravé podstatě jako odmítnutí Boha a vzpoura proti němu; i když hřích nadále těžce doléhá na život člověka i na dějiny.

1847

387 Skutečnost hříchu a především hříchu prvotního, se objasní jen ve světle Božího zjevení. Bez poznání Boha, jaké nám dává, nelze jasně rozpoznat hřích. Tím se dá vysvětlit pokušení člověka chápat hřích jako chybný růst, jako psychologickou slabost, omyl, jako nevyhnutelný následek nepřiměřených společenských struktur atd. Jen ten, kdo zná Boží plán s člověkem, může pochopit, že hřích je zneužití oné svobody, kterou Bůh dává stvořeným osobám, aby ho mohly milovat a aby se mohly milovat navzájem.

1848

1739

PRVOTNÍ HŘÍCH — ZÁKLADNÍ PRAVDA VÍRY

388 Zjevení postupně objasňuje i skutečnost hříchu. I když Boží lid Starého zákona narážel na bolestný stav lidstva ve světle příběhu o pádu, o němž vypráví Genese, přesto nebyl schopen pochopit poslední význam tohoto příběhu, protože se zjevuje jen ve světle

431

208

²⁴¹ Srov. Ef 1,3-6; Řím 8,29.

359

²⁴² 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 14.²⁴³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 12.

729

²⁴⁴ „Quaerebam unde malum et non erat exitus“, sv. Augustin, *Confessiones* (Vyznání), 7,7,11.²⁴⁵ Srov. Řím 5,20.²⁴⁶ Srov. Lk 11,21-22; Jan 16,11; 1 Jan 3,8.

422

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

smrti a vzkříšení Ježíše Krista.²⁴⁷ Je nutno znát Krista jako pramen milosti, abychom poznali Adama jako zdroj hříchu. A Duch-Přímlovce, poslaný zmrtvýchvstalým Kristem, přišel, aby „usvědčil svět ze hříchu“ (Jan 16,8) tím, že zjevil toho, kdo je Vykupitelem z hříchu.

389 Učení o prvotním hříchu je takřka „rubem“ radostné zvěsti, že Ježíš je Spasitelem všech lidí, že všichni potřebují spásu, a že díky Kristu je spása nabídnuta všem. Církev, jež má „mysl Kristovu“,²⁴⁸ dobře ví, že napadá-li se zjevení o prvotním hříchu, útočí se tím i na Kristovo tajemství.

JAK ČÍST VYPRÁVĚNÍ O PÁDU?

390 Vyprávění o pádu (Gn 3) užívá obraznou řeč, potvrzuje však prvotní událost, skutečnost, která se udála na počátku *dějin člověka*.²⁴⁹ Zjevení nám dává jistotu víry, že celé lidské dějiny jsou poznamenány prvotní vinou, které se svobodně dopustili naši prarodiče.²⁵⁰

II. Pád andělů

391 Za rozhodnutím našich prarodičů zvolit neposlušnost stojí svůdce, který se staví proti Bohu²⁵¹ a který ze závnosti uvrhne lidi do smrti.²⁵² Písmo a církevní Tradice vidí v této bytosti padlého anděla, nazývaného satan nebo ďábel.²⁵³ Církev učí, že na počátku to byl dobrý anděl, stvořený Bohem. „satan totiž a ostatní zlí duchové byli Bohem stvoření přirozeně dobří, ale sami ze sebe udělali zlé.“²⁵⁴

2538

392 Písmo mluví o *hříchu* padlých andělů.²⁵⁵ Tento jejich „pád“ spočívá ve svobodném rozhodnutí těchto stvořených duchů radikálně a neodvolatelně *odmítnout* Boha a jeho vládu. Ohlas této vzpoury nacházíme ve slovech, kterými se pokušitel obrátil na naše prarodiče: „Budete jako Bůh“ (Gn 3,5). „Ďábel hřeší od začátku“ (1 Jan 3,8), „je otec lži“ (Jan 8,44).

1850

2482

393 Jestliže hřích andělů nemůže být odpuštěn, pak je tomu tak pro neodvolatelný charakter, který má jejich rozhodnutí, a ne pro nedostatek nekonečného Božího milosrdenství. „Po pádu už nemají možnost litovat, tak jako už nemohou litovat lidé po smrti.“²⁵⁶

1033-1037

1022

394 Písmo dosvědčuje neblahý vliv toho, kterého Ježíš nazývá „vrahem od počátku“ (Jan 8,44) a který se dokonce pokoušel odvrátit Ježíše od poslání, které mu svěřil Otec.²⁵⁷ „Syn Boží přišel proto, aby ďáblově činnosti udělal konec“ (1 Jan 3,8). Nejtěžším z těchto činů, vzhledem k následkům, bylo lživé svedení člověka k tomu, aby neposlouchal Boha.

538-540

550, 2846-2849

395 Satanova moc však není neomezená. I on je pouze tvor, sice mocný, protože je čirý duch, ale přece jen tvor: nemůže zmařit budování Božího království. I když satan působí ve světě z nenávisť k Bohu a k jeho království, které je v Ježíši Kristu, a i když jeho činnost působí vážné škody — duchovního rázu a nepřímou i fyzického — každému člověku i společnosti, tuto činnost dopouští Boží prozřetelnost, která mocně a přitom nenásilně řídí

309

1673

412

2850-2854

²⁴⁷ Srov. Řím 5,12-21.²⁴⁸ Srov. 1 Kor 2,16.²⁴⁹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 13.²⁵⁰ Srov. tridentský koncil: DS 1513; Pius XII., *Humani generis*: DS 3897; Pavel VI., projev 11. července 1966.²⁵¹ Srov. Gn 3,1-5.²⁵² Srov. Mdr 2,24.²⁵³ Srov. Jan 8,44; Sk 12,9.²⁵⁴ „Diabolus enim et alii d mones a Deo quidem natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali“, 4. lateránský koncil (1215): DS 800.²⁵⁵ Srov. 2 Petr 2,4.²⁵⁶ Sv. Jan Damašský, *De fide orthodoxa*, 2,4: PG 94, 877C.²⁵⁷ Srov. Mt 4,1-11.

1730

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

dějiny člověka i světa. Boží dopuštění této d'áblovy činnosti je velké tajemství, avšak „my víme, že všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha“ (Řím 8,28).

III. Prvotní hřích

ZKOUŠKA SVOBODY

396 Bůh stvořil člověka ke svému obrazu a zahrnul ho svým přátelstvím. Člověk, jako oduševnělý tvor, však nemůže žít toto přátelství jinak, než že se svobodně podrobí Bohu. To je smysl zákazu, který člověk dostal, aby nejedl ze stromu poznání dobrého a zlého, „protože v den, kdy bys z něho pojedl, propadneš smrti“ (Gn 2,17). „Strom poznání dobrého a zlého“ (Gn 2,17) symbolicky připomíná nepřekročitelnou hranici, kterou člověk jako tvor musí svobodně uznávat a s důvěrou respektovat. Člověk závisí na Stvořiteli, je podřízen zákonům stvoření a mravním normám, které řídí užívání svobody.

PRVNÍ HŘÍCH ČLOVĚKA

397 Člověk, pokoušený d'áblem, nechal ve svém srdci vyhasnout důvěru ke svému Stvořiteli.²⁵⁸ Tím, že zneužil své svobody, *neuposlechl* Božího příkazu. V tom spočívá první hřích člověka.²⁵⁹ Každý další hřích pak bude neposlušností vůči Bohu a nedostatkem důvěry v jeho dobrotu.

1707, 2541
1850

398 Tímto hříchem dal člověk *přednost sám sobě před Bohem*, a tím pohrdl Bohem: zvolil sám sebe proti Bohu, v rozporu s tím, co vyžaduje jeho stav stvořeného tvora, a tedy i jeho vlastní dobro. Člověk byl stvořen ve stavu svatosti a určen k tomu, aby byl Bohem zcela „zbožštěn“ ve slávě. Sveden d'áblem, chtěl být „jako Bůh“,²⁶⁰ avšak „bez Boha a před Bohem, ne podle Boha“.²⁶¹

2086

2113

399 Písmo ukazuje dramatické následky této první neposlušnosti. Adam a Eva okamžitě ztrácejí milost prvotní svatosti.²⁶² Mají strach z Boha,²⁶³ o němž si udělali falešnou představu jako o Bohu, který je žárlivý na své výsady.²⁶⁴

400 Soulad, ve kterém žili díky prvotní spravedlnosti, je zničen; vláda duchovních schopností duše nad tělem je podlomena;²⁶⁵ spojení muže a ženy je podrobno napětím,²⁶⁶ jejich vztahy budou poznamenány žádostivostí a sklonem k panování jednoho nad druhým.²⁶⁷ Soulad s tvorstvem je rozbit: viditelné stvoření se člověku odcizilo a stalo se mu nepřitelem.²⁶⁸ Vinou člověka je stvoření „podrobno nicotností“ (Řím 8,20). A konečně se skutečný následek ohlášený pro případ neposlušnosti:²⁶⁹ člověk se navrátí do země, z níž byl vzat.²⁷⁰ *Do lidských dějin vstupuje smrt.*²⁷¹

1607, 2514

602, 1008

401 Po tomto prvním hříchu zaplavuje svět skutečný „přívál“ hříchu: Kainova bratrovražda spáchaná na Ábelovi;²⁷² všeobecná zkaženost jako následek hříchu.²⁷³ V dějinách Izraele se hřích často projevuje především jako nevěrnost Bohu úmluvy a jako přestou-

1865
2259²⁵⁸ Srov. Gn 3,1-11.²⁵⁹ Srov. Řím 5,19.²⁶⁰ Srov. Gn 3,5.²⁶¹ Sv. Maxim Vyznavač, *Ambiguorum liber*: PG 91, 1156C.²⁶² Srov. Řím 3,23.²⁶³ Srov. Gn 3,9-10.²⁶⁴ Srov. Gn 3,5.²⁶⁵ Srov. Gn 3,7.²⁶⁶ Srov. Gn 3,11-13.²⁶⁷ Srov. Gn 3,16.²⁶⁸ Srov. Gn 3,17.19.²⁶⁹ Srov. Gn 2,17.²⁷⁰ Srov. Gn 3,19.²⁷¹ Srov. Řím 5,12.²⁷² Srov. Gn 4,3-15.²⁷³ Srov. Gn 6,5.12; Řím 1,18-32.

1739

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

pení Mojžíšova zákona; i po Kristově vykoupení se hřích projevuje mezi křesťany nejružnějším způsobem.²⁷⁴ Písmo i církevní tradice neustále připomínají *přítomnost a všeobecnost hříchu v dějinách člověka*:

„Co se dovídáme z Božího zjevení, se shoduje se zkušeností. Vždyť zkoumá-li člověk své srdce, poznává, že je nakloněn i ke zlému a zapleten do mnoha špatností; to nemůže pocházet od jeho dobrého Stvořitele. Když často odmítal uznat Boha jako svůj původ, porušil tím také povinné zaměření k svému poslednímu cíli i celý řád vztahů vůči sobě, jiným lidem a všem stvořeným věcem.“²⁷⁵

NÁSLEDKY ADAMOVA HŘÍCHU PRO LIDSTVO

402 Adamův hřích měl následky pro všechny lidi. Svatý Pavel o tom píše: „Celé množství se stalo neposlušností jednoho člověka hříšníky“ (Řím 5,19); „Skrze jednoho člověka přišel na svět hřích a skrze hřích smrt, a tak smrt přešla na všechny lidi, protože všichni zhřešili...“ (Řím 5,12). Proti všeobecnosti hříchu a smrti staví apoštol všeobecnost spásy v Kristu: „Nuže tedy: jako provinění jednoho člověka přineslo odsouzení celému lidstvu, tak zase spravedlivý čin jednoho člověka přinesl celému lidstvu ospravedlnění, které dává život“ (Řím 5,18).

430, 605

403 Po vzoru svatého Pavla Církev vždy učila, že nesčetné ubohosti, jež lidi tíží, a lidskou náklonnost ke zlému a ke smrti nelze pochopit bez jejich souvislosti s Adamovou vinou a bez přihlídnutí ke skutečnosti, že Adam nám předal hřích, jímž jsme nakaženi od narození a který je „smrtí duše“.²⁷⁶ V důsledku této jistoty víry Církev uděluje křest na odpuštění hříchů také dětem, které se nedopustily osobních hříchů.²⁷⁷

2606

1250

404 Jak se stal Adamův hřích hříchem všech jeho potomků? Celý lidský rod je v Adamovi „jako jediné tělo jednoho člověka“.²⁷⁸ Pro tuto „jednotu lidského rodu“ jsou všichni lidé zasaženi Adamovým hříchem, stejně jako jsou zahrnuti do Kristovy spravedlnosti. Nicméně předávání prvotního hříchu je tajemství, jež nemůžeme plně pochopit. Ze zjevení však víme, že Adam nedostal svatost a prvotní spravedlnost jen pro sebe, nýbrž pro celou lidskou přirozenost: když Adam a Eva podlehli pokušiteli, dopustili se *osobního hříchu*, avšak tento hřích zasáhl *lidskou přirozenost*, kterou oni předávají *v padlém stavu*.²⁷⁹ Je to hřích, který bude předáván plozením, to je předáváním lidské přirozenosti zbavené prvotní svatosti a spravedlnosti, celému lidstvu. Proto je prvotní hřích nazýván „hříchem“ analogicky: jako „převzatý“ hřích, a ne hřích „spáchaný“, je to stav, a ne skutek.

360

50

405 Ačkoliv je prvotní hřích vlastní každému,²⁸⁰ nemá u žádného z Adamových potomků povahu osobní viny. Je to ztráta prvotní svatosti a spravedlnosti, ale lidská přirozenost není úplně zkažena: její přirozené síly jsou zraněny, je podrobena nevědomosti, utrpení a vládě smrti a je nakloněna ke hříchu (tento sklon ke zlému se nazývá žádostivost – „concupiscentia“). Křest tím, že dává Kristův život milosti, zahlašuje prvotní hřích a obrací nového člověka k Bohu; avšak následky tohoto hříchu pro přirozenost oslabenou a náchylnou ke zlu, zůstávají v člověku a vybízejí jej k duchovnímu boji.

2515

1264

406 Nauka Církev o předávání prvotního hříchu byla upřesněna hlavně v 5. století, zvláště pod vlivem učení sv. Augustina proti pelagianismu, a v 16. století proti v boji proti protestantské reformaci. Pelagius zastával názor, že člověk může vést mravně dobrý život přirozenou silou své svobodné vůle bez potřebné pomoci Boží milosti; omezoval tak vliv Adamovy viny na špatný příklad. První protestantští reformátoři naopak učili, že člověk byl prvotním hříchem radikálně zkažen a zbaven své svobody; ztotožňovali hřích, který dědí každý člověk, s náchylností ke zlému („concu-

²⁷⁴ Srov. 1 Kor 1-6; Sk 2-3.²⁷⁵ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 13.²⁷⁶ Srov. tridentský koncil: DS 1512.²⁷⁷ Srov. tridentský koncil: DS 1514.²⁷⁸ Sv. Tomáš Akvinský, *Quaestiones disputatae de malo*, 4,1.²⁷⁹ Srov. tridentský koncil: DS 1511-1512.²⁸⁰ Srov. tridentský koncil: DS 1513.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

piscentia“), která prý je nepřemožitelná. K tomu, jaký je smysl zjeveného učení o prvotním hříchu, se Církev vyslovila na 2. oranžském sněmu v roce 529²⁸¹ a na tridentském koncilu v roce 1546.²⁸²

TVRDÝ BOJ

407 Učení o prvotním hříchu – úzce související s vykoupením, které uskutečnil Kristus – poskytuje obraz i jasný úsudek o situaci člověka a jeho činnosti ve světě. Hříchem prvotních lidí získal ďábel nad člověkem jakousi nadvládu; člověk však přesto zůstává svobodný. Prvotní hřích má za následek „otročení pod mocí toho, kdo vládne smrti, totiž ďábla“.²⁸³ Popírat, že člověk má poraněnou přirozenost, náchylnou ke zlu, je příčinou velkých omylů v oblasti výchovy, politiky, sociální činnosti²⁸⁴ a v oblasti mravní.

408 Následky prvotního hříchu a všech osobních hříchů lidí dávají světu jako celku hříšný ráz, který může být definován výrazem sv. Jana: „hřích světa“ (Jan 1,29). Tímto výrazem se také naznačuje záporný vliv, který doléhá na lidi ze společenských poměrů a struktur, jež jsou plodem lidských hříchů.²⁸⁵

409 Dramatická situace světa, který „má celý v moci zlý duch“ (1 Jan 5,19),²⁸⁶ dělá z lidského života boj:

2516

„Celé dějiny lidstva totiž prostupuje usilovný boj proti mocnostem temnot. Ten boj se zrodil na samém počátku světa a potvrzuje, jak řekl Pán, až do posledního dne. Člověk, zapletený do tohoto zápolení, musí neustále zápasit, aby přilnul k dobru; a bez velké námahy a bez pomoci Boží milosti není schopen dosáhnout vnitřního sjednocení.“²⁸⁷

IV. „Tys ho nenechal napospas smrti“

410 Bůh člověka po pádu neopustil. Naopak, Bůh ho volá²⁸⁸ a tajemným způsobem mu ohlašuje, že zlo bude přemoženo a člověk bude ze svého pádu pozvednut.²⁸⁹ Tento úryvek z knihy Genese byl nazván „Protoevangelium“, protože je to první zvěst o Mesiáši Vykupiteli, o boji mezi hadem a Ženou a o konečném vítězství jejího potomka.

55, 705, 1609, 2568

411 Křesťanská Tradice vidí v tomto úryvku zvěst o „novém Adamovi“,²⁹⁰ který svou poslušností „až k smrti kříže“ (Fil 2,8) více než dostatečně odčinil Adamovu neposlušnost.²⁹¹ Kromě toho četní Otcové a učitelé Církve vidí v Ženě, ohlašované v „protoevangelii“ Kristovu matku Marii, jako „novou Evu.“ Vždyť ona jako první a jedinečným způsobem měla prospěch z vítězství nad hříchem, jež dobyl Kristus: byla totiž uchráněna před jakoukoliv skvrnou dědičného hříchu²⁹² a během svého pozemského života se ze zvláštní Boží milosti nedopustila žádného hříchu.²⁹³

359 615

491

412 Ale proč Bůh prvnímu člověku nezabránil ve hříchu? Svatý Lev Veliký odpovídá: „Kristova nevýslovná milost nám dala lepší dobro než ta, která nám odňala ďáblova závist.“²⁹⁴ A svatý Tomáš Akvinský: „Nic nebrání tomu, aby lidská přirozenost byla určena k vyššímu cíli po hříchu. Bůh totiž dopouští existenci zla, aby z něho vytěžil větší dobro. Odtud je výrok sv. Pavla: 'Kde se rozmohl hřích, tam se ještě mnohem více rozhojnila mi-

310, 395

272

1994

²⁸¹ Srov. 2. oranžský koncil: DS 371-372.²⁸² Srov. tridentský koncil: DS 1510-1516.²⁸³ Tridentský koncil: DS 1511; srov. Žid 2,14.²⁸⁴ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 25.²⁸⁵ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Reconciliatio et poenitentia*, 16.²⁸⁶ Srov. 1 Petr 5,8.²⁸⁷ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 37.²⁸⁸ Srov. Gn 3,9.²⁸⁹ Srov. Gn 3,15.²⁹⁰ Srov. 1 Kor 15,21-22.45.²⁹¹ Srov. Řím 5,19-20.²⁹² Srov. Pius IX., bula *Ineffabilis Deus*: DS 2803.²⁹³ Srov. tridentský koncil: DS 1573.²⁹⁴ Sv. Lev Veliký, *Sermones*, 73,4: PL 54, 396.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (1) Věřím v Boha Otce

lost' (Řím 5,20). A zpěv Exultet: 'Ó šťastná vina, pro kterou přišel Vykupitel tak vznešený a veliký!'“²⁹⁵

Souhrn

- 413** „Bůh neudělal smrt a nelibuje si, když hynou živí... ale d'áblou závistí přišla smrt na svět“ (Mdr 1,13; 2,24).
- 414** *satan nebo d'ábel a ostatní zlí duchové jsou padlí andělé, protože svobodně odmítli sloužit Bohu a jeho plánu. Jejich rozhodnutí proti Bohu je definitivní. Snaží se strhnout člověka do své vzpoury proti Bohu.*
- 415** „Člověk byl Bohem stvořen ve stavu svatosti. Na samém počátku dějin však zneužil z návodu Zlého své svobody, povstal proti Bohu a zatoužil dosáhnout svého cíle mimo Boha.“²⁹⁶
- 416** *Adam jako první člověk ztratil následkem svého hříchu prvotní svatost a spravedlnost, které dostal od Boha nejen pro sebe, nýbrž pro všechny lidské bytosti.*
- 417** *Adam a Eva předali svému potomstvu lidskou přirozenost poraněnou jejich prvním hříchem a tedy zbavenou prvotní svatosti a spravedlnosti. Tato ztráta se nazývá „prvotní hřích.“*
- 418** *Následkem prvotního hříchu je lidská přirozenost oslabená ve svých silách, podléhá nevědomosti, utrpení, vládě smrti a je nakloněna ke hříchu (tento sklon se nazývá „žádostivost“).*
- 419** „Vyznáváme tedy s tridentským koncilem, že prvotní hřích se přenáší spolu s lidskou přirozeností nikoli napodobením, ale sdělováním života, a že je proto vlastní každému člověku.“²⁹⁷
- 420** *Vítězství nad hříchem, jehož dobyl Kristus, nám dalo lepší dobro než ta, která nám odňal hřích: „Kde se rozmohl hřích, tam se v míře ještě daleko štědrejší ukázala milost“ (Řím 5,20).*
- 421** *Podle víry křesťanů byl tento svět byl „stvořen a je udržován Stvořitelovou láskou“; tento svět „sice upadl do otroctví hříchu, ale ukřižovaný a zmrtvýchvstalý Kristem, jenž zničil moc Zlého, jej osvobodil....“²⁹⁸*

²⁹⁵ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III,1,3, ad 3.

²⁹⁶ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 13.

²⁹⁷ Pavel VI., Vyznání víry Božího lidu, 16.

²⁹⁸ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

DRUHÁ KAPITOLA

VĚŘÍM V JEŽÍŠE KRISTA, JEDNOROZENÉHO SYNA BOŽÍHO

RADOSTNÁ ZVĚST: BŮH POSLAL SVÉHO SYNA

422 „Když se však naplnil čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného ze ženy, podrobeného Zákonu, aby vykoupil lidi, kteří podléhali Zákonu. Tak jsme byli přijati za syny“ (Gal 4,4-5). To je radostná zvěst o „Ježíši Kristu, Synu Božím“ (Mk 1,1): Bůh navštívil svůj lid,¹ splnil zaslíbení daná Abrahámovi a jeho potomstvu,² a překonal všechna očekávání: poslal nám svého „milovaného Syna“ (Mk 1,11).

389

2763

423 Věříme a vyznáváme, že Ježíš z Nazareta, rodem Žid, narozený z izraelské dcery v Betlémě v době krále Heroda Velkého a císaře Augusta, povoláním tesař, který zemřel ukřižován v Jeruzalémě, pod místodržitelem Ponciem Pilátem, za vlády císaře Tiberia, je věčný Syn Boha, který se stal člověkem a „vyšel od Boha“ (Jan 13,3), „sestoupil z nebe“ (Jan 3,13; 6,33), „přišel v těle“ (1 Jan 4,2); vždyť „Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi. Viděli jsme jeho slávu, slávu, jakou má od Otce jednorozený Syn, plný milosti a pravdy... Všichni jsme dostali z jeho plnosti, a to milostí za milostí“ (Jan 1,14.16).

424 Pod vlivem milosti Ducha svatého a přitahování Otcem věříme a vyznáváme o Ježíši: „Ty jsi Mesiáš, Syn živého Boha“ (Mt 16,16). Na skále této víry, kterou vyznal Petr, Kristus založil svou Církev.³

683

552

DJ-014 Osobní jednota mezi věčným Slovem a Ježíšem z Nazareta / Mylné názory bránící účinné evangelizaci (relativismus dnešní doby, viz DJ-010)

(podle: Kongregace pro nauku víry, DI (*Dominus Iesus*, Prohlášení o jedinečnosti a spasitelské univerzalitě Ježíše Krista a Církve) ze dne 6.8.2000, srov. 9-11.)

V současných teologických diskusích se na Ježíše z Nazareta často nahlíží jako na zvláštní historickou postavu, která omezeně zjevila božské v míře, která není úplná, nýbrž komplementární k jiným postavám zjevení a spásy. Nekonečné a absolutní, poslední Boží tajemství se prý lidem zjevilo mnoha způsoby a v mnoha historických postavách a Ježíš z Nazareta je údajně pouze jednou z nich. On prý je, ještě konkrétněji, jednou z mnoha tvář, kterou Logos v průběhu času přijal, aby zprostředkoval lidstvu spásu.

Aby se přitom ospravedlnila na jedné straně univerzalita křesťanské spásy a na druhé straně skutečnost náboženského pluralismu, zavádí se rozlišování mezi řádem spásy věčného Slova, které má platit i mimo Církev a bez vztahu k ní, a řádem spásy vtěleného Slova. První jmenovaný řád je údajně univerzálnější než ten druhý, který se omezuje pouze na křesťany, i když je v něm Bůh přítomen v hojnější míře.

Tyto názory jsou v naprostém rozporu s křesťanskou vírou. Je totiž třeba pevně věřit, že Ježíš z Nazareta, Syn Marie, a pouze on je Synem a Slovem Otce. Slovo, které *bylo na počátku u Boha* (Jan 1,2), je totožné s tím, které *se stalo tělem* (Jan 1,4). Ježíš je *Mesiáš, Syn živého Boha* (Mt 16,16); *v něm totiž přebývá celá plnost božství* (Kol 2,9). On je *jednorozený Bůh, který spočívá v náruči Otce* (Jan 1,18). *V něm máme vykoupení... neboť Bůh rozhodl, aby se v něm usídlila plnost dokonalosti a že skrze něho usmíří se sebou všechno tvorstvo na nebi i na zemi tím, že jeho krví prolitou na kříži zjedná pokoj* (Kol 1,14.19-20).

Aby odmítl bludné a omezující interpretace, definoval 1. Nicejský koncil slavnostně ve věrnosti k Písmu svatému, že »Ježíš Kristus, Boží Syn, jako jednorozený z Otce, to znamená z podstaty Otce, je Bůh z Boha, světlo ze světla, pravý Bůh z pravého Boha, zrozený, nestvořený, jedné podstaty s Otcem, skrze něhož je stvořeno všechno, co je na nebi i na zemi, který pro nás lidi a pro naši spásu sestoupil a stal se tělem a člověkem, trpěl a vstal z mrtvých třetího dne, vystoupil na nebesa a přijde soudit živé i mrtvé.« (28) V souladu s učením Otců uznal i koncil v Chalcedonu »našeho Pána Ježíše Krista jako téhož a jednoho Syna: tentýž je dokonalý v božství, tentýž je dokonalý v lidství; tentýž je

¹ Srov. Lk 1,68.

² Srov. Lk 1,55.

³ Srov. Mt 16,18; sv. Lev Veliký, *Sermones*, 4,3: PL 54, 151; 51,1: PL 54, 309B; 62,2: PL 54, 350C-351A; 83,3: PL 54, 432A.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

pravý Bůh a pravý člověk...; tentýž je v božství podstatně rovný Otci a v lidství podstatně rovný nám...; tentýž byl jednak podle božství před věky zrozen z Otce, jednak podle lidství v posledních dnech pro nás a pro naši spásu se narodil z Marie, Panny a Bohorodičky» (29).

Druhý vatikánský koncil potvrdil, že Kristus, »nový Adam, *obraz neviditelného Boha* (Kol 1,15), je dokonalý člověk, který Adamovým synům vrátil podobnost s Bohem, prvotním hříchem pokřivenou... jako nevinný Beránek svobodně prolil svou krev, a tak nám zasloužil život. V něm nás Bůh usmířil se sebou i navzájem a vytrhl nás z otroctví ďábla a hříchu. Tak každý z nás může říci s apoštolem: *Boží Syn mě miloval a za mě se obětoval* (Gal 2,20).«(30)

V této souvislosti Jan Pavel II. Výslovně prohlásil: »Odporuje křesťanské víře, když se zavádí třeba jen uzpůsobené rozdělení mezi Slovo a Ježíše Krista... Ježíš je vtělené Slovo, jedna a nerozdělená osoba... Kristus není nikdo jiný než Ježíš z Nazareta, a ten je Boží Slovo, které se stalo tělem pro spásu všech lidí... Jakkoliv přistupujeme k tomu, že odhalujeme a hodnotíme, jak Bůh každému národu přidělil dary všeho druhu, zvláště duchovní bohatství, nemůžeme tyto dary oddělit od Ježíše Krista, který stojí v samém středu božského plánu spásy.«(31)

V protikladu ke katolické víře stojí také oddělování spasitelného působení Loga jako takového a spasitelného působení vtěleného Slova. Vtělením se všechny spasitelné činy vtěleného Slova přivádějí do jednoty s jeho lidskou přirozeností, kterou přijalo na sebe pro spásu všech lidí. Jediným subjektem, který jedná pod oběma přirozenostmi, božskou a lidskou, je jediná osoba Slova.(32)

S učením Církve je tedy neslučitelná teorie, která Logu jako takovému připisuje v jeho božství spasitelné působení, které – i po vtělení – prý vykonává jen »nad« nebo »mimo« své lidství.(33)

Podobným způsobem je třeba pevně věřit, že existuje jen jeden jediný, trojjediný Bohem chtěný plán spásy, jehož zdrojem, základem a středem je tajemství vtělení Slova, Prostředníka božské milosti ve stvoření a v řádu vykoupení (srov. Kol 1,15-20), v němž je všechno sjednoceno (srov. Ef 1,10), *jehož Bůh poslal jako dárce moudrosti, spravedlnosti, posvěcení a vykoupení* (1 Kor 1,30). Kristovo tajemství má vnitřní jednotu, která sahá od jeho věčného vyvolení v Bohu až po jeho nový příchod: *V něm si nás vyvolil ještě před stvořením světa, abychom byli před ním svatí a neposkvrnění v lásce* (Ef 1,4). *Skrze něho jsme se stali Božím majetkem, jak jsme k tomu byli předem určeni úradkem toho, který vše působí podle rozhodnutí své vůle* (Ef 1,11), *neboť ty, které si napřed vyhlédl, ty také předurčil, aby byly ve shodě s obrazem jeho Syna, aby tak on byl první z mnoha bratří. A ty, které předurčil, také povolal, a ty, které povolal, také ospravedlnil, a ty, které ospravedlnil, také uvedl do slávy* (Řím 8,29-30).

Ve věrnosti k božskému zjevení potvrzuje učitelský úřad Církve, že Ježíš Kristus je univerzální Prostředník a Vykupitel: »Boží Slovo, skrze něž všechno bylo stvořeno, samo se stalo tělem, aby – jako dokonalý člověk – všechny spasilo a celé veškerenstvo znovu spojilo... Jeho Otec vzkřísil z mrtvých, vyvýšil a umístil po své pravici, jeho ustanovil soudcem živých i mrtvých.«(34) Toto prostřednictví spásy obsahuje v sobě také jedinečnost vykupitelské oběti Krista, věčného Velekněze (srov. Žid 6,20; 9,11; 10,12-14).

(28) 1. Nicejský koncil, *Symbolum Nicaenum*: DS 125; (29) Chalcedonský koncil, *Symbolum Chalcedonense*: DS 301; (30) 2. Vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes* 22; (31) Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 6; (32) srov. sv. Lev Veliký, *Tomus ad Flavianum*: DS 294; (33) srov. sv. Lev Veliký, list císaři Lvu I., *Promissio me meminini*: DS 38: „...in tantam unitatem ab ipso conceptu Virginis deitate et humanitate consorta, ut nec sine homine divina, nec sine Deo ageretur humana“. Srov. též tamtéž DS 317; (34) 2. Vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes*, 45; srov. též Tridentský koncil *Decretum de peccato originali*, 3: DS 1513.

„ZVĚSTOVAT... NEVYSTIŽITELNÉ KRISTOVO BOHATSTVÍ“ (Ef 3,8)

425 Předávání křesťanské víry je především hlásání Ježíše Krista s cílem přivést k víře v něho. První učedníci byli od počátku naplněni vroucí touhou hlásat Krista: „Je přece nemožné, abychom nemluvili o tom, co jsme viděli a slyšeli“ (Sk 4,20). Vybízejí lidi všech dob, aby vstoupili do radosti jejich společenství s Kristem:

„O tom, co bylo na počátku, co jsme slyšeli, vlastníma očima viděli, bedlivě pozorovali a čeho jsme se svými rukama dotýkali, o Slovu života svědčíme a zvěstujeme vám. Život se zjevil, a my jsme (ho) viděli, Život věčný, který byl u Otce a zjevil se nám. Co jsme (tedy) viděli a slyšeli, zvěstujeme i vám, abyste i vy měli s námi společenství. Naše společenství je totiž s Otcem a jeho Synem Ježíšem Kristem. Toto píšeme, aby naše radost byla úplná“ (1 Jan 1,1-4).

ÚSTŘEDNÍ BOD KATECHEZE: KRISTUS

426 „Ve středu katecheze nacházíme v podstatě jedinou osobu: a to Ježíše z Nazareta. Otcova jednorozeného Syna..., který pro nás trpěl a zemřel a nyní, zmrtvýchvstalý, žije navždy pro nás... Katechizovat... tedy znamená odhalovat v osobě Ježíše Krista celý Boží plán... tj. snažit se pochopit smysl Kristových skutků a slov, znamení, jež vykonal.“⁴ Cíl

⁴ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*, 5.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

katecheze: „Uvést... do společenství... s Ježíšem Kristem: jen on nás může vést v Duchu svatém k Otcově lásce a jen on sám může dát, abychom se podíleli na životě Nejsvětější Trojice.“⁵ 260

427 „Při katechezi se učí o Kristu, vtěleném Slovu a Božím Synu, a všechno ostatní se vztahuje k němu;... jen Kristus učí, zatímco každý druhý to činí jen v té míře, v jaké je jeho tlumočnickem tím, že umožňuje, aby Kristus učil jeho ústy... Každý katecheta by měl na sebe vztahovat tajemná Ježíšova slova: „Moje učení není moje, ale toho, který mě poslal“ (Jan 7,16).“⁶ 2145 876

428 Ten, kdo je povolán „učit Krista“, má tedy usilovat především o ten zisk, jímž je „nesmírně cenné poznání Krista“; je třeba přijmout ztrátu všeho, „abych mohl získat Krista a byl s ním spojen“ a abych „poznal na sobě moc jeho zmrtvýchvstání a účast v jeho utrpení; a protože umřel on, i já mu chci být v tom podobný. Potom,... dosáhnu i vzkříšení z mrtvých“ (Fil 3,8-11).

429 Z tohoto láskyplného poznání Krista se rodí nezadržitelná touha hlásat, „evangelizovat“, přivádět druhé k tomu, aby dali své „ano“ k víře v Ježíše Krista. Zároveň také člověk pociťuje potřebu stále lépe poznávat tuto víru. Proto uvedeme v pořadí podle vyznání víry hlavní Ježíšovy tituly: Kristus, Boží Syn, Pán (2. článek). Po nich pak Vyznání víry prohlašuje hlavní tajemství Kristova života: jeho vtělení (3. článek), pak velikonoční tajemství (4. a 5. článek) a konečně tajemství jeho oslavení (6. a 7. článek). 851

2. ČLÁNEK

„I V JEŽÍŠE KRISTA, SYNA JEHO JEDINÉHO,
PÁNA NAŠEHO“

I. Ježíš

430 *Ježíš* v hebrejštině znamená: „Bůh zachraňuje.“ Anděl Gabriel říká při zvěstování nazývá jeho vlastním jménem Ježíš; toto jméno vyjadřuje zároveň jeho totožnost i jeho poslání.⁷ Protože pouze Bůh může odpouštět hříchy,⁸ je to on, kdo v Ježíši, svém věčném Synu, který se stal člověkem, „spasí svůj lid od hříchů“ (Mt 1,21). Tak Bůh v Ježíši opakuje celé své dějiny spásy k prospěchu lidí. 210 402

431 V dějinách spásy se Bůh nespokojil s tím, že osvobodil Izraele „z domu otroctví“ (Dt 5,6), že ho vyvedl z Egypta; spasí ho i z jeho hříchu; protože hřích je vždycky urážka Boha,⁹ pouze Bůh ji může odpustit.¹⁰ Proto Izrael, když si stále více uvědomuje všeobecnost hříchu, nebude moci hledat spásu jinak, než ve vzývání jména Boha Vykupitele.¹¹ 1850, 1441 388

432 Ježíšovo jméno znamená, že Jméno samého Boha je přítomno v osobě jeho Syna,¹² který se stal člověkem kvůli všeobecnému a definitivnímu vykoupení z hříchů. Jen Boží jméno přináší spásu,¹³ a napříště ho mohou všichni vzývat, neboť vtělením se spojil 589, 2666 389

⁵ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*, 5.

⁶ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*, 6.

⁷ Srov. Lk 1,31.

⁸ Srov. Mk 2,7.

⁹ Srov. Ž 51,6.

¹⁰ Srov. Ž 51,12.

¹¹ Srov. Ž 79,9.

¹² Srov. Sk 5,41; 3 Jan 7.

¹³ Srov. Jan 3,18; Sk 2,21.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

se všemi lidmi,¹⁴ „neboť pod nebem není lidem dáno žádné jiné jméno, v němž bychom mohli dojít spásy“ (Sk 4,12).¹⁵ 161

433 Jméno Boha Spasitele vzýval jen jednou za rok velekněz při smírných obřadech za hříchy Izraele, když pokropil krví oběti příkrov (tzv. slitovnici) svatostánku.¹⁶ Příkrov byl místem Boží přítomnosti.¹⁷ Když svatý Pavel říká o Ježíšovi, že „Bůh ho ustanovil jako smírnou obět v jeho krvi“ (Řím 3,25), chce tím tvrdit, že v jeho lidství „Bůh smířil svět se sebou skrze Krista“ (2 Kor 5,19). 615

434 Ježíšovo zmrtvýchvstání oslavuje jméno Boha Spasitele,¹⁸ neboť právě Ježíšovo jméno plně dokazuje svrchovanou moc „Jména nad každé jiné jméno“ (Fil 2,9-10). Zlí duchové se jeho jména bojí¹⁹ a Ježíšovi učedníci v jeho jménu konají zázraky;²⁰ vždyť Otec jim dá všechno, oč ho prosí v Ježíšově jménu.²¹ 2812
2614

435 Ježíšovo jméno je středem křesťanské modlitby. Všechny liturgické modlitby končí formulí „*per Dominum nostrum Jesum Christum...*“ (skrze našeho Pána, Ježíše Krista...). Modlitba „Zdravas Maria“ vrcholí slovy „a požehnaný plod života tvého, Ježíš.“ Modlitba srdce, obvyklá u východních křesťanů a nazývaná „Ježíšova modlitba“ říká: „Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou hříšným.“ Mnozí křesťané umírají s jediným slovem: „Ježíš“ na rtech, jako svatá Johanka z Arku. 2667-2668
2676

II. Kristus

436 *Kristus* pochází z řeckého překladu hebrejského výrazu „Mesiáš“, což znamená „pomazaný.“ Stává se Ježíšovým vlastním jménem jen proto, že on dokonale plní božské poslání, které to jméno vyjadřuje. V Izraeli bývali totiž ve jménu Boha pomazáni ti, kteří mu byli zasvěceni k poslání, jež jim světil. Byli to králové,²² kněží²³ a někdy i proroci.²⁴ Takový měl být „par excellence“ případ Mesiáše, kterého měl Bůh poslat, aby nastolil s konečnou platností své Království.²⁵ Mesiáš měl být pomazán Duchem Hospodina²⁶ na krále i kněze zároveň,²⁷ ale také na proroka.²⁸ Ježíš splnil mesiášskou naději Izraele ve své trojí funkci kněze, proroka a krále. 690, 695
783
711-716

437 Anděl zvěstoval pastýřům Ježíšovo narození jako narození Mesiáše slíbeného Izraeli: „V městě Davidově se vám dnes narodil Spasitel – to je Kristus Pán“ (Lk 2,11). Od samého počátku je tím, „kterého Otec posvětil a poslal na svět“ (Jan 10,36) počatý jako „svatý“ v Mariině panenském lůně. Bůh vyzval Josefa, aby přijal Marii, „svou manželku“, která byla těhotná, „vždyť dítě, které počala, je z Ducha svatého“ (Mt 1,20), aby se tak Ježíš, „nazývaný Kristus“, narodil Josefově manželce jako potomek z Davidova mesiášského rodu (Mt 1,16).²⁹ 525, 486

438 Ježíšovo mesiášské posvěcení vyjevuje jeho božské poslání. „A to ostatně naznačuje samo jeho jméno, neboť Kristovým jménem se míní ten, který pomazal, ten, který byl pomazán, i samo pomazání, kterého se mu dostalo: ten, který pomazal, to je Otec; ten, 727

¹⁴ Srov. Řím 10,6-13.

¹⁵ Srov. Sk 9,14; Jak 2,7.

¹⁶ Srov. Lv 16,15-16; Sir 50,20; Žid 9,7.

¹⁷ Srov. Ex 25,22; Lv 16,2; Nm 7,89; Žid 9,5.

¹⁸ Srov. Jan 12,28.

¹⁹ Srov. Sk 16,16-18; 19,13-16.

²⁰ Srov. Mk 16,17.

²¹ Srov. Jan 15,16.

²² Srov. 1 Sam 9,16; 10,1; 16,1.12-13; 1 Král 1,39.

²³ Srov. Ex 29,7; Lv 8,12.

²⁴ Srov. 1 Král 19,16.

²⁵ Srov. Ž 2,2; Sk 4,26-27.

²⁶ Srov. Iz 11,2.

²⁷ Srov. Zach 4,14; 6,13.

²⁸ Srov. Iz 61,1; Lk 4,16-21.

²⁹ Srov. Řím 1,3; 2 Tim 2,8; Sk 22,16.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

který byl pomazán, to je Syn; a byl pomazán v Duchu, který je pomazání.³⁰ Ježíšovo věčné mesiášské posvěcení se zjevilo v době jeho pozemského života, při křtu od Jana, když ho Bůh „pomazal Duchem svatým a mocí“ (Sk 10,38), „aby byl zjeven izraelskému národu“ (Jan 1,31) jako jeho Mesiáš. Jeho skutky i jeho slova ho zjevují jako „svatého Božího“ (Mk 1,24; Jan 6,69; Sk 3,14).

439 Mnozí Židé i někteří pohané, kteří sdíleli jejich naději, uznali, že Ježíš má základní rysy mesiášského „Davidova syna“, kterého Bůh slíbil Izraeli.³¹ Ježíš přijal titul Mesiáše, na který měl právo,³² avšak ne bez výhrad, protože část jeho současníků jej chápala podle pojetí příliš lidského,³³ v podstatě politického.³⁴

528-529
547

440 Ježíš přijal vyznání víry apoštola Petra, který ho uznával za Mesiáše, a sám pak oznamuje, že utrpení Syna člověka je už blízko.³⁵ Tak odhalil vlastní obsah své mesiášské královské důstojnosti v transcendentní totožnosti Syna člověka, „který sestoupil z nebe“ (Jan 3,13),³⁶ a zároveň ve svém vykupitelském poslání jako trpící Služebník: „Syn člověka nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za všechny“ (Mt 20,28).³⁷ A proto se pravý smysl jeho královské důstojnosti ukazuje jen z výše kříže.³⁸ Teprve po vzkříšení může Petr prohlásit jeho mesiášskou královskou důstojnost před Božím lidem: „Ať je úplně jasno celému izraelskému národu toto: Pánem a Mesiášem ustanovil Bůh právě toho Ježíše, kterého jste vy ukřižovali“ (Sk 2,36).

552

550
445

III. Jednorozený Syn Boží

441 Boží Syn je ve Starém zákoně titul, který se dává andělům,³⁹ vyvolenému národu,⁴⁰ synům Izraele⁴¹ a jejich králům.⁴² V těchto případech znamená adoptivní synovství, jež vytváří mezi Bohem a jeho tvorem mimořádně důvěrné vztahy. Když je tedy slíbený Král-Mesiáš nazýván „Božím Synem“,⁴³ nevyplyvá z toho nutně, podle literárního smyslu oněch textů, že je víc než člověk. Ti, kdo takto označovali Ježíše jako izraelského Mesiáše,⁴⁴ nechťeli asi říci nic víc.⁴⁵

442 Jiná věc je, když Petr vyznává, že Ježíš je „Mesiáš, Syn živého Boha“ (Mt 16,16), protože Ježíš odpovídá slavnostním způsobem: „*Nezjevilo ti to tělo a krev, ale můj nebeský Otec*“ (Mt 16,17). Podobně Pavel prohlásí o svém obrácení na cestě do Damašku: „Bůh, který mě vyvolil už v lůně mé matky a svou milostí povolal a rozhodl, že mi zjeví svého Syna, abych kázal o něm radostnou zvěst všem pohanům...“ (Gal 1,15-16). „A hned začal v synagogách kázat Ježíše, že je to Boží Syn“ (Sk 9,20). Toto bude od samého počátku⁴⁶ středem apoštolské víry,⁴⁷ kterou prohlásil nejdříve Petr jako základ Církve.⁴⁸

552

424

³⁰ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 3,18,3.³¹ Srov. Mt 2,2; 9,27; 12,23; 15,22; 20,30; 20,9.15.³² Srov. Jan 4,25-26; 11,27.³³ Srov. Mt 22,41-46.³⁴ Srov. Jan 6,15; Lk 24,21.³⁵ Srov. Mt 16,16-23.³⁶ Srov. Jan 6,62; Dan 7,13.³⁷ Srov. Iz 53,10-12.³⁸ Srov. Jan 19,19-22; Lk 23,39-43.³⁹ Srov. Dt (LXX) 32,8; Job 1,6.⁴⁰ Srov. Ex 4,22; Oz 11,1; Jer 3,19; Sir 36,11; Mdr 18,13.⁴¹ Srov. Dt 14,1; Oz 2,1.⁴² Srov. 2 Sam 7,14; Ž 82,6.⁴³ Srov. 1 Kron 17,13; Ž 2,7.⁴⁴ Srov. Mt 27,54.⁴⁵ Srov. Lk 23,47.⁴⁶ Srov. 1 Sol 1,10.⁴⁷ Srov. Jan 20,31.⁴⁸ Srov. Mt 16,18.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

443 Jestliže Petr mohl uznat, že Mesiášovo božské synovství má transcendentální povahu, pak jen proto, že to sám Ježíš jasně naznačil. Před veleradou, na otázku svých žalobců: „Ty jsi tedy Boží Syn?“, Ježíš odpověděl: „Vy správně říkáte, já jsem“ (Lk 22,70).⁴⁹ Už mnohem dříve se označil za „Syna“, který zná Otce,⁵⁰ který se liší od služebníků, jež Bůh dříve posílal svému lidu,⁵¹ a který je vyšší než sami andělé.⁵² Odlišil své synovství od synovství svých učedníků tím, že nikdy neříkal „Otče náš“,⁵³ kromě příkazu, který jim dal: „Vy se tedy modlete takto: Otče náš“ (Mt 6,9); a zdůraznil toto rozlišení: „...k Otci svému i Otci vašemu“ (Jan 20,17).

2786

444 Evangelia zmiňují při dvou slavnostních okamžicích – při křtu a proměnění Krista – Otcův hlas, který označuje Ježíše za svého „milovaného Syna.“⁵⁴ Ježíš se sám představuje jako „jednorozený Syn Boží“ (Jan 3,16) a tímto titulem potvrzuje svou věčnou preexistenci.⁵⁵ Požaduje víru „ve jméno jednorozeného Syna Božího“ (Jan 3,18). Toto křesťanské vyznání se objevuje již ve zvolání setníka tváří v tvář Ježíši na kříži: „Tento člověk byl opravdu Boží Syn“ (Mk 15,39); jedině věřící člověk může vyjádřit ve světle velikonočního tajemství plný dosah titulu „Boží Syn“.

536, 554

445 Teprve po zmrtvýchvstání se ukáže Ježíšovo božské synovství v moci jeho oslaveného lidství: „duchem svatosti se prokázal jako mocný Boží Syn tím, že vstal z mrtvých“ (Řím 1,4).⁵⁶ Apoštolové budou moci vyznat: „Viděli jsme jeho slávu, slávu, jakou má od Otce jednorozený Syn, plný milosti a pravdy“ (Jan 1,14).

653

IV. Pán – Hospodin

446 V řeckém překladu starozákonních knih je nevýslovné jméno, jímž se Bůh zjevil Mojžíšovi,⁵⁷ JHVH, přeloženo výrazem „Kyrios“ (Pán). Od té doby se *Hospodin* (Pán) stává nejčastějším jménem přímo pro označení božství Boha Izraele. V tomto hutném smyslu užívá Nový zákon titulu „Pán“ jak pro Otce, tak — a to je novinka — i pro Ježíše, který je tím uznáván za Boha.⁵⁸

209

447 Sám Ježíš si tento titul zastřeně připisuje, když diskutuje s farizeji o smyslu 110. žalmu,⁵⁹ ale i otevřeně, když se obrací ke svým apoštolům.⁶⁰ Během Ježíšova veřejného života ukazovaly projevy jeho moci nad přírodou, nad nemocemi, nad zlými duchy, nad smrtí a hříchem jeho božskou svrchovanost.

548

448 V evangeliích se různé osoby velmi často obracejí na Ježíše oslovením „Pane“. Tento titul vyjadřuje úctu i důvěru těch, kteří přicházejí k Ježíšovi a očekávají od něho pomoc a uzdravení.⁶¹ Pod vlivem Ducha svatého znamená toto slovení znamená uznání Ježíšova božského tajemství.⁶² Při setkání se zmrtvýchvstalým Ježíšem se stává klaněním: „Pán můj a Bůh můj!“ (Jan 20,28). Dostává onen nádech lásky a náklonnosti, kterým se bude vyznačovat křesťanská tradice: „Pán je to!“ (Jan 21,7).

208, 683

641

⁴⁹ Srov. Mt 26,64; Mk 14,61.⁵⁰ Srov. Mt 11,27; 21,37-38.⁵¹ Srov. Mt 21,34-36.⁵² Srov. Mt 24,36.⁵³ Srov. Mt 5,48; 6,8; 7,21; Lk 11,13.⁵⁴ Srov. Mt 3,17; 17,5.⁵⁵ Srov. Jan 10,36.⁵⁶ Srov. Sk 13,33.⁵⁷ Srov. Ex 3,14.⁵⁸ Srov. 1 Kor 2,8.⁵⁹ Srov. Mt 22,41-46; srov. také Sk 2,34-36; Žid 1,13.⁶⁰ Srov. Jan 13,13.⁶¹ Srov. Mt 8,2; 14,30; 15,22 a jiné.⁶² Srov. Lk 1,43; 2,11.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

449 Tím, že první vyznání víry Církve připisují Ježíšovi božský titul Pána, vyhlásují od samého počátku,⁶³ že moc, čest a sláva, náležející Bohu Otci, se vztahují také na Ježíše,⁶⁴ protože má „božskou přirozenost“ (Fil 2,6), a že Otec tuto Ježíšovu svrchovanost ukázal tím, že ho vzkřísil z mrtvých a povýšil ho do své slávy.⁶⁵

461
653

450 Hned od začátku křesťanských dějin vyhlášení Ježíšovy svrchovanosti⁶⁶ znamená také uznání, že člověk nesmí absolutně podřizovat svou osobní svobodu žádné pozemské moci, ale jedině Bohu Otci a Pánu Ježíši Kristu: císař není „Pán“. ⁶⁷ „Církev věří... že klíč, střed a cíl celých lidských dějin je v jejím Pánu a Učiteli“. ⁶⁸

668-672
2242

451 Křesťanská modlitba je poznamenána titulem „Pán“, ať je to výzva k modlitbě: „Pán s vámi“, nebo závěr modlitby: „skrze našeho Pána, Ježíše Krista“, nebo také zvolání plné naděje a důvěry: „Maran atha“ (Pán přichází) či „Marana tha“ (Přijď, Pane!; 1 Kor 16,22), „Amen, přijď, Pane Ježíši!“ (Zj 22,10).

2664-2665
2817

Souhrn

452 *Jméno „Ježíš“ znamená „Bůh zachraňuje.“ Dítě narozené z Panny Marie je pojmenováno „Ježíš“, „On (totiž) spasí svůj lid od hříchů“ (Mt 1,21): „Neboť pod nebem není lidem dáno žádné jiné jméno, v němž bychom mohli dojít spásy“ (Sk 4,12).*

453 *Jméno „Kristus“ znamená „Pomazaný“, „Mesiáš.“ Ježíš je Kristus, neboť Bůh ho „pomazal Duchem svatým a mocí“ (Sk 10,38). On je ten, který měl přijít,⁶⁹ je „nadějí Izraele“ (Sk 28,20).*

454 *Jméno „Boží Syn“ znamená jedinečný a věčný vztah Ježíše Krista k Bohu, jeho Otci: on je Otcův jednorozený Syn⁷⁰ a sám Bůh.⁷¹ Věřit, že Ježíš Kristus je Boží Syn je nutné k tomu, aby člověk mohl být křesťanem.⁷²*

455 *Jméno „Pán“ znamená božskou svrchovanost. Vyznávat nebo vzývat Ježíše jako Pána znamená věřit v jeho božství. „Jenom pod vlivem Ducha svatého může někdo říci: „Ježíš je Pán““ (1 Kor 12,3).*

3. ČLÁNEK

„JEŽÍŠ KRISTUS BYL POČAT Z DUCHA SVATÉHO
A NARODIL SE Z MARIE PANNY“

1. odstavec

SYN BOŽÍ SE STAL ČLOVĚKEM

I. Proč se Slovo stalo tělem

⁶³ Srov. Sk 2,34-36.⁶⁴ Srov. Řím 9,5; Tit 2,13; Sk 5,13.⁶⁵ Srov. Řím 10,9; 1 Kor 12,3; Fil 2,9-11.⁶⁶ Srov. Zj 11,15.⁶⁷ Srov. Mk 12,17; Sk 5,29.⁶⁸ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 10; srov 45.⁶⁹ Srov. Lk 7,19.⁷⁰ Srov. Jan 1,14.18; 3,16.18.⁷¹ Srov. Jan 1,1.⁷² Srov. Sk 8,37; 1 Jan 2,23.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

456 V nicejsko-cařihradském vyznání víry říkáme, že Syn Boží „*pro nás lidi a pro naši spásu* sestoupil z nebe. Skrze Ducha svatého přijalo tělo z Marie Panny a stal se člověkem.“

457 Slovo se stalo tělem, *aby nás spasilo tím, že nás smíří s Bohem*: Bůh si nás zamiloval, „a poslal nám svého Syna jako smírnou oběť za naše hříchy“ (1 Jan 4,10). „Otec poslal svého Syna jako spasitele světa“ (1 Jan 4,14). Syn Boží „přišel, aby odstranil hříchy“ (1 Jan 3,5). 607

„Naše přirozenost byla nemocná a potřebovala uzdravení; byla padlá, potřebovala pozvednutí, byla mrtvá, potřebovala vzkříšení. Přišli jsme o vlastnictví dobra, bylo nám je třeba vrátit. Nám, ponořeným do temnot, bylo třeba přinést světlo; byli jsme v zajetí, čekali jsme na zachránce; byli jsme vězňové, čekali jsme na osvoboditele. Nebyly všechny tyto důvody závažné? Nebyly takové, aby pohnuly Boha sestoupit až do naší lidské přirozenosti, aby ji navštívil, když bylo lidstvo v tak žalostném a nešťastném stavu?“⁷³ 385

458 Slovo se stalo tělem, *abychom tak poznali Boží lásku*: „V tom se ukázala Boží láska k nám, že Bůh poslal na svět svého jediného Syna, abychom měli život skrze něho“ (1 Jan 4,9). „Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný“ (Jan 3,16). 219

459 Slovo se stalo tělem, *aby bylo naším vzorem svatosti*: „Vezměte na sebe mé jho a uče se ode mě...“ (Mt 11,29). „Já jsem cesta, pravda a život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne“ (Jan 14,6). A Otec na hoře Proměnění přikazuje: „Toho poslouchajte“ (Mk 9,7).⁷⁴ On je totiž vzorem blahoslavenství a závazným pravidlem Nového zákona: „Milujte se navzájem, jak jsem já miloval vás“ (Jan 15,12). Tato láska v sobě zahrnuje, že člověk nabídne sebe sama v následování Ježíše.⁷⁵ 520
823
2012
1717, 1965

460 Slovo se stalo tělem, *abychom měli účast na božské přirozenosti*“ (2 Petr 1,4): „Vždyť to je důvod, proč se Slovo stalo člověkem, a Boží Syn synem člověka: aby se člověk stal Božím Synem tím, že vstoupí do společenství se Slovem a dostane tak božské synovství.“⁷⁶ „Vždyť Boží Syn se stal člověkem, aby nás učinil Bohem.“⁷⁷ „Jednorozený Boží Syn, chtěje nás učinit účastnými svého božství, vzal na sebe naši přirozenost, aby, když se stal člověkem, z lidí udělal bohy.“⁷⁸ 1265, 1391
1988

II. Vtělení

461 Církev přejímá výraz svatého Jana („Slovo se stalo tělem“: Jan 1,14) a nazývá „vtělením“ skutečnost, že Boží Syn vzal na sebe lidskou přirozenost, aby v ní uskutečnil naši spásu. Církev opěvuje tajemství vtělení v jednom hymnu, který uvádí svatý Pavel: 653, 661
449

„Mějte v sobě to smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš: ačkoliv má božskou přirozenost, nic neoplřel na tom, že je rovný Bohu, ale sám sebe se zřekl, vzal na sebe přirozenost služebníka a stal se jedním z lidí. Byl jako každý jiný člověk, ponížil se a byl poslušný až k smrti, a to k smrti na kříži“ (Fil 2,5-8).⁷⁹

462 O tomtéž tajemství hovoří list k Židům:

⁷³ Sv. Řehoř z Nyssy, *Oratio catechetica*, 15: PG 45, 48B.

⁷⁴ Srov. Dt 6,4-5.

⁷⁵ Srov. Mk 8,34.

⁷⁶ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 3,19,1.

⁷⁷ Sv. Atanáš, *De incarnatione*, 54,3: PG 25, 192B.

⁷⁸ „Unigenitus Dei filius, suae divinitatis volens nos esse participes, naturam nostram assumpsit, ut homines deos faceret factus homo“, sv.

Tomáš Akvinský, *Opusculum* 57 in festo Corporis Christi, 1.

⁷⁹ Srov. Denní modlitba Církve, kantikum, I. nešpory v neděli.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

„A tak Kristus, když přicházel na svět, řekl: „Dary ani oběti jsi nechtěl, ale připravils mi tělo. V celopalech a v obětech za hřích jsi neměl zálibu. Proto jsem řekl: Tady jsem, abych plnil, Bože, tvou vůli““ (Žid 10,5-7).⁸⁰

463 Víra ve skutečné vtělení Božího Syna je rozlišovacím znamením křesťanské víry: „Ducha Božího poznáte takto: každý duch, který vyznává, že Ježíš přišel jako Mesiáš v těle, je z Boha“ (1 Jan 4,2). To je radostné přesvědčení Církve od samého počátku, když opěvuje „velké tajemství zbožnosti“: „Přišel v lidské přirozenosti“ (1 Tim 3,16).

III. Pravý Bůh a pravý člověk

464 Jedinečná a zcela zvláštní událost vtělení Božího Syna neznamená, že Ježíš Kristus je zčásti Bůh a zčásti člověk, ani že je v něm beztvárně smíšeno božství s lidstvím. Stal se opravdu pravým člověkem a zůstal přitom opravdu pravým Bohem, Ježíš Kristus je pravý Bůh a pravý člověk. Církev musela během prvních staletí hájit a objasňovat tuto pravdu víry proti bludům, které ji zkreslovaly.

88

465 První bludy spíše popíraly Kristovo pravé lidství než jeho božství (gnostický doke-tismus). Už od apoštolských dob křesťanská víra trvala na opravdovém vtělení Božího Syna, „který přišel v těle“.⁸¹ Avšak ve třetím století musela Církev potvrdit proti Pavlovi ze Samosaty (na sněmu v Antiochii), že Ježíš Kristus je Boží Syn podle přirozenosti, a ne jen adoptivní. První ekumenický koncil v Niceji roku 325 vyznal ve svém krédu, že Boží Syn „je zrozený, ne stvořený, jedné podstaty [„homousios“] s Otcem“, a odsoudil Aria, který zastával názor, že „Boží Syn vzešel z ničeho“⁸² a že je „jiné podstaty než Otec“.⁸³

242

466 Nestoriánský blud viděl v Kristu lidskou osobu spojenou s božskou osobou Božího Syna. Proti tomu svatý Cyril z Alexandrie a třetí ekumenický koncil shromážděný v Efezu v roce 431 vyznal, že „Slovo tím, že se ve své Osobě spojilo s tělem, oduševněným rozumovou duší, se stalo člověkem“.⁸⁴ Kristovo lidství nemá jiný subjekt než božskou osobu Božího Syna, který je přijal za vlastní ve chvíli svého početí. Kvůli tomu efezský koncil prohlásil v roce 431, že Maria se opravdu stala Boží Matkou pro lidské početí Božího Syna ve svém lůně; „Matka Boží... ne proto, že by Boží Slovo přijalo od ní svou božskou přirozenost, nýbrž proto, že se z ní má svaté tělo, vybavené rozumovou duší, a poněvadž je s ním Slovo spojeno ve své Osobě, říká se, že se Slovo narodilo podle těla“.⁸⁵

495

467 Monofyzité tvrdili, že lidská přirozenost jako taková přestala v Kristu existovat, protože byla přijata do božské osoby Božího Syna. Proti tomuto bludu čtvrtý ekumenický koncil v Chalcedonu v roce 541 prohlásil:

„Po vzoru svatých Otců jednomyslně učíme vyznávat jediného a téhož Syna, našeho Pána Ježíše Krista, stejně dokonalého v božství a dokonalého v lidství, pravého Boha a pravého člověka, složeného z rozumové duše a těla, soupodstatného s Otcem svým božstvím a soupodstatného s námi svým lidstvím, který „sám byl vyzkoušen ve všem možném jako my, ale nikdy se nedopustil hříchu“ (Žid 4,15), zplozeného Otcem přede všemi věky co do božství, a v těchto posledních dnech pro nás a pro naši spásu zrozeného z Panny Marie, a Matky Boží, co do lidství.

Jediného a téhož Krista, Pána, jednorozeného Syna, jehož musíme rozeznávat ve dvou přirozenostech, bez směšování, beze změny, bez rozdělení, bez odloučení. Spojením přirozeností nijak není potlačena jejich rozdílnost, ale spíše jsou vlastnosti každé uchovány a spojeny v jedinou osobu a v jedinou hypostázi.“⁸⁶

⁸⁰ Žid 10,5-7; cituje i Ž 40,7-9 (LXX).

⁸¹ Srov. 1 Jan 4,2-3; 1 Jan 7.

⁸² 1. nicejský koncil: DS 130.

⁸³ 1. nicejský koncil: DS 126.

⁸⁴ Efezský koncil: DS 250.

⁸⁵ Efezský koncil: DS 251.

⁸⁶ Chalcedonský koncil: DS 301-302.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

468 Po chalcedonském koncilu dělali někteří z Kristovy lidské přirozenosti jakýsi osobní subjekt. Proti nim pátý ekumenický koncil v Cařihradě v roce 553 prohlásil: „Je jen jedna jediná hypostáze [nebo osoba]..., totiž náš Pán, Ježíš Kristus, *Jeden z Trojice*.“⁸⁷ A tedy všichni v Kristově lidství musí být přičítáno jeho božské Osobě jako svému vlastnímu subjektu,⁸⁸ nejen zázraky, nýbrž i utrpení⁸⁹ a sama smrt: „Náš Pán Ježíš Kristus, ukřižovaný ve svém těle, je pravý Bůh, Pán slávy a Jeden ze svaté Trojice.“⁹⁰

254

616

469 Církev takto vyznává, že Ježíš je neoddělitelně pravý Bůh a pravý člověk: je skutečně Božím Synem, který se stal člověkem, naším bratrem, aniž přestal být Bohem, naším Pánem:

212

„Bůh se stal člověkem; nezměněný ve svém božství přijal naše lidství,“ zpívá římská liturgie.⁹¹ A liturgie sv. Jana Zlatoústého prohlašuje a zpívá: „Ó jednorozený Synu a Slovo Boha, ty, který jsi nesmrtelný, ráčil ses vtělit pro naši spásu v lůno svaté Boží Matky a vždy Panny Marie; ty, který ses bez proměny stal člověkem a byl jsi ukřižován, ó Kriste, Bože, ty, který jsi svou smrtí přemohl smrt, ty, který jsi Jeden ze svaté Trojice, oslavovaný s Otcem a Duchem svatým, spas nás!“⁹²

IV. Jak je Boží Syn člověkem?

470 Jelikož při vtělení byla tajemným spojením „lidská přirozenost přijata a nikoli „zničena“,“⁹³ byla Církev po staletí vedena k tomu, aby vyznávala plnou skutečnost jak Kristovy lidské duše s její rozumovou a volní činností, tak i jeho lidského těla. Zároveň však po každé musela připomínat, že Kristova lidská přirozenost náleží plně božské osobě Syna, jenž tuto přirozenost přijal. V ní vše, čím je, a vše, co koná, pochází od „Jednoho z Trojice.“ Boží Syn tedy sdílí svému lidství svůj vlastní osobní způsob existence v Trojici. Tím Kristus jak ve své duši, tak i ve svém těle vyjadřuje lidským způsobem božské jednání Trojice.⁹⁴

516

626

„Boží Syn... lidskýma rukama pracoval, lidskou myslí přemýšlel, lidskou vůlí jednal, lidským srdcem miloval. Narozen z Panny Marie, stal se opravdu jedním z nás, ve všem nám podobný kromě hříchu.“⁹⁵

2599

KRISTOVA DUŠE A JEHO LIDSKÉ POZNÁNÍ

471 Apollinaris z Laodiceje zastával názor, že u Krista Slovo nahradilo duši nebo ducha. Proti tomuto bludu Církev prohlásila, že věčný Syn přijal také rozumovou lidskou duši.⁹⁶

363

472 Lidská duše, kterou Boží Syn přijal, je obdařena opravdovým lidským poznáním. To tudíž nemohlo být samo ze sebe neomezené: bylo získáváno v historických podmínkách jeho existence, v prostoru a času. Proto Boží Syn mohl v okamžiku, kdy se stal člověkem, vzít na sebe to, že bude „prospívat moudrostí, věkem a oblibou“ (Lk 2,52), a dokonce i potřebu získávat znalosti po lidském způsobu na základě zkušenosti.⁹⁷ To odpovídalo skutečnosti jeho dobrovolného ponížení, že „vzal na sebe přirozenost služebníka“ (Fil 2,7).

⁸⁷ 2. cařihradský koncil: DS 424.

⁸⁸ Srov. už koncil v Efezu: DS 255.

⁸⁹ Srov. 2. cařihradský koncil: DS 424.

⁹⁰ 2. cařihradský koncil: DS 432.

⁹¹ Denní modlitba Církve, antifona k Zachariášovu kantiku, ranní chvály 1. ledna; srov. sv. Lev Veliký, *Sermones*, 21,2-3: PL 54, 192A.

⁹² Byzantská liturgie, Tropář „O monogenis“.

⁹³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 22.

⁹⁴ Srov. Jan 14,9-10.

⁹⁵ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 22.

⁹⁶ Srov. Damas I., Dopis východním biskupům: DS 149.

⁹⁷ Srov. Mk 6,38; 8,27; Jan 11,34 atd.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

473 Toto vpravdě lidské poznání Božího Syna však zároveň vyjadřovalo božský život jeho Osoby.⁹⁸ „Lidská přirozenost Božího Syna, *ne sama ze sebe, nýbrž díky svému spojení se Slovem*, poznávala a na sobě projevovala všechno, co odpovídá Bohu.“⁹⁹ Především je to důvěrné a bezprostřední poznání, jež má Boží Syn, který se stal člověkem, o svém Otci.¹⁰⁰ Syn také projevoval ve svém lidském poznání božsky pronikavý vhled do skrytých myšlenek lidských srdcí.¹⁰¹

240

474 Kristovo lidské poznání se díky svému spojení s božskou moudrostí v osobě vtěleného Slova těšilo plnosti vědění o věčných záměrech, jež Kristus přišel zjevit.¹⁰² Jestliže o něčem z této oblasti uznává svou nevědomost,¹⁰³ jinde o tom prohlašuje, že zjevit to není jeho posláním.¹⁰⁴

KRISTOVA LIDSKÁ VŮLE

475 Církev obdobným způsobem na šestém ekumenickém koncilu¹⁰⁵ prohlásila, že Kristus z přirozenosti dvojí vůli a dvojí jednání, božské a lidské, nikoli protikladné, ale spolupracující, takže Slovo, které se stalo tělem, chtělo lidsky v poslušnosti Otci všechno, o čem pro naši spásu božsky rozhodlo s Otcem a s Duchem svatým.¹⁰⁶ Kristova lidská vůle „následuje jeho vůli božskou bez zpěčování a bez odporu, nýbrž spíše v podřízenosti oné všemohoucí vůli“.¹⁰⁷

2008, 2824

KRISTOVO PRAVÉ TĚLO

476 Jelikož Slovo se stalo tělem přijetím pravého lidství, bylo Kristovo tělo omezené.¹⁰⁸ Proto může být Kristova lidská podoba „vykreslena“ (Gal 3,1). Na sedmém ekumenickém koncilu Církev uznala oprávněnost toho, aby tato podoba byla zobrazována na posvátných obrazech.¹⁰⁹

1159-1162
2129-2132

477 Církev zároveň vždy uznávala, že v Ježíšově těle „se nám zjevil neviditelné Bůh“.¹¹⁰ Vždyť individuální rysy Kristova těla jsou výrazem božské osoby Božího Syna. On se totiž rysy svého lidského těla přijal za své do té míry, že jejich vyobrazení na posvátném obraze může být uctíváno, neboť věřící, který uctívá Kristův obraz, „uctívá v něm osobu, jež je na něm znázorněna“.¹¹¹

SRDCE VTĚLENÉHO SLOVA

478 Ježíš nás všechny a každého z nás miloval za svého života i ve své agónii a smrti a vydal se za každého z nás, „protože on mě miloval a za mě se obětoval“ (Gal 2,20). Miloval nás všechny svým lidským srdcem. Proto Ježíšovo božské Srdce, pro naše hříchy a k naší spáse probodené,¹¹² „je chápáno jako zvláštní znamení a symbol... té lásky, jíž božský Vykupitel neustále miluje věčného Otce a všechny lidi bez výjimky“.¹¹³

487
368
2669
766**POB-01** Pobožnost k Nejsvětějšímu Srdci Páně (první pátky)⁹⁸ Srov. sv. Řehoř Veliký, dopis *Sicut aqua*: DS 475.⁹⁹ Sv. Maxim Vyznavač, *Questiones et dubia*, 66: PG 90, 840A.¹⁰⁰ Srov. Mk 14,36; Mt 11,27; Jan 1,18; 8,55 atd.¹⁰¹ Srov. Mk 2,8; Jan 2,25; 6,61 atd.¹⁰² Srov. Mk 8,31; 9,31; 10,33-34; 14,18-20.26-30.¹⁰³ Srov. Mk 13,32.¹⁰⁴ Srov. Sk 1,7.¹⁰⁵ 3. cařihradský koncil (681).¹⁰⁶ Srov. 3. cařihradský koncil (681): DS 556-559.¹⁰⁷ 3. cařihradský koncil (681): DS 556.¹⁰⁸ Srov. lateránský koncil (649): DS 504.¹⁰⁹ 2. nicejský koncil (787): DS 600-603.¹¹⁰ Římský misál, Preface 2. o Narození Páně.¹¹¹ 2. nicejský koncil (787): DS 601.¹¹² Srov. Jan 19,34.¹¹³ Pius XII., encyklika *Haurietis aquas*: DS 3924; srov. také encyklika *Mystici corporis*: DS 3812.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

Prvním oddaným ctitelem Ježíšova Srdce byl apoštol Jan, naslouchající pozorně živoucímu bijícímu Srdci. Druhým, neméně oddaným, byla Marie Magdaléna. Oba dva se podle logiky lásky sešli u kříže na Kalvárii. Kult Ježíšova Srdce začal právě zde. A je zde i první svatý tohoto Srdce: sv. Longin, setník římského prokurátora, který probodává Božské Srdce a tváří v tvář jemu se obrací. Jemu vděčíme, že byl nástrojem Božího úradku a otevřel nám Ježíšovo Srdce, poklad všech chudých a pokorných. – Středověkými ctiteli byli např. sv. Gertruda Velká nebo sv. Mechtilda (s neviditelnými stigmaty).

Svatá Markéta Maria Alacoque (1647-1690) z klášterní komunity Paray-le-Monial, měla zjevení P. Ježíše od r. 1673 do své smrti. V r. 1687 jí slíbil: „Slibuji při nesmírném milosrdenství svého Srdce, že moje všemohoucí láska propůjčí všem, kteří po devět po sobě jdoucích prvních pátků měsíce mne přijmou, milost, že u nich setrvám až do konce. Nezemřou ve stavu nemilosti a bez svatých svátostí. Božské Srdce jim bude bezpečným útočištěm v jejich posledních okamžicích.“

Papež bl. Pius IX. zasvětil Božskému Srdci celou církev r. 1875, papež Lev XIII. zasvětil Božskému Srdci v r. 1899 celý svět a celý význam událostí v klášteře Paray-le-Monial a vizionářku Markétu Marii Alacoque (svatořečenou r. 1920) připomněl v encyklice „Annum sacrum“.

Zaslíbení Božského Srdce Páně (vyňatá ze spisů sv. Markéty Alacoque)

1. Ctitelům svého Srdce dám všechny milosti potřebné v jejich stavu a požehnám všem jejich podnikům.
2. Budu jim útěchou ve všech obtížích.
3. Hříšníci najdou v mém Srdci nevyčerpatelný pramen milosrdenství.
4. Vlažní dosáhnou bývalé horlivosti, duše horlivé dospějí vbrzku vysoké dokonalosti.
5. Zachráním před věčnou záhubou ty, kteří budou naplnění opravdovou pobožností k mému Srdci a jemu zasvěcení; mé Srdce jim bude bezpečným útočištěm proti všem nepřáteřským úkladům, zvláště pak v poslední hodinu.
6. Jména těch, kteří rozšiřují úctu k mému Srdci, vepíši do Mého a nikdy nevymaži.
7. Zdroj požehnání vyliji na domy, kde bude uctíván obraz mého Srdce; rozdvojené spojím a rodinám udělím pokoj.
8. Budu chránit rodiny od jakéhokoliv nedostatku, jen když se na mne s důvěrou obrátí.
9. Požehnám a odvrátím trest Boží spravedlnosti a spojím ve svornosti srdce v těch náboženských sdruženích, která se postaví pod mou ochranu.
10. Těm, kteří pracují na spáse duší, dám milost, že obrátí i nejzatvrzelejší srdce.
11. Zahnu nebeským požehnáním ty, kteří ve svátek mého Srdce přistoupí ke stolu Páně, aby odčinili urážky mně způsobené, především Nejsvětější Svátosti (Eucharistii).
12. Dám milost vytrvání těm, kteří po devět prvních pátků měsíce přistoupí ke stolu Páně (budou-li vždy dělat, co mají).

POB-02 Pobožnost k Nejčistšímu Srdci Panny Marie (první soboty) (Mariánská úcta, její důvody a cíle viz MAR-01)

Vyznavačem Mariina Srdce byl už sv. Augustin, sv. Bernardin Sienský, sv. Ignác z Loyoly a sv. František Saleský. Do katolické liturgie ji uvedl sv. Jan Eudes (1601-1680), inspirovaný Marií des Vallés, duší-obětí, kterou poznal při misiích v Normandii. Tato duše byla podivuhodnou Ježíšovou důvěrníci jako sestra Markéta Maria Alacoque. Na své opravdové rozšíření však musela pobožnost čekat až do moderní doby. V r. 1925 požádala P. Maria Lucii, vizionářku z Fatimy (František a Hyacinta již byli mrtví; svatořečení byli 13.5.2000 ve Fatmě), o prvních pět sobot na smír za rouhání a nevděk. P. Maria řekla: „Řekni všem, že kdo se během pěti měsíců v roce v první sobotní den vyzpovídají, půjdou k přijímání, pomodlí se růžencem a čtvrt hodiny stráví v mé společnosti meditací nad mystérii růžence (viz POB-04) s úmyslem, aby mi poskytli důstojnou nápravu, slibuji, že budu přítomna při jejich smrtelné hodině se všemi milostmi potřebnými ke spáse jejich duší.“ Tak vedle Ježíšových prvních pátků vznikl i kult mariánských prvních sobot. Počet sobot byl později P. Ježíšem zvýšen na devět shodně jako u prvních pátků.

Při zjevení 15.8.1942 sestře Natálii P. Ježíš pootevřel plášť Svaté Panny, aby ukázal Srdce své Matky, a řekl: „Tak, jako svým narozením jsem se světu představil prostřednictvím Neposkvrněného Srdce mé Matky, právě tak prostřednictvím téhož Srdce duše dospějí k mému Srdci. – Hle, Neposkvrněné Srdce, v němž jsem učinil sídlo milosti pro svět a duše! Toto Srdce je bezpečný pramen mých milostí, které z něho vyvěrají pro život a pro

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

posvěcování světa. Protože Otec mi dal všechnu moc na nebi i na zemi, Neposkvrněné Srdce své Matky jsem nadal mocí, která zvítězí nad hříchem a světem. Má dcero, prostřednictvím Markéty (Alacoque) jsem celému světu dal velké sliby (viz POB-01). Ale protože jsem ve své dobrotě nekonečný a v milosti nevyčerpatelný, nyní slibuji ještě více. Touží-li duše po tom, aby se mé sliby na nich splnily, nechť milují a uctívají Mariino Neposkvrněné Srdce. Dosvědčí to tak, že mě budou přijímat ve svatém přijímání po přípravě plné pokání po devět prvních sobot po sobě následujících měsíců, tak jako po oněch devět prvních pátků v měsíci, a to se záměrem, aby ve spojení s Neposkvrněným Srdcem mé Matky byly mému Božskému Srdci poskytovány skutky pokání.“

Invokace vhodná pro toto sobotní svaté přijímání: „Božské Srdce Ježíšovo, obětuji ti prostřednictvím Neposkvrněného Srdce Mariina toto svaté přijímání jako pokání a nápravu všech urážek, jimiž tě lidstvo nepřestává zahrnovat.“

(Osoby, které se zpovídají před prvním pátkem měsíce, se nemusí v sobotu znovu zpovídat, pokud zůstaly ve stavu milosti; padne-li první sobota na první den měsíce a předchází-li tedy prvnímu pátku, je třeba se zpovídat, je-li k tomu příležitost.)

Zaslíbení Neposkvrněného Srdce Panny Marie (daná P.Ježíšem sestře Marii-Natalii 15.8.1942)

1. Všechno, oč duše prosí mé Srdce skrze Srdce mé Matky, jim udělím ještě během nověny, budou-li o to prosit s důvěrou.
2. Za všech životních okolností pocítí podporu a požehnání mé Matky.
3. V těchto duších i v jejich rodinách zavládne mír, porozumění a láska.
4. V rodinách nebude ani pohoršení, ani zklamání, ani nespravedlnost.
5. Manželé se nerozvedou; rozvedení se zase vrátí k sobě.
6. Rodiny budou žít ve shodě a vytrvají v pravé víře.
7. Matky v požehnaném stavu se budou těšit zvláštní ochraně mé Matky a dostanou všechno, oč budou pro sebe a své dítě prosit.
8. Chudí naleznou příbytek a potravu.
9. Duše najdou zalíbení v modlitbě a utrpení a naučí se milovat Boha, bližního i nepřátele.
10. Hříšníci se obrátí bez zvláštních překážek, i když bude za ně nověna konána jinou osobou.
11. Hříšníci neupadnou znovu do svých hříchů a dosáhnou nejen odpuštění hříchů, ale dokonalou lítostí a láskou získají znovu křestní nevinnost.
12. Kdo tuto nověnu vykonává ve stavu milosti, ani potom nebude mé Srdce urážet těžkým hříchem, a to až do smrti. (Platí zvláště pro děti.)
13. Duše, která se upřímně obrátí k Bohu, vyvázne nejenom z věčného ohně, ale z i ohně očistce.
14. Vlažné duše zahoří zápalen a v horlivosti vytrvají a v krátké době dosáhnou velké dokonalosti a svatosti.
15. Když tuto nověnu vykonají rodiče nebo některý člen rodiny, nebude žádné dítě ani nikdo jiný z rodiny zavržen.
16. Z mladých obdrží mnozí povolání k duchovnímu stavu.
17. Ti, kteří ztratili víru, ji opět naleznou, a bloudící se zase vrátí do pravé Církve.
18. Duchovní a řeholníci zůstanou věrní svému povolání. Ti, kteří se zpronevěřili svému povolání, obdrží milost pokání a návratu.
19. Rodiče a představení obdrží pomoc nejen v duchovních, ale i hmotných záležitostech.
20. Duše budou snadno unikat pokušením těla, světa a satana.
21. Pyšní se rychle stanou pokornými a nenávisťní se nechají přemoci láskou.
22. Horlivé duše zakusí sladkost modlitby a obětí; nebudou zneklidňovány ani strachem, ani pochybami.
23. Umírající budou z tohoto světa odcházet bez smrtelného zápasu a bez útoků ďábla. Náhlá a nenadálá smrt je nepřekvapí.
24. Umírající budou uchopeni velkou touhou po věčném životě a odevzdají se do mé vůle, umírajíce v náručí mé Matky.
25. Při soudu zakusí zvláštní ochranu mé Matky.
26. Duše obdrží milost, aby nad mým utrpením a bolestmi mé Matky pocítily vnitřní soucit a lásku.
27. Duším, které touží po dokonalosti, se dostane cti, že obdrží hlavní ctnosti mé Matky: pokoru, čistotu, lásku.
28. Ať už budou nemocné nebo se těšit úplnému zdraví, bude je doprovázet jistá vnitřní i vnější radost a uspokojení.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

29. Duše zamilované do duchovního života obdrží milost, aby bez zvláštních obtíží neustále prožívaly přítomnost mé Matky i mou vlastní přítomnost.
30. Duše, které pokročily v mystickém sjednocení, obdrží milost, že budou pociťovat, že ne-žijí samy, ale že v nich žije já – to znamená, že to já miluji jejich srdcem, modlím se jejich duší, mluvím jejich jazykem, sloužím celou jejich bytostí. Budou prožívat zázračnou zkušenost pocitu, že všechno, co je v nich dobrého, krásného, svatého, pokorného, mírného, poslušného, šťastného a velkolepého, jsem ve všem a vždycky já sám, všemohoucí, nekonečný Pán, jediná Láska, jediný Bůh.
31. Duše, které vykonají tuto nověnu, budou po celou věčnost zářit jako čisté lilie kolem Neposkvrněného Srdce mé Matky.
32. Já, Boží Beránek, s Otcem i Duchem svatým, se budu věčně radovat z těchto duší, které září na Neposkvrněném Srdci mé Matky jako lilie a skrze mé Nejsvětější Srdce dojdou věčné slávy.
33. Duše zamilované do duchovního života budou rychle postupovat v praktikování víry a ctnostného života.

K těmto Ježíšovým slibům připojila Panna Maria svůj „VELKÝ SLIB“:

„Každou první sobotu v měsíci budou brány pekla zavřeny. Očistec otevře své brány a mnoho duší bude přijato v nebi. Toto je účinek milosrdné lásky mého Syna, který ho použije, aby odměnil duše, uctívající mé Neposkvrněné Srdce.“

Souhrn

- 479** *Jednorozený Syn Otce, věčné Slovo, tj. Slovo a podstatný obraz Otce, se v čase Otcem stanoveném vtělil: aniž ztratil božskou přirozenost, přijal přirozenost lidskou.*
- 480** *Ježíš Kristus je v jednotě své božské Osoby pravý Bůh a pravý člověk; proto je jediným prostředníkem mezi Bohem a lidmi.*
- 481** *Ježíš Kristus má dvojí přirozenosti, božskou a lidskou, ne smíšený, nýbrž spojený v jediné osobě Božího Syna.*
- 482** *Kristus jakožto pravý Bůh a pravý člověk, má lidský rozum a lidskou vůli, a ty jsou v dokonalé harmonii podřízeny jeho božskému rozumu a jeho božské vůli, jež má společné s Otcem a Duchem svatým.*
- 483** *Vtělení je tedy tajemstvím obdivuhodného spojení božské a lidské přirozenosti v jediné osobě Slova.*

2. odstavec

„... SKRZE DUCHA SVATÉHO PŘIJAL TĚLO Z MARIE PANNY“

I. Skrze Ducha svatého...

484 Zvěstování Panně Marii zahajuje „plnost času“ (Gal 4,4), to je splnění příslibů a příprav. Maria je povolána, aby počala toho, v němž „přebývá všechna plnost božství“ (Kol 2,9). Boží odpověď na její „Jak se to stane? Vždyť muže nepoznávám!“ (Lk 1,34) je dána mocí Ducha: „Duch svatý sestoupí na tebe“ (Lk 1,35).

461

485 Poslání Ducha svatého je vždy spojeno s posláním Syna a zaměřeno na ně.¹¹⁴ Duch svatý, který je „Pánem a dárce života“, je poslán posvětit lůno Panny Marie a božsky ji oplodnit, aby tak počala Syna věčného Otce v lidství vzatého z jejího lidství.

689, 723

¹¹⁴ Srov. Jan 16,14-15.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

486 Protože Otcův jednorozený Syn byl počat jako člověk v lůně Panny Marie, je „Kristem“, to je pomazaný Duchem svatým¹¹⁵ již od počátku své lidské existence, i když se navenek se projeví postupně: pastýřům,¹¹⁶ mudrcům,¹¹⁷ Janu Křtiteli,¹¹⁸ učedníkům.¹¹⁹ Celý život Ježíše Krista bude tedy ukazovat, jak ho „Bůh pomazal Duchem svatým a mocí“ (Sk 10,38).

II.... narodil se z Marie Panny

487 Co katolická víra vyznává o Marii, pramení z toho, co vyznává o Kristu; co však učí o Marii, to opět osvětluje její víru v Krista.

963

MARIINO PŘEDURČENÍ

488 „Bůh poslal svého Syna“ (Gal 4,4), chtěl však svobodnou spolupráci jednoho tvora, aby mu dal tělo.¹²⁰ Kvůli tomu Bůh od věčnosti vyvolil za matku svého Syna jednu izraelskou dceru, židovskou dívku z Nazareta v Galileji, „pannu zasnoubenou s mužem jménem Josef z Davidova rodu a ta panna se jmenovala Maria“ (Lk 1,26-27):

„Otec milosrdenství však chtěl, aby vtělení předcházela souhlas předurčené matky, aby ta, jako kdysi žena přispěla ke smrti, žena přispěla i k životu.“¹²¹

489 Po celý Starý zákon bylo Mariino poslání *připravováno* posláním svatých žen. Na počátku je Eva: navzdory své neposlušnosti dostává příslib potomstva, které zvítězí nad zlým duchem,¹²² a také slib, že bude matkou všech živých.¹²³ V síle tohoto příslibu Sára počne syna i přes své stáří.¹²⁴ Proti všemu lidskému očekávání Bůh volí to, co je považováno za bezmocné a slabé,¹²⁵ aby ukázal, že je věrný tomu, co přislíbil: Annu, Samuelovu matku,¹²⁶ Deboru, Rúť, Juditu, Ester a mnohé další ženy. Maria „vyniká mezi pokornými a chudými Páně, kteří od něho s důvěrou očekávají a přijímají spásu. S ní konečně, přeslavnou dcerou Siónu, po dlouhém čekání na splnění zaslíbení přišla plnost času a uskutečňuje se nový plán spásy“.¹²⁷

722

410

145

64

NEPOSKVRNĚNÉ POČETÍ

490 K tomu, aby Maria byla Matkou Spasitele, „byla od Boha obdařena dary hodnými tak velkého úkolu“.¹²⁸ Anděl Gabriel ji při zvěstování zdraví jako „milostiplnou“ (Lk 1,28). Aby mohla dát svobodný souhlas své víry ke svému vyvolení, které jí bylo oznámeno, bylo třeba, aby byla cele nesena Boží milostí.

2676, 2853

2001

491 Církev si během staletí uvědomila, že Maria, plná Boží milosti,¹²⁹ byla vykoupěna už od svého početí. To hlásá dogma o Neposkvrněném Početí, které vyhlásil roku 1854 papež Pius IX.:

411

¹¹⁵ Srov. Mt 1,20; Lk 1,35.

¹¹⁶ Srov. Lk 2,8-20.

¹¹⁷ Srov. Mt 2,1-12.

¹¹⁸ Srov. Jan 1,31-34.

¹¹⁹ Srov. Jan 2,11.

¹²⁰ Srov. Žid 10,5.

¹²¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 55.

¹²² Srov. Gn 3,15.

¹²³ Srov. Gn 3,20.

¹²⁴ Srov. Gn 18,10-14; 21,1-2.

¹²⁵ Srov. 1 Kor 1,27.

¹²⁶ Srov. 1 Sam 1.

¹²⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 55.

¹²⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 56.

¹²⁹ Srov. Lk 1,28.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

„Blahoslavená Panna Maria byla od prvního okamžiku svého početí byla pro zvláštní milost a výsadu všemohoucího Boha, vzhledem k zásluhám Ježíše Krista, Spasitele lidského rodu, uchráněna jakékoliv poskvrny dědičného hříchu.“¹³⁰

492 Tento „jas jedinečné svatosti“, kterým je Maria ozdobena „od prvního okamžiku svého početí“, ¹³¹ dostává zcela od Krista: „byla vykoupěna vznešenějším způsobem vzhledem k zásluhám svého Syna“. ¹³² Víc, než kteroukoliv jinou stvořenou osobu, ji Otec v Kristu „zahrnul z nebe rozmanitými duchovními dary“ (Ef 1,3). V něm ji „vyvolil ještě před stvořením světa“, aby byla před ním svatá a neposkvrněná v lásce (Ef 1,4).

2011

1077

493 Otcové východní tradice nazývají Boží Matku „celou svatou“ [Panaghia], slaví ji jako „nedotčenou jakoukoliv poskvrnou hříchu, takřka modelovanou Duchem svatým a vytvořenou jako nové stvoření“. ¹³³ Z Boží milosti zůstala Maria po celý svůj život nedotčena jakýmkoli osobním hříchem.

„STAŇ SE MI PODLE TVÉHO SLOVA...“

494 Na oznámení, že mocí Ducha svatého porodí „Syna Nejvyššího“, ačkoliv nežije s mužem, ¹³⁴ Maria odpověděla tím, že „ochotně uvěřila“ (Řím 1,5) s jistotou, že „u Boha není nic nemožného“: „Jsem služebnice Páně: ať se mi stane podle tvého slova“ (Lk 1,37-38). „A tak se Maria... souhlasí s Božím slovem, stala se matkou Ježíšovou. Přijala spásnou Boží vůli celým srdcem a bez jakékoli zábrany hříchů, zasvětila se cele jako služebnice Páně osobě a dílu svého Syna a pod ním a s ním – z milosti všemohoucího Boha – sloužila tajemství vykoupění.“¹³⁵

2617, 148

968

Jak praví svatý Irenej, „svou poslušností se stala příčinou spásy pro sebe i pro celé lidské pokolení.“ Proto mnozí svatí otcové ve svých kázáních s oblibou mluví podobně jako on: „Uzel, vzniklý neposlušností Evy, byl rozvázán poslušností Marie. Co zauzila panna Eva nevěrou, to rozuzlila Panna Maria vírou.“ Ve srovnání s Evou nazývají Marii „matkou živých“ a často zdůrazňují: „Smrt přišla prostřednictvím Evy, život prostřednictvím Marie.“¹³⁶

726

MARIINO BOŽSKÉ MATEŘSTVÍ

495 Maria, nazývaná v evangeliích „Ježíšovou Matkou“ (Jan 2,1; 19,25), ¹³⁷ ještě před narozením svého Syna je z vnuknutí Ducha svatého pozdravena jako „matka mého Pána“ (Lk 1,43). Vždyť Ten, kterého počala z Ducha svatého a který se stal skutečně jejím synem, není nikdo jiný než věčný Syn Otce, druhá osoba Nejsvětější Trojice. Církev vyznává, že Maria je skutečně *Bohorodička* [Theotokos]. ¹³⁸

466, 2677

MARIINO PANENSTVÍ

496 Už od prvních věroučných formulací ¹³⁹ Církev vyznávala, že Ježíš byl počat v lůně Panny Marie pouze mocí Ducha svatého, a zdůrazňovala také tělesný aspekt této události: Ježíš byl počat „bez mužského semene, působením Ducha svatého“. ¹⁴⁰ V panen- ském početí Otcové vidí znamení, že jde opravdu o Božího Syna, který přišel v lidském těle:

¹³⁰ Pius IX., bula *Ineffabilis Deus*: DS 2803.

¹³¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 56.

¹³² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 53.

¹³³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 56.

¹³⁴ Srov. Lk 1,28-37.

¹³⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 56.

¹³⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 56; srov. sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 3,22,4.

¹³⁷ Srov. Mt 13,55.

¹³⁸ Srov. efenzský koncil: DS 251.

¹³⁹ Srov. DS 10-64.

¹⁴⁰ Lateránský koncil (649): DS 503.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

Tak svatý Ignác Antiochijský (počátek 2. století) píše: „Jste... naplnění vírou v našeho Pána, který skutečně je podle těla z rodu Davidova¹⁴¹ a Boží Syn z vůle a moci Boží,¹⁴² který se skutečně narodil z panny..., za vlády Poncia Piláta... byl skutečně za nás přibit... skutečně trpěl, stejně jako skutečně vstal z mrtvých.“¹⁴³

497 Evangelní vyprávění¹⁴⁴ považují panenské početí za Boží dílo, které přesahuje jakékoliv chápání a jakoukoliv lidskou možnost.¹⁴⁵ „Vždyť dítě, které počala, je z Ducha svatého,“ říká anděl Josefovi o Marii, jeho snoubence (Mt 1,20). Církev v tom vidí splnění Božího příslibu daného prorokem Izaiášem: „Hle, panna počne a porodí Syna.“¹⁴⁶

498 Mlčení Markova evangelia a listů Nového zákona o Mariině panenském početí působilo někdy rozpaky. Tak mohly vyvstávat pochybnosti, zda se nejedná o legendy nebo teologické konstrukce, které nechťejí vypovídat o skutečné historické události. Na to lze odpovědět: Víra v panenské početí Ježíše narazila na prudký odpor, posměch nebo nepochopení od nevěřících, židů i pohanů¹⁴⁷: nebyla tedy nijak motivována pohanským bájeslovím nebo nějakým přizpůsobením dobovým názorům. Smysl této události je dostupný jen pohledu víry, která ji vidí v oné „vnitřní souvislosti, jež spojuje navzájem všechna tajemství“,¹⁴⁸ v celku Kristových tajemství, od vtělení až po jeho velikonoční tajemství. O této souvislosti svědčí již svatý Ignác Antiochijský: „Kníže tohoto světa neznal Mariino panenství a její porod, stejně jako smrt Páně: tři vznešená tajemství, která se uskutečnila v Božím mlčení.“¹⁴⁹

90

2717

MARIA — „VŽDY PANNA“

499 Prohloubení víry v panenské mateřství přivedlo Církev k vyznávání skutečného a trvalého Mariina panenství¹⁵⁰ i při porodu Božího Syna, který se stal člověkem.¹⁵¹ Vždyť Kristovo narození „její panenskou čistotu neporušilo, nýbrž posvětilo“. ¹⁵² Liturgie Církve slaví Marii jako „Aeiparthenos“, vždy Pannu.¹⁵³

500 Na to se někdy namítá, že Písmo mluví o Ježíšových bratřích a sestřích.¹⁵⁴ Církev tato místa vždy chápala tak, že se tím neoznačují další děti Panny Marie: vždyť Jakub a Josef, „Ježíšovi příbuzní“ (Mt 13,55) jsou syny Marie, Kristovy učednice,¹⁵⁵ která je příznačně určena jako „druhá Marie“ (Mt 28,1). Jde o Ježíšovy nejbližší příbuzné, podle způsobu vyjadřování, které nebylo ve Starém zákoně nijak neobvyklé.¹⁵⁶

501 Ježíš je jediným Mariiným Synem. Avšak Mariino duchovní mateřství¹⁵⁷ se vztahuje na všechny lidi, které on přišel spasit: „Zrodila Syna, kterého Bůh ustanovil za prvního z mnoha bratří“ (Řím 8,29), totiž věřících, při jejichž zrození a vychovávání ona spolupracuje svou mateřskou láskou.¹⁵⁸

969

970

MARIINO PANENSKÉ MATEŘSTVÍ V BOŽÍM PLÁNU

502 Pohled víry může v souvislosti s celým zjevením odhalit tajemné důvody, pro které Bůh ve svém úradku spásy chtěl, aby se jeho Syn narodil z Panny. Tyto důvody se týkají

90

¹⁴¹ Srov. Řím 1,3.¹⁴² Srov. Jan 1,13.¹⁴³ Sv. Ignác Antiochijský, List Smyrňanům, 1-2.¹⁴⁴ Srov. Mt 1,18-25; Lk 1,26-38.¹⁴⁵ Srov. Lk 1,34.¹⁴⁶ Iz 7,14; podle řeckého překladu Mt 1,23.¹⁴⁷ Srov. sv. Justin, *Dialogos cum tryphone Judaeo*, 99,7; Origenes, *Contra Celsum*, 1,32.69; atd.¹⁴⁸ 1. vatikánský koncil: DS 3016.¹⁴⁹ Sv. Ignác Antiochijský, *Epistula ad Ephesios*, 19,1; srov. 1 Kor 2,8.¹⁵⁰ Srov. 2. cařihradský koncil: DS 427.¹⁵¹ Srov. sv. Lev Veliký, dopis *Lectis dilectionis tuae*: DS 291; Pelagius I., dopis *Humani generis*: DS 442; lateránský koncil (649): DS 503;16. toledský koncil: DS 571; Pius IV., konstituce *Cum quorundam hominum*: DS 1880.¹⁵² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 57.¹⁵³ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 52.¹⁵⁴ Srov. Mk 3,31-35; 6,3; 1 Kor 9,5; Gal 1,19.¹⁵⁵ Srov. Mt 27,56.¹⁵⁶ Srov. Gn 13,8; 14,16; 29,15 atd.¹⁵⁷ Srov. Jan 19,26-27; Sk 12,17.¹⁵⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 63.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

jak Kristovy osoby a jeho vykupitelského poslání, tak i Mariina přijetí tohoto poslání ve prospěch všech lidí.

503 Mariino panenství ukazuje, že při vtělení měl absolutní iniciativu Bůh. Ježíšovým Otcem je pouze Bůh.¹⁵⁹ „Lidská přirozenost, kterou přijal, jej nikdy neoddělila od Otce... skrze přirozenost Syn Otce svým božstvím, skrze přirozenost Syn Matky svým lidstvím, ale ve vlastním smyslu Boží Syn v obou svých přirozenostech.“¹⁶⁰ 422

504 Ježíš byl počat z Ducha svatého a narodil se z Panny Marie, protože je *nový Adam*,¹⁶¹ kterým začíná nové stvoření: „První člověk byl ze země, druhý člověk je z nebe“ (1 Kor 15,47). Kristovo lidství je od samého početí naplněno Duchem svatým, protože Bůh mu „dává Ducha v míře neomezené“ (Jan 3,34). Z této plnosti Krista, hlavy vykoupeného lidstva,¹⁶² „jsme dostali všichni... milost za milostí“ (Jan 1,16). 359

505 Ježíš, nový Adam, zahajuje svým panenským počtím *nové zrození* adoptivních dětí usku-
tečně vírou v Duchu svatém. „Jak se to stane?“ (Lk 1,34).¹⁶³ Účast na božském životě nepo-
chází „z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže, ale z Boha“ (Jan 1,13). Přijetí tohoto života je pa-
nenské, protože je člověku zcela darován Duchem. Snubní smysl lidského povolání ve vztahu k
Bohu¹⁶⁴ se dokonale naplňuje Mariiným panenským mateřstvím. 1265

506 Maria je panna, protože její panenství je *znamením její víry*, „kterou neoslabila žádná po-
chybnost“, a její bezvýhradné odevzdanosti do Boží vůle.¹⁶⁵ Svou vírou se stala matkou Spasitele:
„Maria je blaženější tím, že přijala víru v Krista, než tím, že ho tělesně počala.“¹⁶⁶ 148, 1814

507 Maria je zároveň Panna i Matka, protože je obrazem a nejdokonalejším uskutečněním Cír-
ve.¹⁶⁷ „Církev... sestává přijetím Božího slova také matkou: kázáním a křtem totiž rodí k novému a
nesmrtelnému životu děti počaté z Ducha svatého a zrozené z Boha. A je také panna, protože ne-
porušeně a čistě zachovává věrnost slíbenou Snoubenci.“¹⁶⁸ 967
149

Souhrn

508 *Z Evina potomstva Bůh vyvolil Pannu Marii, aby byla Matkou jeho Syna. Jako „plná milosti“ je „nejvznešenějším plodem vykoupení“;¹⁶⁹ od prvního okamžiku svého početí je zcela uchráněna poskvrny prvotního hříchu a během svého života se nedopustila žádného osobního hříchu.*

509 *Maria je opravdu „Matka Boží“, protože je matkou vtěleného věčného Božího Syna, který je sám Bohem.*

510 *Maria zůstala „pannou, když počala svého Syna, pannou, když ho porodila, pannou, když ho nosila v lůně, pannou, když ho živila mateřským mlékem, pannou navždy“.¹⁷⁰ celým svým bytím byla „služebnicí Pána“ (Lk 1,38).*

511 *Panna Maria „ze svobodné víry a poslušnosti spolupracovala na lidské spáse“.¹⁷¹ Vyslovila své „fiat“ „jménem celého lidského rodu“¹⁷²: svou poslušností se stala novou Evou, matkou živých.*

¹⁵⁹ Srov. Lk 2,48-49.

¹⁶⁰ Koncil ve Friuli (796): DS 619.

¹⁶¹ Srov. 1 Kor 15,45.

¹⁶² Srov. Kol 1,18.

¹⁶³ Srov. Jan 3,9.

¹⁶⁴ Srov. 2 Kor 11,2.

¹⁶⁵ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 63 a 1 Kor 7,34-35.

¹⁶⁶ Sv. Augustin, *De sancta virginitate*, 3: PL 40, 398.

¹⁶⁷ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 63.

¹⁶⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 64.

¹⁶⁹ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 103.

¹⁷⁰ Sv. Augustin, *Sermones*, 186,1: PL 38, 999.

¹⁷¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 56.

¹⁷² Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III,30,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

3. odstavec

TAJEMSTVÍ KRISTOVA ŽIVOTA

512 Vyznání víry mluví, pokud jde o Kristův život, jen o tajemstvích vtělení (početí a narození) a Velikonoc (utrpení, ukřižování, smrt, pohřbení, sestup do pekel, vzkříšení, nanebevstoupení). Nic se výslovně neříká o tajemstvích Ježíšova skrytého života ani o jeho veřejné činnosti, avšak články víry, týkající se Ježíšova vtělení a Velikonoc, osvětlují *celý* Kristův pozemský život. Všechno od samého počátku, „co Ježíš konal a čemu učil až do dne, kdy byl vzat do nebe“ (Sk 1,1-2), je třeba vidět ve světle tajemství Vánoc a Velikonoc.

1163

513 Katecheze bude podle okolností rozvíjet celé bohatství Ježíšových tajemství. Postačí zde vyložit některé body společné všem tajemstvím Kristova života (I), potom stručně načrtnout hlavní tajemství Ježíšova skrytého (II) i veřejného (III) života.

426, 561

I. Celý Kristův život je tajemství

514 V evangeliích nenajdeme o Ježíši mnoho věcí, které upoutávají lidskou zvědavost. Téměř vůbec se tam nemluví o jeho životě v Nazaretě ani tam není zmínka o značné části jeho veřejného života.¹⁷³ To, co je v evangeliích, bylo napsáno „abyste věřili, že Ježíš je Mesiáš, Syn Boží a s vírou abyste měli život v jeho jménu“ (Jan 20,31).

515 Evangelia sepsali lidé, kteří byli mezi prvními, kdo uvěřili¹⁷⁴ a kteří tuto víru chtěli předat druhým. Protože vírou poznali, kdo je Ježíš, mohli vidět a ukázat stopy jeho tajemství v celém jeho pozemském životě. Od plenek při jeho narození¹⁷⁵ až po ocet jeho utrpení¹⁷⁶ a po roušku nalezenou po jeho vzkříšení,¹⁷⁷ je všechno v Ježíšově životě znamením jeho tajemství. Svými skutky, svými zázraky, svými slovy zjevil, že „v něm přebývá celá plnost Božství“ (Kol 2,9). Proto se jeho lidství jeví jako „svátost“, tj. jako znamení a nástroj jeho božství a spásy, kterou Ježíš přináší: co bylo na jeho pozemském životě viditelné, to přivádělo k neviditelnému tajemství jeho božského synovství a jeho vykupitelského poslání.

126

609, 774

477

SPOLEČNÉ RYSY JEŽÍŠOVÝCH TAJEMSTVÍ

516 Celý Kristův život je *zjevením* Otce: jeho slova a jeho skutky, jeho mlčení i jeho utrpení, to, jaký byl a jak mluvil. Ježíš může říci: „Kdo viděl mne, viděl Otce“ (Jan 14,9) a Otec: „To je můj vyvolený Syn, toho poslouvejte“ (Lk 9,35). Protože se náš Pán stal člověkem, aby plnil vůli Otce,¹⁷⁸ i sebemenší rysy jeho tajemství ukazují „Boží lásku k nám“ (1 Jan 4,9).

65

2708

517 Celý Kristův život je tajemstvím *vykoupení*. Vykoupení je především plodem krve prolité na kříži,¹⁷⁹ avšak toto tajemství působí v celém Kristově životě: již v jeho vtělení, když se sám stává chudým a nás obohacuje svou chudobou;¹⁸⁰ v jeho skrytém životě,¹⁸¹ když svou poslušností napravuje naši neposlušnost; v jeho slově, které očišťuje jeho po-

606, 1115

¹⁷³ Srov. Jan 20,30.¹⁷⁴ Srov. Mk 1,1; Jan 21,24.¹⁷⁵ Srov. Lk 2,7.¹⁷⁶ Srov. Mt 27,48.¹⁷⁷ Srov. Jan 20,7.¹⁷⁸ Srov. Žid 10,5-7.¹⁷⁹ Srov. Ef 1,7; Kol 1,13-14; 1 Petr 1,18-19.¹⁸⁰ Srov. 2 Kor 8,9.¹⁸¹ Srov. Lk 2,51.

668, 2748

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

sluchače,¹⁸² v uzdravování a vymítání zlých duchů, skrze které „vzal na sebe naše slabosti a nesl naše nemoci“ (Mt 8,17);¹⁸³ svým zmrtvýchvstáním, jímž nás ospravedlnil.¹⁸⁴

518 Celý Kristův život je tajemstvím *opětného soustředění dějin spásy v Kristu jako Hlavě* (rekapitulace). Všechno, co Ježíš dělal, říkal a trpěl, bylo zaměřeno na návrat člověka padlého hříchem k jeho původnímu povolání:

„Když se vtělil a stal se člověkem, provedl rekapitulaci dlouhých lidských dějin a v krátké době nám zjednal spásu, takže jsme v Ježíši Kristu znovu získali, co jsme ztratili v Adamovi, totiž možnost být Božím obrazem podle jeho podoby.¹⁸⁵ Proto také Kristus prošel všemi věky života a tím vrátil všem lidem společenství s Bohem.“¹⁸⁶

NAŠE SPOJENÍ S JEŽÍŠOVÝMI TAJEMSTVÍMI

519 Celé Kristovo bohatství „je určené každému člověku a je pro každého dobrem“.¹⁸⁷ Kristus totiž nežil svůj život pro sebe, nýbrž *pro nás*, od svého vtělení „pro nás lidi a pro naši spásu“ až ke své smrti „za naše hříchy“ (1 Kor 15,3) a ke svému zmrtvýchvstání „pro naše ospravedlnění“ (Řím 4,25). I nyní je „naším přímělníkem u Otce“ (1 Jan 2,1), „je stále živ, aby se přimlouval“ za nás (Žid 7,25). Se vším, co pro nás jednou provždy prožil a vytrpěl, se navždy „stará o naše záležitosti u Boha“ (Žid 9,24).

793, 602

1085

520 V celém svém životě se Ježíš ukazuje jako *naš vzor*.¹⁸⁸ Je „dokonalým člověkem“,¹⁸⁹ který nás vybízí, abychom se od něho učili a následovali ho: svým ponížením nám dal příklad k následování,¹⁹⁰ svou modlitbou přivádí k modlitbě,¹⁹¹ svou chudobou nás vyzývá, abychom dobrovolně přijali strádání a pronásledování.¹⁹²

459, 359
2607

521 Kristus nám tak umožňuje, abychom všechno, co on prožil, *mohli prožívat v něm*, a aby to *on prožíval v nás*. Boží Syn „se svým vtělením jistým způsobem spojil s každým člověkem“.¹⁹³ Jsme povoláni, abychom s ním tvořili jeden celek; jako údům svého Těla nám dává účast na tom, co prožil pro nás ve svém těle a jako náš vzor:

2715, 1391

„Musíme v sobě napodobovat a naplňovat Kristův život a jeho tajemství. Musíme tedy Krista často prosit, aby je on sám v nás i v celé své Církvi uskutečnil a naplnil... Boží Syn přitom chce s námi a s celou Církví svá tajemství sdílet a dokonce je rozvíjet a pokračovat v nich pokračovat jednak prostřednictvím milostí, jež nám ze své vůle dává, jednak prostřednictvím účinků, jež v nás chce těmito tajemstvími vyvolat. Takovým způsobem je v nás chce naplnit.“¹⁹⁴

II. Tajemství Ježíšova dětství a skrytého života

PŘÍPRAVY

522 Příchod Božího Syna na zem je tak významná událost, že ji Bůh chtěl připravovat po staletí. Obřady a oběti, obrazy a symboly „dřívější smlouvy“ (Žid 9,15); to vše Bůh zaměřuje ke Kristu; ohlašuje ho ústy proroků, kteří vystupují v Izraeli; probouzí i jinde, v srdcích pohanů, nejasnou předtuchu tohoto příchodu.

711, 762

¹⁸² Srov. Jan 15,3.¹⁸³ Srov. Iz 53,4.¹⁸⁴ Srov. Řím 4,25.¹⁸⁵ Srov. sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 3,18,1.¹⁸⁶ Srov. sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 3,18,7; srov. 2,22,4.¹⁸⁷ Jan Pavel II., encyklika *Redemptor hominis*, 11.¹⁸⁸ Srov. Řím 15,5; Fil 2,5.¹⁸⁹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 38.¹⁹⁰ Srov. Jan 13,15.¹⁹¹ Srov. Lk 11,1.¹⁹² Srov. Mt 5,11-12.¹⁹³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 22.¹⁹⁴ Sv. Jan Eudes, *Tractatus de regno Iesu*: srov. Denní modlitba Církve, 2. čtení v pátek 33. týdne.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

523 Svatý Jan Křtitel je bezprostředním předchůdcem Páně,¹⁹⁵ který byl poslán, aby mu připravil cestu.¹⁹⁶ Jako „prorok Nejvyššího“ (Lk 1,76) převyšuje všechny ostatní proroky,¹⁹⁷ je poslední z proroků,¹⁹⁸ zahajuje evangelium;¹⁹⁹ zdraví Kristův příchod už v lůně jeho matky²⁰⁰ a nachází potěšení v tom, že je „ženichův přítel“ (Jan 3,29), kterého pak označí za „Božího beránka...“, který snímá hříchy světa“ (Jan 1,29). Jde před Ježíšem „v duchu a moci Eliášově“ (Lk 1,17) a vydává mu svědectví svým kázáním, svým křtem obrácení a nakonec svou mučednickou smrtí.²⁰¹

712-720

524 Každoročním slavením *adventní liturgie* Církev aktualizuje toto očekávání Mesiáše: tím, že se věřící vžívají do této dlouhé přípravy na první Spasitelův příchod, ožívují vroucí touhu po jeho druhém příchodu.²⁰² Oslavou Předchůdcova narození a jeho mučednické smrti se Církev spojuje s jeho touhou: „On musí růst, já se však menšit“ (Jan 3,30).

1171

TAJEMSTVÍ VÁNOC

525 Ježíš se narodil v nuzné stáji, v chudé rodině;²⁰³ prvními svědky té události byli prostí pastýři. Právě v této chudobě se projevuje nebeská sláva.²⁰⁴ Církev neúnavně opěvuje slávu této noci:

437
2443

„Panna dnes dává život Věčnému
a země poskytuje jeskyni Nedostupnému.
Andělé a pastýři ho velebí
a mudrci, vedení hvězdou, se mu přicházejí klanět.
Ty ses pro nás narodilo,
Děťátko, věčný Bože!“²⁰⁵

526 „Být jako děti“ ve vztahu k Bohu, to je podmínka pro vstup do království;²⁰⁶ proto je třeba se ponížit,²⁰⁷ a stát se malým, ba víc: je třeba se „narodit znovu“ (Jan 3,7), narodit se z Boha,²⁰⁸ abychom se stali „Božími dětmi“ (1 Jan 1,12). Vánoční tajemství se v nás naplňuje, když „jsme dotvářeni v podobu Krista“.²⁰⁹ Vánoce jsou tajemstvím této „podivuhodné výměny“:

„Podivuhodná záměna! Stvořitel člověka se stal jedním z nás a narodil se z Panny; přijal účast na našem lidství a nám dal účast na svém božství.“²¹⁰

460

TAJEMSTVÍ JEŽÍŠOVA DĚTSTVÍ

527 Ježíšova *obřízka* osmý den po jeho narození²¹¹ je znamením jeho začlenění do Abraháмова potomstva, do národa Úmluvy, jeho podrobení se Zákonu,²¹² jeho oprávnění ke kultu Izraele, kterého se bude účastnit celý život. Toto znamení je předobrazem „Křstovy obřízky“, již je křest.²¹³

580
1214¹⁹⁵ Srov. Sk 13,24.¹⁹⁶ Srov. Mt 3,3.¹⁹⁷ Srov. Lk 7,26.¹⁹⁸ Srov. Mt 11,13.¹⁹⁹ Srov. Sk 1,22; Lk 16,16.²⁰⁰ Srov. Lk 1,41.²⁰¹ Srov. Mk 6,17-29.²⁰² Srov. Zj 22,17.²⁰³ Srov. Lk 2,6-7.²⁰⁴ Srov. Lk 2,8-20.²⁰⁵ Kontakion Romana Melodika.²⁰⁶ Srov. Mt 18,3-4.²⁰⁷ Srov. Mt 23,12.²⁰⁸ Srov. Jan 1,13.²⁰⁹ Srov. Gal 4,19.²¹⁰ Denní modlitba Církve, 1. antifona II. nešpor v oktávu Narození Páně.²¹¹ Srov. Lk 2,21.²¹² Srov. Gal 4,4.²¹³ Srov. Kol 2,11-13.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

528 Zjevení Páně [Epifanie] je vyjevením Ježíše jako Mesiáše Izraele, Božího Syna a Spasitele světa. Oslavuje spolu s Ježíšovým křtem v Jordánu a se svatbou v Káně²¹⁴ i klanění, kterého se Ježíši dostává od „mudrců“, pocházejících z východu.²¹⁵ V těchto „mudrcích“, kteří zastupují okolní pohanští náboženství, vidí evangelium prvotiny národů, které skrze vtělení přijímají radostnou zvěst o spáse. Příchod mudrců do Jeruzaléma, aby se poklonili židovskému králi,²¹⁶ ukazuje, že v mesiášském světle Davidovy hvězdy²¹⁷ hledají v Izraeli toho, který bude králem národů.²¹⁸ Jejich příchod naznačuje, že pohané nemohou poznat Ježíše a klanět se mu jako Božímu Synu a Spasiteli světa, aniž se obrátí na Židy²¹⁹ a aniž od nich přijmou mesiášské zaslíbení, jak je obsaženo ve Starém zákoně.²²⁰ Zjevení Páně (Epifanie) ukazuje, že „velké množství národů“ vstupuje „do rodiny patriarchů“²²¹ a získává tím důstojnost Izraele.²²²

439

711-716

122

529 Obětování Ježíše v chrámě²²³ nám ho ukazuje jako prvorozence, který patří Pánu.²²⁴ V Simeonovi a Anně je celé očekávání Izraele, které přichází na setkání se svým Spasitelem (byzantská tradice tuto událost tak nazývá). Ježíš je tak uznán za dlouho očekávaného Mesiáše, za „světlo pohanů“ a „slávu Izraele“, ale také za „znamení, kterému se bude odporovat“. Meč bolesti, předpověděný Marii, ohlašuje tuto jinou, dokonalou a jedinečnou oběť na kříži, která dá spásu, „kterou Bůh připravil přede všemi národy“.

583

439

614

530 Útěk do Egypta a zavraždění nevinňáků²²⁵ ukazují, jak temnoty odporují světlu: „Do vlastního přišel, ale vlastní ho nepřijali“ (Jan 1,11). Celý Kristův život bude poznamenán pronásledováním. Ti, kteří jsou jeho, je sdílejí s ním.²²⁶ Jeho návrat z Egypta²²⁷ připomíná Exodus²²⁸ a představuje Ježíše jako konečného osvoboditele.

574

TAJEMSTVÍ JEŽÍŠOVA SKRYTÉHO ŽIVOTA

531 Větší část svého života Ježíš sdílel úděl valné většiny lidí: každodenní život, navenek zcela obyčejný, život práce rukou, židovský náboženský život podřízený Božímu zákonu,²²⁹ život ve společenství. O celém tomto období je nám zjeveno, že Ježíš „poslouchal“ své rodiče a že „prospíval moudrostí, věkem a oblibou u Boha i u lidí“ (Lk 2,51-52).

2427

532 Ježíšova poslušnost vůči matce a pěstounovi je dokonalým zachováváním čtvrtého přikázání. Tato poslušnost je časným obrazem jeho synovské poslušnosti vůči nebeskému Otci. Ježíšova každodenní poslušnost vůči Josefovi a Marii ohlašovala a předjímalá poslušnost Zeleného čtvrtku: „ne má, ale Tvá vůle...“ (Lk 22,42). Kristova poslušnost v každodenním skrytém životě započala už dílo nápravy toho, co zničila Adamova neposlušnost.²³⁰

2214-2220

612

533 Skrytý život v Nazaretě umožňuje každému člověku, aby byl spojen s Ježíšem na těch nejobyčejnějších cestách všedního života:

2717

²¹⁴ Srov. Denní modlitba Církve, antifona ke kantiku Panny Marie, II. nešpory Zjevení Páně.

²¹⁵ Srov. Mt 2,1.

²¹⁶ Srov. Mt 2,2.

²¹⁷ Srov. Nm 24,17; Zj 22,16.

²¹⁸ Srov. Nm 24,17-19.

²¹⁹ Srov. Jan 4,22.

²²⁰ Srov. Mt 2,4-6.

²²¹ Sv. Lev Veliký, *Sermones*, 23: PL 54, 224B; Denní modlitba Církve, 2. čtení o Zjevení Páně.

²²² Srov. Římský misál, Velikonoční vigilie, modlitba po třetím čtení.

²²³ Srov. Lk 2,22-39.

²²⁴ Srov. Ex 13,12-13.

²²⁵ Srov. Mt 2,13-18.

²²⁶ Srov. Jan 15,20.

²²⁷ Srov. Mt 2,15.

²²⁸ Srov. Oz 11,1.

²²⁹ Srov. Gal 4,4.

²³⁰ Srov. Řím 5,19.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

„Nazaretský dům je školou, v níž začínáme rozpoznávat Kristův život: je tudíž školou evangelia... Především učí tento dům *mlčení*. Kéž by v nás znovu ožila úcta k mlčení, které je obdivuhodným a nepostradatelným stavem mysli... Mimoto nás též učí způsobu *rodinného života*. Ať nám Nazaret ukáže, co je to rodina, co znamená její společenství v lásce; jak závažná a prostá je její krása, jak posvátná a nedotknutelná je její povaha... Posléze se tu učíme *práci*. Ty, nazaretské sídlo, domove „tesařova Syna“! Zde si především přejeme pochopit a oslavit sice přísný, leč spasitelný zákon lidské práce... Zde chceme konečně pozdravit dělníky na celém světě a ukázat jim velký vzor, našeho Pána Ježíše Krista, božského bratra.“²³¹

2204

2427

534 *Nalezení Ježíše v chrámě*²³² je jediná událost, která přerušuje mlčení evangelií o letech Ježíšova skrytého života. Ježíš zde dává nahlédnout do tajemství svého naprostého zasvěcení se poslání, jež vyplývá z jeho božského synovství: „Nevěděli jste, že já musím být v tom, co je mého Otce?“ (Lk 2,49). Maria a Josef „jeho slovu nerozuměli“, ale přijali je s vírou a Maria „to všechno uchovávala ve svém srdci“ (Lk 2,51) po celá ta dlouhá léta, kdy Ježíš zůstával skryt v mlčení obyčejného života.

583, 2599

964

III. Tajemství Ježíšova veřejného života

JEŽÍŠŮV KŘEST

535 Počátkem²³³ Ježíšova veřejného života je jeho křest od Jana v řece Jordánu.²³⁴ Jan hlásal „křest pokání, aby byly odpuštěny hříchy“ (Lk 3,3). Přichází zástup hříšníků, celníků a vojáků,²³⁵ farizeů, saduceů²³⁶ a nevěstek²³⁷ a dávají se od něho pokřtít. A tu se objeví Ježíš. Křtitel váhá, Ježíš naléhá: přijímá křest. V tom Duch svatý v podobě holubice sestupuje na Ježíše a „hlas z nebe“ říká: „Toto je můj milovaný Syn.“²³⁸ Tak se Ježíš ukázal („Epifanie“) jako Mesiáš Izraele a Boží Syn.

719-720

701

438

536 Při tomto křtu Ježíš přijal a zahájil své poslání trpícího Služebníka. Dává se započítat mezi hříšníky;²³⁹ už je „Boží beránek, který snímá hříchy světa“ (Jan 1,29); už předjímá „křest“ své krvavé smrti.²⁴⁰ Již přichází, „aby zcela splnil Boží vůli“ (Mt 3,15); plně se podřizuje vůli svého Otce: přijímá z lásky křest smrti na odpuštění našich hříchů.²⁴¹ Na toto přijetí odpovídá Otcův hlas, kterým projevuje své zalíbení ve svém Synu.²⁴² Duch, kterého Ježíš má v plnosti od samého početí, na něm spočine.²⁴³ Ježíš pak bude zdrojem Ducha pro všechno lidstvo. Při Ježíšově křtu „se otevřelo nebe“ (Mt 3,16), které kdysi uzavřel Adamův hřích, a vody jsou posvěceny sestoupením Ježíše a Ducha svatého jako předzvěst nového stvoření.

606

1224

444

727, 739

537 Křtem je křesťan svátostně připodobněn Ježíši, který svým křtem předjímá svou smrt a své vzkříšení; křesťan má vstoupit do tohoto tajemství pokorného ponížení a pokání, má s Ježíšem sestoupit do vody, aby spolu s ním vystoupil a znovu se narodil z vody a z Ducha, aby se v Synu stal milovaným synem Otce a „žil novým životem“ (Řím 6,4).

1262

628

²³¹ Pavel VI., promluva 5. ledna 1964 v Nazaretě; srov. Denní modlitba Církve, 2. čtení o svátku Svaté Rodiny.

²³² Srov. Lk 2,41-52.

²³³ Srov. Lk 3,23.

²³⁴ Srov. Sk 1,22.

²³⁵ Srov. Lk 3,10-14.

²³⁶ Srov. Mt 3,7.

²³⁷ Srov. Mt 21,32.

²³⁸ Srov. Mt 3,13-17.

²³⁹ Srov. Iz 53,12.

²⁴⁰ Srov. Mk 10,38; Lk 12,50.

²⁴¹ Srov. Mt 26,39.

²⁴² Srov. Lk 3,22; Iz 42,1.

²⁴³ Srov. Jan 1,32-33; srov. Iz 11,2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

Křtem sestupme do hrobu společně s Kristem, abychom mohli také spolu s ním vstát z mrtvých; sestupme s ním, abychom mohli spolu s ním vystoupit; vystupme s ním, abychom mohli být v něm oslaveni.²⁴⁴

Všechno, co se událo v Kristu, nám dává pochopit, že po ponoření do vody na nás z výše sestupuje Duch svatý a že se stáváme Božími dětmi, protože si nás hlas Otce osvojil.²⁴⁵

JEŽÍŠOVO POKUŠENÍ

538 Evangelia mluví o čase Ježíšovy samoty na poušti, ihned po křtu, který přijal od Jana: „Vyveden“ Duchem na poušť, Ježíš tam zůstává čtyřicet dní bez jídla; žije mezi dravou zvěří a andělé mu slouží.²⁴⁶ Na konci této doby ho satan třikrát pokouší tím, že podrobuje zkoušce jeho synovský vztah k Bohu. Ježíš odrazí tyto útoky, které jsou opakováním Adamova pokušení v ráji a pokušení Izraele na poušti, a ďábel se od něho vzdálí „až do určeného času“ (Lk 4,13). 394 518

539 Evangelisté nám odhalují spásný význam této tajemné události. Ježíš je nový Adam, který zůstal věrný, zatímco první Adam podlehl pokušení. Ježíš dokonale plní povolání Izraele: na rozdíl od těch, kteří v minulosti pokoušeli Boha na poušti během čtyřiceti let,²⁴⁷ Kristus se projevuje jako Boží služebník, naprosto poslušný božské vůli. Tak Ježíš vítězí nad ďáblem: „spoutal siláka“, aby mu vzal jeho kořist.²⁴⁸ Ježíšovo vítězství nad pokušením na poušti předjímá vítězství v utrpení, svrchovanou poslušnost jeho synovské lásky k Otci. 397 385 609

540 Ježíšovo pokušení ukazuje, jaké je mesiášské poslání Božího Syna v protikladu k tomu, jaké mu navrhuje satan a jaké by mu chtěli přikládat lidé.²⁴⁹ Proto Kristus zvítězil nad pokušelem *pro nás*: „Náš velekněz není takový, že by nebyl schopen mít soucit s námi, slabými. Naopak! Vždyť on sám byl vyzkoušen ve všem možném jako my, ale nikdy se nedopustil hříchu“ (Žid 4,15). Církev se každý rok připojuje k tajemství Ježíše na poušti čtyřicetidenní *postní dobou*. 2119 519, 2849 1438

„PŘIBLÍŽILO SE BOŽÍ KRÁLOVSTVÍ“

541 „Když byl Jan uvězněn, přišel Ježíš do Galileje a kázal Boží evangelium: „Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království. Čiňte pokání a věřte evangeliu““ (Mk 1,14-15). „Aby Kristus splnil Otcovu vůli, uvedl v život nebeské království na zemi.“²⁵⁰ A Otcova vůle je „povznést lidi k účasti na Božím životě“.²⁵¹ Činí to tak, že shromažďuje lidi kolem svého Syna, Ježíše Krista. Toto shromáždění je Církev, která na zemi představuje „klíčení a počátek“ Božího království.²⁵² 2816 763 669, 768

542 Kristus je středem tohoto shromáždění lidí v „Boží rodině“. Svolává je k sobě svým slovem, svými „znameními“, kterými se projevuje Boží království, rozesláním svých učedníků. Příchod svého království uskuteční Kristus především velkým tajemstvím svých Velikonoc: svou smrtí na kříži a svým zmrtvýchvstáním. „A já, až budu ze země vyvýšen, přitáhnou všechny k sobě“ (Jan 12,32). „Všichni lidé jsou voláni k této jednotě s Kristem.“²⁵³ 865 2233 789

HLÁSÁNÍ BOŽÍHO KRÁLOVSTVÍ

²⁴⁴ Sv. Řehoř Nazíánský, *Orationes*, 40,9: PG 36, 369B.

²⁴⁵ Sv. Hilarius, *In evangelium Matthaei*, 2: PL 9, 927.

²⁴⁶ Srov. Mk 1,12-13.

²⁴⁷ Srov. Ž 95,10.

²⁴⁸ Srov. Mk 3,27.

²⁴⁹ Srov. Mt 16,21-23.

²⁵⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 5.

²⁵¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 2.

²⁵² Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 5.

²⁵³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 3.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

543 *Všichni lidé* jsou povoláni vstoupit do Království. Toto mesiášské Království bylo nejprve hlášáno izraelským synům,²⁵⁴ a je určeno přijmout lidi ze všech národů.²⁵⁵ Kdo se tam chce dostat, musí přijmout Ježíšovo slovo:

„Slovo Páně se přirovnává k semeni, které se zasévá na poli: kdo je poslouchají s vírou a přiřadí se ke malému Kristovu stádu, přijali už Království. Semeno potom svou vlastní silou vzklíčí a roste až do doby žní.“²⁵⁶

544 Království patří *chudým a maličkým*, totiž těm, kteří je přijali s pokorným srdcem. Ježíš je poslán, aby „přinesl chudým radostnou zvěst“ (Lk 4,18).²⁵⁷ Prohlašuje, že je jim blaze, neboť „jejich je nebeské království“ (Mt 5,3); Otec se zalíbilo zjevit „maličkým“ to, co zůstává skryto před moudrými a rozumnými.²⁵⁸ Ježíš sdílí život chudých, od jeslí až po kříž; zná hlad,²⁵⁹ žízeň²⁶⁰ a nedostatek.²⁶¹ Ba dokonce se ztotožňuje s chudými všeho druhu a činnou lásku k nim klade jako podmínku pro vstup do jeho království.²⁶²

2443, 2546

545 Ježíš zve *hříšníky* ke stolu království: „Nepřišel jsem pozvat spravedlivé, ale hříšníky“ (Mk 2,17).²⁶³ Vyzývá je k obrácení, bez něhož nelze vejít do království, ale slovem i skutkem jim ukazuje bezmezné milosrdenství svého Otce k nim²⁶⁴ a nesmírnou „radost v nebi nad jedním hříšníkem, který se obrátí“ (Lk 15,7). Nejvyšším důkazem této lásky bude obětování vlastního života „na odpuštění hříchů“ (Mt 26,28).

1443, 588
1846, 1439

546 Ježíš volá ke vstupu do království prostřednictvím *podobností*, která jsou příznacným prvkem jeho učení.²⁶⁵ Jím zve na královskou hostinu,²⁶⁶ ale také žádá radikální volbu: kdo chce získat království, musí „prodat“ všechno;²⁶⁷ slova nestačí, je třeba činů.²⁶⁸ Podobnosti jsou pro člověka jako zrcadla: přijme slovo jako skalnatá půda nebo jako dobrá země?²⁶⁹ Co člověk udělá se svěřenými hříbnými?²⁷⁰ Skrytým jádrem podobností je Ježíš a přítomnost království v tomto světě. Je třeba vstoupit do království, to je stát se Kristovým učedníkem, aby člověk „poznal tajemství nebeského království“ (Mt 13,11). Pro ty, „kdo jsou vně“, ²⁷¹ zůstává všechno hádankou.²⁷²

2613

542

ZNAMENÍ BOŽÍHO KRÁLOVSTVÍ

547 Ježíš doprovází svá slova mnoha „mocnými činy, divy a znameními“ (Sk 2,22), které ukazují, že v něm je už království přítomno. Dosvědčují, že Ježíš je ohlašovaný Mesiáš.²⁷³

670, 439

548 Znamení, která Ježíš koná, svědčí o tom, že ho poslal Otec.²⁷⁴ Tato znamení vyzývají lidi, aby v něj uvěřili.²⁷⁵ Těm, kteří se k němu obracejí s vírou, uděluje to, o čem prosí.²⁷⁶ A tak zázraky posilují víru v toho, který koná dílo svého Otce: dosvědčují, že On je Boží

156

2616

574

447

²⁵⁴ Srov. Mt 10,5-7.²⁵⁵ Srov. Mt 8,11; 28,19.²⁵⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 5.²⁵⁷ Srov. Lk 7,22.²⁵⁸ Srov. Mt 11,25.²⁵⁹ Srov. Mk 2,23-26; Mt 21,18.²⁶⁰ Srov. Jan 4,6-7; 19,28.²⁶¹ Srov. Lk 9,58.²⁶² Srov. Mt 25,31-46.²⁶³ Srov. 1 Tim 1,15.²⁶⁴ Srov. Lk 15,11-32.²⁶⁵ Srov. Mk 4,33-34.²⁶⁶ Srov. Mt 22,1-14.²⁶⁷ Srov. Mt 13,44-45.²⁶⁸ Srov. Mt 21,28-32.²⁶⁹ Srov. Mt 13,3-9.²⁷⁰ Srov. Mt 25,14-30.²⁷¹ Srov. Mk 4,11.²⁷² Srov. Mt 13,10-15.²⁷³ Srov. Lk 7,18-23.²⁷⁴ Srov. Jan 5,36; 10,25.²⁷⁵ Srov. Jan 10,38.²⁷⁶ Srov. Mk 5,25-34; 10,52 atd.

1503

440

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

Syn.²⁷⁷ Mohou však být důvodem k pohoršení.²⁷⁸ Nesměřují k ukojení zvědavosti nebo touhy po něčem kouzelném. Navzdory jeho tak zřejmým zázrakům někteří Ježíše odmítají;²⁷⁹ ba dokonce ho obviňují, že to dělá pomocí zlých duchů.²⁸⁰

549 Ježíš vykonal jasná mesiášská znamení tím, že osvobodil některé lidi od pozemského zla hladu,²⁸¹ nespravedlnosti,²⁸² nemoci a smrti;²⁸³ nicméně nepřišel odstranit všechna vezdejší zla,²⁸⁴ nýbrž osvobodit lidi od nejtěžšího otroctví: totiž od hříchu,²⁸⁵ který jim brání v jejich povolání Božích dětí a po lidské stránce je nejruznějším způsobem zotročuje.

550 Příchod Božího království je porážkou satanova království.²⁸⁶ „Jestliže však vyháním zlé duchy s pomocí Božího Ducha, pak už k vám přišlo Boží království“ (Mt 12,28). Ježíšova vymítání (exorcismy) osvobozují lidi od nadvlády démonů.²⁸⁷ Předjímají Ježíšovo velké vítězství nad „vládcem tohoto světa“ (Jan 12,31). Boží království bude s konečnou platností nastoleno Kristovým křížem: „Regnavit a ligno Deus“ (Bůh vládne z kříže).²⁸⁸

394
1673
440, 2816

„KLÍČE KRÁLOVSTVÍ“

551 Hned na počátku svého veřejného života si Ježíš vybírá dvanáct mužů, aby byli s ním a podíleli se na jeho poslání;²⁸⁹ dává jim podíl na své moci a posílá je „hlásat Boží království a uzdravovat“ (Lk 9,2). Zůstávají navždy spojeni s Kristovým královstvím a on pak skrze ně vede Církev:

858
765

„A já vám odkazuji královskou vládu, jako mně ji odkázal můj Otec, takže budete jíst a pít u mého stolu v mém království, sedět na trůně a soudit dvanáct izraelských kmenů“ (Lk 22,29-30).

552 Šimon Petr zaujímá ve sboru dvanácti první místo.²⁹⁰ Ježíš mu svěřil jedinečné poslání. Díky zjevení od Otce Petr vyznal: „Ty jsi Mesiáš, Syn Boha živého.“ Náš Pán mu tehdy řekl: „Ty jsi Petr; a na té skále zbuduji svou Církev a pekelné mocnosti ji nepřemohou“ (Mt 16,18). Kristus, „živý kámen“ (1 Petr 2,4), zajišťuje své Církvi, postavené na Petrovi, vítězství nad mocnostmi smrti. Petr, pro víru, kterou vyznal, zůstane neotřesitelnou skálou Církve. Jeho posláním bude střežit neporušenost této víry a posilovat v ní své bratry.²⁹¹

880, 153, 442
424

553 Ježíš udělil Petrovi zvláštní moc: „Tobě dám klíče od království nebeského: co svážeš na zemi, bude svázáno na nebi, a co rozvážeš na zemi, bude rozvázáno na nebi“ (Mt 16,19). „Moc klíčů“ označuje autoritu, která vládne nad Božím domem, jímž je Církev. Ježíš, „dobrý pastýř“ (Jan 10,11), potvrdil toto pověření po svém zmrtvýchvstání: „Pas moje ovce“ (Jan 21,15-17). Moc „svazovat a rozvazovat“ (odmítat a přijímat) označuje pravomoc k rozhřešování hříchů, k pronášení soudů ve věcech nauky a k disciplinárním rozhodnutím v Církvi. Ježíš udělil tuto pravomoc Církvi skrze službu apoštolů,²⁹² zvláště Petra, jemuž jedinému výslovně svěřil klíče království.

381
1445
641, 881²⁷⁷ Srov. Jan 10,31-38.²⁷⁸ Srov. Mt 11,6.²⁷⁹ Srov. Jan 11,47-48.²⁸⁰ Srov. Mk 3,22.²⁸¹ Srov. Jan 6,5-15.²⁸² Srov. Lk 19,8.²⁸³ Srov. Mt 11,5.²⁸⁴ Srov. Lk 12,13-14; Jan 18,36.²⁸⁵ Srov. Jan 8,34-36.²⁸⁶ Srov. Mt 12,26.²⁸⁷ Srov. Lk 8,26-39.²⁸⁸ Hymnus „*Vexilla Regis*“.²⁸⁹ Srov. Mk 3,13-19.²⁹⁰ Srov. Mk 3,16; Lk 24,34; 1 Kor 15,5.²⁹¹ Srov. Lk 22,32.²⁹² Srov. Mt 18,18.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

ZÁVDAVEK KRÁLOVSTVÍ: PROMĚNĚNÍ

554 Ode dne, v němž Petr vyznal, že Ježíš je Mesiáš, Syn Boha živého, Mistr „začal svým učedníkům naznačovat, že bude muset jít do Jeruzaléma, mnoho trpět... že bude zabit a třetího dne že bude vzkříšen“ (Mt 16,21). Petr toto oznámení odmítá,²⁹³ ostatní to vůbec nechápou.²⁹⁴ A do této souvislosti zapadá tajemná epizoda Ježíšova proměnění²⁹⁵ na vysoké hoře před třemi svědky, které si vybral: Petrem, Jakubem a Janem. Ježíšova tvář i jeho šat zazářil oslnivým světlem, objevují se Mojžíš a Eliáš a mluví „o jeho cestě, kterou měl podstoupit v Jeruzalémě“ (Lk 9,31). Zastíní je oblak a hlas z nebe říká: „Toto je můj vyvolený Syn, toho poslouvejte“ (Lk 9,35).

697, 2600

444

555 Ježíš na okamžik ukazuje svou božskou slávu a tím potvrzuje Petrovo vyznání. Zjevuje také, že k tomu, aby „vešel do své slávy“ (Lk 24,26), musí projít skrze kříž v Jeruzalémě. Mojžíš a Eliáš kdysi viděli Boží slávu na hoře; Zákon a proroci ohlašovali Mesiášovo utrpení.²⁹⁶ Ježíšovo utrpení je skutečně Otcova vůle: Syn jedná jako Boží služebník.²⁹⁷ Oblak označuje přítomnost Ducha svatého: „Zjevila se celá Trojice: Otec v hlasu, Syn v člověku, Duch v zářivém oblaku.“²⁹⁸

257

2576, 2583

„Proměnil ses na hoře a tvoji učedníci, pokud toho byli schopni, patřili na tvou slávu, Kriste, Bože, aby pochopili, až tě uvidí ukřižovaného, že tvé utrpení je dobrovolné, a aby hlásali světu, že ty jsi opravdu vyzařování Otce.“²⁹⁹

556 Na prahu veřejného života: křest; na prahu Velikonoc: proměnění. Ježíšovým křtem „bylo vyhlášeno tajemství našeho prvního znovuzrození“: náš křest; proměnění „je svátost druhého znovuzrození“: naše vzkříšení.³⁰⁰ A již nyní se podílíme na Pánově vzkříšení skrze Ducha svatého, který působí ve svátostech Kristova Těla. Proměnění nám dává předchůt Kristova slavného příchodu, který „přemění naše ubohé tělo, aby nabylo stejné podoby jako jeho tělo oslavené“ (Fil 3,21). Také nám však připomíná, že „do Božího království vejde jen tehdy, když hodně vytrpíme“ (Sk 14,12):

1003

„Petr to ještě nepochopil, když chtěl žít s Kristem na hoře. Toto štěstí ti, Petře, Kristus vyhradil až po smrti. Teď však ti sám říká: Sestup dolů, aby ses namáhal na zemi, abys sloužil na zemi, abys byl pohrdán, abys byl na zemi ukřižován. Život sestoupil, aby se nechal zabít; Chléb sestoupil, aby pocítoval hlad; Cesta sestoupila, aby zakoušela únavu pochodu; Pramen sestoupil, aby měl žízeň – a ty nechceš trpět?“³⁰¹

JEŽÍŠ VSTUPUJE DO JERUZALÉMA

557 „Když se přibližovala doba, kdy měl být vzat ze světa vzhůru, pevně se [Ježíš] rozhodl jít do Jeruzaléma“ (Lk 9,51).³⁰² Tímto rozhodnutím naznačil, že vstupuje do Jeruzaléma a je ochoten zemřít. Třikrát už předpověděl své utrpení a své vzkříšení.³⁰³ Když směřoval k Jeruzalému, řekl: „Není možné, aby prorok zahynul mimo Jeruzalém“ (Lk 13,33).

558 Ježíš připomíná umučení proroků, kteří byli v Jeruzalémě zabiti.³⁰⁴ Přesto nepřestává vyzývat Jeruzalém, aby se kolem něho shromáždil: „Kolikrát jsem chtěl shromáždil

²⁹³ Srov. Mt 16,22-23.²⁹⁴ Srov. Mt 17,23; Lk 9,45.²⁹⁵ Srov. Mt 17,1-8; 2 Petr 1,16-18.²⁹⁶ Srov. Lk 24,27.²⁹⁷ Srov. Iz 42,1.²⁹⁸ „Tota Trinitas apparuit: Pater in voce; Filius in homine, Spiritus in nube clara“, sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III,45,4 ad 2.²⁹⁹ Byzantská liturgie, Kontakion svátku Proměnění.³⁰⁰ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III,45,4 ad 2.³⁰¹ Sv. Augustin, *Sermones*, 78,6: PL 38, 492-493.³⁰² Srov. Jan 13,1.³⁰³ Srov. Mk 8,31-33; 9,31-32; 10,32-34.³⁰⁴ Srov. Mt 23,37a.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

tvoje děti, jako shromažďuje kvočna kuřátka pod křídla, ale nechtěli jste!“ (Mt 23,37b). Když už má Jeruzalém na dohled, Ježíš pláče nad městem a ještě jednou vyjádří touhu svého srdce: „Kéž bys v tento den poznalo i ty, co je pro tebe k pokoji! Nyní však je to tvým očím skryté“ (Lk 19,41-42).

JEŽÍŠŮV DO JERUZALÉMA VSTUPUJE JAKO MESIÁŠ

559 Jak přijme Jeruzalém svého Mesiáše? I když se Ježíš vždycky vyhýbal snahám lidu provolat ho králem,³⁰⁵ volí přesto čas a podrobně připravuje svůj mesiášský vstup do města „svého předka Davida“ (Lk 1,32).³⁰⁶ Je pozdravován jako Davidův syn, ten, který přináší spásu („Hosanna“ znamená: „Nuže, spas!“), „Dej nám spásu!“). A nyní „Král slávy“ (Ž 24,7-10) vjíždí do svého města na oslátku:³⁰⁷ nedobývá Siónskou dceru, obraz své Církve, ani lstí, ani násilím, nýbrž pokorou, jež vydává svědectví pravdě.³⁰⁸ Proto jsou toho dne poddanými jeho království děti³⁰⁹ a „Boží chudí“, kteří ho s jásotem pozdravují, jako ho andělé ohlašovali pastýřům.³¹⁰ Jejich volání „Požehnaný, kdo přichází v Hospodimově jménu“ (Ž 118,26), přebírá Církev v „Sanctus“ eucharistické liturgie jako úvod k památce Veliké noci Páně.

333

1352

560 Ježíšův vjezd do Jeruzaléma totiž ukazuje, že přichází Království, které se Král-Mesiáš chystá uskutečnit Velikou nocí (paschou – přechodem) své smrti a vzkříšení. Oslavou Ježíšova vstupu do Jeruzaléma, na Květnou neděli, liturgie Církve zahajuje Svátý týden.

550, 2816

1169

Souhrn

561 „Celý Kristův život byl trvalým učením: jeho mlčení, jeho zázraky, jeho skutky, jeho modlitba, jeho láska k člověku, jeho přednostní lásky k malým a chudým, bezvýhradné přijetí oběti na kříži pro spásu světa, jeho vzkříšení, to vše je uskutečněním jeho slova a naplněním zjevení.“³¹¹

*jeme do tajemných událostí jeho života, připodobňujeme se mu, spolu s ním umíráme a vstáváme z mrtvých — až do chvíle, kdy s ním budeme vládnout.*³¹³

563 Ať už jako pastýři nebo mudrci, zde na zemi se nemůžeme setkat s Bohem, leč že poklekneme před betlémskými jeslemi a budeme se mu klanět, skrytému ve slabém dítěti.

Marii a Josefovi, stejně jako svou pokornou prací během dlouhých let v Nazaretě.

565 Ježíš je od počátku svého veřejného života, ve chvíli svého křtu „Služebníkem“, který je zcela zasvěcen vykupitelskému dílu, jež se naplní ve „křtu“ jeho utrpení.

hradným souhlasem s plánem spásy, jak to chtěl Otec.

³⁰⁵ Srov. Jan 6,15.³⁰⁶ Srov. Mt 21,1-11.³⁰⁷ Srov. Zach 9,9.³⁰⁸ Srov. Jan 18,37.³⁰⁹ Srov. Mt 21,15-16; Ž 8,3.³¹⁰ Srov. Lk 19,38; 2,14.³¹¹ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*, 9.³¹² Srov. Gal 4,19.³¹³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 7.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

567 *Nebeské království byla na zemi zahájeno Kristem. „Toto království se jasně projevuje lidem v Kristových slovech, v jeho skutcích a v jeho přítomnosti.“³¹⁴ Církev je zárodek a počátek tohoto království, jehož klíče jsou svěřeny Petrovi.*

ru“ připravuje výstup na Kalvárii. Kristus, hlava Církve, ukazuje to, co obsahuje jeho Tělo a co vyzařuje ve svátostech: „naději na věčnou spásu“ (Kol 1,27).³¹⁵

569 *Ježíš vystupoval do Jeruzaléma dobrovolně, přestože věděl, že tam podstoupí násilnou smrt pro odpor hříšníků.³¹⁶*

svém městě dětmi a pokornými srdcem, chystá uskutečnit „paschou“ své smrti a vzkříšení.

4. ČLÁNEK

JEŽÍŠ KRISTUS „TRPĚL POD PONCIEM PILÁTEM,
UKŘIŽOVÁN UMŘEL I POHŘBEN JEST“

571 Velikonoční tajemství kříže a zmrtvýchvstání Krista je středem Radostné zvěsti, kterou mají apoštolové a po nich Církev hlásat světu. Boží plán spásy byl splněn jednou provždy³¹⁷ výkupnou smrtí Ježíše Krista, Božího Syna.

1067

572 Církev zůstává věrná „výkladu všech Písem“, který podal Ježíš jak před svou Velikou nocí, tak po ní: „Což to všechno nemusel Mesiáš vytrpět, a tak vejít do své slávy?“ (Lk 24,26-27.44-45). Ježíšovo utrpení nabylo svou konkrétní historickou podobu tím, že „byl zavržen od starších, velekněží a učitelů Zákona“ (Mk 8,31), kteří ho vydali „pohanům“, aby se mu „posmívali, zbičovali a ukřižovali ho“ (Mt 20,19).

599

573 Víra se tedy může snažit zkoumat okolnosti Ježíšovy smrti, jak je věrně podávají evangelia³¹⁸ a jak je osvětlují jiné historické prameny, aby tak lépe pochopila smysl vykopení.

158

1. odstavec

JEŽÍŠ KRISTUS A IZRAEL

574 Již na počátku Ježíšovy veřejné činnosti, se někteří farizeové a někteří Herodovi přívrženci dohodli s kněžími a zákoníky, že ho dají usmrtit.³¹⁹ Někteří zlovolní lidé podezřívají Ježíše kvůli některým skutkům,³²⁰ že je posedlý zlým duchem.³²¹ Je obviňován z rouhání³²² a z falešného prorokování,³²³ tedy z náboženských zločinů, které Zákon trestal smrtí ukamenováním.³²⁴

530

591

³¹⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 5.

³¹⁵ Sv. Lev Veliký, *Sermones*, 51,3: PL 54, 310 C.

³¹⁶ Srov. Žid 12,3.

³¹⁷ Srov. Žid 9,26.

³¹⁸ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 19.

³¹⁹ Srov. Mk 3,6.

³²⁰ Vymítání zlých duchů, srov. Mt 12,24; odpouštění hříchů, srov. Mk 2,7; uzdravování v sobotu, srov. Mk 3,1-6; jeho zvláštní výklad obřadů očišťování, které nařizoval Zákon, srov. Mk 7,14-23; přátelství s celníky a veřejnými hříšníky, srov. Mk 2,14-17.

³²¹ Srov. Mk 3,22; Jan 8,48; 10,20.

³²² Srov. Mk 2,7; Jan 5,18; 10,33.

³²³ Srov. Jan 7,12; 7,52.

³²⁴ Srov. Jan 8,59; 10,31.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

575 Mnoho Ježíšových skutků i slov tedy patřilo ke „znamení, kterému se bude odporovat“ (Lk 2,34), a to mnohem více v očích náboženských předáků z Jeruzaléma, těch, které evangelium sv. Jana často nazývá „Židy“, ³²⁵ než v očích prostého lidu (Jan 7,48-49). Jeho vztahy k farizeům jistě nebyly jenom polemické. Jsou to právě farizeové, kteří ho upozorňují na nebezpečí, jemuž se vystavuje. ³²⁶ Ježíš některé z nich chválí, jako zákoníka z Mk 12,34, a vícekrát stoluje v domě farizeů. ³²⁷ Ježíš potvrzuje některé nauky, které zastávala tato náboženská elita Božího lidu: vzkříšení mrtvých, ³²⁸ formy zbožnosti (almužnu, modlitbu a půst), ³²⁹ zvyk obracet se k Bohu jako k Otci, charakteristický pro přikázání lásky k Bohu a bližnímu. ³³⁰

993

576 Mnohým v Izraeli se zdálo, že Ježíš jedná proti základním institucím vyvoleného národa:

- proti poslušnosti Zákona v celé úplnosti jeho písemných předpisů a – v případě farizeů – ve výkladu ústního podání;
- proti ústřednímu významu jeruzalémského chrámu jako svatého místa, kde přebývá Bůh výsadním způsobem;
- proti víře v jediného Boha, jehož slávu nemůže sdílet žádný člověk.

I. Ježíš a zákon

577 Na začátku horského kázání, v němž Ježíš ukázal Zákon daný Bohem na Sinaji při první smlouvě ve světle nové smlouvy, vyslovil slavnostní výstrahu:

1965

„Nemyslete, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky. Nepřišel jsem je zrušit, ale naplnit. Amen, pravím vám: Dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné písmenko ani jediná čárka ze Zákona, dokud se všechno nestane. Kdo by tedy někdo zrušil jedno z těchto přikázání – a třeba i to nejmenší – a tak učil lidi, bude v nebeském království nejmenší. Kdo se však bude jimi řídit a jim učit, bude v nebeském království veliký“ (Mt 5,17-19).

1967

578 Ježíš, Mesiáš Izraele, a tedy největší v nebeském království, měl povinnost zachovávat Zákon tím, že jej dodrží v jeho celistvosti až do nejmenších přikázání, jak to sám řekl. A také jen on to mohl učinit dokonale. ³³¹ Židé, podle jejich doznání, nikdy nemohli zachovávat Zákon v jeho celistvosti a neporušit ani nejmenší z jeho přikázání. ³³² Proto při každoročním Svátku smíření prosí synové Izraele Boha o odpuštění svých přestupků proti Zákonu. Zákon totiž tvoří jeden celek a – jak připomíná sv. Jakub – „neboť i kdyby někdo zachovával celý zákon, ale v jedné věci pochybil, provinil se proti všem“ (Jak 2,10). ³³³

1953

579 Tato zásada celistvosti zachovávání Zákona nejen v jeho literě, ale i v jeho duchu, byla farizeům drahá. Tím, že ji pro Izrael postavili do popředí, dovedli mnohé Židy Ježíšovy doby ke krajní náboženské horlivosti. ³³⁴ Jestliže se tato zásada neměla rozmělnit na jakousi „pokryteckou“ kauzistiku, ³³⁵ nebylo jiné možnosti, než připravovat lid na neslýchaný Boží zásah, kdy jediný Spravedlivý naplní Zákon za všechny hříšníky. ³³⁶

580 Tak dokonalé naplnění Zákona mohlo být jen dílem božského Zákonodárce, který se narodil jako podrobený Zákonu v osobě Syna. ³³⁷ V Ježíši se Zákon už nejeví jako vyrytý do kamenných desek, nýbrž vepsaný „do srdce“ (Jer 31,33) Služebníka, který se stává „Smlouvou lidu“ (Iz 42,6) tím, že „ohlásí právo“ (Iz 42,3). Ježíš splní Zákon natolik, že

527

³²⁵ Srov. Jan 1,19; 2,18; 5,10; 7,13; 9,22; 18,12; 19,38; 20,19.

³²⁶ Srov. Lk 13,31.

³²⁷ Srov. Lk 7,36; 14,1.

³²⁸ Srov. Mt 22,23-34; Lk 20,39.

³²⁹ Srov. Mt 6,2-18.

³³⁰ Srov. Mk 12,28-34.

³³¹ Srov. Jan 8,46.

³³² Srov. Jan 7,19; Sk 13,38-41; 15,10.

³³³ Srov. Gal 3,10; 5,3.

³³⁴ Srov. Řím 10,2.

³³⁵ Srov. Mt 15,3-7; Lk 11,39-54.

³³⁶ Srov. Iz 53,11; Žid 9,15.

³³⁷ Srov. Gal 4,4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

bere na sebe „prokletí Zákona“ (Gal 3,13), do kterého upadli ti, kteří nezůstali věrní tomu, „co je psáno v knize Zákona“ (Gal 3,10); vždyť Kristova smrt přinesla „zadostiučinění za hříchy spáchané v době, kdy ještě platila dřívější Smlouva“ (Žid 9,15).

581 Ježíš se jevil očím Židů a jejich duchovních vůdců jako „rabbi“ (Mistr).³³⁸ Často totiž argumentoval v rámci rabínského výkladu Zákona.³³⁹ Zároveň se však Ježíš musel dostat do konfliktu s učiteli Zákona, protože se nespokojoval s tím, že by předkládal svůj výklad vedle jejich: „Učil je totiž jako ten, kdo má moc, a ne jako jejich učitelé Zákona“ (Mt 7,29). V něm se totéž Boží Slovo, které kdysi zaznělo na Sinaji, aby dalo Mojžíšovi psaný Zákon, znovu ozývá na hoře blahoslavenství.³⁴⁰ Zákon neruší, nýbrž jej naplňuje tím, že božským způsobem poskytuje jeho konečný výklad: „Slyšeli jste, že bylo řečeno předkům... Ale já vám říkám“ (Mt 5,33-34). Se stejnou božskou autoritou Ježíš neuznává jistá „podání lidská“ (Mk 7,8), drahá farizeům, kteří „ruší Boží Slovo“ (Mk 7,13).

2054

582 Ježíš jde ještě dál: naplňuje Zákon o čistotě pokrmů, tak důležitý v každodenním židovském životě, tím, že odhaluje jejich „pedagogický“ ráz³⁴¹ božským výkladem: „Člověka nemůže poskvřit nic, co do něho vchází zvenčí...“ Tím Ježíš prohlásil za čisté všechny pokrmy. „...Co vychází z člověka, to ho poskvřňuje. Z nitra totiž, ze srdce lidí, vycházejí špatné myšlenky“ (Mk 7,18-21). Když Ježíš podal s božskou autoritou konečný výklad Zákona, došlo ke střetu s jistými učiteli Zákona, kteří jeho výklad nepřijímali, i když byl potvrzován božskými znameními, která jej doprovázela.³⁴² To platí zvláště pro otázku soboty: Ježíš připomíná, často za použití rabínských argumentů,³⁴³ že sobotní odpočinek není porušen službou Bohu³⁴⁴ nebo bližnímu,³⁴⁵ kterou prokazuje uzdravováním.

368

548

2173

II. Ježíš a chrám

583 Ježíš, jako před ním proroci, prokazoval jeruzalémskému chrámu nejhlubší úctu. Byl do něho Josefem a Marií uveden čtyřicet dní po svém narození (Lk 2,22-39). Když mu bylo dvanáct let, rozhodl se zůstat v chrámě, aby svým rodičům připomenul, že se musí starat o věci svého Otce.³⁴⁶ Během svého skrytého života tam putoval každý rok, alespoň o Velikonocích;³⁴⁷ i jeho veřejné působení se odvíjelo v rámci jeho putování do Jeruzaléma na velké židovské svátky.³⁴⁸

529

534

584 Ježíš chodil do chrámu jako na výsadní místo setkání s Bohem. Chrám je pro něho přibýtek jeho Otce, dům modlitby, a on vzplane hněvem, když se z jeho vnějšího nádvoří stane tržiště.³⁴⁹ Žárlivá láska k jeho Otci ho nutí, aby vyhnal prodavače z chrámu: „Nedělejte z domu mého Otce tržiště! Jeho uředníci si vzpomněli, že je psáno: 'Horlivost pro tvůj dům mě strávuje'“ (Jan 2,16-17). Po jeho zmrtvýchvstání si apoštolové uchovali náboženskou úctu ke chrámu.³⁵⁰

2599

585 V předvečer svého utrpení však Ježíš oznamuje, že tato nádherná stavba bude zničena a že z ní nezůstane kámen na kameni.³⁵¹ Ohlašuje tím jedno znamení eschatologického věku, který právě začíná jeho Velikonocemi.³⁵² Avšak toto proroctví přednesli

³³⁸ Srov. Jan 11,28; 3,2; Mt 22,23-24.34-36.³³⁹ Srov. Mt 12,5; 9,12; Mk 2,23-27; Lk 6,6-9; Jan 7,22-23.³⁴⁰ Srov. Mt 5,1.³⁴¹ Srov. Gal 3,24.³⁴² Srov. Jan 5,36; 10,25.37-38; 12,37.³⁴³ Srov. Mk 2,25; Jan 7,22-24.³⁴⁴ Srov. Mt 12,5; Nm 28,9.³⁴⁵ Srov. Lk 13,15-16; 14,3-4.³⁴⁶ Srov. Lk 2,46-49.³⁴⁷ Srov. Lk 2,41.³⁴⁸ Srov. Jan 2,13-14; 5,1.14; 7,1.10.14; 8,2; 10,22-23.³⁴⁹ Srov. Mt 21,13.³⁵⁰ Srov. Sk 2,46; 3,1; 5,20.21; atd.³⁵¹ Srov. Mt 24,1-2.³⁵² Srov. Mt 24,3; Lk 13,35.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

křiví svědkové ve zkreslené podobě při jeho výslechu před veleknězem³⁵³ a bylo mu vme-
teno do tváře jako urážka, když byl přibit na kříži.³⁵⁴

586 Ježíš naprosto nebyl žádným nepřitelem chrámu,³⁵⁵ ve kterém přednesl to podstat-
né ze svého učení;³⁵⁶ chtěl platit chrámovou daň a přizval si k tomu Petra,³⁵⁷ kterého prá-
vě ustanovil za základ své budoucí Církve.³⁵⁸ Dokonce se ztotožnil s chrámem, když se
označil za definitivní příbytek Boha mezi lidmi.³⁵⁹ Proto vydání jeho těla na smrt³⁶⁰ ohlašu-
je zničení chrámu, které zjeví vstup do nového věku dějin spásy: „Nastává hodina, kdy
nebudete uctívat Otce ani na této hoře, ani v Jeruzalémě“ (Jan 4,21).³⁶¹

797
1179

III. Ježíš a víra Izraele v jediného Boha a Spasitele

587 Jestliže Zákon a jeruzalémský chrám byly příležitostí, kdy se Ježíš dostal
s izraelskými představiteli do sporu,³⁶² pak skutečným „kamenem úrazu“ se pro ně stala
jeho úloha při vykopení z hříchů, které je výhradním Božím dílem.³⁶³

588 Ježíš pohoršil farizeje tím, že jedl s celníky a hříšníky³⁶⁴ se stejnou důvěrností jako
s nimi.³⁶⁵ Proti těm z farizeů, „kteří si na sobě zakládali, že jsou spravedliví, a ostatními
pohrdali“ (Lk 18,9),³⁶⁶ Ježíš prohlásil: „Nepřišel jsem povolát k obrácení spravedlivé, ale
hříšníky“ (Lk 5,32). Šel však ještě dál, když před farizeji prohlásil, že hřích je všeobec-
ný,³⁶⁷ a proto ti, kdo tvrdí, že nepotřebují spasení, zaslepují sami sebe.³⁶⁸

545

589 Ježíš vyvolal pohoršení zvláště tím, že ztotožnil svůj milosrdný přístup k hříšníkům
s postojem samotného Boha k nim.³⁶⁹ Dokonce dal na srozuměnou, že společným stolo-
váním s hříšníky³⁷⁰ je připouští k mesiášské hostině.³⁷¹ Ježíš však postavil izraelské ná-
boženské představitele před dilema především tím, že odpouštěl hříchy. Vždyť oni sami
se zděšením správně tvrdili: „Kdo jiný může odpouštět hříchy, než Bůh?“³⁷² Odpouští-li
Ježíš hříchy, pak se buď rouhá, protože je člověk a dělá se rovným Bohu,³⁷³ anebo mluví
pravdu, a pak jeho osoba zpřítomňuje a zjevuje Boží Jméno.³⁷⁴

431, 1441

432

590 Pouze božská totožnost Ježíšovy osoby může ospravedlnit tak absolutní požada-
vek, jako je tento: „Kdo není se mnou, je proti mně“ (Mt 12,30); právě tak, jako když říká,
že „zde je víc než Jonáš... zde je víc než Šalomoun“ (Mt 12,41-42), „víc než chrám“ (Mt
12,6); když o sobě připomíná, že David nazývá Mesiáše Pánem,³⁷⁵ a když prohlašuje:
„Dříve než byl Abrahám, já jsem“ (Jan 8,58); a také: „Já a Otec jedno jsme“ (Jan 10,30).

253

³⁵³ Srov. Mk 14,57-58.

³⁵⁴ Srov. Mt 27,39-40.

³⁵⁵ Srov. Mt 8,4; 23,21; Lk 17,14; Jan 4,22.

³⁵⁶ Srov. Jan 18,20.

³⁵⁷ Srov. Mt 17,24-27.

³⁵⁸ Srov. Mt 16,18.

³⁵⁹ Srov. Jan 2,21; Mt 12,6.

³⁶⁰ Srov. Jan 2,18-22.

³⁶¹ Srov. Jan 4,23-34; Mt 27,51; Žid 9,11; Sk 21,22.

³⁶² Srov. Lk 2,34.

³⁶³ Srov. Lk 20,17-18; Ž 118,22.

³⁶⁴ Srov. Lk 5,30.

³⁶⁵ Srov. Lk 7,36; 11,37; 14,1.

³⁶⁶ Srov. Jan 7,49; 9,34.

³⁶⁷ Srov. Jan 8,33-36.

³⁶⁸ Srov. Jan 9,40-41.

³⁶⁹ Srov. Mt 9,13; Oz 6,6.

³⁷⁰ Srov. Lk 15,1-2.

³⁷¹ Srov. Lk 15,23-32.

³⁷² Srov. Mk 2,7.

³⁷³ Srov. Jan 5,18; 10,33.

³⁷⁴ Srov. Jan 17,6.26.

³⁷⁵ Srov. Mt 12,36.37.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

591 Ježíš požadoval od jeruzalémských náboženských představitelů, aby v něho uvěřili proto, že koná skutky svého Otce.³⁷⁶ Takový úkon víry však musí procházet přes tajemné odumření sobě samému, přes znovuzrození „shůry“ (Jan 3,7), pod vlivem Boží milosti.³⁷⁷ Takový požadavek obrácení tváří v tvář tak překvapivému splnění příslibů³⁷⁸ dává pocho-
pit tragický omyl velerady, která usoudila, že Ježíš zasluhuje smrt, protože se rouhá.³⁷⁹ Její členové takto jednali z „nevědomosti“³⁸⁰ a zároveň pro „zatvrzelost srdce“ (Mk 3,5; Řím 11,25), z nevěry.³⁸¹

526

574

Souhrn

592 Ježíš nezrušil Zákon ze Sinaje, ale naplnil ho³⁸² tak dokonale,³⁸³ že odhalil jeho konečný smysl³⁸⁴ a odčinil jeho přestupování.³⁸⁵

593 Ježíš ctil chrám a putoval do něho o židovských svátcích; žárlivou láskou miloval tento Boží dům mezi lidmi. Chrám je předobrazem jeho tajemství. Jestliže Ježíš ohlašuje jeho zničení, pak proto, aby poukázal na vlastní smrt a na počátek nového věku dějin spásy, v nichž definitivním chrámem bude jeho tělo.

594 Ježíš vykonal některé skutky, jako odpuštění hříchu, které zjevily, že je Bůh-Spasitel.³⁸⁶ Některí Židé, kteří neuznávali Boha, který se stal člověkem,³⁸⁷ ale viděli v něm „jen člověka“, který se dělá „Bohem“ (Jan 10,33); soudili o něm proto, že se rouhá.

2. odstavec

JEŽÍŠ KRISTUS ZEMŘEL UKŘIŽOVÁN

I. Ježíšův proces

ŽIDOVŠTÍ PŘEDSTAVITELÉ MAJÍ ROZDÍLNÉ NÁZORY NA JEŽÍŠE

595 Mezi jeruzalémskými náboženskými představiteli nebyli tajnými Ježíšovými učedníky³⁸⁸ jen farizej Nikodém³⁸⁹ nebo vážený Josef z Arimatie; vždyť kvůli Ježíšovi³⁹⁰ vznikaly rozpory už dlouhou dobu, takže v předvečer jeho utrpení může svatý Jan o nich říci, že „mnoho v něj uvěřilo“, i když dost nedokonalým způsobem (Jan 12,42). Není na tom nic překvapivého, uvědomíme-li si, že po Letnicích „také velké množství kněží přijalo víru“ (Sk 6,7) a že „někteří z farizejské strany“ se stali věřícími (Sk 15,5), takže svatý Jakub může říci Pavlovi, že „několik tisíc židů se přidalo k víře, a ti všichni jsou plní horlivosti pro Zákon“ (Sk 21,20).

596 Jeruzalémští náboženští představitelé nebyli zajedno, jak se chovat k Ježíšovi.³⁹¹ Farizeové vyhrožovali vyloučením těm, kteří by ho následovali.³⁹² Těm, kteří se obávali, že všichni v něho

³⁷⁶ Srov. Jan 10,36-38.³⁷⁷ Srov. Jan 6,44.³⁷⁸ Srov. Iz 53,1.³⁷⁹ Srov. Mk 3,6; Mt 26,64-66.³⁸⁰ Srov. Lk 23,34; Sk 3,17-18.³⁸¹ Srov. Řím 11,20.³⁸² Srov. Mt 5,17-19.³⁸³ Srov. Jan 8,46.³⁸⁴ Srov. Mt 5,33nn.³⁸⁵ Srov. Žid 9,15.³⁸⁶ Srov. Jan 5,16-18.³⁸⁷ Srov. Jan 1,14.³⁸⁸ Srov. Jan 19,38-39.³⁸⁹ Srov. Jan 7,50.³⁹⁰ Srov. Jan 9,16-17; 10,19-21.³⁹¹ Srov. Jan 9,16; 10,19.³⁹² Srov. Jan 9,22.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

uvěřit a že přijdou Římané a zničí jejich svaté město a jejich národ,³⁹³ velekněz Kaifáš prorocky navrhl: „Je lépe, když jeden člověk umře za lid, než aby zahynul celý národ“ (Jan 11,49-50). Velelada prohlásila, že Ježíš „je hoden smrti“ (Mt 26,66) jako rouhač; protože ale ztratila právo odsuzovat k smrti,³⁹⁴ vydává Ježíše Římanům a obviňuje ho z politické vzpoury,³⁹⁵ to ho staví na stejnou úroveň s Barabášem, který byl obviněn „ze vzpoury“ (Lk 23,19). Velekněží vykonávají na Piláta nátlak i politickými výhrůžkami, jen aby odsoudil Ježíše k smrti.³⁹⁶

ŽIDÉ NEJSOU KOLEKTIVNĚ ODPOVĚDNÍ ZA JEŽÍŠOVU SMRT

597 S ohledem na dějinnou složitost „Ježíšova procesu“, jak nám jej líčí evangelijní vyprávění, a na osobní vinu hlavních představitelů procesu (Jidáš, velelada, Pilát), kterou zná jen Bůh, nelze za něj připisovat odpovědnost všem jeruzalémským Židům, navzdory křiku zmanipulovaného davu³⁹⁷ a kolektivním výtkám obsaženým ve výzvách k obrácení po Letnicích.³⁹⁸ Sám Ježíš ve svém odpuštění na kříži³⁹⁹ a Petr podle jeho příkladu uznali „nevědomost“ (Sk 3,17) jeruzalémských Židů a jejich předáků. Tím méně lze na základě křiku lidu: „Jeho krev ať padne na nás a na naše děti“ (Mt 27,25), který znamená jen jakousi schvalovací formuli,⁴⁰⁰ rozšiřovat odpovědnost na ostatní Židy v čase a prostoru:

1735

Velmi dobře to Církev vyjádřila na 2. vatikánském koncilu: „Nelze přičíst všem Židům bez rozdílu, ani tehdejší, ani dnešní, co bylo spácháno při jeho mučení... Židé nesmějí být označováni ani za zavržené Bohem, ani za prokleté, jako kdyby to vysvítilo ze svatého Písma.“⁴⁰¹

839

VŠICHNI HŘÍŠNÍCI JSOU PŮVODCI KRISTOVA UTRPENÍ

598 Církev v učitelském úřadu své víry a ve svědectví svých svatých nikdy nezapomněla, že „každý hříšník je příčinou a nástrojem... utrpení“ božského Vykupitele.⁴⁰² Vzhledem k tomu, že naše hříchy urážejí samého Krista,⁴⁰³ neváhá Církev křesťanům připsat mnohem těžší odpovědnost za Ježíšovu popravu, kterou oni sami často svalovali jen a jen na Židy:

Je jasné, že mnohem větší vinu mají ti, kteří často upadají do svých hříchů. Jelikož naše viny dohnaly Ježíše k popravě na kříži, pak ti, kteří se utápějí v nepravostech, znovu křížují svými hříchy Božího Syna ve svých srdcích, nakolik v nich přebývá, a uvádějí ho v posměch.⁴⁰⁴ Je třeba přiznat, že náš vlastní zločin v tomto případě je větší než ten, kterého se dopustili Židé. Ti totiž – jak dosvědčuje svatý Pavel – by nebyli ukřižováni Ježíše, kdyby ho byli poznali jako božského krále.⁴⁰⁵ Avšak my, křesťané, ačkoliv vyznáváme, že ho známe, ve skutečnosti ho svými skutky zapíráme a vztahujeme na něj své násilnické ruce.⁴⁰⁶

1851

A nebyli to ani zlí duchové, kteří ho ukřižovali; byls to ty s nimi, který jsi ho ukřižoval a ještě ho přibíjíš na kříž, když si libuješ v neřestech a hříších.⁴⁰⁷

II. Kristova výkupná smrt v Božím plánu spásy

³⁹³ Srov. Jan 11,48.

³⁹⁴ Srov. Jan 18,31.

³⁹⁵ Srov. Lk 23,2.

³⁹⁶ Srov. Jan 19,12.15.21.

³⁹⁷ Srov. Mk 15,11.

³⁹⁸ Srov. Sk 2,23.36; 3,13-14; 4,10; 5,30; 7,52; 10,39; 13,27-28; 1 Sol 2,14-15.

³⁹⁹ Srov. Lk 23,34.

⁴⁰⁰ Srov. Sk 5,28; 18,6.

⁴⁰¹ 2. vatikánský koncil, NAE (Prohlášení o poměru Církve k nekřesťanským náboženstvím *Nostra aetate*, 4.

⁴⁰² Srov. Římský katechismus, 1,5,11; srov. Žid 12,3.

⁴⁰³ Srov. Mt 25,45; Sk 9,4-5.

⁴⁰⁴ Srov. Žid 6,6.

⁴⁰⁵ Srov. 1 Kor 2,8.

⁴⁰⁶ Srov. Římský katechismus, 1,5,11.

⁴⁰⁷ Srov. sv. František z Assisi, *Admonitio*, 5,3.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

„JEŽÍŠ BYL VYDÁN, JAK TO BŮH PŘEDEM ROZHODL“

599 Ježíšova násilná smrt nebyla plodem náhody v rámci nějaké nešťastné shody okolností. Patří k tajemství Božího plánu, jak to vysvětluje svatý Petr jeruzalémským Židům hned ve svém prvním svatodušním projevu: „On byl vydán, jak to Bůh předem rozhodl“ (Sk 2,23). Tento biblický jazyk neznámá, že ti, kdo Ježíše „vydali“ (Sk 3,13), byli jen pasivními vykonavateli scénáře předem sepsaného Bohem.

517

600 Před Bohem jsou všechny okamžiky času přítomny ve své aktuálnosti. On tedy stanovil svůj věčný plán „předurčení“ tak, že do něj zahrne svobodnou odpověď každého člověka na svou milost: „Skutečně, v tomto městě se spojili Herodes a Poncius Pilát s pohany a s izraelským lidem⁴⁰⁸ proti tvému svatému služebníku Ježíšovi, kterého jsi pomazal za Mesiáše. Tak vykonali, co předem určila tvoje moc a tvé rozhodnutí“ (Sk 4,27-28). Bůh dopustil činy, které vzešly z jejich zaslepenosti,⁴⁰⁹ aby uskutečnil svůj plán spásy.⁴¹⁰

312

„ZEMŘEL ZA NAŠE HŘÍCHY PODLE PÍSMÁ“

601 Božský plán spásy skrze zabití Služebníka, Spravedlivého,⁴¹¹ byl v Písmech předem ohlášen jako tajemství všeobecného vykoupení, to je vysvobození, které zbavuje lidi otroctví hříchu.⁴¹² Svatý Pavel hlásá ve vyznání víry, o němž říká, že je „sám přijal“, že „Kristus zemřel ve shodě s Písmem za naše hříchy“ (1 Kor 15,3).⁴¹³ Ježíšova výkupná smrt naplňuje zvláště prorocství o trpícím služebníku.⁴¹⁴ Sám Ježíš ukázal smysl svého života i své smrti ve světle trpícího služebníka.⁴¹⁵ Po zmrtvýchvstání podal tento výklad učedníkům z Emauz,⁴¹⁶ a potom samotným apoštolům.⁴¹⁷

652

713

BŮH S NÍM „KVŮLI NÁM JEDNAL JAKO S HŘÍŠNÍKEM“

602 Proto může svatý Petr vyslovit apoštolskou víru v Boží plán spásy takto: „Víte přece, že jste ze svého prázdného způsobu života, jak jste ho zdělili po předcích, byli vykoupeni ne snad nějakými věcmi pomíjejícími, stříbrem nebo zlatem, ale drahou krví Krista jako bezúhonného a neposkvrněného beránka. On byl ovšem k tomu vyhlédnut už před stvořením světa, ale objevil se teď na konci časů“ (1 Petr 1,18-20). Lidské hříchy spáchané po prvotním hříchu jsou trestány smrtí.⁴¹⁸ Bůh tím, že poslal svého vlastního Syna v postavení otroka⁴¹⁹ — v takovém stavu tedy, v jakém bylo lidstvo padlé a zasvěcené smrti kvůli hříchu⁴²⁰ — „s ním, který byl bez hříchu, jednal kvůli nám jako s největším hříšníkem, abychom my skrze něho byli spravedliví u Boha“ (2 Kor 5,21).

400

519

603 Ježíš nepoznal zavržení, jako kdyby sám byl zhřešil.⁴²¹ Avšak ve vykupitelské lásce, která ho stále spojovala s Otcem,⁴²² vzal na sebe naše odloučení od Boha kvůli hříchu, a to až do té míry, že mohl naším jménem říci na kříži: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“ (Mk 15,34; Ž 22,2). Když ho Bůh učinil solidárním s námi hříšníky, „svého vlastního Syna neušetřil, ale vydal ho za nás za všechny“ (Řím 8,32), abychom byli „s Bohem smíření smrtí jeho Syna“ (Řím 5,10).

2572

⁴⁰⁸ Srov. Ž 2,1-2.⁴⁰⁹ Srov. Mt 26,54; Jan 18,36; 19,11.⁴¹⁰ Srov. Sk 3,17-18.⁴¹¹ Srov. Iz 53,11; Sk 3,14.⁴¹² Srov. Iz 53,11-12; Jan 8,34-36.⁴¹³ Srov. Sk 3,18; 7,52; 13,29; 26,22-23.⁴¹⁴ Srov. Iz 53,7-8; Sk 8,32-35.⁴¹⁵ Srov. Mt 20,28.⁴¹⁶ Srov. Lk 24,25-27.⁴¹⁷ Srov. Lk 24,44-45.⁴¹⁸ Srov. Řím 5,12; 1 Kor 15,56.⁴¹⁹ Srov. Fil 2,7.⁴²⁰ Srov. Řím 8,3.⁴²¹ Srov. Jan 8,46.⁴²² Srov. Jan 8,29.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

BŮH MÁ INICIATIVU VE VŠEOBECNÉ VYKUPITELSKÉ LÁSCCE

604 Tím, že Bůh vydal svého Syna za naše hříchy, ukazuje, že jeho plán spásy, který má s námi, je plán dobrotivé lásky, která předchází jakoukoliv naši zásluhu: „V tom záleží láska: ne, že my jsme si zamilovali Boha, ale že on si zamiloval nás a poslal svého Syna jako smírnou oběť za naše hříchy“ (1 Jan 4,10).⁴²³ „Bůh dokazuje svou lásku k nám tím, že Kristus zemřel za nás, když jsme ještě byli hříšníky“ (Řím 5,8). 211
2009
1825

605 Tato láska nikoho nevylučuje; Ježíš to připomněl na závěr podoběnství o ztracené ovci: „Stejně tak nechce náš nebeský Otec, aby zahynul jediný z těchto nepatrných“ (Mt 18,14). Prohlašuje, že „dává svůj život jako výkupné za mnohé“ (Mt 20,28); tento poslední výraz „za mnohé“ nikoho nevylučuje, neboť staví proti sobě celé lidstvo a osobu jediného Vykupitele, který se vydává proto, aby lidstvo spasil.⁴²⁴ Proto Církev po vzoru apoštolů⁴²⁵ učí, že Kristus zemřel za všechny bez výjimky: „Není, nebyl a nebude žádný člověk, pro něhož by nebyl Kristus trpěl.“⁴²⁶ 402
634, 2793

III. Kristus obětoval sám sebe Otci za naše hříchy

KRISTUS SE OBĚTUJE OTCI CELÝM ŽIVOTEM

606 Boží Syn „sestoupil z nebe, ne aby konal svou vůli, ale vůli toho, který ho poslal“ (Jan 6,38). „Když přicházel na svět, řekl: „... Tady jsem, abych konal, Bože, tvou vůli...“ A touto vůlí jsme posvěceni obětováním těla Ježíše Krista jednou provždy“ (Žid 10,5-10). Od první chvíle svého vtělení Syn plně přijímá ve svém vykupitelském poslání Boží plán spásy: „Mým pokrmem je plnit vůli toho, který mě poslal, a dokonat jeho dílo“ (Jan 4,34). Ježíšova oběť „za hříchy celého světa“ (1 Jan 2,2) je výrazem jeho společenství lásky s Otcem: „Proto mě Otec miluje, že dávám svůj život“ (Jan 10,17). „Ale ať svět pozná, že miluji Otce a jedním, jak mi Otec přikázal“ (Jan 14,31). 517
536

607 Tato touha bezvýhradně se ztotožnit s plánem vykupitelské lásky svého Otce proniká celým Ježíšovým životem,⁴²⁷ protože jeho vykupitelské utrpení je důvodem („raison d'être“) jeho vtělení: „Otče, vysvobď mě od té hodiny? Ale právě kvůli té hodině jsem přišel“ (Jan 12,27). „Což nemám pít kalich, který mi podal Otec?“ (Jan 18,11). A ještě na kříži, dříve než bylo všechno dokonáno,⁴²⁸ říká: „Žízním“ (Jan 19,28). 457

„BERÁNEK, KTERÝ SNÍMÁ HŘÍCHY SVĚTA“

608 Když Jan Křtitel souhlasil s tím, že udělí Ježíšovi křest jako hříšníkům,⁴²⁹ spatřil v Ježíšovi Božího beránka a ukázal na něho jako na toho, „který snímá hříchy světa“ (Jan 1,29).⁴³⁰ Vyjadřuje tím, že Ježíš je trpící služebník, který se dává tiše vést na porážku⁴³¹ a nese hříchy mnohých⁴³² a současně velikonoční beránek, symbol vykoupení Izraele při první Veliké noci.⁴³³ Celý Kristův život vyjadřuje jeho poslání: „sloužit a dát svůj život jako výkupné za všechny“ (Mk 10,45). 523
517

JEŽÍŠ SE SVOBODNĚ ZTOTOŽŇUJE S VYKUPITELSKOU LÁSKOU OTCE

⁴²³ Srov. Jan 4,19.

⁴²⁴ Srov. Řím 5,18-19.

⁴²⁵ Srov. 2 Kor 5,15; 1 Jan 2,2.

⁴²⁶ Koncil v Quierzy (853): DS 624.

⁴²⁷ Srov. Lk 12,50; 22,15; Mt 16,21-23.

⁴²⁸ Srov. Jan 19,30.

⁴²⁹ Srov. Lk 3,21; Mt 3,14-15.

⁴³⁰ Srov. Jan 1,36.

⁴³¹ Srov. Iz 53,7; Jer 11,19.

⁴³² Srov. Iz 53,12.

⁴³³ Srov. Ex 12,3-14; a také Jan 19,36; 1 Kor 5,7.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

609 Tím, že se Ježíš sjednotil ve svém lidském srdci s Otcovou láskou k lidem, „projevil jim svou lásku až do krajnosti“ (Jan 13,1), protože „nikdo nemá větší lásku než ten, kdo za své přátele položí život“ (Jan 15,13). A tak se v utrpení a ve smrti stalo Ježíšovo lidství svobodným a dokonalým nástrojem jeho božské lásky, která chce, aby všichni lidé byli spaseni.⁴³⁴ On totiž svobodně přijal své utrpení a smrt z lásky ke svému Otci a k lidem, které Otec chce spasit: „Nikdo mi život nemůže vzít, ale já ho dávám sám od sebe“ (Jan 10,18). Odtud svrchovaná svoboda Božího Syna, když jde dobrovolně na smrt.⁴³⁵

478
515
272, 539

PŘI VEČEŘI JEŽÍŠ PŘEDJAL SVOBODNÉ OBĚTOVÁNÍ SVÉHO ŽIVOTA

610 Tuto svobodnou oběť sebe sama vyjadřuje Ježíš svrchovaným způsobem při večeři, kterou slavil s dvanácti apoštoly⁴³⁶ „v tu noc, kdy byl zrazen“ (1 Kor 11,23). V předvečer svého utrpení, když byl Ježíš ještě volný, udělal z této poslední večeře se svými apoštoly památku své dobrovolné oběti Otci⁴³⁷ pro spásu lidí: „To je mé tělo, které se za vás vydává“ (Lk 22,19). „To je má krev nové smlouvy, která se prolévá za všechny na odpuštění hříchů“ (Mt 26,28).

766
1337

611 Eucharistie, kterou v tomto okamžiku ustanovuje, bude „památkou“⁴³⁸ jeho oběti. Ježíš zahrnuje své apoštoly do své oběti a žádá je, aby ji stále zpřítomňovali.⁴³⁹ Tím Ježíš ustanovuje své apoštoly kněžími Nové smlouvy: „A pro ně se zasvěcuji, aby i oni byli posvěceni v pravdě“ (Jan 17,19).⁴⁴⁰

1364
1341, 1566

AGÓNIE V GETSEMANECH

612 Kalich Nové smlouvy, který Ježíš předjímá při Poslední večeři tím, že vydává sám sebe,⁴⁴¹ přijímá z Otcových rukou při smrtelné úzkosti v Getsemanech⁴⁴² tím, že „byl poslušný až k smrti“ (Fil 2,8).⁴⁴³ Ježíš se modlí: „Otče můj, jestliže je to možné, ať mě mine tento kalich!“ (Mt 26,39). Vyjadřuje tak hrůzu, kterou je smrt pro jeho lidskou přirozenost, která, stejně jako naše, je určena pro věčný život; ba víc, narodil od naší je naprosto nedotčena hříchem,⁴⁴⁴ který je příčinou smrti.⁴⁴⁵ Tuto přirozenost na sebe vzala božská Osoba, „Původce života“ (Sk 3,15), „Živého“ (Zj 1,17).⁴⁴⁶ Tím, že Ježíš svou lidskou vůlí přijal Otcovu vůli,⁴⁴⁷ přijímá svou smrt jako vykupitelskou, aby „na svém těle vynesl naše hříchy na dřevo kříže“ (1 Petr 2,24).

532
2600
1009

KRISTOVA SMRT JE JEDINÁ A DEFINITIVNÍ OBĚŤ

613 Kristova smrt je zároveň *velikonoční obětí*, která dovršuje definitivní vykoupění lidí⁴⁴⁸ skrze „Beránka, který snímá hříchy světa“ (Jan 1,29),⁴⁴⁹ a *obětí Nové smlouvy*,⁴⁵⁰ která znovu uvádí člověka do společenství s Bohem⁴⁵¹ tím, že ho s ním smířila prostřednictvím krve „prolité za všechny na odpuštění hříchů“ (Mt 26,28).⁴⁵²

1366
2009
529, 1330⁴³⁴ Srov. Žid 2,10.17-18; 4,15; 5,7-9.⁴³⁵ Srov. Jan 18,4-6; Mt 26,53.⁴³⁶ Srov. Mt 26,20.⁴³⁷ Srov. 1 Kor 5,7.⁴³⁸ Srov. 1 Kor 11,25⁴³⁹ Srov. Lk 22,19.⁴⁴⁰ Srov. tridentský koncil: DS 1752; 1764.⁴⁴¹ Srov. Lk 22,20.⁴⁴² Srov. Mt 26,42.⁴⁴³ Srov. Žid 5,7-8.⁴⁴⁴ Srov. Žid 4,15.⁴⁴⁵ Srov. Řím 5,12.⁴⁴⁶ Srov. Jan 1,4; 5,26.⁴⁴⁷ Srov. Mt 26,42.⁴⁴⁸ Srov. 1 Kor 5,7; Jan 8,34-36.⁴⁴⁹ Srov. 1 Petr 1,19.⁴⁵⁰ Srov. 1 Kor 11,25.⁴⁵¹ Srov. Ex 24,8.⁴⁵² Srov. Lv 16,15-16.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

614 Tato Kristova oběť je jediná: dovršuje a převyšuje všechny oběti.⁴⁵³ Je to především dar samého Boha Otce, který vydává svého Syna, aby nás smířil se sebou.⁴⁵⁴ Zároveň je to oběť vtěleného Božího Syna, který dobrovolně a z lásky⁴⁵⁵ obětuje vlastní život⁴⁵⁶ svému Otci v Duchu svatém,⁴⁵⁷ aby napravil naši neposlušnost. 2100

JEŽÍŠ NAHRAZUJE SVOU POSLUŠNOSTÍ NAŠI NEPOSLUŠNOST

615 „Jako se totiž celé množství stalo neposlušností jednoho člověka hříšníky, tak zase poslušností jednoho se celé množství stane spravedlivými“ (Řím 5,19). Svou poslušností až k smrti splnil Ježíš zástupnou úlohu trpícího služebníka, který „položil svůj život v oběť za vinu“ a „nesl hříchy mnohých“, které „tím, že vezme na sebe jejich nepravosti, ospravedlní“. ⁴⁵⁸ Ježíš napravil naše chyby a podal Otci zadostiučinění za naše hříchy. ⁴⁵⁹ 1850 433 411

JEŽÍŠ DOKONÁVÁ SVOU OBĚŤ NA KŘÍŽI

616 Je to láska „až do krajnosti“ (Jan 13,1), která dodává Kristově oběti hodnotu vykoupení, odčinění, usmíření a zadostiučinění. Při oběti svého života nás všechny znal a miloval.⁴⁶⁰ „Kristova láska nás nutí k tomuto úsudku: Jeden zemřel za všechny, umřeli tedy všichni“ (2 Kor 5,14). Žádný, byť sebesvětější, člověk nemohl na sebe vzít hříchy všech lidí a vydat se jako oběť za všechny. To, že v Kristu existuje božská osoba Syna, která přesahuje a zároveň i objímá všechny lidi a ustavuje ho hlavou celého lidstva, umožňuje jeho vykupitelskou oběť za všechny. 478 468 519

617 „Svým přesvatým utrpením na dřevě kříže nám zasloužil ospravedlnění“ (sua sanctissima passione in ligno crucis nobis justificationem meruit), učí tridentský koncil⁴⁶¹ a zdůrazňuje jedinečnou povahu Kristovy oběti jako „příčiny věčné spásy“ (Žid 5,9). A Církev uctívá kříž zpěvem: „O crux, ave, spes unica“ (buď pozdraven, kříži, jediná naděje).⁴⁶² 1992, 1235

NAŠE ÚČAST NA KRISTOVĚ OBĚTI

618 Kříž je jedinou obětí Krista, který je jediným „prostředníkem mezi Bohem a lidmi“ (1 Tim 2,5). Protože se však ve své vtělené božské osobě „jistým způsobem spojil on sám s každým člověkem“, ⁴⁶³ dává všem lidem „možnost, aby se přičlenili k tomuto velikonočnímu tajemství způsobem, který zná Bůh“. ⁴⁶⁴ Kristus vyzývá své učedníky, aby vzali svůj kříž a následovali ho, ⁴⁶⁵ protože on sám trpěl za nás a zanechal nám tak příklad, abychom šli v jeho šlépějích. ⁴⁶⁶ Kristus chce totiž přidružit ke své vykupitelské oběti právě ty, kteří z ní mají prospěch jako první. ⁴⁶⁷ To se splnilo ve svrchované míře na jeho Matce, která je mnohem niterněji než kdokoli jiný spjata s tajemstvím jeho vykupitelského utrpení. ⁴⁶⁸ 1368, 1460 307, 2100 964

„Není jiné schodiště k výstupu do nebe než kříž.“⁴⁶⁹

⁴⁵³ Srov. Žid 10,10.

⁴⁵⁴ Srov. 1 Jan 4,10.

⁴⁵⁵ Srov. Jan 15,13.

⁴⁵⁶ Srov. Jan 10,17-18.

⁴⁵⁷ Srov. Žid 9,14.

⁴⁵⁸ Srov. Iz 53,10-12.

⁴⁵⁹ Srov. tridentský koncil: DS 1529.

⁴⁶⁰ Srov. Gal 2,20; Ef 5,2,25.

⁴⁶¹ DS 1529.

⁴⁶² Hymnus „Vexilla Regis“.

⁴⁶³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 22.

⁴⁶⁴ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 22.

⁴⁶⁵ Srov. Mt 16,24.

⁴⁶⁶ Srov. 1 Petr 2,21.

⁴⁶⁷ Srov. Mk 10,39; Jan 21,18-19; Kol 1,24.

⁴⁶⁸ Srov. Lk 2,35.

⁴⁶⁹ Sv. Růžena z Limy; srov. P.Hansen, *Vita mortalis*, Lovaň 1668.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

DJ-016 Jedinečnost a spasitelská univerzalita Ježíše Krista / Mylné názory bránící účinné evangelizaci (relativismus dnešní doby, viz DJ-010)

(podle: Kongregace pro nauku víry, DI (*Dominus Iesus*, Prohlášení o jedinečnosti a spasitelské univerzalitě Ježíše Krista a Církve) ze dne 6.8.2000, srov. 13-15.)

Podle opakovaně zastávaného pojetí se popírá jak jedinečnost, tak spasitelská univerzalita Ježíše Krista. Toto pojetí postrádá jakýkoliv biblický podklad. Patří totiž k trvalému pokladu víry Církve pevně věřit, že Ježíš Kristus, Boží Syn, Pán a jediný Spasitel, skrze své vtělení, svou smrt a své zmrtvýchvstání uskutečnil dějiny spásy a dovedl je k plnosti.

To jasně potvrzují novozákonní svědectví: „Otec poslal Syna jako Spasitele světa“ (1 Jan 4,14); „Hle, beránek Boží, který snímá hříchy světa.“ (Jan 1,29). K odůvodnění uzdravení muže od narození ochrnutého, které se uskutečnilo ve jménu Ježíšově, hlásá Petr: „V nikom jiném není spása. Neboť pod nebem není lidem dáno žádné jiné jméno, v němž bychom mohli dojít spásy“ (Sk 4,12). Týž apoštol dosvědčuje, že Ježíš Kristus je „Pánem nade všemi... Bohem ustanovený soudce nad živými i mrtvými“, tedy, že „skrze jeho jméno dostane odpuštění hříchů každý, kdo v něho věří“ (Sk 10,26,42.43). Pavel píše obci v Korintu: „Neboť i když jsou na nebi a na zemi takzvaní „bohové“, a skutečně se mluví o mnoha „bozích“ a noha „pánech“, pro nás je jen jeden Bůh: Otec, od něhož pochází všechno a pro něhož tu jsme i my. A máme jednoho Pána: Ježíše Krista, skrze něhož povstalo všechno, i my“ (1 Kor 8,5-6). I apoštol Jan potvrzuje: „Neboť tak Bůh miloval svět, že poslal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. Bůh přece neposlal svého Syna na svět, aby svět odsoudil, ale aby svět byl skrze něj spasen.“ (J 3,16-17). V Novém zákoně se všeobecná spasitelská Boží vůle těsně spojuje s jediným Ježíšovým prostřednictvím: „On [Bůh] chce, aby se všichni lidé zachránili a došli poznání pravdy. Je totiž jenom jediný Bůh a jenom jeden prostředník mezi Bohem a lidmi: člověk Kristus Ježíš, který vydal sám sebe jako výkupné za všechny.“ (1 Tim 2,4-6).

První křesťané si byli vědomi tohoto jedinečného a univerzálního, od Otce skrze Ježíše Krista v Duchu nabízeného daru spásy. Obrátili se na Izrael a poukazovali na dovršení spásy, která jde za hranice Zákona. Vystoupili i proti tehdejšímu pohanskému světu, který usiloval o spásu skrze množství spásných bohů. Tento poklad víry Církve znovu a znovu předkládá: „Církve věří, že Kristus, jenž pro všechny zemřel a vstal z mrtvých (srov. 2 Kor 5,15), dává člověku skrze svého Ducha světlo a sílu, aby mohl odpovědět na své nejvyšší povolání; věří, že lidem nebylo dáno pod nebem jiné jméno, v němž by došli spásy (srov. Sk 4,12). Věří též, že klíč, střed a cíl celých lidských dějin je v jejím Pánu a Učiteli“ (42).

Je třeba tedy pevně věřit jako pravdu katolické víry, že univerzální spásná vůle trojjediného Boha se uskutečnila jednou provždy v tajemství vtělení, smrti a zmrtvýchvstání Božího Syna.

Vzhledem k této součásti víry je dnes teologie vyzvána, aby přemýšlela a zkoumala existenci jiných náboženských zkušeností a jejich význam v božském plánu spásy, zda a jakým způsobem i postavy a prvky jiných náboženství mohou přináležet k božskému plánu spásy. V této oblasti se nabízí pro teologické bádání pod vedením učitelského úřadu Církve široké pole působnosti. 2. Vatikánský koncil totiž potvrdil, že „jediné prostřednictví Vykupitele nevylučuje, nýbrž vyvolává rozličnou spolupráci tvořící, vyplývající z účasti na jediném zdroji“ (43). Je zapotřebí hlouběji prozkoumat, co znamená toto částečné prostřednictví, které ovšem musí zůstat určováno jedinečným prostřednictvím Kristovým. „Jiná prostřednictví různého druhu a řádu, která mají podíl na jeho prostřednictví, se nevylučují, ale mají význam a cenu jediné ve spojení s prostřednictvím Kristovým a nemohou být pokládána za rovnocenná a komplementární“ (44). V protikladu ke křesťanské a katolické víře stojí však takové návrhy řešení, které akceptují spasitelské Boží působení mimo jedinečné prostřednictví Kristovo.

Nezřídka se ozývají návrhy, aby se z teologie odstranily výrazy jako „jedinečnost“, „univerzalita“, „absolutnost“, protože prý tak vzniká dojem, že se zdůrazňuje význam a cena spasitelské události Ježíše Krista v přehnané formě na úkor jiných náboženství. Ve skutečnosti tato slova pouze vyjadřují věrnost k Zjevení, protože sama vycházejí z pramenů víry. Společenství věřících od prvopočátku přiznávalo Ježíši Kristu jeho význam pro spásu, podle kterého jedině On jako vtělený, ukřižovaný a zmrtvýchvstalý Boží Syn, skrze své poslání, které obdržel od Otce a v síle Ducha svatého, má za cíl darovat celému lidstvu a jednomu každému z lidí Zjevení a božský život (srov. Jan 1,12; 5,25-26; 17,2).

V tomto smyslu můžeme a musíme říci, že Ježíš Kristus má pro lidský rod a jeho dějiny, jediný a jedinečný, jen jemu vlastní, výlučný, univerzální a absolutní význam a cenu, které jsou jedinečné a jediné, vlastní pouze jemu, výlučné, universální a absolutní. Ježíš je totiž Boží slovo, které se stalo člověkem pro spásu všech lidí. 2. Vatikánský koncil se opírá o toto přesvědčení víry a učí: „Boží Slovo totiž, skrze něž všechno bylo stvořeno, samo se stalo tělem, aby tak – jako dokonalý člověk – všechny spasilo a celé veškerenstvo znovu spojilo jako pod jednu hlavu. Pán je cíl lidských dějin, bod, v němž se sbíhají tužby dějin a civilizace, střed lidského pokolení, radost všech srdcí a naplnění všech jejich tužeb. Jeho vzkřísil Otec z mrtvých, vyvýšil a umístil po své pravici, jeho ustanovil soudcem živých i mrtvých.“ (45). Je to právě tato jedinečnost Kristova, která mu dává absolutní a univerzální význam, skrze nějž on, ačkoliv sám je součástí dějin, je sám také středem a cílem dějin: „Já jsem Alfa i Omega, První i Poslední, Začátek i Konec (Zj 22,13)“ (46).

(42) 2. Vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes*, 10. Srov. sv. Augustina, který napsal, že „Kristus je cestou, kterou „lidstvo nikdy nepostrádalo... a mimo ni nebyl nikdo osvobozen, nikdo není osvobozen a nikdo nebude osvobozen“, *De civitate Dei*, 10,32,2: CCSL 47, 312; (43) 2. Vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, 62; (44) Jan Pavel II, encyklika *Redemptoris missio*, 5; (45) 2. Vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes*, 45. Nezbytnost a absolutní jedinečnost Krista v lidských dějinách je dobře vyjádřena v rozjímání sv. Ireneje o prvofaotosti Ježíše jako

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

jednorozeného Syna: „V nebi jako prvorozený z Otcova rozhodnutí pořádá a rozhoduje všechny věci. Na zemi jako prvorozený z Panny, muž svatý a spravedlivý, bohobojný a Bohu milý, dobrý a dokonalý ve všech ohledech, zachraňuje z pekla všechny ty, kdo ho následují, protože je prvorozený z mrtvých a původce božského života“ (*Demonstratio apostolica*, 39: SC 406, 138); (46) Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 6.

Souhrn

619 „Kristus zemřel za naše hříchy podle Písma“ (1 Kor 15,3).

620 Naše spása pochází z iniciativy Boží lásky k nám, protože „on si nás zamiloval a poslal svého Syna jako smírnou oběť za naše hříchy“ (1 Jan 4,10). „Vždyť Bůh pro Kristovy zásluhy smířil svět se sebou“ (2 Kor 5,19).

621 Ježíš se dobrovolně obětoval za naši spásu. Tento dar předznamenává a předem uskutečňuje během Poslední večeře: „To je moje tělo, které se za vás vydává“ (Lk 22,19).

622 V tomto spočívá Kristovo vykoupení: „přišel... aby dal svůj život jako výkupné za všechny“ (Mt 20,28), to je, aby miloval „své až do krajnosti“ (Jan 13,1), aby byli „vykoupení“... „ze svého prázdného způsobu života“, jak ho „zdědili po předcích“ (1 Petr 1,18).

623 Poslušností své lásky k Otci „až k smrti na kříži“ (Fil 2,8) splnil Ježíš své smírné poslání⁴⁷⁰ trpícího Služebníka, který ospravedlní mnohé tím, že vezme na sebe jejich nepravost.⁴⁷¹

3. odstavec

JEŽÍŠ KRISTUS „BYL POHŘBEN“

624 „Ježíš měl z milosti Boží za všechny lidi podstoupit smrt“ (Žid 2,9). Bůh ve svém plánu spásy stanovil, aby jeho Syn nejen zemřel „za naše hříchy“ (1 Kor 15,3), ale také aby „zakusil smrt“, to je, aby poznal stav smrti, stav odloučení duše od těla v době od okamžiku, kdy vydechl na kříži, po okamžik, kdy byl vzkříšen. Tento stav mrtvého Krista je tajemstvím hrobu a sestoupení do pekel. Je to tajemství Bílé soboty, kdy Kristus, uložený do hrobu,⁴⁷² ukazuje velké sobotní Boží odpočinutí⁴⁷³ po dokonání⁴⁷⁴ spásy lidí, která nastoluje mír v celém vesmíru.⁴⁷⁵

1005, 362

349

KRISTOVO TĚLO V HROBĚ

625 Kristův pobyt v hrobě je skutečným poutem mezi stavem předvelikonočního Krista, podrobeného utrpení, a jeho nynějším oslaveným stavem Zmrtvýchvstalého. Tatáž osoba „Živého“ může říci: „Byl jsem mrtev a hle, jsem živ na věky věků“ (Zj 1,18).

„Bůh [Syn] nezabránil smrti, aby oddělila duši od těla, jak tomu přirozeně dochází, ale znovu je spojil spolu vzkříšením, aby tak *byl sám ve své osobě místem setkání smrti a života* tím, že v sobě zastavil rozklad přirozenosti způsobený smrtí, a sám se stal příčinou spojení pro obě oddělené části.“⁴⁷⁶

⁴⁷⁰ Srov. Iz 53,10.

⁴⁷¹ Srov. Iz 53,11; Řím 5,19.

⁴⁷² Srov. Jan 19,42.

⁴⁷³ Srov. Žid 4,4-9.

⁴⁷⁴ Srov. Jan 19,30.

⁴⁷⁵ Srov. Kol 1,18-20.

⁴⁷⁶ Sv. Řehoř z Nyssy, *Oratio catechetica*, 16: PG 45, 52B.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

626 Protože „Původce života“, který byl zabit,⁴⁷⁷ je také ten Živý, „který byl vzkříšen“,⁴⁷⁸ je třeba, aby božská osoba Božího Syna zůstala nadále spojena se svou duší i se svým tělem, oddělenými od sebe smrtí:

470, 650

„Jediná Osoba nebyla rozdělena na dvě osoby tím, že se při Kristově smrti oddělila duše od těla; neboť Kristovo tělo i duše existovaly v osobě Slova od samého začátku stejným způsobem; a ve smrti, ačkoliv jedno odděleno od druhého, zůstalo obojí spojeno se stejnou a jedinou osobou Slova.“⁴⁷⁹

„NEDOPUSTÍŠ, ABY TVŮJ SVATÝ PODLEHL PORUŠENÍ“

627 Kristova smrt byla skutečnou smrtí, neboť ukončila jeho pozemskou lidskou existenci. Avšak díky spojení, které si jeho tělo zachovalo s osobou Syna, nedošlo k posmrtnému rozkladu jako u jiných, protože „božská moc uchránila Kristovo tělo od porušení“.⁴⁸⁰ O Kristu se může současně říci: „Byl vyrván ze země živých“ (Iz 53,8) i: „Mé tělo bydlí v bezpečí, neboť nezanecháš mou duši v podsvětí, nedopustíš, aby se tvůj svatý podlehl porušení“ (Sk 2,26-27).⁴⁸¹ Ježíšovo vzkříšení „třetího dne“ (1 Kor 15,4; Lk 24,46)⁴⁸² bylo toho důkazem, protože se předpokládalo, že rozklad začíná od čtvrtého dne.⁴⁸³

1009

1683

„POHŘBENÍ S KRISTEM...“

628 Křest, jehož původním a plným znamením je ponoření, je účinným znamením toho, že křesťan sestupuje do hrobu, aby s Kristem umřel hříchu pro nový život: „Tím křestním ponořením jsme byli spolu s ním pohřbeni. A jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých Otcovou slávou, tak i my teď musíme žít novým životem.“⁴⁸⁴

537

1215

Souhrn

629 Ježíš „měl z milosti Boží zakusit smrt za všechny“.⁴⁸⁵ Ten, který zemřel a byl pohřben, je opravdu Boží Syn, který se stal člověkem.

630 Během Kristova pobytu v hrobě zůstávala jeho božská Osoba spojena jak s jeho duší, tak s jeho tělem, které však byly mezi sebou odděleny smrtí. A právě proto mrtvé Kristovo tělo nepoznalo porušení.⁴⁸⁶

5. ČLÁNEK

JEŽÍŠ KRISTUS „SESTOUPIL DO PEKEL, TŘETÍHO DNE VSTAL Z MRTVÝCH“

631 Ježíš sestoupil do spodních oblastí země: „Stejná osoba je ten, kdo sestoupil, i ten, který také vystoupil“ (Ef 4,10). Apoštolské vyznání víry v tomtéž článku víry vyznává Kristovo sestoupení do pekla i jeho zmrtvýchvstání třetího dne, protože při své Veliké noci dal vytrysknout život z hlubin smrti:

⁴⁷⁷ Srov. Sk 3,15.

⁴⁷⁸ Srov. Lk 24,5-6.

⁴⁷⁹ Sv. Jan Damašský, *De fide orthodoxa*, 3,27: PG 94, 1098A.

⁴⁸⁰ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III, 51, 3.

⁴⁸¹ Srov. Ž 16,9-10.

⁴⁸² Srov. Mt 12,40; Jon 2,1; Oz 6,2.

⁴⁸³ Srov. Jan 11,39.

⁴⁸⁴ Srov. Kol 2,12; Ef 5,26.

⁴⁸⁵ Srov. Žid 2,9.

⁴⁸⁶ Srov. Sk 13,37.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

„Ten, který se vrátil z říše zemřelých
a jasně zazářil lidskému rodu:
tvůj Syn, Ježíš Kristus,
On s tebou žije a kraluje na věky věků. Amen.“⁴⁸⁷

1. odstavec

JEŽÍŠ KRISTUS „SESTOUPIL DO PEKEL“

632 Častá tvrzení Nového zákona, podle nichž byl Ježíš „vzkříšen z mrtvých“ (Sk 3,15; Řím 8,11; 1 Kor 15,20), předpokládají, že před vzkříšením pobýval tam, kde se zdržovali mrtví.⁴⁸⁸ To je první význam, který dalo apoštolské kázání Ježíšovu sestoupení do pekel: Ježíš zakusil smrt jako všichni lidé a svou duší je dostihl v místě pobytu mrtvých. Sestoupil tam však jako Spasitel a ohlašovatel radostné zvěsti duchům, kteří tam byli uvězněni.⁴⁸⁹

633 Místo pobytu mrtvých, kam Kristus sestoupil, nazývá Písmo „peklo“, „šeól“ nebo „hades“,⁴⁹⁰ protože ti, kteří tam jsou, jsou zbaveni patření na Boha.⁴⁹¹ Takový je totiž až do příchodu Vykupitele osud všech mrtvých, jak zlých, tak spravedlivých;⁴⁹² tím ale není řečeno, že jejich osud je stejný, jak to dokazuje Ježíšovo podobenství o chudáku Lazarevi, který byl vzat „do klína Abrahama“.⁴⁹³ „A právě duše těchto spravedlivých, které očekávaly Krista, osvobodil Ježíš, když sestoupil do pekel.“⁴⁹⁴ Ježíš nesestoupil do pekel proto, aby vysvobodil zavržené,⁴⁹⁵ ani aby zničil peklo zavržení,⁴⁹⁶ nýbrž aby osvobodil spravedlivé, kteří ho předešli.⁴⁹⁷

1033

634 „Radostná zvěst byla hlásána i mrtvým...“ (1 Petr 4,6). Sestoupení do pekel je úplné naplnění evangelijní zvěsti o spáse. Je poslední fází Ježíšova mesiášského poslání; je to časově zhuštěná fáze, ale nesmírně rozsáhlá svým skutečným významem: je to rozšíření vykupitelského díla na všechny lidi všech dob a všech míst, neboť všichni, kteří jsou spaseni, se stali účastnými vykoupení.

605

635 Kristus tedy sestoupil do hlubiny smrti,⁴⁹⁸ aby mrtví uslyšeli hlas Božího Syna. Ti, kteří uslyší, budou žít.⁴⁹⁹ Ježíš, „Původce života“ (Sk 3,15) „svou smrtí zbavil moci toho, který má vládu nad smrtí, totiž ďábla“, a tak vysvobodil „všechny ty, kteří byli po celý život drženi v otroctví strachem před smrtí“ (Žid 2,14-15). Od nynějška má vzkříšený Kristus „klíče od smrti a podsvětí“ (Zj 1,18) a před Ježíšovým jménem se skloní „každé koleno – na nebi, na zemi a i v podsvětí“ (Fil 2,10).

„Na zemi je dnes veliké ticho. Veliké ticho a samota. Veliké ticho, protože Král spí. Země se zatřásla a zmlkla, protože vtělený Bůh usnul a vyburcoval ty, kteří od věků spali... Jistě jde hledat praotce lidstva jako ztracenou ovci. Jistě chce navštívit ty, kdo se nacházejí v naprostých temnotách a ve stínu smrti; jistě přichází ten, který je jejich Bůh a jejich syn, vysvobodit z bolestí uvězněného Adama spolu s uvězněnou Evou... „Já jsem tvůj Bůh a pro tebe jsem se stal tvým synem... Probuď se, spáči, přece jsem tě neučinil proto, abys prodléval spoutaný v podsvětí. Vstaň z mrtvých, neboť já jsem život těch, kdo zemřeli.“⁵⁰⁰

⁴⁸⁷ Římský misál, Velikonoční vigilie, velikonoční chvalozpěv Exultet.

⁴⁸⁸ Srov. Žid 13,20.

⁴⁸⁹ Srov. 1 Petr 3,18-19.

⁴⁹⁰ Srov. Fil 2,10; Sk 2,24; Zj 1,18; Ef 4,9.

⁴⁹¹ Srov. Ž 6,6; 88,11-13.

⁴⁹² Srov. Ž 89,49; 1 Sam 28,19; Ez 32,17-32.

⁴⁹³ Srov. Lk 16,22-26.

⁴⁹⁴ Římský katechismus, 1,6,3.

⁴⁹⁵ Srov. římský koncil (745): DS 587.

⁴⁹⁶ Srov. Benedikt XII., spis *Cum dudum*: DS 1011; Klement VI., dopis *Super quibusdam*: DS 1077.

⁴⁹⁷ Srov. 4. toledský koncil (625): DS 485; srov. také Mt 27,52-53.

⁴⁹⁸ Srov. Mt 12,40; Řím 10,7; Ef 4,9.

⁴⁹⁹ Srov. Jan 5,25.

⁵⁰⁰ Ze starobylé „Homilie na Velkou a svatou sobotu“: PG 43, 440A.452C; srov. Denní modlitba Církve, 2. čtení na Bílou sobotu.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

Souhrn

- 636** Výrazem „Ježíš sestoupil do pekel“ vyznání víry prohlašuje, že Ježíš skutečně zemřel, a že svou smrtí za nás přemohl smrt a ďábla, „který má vládu nad smrtí“ (Žid 2,14).
- 637** Mrtvý Kristus sestoupil do místa pobytu mrtvých, a to svou duší, spojenou s jeho božskou Osobou. Otevřel brány nebes spravedlivým, kteří ho předešli.

2. odstavec

TŘETÍHO DNE VSTAL Z MRTVÝCH

638 „My vám hlásáme radostnou zvěst, že ta zaslíbení, která Bůh dal našim otcům, vyplnil na jejich dětech, na nás, když vzkřísil Ježíše“ (Sk 13,32-33). Ježíšovo zmrtvýchvstání je vrcholnou pravdou naší víry v Krista; jako ústřední pravdu ji vyznávalo a prožívalo první křesťanské společenství, jako základní ji předává Tradice; zakládá se na dokumentech Nového zákona a je hlášána jako podstatná část velikonočního tajemství spolu s křížem:

90

651, 991

„Kristus vstal z mrtvých,
svou smrtí nad smrtí zvítězil,
mrtvým dal život.“⁵⁰¹

I. Historická i transcendentní událost

639 Tajemství Kristova vzkříšení je skutečná událost, spojená s historicky zjištěné úkazy, jak dosvědčuje Nový zákon. Již kolem roku 56 může svatý Pavel psát křesťanům do Korinta: „Vyučil jsem vás především v tom, co jsem sám přijal, že Kristus zemřel ve shodě s Písmem za naše hříchy; že byl pohřben a že vstal třetího dne ve shodě s Písmem; že se ukázal Petrovi a potom Dvanácti“ (1 Kor 15,3-4). Apoštol zde mluví o *živé tradici zmrtvýchvstání*, o níž se dověděl po svém obrácení před Damaškem.⁵⁰²

PRÁZDNÝ HROB

640 „Proč hledáte živého mezi mrtvými? Není tady, byl vzkříšen“ (Lk 24,5-6). První skutečností, se kterou se v rámci velikonočních událostí setkáváme, je prázdný hrob. Sám o sobě není přímým důkazem. Nepřítomnost Kristova těla v hrobě by se dala vysvětlit i jinak.⁵⁰³ Přesto však byl prázdný hrob pro všechny podstatným znamením. To, že jej učedníci objevili, byl první krok k uznání samé skutečnosti vzkříšení. Tak tomu bylo například u zbožných žen,⁵⁰⁴ pak i u Petra.⁵⁰⁵ „Učedník... kterého Ježíš miloval“ (Jan 20,2), tvrdí, že při vstupu do prázdného hrobu „viděl, že tam leží pruhy plátna“ (Jan 20,6), „viděl a uvěřil“ (Jan 20,8). To předpokládá, že podle stavu, v jakém byl prázdný hrob,⁵⁰⁶ poznal, že nepřítomnost Ježíšova těla nemohla být lidským dílem a že se Ježíš nevrátil do pozemského života, jak tomu bylo v případě Lazara.⁵⁰⁷

999

ZJEVENÍ ZMRTVÝCHVSTALÉHO

⁵⁰¹ Byzantská liturgie, velikonoční tropá.⁵⁰² Srov. Sk 9,3-18.⁵⁰³ Srov. Jan 20,13; Mt 28,11-15.⁵⁰⁴ Srov. Lk 24,3.22-23.⁵⁰⁵ Srov. Lk 24,12.⁵⁰⁶ Srov. Jan 20,5-7.⁵⁰⁷ Srov. Jan 11,44.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

641 Marie Magdalena a zbožné ženy, které šly dokončit nabalzámování Ježíšova těla,⁵⁰⁸ jež bylo pohřbeno ve spěchu, protože na Velký pátek večer⁵⁰⁹ začínal sobotní klid, se setkaly se Zmrtvýchvstalým jako první.⁵¹⁰ Tak se ženy staly prvními hlasatelkami Kristova zmrtvýchvstání i pro samotné apoštoly.⁵¹¹ Jim se Ježíš ukázal potom: napřed Petrovi a potom Dvanácti.⁵¹² Petr, který měl posilovat víru svých bratří,⁵¹³ uviděl tedy Zmrtvýchvstalého dříve než oni, a na základě jeho svědectví společenství zvolalo: „Pán skutečně vstal a zjevil se Šimonovi“ (Lk 24,34).

553

448

642 Vše, co se odehrálo v těch velikonočních dnech, zavazuje každého apoštola — a zvláště Petra — aby budoval novou éru, která začala velikonočním ránem. Jako svědkové Zmrtvýchvstalého zůstávají apoštolové základními kameny při budování jeho Církve. Víra prvotního společenství věřících je založena na svědectví konkrétních lidí, křesťanům známých a většinou ještě mezi nimi žijících. Těmito svědky Kristova zmrtvýchvstání⁵¹⁴ je především Petr a Dvanáct, avšak nejen oni: Pavel jasně mluví o více než pěti stech osobách, kterým se Ježíš zjevil najednou, kromě toho Jakubovi a všem apoštolům.⁵¹⁵

659, 881

860

643 Po takových svědectvích není možné vysvětlovat Kristovo zmrtvýchvstání mimo fyzický řád a neuznat je jako historickou skutečnost. Z faktů vyplývá, že víra učedníků byla podrobena radikální zkoušce tím, že jejich Mistr trpěl a zemřel na kříži, jak jim to sám předem oznámil.⁵¹⁶ Otřes vyvolaný utrpením Páně byl tak veliký, že učedníci (alespoň někteří z nich) neuvěřili hned zprávě o zmrtvýchvstání. Evangelia nám ani zdaleka nepředstavují společenství zachvácené mystickým vzrušením, nýbrž nám líčí, jak byli učedníci skleslí⁵¹⁷ a vystrašení.⁵¹⁸ Proto též nevěřili zbožným ženám vracejícím se od hrobu, a ta slova jim „připadala jako plané řeči“ (Lk 24,11).⁵¹⁹ Když se Ježíš na velikonoční večer zjevil jedenácti apoštolům, „káral je pro jejich nevěru a tvrdost srdce, že nevěřili těm, kteří ho spatřili vzkříšeného“ (Mk 16,14).

644 I když jsou učedníci postaveni před skutečnost zmrtvýchvstalého Krista, přesto ještě pochybují,⁵²⁰ tak se jim to zdá nemožné: domnívají se, že vidí ducha.⁵²¹ „Pro samou radost tomu však pořád ještě nemohli věřit a jen se divili“ (Lk 24,41). Stejnou zkoušku pochybnosti poznal i Tomáš⁵²² a při posledním zjevení v Galileji, o němž píše Matouš, „někteří... pochybovali“ (Mt 28,17). Proto neobstojí domněnka, podle níž prý bylo zmrtvýchvstání „výplodem“ víry (nebo důvěřivosti) apoštolů. Právě naopak, jejich víra ve zmrtvýchvstání se zrodila — působením Boží milosti — z přímého zážitku skutečnosti vzkříšeného Krista.

STAV KRISTOVA VZKŘÍŠENÉHO LIDSTVÍ

645 Vzkříšený Kristus navazuje se svými učedníky přímé vztahy dotykem⁵²³ a společným jídlem.⁵²⁴ Tím je vyzývá, aby uznali, že není žádný přízrak,⁵²⁵ ale hlavně aby si ověřili, že vzkříšené tělo, v němž se jim představuje, je totéž, které bylo umučeno a ukřižováno, neboť dosud nese stopy po utrpení.⁵²⁶ Toto pravé a skutečné tělo však má zároveň nové vlastnosti oslaveného těla; není už umístěno v prostoru a čase, ale může se podle libosti zpřítomnit kde chce a kdy chce,⁵²⁷ neboť jeho lidství už nemůže být zadrženo na

999

⁵⁰⁸ Srov. Mk 16,1; Lk 24,1.⁵⁰⁹ Srov. Jan 19,31.42.⁵¹⁰ Srov. Mt 28,9-10; Jan 20,11-18.⁵¹¹ Srov. Lk 24,9-10.⁵¹² Srov. 1 Kor 15,5.⁵¹³ Srov. Lk 22,31-32.⁵¹⁴ Srov. Sk 1,22.⁵¹⁵ Srov. 1 Kor 15,4-8.⁵¹⁶ Srov. Lk 22,31-32.⁵¹⁷ „Celí smutní“: Lk 24,17.⁵¹⁸ Srov. Jan 20,19.⁵¹⁹ Srov. Mk 16,11.13.⁵²⁰ Srov. Lk 24,38.⁵²¹ Srov. Lk 24,39.⁵²² Srov. Jan 20,24-27.⁵²³ Srov. Lk 24,39; Jan 20,27.⁵²⁴ Srov. Lk 24,30.41-43; Jan 21,9.13-15.⁵²⁵ Srov. Lk 24,39.⁵²⁶ Srov. Lk 24,40; Jan 20,20.27.⁵²⁷ Srov. Mt 28,9.16-17; Lk 24,15.36; Jan 20,14.19.26; 21,4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

zemi a patří už jen božské vládě Otce.⁵²⁸ Proto je také vzkříšený Ježíš svrchovaně svobodný a může se zjevovat, jak chce: v podobě zahradníka⁵²⁹ nebo v jiných podobách,⁵³⁰ na které byli učedníci zvyklí, a to proto, aby vzbudil jejich víru⁵³¹.

646 Kristovo vzkříšení nebylo návratem k pozemskému životu, jak tomu bylo při vzkříšení, která vykonal před Velikonocemi, při vzkříšení Jairovy dcery, mládence z Naimu, Lazara. Tyto skutky byly zázračné události, ale osoby, které byly předmětem těchto zá-
zraků, se Ježíšovou mocí vrátily do „obyčejného“ pozemského života. A po nějakém čase
znovu zemřely. Kristovo vzkříšení je podstatně odlišné. On ve svém vzkříšeném těle pře-
chází ze stavu smrti do jiného života, mimo čas a prostor. Ježíšovo tělo je při vzkříšení
naplněno mocí Ducha svatého; ve stavu své slávy se podílí na božském životě, takže
svatý Pavel může o Kristu říci, že je to „člověk z nebe.“⁵³²

994

549

ZMRTVÝCHVSTÁNÍ JAKO TRANSCENDENTNÍ UDÁLOST

647 „Ó vskutku blažená noc“, zpívá velikonoční chvalozpěv (Exultet), „ta jediná směla
znát čas i hodinu, kdy Kristus vstal z říše zemřelých“. Nikdo totiž nebyl očitým svědkem
samotné události zmrtvýchvstání, a žádný evangelista je nepopisuje. Nikdo nemohl říci,
jak proběhlo fyzicky. Tím méně byla smysly postižitelná jeho nejnějnější podstata, pře-
chod k jinému životu. I když je zmrtvýchvstání historickou událostí, zjistitelnou podle
znamení prázdného hrobu a na základě skutečnosti jednotlivých setkání apoštolů se
vzkříšeným Kristem, nicméně tím, jak dějiny přesahuje a překonává, zůstává ústředním
předmětem víry. To je důvod, proč se vzkříšený Kristus nedává poznat světu, ale svým
učedníkům,⁵³³ „těm, kdo zároveň s ním přišli z Galileje do Jeruzaléma; ti jsou nyní před
lidem jeho svědky“ (Sk 13,31).

1000

II. Zmrtvýchvstání – dílo Nejsvětější Trojice

648 Kristovo vzkříšení je předmětem víry jakožto transcendentní (přesažný) zásah sa-
mého Boha do stvoření a do dějin; tři božské Osoby při něm působí společně a zároveň
projevují svou vlastní originalitu. Dochází k němu zásahem moci Otce, který „vzkřísil“ (Sk
2,24) Krista, svého Syna, a tak uvádí dokonalým způsobem jeho lidství – s jeho Tělem –
do Nejsvětější Trojice. Ježíš se s konečnou platností „duchem svatosti... prokázal jako
mocný Boží Syn tím, že vstal z mrtvých“ (Řím 1,3-4). Svatý Pavel zdůrazňuje projev Boží
moci⁵³⁴ jako dílo Ducha, který oživil Ježíšovo mrtvé lidství a povolal je do oslaveného sta-
vu Pána.

258

989

272

649 A co se týká Syna, ten uskutečnil své vlastní vzkříšení svou božskou mocí. Ježíš
oznamuje, že Syn člověka bude muset mnoho trpět, zemřít a potom vstát z mrtvých (v
činném významu slova).⁵³⁵ Na jiném místě výslovně prohlašuje: „Dávám svůj život a zase
ho přijmu nazpátek... Mám moc život dát a mám moc ho zase přijmout“ (Jan 10,17-18).
„Věříme, že Ježíš umřel i vstal z mrtvých“ (1 Sol 4,14).

650 Otcové rozjímají o zmrtvýchvstání na základě Kristovy božské osoby, která zůstala
spojena s jeho duší i s jeho tělem, vzájemně od sebe oddělených smrtí: „Jednotou bož-
ské přirozenosti, jež zůstává přítomna v každé z obou částí, se tyto části znovu spojují. A

626

1005

⁵²⁸ Srov. Jan 20,17.

⁵²⁹ Srov. Jan 20,14-15.

⁵³⁰ Srov. Mk 16,12.

⁵³¹ Srov. Jan 20,14.16; 21,4.7.

⁵³² Srov. 1 Kor 15,35-50.

⁵³³ Srov. Jan 14,22.

⁵³⁴ Srov. Řím 6,4; 2 Kor 13,4; Fil 3,10; Ef 1,19-22; Žid 7,16.

⁵³⁵ Srov. Mk 8,31; 9,9-31; 10,34.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

tak smrt nastává rozdělením složené lidské bytosti a vzkříšení nastává spojením obou rozdělených částí.⁵³⁶

III. Smysl a spásný dosah zmrtvýchvstání

651 „A jestliže Kristus nevstal, marné je naše kázání, marná je vaše víra“ (1 Kor 15,14). Vzkříšení je především potvrzením všeho, co Kristus vykonal a učil. Všechny pravdy, i ty, které jsou lidskému duchu nejméně dostupné, nacházejí své odůvodnění, jestliže Kristus svým zmrtvýchvstáním podal konečný důkaz své božské moci, jak to slíbil.

129
274

652 Kristovo vzkříšení je *splněním zaslíbení* Starého zákona⁵³⁷ i samotného Ježíše za jeho pozemského života.⁵³⁸ Výraz „ve shodě s Písmem“ (1 Kor 15,3-4 a nicejsko-cařihradské vyznání víry) poukazuje na to, že Kristovým vzkříšením se tyto předpovědi uskutečnily.

994, 601

653 Pravda o *Ježíšově božství* je potvrzena jeho vzkříšením. Jednou řekl: „Až povýšíte Syna člověka, tehdy poznáte, že jsem to já“ (Jan 8,28). Vzkříšení ukřižovaného prokázalo, že je opravdu „Ten, který je“ („Já jsem“), Boží Syn a sám Bůh. Svatý Pavel mohl prohlásit k Židům, „že ta zaslíbení, která Bůh dal našim otcům, vyplnil na nás, když... vzkřísil Ježíše. Tak je i psáno ve druhém žalmu: 'Ty jsi můj Syn, já jsem tě dnes zplodil'“ (Sk 13,32-33).⁵³⁹ Kristovo vzkříšení je úzce spjato s tajemstvím vtělení Božího Syna, je jeho naplněním podle věčného Božího plánu.

445

461
422

654 Ve velikonočním tajemství jsou dvě hlediska: svou smrtí nás Kristus osvobozuje od hříchu, svým vzkříšením nám zjednává přístup k novému životu. Tento nový život je především *ospravedlněním*, které nás vrací do Boží milosti,⁵⁴⁰ takže „jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých Otcovou slávou, tak i my teď musíme žít novým životem“ (Řím 6,4). Tím životem je pak vítězství nad smrtí ze hříchu a nová účast na milosti.⁵⁴¹ Ta dovršuje *přijetí za syny*, neboť lidé se stávají Kristovými bratry, jak sám Ježíš nazývá své učedníky po svém zmrtvýchvstání: „Jděte a oznamte mým bratřím“ (Mt 28,10; Jan 20,17). Ne bratři podle přirozenosti, nýbrž na základě daru milosti; toto adoptivní synovství zjednává skutečnou účast na životě jednorozeného Syna. Tento život se plně projevil při jeho zmrtvýchvstání.

1987

1996

655 A konečně Kristovo zmrtvýchvstání – sám vzkříšený Kristus – je základem a zdrojem *našeho budoucího vzkříšení*: Kristus vstal z mrtvých „jako první z těch, kteří zesnuli... Jako totiž pro spojení s Adamem všichni propadli smrti, tak zase pro svoje spojení s Kristem všichni budou povoláni k životu“ (1 Kor 15,20-22). Než se to splní, žije vzkříšený Kristus v srdci svých věrných. V něm křesťané zakoušejí „moc budoucího věku“ (Žid 6,5) a jejich život je Kristem unášen do lůna božského života.⁵⁴² „Umřel za všechny zemřel, aby ti, kteří jsou naživu, nežili už sami sobě, ale pro toho, který za ně umřel a vstal z mrtvých“ (2 Kor 5,15).

989

1002

Souhrn

⁵³⁶ Srov. sv. Řehoř z Nyssy, *In Christi resurrectionem*, 1: PG 46, 617B; srov. také „*Statuta Ecclesiae Antiqua*“: DS 325; Anastasius II., dopis *In proximitate epistolae*: DS 359; Hormisdas, dopis *Inter ea quae*: DS 369; 11. toledský koncil: DS 539.

⁵³⁷ Srov. Lk 24,26-27.44-48.

⁵³⁸ Srov. Mt 28,6; Mk 16,7; Lk 24,6-7.

⁵³⁹ Srov. Ž 2,7.

⁵⁴⁰ Srov. Řím 4,25.

⁵⁴¹ Srov. Ef 2,4-5; 1 Petr 1,3.

⁵⁴² Srov. Kol 3,1-3.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

- 656** *Předmětem víry ve vzkříšení je událost historicky dosvědčená učedníky, kteří se skutečně setkali se Zmrtvýchvstalým, a zároveň tajemně transcendentní (přesažná), poněvadž je vstupem Kristova lidství do Boží slávy.*
- 657** *Prázdný hrob a plátna na zemi samy o sobě znamenají, že Kristovo tělo Boží mocí uniklo pouťm smrti a rozkladu. Je to příprava učedníků na setkání se Zmrtvýchvstalým.*
- 658** *Kristus, „prvorozený mezi vzkříšenými z mrtvých“ (Kol 1,18), je základem našeho vlastního vzkříšení, a to již nyní ospravedlněním naší duše,⁵⁴³ později oživením našeho těla.⁵⁴⁴*

6. ČLÁNEK

JEŽÍŠ KRISTUS „VSTOUPIL NA NEBESA,
SEDÍ PO PRAVICI BOHA, OTCE VŠEMOHOUCÍHO“

659 „Tak k nim Pán Ježíš mluvil. Potom byl vzat do nebe a zasedl po Boží pravici“ (Mk 16,19). Kristovo tělo bylo oslaveno hned v okamžiku jeho zmrtvýchvstání, jak to dokazují nové nadpřirozené vlastnosti, jež má jeho tělo od té doby trvale.⁵⁴⁵ Avšak během čtyřiceti dní, kdy s učedníky důvěrně jí a pije⁵⁴⁶ a učí je o království,⁵⁴⁷ zůstává jeho sláva ještě zahalena vnějšími rysy obyčejného lidství.⁵⁴⁸ Poslední Ježíšovo zjevení končí nezvratným vstupem jeho lidství do božské slávy, symbolizované oblakem⁵⁴⁹ a nebem,⁵⁵⁰ kde od té doby sedí po Boží pravici.⁵⁵¹ Později se už jen jednou, zcela výjimečně, ukáže Pavlovi jako „nedochůdčeti“ (1 Kor 15,8) v posledním zjevení, kterým Pavla ustanovuje apoštolem.⁵⁵²

645

66

697

642

660 To, jak je v té době sláva Zmrtvýchvstalého zastřena, vysvětluje z tajemného výroku k Marii Magdaléně: „Ještě jsem nevystoupil k Otci. Ale jdi k mým bratřím a oznam jim: „Vystupuji k svému Otci a k vašemu Otci, k Bohu svému a k vašemu Bohu“ (Jan 20,17). To ukazuje, jak rozdílně se projevuje sláva vzkříšeného Krista a sláva Krista povýšeného na pravici Otce. Událost nanebevstoupení, současně historická i přesažná, označuje přechod od jedné ke druhé.

661 Nanebevstoupení zůstává úzce spojeno se sestoupením z nebe, které se uskutečnilo vtělením. Pouze ten, který „vyšel od Otce“, se může k Otci navrátit: Kristus.⁵⁵³ „Nikdo nevystoupil do nebe, kromě toho, který sestoupil z nebe, totiž Syn člověka“ (Jan 3,13).⁵⁵⁴ Lidstvo ponechané svým přirozeným silám nemá přístup do „Otcova domu“ (Jan 14,2), do Božího života a jeho blaženosti. Jedině Kristus mohl otevřít člověku tento přístup, aby nám dal naději, že i my, jeho údy, budeme spojeni v téže slávě tam, kam nás předešel on jako naše Hlava a jako Prvorozený.⁵⁵⁵

461

792

662 „Já, až budu ze země vyvýšen, potáhnu všechny k sobě“ (Jan 12,32). Vyzdvižení na kříž znamená a ohlašuje vyvýšení nanebevstoupení a je jeho počátkem. Ježíš Kristus, jediný kněz nové a věčné smlouvy, „nevešel do svatyně, zbudované lidskýma rukama,

1545

⁵⁴³ Srov. Řím 6,4.⁵⁴⁴ Srov. Řím 8,11.⁵⁴⁵ Srov. Lk 24,31; Jan 20,19.26.⁵⁴⁶ Srov. Sk 10,41.⁵⁴⁷ Srov. Sk 1,3.⁵⁴⁸ Srov. Mk 16,12; Lk 24,15; Jan 20,14n; 21,4.⁵⁴⁹ Srov. Sk 1,9; srov. také Lk 9,34-35; Ex 13,22.⁵⁵⁰ Srov. Lk 24,51.⁵⁵¹ Srov. Mk 16,19; Sk 2,33; 7,56; srov. také Ž 110,1.⁵⁵² Srov. 1 Kor 9,1; Gal 1,16.⁵⁵³ Srov. Jan 16,28.⁵⁵⁴ Srov. Ef 4,8-10.⁵⁵⁵ Srov. Římský misál, Preface 1. o Nanebevstoupení Páně.

541

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

...ale do samého nebe, aby se teď staral o naše záležitosti u Boha“ (Žid 9,24). V nebi vykonává Kristus své kněžství bez přestání, „proto také je schopen přinést navždy spásu těm, kdo skrze něho přicházejí k Bohu, neboť je stále živ, aby se za ně přimlouval“ (Žid 7,25). Jako „velekněz budoucích hodnot“ (Žid 9,11) je středem a hlavním představitelem liturgie, která oslavuje Otce na nebesích.⁵⁵⁶

663 Kristus teď sedí po pravici Otce. „Pravicí Otce rozumíme slávu a čest božství, kde ten, který existoval jako Boží Syn přede všemi věky jako Bůh a soupodstatný s Otcem, tělesně usedl poté, co se vtělil a co bylo jeho tělo oslaveno.“⁵⁵⁷

664 Sedět po pravici Otce znamená zahájení Mesiášovy vlády, splnění vidění proroka Daniele o Synu člověka: Od věčného Boha „byla mu dána vladařská moc, sláva a království, aby ho uctívali všichni lidé různých národností a jazyků. Jeho vladařská moc je moc věčná, která nepomine a jeho království nebude zničeno“ (Dan 7,14). Od této chvíle se apoštolové stali svědky jeho království, které „bude bez konce“.⁵⁵⁸

Souhrn

665 Kristovo nanebevstoupení označuje definitivní vstup Ježíšova lidství do Boží nebeské sféry, odkud znovu přijde,⁵⁵⁹ ale která jej zatím ukrývá před zraky lidí.⁵⁶⁰

666 Ježíš Kristus, Hlava Církve, vstupuje před námi do slavného království Otce, abychom my, údy jeho Těla, žili v naději, že jednou s ním budeme na věky.

667 Protože Ježíš Kristus vstoupil jednou provždy do nebeské svatyně, nepřestává se za nás přimlouvat jako prostředník, který nás ujišťuje, že na nás bude stále vylévat Ducha svatého.

7. ČLÁNEK

ODTUD PŘIJDE SOUDIT ŽIVÉ I MRTVÉ

I. Znovu přijde ve slávě

KRISTUS JIŽ VLÁDNE PROSTŘEDNICTVÍM CÍRKVE...

668 „Vždyť právě proto Kristus umřel a vstal k životu, aby se stal Pánem nad mrtvými i nad živými“ (Řím 14,9). Kristovo nanebevstoupení znamená, že se svým lidstvím podílí na moci a vládě samotného Boha. Ježíš Kristus je Pán: má všechnu moc na nebi a i na zemi. Je povýšen „vysoko nad všechna knížata, mocnosti, síly, panstva“, protože Otec „všechno podřídil pod jeho nohy“ (Ef 1,21-22). Kristus je Pánem vesmíru⁵⁶¹ i dějin. V něm nacházejí dějiny člověka, ale i celé stvoření svou „rekapitulaci“ (opětovné soustředění jako v Hlavě),⁵⁶² své transcendentní (přesažné) dovršení.

450

518

669 Jako Pán je Kristus hlavou Církve, která je jeho tělem.⁵⁶³ Po svém nanebevstoupení a oslavení, když takto zcela splnil své poslání, zůstává na zemi ve své Církvi. Vykoupení je zdrojem vlády, kterou Kristus v síle Ducha svatého vykonává nad Církví.⁵⁶⁴ „Kris-

792

1088

541

⁵⁵⁶ Srov. Zj 4,6-11.⁵⁵⁷ Sv. Jan Damašský, *De fide orthodoxa*, 4,2,2: PG 94, 1104D.⁵⁵⁸ Srov. Nicejsko-cařihradské vyznání víry.⁵⁵⁹ Srov. Sk 1,11.⁵⁶⁰ Srov. Kol 3,3.⁵⁶¹ Srov. Ef 4,10; 1 Kor 15,24.27-28.⁵⁶² Srov. Ef 1,10.⁵⁶³ Srov. Ef 1,22.⁵⁶⁴ Srov. Ef 4,11-13.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

tovo království je již dnes tajemně přítomné“ v Církvi, která je „zárodek a počátek tohoto království na zemi“.⁵⁶⁵

670 Po nanebevstoupení vstoupil Boží plán do své konečné fáze. Jsme již „v poslední hodině“ (1 Jan 2,18).⁵⁶⁶ „Žijeme tedy už v poslední době, obnova světa je neodvolatelně stanovena a jakýmsi reálným způsobem se v tomto věku předjímá: Církev se totiž už na zemi vyznačuje opravdovou svatostí, třebaže nedokonalou.“⁵⁶⁷ Kristovo království, jež hlásá Církev,⁵⁶⁸ již projevuje svou přítomnost zázračnými znameními.⁵⁶⁹

1042

825

547

... V OČEKÁVÁNÍ, ŽE MU BUDE VŠECHNO PODŘÍZENO

671 Kristovo království je už přítomno v Církvi, nicméně ještě není dovršeno příchodem Krále na zem „s velikou mocí a slávou“ (Lk 21,27).⁵⁷⁰ Toto království je ohrožováno silami nepravosti,⁵⁷¹ i když tyto síly byly radikálně přemoženy Kristovou Velikou nocí. Až do chvíle, kdy mu bude všechno podrobno,⁵⁷² „dokud [však] nenastane nové nebe a nová země, v nichž bude sídlit spravedlnost, putující Církev ve svých svátostech a institucích, jež patří k tomuto věku, má podobu tohoto pomíjejícího světa. Žije mezi tvorstvem, které dosud sténá, trpí bolest a čeká, až se Boží synové zjeví ve slávě.“⁵⁷³ Proto se křesťané modlí, zvláště při slavení Eucharistie,⁵⁷⁴ aby urychlili Kristův návrat,⁵⁷⁵ a říkají mu: „Pane, přijď“ (1 Kor 16,22; Zj 22,17.20).

1043

769, 773

1043, 2046
2817

672 Kristus před svým nanebevstoupením prohlásil, že ještě nenadešla chvíle slavného nastolení mesiášského království očekávaného Izraelem,⁵⁷⁶ které mělo podle proroků⁵⁷⁷ přinést všem lidem konečný řád spravedlnosti, lásky a pokoje. Nynější čas je, podle Pána, časem Ducha a svědectví,⁵⁷⁸ ale také časem ještě poznamenaným „vnějšími strastmi“ (1 Kor 7,26) a zkouškou zla,⁵⁷⁹ čehož není Církev ušetřena.⁵⁸⁰ Je to začátek bojů posledních dnů.⁵⁸¹ Je to čas čekání a bdělosti.⁵⁸²

732

2612

KRISTŮV SLAVNÝ PŘÍCHOD, NADĚJE IZRAELE

673 Ode dne nanebevstoupení je Kristův příchod ve slávě blízký,⁵⁸³ i když to není naší věcí, vědět „čas a okolnosti, jak je Otec z vlastní moci ustanovil“ (Sk 1,7).⁵⁸⁴ Tento eschatologický příchod může nastat každým okamžikem,⁵⁸⁵ i když je „pozdržen“ — on i konečná zkouška, která mu bude předcházet.⁵⁸⁶

1040, 1048

674 Příchod oslaveného Mesiáše je totiž v každé chvíli dějin pozastaven,⁵⁸⁷ až jej uzná „všechen Izrael“ (Řím 11,26; Mt 23,39), jehož „část se zatvrdila“ (Řím 11,25) v nevěře⁵⁸⁸ vůči Ježíšovi. Po Letnicích říká svatý Petr jeruzalémským Židům: „Obrátte se tedy a dejte

⁵⁶⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 3; 5.

⁵⁶⁶ Srov. 1 Petr 4,7.

⁵⁶⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 48.

⁵⁶⁸ Srov. Mk 16,17-18.

⁵⁶⁹ Srov. Mk 16,20.

⁵⁷⁰ Srov. Mt 25,31.

⁵⁷¹ Srov. 2 Sol 2,7.

⁵⁷² Srov. 1 Kor 15,28.

⁵⁷³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 48.

⁵⁷⁴ Srov. 1 Kor 11,26.

⁵⁷⁵ Srov. 2 Petr 3,11-12.

⁵⁷⁶ Srov. Sk 1,6-7.

⁵⁷⁷ Srov. Iz 11,1-9.

⁵⁷⁸ Srov. Sk 1,8.

⁵⁷⁹ Srov. Ef 5,16.

⁵⁸⁰ Srov. 1 Petr 4,17.

⁵⁸¹ Srov. 1 Jan 2,18; 4,3; 1 Tim 4,1.

⁵⁸² Srov. Mt 25,1-13; Mk 13,33-37.

⁵⁸³ Srov. Sk 22,20.

⁵⁸⁴ Srov. Mk 13,32.

⁵⁸⁵ Srov. Mt 24,44; 1 Sol 5,2.

⁵⁸⁶ Srov. 2 Sol 2,3-12.

⁵⁸⁷ Srov. Řím 11,31.

⁵⁸⁸ Srov. Řím 11,20.

840
58

769

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

se na pokání, aby vaše hříchy byly zahlazeny, aby přišla od Pána ona doba útěchy a aby vám poslal Mesiáše, který byl pro vás určen, Ježíše. Nebe ho musí přijmout až do té doby, kdy bude zase všechno obnoveno, jak o tom už dávno mluvil ústy svých svatých proroků“ (Sk 3,19-21). A svatý Pavel říká podobně: „To, že byli vyloučeni, přineslo světu smíření s Bohem. Co to teprve bude znamenat, až budou znovu přijati? To bude úplné vzkříšení z mrtvých!“ (Řím 11,15). Jedině vstup „Židů v plném počtu“ (Řím 11,12) do mesiášské spásy, po vzoru plného počtu pohanů,⁵⁸⁹ umožní Božímu lidu dosáhnout „Kristovy plnosti“ (Ef 4,13), v níž „bude Bůh všechno ve všem“ (1 Kor 15,28).

POSLEDNÍ ZKOUŠKA CÍRKVE

675 Před Kristovým příchodem musí Církev projít závěrečnou zkouškou, která otřese vírou mnohých věřících.⁵⁹⁰ Pronásledování, které provází její putování po zemi,⁵⁹¹ odhalí „tajemství nepravosti“ v podobě náboženského podvodu, přinášejícího lidem zdánlivé řešení jejich problémů za cenu odpadnutí od pravdy. Největším náboženským podvodem je antikristův podvod, to je falešné mesiášství, jímž člověk oslavuje sám sebe na místo Boha a jeho Mesiáše, který přišel v těle.⁵⁹²

676 Tento antikristovský podvod vyvstává pokaždé, když někdo předstírá, že v průběhu dějin splní mesiášskou naději, která se může naplnit pouze mimo dějiny, a to eschatologickým (posledním) soudem; Církev zavrhlá i umírněnou podobu tohoto falšování očekávaného království, nazývanou „milénarismus“,⁵⁹³ zvláště ve formě politického, „od základu zvrhlého“ sekularizovaného mesiášství.⁵⁹⁴

677 Církev vejde do slávy království jedině prostřednictvím těchto posledních Velikonoc, v nichž bude následovat svého Pána v jeho smrti a vzkříšení.⁵⁹⁵ Království se tedy neuskuteční nějakým dějinným triumfem Církve,⁵⁹⁶ cestou vzestupného pokroku, nýbrž Božím vítězstvím nad posledním řáděním zla,⁵⁹⁷ po kterém jeho Nevěsta sestoupí z nebe.⁵⁹⁸ Boží vítězství nad vzpourou zla bude mít podobu posledního soudu,⁵⁹⁹ a to po závěrečném kosmickém otřesu tohoto pomíjejícího světa.⁶⁰⁰

1340

2853

II. Soudit živé i mrtvé

1038-1041

678 Po prorocích⁶⁰¹ a Janu Křtiteli⁶⁰² ohlásil Ježíš ve svém kázání soud posledního dne. Tehdy bude odhaleno, jak se každý choval⁶⁰³ a co je skryto v jeho srdci.⁶⁰⁴ Tehdy bude odsouzena zaviněná nevěra, která si nevážila některé Bohem nabízené milosti.⁶⁰⁵ Vztah k bližnímu odhalí, zda byla milost a božská láska přijata nebo odmítnuta.⁶⁰⁶ V poslední den Ježíš řekne: „Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratrů, pro mne jste udělali“ (Mt 25,40).

1470

⁵⁸⁹ Srov. Řím 11,25; Lk 21,24.⁵⁹⁰ Srov. Lk 18,8; Mt 24,12.⁵⁹¹ Srov. Lk 21,12; Jan 15,19-20.⁵⁹² Srov. 2 Sol 2,4-12; 1 Sol 5,2-3; 2 Jan 7; 1 Jan 2,18.22.⁵⁹³ Srov. Kongregace pro nauku víry, dekret z 19. července 1944 *De Millenarismo*: DS 3839.⁵⁹⁴ Srov. Pius XI., encyklika *Divini Redemptoris*, která odsuzuje „falešný mysticismus“ tohoto „padělku vykoupení pokorných“; 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 5.; 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 20-21.⁵⁹⁵ Srov. Zj 19,1-9.⁵⁹⁶ Srov. Zj 13,8.⁵⁹⁷ Srov. Zj 20,7-10.⁵⁹⁸ Srov. Zj 21,2-4.⁵⁹⁹ Srov. Zj 20,12.⁶⁰⁰ Srov. 2 Petr 3,12-13.⁶⁰¹ Srov. Dan 7,10; Joel 3-4; Mal 3,19.⁶⁰² Srov. Mt 3,7-12.⁶⁰³ Srov. Mk 12,38-40.⁶⁰⁴ Srov. Lk 12,1-3; Jan 3,20-21; Řím 2,16; 1 Kor 4,5.⁶⁰⁵ Srov. Mt 11,20-24; 12,41-42.⁶⁰⁶ Srov. Mt 5,22; 7,1-5.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (2) Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího

679 Kristus je Pánem věčného života. Jako Vykupiteli světa mu náleží plné právo definitivně soudit skutky i srdce lidí. Toto právo totiž „získal“ svým křížem. Také Otec „všechn soud dal Synovi“ (Jan 5,22).⁶⁰⁷ Avšak Syn nepřišel proto, aby soudil, nýbrž aby dával spásu⁶⁰⁸ a život, který je v něm.⁶⁰⁹ Odmítáním milosti v nynějším životě⁶¹⁰ se každý již sám odsuzuje – dostane (odplatu) podle svých skutků⁶¹¹ a může se odsoudit i k věčné záhubě, jestliže odmítne Ducha lásky.⁶¹²

1021

Souhrn

680 *Kristus Pán již vládne prostřednictvím Církve, ale nejsou mu ještě podrobeny všechny věci tohoto světa. Vítězství Kristova království nenastane bez posledního útoku mocností zla.*

681 *V den soudu, na konci světa, přijde Kristus ve slávě, aby dovršil konečné vítězství dobra nad zlem, které rostly společně v průběhu dějin jako obilí a koukol.*

682 *Až přijde oslavený Kristus na konci časů soudit živé i mrtvé, zjeví skryté úmysly srdcí a každému člověku odplatí podle toho, jak přijímal nebo odmítal milost.*

⁶⁰⁷ Srov. Jan 5,27; Mt 25,31; Sk 10,42; 17,31; 2 Tim 4,1.

⁶⁰⁸ Srov. Jan 3,17.

⁶⁰⁹ Srov. Jan 5,26.

⁶¹⁰ Srov. Jan 3,18; 12,48.

⁶¹¹ Srov. 1 Kor 3,12-15.

⁶¹² Srov. Mt 12,32; Žid 6,4-6; 10,26-31.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

TŘETÍ KAPITOLA
VĚŘÍM V DUCHA SVATÉHO

683 „Jenom pod vlivem Ducha svatého může někdo říci: „Ježíš je Pán.““ (1 Kor 12,3). „Bůh poslal do našich srdcí Ducha svého Syna, Ducha, který volá: „Abba, Otče!““ (Gal 4,6). Toto poznání víry je možné pouze v Duchu svatém. Aby se člověk dostal do styku s Kristem, musí se ho nejprve dotknout Duch svatý. Přichází nám vstříc a vzbuzuje v nás víru. V síle našeho křtu, první svátosti víry, nám Duch svatý v Církvi niterně a osobně předává život, který má svůj zdroj v Otci a který nám nabízí v Synu:

424, 2670
152

„Křest nám uděluje milost nového zrození v Bohu Otci skrze jeho Syna v Duchu svatém. Vždyť ti, kteří mají Božího Ducha, jsou vedeni ke Slovu, to je k Synu; ale Syn je představuje Otci a Otec jim uděluje neporušitelnost. Proto bez Ducha není možné vidět Božího Syna, a bez Syna se nikdo nemůže přiblížit k Otci, protože poznání Otce, to je Syn, a k poznání Božího Syna se dochází skrze Ducha svatého.“¹

249

684 Duch svatý je svou milostí první, kdo v nás probouzí naši víru a nový život, který spočívá v poznání Otce a toho, kterého poslal, Ježíše Krista.² Nicméně ve zjevování Osob Nejsvětější Trojice je poslední. Svatý Řehoř Nazíánský, „Teolog“, vysvětluje tento postup pedagogikou Boží „shovívavosti“:

236

„Starý zákon jasně hlásal Otce, matněji Syna. Nový ukázal Syna a dal zahlédnout božství Ducha. Nyní má mezi námi Duch domovské právo a dává nám, abychom jej viděli mnohem jasněji. Nebylo totiž prozíravé vyhlášovat otevřeně Syna, dříve než se vyznalo Otcovo božství, a přidávat Ducha svatého jako další břemeno – řečeno trochu opovážlivým výrazem –, dříve než se vyznalo Synovo božství... Jen kráčením vpřed a postupováním „od slávy ke slávě“ se světlo Trojice zaleskne v zářivější jasnosti.“³

685 Věřit v Ducha svatého tedy znamená vyznávat, že Duch svatý je jedna z Osob Nejsvětější Trojice, téže podstaty s Otcem i Synem, „s Otcem i Synem je zároveň uctíván a oslavován“ (nicejsko-cařihradské vyznání víry). Proto též bylo třeba se zabývat božským tajemstvím Ducha svatého v trinitární „teologii.“ Zde však nám půjde o Ducha svatého v božské „ekonomii.“

236

686 Duch svatý působí s Otcem i Synem od začátku až do splnění plánu naší spásy. Ale teprve v „posledních časech“, zahájených vykupitelským vtělením Syna, je Duch svatý zjevován a dáván, poznáván a přijímán jako Osoba. Tím tento božský plán dovršený v Kristu, „Prvorozeném“ a Hlavě nového stvoření, nabude konkrétnosti vylitím Ducha: Církev, **společenství** svatých, odpuštění hříchů, vzkříšení těla, věčný život.

258

8. ČLÁNEK
„VĚŘÍM V DUCHA SVATÉHO“

687 „Boží nitro nezná nikdo, jen Duch Boží“ (1 Kor 2,11). Avšak jeho Duch, který ho zjevuje, nám dává poznat jeho Slovo, jeho živé Slovo, ale sám sebe nevyslovuje. Ten, který „mluvil ústy proroků“, nám dává slyšet Otcovo Slovo, ale my jej neslyšíme. Poznáváme ho jen podle hnutí, kterým nám zjevuje Slovo a uschopňuje nás, abychom je vírou

243

¹ Sv. Irenej z Lyonu, *Demonstratio apostolica*, 7.² Srov. Jan 17,3.³ Sv. Řehoř Nazíánský, *Orationes theologicae*, 5,26: PG 36, 161C.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

přijali. Duch pravdy, který nám odhaluje Krista, nemluví sám ze sebe.⁴ Takové sebezastí-
nění, jež je vlastní jen Bohu, vysvětluje, proč „svět nemůže přijmout“ Ducha, „poněvadž
ho nevidí, ani nezná“, kdežto ti, kdo věří v Krista, ho znají, protože s nimi „zůstává“.⁵

688 Církev, živé společenství v apoštolské víře, kterou předává, je tedy místem našeho
poznání Ducha svatého:

- v Písmu, které inspiroval;
- v Tradici, jejímiž stále aktuálními svědky jsou církevní Otcové;
- v učitelském úřadu Církve, který doprovází svou pomocí;
- ve svátostné liturgii, v níž nás Duch svatý prostřednictvím jejích slov a jejích sym-
bolů uvádí do společenství s Kristem;
- v modlitbě, v níž se za nás přimlouvá;
- v charizmatech a službách, jimiž je budována Církev;
- v projevech apoštolského a misionářského života;
- ve svědectví svatých, v němž Církev projevuje svou svatost a pokračuje v díle
spásy.

I. Společné poslání Syna a Ducha

689 Ten, kterého Otec „poslal do našich srdcí, Duch jeho Syna“ (Gal 4,6), je skutečně
Bůh. Je jedné podstaty s Otcem a Synem, je od nich neoddělitelný, jak ve vnitřním životě
Trojice, tak ve svém daru lásky světu. Když se však víra Církve klaní svaté Trojici, dárky-
ni života, soupodstatné a nedílné, vyznává též různost Osob. Když Otec posílá své Slo-
vo, posílá vždycky svůj Dech: je to společné poslání, ve kterém se Syn a Duch svatý od-
lišují, ale jsou neoddělitelní. Objevuje se sice Kristus, viditelný obraz neviditelného Boha,
ale je to Duch svatý, který ho zjevuje. 245 254 485

690 Ježíš je Kristus, „pomazaný“, protože jeho pomazáním je Duch, a všechno, co se
děje od vtělení, pramení z této hojnosti pomazání.⁶ A konečně, když je Kristus „osla-
ven“,⁷ může i on od Otce poslat Ducha těm, kdo v něho věří: předává jim svou slávu,⁸ to
je Ducha svatého, který ho oslavuje.⁹ Společné poslání se bude od té doby rozvíjet v dě-
tech osvojených Otcem v mystickém Těle jeho Syna: posláním Ducha osvojení bude
sjednocovat je s Kristem a dát jim život v Kristu: 436 788

„Pojem pomazání napovídá... že mezi Synem a Duchem není žádná vzdálenost. Jako totiž
mezi povrchem těla a vrstvou oleje nezaznamenává ani rozum, ani počitek žádného pro-
středníka, tak je také styk Syna s Duchem bezprostřední; takže se ten, kdo vírou navazuje
styk se Synem, musí nejprve dotykem setkat s olejem. Ve skutečnosti není žádná z osob
bez Ducha svatého. Z toho důvodu vyznání víry, že Syn je Pán, se děje v Duchu svatém.
Duch svatý totiž přichází ze všech stran vstříc těm, kdo se přibližují s vírou.“¹⁰ 448

II. Jméno, názvy a symboly Ducha svatého

VLASTNÍ JMÉNO DUCHA SVATÉHO

691 „Duch svatý“, takové je vlastní jméno toho, kterému se klaníme a kterého oslavuje-
me s Otcem i Synem. Církev je přijala od Pána a vyznává je při křtu svých nových dětí.¹¹

⁴ Srov. Jan 16,13.

⁵ Srov. Jan 14,17.

⁶ Srov. Jan 3,34.

⁷ Srov. Jan 7,39.

⁸ Srov. Jan 17,22.

⁹ Srov. Jan 16,14.

¹⁰ Sv. Řehoř z Nyssy, *De Spirituz Sancto*, 3,1: PG 45, 1321A-B.

¹¹ Srov. Mt 28,19.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

Výraz „duch“ překládá hebrejské slovo „ruah“, které původně znamená dech, vanutí, vánek. Právě Ježíš užívá vnímatelného obrazu větru, když chce přiblížit Nikodémovi přesažnou novost toho, který je osobně dechem Božím, božským Duchem.¹² Jinak slova „duch“ a „svatý“ jsou božské vlastnosti společné třem božským Osobám. Ale spojením obou výrazů označuje Písmo, liturgie a teologická mluva nevýslovnou Osobu Ducha svatého – bez možné záměny s ostatními případy užití výrazů „duch“ a „svatý“.

NÁZVY DUCHA SVATÉHO

692 Když Ježíš ohlašuje a slibuje příchod Ducha svatého, nazývá ho „parakletos“, do-slova: „ten, který je přivolan“, „ad-vocatus“ (Jan 14,16.26; 15,26; 16,7). „Parakletos“ se obvykle překládá „utěšitel“ nebo „přímluvce“, přičemž prvním přímluvcem je Ježíš.¹³ Sám Pán nazývá Ducha svatého „Duchem pravdy“ (Jan 16,13).

1433

693 Kromě jeho vlastního jména, které se nejvíce užívá ve Skutcích apoštolů a v epištolách, nalézáme u svatého Pavla pojmenování: Duch zaslíbení,¹⁴ Duch adoptivního synovství,¹⁵ „Duch Kristův“ (Řím 8,9), „Duch Páně“ (2 Kor 3,17), „Duch Boží“ (Řím 8,9.14; 15,19; 1 Kor 6,11; 7,40), a u svatého Petra, „Duch slávy“ (1 Petr 4,14).

SYMBOLY DUCHA SVATÉHO

694 *Voda.* Symbolika vody naznačuje působení Ducha svatého při křtu, protože po vzývání Ducha svatého se stává účinným svátostným znamením nového zrození: jako jsme k našemu prvnímu zrození dorůstali v plodové vodě, tak také křestní voda skutečně znamená, že naše zrození k božskému životu je nám dáváno v Duchu svatém. Ale jako jsme „pokřtěni v jednom Duchu“, tak jsme také „napojeni jedním Duchem“ (1 Kor 12,13): Duch je tedy také osobně živá voda, vyvěrající z ukřižovaného Krista jako ze svého pramene¹⁶ a tryskající z nás do věčného života.¹⁷

1218

2652

695 *Pomazání.* Symbolika pomazání olejem je pro Ducha svatého tak příznačná, že se stala jeho synonymem.¹⁸ Při uvedení do křesťanského života je svátostným znamením biřmování, které proto východní církve právem nazývají „chrismace“ (pomazání křížem). Ale k pochopení celé síly tohoto symbolu je třeba se vrátit k pomazání Ježíše, které vykonal Duch svatý: Kristus [hebrejsky: „Mesiáš“] znamená „Pomazaný“ od Ducha svatého. Ve Starém zákoně byli různí „pomazaní Páně“, zvláště král David.¹⁹ Avšak Ježíš je Pomazaný Páně jedinečným způsobem: lidství, jež na sebe Syn bere, je zcela „pomazáno Duchem svatým“. Ježíš je ustanoven „Kristem“ od Ducha svatého.²¹ Panna Maria počne Krista působením Ducha svatého, který ho prostřednictvím anděla ohlašuje jako Krista už od narození²² a vede Simeona do chrámu, aby viděl Hospodinova Mesiáše;²³ je to on, kdo Krista naplňuje²⁴ a jehož moc z Krista vychází, když ten uzdravuje a zachraňuje.²⁵ Je to on, kdo v posledku křísí Ježíše z mrtvých.²⁶ A tak, když se Ježíš stal plně „Kristem“ ve svém lidství, jež přemohlo smrt,²⁷ hojně vylévá Ducha svatého, dokud „svatí“ ve svém spojení s lidstvím Božího Syna nedorostou „mužné zralosti,...kdy se na nás uskuteční Kristova plnost“ (Ef 4,13): „úplného Krista“, podle výrazu svatého Augustina.

1293

436

1504

794

696 *Oheň.* Zatímco voda znamenala zrození a plodnost života dávaného v Duchu svatém, oheň symbolizuje přetvářející sílu působení Ducha svatého. Prorok Eliáš, který „povstal jako oheň“ a je-

1127

2586

¹² Srov. Jan 3,5-8.¹³ Srov. 1 Jan 2,1.¹⁴ Srov. Gal 3,14; Ef 1,13.¹⁵ Srov. Řím 8,15; Gal 4,6.¹⁶ Srov. Jan 19,34; 1 Jan 5,8.¹⁷ Srov. Jan 4,10-14; 7,38; Ex 17,1-6; Iz 55,1; Zach 14,8; 1 Kor 10,4; Zj 21,6; 22,17.¹⁸ Srov. 1 Jan 2,20.27; 2 Kor 1,21.¹⁹ Ex 30,22-32.²⁰ Srov. 1 Sam 16,13.²¹ Srov. Lk 4,18-19; Iz 61,1.²² Srov. Lk 2,11.²³ Srov. Lk 2,26-27.²⁴ Srov. Lk 4,1.²⁵ Srov. Lk 6,19; 8,46.²⁶ Srov. Řím 1,4; 8,11.²⁷ Srov. Sk 2,36.

718

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

hož „slovo plálo jako pochodně“ (Sir 48,1), svou modlitbou přivolá z nebe oheň na oběť na hoře Karmel,²⁸ obraz ohně Ducha svatého, který proměňuje všechno, čeho se dotkne. Jan Křtitel, který jde před Pánem „v duchu a moci Eliášově“ (Lk 1,17), hlásá Krista jako toho, kdo „bude křtít Duchem svatým a ohněm“ (Lk 3,16), tím Duchem, o kterém Ježíš řekne: „Oheň jsem přišel uvrhnout na zem, a jak si přeji, aby už vzplanul!“ (Lk 12,49). Ráno o Letnicích spočine Duch svatý na učednících v podobě „jazyků jako z ohně“ a naplní je sebou (Sk 2,3-4). Duchovní tradice podrží tuto symboliku ohně jako jednu z nejpůsobivějších o činnosti Ducha svatého:²⁹ „Nezhášejte oheň Du-cha“ (1 Sol 5,19).

697 Oblak a světlo. Tyto dva symboly jsou při projevech Ducha svatého neoddělitelné. Již při Božích zjeveních ve Starém zákoně zjevuje oblak – někdy temný, jindy zářivý – živého Boha a spasitele, zahaluje přesažnost jeho slávy: Mojžíšovi na hoře Sinaj,³⁰ ve stanu Setkání³¹ a během putování pouští;³² Šalomounovi při posvěcení chrámu.³³ Tyto předobrazy naplňuje Kristus v Duchu svatém. Ten totiž „sestupuje na Pannu Marii a zastíní ji“, aby počala a porodila Ježíše.³⁴ Na hoře Proměnění on přichází v oblaku, který zahálí Ježíše, Mojžíše a Eliáše, Petra, Jakuba a Jana, a „z oblaku“ se ozývá hlas, který říká: „Toto je můj vyvolený Syn, toho poslouchejte“ (Lk 9,34-35). Konečně tentýž Oblak zastře Ježíše pohledu učedníků v den nanebevstoupení³⁵ a oblak ho zjeví jako Syna člověka v jeho slávě v den jeho příchodu.³⁶

484

554

659

698 Pečeť je symbolem blízkým symbolu pomazání. Krista totiž „Bůh osvědčil svou pečeti“ (Jan 6,27), a v něm nám také Otec vtiskl svou pečeť.³⁷ Protože obraz pečeti [„sphragis“] označuje nesmazatelný účinek pomazání Ducha svatého ve svátostech křtu, biřmování a kněžství, byl v některých teologických tradicích použit k vyjádření nezrušitelného „znamení“, vtisknutého těmito třemi svátostmi, které nemohou být znovu uděleny.

1295-1296
1121

699 Ruka. Vkládáním rukou uzdravuje Ježíš nemocné³⁸ a žehná malým dětem.³⁹ Totéž budou dělat apoštolové v jeho jménu.⁴⁰ Ba co více, vkládáním rukou apoštolů je předáván Duch svatý.⁴¹ List Židům počítá vkládání rukou mezi „základní články“ své nauky.⁴² Církev uchovala toto znamení všemohoucího vylití Ducha svatého ve svých svátostných epiklezích (modlitbách).

292

1288

1300, 1573,
1668

700 Prst. Ježíš vyhání demony „prstem Božím“ (Lk 11,20). Byl-li Boží zákon napsán na kamenných deskách „Božím prstem“ (Ex 31,18), pak „Kristův list“, svěřený péči apoštolů, je „napsán Duchem živého Boha, ne na kamenných deskách, ale na jiných deskách: v lidských srdcích“ (2 Kor 3,3). Hymnus „Veni, Creator Spiritus“ vzývá Ducha svatého jako „digitus paternae dexteræ“ (prst Otcovy pravice).

2056

701 Holubice. Na konci potopy (jejíž symbolika se týká křtu) se holubice, kterou vypustil Noe, vrací a přináší v zobáčku čerstvou olivovou ratolest na znamení, že země je opět obyvatelná.⁴³ Když Kristus vystupuje z vody svého křtu, sestupuje na něho Duch svatý v podobě holubice a zůstává v něm.⁴⁴ Duch sestupuje a usídí se v očištěném srdci pokřtěných. V některých kostelích je Nejsvětější svátost uchovávána v kovové schránce, která má podobu holubice (columbarium); bývá zavěšena nad oltářem. Symbol holubice označující Ducha svatého je v křesťanské ikonografii tradiční.

1219

535

III. Duch a Boží Slovo v čase zaslíbení

²⁸ Srov. 1 Král 18,38-39.²⁹ Srov. sv. Jan od Kříže, Plamen lásky žhavé.³⁰ Srov. Ex 24,15-18.

122

³¹ Srov. Ex 33,9-10.³² Srov. Ex 40,36-38; 1 Kor 10,1-2.³³ Srov. 1 Král 8,10-12.³⁴ Srov. Lk 1,35.

107

³⁵ Srov. Sk 1,9.³⁶ Srov. Lk 21,27.³⁷ Srov. 2 Kor 1,22; Ef 1,13; 4,30.

243

³⁸ Srov. Mk 6,5; 8,23.³⁹ Srov. Mk 10,16.⁴⁰ Srov. Mk 16,18; Sk 5,12; 14,3.⁴¹ Srov. Sk 8,17-19; 13,3; 19,6.⁴² Srov. Žid 6,2.⁴³ Srov. Gn 8,8-12.⁴⁴ Srov. Mt 3,16-18.

292

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

702 Od počátku až do „naplnění času“ (Gal 4,4) zůstává společné poslání Slova a Otce Ducha skryté, ale působí. Boží Duch přitom připravuje dobu Mesiáše a oba, i když ještě nejsou plně zjeveni, jsou v ní již zaslíbeni, aby byli očekáváni a přijati, až se projeví. Proto když Církev čte Starý zákon,⁴⁵ zkoumá v něm,⁴⁶ co nám chce říci o Kristu Duch, „jenž mluvil ústy proroků“.

Výrazem „proroci“ míní víra Církve v tomto případě všechny, které Duch svatý inspiroval při sepišování svatých knih, jak Starého tak Nového zákona. Židovská tradice rozlišuje Zákon (prvních pět knih nebo Pentateuch), Proroky (odpovídající našim dějepisným a prorockým knihám) a Spisy (především poučné a zvláště žalmy).⁴⁷

VE STVOŘENÍ

703 Boží Slovo a jeho Dech jsou na počátku bytí a života každého tvora:⁴⁸

„Je vlastní Duchu svatému vládnout, posvěcovat a oživovat stvoření, protože on je Bůh soupodstatný s Otcem i Synem... Má moc nad životem, neboť jako Bůh chrání stvoření v Otcí skrze Syna.“⁴⁹

291

704 „Co se týká člověka, Bůh (to značí i Syn a Duch svatý) ho stvořil vlastníma rukama... a do utvořeného těla vepsal svou vlastní podobu, aby tak i to, co mělo být viditelné, neslo božskou podobu.“⁵⁰

356

DUCH ZASLÍBENÍ

705 Člověk, zohyžděný hříchem a smrtí, zůstává „k obrazu Božímu“, k obrazu Syna, ale je zbaven „Boží slávy“ (Řím 3,23), a „podoby.“ Zaslíbení dané Abrahamovi zahajuje dílo spásy, na jejímž konci sám Syn vezme na sebe „obraz“⁵¹ a obnoví ho v jeho „podobě“ s Otcem tím, že mu vrátí slávu a Ducha, „který oživuje“.

410

2809

706 Proti veškeré lidské naději Bůh slibuje Abrahamovi potomka, jako plod víry a Ducha svatého.⁵² V něm budou požehnány všechny národy země.⁵³ Tímto potomkem bude Kristus,⁵⁴ v němž vylití Ducha svatého shromáždí v jedno „rozptýlené Boží děti“ (Jan 11,52). Přísahou se již Bůh zavazuje,⁵⁵ že dá svého milovaného Syna⁵⁶ a že dá „slíbeného Ducha svatého... na vykoupení, protože si nás Bůh získal jako svůj majetek“ (Ef 1,13-14).⁵⁷

60

VE ZJEVENÍCH A V ZÁKONĚ

707 Teofanie [zjevení Boha] osvětlují cestu zaslíbení, od patriarchů k Mojžíšovi a od Jozue až po vidění, která zahajují poslání velikých proroků. Křesťanská Tradice vždycky uznávala, že v těchto teofaniích se dávalo vidět a slyšet Boží Slovo zjevené a současně „zahalené“ v oblaku Ducha svatého.

708 Tato Boží pedagogika se ukazuje zvláště v daru Zákona.⁵⁸ Litera Zákona byla dána jako „vychovatel“ k tomu, aby vedla lid ke Kristu (Gal 3,24). Nicméně neschopnost Záko-

1961-1964

122

⁴⁵ Srov. 2 Kor 3,14.⁴⁶ Srov. Jan 5,39.46.⁴⁷ Srov. Lk 24,44.⁴⁸ Srov. Ž 33,6; 104,30; Gn 1,2; 2,7; Kaz 3,20-21; Ez 37,10.⁴⁹ Byzantská liturgie, tropář matutina neděle druhého modu.⁵⁰ Sv. Irenej z Lyonu, *Demonstratio apostolica*, 11.⁵¹ Srov. Jan 1,14; Fil 2,7.⁵² Srov. Gn 18,1-15; Lk 1,26-38.54-55; Jan 1,12-13; Řím 4,16-21.⁵³ Srov. Gn 12,3.⁵⁴ Srov. Gal 3,16.⁵⁵ Srov. Lk 1,73.⁵⁶ Srov. Gn 22,17-19; Řím 8,32; Jan 3,16.⁵⁷ Srov. Gal 3,14.⁵⁸ Srov. Ex 19-20; Dt 1-11; 29-30.

2585

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

na spasit člověka, zbaveného božské „podoby“, a hlubší poznání hříchu, které z něho vyplývá,⁵⁹ vzbuzují touhu po Duchu svatém. Dosvědčují to vzdechy žalmů.

V KRÁLOVSTVÍ A VE VYHNANSTVÍ

709 Zákon, toto znamení zaslíbení a smlouvy, měl řídit srdce i instituce národa, který vzešel z víry Abraháma: „Budete-li mě skutečně poslouchat a dodržovat mou smlouvu, budete mi královstvím kněží, národem svatým“ (Ex 19,5-6).⁶⁰ Avšak po Davidovi podlehnou Izrael pokušení stát se královstvím jako ostatní národy. Království pak, jak bylo zaslíbeno Davidovi,⁶¹ bude dílem Ducha svatého a bude patřit chudým podle Ducha.

2579, 544

710 Nedbání Zákona a nevěrnost smlouvě vedou k smrti: přichází vyhnanství, zdánlivé zmaření zaslíbení, ve skutečnosti však tajemná věrnost Boha spasitele a počátek slíbené nápravy, ovšem podle Ducha. Bylo nutné, aby Boží lid prošel tímto očišťováním;⁶² vyhnanství již vnáší do Božího plánu stín kříže a „zbytek“ chudých, který se z něho vrací, je jedním z nejprůzračnějších předobrazů Církve.

OČEKÁVÁNÍ MESIÁŠE A JEHO DUCHA

711 „Hle, já dělám věci nové“ (Iz 43,19). Začínají se rýsovat dvě prorocké linie: jedna se vztahuje na očekávání Mesiáše, druhá na ohlášení nového Ducha; obě směřují k malému „zbytku“ chudých,⁶³ který v naději očekává „potěšení Izraele“ a „vykoupení Jeruzaléma“ (Lk 2,25.38).

64, 522

Už jsme viděli, jak se na Ježíšovi vyplnila prorockví, jež se ho týkala. Zde se omezujeme na ta, v nichž vyniká více vztah mezi Mesiášem a jeho Duchem.

712 Rysy očekávaného Mesiáše začínají vyvstávat v kapitolách (sbírce prorockví) o Emmanuelovi,⁶⁴ („Izaiáš, protože viděl slávu Krista“: Jan 12,41), zvláště v Iz 11,1-2:

439

„Vyrazí ratolest z pahýlu Jesse,
výhonek vypučí z jeho kořenů,
spočine na něm duch Hospodinův:
duch moudrosti a rozumu, duch rady a síly,
duch poznání a bázně před Hospodinem.“

713 Mesiášovy rysy jsou odhaleny především ve zpěvech o Hospodinovu Služebníku.⁶⁵ Tyto zpěvy ohlašují smysl Ježíšova utrpení a ukazují tak způsob, jímž vylíje Ducha svatého, aby oživil velké množství: ne zvnějšku, ale tím, že převezme naši „přirozenost služebníků“. ⁶⁶ Tím, že bere na sebe naši smrt, může nám předat svého Ducha života.

601

714 Proto Kristus zahajuje hlásání radostné zvěsti tím, že si přivlastňuje tento úryvek z Izaiáše (Lk 4,18-19).⁶⁷

„Duch Páně je nade mnou,
proto mě pomazal,
poslal mě, abych přinesl chudým radostnou zvěst,
abych vyhlásil zajatým propuštění
a slepým navrácení zraku,
abych propustil zdeptané na svobodu,

⁵⁹ Srov. Řím 3,20.⁶⁰ Srov. 1 Petr 2,9.⁶¹ Srov. 2 Sam 7; Ž 89; Lk 1,32-33.⁶² Srov. Lk 24,26.⁶³ Srov. Sof 2,3.⁶⁴ Srov. Iz 6,12.⁶⁵ Iz 42,1-9; srov. Mt 12,18-21; Jan 1,32-34; pak Iz 49,1-6; srov. Mt 3,17; Lk 2,32; nakonec Iz 50,4-10 a 52,13-53,12.⁶⁶ Srov. Fil 2,7.⁶⁷ Srov. Iz 61,1-2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

abych vyhlásil milostivé léto Páně.“

715 Prorocké texty, které se přímo týkají seslání Ducha svatého, jsou výroky, ve kterých mluví Bůh k srdci svého lidu v jazyku zaslíbení, s důrazem na „lásku a věrnost“.⁶⁸ Podle těchto příslibů v „posledních časech“ Duch Páně obnoví srdce lidí tím, že do nich vtiskne nový Zákon; shromáždí a usmíří rozptýlené a rozdělené národy; přetvoří prvotní stvoření a Bůh tam bude bydlet s lidmi v míru.

214, 1965

716 Lid „chudých“,⁶⁹ pokorní a tiší, kteří se zcela odevzdali tajemným plánům svého Boha, ti, kteří očekávají spravedlnost nikoliv lidskou, ale Mesiášovu – to je nakonec ono veliké dílo skrytého poslání Ducha svatého v čase zaslíbení k přípravě Kristova příchodu. V žalmech je vyjádřeno, jaké je jejich srdce, očištěné a osvětlené Duchem. V těchto chudých Duch připravuje Pánu „ochotný lid“ (Lk 1,17).

368

IV. Kristův Duch v plnosti času

JAN, PŘEDCHŮDCE, PROROK A KŘTITEL

717 „Byl člověk poslaný od Boha, jmenoval se Jan“ (Jan 1,6). Jan je „plný Ducha svatého už od mateřského lůna“ (Lk 1,15.41), působením samého Krista, kterého krátce předtím počala Panna Maria z Ducha svatého. Mariino „navštívení“ u Alžběty se tak stává první Hospodinovou „návštěvou jeho lidu“.⁷⁰

523

718 Jan je „Eliáš, který má přijít“ (Mt 17,10-13); přebývá v něm oheň Ducha a vede ho, aby „šel před“ (jako „předchůdce“) Pánem, který přichází. V Janu Předchůdci Duch svatý zakončuje přípravu „Pánu ochotného lidu“ (Lk 1,17).

696

719 Jan je „víc než prorok“ (Lk 7,26). V něm Duch svatý dovršuje „promlouvání ústy proroků“. Jan uzavírá cyklus proroků zahájených Eliášem.⁷¹ Ohlašuje, že potěšení Izraele je blízko; je hlasem přicházejícího Utěšitele (Jan 1,23).⁷² Přichází „jako svědek, aby svědčil o to Světlo“ (Jan 1,7),⁷³ jako to učiní Duch pravdy. V Janovi Duch naplňuje to, po čem se ptali proroci a po čem touží i andělé:⁷⁴ „Na koho uvidíš sestupovat Ducha a zůstat na něm, to je ten, který křtí Duchem svatým. A já jsem to viděl a dosvědčuji, že to je Boží Syn... Hle, beránek Boží“ (Jan 1,33-36).

2684

536

720 Janem Křtitelem Duch svatý zahajuje to, co uskuteční s Kristem a v Kristu, a to předobrazem: navrátí člověku božskou „podobu“. Janův křest byl k obrácení, křest vodou a Duchem bude novým zrozením.⁷⁵

535

„ZAPLESEJ, MILOSTÍ ZAHRNUTÁ“

721 Maria, přesvatá Boží matka, vždy Panna, korunuje poslání Syna a Ducha v plnosti času. Poprvé v plánu spásy nachází Otec *příbytek*, protože jej Duch připravil; tak jeho Syn a jeho Duch mohou přebývat mezi lidmi. V tomto smyslu církevní Tradice často vztahovala nejkrásnější texty o moudrosti k Marii:⁷⁶ Maria je v liturgii opěvována a představována jako „trůn moudrosti“. V ní se začínají projevovat „divy Boží“, která Duch vykoná v Kristu a v Církvi.

484

⁶⁸ Srov. Ez 11,19; 36,25-28; 37,1-14; Jer 31,31-34; a Jl 3,1-5; o slovech proroka Joela prohlásí sv. Petr ráno o Letnicích, že se splnila: srov. Sk 2,17-21.

⁶⁹ Srov. Sof 2,3; Ž 22,27; 34,3; Iz 49,13; 61,1 atd.

⁷⁰ Srov. Lk 1,68.

⁷¹ Srov. Mt 11,13-14.

⁷² Srov. Iz 40,1-3.

⁷³ Srov. Jan 15,26; 5,33.

⁷⁴ Srov. 1 Petr 1,10-12.

⁷⁵ Srov. Jan 3,5.

⁷⁶ Pť 8,1-9,6; Sir 24.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

- 722** Duch svatý *připravil* Marii svou milostí. Bylo vhodné, aby byla „milosti plná“ matka Toho, v němž „přebývá celá plnost božství“ (Kol 2,9). Z čisté milosti byla počata bez hříchu jako bytost nejpokornější a nejschopnější přijmout nevýslovný dar Všemohoucího. Anděl Gabriel ji právem zdraví jako „Siónskou dceru“: „Raduj se.“⁷⁷ A Maria se obrací svým chvalozpěvem⁷⁸ k Otci v Duchu svatém, když v sobě nosí věčného Syna; je to důkázání celého Božího lidu a tedy: Církve. 489 2676
- 723** V Marii Duch svatý *uskutečňuje* Otcův dobrotivý plán. S Duchem svatým a jeho působením Panna počne a porodí Božího Syna. Její panenství se stává jedinečnou plodností mocí Ducha a víry.⁷⁹ 485 506
- 724** V Marii Duch svatý *ukazuje* Otcova Syna, který se stal Synem Panny. Ona je hořícím keřem konečného Božího zjevení: naplněna Duchem svatým ukazuje Slovo v pokoře svého těla a dává je poznat chudým⁸⁰ a prvním zástupcům národů.⁸¹ 208, 2619
- 725** Konečně, skrze Marii začíná Duch svatý *uvádět do společenství s Kristem* lidi, kteří jsou předmětem milosrdné Boží lásky.⁸² Jako první Krista vždycky přijmou pokorní: pastýři, mudrci, Simeon a Anna, novomanželé z Kány a první učedníci. 963
- 726** Na konci tohoto poslání Ducha se Maria stává „Ženou“, novou Evou, „matkou živých“, Matkou „úplného Krista“.⁸³ Proto je spolu s apoštoly, kteří „jednomyslně setrvali v modlitbách“ (Sk 1,14), na úsvitu „posledních časů“, které Duch zahajuje ráno o Letnicích zjevným vystoupením Církve. 494, 2618
- JEŽÍŠ KRISTUS**
- 727** Celé poslání Syna a Ducha svatého v plnosti času je obsaženo v tom, že od okamžiku vtělení je Syn Pomazaným Otcovým Duchem: Ježíš je Kristus, Mesiáš. 438, 536, 695
- V tomto světle se musí číst celý druhý článek vyznání víry. Celé Kristovo dílo je společné poslání Syna a Ducha svatého. Zde se jen zmíníme o tom, co se týká Ježíšova příslibu Ducha svatého a jeho darování oslaveným Pánem.
- 728** Ježíš plně zjevuje Ducha svatého až tehdy, když byl sám oslaven svou smrtí a zmrtvýchvstáním. Přesto však to poněkud naznačuje, už když učí zástupy, tím, že zjevuje, že jeho tělo bude pokrmem pro život věčný.⁸⁴ Kromě toho naznačuje Nikodémovi,⁸⁵ Samařance⁸⁶ a těm, kteří slavili svátek stánků.⁸⁷ Se svými učedníky o tom mluví otevřeně v souvislosti s modlitbou⁸⁸ a svědectvím, které budou vydávat.⁸⁹ 2615
- 729** Teprve až nadejde hodina, kdy bude oslaven, slibuje Ježíš příchod Ducha svatého, protože jeho smrt a jeho vzkříšení budou naplněním příslibu daného otcům.⁹⁰ Ducha pravdy, jiného přímluvce, dá Otec na prosbu Ježíšovu; Otec ho pošle Ježíšovým jménem; Ježíš ho pošle, až bude u Otce, protože vyšel od Otce. Duch svatý přijde, my ho poznáme, bude s námi navždy, bude s námi přebývat, všemu nás naučí a připomene nám

388, 1433

⁷⁷ Srov. Sof 3,14; Zach 2,14.⁷⁸ Srov. Lk 1,46-55.⁷⁹ Srov. Lk 1,26-38; Řím 4,18-21; Gal 4,26-28.⁸⁰ Srov. Lk 1,15-19.⁸¹ Srov. Mt 2,11.⁸² Srov. Lk 2,14.⁸³ Srov. Jan 19,25-27.⁸⁴ Srov. Jan 6,27.51.62-63.⁸⁵ Srov. Jan 3,5-8.⁸⁶ Srov. Jan 4,10.14.23-24.⁸⁷ Srov. Jan 7,37-39.⁸⁸ Srov. Lk 11,13.⁸⁹ Srov. Mt 10,19-20.⁹⁰ Srov. Jan 14,16-17.26; 15,26; 16,7-15; 17,26.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

všechno, co nám Kristu řekl, a vydá o něm svědectví; povede nás k úplné pravdě a oslaví Krista; a světu ukáže, v čem je hřích, spravedlnost a soud.

730 Konečně přichází Ježíšova hodina:⁹¹ Ježíš odevzdává svého Ducha do Otcových rukou⁹² ve chvíli, kdy svou smrtí vítězí nad smrtí, takže „vzkříšen z mrtvých Otcovou slávou“ (Řím 6,4) ihned dává Ducha svatého tím, že na své učedníky „dechne“.⁹³ Od této hodiny se poslání Krista a Ducha stává posláním Církve: „Jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás“ (Jan 20,21).⁹⁴

850

V. Duch a Církev v posledních časech

LETNICE

731 V den Letnic (po skončení sedmi velikonočních týdnů) se naplňuje Kristova Veliká noc sesláním Ducha svatého: ten se projeví, je dán a sdělen jako božská Osoba: Kristus Pán ze své plnosti štědře vylévá Ducha.⁹⁵

2623, 767
1302

732 V tento den je konečně plně zjevena Nejsvětější Trojice: Od toho dne je království, hlásané Kristem, otevřeno těm, kdo v něho věří: v pokoře těla a ve víře se již podílejí na společenství Nejsvětější Trojice. Duch svatý svým příchodem, který nemá konce, uvádí svět do „posledních časů“, do doby Církve, do již zděděného, ale ne ještě dovršeného království:

244

672

„Spatřili jsme pravé Světlo, přijali jsme nebeského Ducha, našli jsme pravou víru: klaníme se nedílné Trojici, neboť ona nás spasila.“⁹⁶

DUCH SVATÝ — BOŽÍ DAR

733 „Bůh je láska“ (1 Jan 4,8.16) a láska je první dar, jsou v ní totiž zahrnuty všechny ostatní. Tato „Boží láska je nám vylita do srdce skrze Ducha svatého, který nám byl dán“ (Řím 5,5).

218

734 Protože jsme mrtví nebo alespoň zranění hříchem, je prvním účinkem daru lásky odpuštění našich hříchů. Je to „společenství Ducha svatého“ (2 Kor 13,13), které v Církvi navrácí pokřtěným božskou podobu, kterou hříchem ztratili.

1987

735 Duch svatý nám dává tedy „závdavek“ nebo „prvotiny“ našeho dědictví:⁹⁷ sám život Nejsvětější Trojice, který spočívá v tom, že milujeme, jako nás miloval On.⁹⁸ Tato láska⁹⁹ je principem nového života v Kristu, umožněného tím, že jsme přijali „moc Ducha svatého“ (Sk 1,8).

1822

736 A díky této síle Ducha mohou Boží děti přinášet plody. Ten, který nás našťípil na pravý vinný kmen, dá, že budeme přinášet „ovoce Božího Ducha, [jímž] je láska, radost, pokoj, shovívavost, vlídnost, dobrota, věrnost, tichost, zdrženlivost“ (Gal 5,22-23). „Duch je naším životem“: čím více se zřekneme sami sebe,¹⁰⁰ tím více jednáme „podle Ducha“ (Gal 5,25).

1832

⁹¹ Srov. Jan 13,1; 17,1.⁹² Srov. Lk 23,46; Jan 19,30.⁹³ Srov. Jan 20,22.⁹⁴ Srov. Mt 28,19; Lk 24,47-48; Sk 1,8.⁹⁵ Srov. Sk 2,33-36.⁹⁶ Srov. Byzantská liturgie, tropář svatodušních nešpor, převzato do eucharistických modliteb po svatém přijímání.⁹⁷ Srov. Řím 8,23; Kor 1,21.⁹⁸ Srov. 1 Jan 4,11-12.⁹⁹ Srov. slova o lásce v 1 Kor 13.¹⁰⁰ Srov. Mt 16,24-26.

787-798

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

„Společenství s ním nás zduchovňuje, navrácí do ráje, přivádí do království nebeského k synovskému přijetí, dává nám odvahu nazývat Boha Otcem a podílet se na milosti Kristově, nazývat se dětmi světla a mít účast na věčné slávě.“¹⁰¹

DUCH SVATÝ A CÍRKEV

737 Poslání Krista a Ducha svatého se naplňuje v Církvi jako Kristově těle a chrámu Ducha svatého. Toto společné poslání přidružuje nyní Kristovy následovníky k jeho společenství s Otcem v Duchu svatém: Duch *připravuje* lidi, předchází je svou milostí, aby je přitahoval ke Kristu. *Zjevuje* jim vzkříšeného Pána, připomíná jim jeho slovo, otevírá jim ducha k chápání jeho smrti a vzkříšení. *Zpřítomňuje* jim Kristovo tajemství, především v Eucharistii, aby je smířil a *vedl do společenství* s Bohem, aby přinášeli „hojné ovoce“ (Jan 15,5.8.16).

1093-1109

DJ-015 Jednota řádu spásy a vtěleného Slova a Ducha svatého / Mylné názory bránící účinné evangelizaci (relativismus dnešní doby, viz DJ-010)

(podle: Kongregace pro nauku víry, DI (*Dominus Iesus*, Prohlášení o jedinečnosti a spasitelské univerzalitě Ježíše Krista a Církve) ze dne 6.8.2000, srov. 12.)

Někteří také zastávají hypotézu o řádu spásy Ducha svatého, který má údajně univerzálnější charakter než řád spásy vtěleného, ukřižovaného a vzkříšeného Pána. I toto tvrzení odporuje katolické víře, která pokládá za trinitární spasitelnou událost spíše vtělení Slova. V Novém zákoně je tajemství Ježíše, vtěleného Slova, místem přítomnosti Ducha svatého a principem jeho seslání světu, a to nejen v mesiánské době (Sk 2,32-36; J 7,39; 20,22; 1 Kor15,45), nýbrž také v době před jeho vstupem do dějin (srov. 1 Kor10,4; 1 Pt 1,10-12).

2. Vatikánský koncil znovu zdůraznil tuto základní pravdu vědomí víry v Církvi. Ve výkladu Otcova plánu spásy celého lidstva spojoval koncil od počátku tajemství Kristovo s tajemstvím Ducha svatého (35). Celé dílo výstavby Církve skrze Hlavu Ježíše Krista v průběhu staletí se chápe jako dílo, které se uskutečňuje ve společenství s jeho Duchem (36).

Mimo to se spasitelné působení Ježíše Krista spolu s jeho Duchem a skrze něho rozšiřuje až za hranice viditelné Církve na celé lidstvo. Se zřetelem na velikonoční tajemství, ve kterém Kristus již nyní tvoří s věřícími v Duchu svatém životní společenství a v němž mu daruje naději na zmrtvýchvstání, učí koncil: „To neplatí jen pro křesťany, ale pro všechny lidi dobré vůle, v jejichž srdci neviditelně působí milost. Kristus totiž zemřel za všechny, a protože poslední povolání člověka je ve skutečnosti jen jedno, totiž božské, musíme být přesvědčeni, že Duch svatý všem dává možnost, aby se přičlenili k tomuto velikonočnímu tajemství způsobem, který zná Bůh.“ (37).

Je tedy jasné, že tajemství vtěleného Slova je spjata s tajemstvím Ducha. Duch působí, že spasitelný vliv Syna, který se stal člověkem, se stal skutečností v životě všech lidí, kteří jsou Bohem povoláni k těmto cílům, ať už v čase předešli Slovo, které se stalo člověkem, nebo žijí v dějinách po jeho vtělení: ti všichni jsou vedeni Duchem Otce, kterého Syn člověka dává bez hranic (srov. J 3,34).

Proto učitelský úřad učí v poslední době s rozhodností a jasností, že existuje jen jeden jediný řád spásy: „Přítomnost a působení Ducha se netýká jen jednotlivých lidí, nýbrž i společnosti a dějin, národů, kultur a náboženství...Zmrtvýchvstalý Kristus působí v srdcích lidí silou svého Ducha...A opět: on je ten Duch, kdo zasévá *semena slova*, která jsou přítomna v ritech a kulturách, a on je uschopňuje, aby v Kristu dozrála.“ (38). Učitelský úřad uznává spásenosnou funkci Ducha v celých lidských dějinách (39), ale současně zdůrazňuje: „Je to týž Duch, který spolupůsobil s Ježíšem při vtělení, životě, smrti a zmrtvýchvstání a který působí v církvi. On není alternativou ke Kristu. Oni nezaplňuje mezi Kristem a Slovem, jak se někdy soudí. Všechno to, co Duch působí v srdcích lidí a v dějinách národů, v kulturách a náboženstvích, má za cíl přípravu a hlásání a děje se ve vztahu ke Kristu, Slovu, které se vtělilo působením Ducha, „a ten z něho učinil dokonalého člověka, spásu všech a obnovení všech věcí“ (40).

Působení Ducha se tedy neděje mimo nebo vedle působení Krista. Je jenom jeden řád spásy trojjediného Boha, který se uskutečňuje v tajemství vtělení, smrti a zmrtvýchvstání Syna Božího a zpřítomňuje se spolupůsobením Ducha svatého a ve svém spásanosném významu se rozšiřuje na celé lidstvo i veškerenstvo: „Lidé tedy nemohou dosáhnout spojení s Bohem, jestliže se tak neděje skrze Krista a za spolupůsobení Ducha“ (41).

(35) 2. Vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, 3-4; (36) srov. *tamtéž*, 7. Srov. sv. Ireneje, který napsal, že právě v církvi „bylo uloženo společenství s Kristem, to znamená: Duch svatý“ (*Adversus haereses* III, 24,1: SC 211, 472); (37) 2. Vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes*, 22; (38) Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 28; O „semech slova“; srov. též sv. Justin Mučedník, *Druhá apologie* 8,1-2; 10,1-3; 13,3-6; ed. E.J. Goodspeed, 84; 85; 88-89; (39) Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 28-9; (40) *Tamtéž*, 29; (41) *tamtéž*, 5.

738 Tímto způsobem se poslání Církve nepřidává k poslání Krista a Ducha svatého, ale je jeho svátostí: celým svým bytím a ve všech svých údech je poslána hlásat a dosvěd-

850, 777

¹⁰¹ Srov. sv. Basil z Caesareje, *Liber de Spiritu Sancto*, 15, 36: PG 32, 132.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

čovat, zpřítomňovat a šířit tajemství společenství Nejsvětější Trojice (to bude předmětem dalšího článku):

„My všichni, kteří jsme obdrželi jediného a téhož ducha, totiž Ducha svatého, jsme spojeni navzájem, ale i s Bohem. Neboť i když je nás jednotlivě mnoho a Kristus dává každému z nás, aby v něm přebýval Duch Otce i jeho Duch, je tento Duch jediný a nedělitelný. Sjednocuje ty, kteří jsou vzájemně odlišní... a působí, že všichni se jeví v něm samém jako jedna věc. Jako moc Kristova svatého lidství působí, že všichni, v nichž je přítomna, tvoří jedno tělo; tak jediný a nedělitelný Boží Duch, který přebývá ve všech, vede je všechny k duchovní jednotě.“¹⁰²

739 Protože je Duch svatý Kristovým Pomazáním, je to sám Kristus, hlava těla, kdo jej vylévá do svých údů, aby je živil, uzdravoval, aby organizoval jejich vzájemné působení, aby je oživoval, posílal vydávat svědectví a zapojoval je do své oběti Otci a do svých přímlovů za celý svět. Kristus sděluje svého Ducha svatého a posvětitelé údům svého Těla skrze svátosti Církve (o tom bude pojednávat druhá část katechismu).

1076

740 Tyto „divy Boží“, která Církev nabízí věřícím ve svátostech, nesou své ovoce nového života v Kristu podle Ducha (o tom bude pojednávat třetí část katechismu).

741 „Duch přichází na pomoc naší slabosti. Vždyť ani nevíme, oč se máme modlit. A tu sám duch se za nás přimlouvá vzdechy, které nelze vyjádřit“ (Řím 8,26). Duch svatý, tvůrce Božích děl, je učitelem modlitby (tím se bude zabývat čtvrtá část katechismu).

Souhrn

742 „Protože jste synové, poslal nám Bůh do srdce Ducha svého Syna, Ducha, který volá: Abba, Otče“ (Gal 4,6).

743 Od počátku až do skonání časů, když Bůh posílá svého Syna, posílá vždycky i svého Ducha: jejich poslání je společné a neoddělitelné.

744 Ducha svatý v plnosti času vykoná v Marii všechny přípravy na Kristův příchod k Božímu lidu. Působením Ducha svatého v ní dává Otec světu Emmanuele, „Bůh s námi“ (Mt 1,23).

745 Boží Syn je posvěcen na Krista [Mesiáše] pomazáním Ducha svatého při vtělení.¹⁰³

746 Pro svou smrt a své vzkříšení je Ježíš ustanoven „Pánem a Mesiášem“ ve slávě (Sk 2,36). Ze své plnosti vylévá Ducha svatého na apoštoly a na Církev.

747 Duch svatý, kterého Kristus, hlava, vylévá do svých údů, buduje, oživuje a posvěcuje Církev, která je svátostí společenství Nejsvětější Trojice a lidí.

9. ČLÁNEK

„VĚŘÍM VE SVATOU CÍRKEV OBEČNOU“

748 „Kristus je světlo národů. Proto tento posvátný sněm, shromážděný v Duchu svatém, má vřelou touhu hlásáním evangelia všemu stvoření osvětit všechny lidi jasem Kristova světla, které září na tváři Církve.“ Těmito slovy začíná „Věroučná konstituce o Církvi“ 2. vatikánského koncilu. Tím koncil stanoví, že článek víry o Církvi plně závisí na člancích

¹⁰² Sv. Cyril Alexandrijský, *Commentarius in Joannem*, 12: PG 74, 560-561.

¹⁰³ Srov. Ž 2,6-7.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

týkajících se Ježíše Krista. Církev nemá jiného světla, než je světlo Kristovo. Podle oblíbeného přirovnání církevních Otců se podobá měsíci, který pouze odráží sluneční světlo.

749 Článek o církvi také plně závisí na článku o Duchu svatém, který mu předchází. „Protože, když bylo vysvětleno, že Duch svatý je pramen a dárce veškeré svatosti, nyní vyznáváme, že je dárce svatosti pro Církev.“¹⁰⁴ Podle výroků Otců, Církev je místem, „kde kvete Duch“.¹⁰⁵

750 Věřit, že Církev je „svatá“ a „katolická“ a že je „jedna“ a „apoštolská“ (jak dodává nicejsko-cařihradské vyznání víry) je neoddělitelné od víry v Boha Otce, Syna a Ducha svatého. V apoštolském vyznání víry říkáme, že vyznáváme „svatou Církev“ (Credo... Ecclesiam, tedy nikoli „in Ecclesiam“, ne „v Církev“), abychom nesměšovali Boha a jeho díla a abychom jasně připisovali Boží dobrotě všechny dary, které vložil do své Církve.¹⁰⁶

811

169

1. odstavec

CÍRKEV V BOŽÍM PLÁNU

I. Jména a obrazy Církve

751 Slovo „církev“ (biblické pojmenování „ekklesia“, z řeckého „ek-kalein“ — „svolat“) znamená „svolání“, „shromáždění“. Označuje shromáždění lidu,¹⁰⁷ obvykle náboženského rázu. Výraz je často užíván v řeckém překladu Starého zákona, když označuje shromáždění Vyvoleného národa, které se sešlo před Bohem, především shromáždění u Sinaje, kde Izrael dostal Zákon a kde byl Bohem ustaven jako jeho svatý lid.¹⁰⁸ Tím, že se první společenství těch, kteří věřili v Krista nazvalo „církev“, vyjádřilo, že se považuje za dědice onoho shromáždění. V Církvi Bůh „shromažďuje“ svůj lid ze všech končin země. Výraz „kyriaké“, z něhož vzniklo anglické „church“, německé „Kirche“ a české „církev“, znamená „ta, jež patří Pánu“.

752 V křesťanském slovníku výraz „církev“ označuje liturgické shromáždění,¹⁰⁹ ale také místní společenství¹¹⁰ nebo všeobecné společenství věřících.¹¹¹ Ve skutečnosti tyto tři významy jsou nedílné. „Církev“ je lid, který Bůh shromažďuje z celého světa. Existuje v místních společenstvích a uskutečňuje se jako liturgické shromáždění, především eucharistické. Žije z Kristova slova a z jeho těla, a tak se sama stává Kristovým Tělem.

830, 832

SYMBOLY CÍRKVE

753 V Písmu svatém nacházíme velmi mnoho obrazů a přirovnání, která úzce souvisejí; jimi zjevení mluví o nevyzpytatelném tajemství Církve. Obrazy ze Starého zákona jsou obměny základní myšlenky, totiž myšlenky „Božího lidu“. V Novém zákoně¹¹² nacházejí všechny tyto obrazy nový střed tím, že se Kristus stává „Hlavou tohoto lidu“, ¹¹³ a ten je tedy jeho Tělem. Okolo tohoto středu se nakupily obrazy „převzaté ze života pastýřského nebo zemědělského, ze stavby budov nebo také z rodinného života a ze zasnub“.¹¹⁴

781

789

857

¹⁰⁴ Římský katechismus, 1,10,1.¹⁰⁵ Sv. Hippolyt Římský, *Traditio apostolica*, 35.¹⁰⁶ Srov. Římský katechismus, 1,10,22.¹⁰⁷ Srov. Sk 19,39.¹⁰⁸ Srov. Ex 19.¹⁰⁹ Srov. 1 Kor 11,18; 14,19.28.34.35.¹¹⁰ Srov. 1 Kor 1,2; 16,1.¹¹¹ Srov. 1 Kor 15,9; Gal 1,13; Fil 3,6.¹¹² Srov. Ef 1,22; Kol 1,18.¹¹³ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 9.¹¹⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

754 „Církev je *ovčinec*, jehož jedinými a nutnými dveřmi je Kristus.¹¹⁵ Je též stádo, o němž Bůh předpověděl, že bude sám jeho pastýřem;¹¹⁶ jeho ovce, i když je řídí lidští pastýři, stále vede a živí sám Kristus, dobrým pastýřem a nejvyšší pastýř,¹¹⁷ který dal za ovce svůj život.¹¹⁸

755 Církev je *obdělávaná půda*, Boží pole.¹¹⁹ Na tomto poli roste prastará oliva, jejímž svatým kořenem byli patriarchové a v níž docházelo a dojde ke smíření Židů a pohanů.¹²⁰ Nebeský Hospodář zasadil Církev jako vybranou vinici.¹²¹ Pravý vinný kmen je Kristus, jenž dává život a plodnost větvím, totiž nám, kteří prostřednictvím Církve zůstáváme v něm a bez něhož nemůžeme nic dělat.¹²²

795

756 Často je Církev nazývána také *Boží stavbou*.¹²³ Sám Pán se přirovnává ke kameni, který stavitelé odhodili, ale který se stal kamenem úhelným.¹²⁴ Na tomto základě budují Církev apoštolové¹²⁵ a z něho má Církev svou pevnost a soudržnost. Tato stavba je označována různými názvy: Boží dům,¹²⁶ ve kterém bydlí jeho *rodina*; Boží příbytek v Duchu,¹²⁷ „Boží stan mezi lidmi“ (Zj 21,3); ale především svatý *chrám*, který svatí Otcové opěvují jako chrám zbudovaný z kamenů a který liturgie právem přirovnává ke svatému městu, novému Jeruzalému. Do této stavby jsme jako živé kameny zde na zemi vestavěni také my.¹²⁸ Evangelista Jan nazývá toto svaté město, jak při obnově světa sestupuje z nebe od Boha, „vystrojeno jako nevěsta okrášlená pro svého ženicha“ (Zj 21,1-2).

857

797

1045

757 Dále je Církev nazývána též „Jeruzalém pocházející shora“ a „naše matka“ (Gal 4,26).¹²⁹ Je popisována i jako neposkvřená *nevěsta* neposkvřěného Beránka,¹³⁰ kterou Kristus „miloval... a vydal sám sebe za ni, aby ji posvětil“ (Ef 5,25-26). „Přidružil ji k sobě nezrušitelnou smlouvou a bez ustání ji živí a stará se o ni a přeje jí“ (Ef 5,29).¹³¹

507

796

1616

II. Původ, založení a poslání Církve

758 Při zkoumání tajemství Církve je dobré především uvažovat o jejím původu v plánu Nejsvětější Trojice a o jeho postupném uskutečňování v dějinách.

257

PLÁN, KTERÝ VZNIKL V OTCOVĚ SRDCI

759 „Věčný Otec podle zcela svobodného a tajemného záměru své moudrosti a dobroty stvořil celý svět a rozhodl se povznést lidi k účasti na Božím životě“, k němuž volá všechny lidi ve svém Synu: „Stanovil, že ty, kdo věří v Krista, svolá v jedno ve svaté Církvi.“ Tato „Boží rodina“ se vytváří a postupně uskutečňuje během údobí lidských dějin podle Otcových úradků: Církev byla totiž „už od počátku světa předobrazována a podivuhodně připravována v dějinách izraelského národa a ve Starém zákoně; když se naplnil čas, byla založena a stala se zjevnou vylitím Ducha; slavně bude dovršena na konci času.“¹³²

293

1655

CÍRKEV – JEJÍ PŘEDOBRAZY OD ZAČÁTKU SVĚTA

¹¹⁵ Srov. Jan 10,1-10.

¹¹⁶ Srov. Iz 40,11; Ez 34,11nn.

¹¹⁷ Srov. Jan 10,11; 1 Petr 5,4.

¹¹⁸ Srov. Jan 10,11-15.

¹¹⁹ Srov. 1 Kor 3,9.

¹²⁰ Srov. Řím 11,13-26.

¹²¹ Srov. Mt 21,33-43; Iz 5,1nn.

¹²² Srov. Jan 15,1-5.

¹²³ Srov. 1 Kor 3,9.

¹²⁴ Srov. Mt 21,42-44; Sk 4,11; 1 Petr 2,7; Ž 118,22.

¹²⁵ Srov. 1 Kor 3,11.

¹²⁶ Srov. 1 Tim 3,15.

¹²⁷ Srov. Ef 2,19-22.

¹²⁸ Srov. 1 Petr 2,5.

¹²⁹ Srov. Zj 12,17.

¹³⁰ Srov. Zj 19,7; 21,2,9; 22,17.

¹³¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 6.

¹³² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

760 „Svět byl stvořen vzhledem k Církvi“, říkali první křesťané.¹³³ Bůh stvořil svět vzhledem k jeho účasti na božském životě; tato účast se uskutečňuje „svoláním“ lidí v Kristu, a toto „svolání“ je Církve. Církve je cílem všech věcí;¹³⁴ a tak i bolestné události, jako pád andělů a hřích člověka, byly Bohem dopuštěny jen jako příležitost a prostředek k tomu, aby rozvinul veškerou svoji moc a celou nezměrnost lásku, kterou chtěl darovat světu: 294 309

„Jako je Boží vůle čin a tento čin se nazývá svět, tak jeho úmysl je spása člověka, a ta se nazývá Církve.“¹³⁵ 55

CÍRKEV – JEJÍ PŘÍPRAVA VE STARÉ ÚMLUVĚ

761 Svolaání Božího lidu začíná ve chvíli, kdy hřích zničil společenství lidí s Bohem a společenství mezi lidmi. Svolaání Církve je, takřka, Boží reakce na chaos, který vyvolal hřích. Tato obnova jednoty se uskutečňuje skrytě v lůně všech národů: „V každém národě je mu milý ten, kdo se ho bojí a dělá, co je správné“ (Sk 10,35).¹³⁶ 55

762 Vzdálená *příprava* shromáždění Božího lidu začíná povoláním Abraháma, kterému Bůh slibuje, že se stane otcem „velikého národa“ (Gn 12,2).¹³⁷ Bezprostřední příprava začíná vyvolením Izraele za Boží lid.¹³⁸ Izrael svým vyvolením má být znamením budoucího shromáždění všech národů.¹³⁹ Ale už proroci obžalovávají Izrael, že porušil Úmluvu a že se choval jako prostitutka.¹⁴⁰ Ohlašují novou a věčnou úmluvu.¹⁴¹ „Tuto novou smlouvu uzavřel Kristus.“¹⁴² 122, 522, 80 64

CÍRKEV — USTANOVENÁ JEŽÍŠEM KRISTEM

763 Je to úkolem Syna, uskutečnit Otcův plán spásy v plnosti časů; a to je také důvod jeho „poslání“. ¹⁴³ „Ježíš začal vytvářet svou Církve, když začal hlásat radostnou zvěst, totiž příchod Božího království, které bylo přislíbeno odpradávná v Písmu.“¹⁴⁴ Kristus zahájil nebeské království na zemi, aby splnil Otcovu vůli. Církve je „Kristovo království již dnes tajemně přítomné.“¹⁴⁵ 541

764 „Toto království se jasně projevuje lidem v Kristových slovech, v jeho skutcích a jeho přítomnosti.“¹⁴⁶ Přijmout Ježíšovo slovo znamená přijmout „samo Boží království“. ¹⁴⁷ Zárodek a počátek království je „malé stádce“ (Lk 12,32) těch, které Ježíš přišel shromáždit kolem sebe a jimž se on sám stal pastýřem.¹⁴⁸ Oni vytvářejí opravdovou Ježíšovu rodinu.¹⁴⁹ Ty, které kolem sebe shromáždil, učil novému způsobu chování, ale také, jak se mají modlit.¹⁵⁰ 543 1691, 2558

765 Pán Ježíš dal svému společenství strukturu, která bude trvat až do úplného dovršení Království. Je to především volba Dvanácti s Petrem jako jejich hlavou.¹⁵¹ Tím, že 860 551

¹³³ Srov. Hermas, *Visiones pastoris*, 2,4,1; srov. Aristides, *Apologia*, 16,6; sv. Justin, *Apologia*, 2,7.

¹³⁴ Srov. sv. Epifanus, *Panarion seu adverses LXXX haereses*, 1,1,4: PG 41, 181C.

¹³⁵ Klement Alexandrijský, *Paedagogus*, 1,6.

¹³⁶ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 9; 13; 16.

¹³⁷ Srov. Gn 15,5-6.

¹³⁸ Srov. Ex 19,5-6; Dt 7,6.

¹³⁹ Srov. Iz 2,2-5; Mich 4,1-4.

¹⁴⁰ Srov. Oz 1; Iz 1,2-4; Jer 2; a další.

¹⁴¹ Srov. Jer 31,31-34; Iz 55,3.

¹⁴² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 9.

¹⁴³ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 3; podobně AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 3.

¹⁴⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 5.

¹⁴⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 3.

¹⁴⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 5.

¹⁴⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 5.

¹⁴⁸ Srov. Mt 10,16; 26,31; Jan 10,1-21.

¹⁴⁹ Srov. Mt 12,49.

¹⁵⁰ Srov. Mt 5-6.

¹⁵¹ Srov. Mk 3,14-15.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

zastupují dvanáct izraelských kmenů,¹⁵² jsou základními kameny nového Jeruzaléma.¹⁵³ Skupina Dvanácti,¹⁵⁴ ale i ostatní učedníci,¹⁵⁵ se podílejí na Kristově poslání, na jeho moci, ale též na jeho osudu.¹⁵⁶ Všemi těmito činy Kristus připravuje a buduje svou církev.

766 Avšak církev se zrodila hlavně z naprostého sebeobětování Krista za naši spásu; obětování, jež předjímal ustanovením Eucharistie a uskutečnil na kříži. Začátek a růst církve „naznačuje krev a voda tryskající z otevřeného boku ukřižovaného Ježíše“,¹⁵⁷ „neboť z boku Krista, zesnulého na kříži, vzešlo obdivuhodné tajemství celé církve“.¹⁵⁸ Jako byla Eva utvořena ze žebra spícího Adama, tak se církev zrodila z probodeného srdce Krista, který zemřel na kříži.¹⁵⁹

CÍRKEV — VEŘEJNĚ PŘEDSTAVENÁ DUCHEM SVATÝM

767 „Když bylo dokončeno dílo, které dal Otec Synovi na zemi vykonat, byl v den Letnic seslán Duch svatý, aby stále posvěcoval církev.“¹⁶⁰ Tehdy „se církev veřejně představila zástupu lidu, a kázáním začalo šíření evangelia mezi národy“.¹⁶¹ Protože církev je „povolání“ všech lidí ke spáse, je svou přirozeností misionářská, poslaná Kristem ke všem národům, aby z nich učinila učedníky.¹⁶²

768 Aby církev mohla své poslání uskutečnit, Duch svatý „ji vybavuje a řídí různými hierarchickými a charizmatickými dary“.¹⁶³ „Tak je církev vybavena dary svého Zakladatele, věrně zachovává jeho příkazy lásky, pokory a sebezáporu a přijímá poslání hlásat království Kristovo a Boží a zakládat je u všech národů. Ona sama je zárodek a počátek tohoto království na zemi.“¹⁶⁴

CÍRKEV – PLNĚ DOVRŠENÁ VE SLÁVĚ

769 „Církev... bude dovršena teprve v nebeské slávě“,¹⁶⁵ ve chvíli Kristova slavného návratu. Až do onoho dne „církev se ubírá při svém putování v čase mezi pronásledováními ze strany světa a mezi útěchami Boha“.¹⁶⁶ Zde na zemi se cítí ve vyhnanství, daleko od Pána;¹⁶⁷ „touží po dovršeném Království a všemi silami doufá a přeje si spojit se ve slávě se svým Kristem“.¹⁶⁸ Plné uskutečnění církve – a skrze ni i světa – ve slávě nenastane leč po mnoha zkouškách. Teprve tehdy „budou všichni spravedliví počínaje Adamem – „od spravedlivého Ábela až k poslednímu vyvolenému“ – shromážděni ve všeobecné církvi u Otce“.¹⁶⁹

III. Tajemství Církve

770 Církev je v dějinách, ale zároveň je přesahuje. Pouze „očima víry“¹⁷⁰ lze v její viditelné skutečnosti zahlédnout zároveň duchovní skutečnost, nositelku božského života.

¹⁵² Srov. Mt 19,28; Lk 22,30.

¹⁵³ Srov. Zj 21,12-14.

¹⁵⁴ Srov. Mk 6,7.

¹⁵⁵ Srov. Lk 10,1-2.

¹⁵⁶ Srov. Mt 10,25; Jan 15,20.

¹⁵⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*), 3.

¹⁵⁸ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 5.

¹⁵⁹ Srov. sv. Ambrož, *Expositio Evangelii secundum Lucam*, 2, 85-89; PL 1583-1586.

¹⁶⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*), 4.

¹⁶¹ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 4.

¹⁶² Srov. Mt 28,19-20; 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 2; 5-6.

¹⁶³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*), 4.

¹⁶⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*), 5.

¹⁶⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*), 4.

¹⁶⁶ Sv. Augustin, *De civitate Dei*, 18, 51; srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*), 8.

¹⁶⁷ Srov. 2 Kor 5,6; 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*), 6.

¹⁶⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*), 5.

¹⁶⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*), 2.

¹⁷⁰ Římský katechismus, 1, 10, 20.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

CÍRKEV — ZÁROVEŇ VIDITELNÁ A DUCHOVNÍ

771 „Jediný prostředník Kristus ustanovil a bez přestání udržuje svou svatou Církev, společenství víry, naděje a lásky zde na zemi, jako viditelný organismus a jejím prostřednictvím rozlévá pravdu a milost na všechny.“ Církev je zároveň: 827

- „společnost vybavená hierarchickými orgány i Kristovo tajemné tělo; 1880
- viditelné shromáždění i duchovní společenství;
- pozemská církev i církev obdařená nebeskými dary.“ 954

Tyto rozměry „tvorí jedinou složenou skutečnost, srůstající z lidského a božského prvku“. ¹⁷¹

Církev „je totiž zároveň lidská i božská, viditelná a přitom vybavená neviditelnými hodnotami, je horlivě činná i oddaná kontemplaci, je přítomna ve světě a přece jím jen prochází. Tyto vlastnosti Církve jsou ve vzájemném vztahu: to, co je v ní lidské, má být zaměřeno k božskému a jemu podřízeno, viditelné k neviditelnému, činnost ke kontemplaci, přítomné k budoucí vlasti, kterou hledáme.“ ¹⁷²

„Ó pokoro! Ó vznešenosti! Kedarský svatostánku, Boží svatyně; pozemský příbytku, nebeský královský palác; blátivá chatrč, královský sál; smrtelné tělo, světelný chrám; smetí pro pyšné, ale nevěsto Kristova! Jsi snědá, ale krásná, jeruzalémská dcero: i když tě hyzdí ná-maha a bolest dlouhého vyhnanství, nicméně tě krásí nebeská krása.“ ¹⁷³

CÍRKEV — TAJEMSTVÍ SPOJENÍ LIDÍ S BOHEM

772 Kristus v Církvi uskutečňuje a zjevuje své vlastní tajemství jako cíl Božího plánu: sjednotit v něm vše (Ef 1,10). Svatý Pavel nazývá manželské spojení Krista s Církví „velkým tajemstvím“ (Ef 5,32). Církev se sama stává tajemstvím, ¹⁷⁴ protože je spojena s Kristem jako se svým ženichem. ¹⁷⁵ Při kontemplaci jejího tajemství svatý Pavel píše: „Kristus je ve vás, naděje na věčnou spásu“ (Kol 1,27). 398

773 Takové společenství lidí s Bohem skrze lásku, která „nikdy nepřestává“ (1 Kor 13,8), je v Církvi cílem, k němuž směřuje všechno, co je v ní svátostným prostředkem vázaným na tento pomíjivý svět. ¹⁷⁶ Struktura Církve je zcela zaměřena na svatost Kristových údů. A svatost má cenu potud, pokud je zaměřena na veliké tajemství, v němž Snoubenka odpovídá darem lásky „na nevýslovný dar... Snoubence“. ¹⁷⁷ Maria nás předchází jako „nevěsta bez poskvrny a vrásky“ (Ef 5,27) „na cestě svatosti“, která je tajemstvím Církve. Z tohoto důvodu „mariánská“ dimenze předchází dimenzi „petrovskou“. ¹⁷⁸ 671 972

CÍRKEV — VŠEOBECNÁ SVÁTOST SPÁSY

774 Řecké slovo „mysterion“ [tajemství] bylo přeloženo do latiny dvěma výrazy: „mysterium“ a „sacramentum.“ V dalším výkladu výraz „sacramentum“ vyjadřuje přiléhavěji viditelné znamení skryté skutečnosti spásy, označené výrazem „mysterium.“ V tomto smyslu je sám Kristus tajemstvím spásy: „Není jiného Božího tajemství, než Kristus.“ ¹⁷⁹ Spasitelné dílo jeho svatého a posvěcujícího lidství je svátostí spásy, která se projevuje a působí ve svátostech Církve (které východní církve také nazývají „svatá tajemství“). Sedm svátostí jsou znamení a nástroje, jimiž Duch svatý šíří milost Krista, který je Hlavou Církve, a ta je jeho tělem. Církev tedy vlastní a sděluje neviditelnou milost, jejímž je znamením. A v tomto analogickém smyslu je nazývána „svátostí“. 1075 515 2014 1116

¹⁷¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 8.

¹⁷² 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 2.

¹⁷³ Sv. Bernard z Clairvaux, *In Canticum sermones*, 27, 14: PL 183, 920D.

¹⁷⁴ Srov. Ef 3,9-11.

¹⁷⁵ Srov. Ef 5,25-27.

¹⁷⁶ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 48.

¹⁷⁷ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Mulieris dignitatem*, 27.

¹⁷⁸ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Mulieris dignitatem*, 27.

¹⁷⁹ „Non est enimaliud Dei mysterium, nisi Christus“, sv. Augustin, *Epistulae*, 187, 11, 34: PL 33, 845.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

775 „Církev je totiž v Kristu jakoby svátost neboli znamení a nástroj vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva.“¹⁸⁰ Být svátostí *vnitřního spojení lidí s Bohem*: to je první účel Církve. Protože lidské společenství má své kořeny ve spojení s Bohem, je Církev také svátostí *jednoty lidského pokolení*. Tato jednota v ní už začala, protože Církev shromažďuje lidi „ze všech národů, kmenů, plemen a jazyků“ (Zj 7,9); zároveň je Církev „znaméním a nástrojem“ plného uskutečnění této jednoty, která má teprve nastat.

360

776 Jako svátost je Církev Kristovým nástrojem. V jeho rukou je „nástrojem vykoupení všech“,¹⁸¹ „všeobecnou svátostí spásy“,¹⁸² skrze kterou Kristus „zjevuje a zároveň uskutečňuje tajemství Boží lásky vůči lidem“. ¹⁸³ „Je viditelným projektem Boží lásky pro lidstvo“,¹⁸⁴ projektem, který chce, „aby celé lidstvo vytvořilo jeden Boží lid, srostlo v jedno Tělo Kristovo a bylo vybudováno v jeden chrám Ducha svatého“.¹⁸⁵

1088

Souhrn

777 *Biblické slovo „církev“ [ekklésia] znamená „svolání“, „shromáždění“. Označuje shromáždění těch, které Boží slovo svolává, aby utvořili Boží lid, a kteří se, živeni Kristovým tělem, sami stávají Kristovým Tělem.*

778 *Církev je zároveň cesta i cíl Božího plánu: předobrazena ve stvoření, připravena Starou úmluvou, založená slovy a činy Ježíše Krista, uskutečněna jeho vykupitelským křížem a jeho vzkříšením, se veřejně ukázala jako tajemství spásy vylitím Ducha svatého. Dokonale se uskuteční v nebeské slávě jako shromáždění všech vykoupených zemí.*¹⁸⁶

779 *Církev je zároveň viditelná i duchovní, hierarchická společnost i mystické Tělo Kristovo. Je „jedna“, vytvořená z lidského a z božského prvku. Toto je její tajemství, které dokáže přijmout jen víra.*

780 *Církev je v tomto světě svátostí spásy, znamením a nástrojem společenství Boha a lidí.*

2. odstavec

CÍRKEV – BOŽÍ LID, KRISTOVO TĚLO, CHRÁM DUCHA SVATÉHO

I. Církev – Boží lid

781 „V každé době a v každém národě je Bohu milý každý, kdo se ho bojí a jedná správně. Bůh si však nepřál posvětit a spasit lidi jednotlivě, s vyloučením jakéhokoli vzájemného vztahu, nýbrž chtěl z nich vytvořit lid, který by ho v pravdě uznával a svatě mu sloužil. Proto si vyvolil izraelský národ za svůj lid, uzavřel s ním smlouvu a postupně jej poučoval... Toto všechno však byla pouze příprava a předobraz nové a dokonalé úmluvy, která měla být uzavřena v Kristu... Tuto novou smlouvu uzavřel Kristus, totiž novou úmluvu ve své krvi, a povolal ze Židů i z pohanů lid, který by ne podle těla, nýbrž v Duchu vytvořil jednotu“.¹⁸⁷

¹⁸⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 1.

¹⁸¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 9.

¹⁸² 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 48.

¹⁸³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 45.

¹⁸⁴ Pavel VI., projev 22. června 1973.

¹⁸⁵ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 7; srov. také 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 17.

¹⁸⁶ Srov. Zj 14,4.

¹⁸⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 9.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

CHARAKTERISTICKÉ RYSY BOŽÍHO LIDU

- 782** Boží lid má tyto výrazné rysy, které jej jasně odlišují ode všech náboženských, národnostních, politických nebo kulturních seskupení v dějinách: 871
- Je to *Boží lid*: Bůh nepatří jako vlastnictví žádnému národu. Ale on si z těch, kteří kdysi nebyli žádným národem, získal národ: „rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý“ (1 Petr 2,9). 2787
 - Člověk se stává *členem* tohoto lidu „zrozením shůry“, „z vody a Ducha“ (Jan 3,3-5), to je vírou v Krista a křtem, a ne tělesným narozením. 1267
 - *Hlavou* tohoto lidu je Ježíš Kristus [Pomazaný, Mesiáš]: protože totéž pomazání, Duch svatý, stéká z Hlavy na Tělo, je tento lid „mesiášským lidem.“ 695
 - „*Tomuto lidu přináležejí* důstojnost a svoboda Božích dětí, v jejichž srdci přebývá Duch svatý jako ve svém chrámu.“ 1741
 - „Jeho *zákonem* je nové přikázání, milovat tak, jak nás miloval sám Kristus.“¹⁸⁸ To je „nový“ zákon Ducha svatého.¹⁸⁹ 1972
 - Jeho *posláním* je být solí země a světlem světa.¹⁹⁰ Církev „je pro celé lidské pokolení naprosto jistým zárodkem jednoty, naděje a spásy“. 849
 - „Jeho *cílem* je Boží království, které zahájil sám Bůh na zemi a které se má dále šířit, dokud je také nedokoná on sám na konci času.“¹⁹¹ 769

LID KNĚŽSKÝ, PROROCKÝ A KRÁLOVSKÝ

783 Ježíš Kristus je ten, kterého Otec pomazal Duchem svatým a kterého ustanovil „knězem, prorokem a králem.“ Celý Boží lid má na těchto třech Kristových funkcích účast a nese odpovědnost za poslání a službu, které z nich vyplývají.¹⁹² 838

784 Kdo vstoupil do Božího lidu vírou a křtem, stal se účastným jedinečného povolání tohoto lidu, jeho *kněžského* povolání: „Kristus Pán, velekněz vybraný z lidí, z nového lidu udělal „královský národ a kněze Boha, svého Otce“. Vždyť pokřtění jsou svým znovuzrozením a pomazáním od Ducha svatého posvěceni jako duchovní chrám a svaté kněžstvo.“¹⁹³ 1268

1546

785 „Svatý Boží lid se podílí též na Kristově *prorockém* poslání“, a to především pro nadpřirozený smysl víry, který má celý lid, laikové i hierarchie, když „neúchylně lne k „víře jednou provždy křesťanům svěřené““,¹⁹⁴ prohlubuje její chápání a stává se Kristovým svědkem uprostřed tohoto světa. 92

786 Boží lid má konečně účast na Kristově *královské* funkci. Kristus vykonává svou královskou moc tím, že všechny lidi přitahuje k sobě svou smrtí a svým vzkříšením.¹⁹⁵ Kristus, Král a Pán celého vesmíru, se stal služebníkem všech, protože „nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za všechny“ (Mt 20,28). Pro křesťana „kralovat“ znamená „sloužit“ Kristu,¹⁹⁶ především v „chudých a trpících“, v nichž Církev „vidí obraz svého chudého a trpícího Zakladatele“. ¹⁹⁷ Boží lid uskutečňuje svou „královskou důstojnost“ tím, že žije podle svého povolání sloužit s Kristem. 2449

2443

„Všichni, kteří se znovuzrodili v Kristu, se skrze znamení kříže stávají králi: pomazáním Ducha svatého jsou posvěceni na kněze. Proto si všichni křesťané, kteří jsou duchovní a pou-

¹⁸⁸ Srov. Jan 13,34.¹⁸⁹ Srov. Řím 8,2; Gal 5,25.¹⁹⁰ Srov. Mt 5,13-16.¹⁹¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 9.¹⁹² Srov. Jan Pavel II., encyklika *Redemptor hominis*, 18-21.¹⁹³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 10.¹⁹⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 12.¹⁹⁵ Srov. Jan 12,32.¹⁹⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 36.¹⁹⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 8.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

žívají svého rozumu, mají uvědomit, že – pomineme-li zvláštní službu vlastní našemu úřadu – jsou členové tohoto královského rodu a že mají účast na kněžském úkolu. Což není královskou funkcí skutečnost, že duše ovládá své tělo a je podřízena Bohu? Což to není kněžská funkce, zasvětit Pánu čisté svědomí a obětovat mu na oltáři vlastního srdce neposkvřené oběti naší zbožnosti?¹⁹⁸

II. Církev — Kristovo tělo

CÍRKEV JE SPOLEČENSTVÍ S JEŽÍŠEM

787 Ježíš hned od počátku přidružil své učedníky ke svému životu;¹⁹⁹ zjevil jim tajemství Království;²⁰⁰ dal jim účast na svém poslání, na své radosti²⁰¹ i na svém utrpení.²⁰² Ježíš mluví o ještě těsnějším spojení mezi sebou a těmi, kdo ho budou následovat: „Zůstaňte ve mně a já zůstanu ve vás... Já jsem vinný kmen a vy jste ratolesti“ (Jan 15,4-5). A nadto mluví o tajemném a skutečném společenství mezi svým vlastním Tělem a naším tělem: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm“ (Jan 6,36).

788 Když byla učedníkům odňata Kristova viditelná přítomnost, nenechal je osiřelé.²⁰³ Slíbil jim, že s nimi zůstane až do skonání věků,²⁰⁴ poslal jim svého Ducha.²⁰⁵ Společenství učedníků s Ježíšem se tím v určitém smyslu stalo ještě intenzivnější: „Když udělil svého Ducha bratřím povoláním ze všech národů, vytvořil z nich tajemným způsobem své Tělo.“²⁰⁶

690

789 Přirovnání Církve k tělu osvětluje úzký vztah mezi Církví a Kristem. Není jenom shromážděna *kolem něho*; je *sjednocena v něm*, v jeho Těle. Je třeba zvlášť podtrhnout tři aspekty Církve-Kristova Těla: jednotu všech údů mezi sebou v síle spojení s Kristem; Kristus – hlava Těla; Církev – Kristova nevěsta.

755

„JEDNO TĚLO“

790 Věřící, kteří odpovídají na Boží slovo a stávají se údy Kristova Těla, jsou úzce spojeni s Kristem: „v tomto těle se Kristův život rozlévá do věřících, kteří se prostřednictvím svátostí tajemně, ale skutečně sjednocují s umučeným a oslaveným Kristem.“²⁰⁷ To zvláště platí o křtu, jímž jsme spojeni se smrtí a vzkříšením Krista,²⁰⁸ a o Eucharistii, skrze niž „máme skutečnou účast na těle Páně a jsme povznášeni ke spojení s ním a mezi sebou“.²⁰⁹

947
1227
1329

791 Jednota Těla nevyklučuje rozmanitost údů: „Při budování Kristova Těla se uplatňuje různost údů a úkolů. Jeden a týž Duch rozděljuje k užtku Církve své různé dary podle svého bohatství a podle potřeby služeb v Církvi.“ Jednota mystického Těla plodí a rozněcuje mezi věřícími lásku: „Proto, když něčím trpí jeden úd, trpí spolu s ním všechny údy; a když se dostane cti jednomu úd, všechny se radují spolu s ním.“²¹⁰ A konečně jednota mystického Těla převyšuje jakékoliv lidské rozdělení: „... vy všichni, pokřtění v Krista, oblékli jste se v Krista: už tu není Žid anebo Řek, už není otrok anebo člověk svobodný, už není muž anebo žena; všichni jste jeden v Kristu Ježíši“ (Gal 3,27-28).

814
1937

¹⁹⁸ Sv. Lev Veliký, *Sermones*, 4, 1: PL 54, 149.

¹⁹⁹ Srov. Mk 1,16-20; 3,13-19.

²⁰⁰ Srov. Mt 13,10-17.

²⁰¹ Srov. Lk 10,17-20.

²⁰² Srov. Lk 22,28-30.

²⁰³ Srov. Jan 14,18.

²⁰⁴ Srov. Mt 28,20.

²⁰⁵ Srov. Jan 20,22; Sk 2,23.

²⁰⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 7.

²⁰⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 7.

²⁰⁸ Srov. Řím 6,4-5; 1 Kor 12,13.

²⁰⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 7.

²¹⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 7.

669

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

„HLAVOU TOHOTO TĚLA JE KRISTUS“

792 Kristus „je hlavou těla, totiž Církve“ (Kol 1,18). Je počátkem stvoření i vykoupení. Vyvýšen do slávy Otce „má ve všem prvenství“ (Kol 1,18), hlavně v Církvi, a skrze ni rozšiřuje své Království na všechny věci. 1119

793 *Připojuje nás ke své Veliké noci.* Všechny údy se musí snažit připodobňovat se mu, „dokud nenabudou podoby Kristovy“ (Gal 4,19). „Proto jsme přibíráni do všech tajemství jeho života... spojujeme se s jeho utrpením jako tělo s hlavou; trpíme s ním, abychom s ním byli oslaveni.“²¹¹ 661 519

794 *Stará se o náš růst.*²¹² Abychom rostli k němu, naší Hlavě,²¹³ Kristus rozděljuje ve svém Těle, to je v Církvi, dary a služby, kterými si navzájem pomáháme na cestě ke spáse. 872

795 Kristus a Církev tedy vytvářejí „Krista v celé plnosti“ [Christus totus]. Církev je jedna s Kristem. Světci měli velmi živé vědomí této jednoty: 695

„Radujme se a děkujeme Bohu nejen za to, že jsme se stali křesťany, nýbrž že nám dal, abychom se stali samotným Kristem. Chápete, bratři, jakou milost nám Bůh udělil, když nám dal Krista jako Hlavu? Jásejte a radujte se, stali jsme se Kristem. Je-li on hlava, my jsme údy: jsme celý člověk, on a my... Kristova plnost, to je tedy hlava a údy; jaká je to Hlava? A jaké jsou to údy? Kristus a Církev.“²¹⁴

„Náš Vykupitel se ukázal jako jedna a táž osoba s Církví, kterou si vzal za vlastní.“²¹⁵

„Hlava a údy jsou takřka jedna mystická osoba.“²¹⁶ 1474

Jedna odpověď svaté Jany z Arku k jejím soudcům shrnuje víru svatých učitelů a vyjadřuje ryzí smýšlení věřícího: „Myslím, že Ježíš Kristus a Církev jsou jedno a není třeba z toho dělat problémy.“²¹⁷

CÍRKEV JE KRISTOVA NEVĚSTA

796 Jednota Krista a Církve, Hlavy a údů, zahrnuje také rozlišení obou v osobním vztahu. Tento aspekt se často se často vyjadřuje obrazem ženicha a nevěsty. Téma Krista, ženicha Církve, bylo připraveno proroky a hlásáno Janem Křtitelem.²¹⁸ Sám Pán se definoval jako „ženich“ (Mk 2,19).²¹⁹ Apoštol představuje Církev a každého věřícího, úd jeho Těla, jako nevěstu „zasnoubenou“ Kristu Pánu, aby s ním byla jeden duch.²²⁰ Je neposkvrněnou snoubenkou neposkvrněného Beránka;²²¹ kterou si Kristus zamiloval a vydal sám sebe za ni, „aby ji posvětil“ (Ef 5,25-26); spojil se s ní věčnou smlouvou a nepřestává se o ni starat jako o vlastní tělo.²²² 757 219, 772 1602, 1616

„To je tedy Kristus v celé plnosti, hlava i tělo, jediný utvořený z mnohých... Ať mluví hlava nebo údy, vždy to mluví Kristus: mluví jako hlava [ex persona capitis], mluví jako tělo [ex persona corporis]. Vždyť co je psáno? „... a ze dvou se stane jeden člověk. Toto tajemství

²¹¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 7.

²¹² Srov. Kol 2,19.

²¹³ Srov. Ef 4,11-16.

²¹⁴ Sv. Augustin, *In Evangelium Johannis tractatus*, 21,8.

²¹⁵ „Redemptor noster unam se personam cum sancta Ecclesia, quam assumpsit, exhibuit.“ – sv. Řehoř Veliký, *Moralia in Job*, praef., 1,6,4: PL 75, 525A.

²¹⁶ „Caput et membra, quasi una persona mystica“, sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III, 48, 2, ad 1.

²¹⁷ Sv. Jana z Arku, *In Actes du procès*.

²¹⁸ Srov. Jan 3,29.

²¹⁹ Srov. Mt 22,1-14; 25,1-13.

²²⁰ Srov. 1 Kor 6,15-17; 2 Kor 11,2.

²²¹ Srov. Zj 22,17; Ef 1,4; 5,27.

²²² Srov. Ef 5,29.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

je veliké; mám na mysli vztah Krista a Církve“ (Ef 5,31-32). A sám Kristus v evangeliu: „Již nejsou dva, ale jeden“ (Mt 19,6). Vždyť jak dobře víte, ve skutečnosti to jsou dvě rozdílné osoby, ale pak v manželském spojení tvoří jednu... Vždyť jako hlava si nazývá „ženichem“, a jako tělo si říká „nevěsta“.²²³

III. Církev — chrám Ducha svatého

797 „Co je náš duch, to je naše duše pro naše údy, totéž je Duch svatý pro Kristovy údy, pro Kristovo Tělo, jímž je Církev.“²²⁴ „Skutečnost, že všechny části Těla jsou spojeny jak mezi sebou, tak se svou nejvyšší Hlavou, je třeba přičítat Kristovu Duchu jako skrytému zdroji, protože přebývá celý v Hlavě, celý v Těle a celý v každém z jeho údů.“²²⁵ Duch svatý dělá z Církve „chrám živého Boha“ (2 Kor 6,16).²²⁶

586

„Církvi byl svěřen „Boží dar“... do ní bylo vloženo společenství s Kristem, to je Duch svatý, závdavek neporušitelnosti, utvrzení naší víry, žebřík, po němž vystupujeme k Bohu... Vždyť kde je Církev, tam je také Duch Boží, a kde je Duch Boží, tam je Církev a veškerá milost.“²²⁷

798 Duch svatý je „počátek každé činnosti životné a opravdu spasitelné v každém z rozmanitých údů Těla“.²²⁸ Nejruznějším způsobem působí při budování celého Těla v lásce:²²⁹ skrze Boží slovo, „které má moc vzdělávat“ (Sk 20,32); skrze křest, kterým vytváří Kristovo Tělo;²³⁰ skrze svátosti, které dávají růst údům Kristovým a uzdravují je; skrze „milost danou apoštolům“, jež mezi těmito dary zaujímá první místo;²³¹ skrze ctnosti, které uschopňují ke správnému jednání, a konečně skrze rozmanité zvláštní milosti (nazývané „charizmata“), kterými se věřící stávají „schopnými a pohotovými přijímat různé práce či úkoly užitečné pro obnovu a další rozvoj Církve“.²³²

737

1091-1109

791

CHARIZMATA

799 Charizmata, ať mimořádná, nebo prostá a skromná, jsou milosti Ducha svatého, které přímo nebo nepřímo slouží užitku Církve a jsou zaměřena k jejímu budování, aby prospívala lidem a potřebám světa.

951, 2003

800 Charizmata má s vděčností přijímat nejen ten, kdo je dostává, nýbrž všichni členové Církve. Jsou totiž úchvatným bohatstvím milosti pro apoštolskou pohotovost a pro svatost celého Kristova Těla, pokud se ovšem jedná o dary, které opravdu pocházejí od Ducha svatého a jsou uplatňovány tak, že se plně shodují s ryzími podněty téhož Ducha, totiž s láskou, která je pravým měřítkem charizmat.²³³

801 A právě v tomto smyslu je vždy nutné charizmata rozlišovat. Žádné charizma nezprošťuje povinnosti mít v úctě pastýře Církve a podřizovat se jim; pastýřům Církve „zvláště přísluší nezhášet oheň Ducha, ale všechno zkoumat a držet se toho, co je dob-

894

1905

²²³ Sv. Augustin, *Enarratio in Psalmos*, 74,4.

²²⁴ „Quod est spiritus noster, id est anima nostra, ad membra nostra, hoc est Spiritus Sanctus ad membra Christi, ad corpus Christi, quod est Ecclesia“, sv. Augustin, *Sermones*, 267, 4: PL 38, 1231D.

²²⁵ Pius XII., encyklika *Mystici Corporis*: DS 3808.

²²⁶ Srov. 1 Kor 3,16; Ef 2,21.

²²⁷ Sv. irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 3,24,1.

²²⁸ Pius XII., encyklika *Mystici Corporis*: DS 3808.

²²⁹ Srov. Ef 4,16.

²³⁰ Srov. 1 Kor 12,13.

²³¹ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 7.

²³² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 12; srov. též 2. vatikánský koncil, AA (Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*) 3.

²³³ Srov. 1 Kor 13.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

ré“²³⁴ aby všechna charizmata ve své rozmanitosti a vzájemném doplňování spolupracovala ke „společnému prospěchu“ (1 Kor 12,7).²³⁵

Souhrn

- 802** Ježíš Kristus „vydal sám sebe za nás, vykoupil nás z každé špatnosti a očistil nás, abychom byli jeho vlastním lidem“ (Tit 2,14).
- 803** „Vy jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid náležející Bohu“ (1 Petr 2,9).
- 804** Do Božího lidu se vstupuje vírou a křtem. „Všichni lidé jsou povoláni do nového Božího lidu“,²³⁶ aby v Kristu „lidé utvořili... jednu rodinu a jediný Boží lid.“²³⁷
- 805** Církev je Kristovo Tělo. Kristus, který zemřel a vstal z mrtvých, vytváří společenství věřících jako své Tělo skrze Ducha a jeho působení ve svátostech, především v Eucharistii.
- 806** V jednotě tohoto Těla jsou rozmanité údy a funkce. Všechny údy jsou navzájem spojeny, zvláště s trpícími, chudými a pronásledovanými údy.
- 807** Církev je Tělem, jehož Hlavou je Kristus: ona žije z něho, v něm a pro něho; on pak žije s ní a v ní.
- 808** Církev je Kristova nevěsta: on ji miloval a vydal se za ni. Obmyl ji svou krví. Udělal z ní plodnou Matku všech Božích dětí.
- 809** Církev je chrámem ducha svatého. Duch je jakoby duše mystického Těla, zdroj jeho života, jednoty v různorodosti a bohatství jeho darů a charizmat.
- 810** „Celá Církev se ukazuje jako „lid sjednocený působením jednoty Otce, Syna a Ducha svatého.“²³⁸

3. odstavec

CÍRKEV JE JEDNA, SVATÁ,
VŠEOBECNÁ (KATOLICKÁ) A APOŠTOLSKÁ

811 „Toto je jediná Kristova Církev, kterou vyznáváme ve Vyznání víry jako jednu, svatou, všeobecnou (katolickou) a apoštolskou.“²³⁹ Tyto čtyři znaky, nedílně navzájem spojené,²⁴⁰ označují podstatné rysy Církve a jejího poslání. Církev je nemá sama od sebe; je to Kristus, který skrze Ducha svatého dává své Církvi, aby byla jedna, svatá, všeobecná a apoštolská; on ji také volá, aby uskutečnila každý z těchto charakteristických znaků.

750

832, 865

812 Jen vírou lze poznat, že tyto charakteristické rysy Církve pramení z jejího božského původu. Nicméně jejich dějinné projevy jsou znamením, jež jasně mluví k lidskému rozumu. „Církev“, připomíná 1. vatikánský koncil, „pro svou vynikající svatost,... pro svou

156, 770

²³⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 12.

²³⁵ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 12; Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Christifideles laici*, 24.

²³⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 13.

²³⁷ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 1.

²³⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 4.

²³⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 8.

²⁴⁰ Srov. Kongregace pro nauku víry, Dopis anglickým biskupům ze dne 16. září 1864: DS 2888.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

všeobecnou jednotu, neotřesitelnou stálost, je sama sebou velkým a trvalým důvodem věrohodnosti a nezvratným důkazem svého božského poslání.²⁴¹

I. Církev je jedna

„POSVÁTNE TAJEMSTVÍ JEDNOTY CÍRKVE“²⁴²

813 *Církev je jedna už pro svůj původ:* „Nejvyšším vzorem a zdrojem tohoto tajemství je jednota v Trojici osob jednoho Boha Otce a Syna v Duchu svatém.“²⁴³ Církev je jedna, protože je dílem *jednoho zakladatele*: „Vtělený Syn... smířil totiž skrze svůj kříž všechny lidi s Bohem, obnovil jednotu všech v jednom lidu a v jednom Těle.“²⁴⁴ Církev je *jedna svou duší*: „Duch svatý, který sídlí ve věřících a naplňuje a řídí celou Církev, vytváří ono podivuhodné společenství věřících a tak hluboce všechny v Kristu spojuje, že je zdrojem jednoty Církve.“²⁴⁵ Patří tedy k samotné podstatě Církve, že je jedna:

766

797

„Jak úžasné tajemství! Je jediný Otec ve vesmíru, jediný Logos vesmíru a také jediný Duch svatý, všude stejný; a také jediná panna, jež se stala matkou, a já ji rád nazývám Církev.“²⁴⁶

814 Nicméně již od počátku se tato „jedna“ Církev představuje s *velikou rozmanitostí*, která pochází jak z různosti Božích darů, tak z různorodosti osob, které tyto dary dostávají. V jednotě Božího lidu se shromažďují rozmanité národy a kultury. Mezi členy Církve existuje různost darů, funkcí, podmínek a způsobů života; „v církevním společenství existují místní církve, které si uchovávají vlastní tradice.“²⁴⁷ Velké bohatství takové rozmanitosti není na překážku jednotě Církve. Přesto však hřích a tíže jeho následků stále ohrožují dar jednoty. I apoštol musí vyzývat „... horlivě se snažte zachovávat jednotu ve smýšlení spojení poutem pokoje“ (Ef 4,3).

791, 873

1202

832

815 Jaká jsou pouta jednoty? „Především „láska, neboť ona je svorník dokonalosti“ (Kol 3,14). Avšak jednotu Církve v čase zajišťují také viditelná pouta společenství:

1827

830, 837

173

- vyznávání jediné víry přijaté od apoštolů;
- společné slavení bohoslužby, především svátostí;
- apoštolská posloupnost skrze svátost kněžství, která udržuje bratrskou svornost Boží rodiny.²⁴⁸

816 „Jediná Kristova Církev...“ je ta, kterou „po svém zmrtvýchvstání náš Spasitel odevzdal Petrovi jako pastýři; jemu a ostatním apoštolům ji svěřil, aby ji rozšířili a řídili... Tato Církev, jež byla ustavena a uspořádána na zemi jako společnost, subsistuje (uskutečňuje se) v katolické Církvi a je řízena Petrovým nástupcem a biskupy ve společenství s ním.“²⁴⁹

819

Dekret 2. vatikánského koncilu o ekumenismu objasňuje: „Jedině prostřednictvím katolické církve, která je „všeobecným nástrojem spásy“, je dosažitelná plnost všech prostředků spásy. Věříme totiž, že jedině apoštolskému sboru, jemuž stojí v čele Petr, svěřil Pán všechno bohatství Nového zákona, aby ustavil jedno Kristovo Tělo na zemi, k němuž se musí plně přivtělit všichni, kdo už patří nějakým způsobem k Božímu lidu.“²⁵⁰

830

ZRANĚNÁ JEDNOTA

²⁴¹ 1. vatikánský koncil: DS 3013.

²⁴² 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 2.

²⁴³ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 2.

²⁴⁴ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 78.

²⁴⁵ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 2.

²⁴⁶ Klement Alexandrijský, *Paedagogus*, 1,6.

²⁴⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 13.

²⁴⁸ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 13.

²⁴⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 8.

²⁵⁰ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 3.

2089

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

817 Ve skutečnosti „v této jedné a jediné Boží církvi už od samého začátku vznikaly určité roztržky, které apoštol ostře kárá a odsuzuje. V pozdějších stoletích však vznikly rozsáhlejší rozpory a nemalé společnosti se odloučily od plného společenství katolické Církve, leckdy ne bez viny lidí z obou stran“. ²⁵¹ K rozštěpením, která zraňují jednotu Kristova Těla (totiž bludařství, odpad a rozkol), ²⁵² nedochází bez hříchu lidí:

„Kde je hřích, tam je rozrůzněnost, tam jsou schismata, tam jsou bludy, tam jsou spory. Kde však vládne ctnost, tam je jednotu, tam je vzájemnost, jež působí, že všichni věřící jsou jedno srdce a jedna duše.“ ²⁵³

818 Ti, kdo se dnes rodí ve společenstvích vzešlých z takových rozštěpení a dospívají v nich k víře v Krista, „nemohou být viněni z hříchu odloučení, a katolická církev k nim přistupuje s bratrskou úctou a láskou... Vírou ve křtu jsou ospravedlněni a přivtěleni ke Kristu, proto jim právem náleží čestné označení křesťané a synové katolické církve je oprávněně uznávají za své bratry v Pánu“. ²⁵⁴

1271

819 Kromě toho „některé prvky posvěcení a pravdy“ ²⁵⁵ „mohou existovat mimo viditelné hranice katolické církve: psané Boží slovo, život milosti, víra, naděje a láska i jiné vnitřní dary Ducha svatého a viditelné prvky“. ²⁵⁶ Kristův duch používá těchto církví a církevních společenství jako nástrojů spásy, jejichž účinnost pochází z té plnosti milosti a pravdy, kterou Kristus dal katolické církvi. Všechna tato dobra pocházejí od Krista a vedou k němu ²⁵⁷ a „vybízejí ke katolické jednotě“. ²⁵⁸

NA CESTĚ K JEDNOTĚ

820 Jednotu Kristus udělil své Církvi od počátku. Věříme, že „trvá neztratitelně v katolické církvi, a doufáme, že bude stále více vzrůstat až do konce věků“. ²⁵⁹ Kristus vždy dává své Církvi dar jednoty, ale Církev se za ni musí stále modlit a usilovně ji chránit, posilovat a zdokonalovat, aby byla takovou jednotu, jakou po ní chce Kristus. Proto se sám Ježíš v hodině svého utrpení modlil a nepřestává prosit Otce za jednotu svých učedníků: „Ať všichni jsou jedno. Jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, tak i oni ať jsou v nás, aby svět uvěřil, že ty jsi mě poslal“ (Jan 17,21). Touha po obnovení jednoty všech křesťanů je Kristův dar a výzva Ducha svatého. ²⁶⁰

2748

821 Abychom na tuto výzvu patřičně odpověděli, je nutné:

- stálé *obnovování* Církve v rostoucí věrnosti svému povolání; takové obnovování je vzpruhou pro hnutí k jednotě, ²⁶¹
- *obrácení srdce* „k čistšímu životu podle evangelia“, ²⁶² protože právě nevěrnost údů ke Kristovu daru je příčinou rozdělení;
- *společná modlitba*; protože „obrácení srdce a svatost života spolu se soukromými a veřejnými modlitbami za jednotu křesťanů je třeba považovat za duši celého ekumenického hnutí a právem je lze nazvat duchovním ekumenismem“, ²⁶³
- *vzájemné bratrské poznávání*; ²⁶⁴
- *ekumenická výchova* věřících a zvláště kněží; ²⁶⁵

827

2791

²⁵¹ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 3.

²⁵² Srov. CIC, Kánon 751.

²⁵³ „Ubi peccata sunt, ibi est multitudo, ibi schismata, ibi haereses, ibi discussiones. Ubi autem virtus, ibi singularitas, ibi unio, ex quo omnium credentium erat cor unum et anima una“, Origenes, *Homiliae in Ezechielem*, 9,1.

²⁵⁴ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 3.

²⁵⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 8.

²⁵⁶ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 3; srov. také 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 15.

²⁵⁷ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 3.

²⁵⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 8.

²⁵⁹ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 4.

²⁶⁰ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 1.

²⁶¹ Srov. 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 6.

²⁶² 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 7.

²⁶³ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 8.

²⁶⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 9.

²⁶⁵ Srov. 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 10.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

- *dialog* mezi teology a setkání křesťanů různých církví a společenství;²⁶⁶
 — *spolupráce* mezi křesťany v různých oblastech služby lidem.²⁶⁷

822 Starost o obnovení jednoty „je záležitostí celé Církve, věřících i pastýřů“.²⁶⁸ Ale je také třeba si uvědomit, „že tento svatý záměr – znovu smířit všechny křesťany v jednotě jedné a jediné Kristovy církve – přesahuje lidské síly a schopnosti“. Proto skládáme všechnu svou naději „v Kristovu modlitbu za Církev, v lásku Otce k nám a v sílu Ducha svatého“.²⁶⁹

II. Církev je svatá

823 „Církev... je podle naší víry nezrušitelně svatá. Kristus totiž, Boží Syn – který je oslavován zároveň s Otcem a Duchem svatým jako „Jediný svatý“ – miloval Církev jako svoji snoubenku a obětoval se za ni, aby ji posvětil. Spojil ji se sebou jako své Tělo a vrchovatě ji obdařil darem Ducha svatého k Boží slávě.“²⁷⁰ Církev je tedy „svatý Boží lid“²⁷¹ a její členové jsou nazýváni „svatí“.²⁷²

459, 796

824 Církev, sjednocená s Kristem, je jím posvěcována; sama se skrze něho a v něm stává *posvěcující*. Všechna činnost Církve směřuje „k posvěcení lidí a oslavě Boha v Kristu“ jako ke svému cíli.²⁷³ Jen v Církvi je „plnost všech prostředků spásy“,²⁷⁴ v ní „Boží milostí dosahujeme svatosti“.²⁷⁵

816

825 „Církev je už totiž na zemi obdařena opravdovou svatostí, třebaže nedokonalou.“²⁷⁶ V jejích členech je dokonalá svatost teprve předmětem snažení. „Všechny věřící křesťany, vybavené v každém povolání a stavu tolika velkými prostředky spásy, volá Pán – každého jeho vlastní cestou – k dokonalé svatosti, jako je dokonalý sám Otec.“²⁷⁷

670

2013

826 *Láska* je duší svatosti, k níž jsou všichni povoláni: „řídí všechny prostředky posvěcení, je jejich duší a dovádí je k cíli“.²⁷⁸

1827
2658

„Pochopila jsem, že má-li Církev tělo, složené z různých údů, nechybí jí ten nepotřebnější, nejušlechtlejší. Pochopila jsem, že Církev má srdce a že toto srdce hoří láskou. Pochopila jsem, že jenom láska udržuje údy Církve v činnosti. Kdyby láska vyhasla, přestali by apoštolové hlásat evangelium, mučedníci by se zdráhali prolít svou krev... Pochopila jsem, že láska v sobě obsahuje všechna povolání, že láska je všechno, že objímá všechny doby a všechna místa... jedním slovem, že je věčná!“²⁷⁹

864

827 „Kristus byl „svatý, neviný, neposkvrněný“, nepoznal hřích a přišel jen usmířit hříchy lidu; v Církvi však jsou i hříšníci; je zároveň svatá i stále potřebuje očišťování a jde trvalou cestou pokání a obnovy.“²⁸⁰ Všichni členové Církve, včetně jejích služebníků, musí uznávat, že jsou hříšníci.²⁸¹ Ve všech je až do konce časů dosud smíšen plevl hříchu s

1425-1429

821

²⁶⁶ Srov. 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 4; 9; 11.

²⁶⁷ Srov. 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 12.

²⁶⁸ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 5.

²⁶⁹ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 24.

²⁷⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 39.

²⁷¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 12.

²⁷² Srov. Sk 9,13; 1 Kor 6,1; 16,1.

²⁷³ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 10.

²⁷⁴ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 3.

²⁷⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 48.

²⁷⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 48.

²⁷⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 11.

²⁷⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 42.

²⁷⁹ Sv. Terezie od Dítěte Ježíše, Autobiografie, B 3v.

²⁸⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 8; srov. také 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 3; 6.

²⁸¹ Srov. 1 Jan 1,8-10.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

dobrým zrnem evangelia.²⁸² Církev tedy shromažďuje hříšníky, dotčené Kristovou spásou a nacházející se na cestě k posvěcení:

„Církev je svatá, i když má v sobě hříšníky, protože sama nemá jiný život než život milosti: její členové se posvěcují tím, že žijí z jejího života; jestliže se od jejího života odkloní, upadají do hříchů a zmatků, které znemožňují působení její svatosti. Z toho důvodu Církev trpí a dělá pokání za tyto hříchy – má však moc uzdravit z nich své děti uzdravit Kristovou krví a darem Ducha svatého.“²⁸³

828 *Svatořečením* některých věřících, to je slavnostním prohlášením, že tito věřící hrdinicky uskutečňovali ctnosti a ve svém životě byli věrni Boží milosti, Církev uznává moc Ducha svatosti, který je v ní, a posiluje naději věřících tím, že jim je dává za vzor a přímluvce.²⁸⁴ „V nejtěžších situacích církevních dějin vždy stáli u počátku obnovy světci.“²⁸⁵ Vždyť „skrytým zdrojem a neomylnou mírou apoštolské účinnosti a misijního úsilí Církve je její svatost“.²⁸⁶

829 „Církev už došla v blahoslavené Panně k dokonalosti bez poskvrny a vrásky. Věřící se však ještě snaží přemáhat hřích a růst ve svatosti. Proto pozvedají své oči k Marii“,²⁸⁷ v ní už je Církev celá svatá.

III. Církev je katolická (všeobecná)

CO TO ZNAMENÁ „KATOLICKÁ“?

830 Slovo „katolická“ znamená „všeobecná“ ve smyslu „celosti“ nebo „úplnosti.“ Církev je katolická (všeobecná) ve dvojím smyslu.

Je katolická, protože je v ní přítomen Kristus. „Tam, kde je Kristus Ježíš, tam je katolická Církev.“²⁸⁸ V ní je plnost Kristova Těla spojeného s jeho Hlavou,²⁸⁹ a to zahrnuje, že od něho dostává „plnost prostředků ke spáse“,²⁹⁰ jak to on chtěl: přímé a úplné vyznávání víry, úplný svátostný život a kněžství předávané svěcením v apoštolské posloupnosti. V tomto základním smyslu byla církev katolická v den Letnic²⁹¹ a bude jí vždycky až do dne druhého příchodu Páně (parusie).

831 Je katolická, protože dostala poslání od Krista pro všechny lidi.²⁹²

„Všichni lidé jsou voláni do nového Božího lidu. Proto, i když tento lid zůstává jeden jediný, má se šířit po celém světě a ve všech dobách, aby se splnil záměr našeho Boha, který na počátku stvořil jedinou lidskou přirozenost a rozhodl se své rozptýlené děti nakonec shromáždit v jedno... Tento celosvětový ráz, jímž se vyznačuje Boží lid, je dar samého Pána; díky jemu katolická Církev účinně a trvale směřuje k tomu, aby celé lidstvo se všemi jeho hodnotami přivedla ke spojení s jeho hlavou, Kristem, v jednotě jeho Ducha.“²⁹³

KAŽDÁ MÍSTNÍ (PARTIKULÁRNÍ) CÍRKEV JE „KATOLICKÁ“

832 „Kristova Církev je opravdu přítomna ve všech zákonitých místních shromážděních křesťanů, která ve spojení s jejich pastýři Nový zákon nazývá také církvemi... V nich se

²⁸² Srov. Mt 13,24-30.

²⁸³ Pavel VI., Vyznání víry Božího lidu, 19.

²⁸⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 40; 48-51.

²⁸⁵ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Christifideles laici*, 16.

²⁸⁶ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Christifideles laici*, 17.

²⁸⁷ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 65.

²⁸⁸ Sv. Ignác z Antiochie, *Epistula ad Smyrnaeos*, 8,2.

²⁸⁹ Srov. Ef 1,22-23.

²⁹⁰ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 6.

²⁹¹ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 4.

²⁹² Srov. Mt 28,19.

²⁹³ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 13.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

věřící shromažďují hlásáním Kristova evangelia a v nich se slaví tajemství večeře Páně... V těchto shromážděních, i když často bývají malá a chudá nebo žijí v rozptýlení, je přítomen Kristus, jehož mocí se sdružuje jedna svatá, katolická a apoštolská Církev.“²⁹⁴

833 Místní církví, kterou je diecéze (nebo eparchie), se rozumí společenství věřících křesťanů ve společenství víry a svátostí s jejich biskupem posvěceným v apoštolské posloupnosti.²⁹⁵ Tyto místní církve se „utvářejí podle vzoru všeobecné Církve“; „právě v nich a odvozeně z nich existuje jedna a jediná katolická Církev“.²⁹⁶

834 Místní církve jsou plně katolické pro společenství s jednou z nich: s římskou církví, „která předsedá v lásce“.²⁹⁷ „Je totiž nutné, aby se každá církev, to je věřící na každém místě, řídili podle římské církve kvůli jejímu vznešenějšímu původu.“²⁹⁸ „Vždyť od příchodu vtěleného Slova k nám všechny křesťanské církve rozptýlené po všech místech považovaly a považují velkou církev, která je zde [v Římě], za jedinou oporu a základ, protože podle Spasitelova příslibu, brány pekla ji nikdy nepřemohly.“²⁹⁹

882, 1369

835 „Musíme si však dávat pozor, abychom nechápali univerzální Církev jen jako souhrn nebo jako – lze-li použít tohoto výrazu – více méně nesourodou federaci jednotlivých zásadně mezi sebou odlišných církví. Podle přání našeho Pána to má být stále jedna a táž Církev, univerzální svým povoláním a posláním, třebaže zapouští kořeny v nejrůznějších kulturních prostředích a sociálních a lidských podmínkách, a třebaže nabývá v každé části světa jiné tvářnosti a liší se svými vnějšími projevy.“³⁰⁰ Tato bohatá rozmanitost církevních oborů, liturgických obřadů, teologických a duchovních pokladů vlastních „místním církvím dokazuje katolicitu nerozdělené Církve“.³⁰¹

1202

KDO PATŘÍ DO KATOLICKÉ CÍRKVE?

836 „Ke katolické jednotě Božího lidu... jsou povoláni všichni lidé. Různým způsobem k ní patří anebo jsou k ní zaměřeni jak věřící katolíci, tak ostatní věřící v Krista, tak konečně všichni lidé bez výjimky, kteří jsou Boží milostí povoláni ke spáse.“³⁰²

831

837 „Do církevní společnosti jsou plně začleněni, kdo mají Kristova Ducha a přijímají celé její zřízení i všechny prostředky spásy v ní ustanovené, a v jejím viditelném organismu se spojují s Kristem – který ho řídí prostřednictvím papeže a biskupů – svazky vyznání víry, svátostí, církevního vedení a společenství. Kdo však nevytrvá v lásce, nedosáhne spásy, i kdyby byl začleněn do Církve; zůstává sice v Církvi „tělem“, ale ne „srdcem“.“³⁰³

771

815, 882

838 „Církev ví, že je z mnoha důvodů spojena s těmi, kteří jsou pokřtěni a nazývají se křesťany, avšak nevyznávají celou víru nebo nezachovávají jednotu společenství pod vedením Petrova nástupce.“³⁰⁴ „Neboť ti, kdo věří v Krista a řádně přijali křest, jsou v určitém společenství s katolickou Církví, i když nedokonalém.“³⁰⁵ S pravoslavnými církvemi je toto společenství tak hluboké, že „chybí jen málo k dosažené plnosti, která opravňuje ke společnému slavení Pánovy Eucharistie“.³⁰⁶

818

1271

1399

CÍRKEV A NEKŘESŤANÉ

856

²⁹⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 26.

²⁹⁵ Srov. 2. vatikánský koncil, ChD (Dekret o pastýřské službě biskupů v Církvi *Christus Dominus*) 11; CIC, Kánon 368-369.

²⁹⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 23.

²⁹⁷ Sv. Ignác z Antiochie, *Epistula ad Romanos*, 1,1.

²⁹⁸ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 3,3,2; srov. 1. vatikánský koncil: DS 3057.

²⁹⁹ Sv. Maxim Vyznavač, *Opuscula theologica et polemica*: PG 91, 137-140.

³⁰⁰ Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 62.

³⁰¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 23.

³⁰² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 13.

³⁰³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 14.

³⁰⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 15.

³⁰⁵ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 3.

³⁰⁶ Pavel VI., proslov ze 14. prosince 1975; srov. 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 13-18.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

839 „Lidé, kteří dosud nepřijali evangelium, jsou různými způsoby zaměřeni k Božímu lidu.“³⁰⁷

Vztah Církve k hebrejskému lidu. Církev, Boží lid Nové úmluvy, při zkoumání svého vlastního tajemství, odhaluje své pouto s Židy,³⁰⁸ kteří „jsou první, kteří poznali jméno Hospodina, našeho Boha“.³⁰⁹ Narozdíl od jiných nekřesťanských náboženství židovská víra je již odpovědí na zjevení Boha ve Staré úmluvě. Právě Izraelité „byli přijati za syny, Bůh s nimi bydlel, uzavřel s nimi Smlouvu, dal jim zákonodárství, bohoslužbu i zaslíbení. Jejich předkové jsou praotci (izraelského národa) a od nich podle lidské přirozenosti pochází i Kristus“ (Řím 9,4-5), protože „když Bůh někomu něco daruje nebo když někoho povolá, je to neodvolatelné“ (Řím 11,29).

840 Ostatně, když se uvažuje o budoucnosti, Boží lid Staré úmluvy a nový Boží lid, směřují k obdobným cílům: očekávání příchodu (nebo návratu) Mesiáše. Avšak toto očekávání je na jedné straně zaměřeno na návrat Mesiáše, který zemřel, vstal z mrtvých a byl uznán za Pána a Božího Syna, na druhé straně je zaměřeno na příchod Mesiáše, jehož rysy zůstávají matné, na konci času: je to očekávání doprovázené dramatem neznalosti anebo zneuznání Ježíše Krista.

841 *Vztahy Církve k muslimům.* „Plán spásy se však vztahuje i na ty, kteří uznávají Stvořitele, a mezi nimi především na muslimy, kteří prohlašují, že se drží víry Abrahámovy a klaní se jako my Bohu jedinému, milosrdnému, který bude v poslední den lidi soudit.“³¹⁰

842 *Pouto Církve s nekřesťanskými náboženstvími* je především společný původ a společný cíl lidského pokolení:

„Všechny národy tvoří přece jedno společenství, mají jeden původ, protože Bůh dal všemu lidstvu přebývat na celém povrchu země. Mají také jediný poslední cíl, Boha. Jeho prozřetelnost, projevy jeho dobroty a spasitelné úmysly se vztahují na všechny lidi, dokud vyvolení nebudou sjednoceni ve Svatém městě.“³¹¹

843 Církev uznává, že v jiných náboženstvích je hledání ještě „v mlhavých stopách a obrazech“ neznámého, ale blízkého Boha, „vždyť všem dává život, ducha a všechno... a chce, aby všichni lidé byli spaseni“. Proto Církev všechno „dobré a pravdivé považuje za přípravu na evangelium, za dar od Boha, jenž osvěcuje každého člověka, aby nakonec měl život“.³¹²

DJ-012 *Povaha křesťanské víry ve vztahu k vnitřnímu přesvědčení v jiných náboženstvích / Mylné názory bránící účinné evangelizaci* (relativismus dnešní doby, viz DJ-010) (podle: Kongregace pro nauku víry, DI (*Dominus Iesus*, Prohlášení o jedinečnosti a spasitelské univerzalitě Ježíše Krista a Církve) ze dne 6.8.2000, srov. 6; 7.)

V protikladu k víře Církve stojí tedy názor, že zjevení Ježíše Krista je omezené, neúplné, nedokonalé a komplementární k těm, která jsou v jiných náboženstvích. Nejhlubší důvod tohoto názoru spočívá v tvrzení, že pravda o Bohu ve své globalitě a úplnosti nemůžeme být postižena a hlášána žádným historickým náboženstvím, tedy ani křesťanstvím, a dokonce ani Ježíšem Kristem.

Toto pojetí radikálně odporuje výchozím výpovědím víry, podle kterých je Ježíš Kristus jako Boží mysterium spásy zcela v plnosti zjeven. Slova a skutky a celá historická událost Ježíše Krista, i když jsou jako lidské skutečnosti omezené, mají za svůj základní pramen božskou osobu vtěleného Slova, »pravého Boha a pravého člověka«(13), a obsahují v sobě konečné a úplné zjevení Boží spásné cesty, i když hloubka božského mystéria zůstává sama v sobě transcendentní a nevycerpateľná. Pravda o Bohu není tím, že je vyslovena v lidské řeči, ani vyloučena, ani omezena. Zůstává spíše jedinečnou,

³⁰⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 16.

³⁰⁸ 2. vatikánský koncil, NAE (Prohlášení o poměru Církve k nekřesťanským náboženstvím *Nostra aetate*), 4.

³⁰⁹ Římský misál, Velký pátek, 6. přímělná modlitba.

³¹⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 16; srov. také 2. vatikánský koncil, NAE (Prohlášení o poměru Církve k nekřesťanským náboženstvím *Nostra aetate*), 3.

³¹¹ 2. vatikánský koncil, NAE (Prohlášení o poměru Církve k nekřesťanským náboženstvím *Nostra aetate*), 1.

³¹² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 16; srov. také 2. vatikánský koncil, NAE (Prohlášení o poměru Církve k nekřesťanským náboženstvím *Nostra aetate*), 2; Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 53.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

celou a úplnou, neboť ten, kdo mluví a jedná, je vtělené Boží Slovo. Z tohoto důvodu vyžaduje víra vyznání, že vtělené Slovo v celém svém mystériu, které sahá od vtělení až po oslavení, je reálným základem a pramenem, i když za spoluúčasti Otce, a naplněním celého spásného Božího zjevení lidstvu⁽¹⁴⁾ a že Duch svatý, Duch Kristův, učí apoštoly a skrze ně Církev všech dob této *plné pravdě* (Jan 16,13).

Patřičnou odpovědí na Boží zjevení je *poslušnost víry* (Řím 1,5; srov. Řím 16,26; 2 Kor 10,5-6). Člověk se celý a svobodně odevzdává Bohu tím, že se »zcela podřizuje rozumem a vůlí zjevujícímu Bohu« a »dobrovolně přijímá jeho zjevení«⁽¹⁵⁾. Víra je dar milosti: »K tomu, aby se nám dostalo této víry, je potřebná předcházející a pomáhající Boží milost a vnitřní pomoc Ducha svatého, aby se on dotkl srdce a obrátil je k Bohu, otevřel duchovní zrak a dal všem, aby s radostí souhlasili s pravdou a věřili v pravdu.«⁽¹⁶⁾

Poslušnost víry vede k přijetí pravdy Kristova zjevení, garantovaného Bohem, který je Pravda⁽¹⁷⁾: »Véra je především osobním přilnutím člověka k Bohu a současně neodlučně je svobodným souhlasem s celou pravdou, kterou zjevil Bůh.«⁽¹⁸⁾ Víra je »Boží dar a nadpřirozená ctnost, kterou vlévá Bůh«⁽¹⁹⁾, vede tedy k dvojímu souhlasu: s Bohem, který zjevuje, a s pravdou, kterou zjevuje, díky důvěře, kterou člověk chová k zjevující osobě. Proto »nesmíme věřit v nikoho jiného než v jednoho Boha, totiž Otce, Syna a Ducha svatého.«⁽²⁰⁾

Proto je třeba pevně trvat na rozlišování mezi teologální ctností víry a vnitřním přesvědčením v jiných náboženstvích. Víra je milostí dané přijetí zjevené pravdy, které dovoluje »vstupovat do nitra tajemství«, a která přiměřenou mírou »podněcuje rozum, aby se jí otevřel a pronikl její hluboký význam«⁽²¹⁾. Vnitřní přesvědčení v jiných náboženstvích je naopak onen souhrn zkušeností a náhledů, jež jsou souhrnem lidských pokladů moudrosti a religiozity, které člověk uskutečnil při svém hledání pravdy a svého vztahu k božskému a k absolutnímu⁽²²⁾.

Ne vždy je při současných diskusích dbáno na tento rozdíl. Teologální víra, přijetí pravdy zjevené trojjediným Bohem, se často staví naroveň s vnitřním přesvědčením jiných náboženství, tedy s náboženskou zkušeností, která je teprve na cestě hledání absolutní pravdy a které chybí souhlas se zjevujícím se Bohem. V tom tkví základ tendence zužovat nebo dokonce odbourávat rozdíly mezi křesťanstvím a jinými náboženstvími.

(13) Chalcedonský koncil, *Symbolum Chalcedonense*, DS 301; srov. sv. Athanasius *De Incarnatione* 54,3; SC 199, 458; (14) 9. 2. vatikánský koncil, *Věroučná konstituce Dei Verbum*, 4; (15) *tamtéž*, 5; (16) *tamtéž*; (17) srov. KKC, 144; (18) *tamtéž*, 150; (19) *tamtéž*, 153; (20) *tamtéž*, 178; (21) Jan Pavel II., encyklika *Fides et ratio*, 12-13; (22) srov. *tamtéž*, 31-32.

844 Avšak lidé ve svém náboženském chování ukazují také své meze a chyby, které v nich znetvořují Boží obraz:

„Často ovšem lidé, oklamání Zlým, upadli do pošetilých myšlenek, zaměnili Boží pravdu za lež a sloužili raději tvorům než Stvořiteli, anebo žijí a umírají na tomto světě bez Boha a jsou vydáni napospas krajnímu zoufalství.“³¹³

845 Právě proto, aby znovu shromáždil všechny své děti, rozptýlené a zbloudilé kvůli hříchu, Otec chtěl svolat celé lidstvo v Církvi svého Syna. Církev je místo, kde lidstvo má znovu najít jednotu a spásu. Je „usmířeným světem“.³¹⁴ Je lodí, která „s napjatými plachtami Pánova kříže pod vanutím Ducha svatého bezpečně pluje v tomto světě“,“³¹⁵ podle jiného obrazu, který rádi užívali církevní Otcové, je Noemovou archou, která jediná zachraňuje před potopou.³¹⁶

30

953

1219

DJ-019 Subsistence jediné Kristovy Církve v katolické církvi / Mylné názory bránící účinné evangelizaci (relativismus dnešní doby, viz DJ-010)

(podle: Kongregace pro nauku víry, DI (*Dominus Iesus*, Prohlášení o jedinečnosti a spasitelské univerzalitě Ježíše Krista a Církve) ze dne 6.8.2000, srov. 20-22.)

Z toho... vyplývají důležité body pro směr, kterým se musí ubírat teologické bádání (myšlení), aby prohloubilo vztah Církve a náboženství ke spáse.

Především je třeba pevně věřit, že „putující Církev je nutná ke spáse. Neboť jediné Kristus je prostředník a cesta ke spáse a on se pro nás stává přítomným ve svém těle, církvi. On sám výslovným zdůrazněním nutnosti víry a křtu (srov. Mk 16,16; Jan 3,5) potvrdil zároveň i nutnost Církve, do které lidé vstupují křtem jako branou“ (77). Tuto nauku není možno stavět do protikladu k všeobecné Boží vůli po spáse (srov. 1 Tim 2,4); proto „je nutno, aby byly spolu přítomné obě tyto pravdy: skutečné v Kristu pro všechny lidi daná možnost spásy a nezbytnost Církve pro tuto spásu“ (78).

³¹³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 16.

³¹⁴ Sv. Augustin, *Sermones*, 96,7,9: PL 38, 588.

³¹⁵ „pleno dominicae crucis velo Sancti Spiritus flatu in hoc bene navigat mundo“, sv. Ambrož, *De virginitate*, 18, 188: PL 16, 297B.

³¹⁶ Srov. 1 Petr 3,20-21.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

Církev je „všeobecná svátost spásy“ (79). Je ustavičně tajemným způsobem spojena s Vykupitelem Ježíšem Kristem, svou hlavou, a je mu podřízena, a proto má nezastupitelný vztah ke spáse každého člověka (80). Pro ty, kteří nejsou formálně a viditelně členy Církve „je spása přístupná svou milostí, která je sice nezačleňuje formálně do Církve, i když jsou s ní tajemně spojeni, ale přináší jim v přiměřené míře vnitřně i zevně světlo. Milost pochází od Krista, je ovocem jeho oběti a je darována Duchem svatým“ (81). Stojí ve vztahu k Církvi, která „odvozuje svůj původ z posláni Syna a posláni Ducha svatého podle plánu Boha Otce“ (82).

Pokud jde o způsob, jakým jednotliví nekřesťané dosahují spásonosné Boží milosti, která je vždy darována skrze Krista v Duchu svatém a stojí v tajemném vztahu k Církvi. 2. vatikánský koncil pouze konstatuje, že Bůh ji daruje „cestami, které jsou známy pouze jemu“ (83). Teologie se zabývá tím, aby toto téma prohloubila... Z toho, co bylo dosud řečeno o prostřednictví Ježíše Krista a o „zvláštním a jedinečném vztahu“ (84) mezi Církví a Božím královstvím mezi lidmi, což je v podstatě království všeobecného Vykupitele Ježíše Krista, vyplývá, že odporuje katolické víře pokládat Církev za jednu z cest spásy mezi ostatními náboženstvími, která jsou k Církvi komplementární, ba v podstatě rovnocenná, neboť prý konvergují spolu s ní k eschatologickému Božimu království.

Jistě obsahují a nabízejí tyto rozličné náboženské tradice prvky religiozity, které pocházejí od Boha (85) a patří k tomu, co „Duch působí srdcích lidí a v dějinách národů, v kulturách a náboženstvích“ (86). Jednotlivé modlitby a rity jiných náboženství mohou skutečně připravovat přijetí evangelia, pokud k tomu poskytují příležitost a působí, aby srdce lidí byla pohnuta otevřít se Božimu působení (87). Není jim však možno přiznat božský původ nebo spasitelnou působnost ex opere operato, jakou vlastní křesťanské svátosti (88). Není možno popřít, že jiné rity, zvláště opírají-li se o praktiky pověr nebo jiné bludy (1 Kor 10,20-21), představují spíše překážku ke spáse (89).

S příchodem Krista, Vykupitele, ustanovil Bůh Církev pro spásu všech lidí (srov. Sk 17,30-31) (90). Tato pravda víry nijak nezmenšuje skutečnost, že Církev se dívá na světová náboženství s opravdovou úctou, vylučuje však radikálně onu mentalitu indiferentismu, která „vyplynula z náboženského relativismu, směřujícího k názoru, že „jedno náboženství platí stejně jako druhé““ (91). I když je pravda, že nekřesťané mohou přijímat Boží milost, je nicméně jisté, že se objektivně nacházejí ve velmi deficitní situaci ve srovnání s těmi, kteří mají v Církvi plnost prostředků spásy“ (92). „Ať jsou si všichni členové Církve vědomi, že své vynikající postavení nemají připisovat svým zásluhám, nýbrž zvláštní milosti Kristově; jestliže jí nebude odpovídat jejich smýšlení, slova a jednání, nejen že nebudou spaseni, ale budou souzeni přísněji“ (93). Je proto pochopitelné, že Církev věrná pověření od Pána (srov. Mt 28,19-20) jako požadavek lásky ke všem lidem „neustále hlásá Krista, který je Cesta, Pravda a Život (Jan 14,6), v něm lidé nacházejí plnost náboženského života a skrze něhož Bůh všechno smířil se sebou“ (94).

Také v mezináboženském dialogu posláni ad gentes „dnes jako vždycky... si uchovává svůj plný význam a naléhavost“ (95). „Bůh chce, aby se všichni lidé zachránili a došli poznání spásy“ (1 Tim 2,4). Bůh chce, aby všichni skrze poznání pravdy dosáhli spásy. Spása spočívá v pravdě. Kdo poslouchá vnuknutí Ducha pravdy, je již na cestě ke spáse; ale Církev, které byla pravda svěřena, musí vycházet vstříc žádosti lidí a přinášet jim ji. Právě proto, že Církev věří ve všeobecný plán spásy, musí být misionářská“ (96). Proto tento dialog, který patří k posláni evangelizace, je pouze jednou z činností Církve v jejím posláni ad gentes (97). Rovnost, která je předpokladem dialogu, se vztahuje na stejnou osobní důstojnost partnerů, nikoli na obsahy nauky a ještě méně na Ježíše Krista, vtěleného Božího Syna, ve srovnání se zakladateli jiných náboženství. Vedená láskou a úctou ke svobodě (98), musí Církev usilovat především o to, aby všem lidem hlásala pravdu, která jí byla skrze Pána definitivně zjevena, a upozorňovala je, že obrácení k Ježíši Kristu a příslušnost k Církvi skrze křest a jiné svátosti jsou nutné k tomu, aby měli účast na plném společenství s Bohem Otcem, Synem a Duchem svatým. Jistota všeobecné Boží vůle po spáse neumenšuje, nýbrž posiluje povinnost a naléhavost hlásat spásu a obrácení k Ježíši Kristu.

(77) 2. vatikánský koncil, věroučná konstituce, *Lumen gentium*, 14; srov. dekret *Ad gentes*, 7; dekret *Unitatis redintegratio*, 3; (78) Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 9; srov. KKC, 846-7; (79) 2. vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, 48; (80) Sv. Cyprian, *De catholicae ecclesiae unitate*, 6; CCSL 3, 253-4; sv. Irenej, *Adversus haereses* III, 24, 1; SC 211, 472-474; (81) Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 10; (82) 2. vatikánský koncil, dekret *Ad gentes*, 2. slavnou formulí *extra Ecclesiam nullus omnino salvatur* je třeba vykládat v tomto smyslu (srov. IV. lateránský koncil, kap. 1 *De fide catholica*: DS 802). Srov. též List Sv. Oficia arcibiskupu bostonskému: DS 3866-3872; (83) 2. vatikánský koncil, dekret *Ad gentes*, 7; (84) Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 18; (85) „Jsou semeny Božího Slova (*semina Verbi*), která církev s radostí a úctou uznává“ (srov. 2. vatikánský koncil, dekret *Ad gentes*, 11; deklarace *Nostra aetate*, 2); (86) Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 29; (87) srov. *tamtéž*: KKC, 843; (88) srov. Tridentýský koncil, *Decretum de sacramentis*, kán. 8 *de sacramentis in genere*: DS 1608; (89) Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 55; (90) 2. vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, 17; Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 11; (91) Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 36; (92) srov. Pius XII., encyklika *Mystici corporis*: DS 3821; (93) 2. vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, 14; (94) 2. vatikánský koncil, deklarace *Nostra aetate*, 2; (95) 2. vatikánský koncil, dekret *Ad gentes*, 7; (96) KKC, 851; srov. též 849-856; (97) srov. Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 55; apoštolská exhortace *Ecclesia in Asia*, 31; (98) srov. 2. vatikánský koncil, deklarace *Dignitatis humanae*, 1.

„MIMO CÍRKEV NENÍ SPÁSY“

846 Jak se má rozumět tomuto tvrzení, které často opakovali církevní Otcové? Je-li formulováno kladně, znamená, že každá spása pochází od Krista-hlavy skrze Církev, která je jeho Tělem:

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

„Posvátný sněm... na základě Písma svatého a Tradice učí, že tato putující Církev je nutná ke spáse. Neboť jedině Kristus je prostředník a cesta ke spáse a on se pro nás stává přítomným ve svém těle, Církvi. On sám výslovným zdůrazněním nutnosti víry a křtu potvrdil zároveň i nutnost Církve, do které lidé vstupují křtem jako branou. Proto by nemohli být spaseni ti lidé, kteří vědí, že Bůh prostřednictvím Ježíše Krista založil Církev jako nezbytnou, a přesto by nechtěli do ní vstoupit anebo v ní vytrvat.“³¹⁷

847 Toto tvrzení se nevztahuje na ty, kteří bez vlastní viny neznají Krista a Církev:

„Věčné spásy mohou dosáhnout všichni, kdo bez vlastní viny neznají Kristovo evangelium a jeho Církev, avšak s upřímným srdcem hledají Boha a snaží se pod vlivem milosti skutečně plnit Boží vůli, jak ji poznávají z hlasu svědomí.“³¹⁸

848 „Bůh si může cestami, které jsou známy jen jemu, přivést lidi, kteří bez vlastní viny neznají evangelium, k víře, bez níž se mu nelze líbit,³¹⁹ přesto však připadá Církvi povinnost a zároveň svaté právo hlásat evangelium všem lidem.“³²⁰

1260

DJ-017 Univerzální spasitelské prostřednictví Církve – Jedinost a jedinečnost Církve / Mylné názory bránící účinné evangelizaci (relativismus dnešní doby, viz DJ-010)

(podle: Kongregace pro nauku víry, DI (*Dominus Iesus*, Prohlášení o jedinečnosti a spasitelské univerzalitě Ježíše Krista a Církve) ze dne 6.8.2000, srov. 16-17.)

Pán Ježíš, jediný Spasitel, nezaložil pouhé společenství věřících. Založil Církev jako tajemství spásy: On sám je v Církvi a Církev je v něm (srov. Jan 15,1nn, Gal 3,28; Ef 4,15-16; Sk 9,5); proto plnost Kristova tajemství spásy náleží také Církvi, která je neodlučitelně spojena se svým Pánem. Neboť Ježíš Kristus dále pokračuje v díle spásy v Církvi a skrze Církev (srov. Kol 1,24-27) (47), která je jeho Tělem (srov. 1 Kor 12,12-13,27; Kol 1,18) (48). Jako hlava a údy živého těla nejsou sice identické, ale nemohou být odděleny, není možné zaměňovat navzájem Krista a Církev, ale také je není možno navzájem oddělovat. Tvoří spolu jednoho jediného *celého Krista* (49). Tato nerozdělenost je v Novém zákoně vyslovena také v analogii Církve jako Nevěsty Kristovy (srov. 2 Kor 11,2; Ef 5,25-29; Zj 21,2,9) (50).

Proto je třeba ve spojitosti s jedinečností a univerzalitou spasitelského prostřednictví Ježíše Krista také pevně věřit v pravdu katolické víry o jedinečnosti jím založené Církve. Tak jako je jen jeden jediný Kristus, tak je také jen jedno jediné jeho Tělo, jeho jediná Nevěsta: „jediná katolická apoštolská Církev“ (51). Pánova zaslíbení, že svou Církev nikdy neopustí (srov. Mt 16,18; 28,20) a že ji povede Duchem svatým (srov. Jan 16,13), zahrnují navíc katolickou víru, že jedinečnost a jednota Církve, stejně jako všechno to, co patří k její integritě, nebude nikdy zničeno (52).

Věřící jsou povinni vyznávat, že existuje dějinná, v apoštolské posloupnosti zakořeněná kontinuita (53) mezi Církví založenou Kristem a katolickou církví. „To je jediná Kristova církev... Po svém zmrtvýchvstání ji náš Spasitel odevzdal Petrovi jako pastýři (srov. Jan 21,17), jemu a ostatním apoštolům ji svěřil, aby ji šířili a řídili (srov. Mt 28,18n), a provždy ji postavil jako sloup a pevnou oporu pravdy (srov. 1 Tim 3,15). Tato církev, ustavená a uspořádaná na zemi jako společnost, subsistuje (subsistit, uskutečňuje se) v katolické církvi a je řízena Petrovým nástupcem a biskupy ve společenství s ním“ (54). Výrazem „subsistit in“ chtěl 2. vatikánský koncil uvést do souladu dva učitelské výroky: na jedné straně, že Kristova Církev navzdory rozdělení křesťanů existuje v plnosti jen v katolické církvi, na druhé straně, že „i mimo její organismus je mnoho prvků posvěcení a pravdy“ (55), totiž v církvích a církevních společenstvích, která nejsou v plném společenství s katolickou církví (56). Vzhledem k těmto církvím a církevním společenstvím je třeba jasně prohlásit, že „jejich účinnost se odvozuje z plnosti milosti a pravdy, která byla svěřena katolické církvi“ (57).

Existuje tedy jediná Kristova Církev, která subsistuje (uskutečňuje se) v katolické Církvi a je řízena Petrovým nástupcem a biskupy, kteří jsou s ním ve společenství (58). Církev, které sice nejsou v dokonalém společenství s katolickou církví, ale zůstávají s ní s spojeny pevnými svazky, jako je apoštolská posloupnost a platná Eucharistie, jsou pravými dílčími církvemi (59). Proto je Církev Kristova přítomná a působí i v těchto církvích, i když jim schází plné společenství s katolickou Církví, jelikož nepřijímají katolické učení o primátu, které má objektivně římský biskup v souladu s Boží vůlí a který vykonává nad celou Církví (60).

Naopak církevní společenství, která si nezachovala platný episkopát a původní dokonalou skutečnost eucharistického mystéria (61), nejsou církvemi v pravém slova smyslu; ti, kdo jsou v těchto společenstvích pokřtěni, jsou ale skrze křest začleněni v Krista, a jsou proto v určitém smyslu ve spo-

³¹⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoucná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 14.

³¹⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoucná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 14; srov. Kongregace pro nauku víry, dopis bostonskému arcibiskupovi z 8. srpna 1949: DS 3866-3872.

³¹⁹ Srov. Žid 11,6.

³²⁰ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 7.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

lečenství s Církví, i když nikoliv dokonalém (62). Křest totiž s sebou nese plný rozvoj života v Kristu skrze dokonalé vyznání víry, Eucharistii a plné společenství v Církvi (63).

„Proto si věřící křesťané nesmějí představovat, že Kristova Církev není nic jiného než určitý počet církví a církevních společenství, které jsou sice rozdělené, ale ještě jsou určitým způsobem jedno; a proto se vůbec nemohou domnívat, že Kristova Církev ve skutečnosti dnes nikde neexistuje, nýbrž že je ji třeba chápat pouze jako cíl, který musí všechny církve a církevní společenství hledat“ (64). Ve skutečnosti „existují prvky této již dané Církve v jejich plnosti v katolické církvi a dosud nikoliv v této plnosti v jiných společenstvích“ (65). Proto „jsou tyto oddělené církve a společenství i přes nedostatky, které podle naší víry obsahují, nikoliv bez významu a váhy v tajemství spásy. Neboť Kristův Duch se uvolil používat je jako prostředky spásy, jejichž účinnost se odvozuje od plnosti milosti a pravdy svěřené katolické církvi“ (66).

Chybějící jednota mezi křesťany je jistě ranou Církve; ne však v tom smyslu, že by její jednota neexistovala, nýbrž „v tom, že nejednota brání tomu, aby se její universalita plně rozvinula v dějinách“ (67).

(47) 2. vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, 14; (48) srov. *tamtéž*, 7; (49) srov. sv. Augustin, *Enarratio in Psalmos*, Žalm 90, Sermo 2, 1: CCL 39, 1226; sv. Řehoř Veliký, *Moralia in Iob*, Praefatio, 6, 14: PL 75, 525; sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae* III, q. 48, a. 2 ad 1; (50) srov. 2. vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, 6; (51) *Symbolum maius Ecclesiae Armeniacae*: DS 869; srov. Bonifác VIII., *Unam sanctam*: DS 870-872; 2. vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, 8; (52) srov. 2. vatikánský koncil, dekret *Unitatis redintegratio*, 4; Jan Pavel II., encyklika *Ut unum sint*, 11: AAS 87 (1995), 927; (53) srov. 2. vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, 20; srov. také sv. Irenej, *Adversus haereses*, III, 3, 1-3: SC 211, 20-44; sv. Cyprián, *Epist.* 33, 1: CCL 3B, 164-5; sv. Augustin *Contra adver. legis et prophet.*, 1, 20, 39: CCL 49, 70; (54) 2. vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, 8; (55) *tamtéž*; srov. Jan Pavel II., encyklika *Ut unum sint*, 13; srov. též 2. vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, 15, a dekret *Unitatis redintegratio*, 3; (56) Výklady těch, kdo by z formulace subsistit in odvozovali thesi, že jedna církev Kristova by mohla subsistovat i v ne-katolických církvích a církevních společenstvích tedy odporuje autentickému smyslu *Lumen gentium*. „Koncil namísto toho zvolil slovo subsistit právě proto, aby objasnil, že existuje jen jedno uskutečnění pravé církve, kdežto mimo její viditelnou strukturu se vyskytují jen elementa Ecclesiae, které—jakožto prvky téže církve—míří a přitahují ke katolické církvi“ (Kongregace pro nauku víry, Vyrozmění o knize „Církev: charisma a moc“ otce Leonarda Boffa: AAS 77 [1985], 756-762); (57) 2. vatikánský koncil, dekret *Unitatis redintegratio*, 3; (58) srov. Kongregace pro nauku víry, deklarace *Mysterium Ecclesiae*, 1: AAS 65 (1973), 369-8; (59) srov. 2. vatikánský koncil, dekret *Unitatis redintegratio*, 14-15; Kongregace pro nauku víry, list *Communio notio*, 17: AAS 85 (1993), 848; (60) srov. 1. vatikánský koncil, konstituce *Pastor aeternus*: DS 3053-3064; 2. vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium*, 22; (61) srov. 2. vatikánský koncil, dekret *Unitatis redintegratio*, 22; (62) srov. *tamtéž*, 3; (63) srov. *tamtéž*, 22; (64) srov. Kongregace pro nauku víry, deklarace *Mysterium Ecclesiae*, 1; (65) Jan Pavel II., encyklika *Ut unum sint*, 14; (66) 2. vatikánský koncil, dekret *Unitatis redintegratio*, 3; (67) Kongregace pro nauku víry, list *Communio notio*, 17; srov. 2. vatikánský koncil, dekret *Unitatis redintegratio*, 4.

MISIE — POŽADAVEK VŠEOBECNOSTI CÍRKVE

849 Misijní příkaz. „Církev byla poslána od Boha k národům světa, aby byla „všeobecnou svátostí spásy“. Proto se snaží, vedena nejvnitřnějšími požadavky katolicity a poslušností k svému Zakladateli, hlásat evangelium všem lidem.“³²¹ „Jděte tedy, získávejte za učedníky všechny národy, křtěte je ve jméno Otce i Syna a i Ducha svatého a uče je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal. Hle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa“ (Mt 28, 19-20).

738, 767

850 Původ a cíl misie. Misionářský příkaz Pána má svůj původní pramen ve věčné lásce Nejsvětější Trojice: „Putující Církev je svou podstatou misionářská, protože odvozuje svůj původ z poslání Syna a z poslání Ducha svatého podle plánu Boha Otce.“³²² Konečným cílem misie není nic jiného, než aby se lidé podíleli na společenství, které existuje mezi Otcem a Synem v jejich Duchu lásky.³²³

257

730

DJ-010 Ohrožení misijního poslání Církve relativismem dnešní doby / Mylné názory bránící účinné evangelizaci

(podle: Kongregace pro nauku víry, DI (*Dominus Iesus*, Prohlášení o jedinečnosti a spasitelské univerzalitě Ježíše Krista a Církve) ze dne 6.8.2000, srov. 4; 23.)

„Trvalé misijní hlásání Církve je dnes ohrožováno relativistickými teoriemi, které chtějí ospravedlnit náboženský pluralismus nejen de facto, ale i de iure (nebo principiálně). V důsledku toho jsou pokládány za překonané pravdy, jako např.:

- definitivní a úplný charakter zjevení Ježíše Krista (viz DJ-011)
- povaha křesťanské víry ve vztahu k vnitřnímu přesvědčení v jiných náboženstvích (viz DJ-012)
- inspirace knih Písma svatého (viz DJ-013)
- osobní jednota mezi věčným Slovem a Ježíšem z Nazareta (viz DJ-014)
- jednota řádu spásy a vtěleného Slova a Ducha svatého (viz DJ-015)
- jedinečnost a spasitelská univerzalita Ježíše Krista (viz DJ-016)
- univerzální spasitelské prostřednictví Církve (viz DJ-017)
- neoddělitelnost – i když odlišnost – Božího království a Církve (viz DJ-018)
- subsistence jediné Kristovy Církve v katolické církvi (viz DJ-019)

³²¹ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 1.

³²² 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 2.

³²³ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 23.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

Kořeny těchto názorů je třeba hledat v některých předpokladech jak filozofické, tak i teologické povahy, které jsou v rozporu s chápáním a přijímáním zjevené pravdy. Některé z nich jsou:

- přesvědčení, že božská pravda je neuchopitelná a nevyslovitelná, dokonce ani skrze křesťanské zjevení;
- relativistický postoj vůči pravdě, jako by to, co je pro jednoho pravda, pro druhého pravdou nebylo;
- radikální protiklad, který existuje mezi logickým způsobem myšlení na Západě a symbolickým způsobem myšlení Východu;
- subjektivismus těch, kteří pokládají rozum za jediný pramen poznání, a tak se stávají neschopnými »obrátit pohled vzhůru, aby se vyhnuli riziku, že dospějí k pravdě bytí« (8);
- obtíž pochopit a přijmout, že v dějinách existují konečné a eschatologické události;
- metafyzické vyprázdnění události vtělení věčného Logos v čase, které je redukováno na pouhé zjevení Boha v dějinách;
- eklekticismus těch, kteří do teologického bádání přijímají ideje pocházející z rozličných filozofických a náboženských proudů, aniž by se starali o jejich logiku a systematické vztahy, jakož i o jejich slučitelnost s křesťanskou pravdou;
- konečné tendence číst a vysvětlovat Písmo svaté bez ohledu na tradici a učitelský úřad Církve.

Na základě těchto předpokladů, které vystupují v různých obměnách tu jako tvrzení, tu jako hypotézy, jsou vypracovávány teologické návrhy, ve kterých křesťanské zjevení a mystérium Ježíše Krista a Církve ztrácejí svůj charakter absolutní a univerzální pravdy spásy, nebo přinejmenším jsou postiženy stínem pochybnosti a nejistoty.

Při jednání o tématu pravého náboženství konstatují otcové 2. vatikánského koncilu: „Toto jediné pravé náboženství je uskutečněno v katolické církvi, které Pán Ježíš svěřil úkol přinášet je ke všem lidem, když řekl apoštolům: Jděte tedy, získejte mi za učedníky všechny národy, křtíte ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého a učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal“ (Mt 28,19-20). Všichni lidé pak mají povinnost hledat pravdu, především o Bohu a jeho Církvi, a poznanou pravdu přijmout a zachovávat.“ (99).

Křesťanské zjevení zůstane v dějinách „pravou vedoucí hvězdou“ (100) pro celé lidstvo. „Pravda, kterou je Kristus, se zjevuje nezbytně jako všeobecná autorita“ (101). Křesťanské tajemství překonává všechny meze času a prostoru a uskutečňuje jednotu rodiny lidstva. „Z různých míst a tradic jsou všichni v Kristu povoláni, aby měli účast na jednotě rodiny Božích dětí... Ježíš strhává zdi rozdělení a skrze účast na svém tajemství dosahuje jednoty jedinečným a svrchovaným způsobem. Tato jednota je tak hluboká, že Církev může říkat se sv. Pavlem: „Proto už nejsme cizinci a přistěhovalci, ale spoluobčané ostatních křesťanů a členové Boží rodiny“ (Ef 2,19)“ (102).“

(99) Srov. 2. vatikánský koncil, prohlášení *Dignitatis humanae*, 1; (100) srov. Jan Pavel II., encyklika *Fides et ratio*, 15; (101) *tamtéž*, 92; (102) *tamtéž*, 70.

851 Proč misie? Církev odevždy odvozovala povinnost a čerpala sílu své misionářské horlivosti z Boží lásky ke všem lidem: „Kristova láska nás nutí...“ (2 Kor 5,14).³²⁴ Bůh opravdu „chce, aby se všichni lidé zachránili a došli k poznání pravdy“ (1 Tim 2,4). Bůh chce spásu všech skrze poznání pravdy. Spása se nachází v pravdě. Ti, kteří poslouchají hnutí Ducha pravdy, jsou již na cestě ke spáse; avšak Církev, které byla svěřena tato pravda, musí jít vstříc jejich touze, aby jim ji přinesla. Právě proto, že Církev věří ve všeobecný plán spásy, musí být misionářská.

221, 429

74, 217, 2104

890

852 Cesty misie. „Duch svatý je opravdu hlavní osobou pro celé poslání Církve.“³²⁵ Je to on, který vede Církev po cestách misie. Tato je „pokračováním a dějinným rozvíjením poslání samého Krista, který byl poslán hlásat radostnou zvěst chudým. Proto Církev musí jít pod vedením Ducha svatého stejnou cestou, jakou šel Kristus, totiž cestou chudoby, poslušnosti, služby a sebeobětování až k smrti, nad kterou Pán zvítězil svým zmrtnýchvstáním.“³²⁶ Tak se stává „krev mučedníků semenem křesťanů“.³²⁷

2044

2473

853 Při svém putování Církev zakouší, „jak veliká vzdálenost dělí poselství, které přináší, od lidské slabosti těch, kterým bylo evangelium svěřeno“.³²⁸ Jen když bude bez ustání dělat „pokání a

1428

³²⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, AA (Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*) 6; Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 11.

³²⁵ Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 21.

³²⁶ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 5.

³²⁷ Tertulián, *Apologeticus*, 50.

³²⁸ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 43.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

obnovu³²⁹ a „kráčet úzkou cestou kříže“,³³⁰ může Boží lid rozšířit Kristovo království.³³¹ Vždyť „jako Kristus vykonal dílo vykoupení v chudobě a v pronásledování, tak je i Církev je povolána vydat se toutéž cestou, aby lidem zprostředkovala plody spásy“.³³² 2443

854 Církev skrze své vlastní poslání „jde spolu s celým lidstvem, sdílí s ním tíž pozemský osud a je jakoby kvas a duše lidské společnosti, kterou má v Kristu obnovit a přetvořit v Boží rodinu“.³³³ 2105
Misionářské úsilí tedy vyžaduje *trpělivost*. Začíná hlásáním evangelia národům a skupinám, které ještě nevěří v Krista,³³⁴ pokračuje vytvářením křesťanských společenství, které „jsou znamením Boží přítomnosti ve světě“,³³⁵ a zakládáním místních církví,³³⁶ podněcuje proces inkulturace, aby se evangelium mohlo vtělit do kultur jednotlivých národů;³³⁷ přitom nezůstane ušetřena neúspěchů. „Pokud o lidi, skupiny a národy, Církev jen postupně s nimi přichází do styku a proniká do nich, a tak je přijímá do katolické plnosti.“³³⁸ 204

855 Církevní misie vyžaduje úsilí o *jednotu křesťanů*.³³⁹ Vždyť také „rozdělení křesťanů brání Církvi uskutečnit plnost katolicity jí vlastní v těch synech, kteří jsou k ní sice křtem přidružení, ale jsou odloučeni od plného společenství s ní. I pro Církev samu se tak stává obtížnějším projevovat v životní skutečnosti plnost katolicity po všech stránkách“.³⁴⁰ 821

856 Misionářská činnost zahrnuje *ohleduplný dialog* s těmi, kteří ještě nepřijímají evangelium.³⁴¹ 839
Věřící mohou z tohoto dialogu vytěžit pro sebe prospěch tím, že se lépe naučí poznávat „cokoli z pravdy a milosti“ existující „vlivem tajemné Boží přítomnosti už u pohanů národů“.³⁴² Jestliže totiž hlásají radostnou zvěst těm, kteří ji neznají, je to kvůli tomu, aby upevňovali, doplňovali a povznášeli pravdu a dobro, které Bůh rozšířil mezi lidmi a národy, a aby je očišťovali od omylu a zla „k oslavě Boží, k zahanbení zlého ducha a ke štěstí člověka“.³⁴³ 843

IV. Církev je apoštolská

857 Církev je apoštolská, protože je založena na apoštolech, a to v trojím smyslu: 75
— byla a zůstává vybudována na „základě apoštolů“ (Ef 2,20),³⁴⁴ svědků, které s misijním posláním rozeslal sám Kristus;³⁴⁵
— s pomocí Ducha, který v ní přebývá, střeží a předává učení,³⁴⁶ cenný poklad, 171
zdravá slova, která slyšela od apoštolů;³⁴⁷
— až do návratu Krista je i nadále poučována, posvěcována a vedena apoštoly, díky jejich nástupcům v pastorálním posláním: biskupskému sboru, „jenž má na pomoc kněze, spolu s Petrovým nástupcem a nejvyšším pastýřem Církve“.³⁴⁸ 880

„Ty... Pastýř věčný: svůj lid nikdy neopouštíš a skrze svaté apoštoly jej ustavičně chráníš; vždyť v pastýřích, kteří podle tvé vůle vedou tvou Církev, je uprostřed nás tvůj Syn.“³⁴⁹ 1575

POSLÁNÍ APOŠTOLŮ

³²⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 8; srov. 15.

³³⁰ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 1.

³³¹ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 12-20.

³³² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 8.

³³³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 40.

³³⁴ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 42-47.

³³⁵ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 15.

³³⁶ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 48-49.

³³⁷ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 52-54.

³³⁸ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 6.

³³⁹ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 50.

³⁴⁰ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 4.

³⁴¹ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 55.

³⁴² 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 9.

³⁴³ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 9.

³⁴⁴ Srov. Zj 21,14.

³⁴⁵ Srov. Mt 28,16-20; Sk 1,8; 1 Kor 9,1; 15,7-8; Gal 1,1; atd.

³⁴⁶ Srov. Sk 2,42.

³⁴⁷ Srov. 2 Tim 1,13-14.

³⁴⁸ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 5.

³⁴⁹ Římský misál, preface 1. o apoštolech.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

858 Ježíš je poslán Otcem. Na začátku své veřejné činnosti „zavolal k sobě ty, které sám chtěl... A ustanovil jich dvanáct, aby byli s ním, protože je chtěl posílat kázat“ (Mk 3,13-14). Od té chvíle budou jeho „poslání“ [to je význam řeckého termínu „apostoloi“]. V nich Ježíš pokračuje ve svém poslání: „Jako Otec poslal mne, tak já posílám vás“ (Jan 20,21).³⁵⁰ Jejich služba je tedy pokračováním jeho poslání: „Kdo vás přijímá, mne přijímá“, říká Dvanácti (Mt 10,40).³⁵¹

551
425, 1086

859 Ježíš připojuje apoštoly k poslání, které dostal od Otce. Jako „Syn nemůže sám ze sebe konat nic“ (Jan 5,19.30), ale dostává všechno od Otce, který ho poslal, tak ti, které Ježíš posílá, nemohou bez něho dělat nic,³⁵² od něho dostávají příkaz k misijnímu poslání a moc je vykonat. Kristovi apoštolové tedy vědí, že Bůh je učinil „způsobitelnými sloužit nové smlouvě“ (2 Kor 3,6), že je učinil „Božími služebníky“ (2 Kor 6,4), „Kristovými vyslanci“ (2 Kor 5,20), „Kristovými služebníky a správci Božích tajemství“ (1 Kor 4,1).

876

860 V poslání apoštolů je jeden nepřenosný prvek: být vyvolenými svědky Pánova vzkříšení a základy Církve. V jejich poslání je však i jeden prvek trvalý. Kristus jim totiž slíbil, že s nimi zůstane až do skonání věků.³⁵³ „Božské poslání, které svěřil Kristus apoštolům, bude trvat až do konce světa, neboť evangelium, které mají předávat, je pro Církev ve všech dobách zdrojem veškerého života. Proto se apoštolové v této hierarchicky uspořádané společnosti postarali o ustanovení svých nástupců.“³⁵⁴

642
765
1536

BISKUPOVÉ – NÁSTUPCI APOŠTOLŮ

861 Apoštolové „měli při své službě nejen různé pomocníky, nýbrž – aby poslání, které jim bylo svěřeno, pokračovalo i po jejich smrti – odkázali jakoby ve formě závěti svým bezprostředním spolupracovníkům úkol dobudovat a upevnit dílo, které započali. Doporučili jim, aby dbali o celé stádo, v kterém je Duch svatý ustanovil, aby pásli Boží Církev. Ustanovili tedy takové muže a navíc jim dali příkaz, aby po jejich smrti převzali službu jiní osvědčení muži“.³⁵⁵

77
1087

862 „Jako trvá úřad, který svěřil Pán zvlášť Petrovi, prvnímu z apoštolů, a který má přecházet na jeho nástupce, tak trvá i úřad apoštolů pověřený pasením Církve, který má stále vykonávat posvátný biskupský stav.“ Proto Církev učí, že „biskupové nastoupili z Božího ustanovení na místo apoštolů jako pastýři Církve; kdo tedy je poslouchá, poslouchá Krista, kdo však jimi pohrdá, pohrdá Kristem a tím, kdo Krista poslal“.³⁵⁶

880
1556

APOŠTOLÁT

863 Celá Církev je apoštolská, neboť zůstává ve společenství víry a života se svým původem, skrze nástupce svatého Petra a apoštolů. Celá Církev je apoštolská, neboť je „poslaná“ do celého světa; všichni členové Církve se podílejí na tomto poslání, i když různým způsobem. „Křesťanské povolání je svou povahou také povolání k apoštolátu.“ „Apoštolátem se nazývá“ „veškerá činnost Tajemného Těla“ zaměřená na „šíření Kristova Království všude na světě.“³⁵⁷

900
2472

864 „Protože Kristus, poslaný od Otce, je zdroj a počátek veškerého apoštolátu Církve, je zřejmé, že plodnost apoštolátu“, jak posvěcených služebníků, tak „laiků, závisí na jejich živém spojení s Kristem“.³⁵⁸ Podle povolání, dobových požadavků, různých darů Ducha

828

³⁵⁰ Srov. Jan 13,20; 17,18.³⁵¹ Srov. Lk 10,16.³⁵² Srov. Jan 15,5.³⁵³ Srov. Mt 28,20.³⁵⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 20.³⁵⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 20; srov. sv. Klement Římský, *Epistula ad Corinthios*, 42; 44.³⁵⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 20.³⁵⁷ 2. vatikánský koncil, AA (Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*) 2.³⁵⁸ Srov. Jan 15,5; 2. vatikánský koncil, AA (Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*) 4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

svatého, nabývá apoštolát různých forem. Avšak „duší veškerého apoštolátu“³⁵⁹ zůstane vždycky láska čerpaná především z Eucharistie.

824, 1324

865 Církev je *jedna, svatá, katolická a apoštolská* ve své nejhlubší a konečné totožnosti, protože právě v ní už existuje a na konci časů se dovrší „nebeské království“, „Boží království“, ³⁶⁰ které přišlo v osobě Krista a které v srdci těch, kteří jsou k němu přivtělení, tajemně roste až do svého plného projevení navenek při konečném Kristově příchodu. Tehdy *všichni* jím vykoupení lidé, kteří se v něm stali „*svatí* a bez poskvrny“ před Bohem „v lásce“ (Ef 1,4), budou shromážděni jako *jediný* Boží lid, „choť Beránkova“ (Zj 21,9), „svaté město“, které sestupuje „z nebe od Boha a září Boží vznešeností“ (Zj 21,10-11); má „hradby s dvanácti základními kameny a na nich dvanáct jmen *dvanácti Beránkových apoštolů*“ (Zj 21,14).

811

541

DJ-018 Neoddělitelnost – i když odlišnost – Božího království a Církve / Mylné názory bránící účinné evangelizaci (relativismus dnešní doby, viz DJ-010)

(podle: Kongregace pro nauku víry, DI (*Dominus Iesus*, Prohlášení o jedinečnosti a spasitelské univerzalitě Ježíše Krista a Církve) ze dne 6.8.2000, srov. 18-19.)

Církev je poslána „hlásat království Kristovo a Boží a zakládat je u všech národů. Ona sama je zároveň a počátek tohoto království na zemi (68).“ Na jedné straně je „jakoby svátost neboli znamení a nástroj vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva“ (69); je proto znamením a nástrojem království, je povolána, aby je hlásala a zakládala. Na druhé straně je Církev „lid sjednocený působením jednoty Otce i Syna i Ducha svatého“ (70) je tedy „Kristovo království již dnes tajemně přítomné“ (71) a tvoří tedy jeho *zárodek a počátek*. Boží království má eschatologickou dimenzi: je skutečností přítomnou v čase, ale její plné uskutečnění přijde teprve spolu s konce, to zn. při naplnění dějin (72).

Z biblických textů a svědectví Otců stejně jako z dokumentů učitelského úřadu Církve není možno vyvodit pro výrazy nebeské království Boží království a Kristovo království žádné jednoznačné významové obsahy, a to ani v jejich vztahu k Církvi, která je sama tajemství a není ji možno plně vystihnout lidským pojmem. Jsou tedy přípustné různé teologické výklady těchto témat. Žádný z těchto možných výkladů však nesmí popírat nebo jakýmkoliv způsobem podkopávat vnitřní propojení mezi Kristem, královstvím a Církví. Ve skutečnosti není možno „oddělovat Boží království, tak jak je známe ze zjevení, ani od Krista, ani od Církve... Když se oddělí království od Ježíšovy osoby, není to již Boží království, které zjevil, buď se následně převrací smysl království, který hrozí, že se stane ryze lidským nebo ideologickým objektem, nebo se falšuje identita Krista, který se už nejeví jako Pán, jemuž je všechno podřízeno (srov. 1 Kor 15,27). Stejně tak není možno oddělit království od Církve. Jistě, ona sama není cílem, neboť je podřízena Božímu království, jehož skutečnost v zárodku a znamení představuje a je jejím nástrojem. Ale při vši odlišnosti mezi Církví Kristovou na jedné straně a Kristovým královstvím na straně druhé zůstává Církev s oběma nerozlučně spjata (73).“

Posilovat nerozlučný vztah mezi Církví a královstvím znamená ovšem nezapomínat, že Boží království – i když je chápeme v jeho dějinné fázi – není totožné s Církví v její viditelné společenské skutečnosti. Není totiž správné, když se „dílo Krista a Ducha zužuje na jeho Církev v jejích viditelných hranicích (74).“ Je třeba respektovat, že /království zahrnuje všechny: jednotlivce, společnost, celý svět. Působit pro království znamená uznávat a podporovat Boží dynamiku, která je přítomna v lidských dějinách a přetváří je. Budovat království znamená pracovat na osvobození od zla ve všech jeho formách. Konečně Boží království je zjevení a uskutečnění jeho spásných záměrů v celé plnosti (75).“

Hovoříme-li o vztahu mezi Božím královstvím, Kristovým královstvím a Církví, je třeba se vystríhat jednostranného zdůrazňování, k čemuž dochází v názoru některých lidí, kteří „dávají jednoznačný důraz na království a naznačují, že jsou „zaměřeni na království.“ Chtějí navrhnout obraz Církve, která nemyslí sama na sebe, která se spíše zabývá tím, že o království vydává svědectví a souží mu. Je „Církví pro druhé“, říkají, jako Kristus je „člověkem pro druhé“...Vedle pozitivních aspektů má toto pojetí také negativní stránky. Především mlčky přehlíží Kristovu osobu: království, o kterém mluví, se zakládá na „teocentrismu“, protože, jak říkají, Krista nemohou chápat ti, kteří nemají křesťanskou víru, zatímco různé národy, kultury a náboženství zde mohou znovu nalézat v jedné jediné božské skutečnosti, ať už by ji chtěli nazvat jakkoliv. Ze stejného důvodu dávají přednost tajemství stvoření, které se odráží v rozdílnosti kultur a náboženských náhledů, ale nic neříkají o tajemství spásy. Navíc královstvím, jak je oni chápou, hrozí nebezpečí, že Církev bude vytlačena na okraj nebo podceňena v důsledku reakce na její domnělý „ekleziocentrismus“ v minulosti, a také protože Církev pokládá za pouhé znamení, které navíc není prosto dvojznačností (76).“ Takové představy odporují katolické víře, protože popírají jednoznačný vztah, který existuje mezi Kristem, Církví a Božím královstvím.

(68) 2. Vatikánský koncil, věroučná deklarace *Lumen gentium*, 5; (69) *tamtéž*, 1; (70) *tamtéž*, 4; sv. Cyprián, *De Dominica oratione* 23: CCSL 3A, 105; (71) 2. Vatikánský koncil, věroučná deklarace *Lumen gentium*, 3; (72) srov. *tamtéž*, 9; srov. také modlitbu k Bohu v *Didaché* 9, 4: SC 248, 176: „Kéž je církev shromážděna z končin země do tvého království“ a *tamtéž* 10,5 SC 248, 180: „Pamatuj Pane na svou církev... a posvěcenou ji shromáždí ze všech

³⁵⁹ 2. vatikánský koncil, AA (Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*) 3.

³⁶⁰ Srov. Zj 19,6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

stran světa do svého království, jež jsi pro ni připravil"; (73) Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 18; srov. apoštolská exhortace *Ecclesia in Asia*, 17L; (74) Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 18; (75) *tamtéž*, 15; (76) *tamtéž*, 17.

Souhrn

- 866** *Církev je jedna: má jednoho Pána, vyznává jednu víru, rodí se z jednoho křtu, tvoří jen jedno Tělo, oživované jedním Duchem k jedné naději,³⁶¹ jejímž naplněním budou překonána všechna rozdělení.*
- 867** *Církev je svatá: přesvatý Bůh je jedním průvodcem; Kristus, její ženich, se za ni obětoval, aby ji posvětil; Duch svatosti ji oživuje. I když jsou v ní hříšní lidé, přesto je bez poskvrny: „ex maculatis immaculata“. Její svatost září ve svatých; v Marii už je celá svatá.*
- 868** *Církev je všeobecná (katolická): hlásá celou víru; nese v sobě a spravuje plnost prostředků ke spáse; je poslána ke všem národům; obrací se ke všem lidem; objímá všechny doby; „svou podstatou je misionářská“.³⁶²*
- 869** *Církev je apoštolská: je zbudována na pevných základech: na „dvanácti Beránkových apoštolech“ (Zj 21,14); je nezníčitelná;³⁶³ je neomylně uchovávána v pravdě: Kristus ji řídí prostřednictvím Petra a ostatních apoštolů, přítomných v jejich nástupcích, papeži a biskupském sboru.*
- 870** *„Toto je jediná Kristova Církev, kterou vyznáváme ve Vyznání víry jako jednu, svatou, všeobecnou (katolickou) a apoštolskou... subsistuje (... uskutečňuje se) v katolické Církvi a je řízena Petrovým nástupcem a biskupy ve společenství s ním, i když i mimo její struktury existuje mnoho prvků posvěcení a pravdy.“³⁶⁴*

4. odstavec

VĚŘÍCÍ – HIERARCHIE, LAIKOVÉ, ZASVĚCENÝ ŽIVOT

1268-1269

871 „Křesťané jsou lidé, kteří byli křtem vtěleni do Krista, stali se Božím lidem, a z toho důvodu jsou účastni, každý svým způsobem, Kristova úřadu kněžského, prorockého a královského; podle svého vlastního postavení jsou povoláni k poslání, které Bůh svěřil Církvi, aby je plnila ve světě.“³⁶⁵

782-786

872 „Na základě znovuzrození v Kristu jsou si všichni křesťané skutečně rovni co do důstojnosti i činnosti. Na základě této rovnosti všichni spolupůsobí na rozvoji Těla Kristova, každý podle svého postavení a úkolů.“³⁶⁶

1934
794

873 I rozdíly, které Pán stanovil mezi údy svého Těla, mají sloužit jednotě Církve a jejímu poslání. „V Církvi jsou totiž různé služby, ale jedno poslání. Apoštolům a jejich nástupcům svěřil Kristus úkol učit, posvěcovat a řídit jeho jménem a mocí. Avšak i laici, když se jim dostalo účasti na Kristově kněžském, prorockém a královském úřadě, plní v Církvi a ve světě svůj podíl na poslání celého Božího lidu.“³⁶⁷ Konečně jak z posvěcených služebníků, tak z laiků „pocházejí křesťané, kteří uskutečňováním evangelijních rad... se svým zvláštním způsobem zasvěcují Bohu a pomáhají Církvi v jejím spásném poslání.“³⁶⁸

814, 1937

I. Hierarchické zřízení Církve

³⁶¹ Srov. Ef 4,3-5.³⁶² 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 2.³⁶³ Srov. Mt 16,18.³⁶⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 31.³⁶⁵ CIC, Kánon 204,1; srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 31.³⁶⁶ CIC, Kánon 208; srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 32.³⁶⁷ 2. vatikánský koncil, AA (Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*) 2.³⁶⁸ CIC, Kánon 207,2.

1544

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

PROČ JE CÍRKEVNÍ SLUŽBA?

874 Sám Kristus je počátkem služby v Církvi. On tuto službu ustanovil, dal jí pravomoc a poslání, zaměření a cíl:

„K vedení a neustálému vzrůstu Božího lidu ustanovil Kristus Pán ve své Církvi různé služby, které jsou určeny pro dobro celého Těla. Služebníci, kteří jsou vybaveni posvátnou mocí, slouží totiž svým bratřím, aby všichni, kteří patří do Božího lidu... dosáhli spásy.“³⁶⁹

875 „Jak v něj mohou uvěřit, když o něm ještě neslyšeli? A jak o něm však mohou uslyšet bez hlasatele? Ale jak mohou hlásat, jestliže nebyli poslání?“ (Řím 10,14-15). Nikdo nemůže hlásat evangelium sám sobě, ani jednotlivc, ani společenství. „Víra je tedy z hlásání“ (Řím 10,17). Nikdo si nemůže sám dát zmocnění a poslání hlásat evangelium. Ten, koho Pán posílá, nemluví a nejedná ze své autority, nýbrž v síle autority Kristovy; nemluví ke společenství jako jeho člen, ale mluví k němu Kristovým jménem. Nikdo nemůže udělit sám sobě milost. Ta musí být dána a poskytnuta. To předpokládá, že existují služebníci milosti, které Kristus zplnomocnil a oprávnil. Od něho dostávají poslání a zplnomocnění [„posvátnou moc“] jednat „v osobě Krista, Hlavy.“ Tu službu, jejímž prostřednictvím ti, které Kristus poslal, vykonávají a dávají jako Boží dar to, co sami od sebe nemohou vykonat ani dát, církevní Tradice nazývá „svátostí“. Církevní služba je udělována skrze zvláštní svátost.

876 Se svátostnou povahou takového církevního stavu je niterně spojen jeho *služebný charakter*. Poněvadž služebníci zcela závisí na Kristu, který jim uděluje poslání i pravomoc, jsou opravdu „služebníci Krista“, ³⁷⁰ podle příkladu toho, který pro nás dobrovolně na sebe vzal „přirozenost služebníka“ (Fil 2,7). Protože slova a milost, jejichž jsou služebnicky, nepatří jim, nýbrž Kristu, a ten jim je svěřil pro druhé, stávají se dobrovolně služebníky všech.³⁷¹

877 Stejně je svátostné povaze církevní služby vlastní, že má *kolegiální charakter*. Vždyť Pán Ježíš hned na počátku své veřejné činnosti ustanovil Dvanáct, kteří „byli zárodky nového Izraele a zároveň začátkem posvátné hierarchie“.³⁷² Byli společně vyvoleni a také jsou společně poslání; jejich bratrské spojení bude sloužit bratrskému společenství všech věřících a bude jakýmsi odleskem a svědectvím společenství božských Osob.³⁷³ Proto každý biskup vykonává svou službu v rámci biskupského sboru, ve spojení s římským biskupem, nástupcem svatého Petra a hlavou sboru; kněží vykonávají svou službu v rámci diecézního kněžstva, pod vedením svého biskupa.

878 Konečně je vlastní posvátné povaze církevní služby to, že má *osobní charakter*. I když Kristovi služebníci působí ve společenství, přesto vždy také jednají osobně. Každý je osobně povolán: „Ty mě následuj!“ (Jan 21,22),³⁷⁴ aby byl ve společném poslání osobním svědkem, osobně odpovědným tomu, který uděluje poslání. Jedná „v jeho osobě“ a pro osoby: „Já tě křtím ve jménu Otce...“; „Já tě rozhřešuji...“.

879 Proto je svátostná služba v Církvi zároveň kolegiální i osobní službou, která se vykonává ve jménu Krista. To se uskutečňuje jak ve vztazích mezi biskupským sborem a jeho hlavou, nástupcem svatého Petra, tak ve vztazích mezi pastorální odpovědností biskupa za svou místní církev a péčí celého biskupského sboru o všeobecnou Církev.

BISKUPSKÝ SBOR A JEHO HLAVA, PAPEŽ

³⁶⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 18.

³⁷⁰ Srov. Řím 1,1.

³⁷¹ Srov. 1 Kor 9,19.

³⁷² 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 5.

³⁷³ Srov. Jan 17,21-23.

³⁷⁴ Srov. Mt 4,19,21; Jan 1,43.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

880 Kristus ustanovil Dvanáct „jako sbor nebo trvalou skupinu, které dal do čela Petra, vyvoleného z nich samých“.³⁷⁵ „Jako z rozhodnutí Pána svatý Petr a ostatní apoštolové tvoří jeden apoštolský sbor, právě tak jsou odpovídajícím způsobem mezi sebou spojeni římský biskup, Petrův nástupce, a biskupové, nástupci apoštolů.“³⁷⁶

881 Pán udělal skálu své Církve pouze ze Šimona, kterému dal jméno Petr. Jemu svěřil klíče;³⁷⁷ jeho ustanovil pastýřem celého stáde.³⁷⁸ „Je však známo, že moc svazovat a rozvazovat, která byla dána Petrovi, byla udělena též sboru apoštolů spojenému se svou hlavou.“³⁷⁹ Tento pastýřský úřad Petra i ostatních apoštolů tvoří jeden ze základů Církve; pokračují v něm biskupové pod papežovým prvenstvím. 553 642

882 Papež, římský biskup a nástupce svatého Petra, „je trvalý a viditelný zdroj a základ jednoty biskupů i celého množství věřících“.³⁸⁰ „Římský biskup ze svého úřadu Kristova náměstka a pastýře celé Církve má totiž nad Církví plnou, nejvyšší a všeobecnou pravomoc a je oprávněn ji vždycky svobodně uplatňovat.“³⁸¹ 834 1369 837

883 „Biskupský sbor či těleso biskupů má však pravomoc, jen když se chápe spolu s římským biskupem, Petrovým nástupcem, jakožto hlavou apoštolského sboru.“ Jako takový je tento sbor „spolu se svou hlavou, římským biskupem, a nikdy bez této hlavy, také nositelem nejvyšší a plné pravomoci nad celou Církví.“³⁸²

884 „Biskupský sbor vykonává moc nad celou Církví slavnostním způsobem na obecném sněmu.“³⁸³ „O všeobecném sněmu se dá mluvit jen tehdy, je-li Petrovým nástupcem jako takový potvrzen nebo alespoň přijat.“³⁸⁴

885 „Tím, že je tento sbor složen z mnoha jedinců, vyjadřuje rozmanitost a všeobecnost Božího lidu; tím, že je sdružen pod jednou hlavou, vyjadřuje jednotu Kristova stáde.“³⁸⁵

886 „Jednotliví biskupové jsou... viditelným zdrojem a základem jednoty svých partikulárních církví.“³⁸⁶ Jako takový „vykonávají svou pastýřskou správu nad částí Božího lidu, která jim byla svěřena“,³⁸⁷ a v tom jim pomáhají kněží a jáhnové. Ale poněvadž jsou členy biskupského sboru, každý z nich se podílí na péči o všechny církve,³⁸⁸ a vykonává ji především tím, že „dobře řídí vlastní církve jako díl všeobecné Církve“, a tak přispívá „k dobru celého tajemného Těla, které je také tělem církví“.³⁸⁹ Taková péče se bude zvláště týkat chudých,³⁹⁰ pronásledovaných pro víru, jakož i misionářů, kteří působí ve všech končinách země. 1560, 833 2448

887 Místní církve, které jsou si blízké a mají stejnorodou kulturu, vytvářejí církevní provincie nebo větší celky nazývané patriarcháty nebo oblasti.³⁹¹ Biskupové těchto seskupení se mohou shromáždit na synodech nebo provinčních koncilech. Podobně i biskupské

³⁷⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 19.

³⁷⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 19; srov. CIC, Kánon 330.

³⁷⁷ Srov. Mt 16,18-19.

³⁷⁸ Srov. Jan 21,15-17.

³⁷⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 22.

³⁸⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 23.

³⁸¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 22; srov. také 2. vatikánský koncil, ChD (Dekret o pastýřské službě biskupů v Církvi *Christus Dominus*) 3.

³⁸² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 22; srov. CIC, Kánon 336.

³⁸³ CIC, Kánon 337,1.

³⁸⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 22.

³⁸⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 22.

³⁸⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 23.

³⁸⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 23.

³⁸⁸ Srov. 2. vatikánský koncil, ChD (Dekret o pastýřské službě biskupů v Církvi *Christus Dominus*) 3.

³⁸⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 23.

³⁹⁰ Srov. Gal 2,10.

³⁹¹ Srov. Kánon apoštolů, 34.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

konference mohou dnes mnohostranně a plodně přispívat k tomu, aby „sborové smýšlení nacházelo výraz v konkrétní realizaci“.³⁹²

ÚKOL VYUČOVAT

85-87,
2032-2040

888 Biskupové se svými pomocníky, kněžími, „mají především povinnost hlásat všem Boží evangelium“,³⁹³ podle příkazu Pána.³⁹⁴ „Jsou zvěstovatelé víry, kteří přivádějí ke Kristu nové učedníky; jsou také autentičtí, tj. Kristovou autoritou obdaření učitelé.“³⁹⁵

2068

889 Kristus, který je Pravda, chtěl, aby se jeho Církev podílela na jeho neomylnosti, a tak ji uchoval v čistotě víry předávané apoštoly. Skrze „nadpřirozený smysl víry“ se Boží lid „pevně drží víry“ pod vedením živého učitelského úřadu Církve.³⁹⁶

92

890 Poslání učitelského úřadu je vázáno na definitivní povahou smlouvy, kterou Bůh uzavřel v Kristu se svým lidem; musí jej uchránit před úchylkami a ústupky a zaručit mu objektivní možnost vyznávat bez omylu ryzí víru. Pastýřský úkol učitelského úřadu je tedy zaměřen na bdělost, aby Boží lid zůstal v pravdě, která osvobozuje. Kristus vybavil pastýře pro tuto službu charizmatem neomylnosti ve věcech víry a mravů. Toto charisma se může vykonávat několika způsoby.

851

1785

891 „Tato neomylnost přísluší římskému biskupovi, hlavě biskupského sboru, z jeho úřadu, když s konečnou platností vyhláší nauku o víře a mravech jako nejvyšší pastýř a učitel všech věřících křesťanů, který své bratry utvrzuje ve víře... Církvi přislíbenou neomylnost má také biskupský sbor, když s Petrovým nástupcem vykonává nejvyšší učitelský úřad především na ekumenickém koncilu.“³⁹⁷ Když Církev prostřednictvím svého nejvyššího učitelského úřadu předkládá něco „k věření jako zjevení od Boha“³⁹⁸ a jako Kristovo učení, „jsou věřící povinni k takovému výroku vnitřně přilnout náboženskou poslušností“.³⁹⁹ Tato neomylnost sahá tak daleko, jak sahá poklad božského zjevení.⁴⁰⁰

892 Božská pomoc je kromě toho poskytována i nástupcům apoštolů, kteří učí ve společenství s Petrovým nástupcem, a zvláštním způsobem římskému biskupovi, pastýři celé Církve, když předkládají při řádném výkonu učitelského úřadu učení, které přispívá k lepšímu pochopení zjevení ve věcech víry a mravů, přestože nedojdou k neomylnému rozhodnutí a nevysloví se „definitivním způsobem“. Toto autentické učení mají věřící „přijímat s úctou... a... upřímně“,⁴⁰¹ i když se takové přijímání liší od souhlasu víry, je nicméně jeho prodloužením.

ÚKOL POSVĚCOVAT

893 Biskup „je správcem milosti nejvyššího kněžství, především v Eucharistii, kterou obětuje nebo dává obětovat“⁴⁰² kněžími, svými spolupracovníky. Eucharistie je totiž středem života místní církve. Biskup a kněží posvěcují církev svou modlitbou a svou prací, službou slova a udílením svátostí. Posvěcují ji svým příkladem, tím, že si nepočínají pánovitě vůči těm, kteří jsou jim svěřeni, ale že jsou „svému stádcí vzorem“ (1 Petr 5,3), aby tak „spolu se stádcem, které jim bylo svěřeno, došli do věčného života“.⁴⁰³

1561

³⁹² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 23.

³⁹³ 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 4.

³⁹⁴ Srov. Mk 16,15.

³⁹⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 25.

³⁹⁶ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 12; také 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 10.

³⁹⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 25; srov. 1. vatikánský koncil: DS 3074.

³⁹⁸ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 10.

³⁹⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 25.

⁴⁰⁰ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 25.

⁴⁰¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 25.

⁴⁰² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 26.

⁴⁰³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 26.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

ÚKOL ŘÍDIT

894 „Biskupové řídí svěcené místní církve jako zástupci a vyslanci Kristovi radou, přesvědčováním, příkladem, ale i autoritou a posvátnou mocí.“⁴⁰⁴ Tu však mají používat jen k tomu, aby budovali společenství v duchu služby, který je duchem jejich Mistra.⁴⁰⁵

801

895 „Moc, kterou vykonávají osobně Kristovým jménem, je vlastní, řádná a bezprostřední, i když její vykonávání je nakonec řízeno nejvyšší církevní autoritou.“⁴⁰⁶ Ale biskupové nesmějí být považováni za náměstky papeže; řádná a bezprostřední papežova autorita nad celou Církví autoritu biskupů neruší, ale naopak ji potvrzuje a hájí. Tuto autoritu je nutno vykonávat s celou Církví pod vedením papeže.

1558

896 Dobrý Pastýř bude vzorem a „formou“ pastýřského úřadu biskupa. Biskup, vědom si vlastním slabostí, „je schopen cítit s nevědomými a bloudícími. Ať neodmítá vyslechnout své poddané, které má v péči, jako pravé syny... Věřící pak mají lnout ke svému biskupovi jako Církve k Ježíši Kristu a jako Ježíš Kristus k Otci“.⁴⁰⁷

1550

„Následujte všichni biskupa, jako Ježíš [následuje] Otce, a kněžstvo následujte jako apoštoly; co se týká jáhnů, mějte k nim úctu, jak k Božímu zákonu. Ať nikdo nekoná nic, co se týká Církve, bez biskupa.“⁴⁰⁸

II. Věřící laikové

897 „Slovem laik se označují všichni věřící křesťané mimo členy stavu duchovenského a stavu řeholního, právně uznaného v Církvi; tedy věřící křesťané, kteří – když byli křtem přivtěleni ke Kristu a učiněni Božím lidem, a tak se stali svým způsobem účastnými Kristova úřadu kněžského, prorockého a královského – vykonávají svým podílem poslání celého křesťanského lidu v Církvi a ve světě.“⁴⁰⁹

873

POVOLÁNÍ LAIKŮ

898 „Z vlastního povolání laiků vyplývá úkol hledat Boží království tím, že se zabývají časnými věcmi a upravují je podle Boha... Jim tedy zvlášť připadá úloha tak prozařovat a pořádat všechny časné záležitosti, s nimiž jsou v těsném styku, aby se vždycky daly a rozvíjely podle Krista a sloužily ke chvále Stvořitele a Vykupitele.“⁴¹⁰

2105

899 Iniciativa křesťanských laiků je zvláště nutná, když je třeba objevit a navrhnout prostředky, jimiž by požadavky křesťanského učení a života pronikly do sociálních, politických a hospodářských skutečností. Tato iniciativa je běžným prvkem života Církve:

2442

Věřící a ještě konkrétněji laici, stojí v přední linii života Církve; jejich prostřednictvím je Církve životním principem lidské společnosti. Proto musí mít zvláště oni stále hlubší vědomí, že nejen patří k Církvi, nýbrž že jsou Církví, to jest společenstvím věřících na zemi pod vedením papeže jako společné hlavy a biskupů s ním spojených. Oni jsou Církve.“⁴¹¹

900 Laici, jako všichni věřící, dostávají od Boha křtem a biřmováním pověření k apoštolátu; proto mají povinnost a právo, jednotlivě nebo společně, ve sdruženích usilovat o to, aby všichni lidé na celé zemi poznali a přijali božské poselství spásy; tato povinnost je ještě naléhavější v případech, kdy mohou lidé jen jejich prostřednictvím slyšet evangeli-

863

⁴⁰⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 27.

⁴⁰⁵ Srov. Lk 22,26-27.

⁴⁰⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 27.

⁴⁰⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 27.

⁴⁰⁸ Sv. Ignác Antiochijský, *Epistula ad Smyrnaeos*, 8,1.

⁴⁰⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 31.

⁴¹⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 31.

⁴¹¹ Pius XII., projev 20. února 1946: citováno Janem Pavlem II., Apoštolská exortace *Christifideles laici*, 9.

784, 1268

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

um a poznat Krista. Činnost laiků v církevních společenstvích je tak nutná, že bez nich apoštolát pastýřů ve většině případů nemůže dosáhnout svého plného účinku.⁴¹²

ÚČAST LAIKŮ NA KRISTOVĚ KNĚŽSKÉM ÚŘADU

901 „Laici, zasvěcení Kristu a posvěcení Duchem svatým, jsou podivuhodně povoláni a vybaveni, aby se v nich rodily vždy hojnější plody Ducha. Všechny jejich skutky, modlitby a apoštolská činnost, manželský a rodinný život, každodenní práce, odpočinek duševní i tělesný, jsou-li konány v Duchu, ba i těžkosti života, jsou-li snášeny trpělivě, stávají se duchovními obětmi Bohu milými skrze Ježíše Krista (1 Petr 2,5); jsou zbožně přinášeny Otci zároveň s obětí těla Páně při slavení Eucharistie. Takto i laici zasvěcují celý svět Bohu, když všude jednají svatě jako ctitelé Boha.“⁴¹³

358

902 Zvláště rodiče mají podíl na službě posvěcování „svým manželským životem v křesťanském duchu a křesťanskou výchovou dětí“.⁴¹⁴

903 Mají-li laici potřebné schopnosti, mohou být přijati do stálé služby lektorů a akolytů.⁴¹⁵ „Jestliže to vyžaduje potřeba Církve v případě nedostatku služebníků, mohou i laici, ačkoli nejsou lektory nebo akolyty, nahrazovat podle předpisů práva některé jejich úkoly, totiž zastávat službu slova, řídit liturgické modlitby, udílet křest a rozdávat svaté přijímání.“⁴¹⁶

1143

JEJICH ÚČAST NA KRISTOVĚ PROROCKÉM ÚŘADU

904 „Kristus... vykonává prorocký úřad nejenom prostřednictvím hierarchie... ale též prostřednictvím laiků; proto je ustanovuje svými svědky a vybavuje smyslem pro víru a milostí slova.“⁴¹⁷

785

92

„Vyučovat někoho, aby byl přiveden k víře, je úkolem každého kazatele a také každého věřícího.“⁴¹⁸

905 Laici plní své prorocké poslání také prostřednictvím evangelizace tím, že hlásají Krista „svědectvím života a slovem.“ Toto šíření evangelia u laiků „dostává svůj zvláštní ráz a zvláštní účinnost, protože se uskutečňuje v běžných světských podmínkách“.⁴¹⁹

2044

„Takový apoštolát však nezáleží pouze ve svědectví života. Pravý apoštol hledá příležitost hlásat Krista slovy, buď nevěřícím... nebo věřícím.“⁴²⁰

2472

906 Při katechetické výchově,⁴²¹ vyučování posvátným vědám,⁴²² v hromadných sdělovacích prostředcích⁴²³ mohou také spolupracovat ti z věřících laiků, kteří k tomu mají schopnosti a připraví se na to.

2495

907 „Křesťané mají právo, dokonce někdy i povinnost podle svých znalostí, příslušnosti a postavení sdílet pastýřům Církve své mínění o věcech týkajících se prospěchu Církve; a při zachovávaní neporušenosti víry a mravů a úcty vůči pastýřům, s ohledem na obecný prospěch a na důstojnost osob, mají právo s tímto míněním seznámit ostatní věřící.“⁴²⁴

⁴¹² Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 33.

⁴¹³ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 34; srov. 10.

⁴¹⁴ CIC, Kánon 835,4.

⁴¹⁵ Srov. CIC, Kánon 230,1.

⁴¹⁶ CIC, Kánon 230,3.

⁴¹⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 35.

⁴¹⁸ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III, 71, 4, ad 3.

⁴¹⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 35.

⁴²⁰ 2. vatikánský koncil, AA (Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*) 6; srov. také 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 15.

⁴²¹ Srov. CIC, Kánon 774; 776; 780.

⁴²² Srov. CIC, Kánon 229.

⁴²³ Srov. CIC, Kánon 823,1.

⁴²⁴ CIC, Kánon 212,3.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

JEJICH ÚČAST NA KRISTOVĚ KRÁLOVSKÉM ÚŘADU

908 Kristus svou poslušností až k smrti⁴²⁵ udělil svým učedníkům dar královské svobody, „aby sebezáporem a svatým životem přemáhali v sobě vládu hříchu“.⁴²⁶

786

„Ten, kdo si podrobí vlastní tělo a ovládá svou duši, aniž zabředl do vášni, je pánem nad sebou: může být nazýván králem, protože je schopen ovládat vlastní osobu; je svobodný a nezávislý a nedá se spoutat otroctvím hříchu.“⁴²⁷

909 „Laici mají, i spojenými silami, ozdravovat světské instituce a životní podmínky, svádějí-li ke hříchu, laici je mají, aby to vše bylo v souladu s požadavky spravedlnosti a spíše prospívalo, než škodilo ctnostnému životu. Tato činnost naplní mravními hodnotami kulturu i lidská díla.“⁴²⁸

1887

910 „Laikové se mohou cítit povoláni, anebo skutečně i povoláni jsou, ke spolupráci se svými pastýři ve službě církevnímu společenství. Usilují o jeho růst a životnost a přispívají k tomu nejrozličnějšími službami, podle milosti a darů, kterých se jim od Pána dostalo.“⁴²⁹

799

911 V Církvi při výkonu řídicí moci „mohou podle ustanovení práva spolupracovat křesťané laici“,⁴³⁰ a to svou přítomností na sněmech místní církvi,⁴³¹ na diecézních sněmech,⁴³² v pastoračních radách;⁴³³ účastí na pastorační péči o nějakou farnost;⁴³⁴ spoluprací v ekonomických radách;⁴³⁵ účastí na církevních soudech.⁴³⁶

912 Věřící se mají „naučit pečlivě rozlišovat práva a povinnosti, které jim patří pro jejich příslušnost k Církvi, a ty, které jim přísluší jakožto členům lidské společnosti. Mají se snažit oboje uvést v soulad a být si přitom vědomi, že je má vést ve všech časných záležitostech vést křesťanské svědomí, protože žádná lidská činnost – ani světská – nemůže být vyňata z Boží vlády“.⁴³⁷

2245

913 „Tak je každý laik vlivem přijatých darů svědkem a zároveň živým nástrojem poslání Církve v takové míře, v jaké jim „chtěl Kristus ty dary dát“ (Ef 4,7).“⁴³⁸

III. Zasvěcený život

914 „Stav, založený na slibu evangelijních rad, nepatří sice k hierarchickému zřízení Církve, náleží však nepopíratelně k životu a svatosti Církve.“⁴³⁹

2103

EVANGELIJNÍ RADY, ZASVĚCENÝ ŽIVOT

915 Evangelijní rady ve své rozmanitosti jsou předkládány každému Kristovu učedníkovi. Dokonalost lásky, k níž jsou všichni věřící povoláni, ukládá těm, kteří dobrovolně přijmou povolání k zasvěcenému životu, povinnost zachovávat čistotu v celibátu pro Boží králov-

1973-1974

⁴²⁵ Srov. Fil 2,8-9.

⁴²⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 36.

⁴²⁷ Sv. Ambrož, *Expositio Psalmi CXVIII*, 14, 30: PL 15, 1403A.

⁴²⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 36.

⁴²⁹ Pavel VI., encyklika *Evangelii nuntiandi*, 73.

⁴³⁰ Srov. CIC, Kánon 129,2.

⁴³¹ Srov. CIC, Kánon 443,4.

⁴³² Srov. CIC, Kánon 463,1.2.

⁴³³ Srov. CIC, Kánon 511; 536.

⁴³⁴ Srov. CIC, Kánon 517,2.

⁴³⁵ Srov. CIC, Kánon 492,1; 536.

⁴³⁶ Srov. CIC, Kánon 1421,2.

⁴³⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 36.

⁴³⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 33.

⁴³⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 44.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

ství, chudobu a poslušnost. A *slib* zachovávat tyto rady ve stálém životním stavu uznáním Církvi charakterizuje Bohu „zasvěcený život“.⁴⁴⁰

916 Řeholní stav tedy představuje způsob „zvláštního“ zasvěcení, které má svůj kořen ve křtu a je úplným odevzdáním se Bohu.⁴⁴¹ Věřící v Krista si v zasvěceném životě pod vlivem Ducha svatého umiňují následovat Krista „více zblízka“, oddat se Bohu, kterého nadevše milují, a tím, že usilují o dokonalost lásky ve službě Božímu království, stát se v Církvi znamením a hlasateli slávy budoucího světa.⁴⁴²

2687

933

VELKÝ STROM S MNOHA VĚTVEMI

917 „Tak se stalo, že na stromě, který se podivuhodně a bujně rozvětvil na poli Páně ze semene daného od Boha, vyrostly různé formy života v samotě a ve společenství a různé řeholní rodiny, které slouží jak k prospěchu svých členů, tak k dobru celého Kristova Těla.“⁴⁴³

2684

918 „Od počátku byli v Církvi muži i ženy, kteří se rozhodli zachováváním evangelijních rad následovat Krista svobodněji a napodobovat ho věrněji; vedli život zasvěcený Bohu každý svým způsobem. Mnozí z vnuknutí Ducha svatého žili jako poustevníci, jiní dali vznik řeholním rodinám, které ochotně přijala a schválila Církev svou autoritou.“⁴⁴⁴

919 Biskupové se budou vždy snažit rozpoznávat nové dary zasvěceného života, které Duch svatý svěruje své Církvi; schválení nových forem zasvěceného života je vyhrazeno Apoštolskému Stolci.⁴⁴⁵

POUSTEVNICKÝ ŽIVOT

920 Poustevníci „prostřednictvím přísnějšího odloučení od světa zasvěcují svůj život chvále Boha a spáse světa tichem samoty, vytrvalými modlitbami a pokáním“,⁴⁴⁶ aniž by vždycky veřejně slibovali zachovávání tří evangelijních rad.

921 Ukazují každému vnitřní aspekt tajemství Církve, jímž je důvěrný osobní vztah ke Kristu. Život poustevníka, skrytý očím lidí, je mlčenlivým kázáním Krista, kterému odevzdal svůj život, protože Kristus je pro něho vším. Je to zvláštní povolání, najít na poušti slávu Ukřižovaného právě v duchovním boji.

2719

2015

ZASVĚCENÉ PANNY

922 Již od apoštolských dob existovaly křesťanské panny, které Pán povolal, aby se mu bezvýhradně oddaly⁴⁴⁷ s větší svobodou srdce, těla i ducha; udělaly rozhodnutí, schválené Církvi, žít v panenském stavu „pro nebeské království“ (Mt 19,12).

1618-1620

923 Když panny veřejně „vyjádřily posvátné předsevzetí důsledněji následovat Krista a byly od diecézního biskupa podle schváleného liturgického obřadu zasvěceny Bohu, mysticky se zasnoubily Kristu, Božímu Synu, a oddaly se službě Církve“.⁴⁴⁸ Tímto slavnostním obřadem (*Consecratio virginum*)⁴⁴⁹ „se panna stává zasvěcenou osobou jako

1537

1672

⁴⁴⁰ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věřoucná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 42-43; také 2. vatikánský koncil, PC (Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života *Perfectae caritatis*), 1.

⁴⁴¹ Srov. 2. vatikánský koncil, PC (Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života *Perfectae caritatis*), 5.

⁴⁴² Srov. CIC, Kánon 573.

⁴⁴³ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoucná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 43.

⁴⁴⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, PC (Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života *Perfectae caritatis*), 1.

⁴⁴⁵ Srov. CIC, Kánon 605.

⁴⁴⁶ CIC, Kánon 603,1.

⁴⁴⁷ Srov. 1 Kor 7,34-36.

⁴⁴⁸ CIC, Kánon 604,1.

⁴⁴⁹ Zasvěcení panen.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

znamení přesažné lásky Církve ke Kristu, eschatologického obrazu nebeské Nevěsty a budoucího života“.⁴⁵⁰

924 Stav panen, který „k těmto způsobům zasvěceného života přistupuje“,⁴⁵¹ určuje ženu, která žije ve světě (nebo řeholnici) k modlitbě, pokání, službě bratřím a apoštolské práci, podle stavu nebo příslušných darů, kterých se každé z nich dostalo.⁴⁵² Zasvěcené panny se mohou sdružovat, aby tím věrněji zachovávaly své životní rozhodnutí.⁴⁵³

ŘEHOLNÍ ŽIVOT

925 Řeholní život vznikl na Východě v prvních křesťanských staletích⁴⁵⁴ a uskutečňoval se ve společnostech Církví kanonicky zřízených,⁴⁵⁵ liší se však od jiných forem zasvěceného života svým kultovním aspektem, veřejnými sliby zachovávání evangelijní rady, společným bratrským životem, svědectvím o Kristově spojení s Církví.⁴⁵⁶

1672

926 Řeholní život pramení z tajemství Církve. Je to dar, který Církev dostává od svého Pána a který ona pak nabízí jako stálý životní stav věřícímu, kterého Bůh volá k životu podle evangelijních rad. Tak může Církev jasně ukazovat Krista a zároveň se považovat za nevěstu Spasitele. Po řeholním životě se požaduje, aby ve svých rozmanitých formách vyjadřoval Boží lásku současným jazykem.

796

927 Všichni řeholníci, i ti, kteří byli vyňati z pravomoci místních ordinářů,⁴⁵⁷ jsou počítáni mezi spolupracovníky diecézního biskupa v jeho pastýřském úřadě.⁴⁵⁸ Zakládání a misijní rozšíření Církve vyžaduje přítomnost řeholního života ve všech jeho formách už od počátků evangelizace.⁴⁵⁹ „Dějiny potvrzují velkou zásluhu řeholní rodiny při šíření víry a při formaci nové církve od starobylých mnišských institutů a středověké řády až po kongregace současné doby.“⁴⁶⁰

854

SEKULÁRNÍ SPOLEČNOSTI

928 „Sekulární společnost je společnost zasvěceného života, v níž křesťané žijící ve světě usilují o dokonalou lásku, a především zevnitř se snaží přispívat k posvěcování světa.“⁴⁶¹

929 Členové těchto společností se svým „životem dokonale a zcela oddaným [tomuto] posvěcování“,⁴⁶² „podílejí na evangelizační činnosti Církve“, „ve světě a jakoby z jeho středu“, v němž jejich přítomnost působí „jako kvas“.⁴⁶³ Jejich svědectví křesťanského života je zaměřeno na to, aby napomáhalo „k uspořádání světských záležitostí podle Boha“ a „k ožívování světa silou evangelia“. Posvátnými závazky přijímají členové sekulárních společností za své evangelijní rady a podle svého „vlastního způsobu světského života“⁴⁶⁴ pěstují vzájemné společenství a bratrství.

901

SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA

⁴⁵⁰ Římský pontifikál, Zasvěcení panen, Úvod, 1.

⁴⁵¹ CIC, Kánon 604,1.

⁴⁵² Římský pontifikál, Zasvěcení panen, Úvod, 2.

⁴⁵³ Srov. CIC, Kánon 604,2.

⁴⁵⁴ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 15.

⁴⁵⁵ Srov. CIC, Kánon 573.

⁴⁵⁶ Srov. CIC, Kánon 607.

⁴⁵⁷ CIC, Kánon 591.

⁴⁵⁸ Srov. 2. vatikánský koncil, ChD (Dekret o pastýřské službě biskupů v Církvi *Christus Dominus*) 33-35.

⁴⁵⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 18; 40.

⁴⁶⁰ Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 69.

⁴⁶¹ CIC, Kánon 710.

⁴⁶² Pius XII., Apoštolská konstituce *Provida Mater*.

⁴⁶³ 2. vatikánský koncil, PC (Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života *Perfectae caritatis*), 11.

⁴⁶⁴ Srov. CIC, Kánon 713,2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

930 „Kromě společností zasvěceného života jsou společnosti apoštolského života, jejichž členové neskládají řeholní sliby a usilují o dosažení apoštolského cíle vlastními prostředky, vedou bratrský společný život podle vlastního způsobu života a zachováváním stanov směřují k dokonalosti lásky. V některých z těchto společností přijímají členové evangelijní rady prostřednictvím závazků určených stanovami.“⁴⁶⁵

ZASVĚCENÍ A POSLÁNÍ: HLÁSAT KRÁLE, KTERÝ PŘICHÁZÍ

931 Zasvěcený člověk, zcela vydán Bohu, kterého nadevše miluje a kterému se odevzdal už křtem, se tak stává důvěrněji zasvěcen Boží službě a oddán dobru Církve. Stavem zasvěcení se Bohu zjevuje Církev a ukazuje, jak podivuhodně v ní působí Duch svatý. Je tedy prvním posláním těch, kteří se hlásí k evangelijním radám, žít své zasvěcení. Členové společností zasvěceného života však od té chvíle, kdy „se oddali službě Církvi, jsou povinni věnovat se podle povahy své společnosti zvláštním způsobem misijní činnosti“.⁴⁶⁶

932 V Církvi, která je jako svátost, to je znamení a nástroj Božího života, se zasvěcený život jeví jako zvláštní znamení tajemství vykoupění. Následovat a napodobovat Krista „více zblízka“, zjevovat „jasněji“ jeho sebezmaření znamená, že v srdci Kristově jsou „mnohem hlouběji“ blízko svým současníkům. Ti totiž, kteří jdou touto „úzkou“ cestou, povzbuzují vlastním příkladem své bratry a „vydávají... jasné a skvělé svědectví, že svět nemůže být přetvořen a Bohu zasvěcen bez ducha blahoslavenství“.⁴⁶⁷

775

933 Kristův příchod zůstává pro všechny zasvěcené počátkem a zaměřením jejich života, ať už je jejich svědectví veřejné, jako v řeholním stavu, anebo méně zjevné či dokonce tajné:

672

„Boží lid nemá zde na zemi trvalý domov... řeholní stav... lépe ukazuje všem věřícím nebeské hodnoty přítomné už na tomto světě; lépe vydává svědectví o novém, věčném životě, který pro nás získal Kristus vykoupěním, a lépe předem ohlašuje budoucí zmrtvýchvstání a slávu nebeského království.“⁴⁶⁸

Souhrn

934 „Z Božího ustanovení jsou někteří z křesťanů posvátnými služebníky, které právo nazývá duchovní; ostatní se nazývají laikové. Z obou skupin věřících pocházejí křesťané, kteří uskutečňováním evangelijních rad... se zvláštním způsobem zasvěcují Bohu a pomáhají Církvi v jejím spásném poslání.“⁴⁶⁹

935 Kristus posílá své apoštoly a jejich nástupce, aby hlásali víru a zakládali jeho Království. Dává jim účast na svém poslání. Dostávají od něho moc jednat v jeho osobě.

936 Pán udělal ze svatého Petra viditelný základ své Církve. Jemu svěřil klíče. Římský biskup, nástupce svatého Petra, je „hlavou sboru biskupů, zástupcem Krista a pastýřem celé Církve zde na zemi“.⁴⁷⁰

937 Papež „má z božského ustanovení nejvyšší, plnou, bezprostřední a všeobecnou pravomoc v oblasti duchovní správy“.⁴⁷¹

⁴⁶⁵ CIC, Kánon 731,1.2.

⁴⁶⁶ CIC, Kánon 783; srov. Jan Pavel II., encyklika *Redemptoris missio*, 69.

⁴⁶⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 31.

⁴⁶⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 44.

⁴⁶⁹ CIC, Kánon 207,1.2.

⁴⁷⁰ CIC, Kánon 331.

⁴⁷¹ Srov. 2. vatikánský koncil, ChD (Dekret o pastýřské službě biskupů v Církvi *Christus Dominus*) 2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

- 938** *Biskupové, ustanovení skrze Ducha svatého, jsou nástupci apoštolů. „Jednotliví biskupové jsou viditelným zdrojem a základem jednoty ve svých partikulárních církvích.“⁴⁷²*
- 939** *Biskupové za pomoci svých spolupracovníků, kněží a jáhnů, mají povinnost učit ryzí víře, slavit bohoslužby, především Eucharistii, a vést svou církev jako praví pastýři. K jejich úřadu patří také starostlivost o všechny církve, a to s papežem a pod jeho vedením.*
- 940** *Protože je vlastní laickému stavu „žít uprostřed světa a světských záležitostí, jsou laici povoláni k tomu, aby rozechřívání křesťanským duchem působili apoštolsky ve světě jako kvas.“⁴⁷³*
- 941** *Laici se podílejí na Kristově kněžství: stále více s ním spojení rozvíjejí milost křtu a biřmování ve všech rozměrech osobního, rodinného, sociálního a církevního života, a tak uskutečňují povolání ke svatosti, jež se týká všech pokřtěných.*
- 942** *Laici jsou díky svému prorockému poslání „povoláni k tomu, aby byli za všech okolností právě uprostřed společnosti Kristovými svědky“.⁴⁷⁴*
- 943** *Díky svému královskému poslání mají laici moc zvítězit v sobě samých i ve světě nad vládou hříchu sebezáporem a svatostí svého života.⁴⁷⁵*
- 944** *Bohu zasvěcený život je charakterizován veřejným slibem zachovávání evangelijní rady chudoby, čistoty a poslušnosti ve stálém životním stavu, uznaném Církví.*
- 945** *Ve stavu zasvěceného života se věřící, který byl určen pro Boha již křtem a Bohu, kterého nade vše miluje, se úplně odevzdal, mnohem niterněji zasvěcuje Boží službě a oddává dobrou celou Církev.*

5. odstavec

SPOLEČENSTVÍ SVATÝCH

1474-1477

946 Poté, co apoštolské vyznání víry řeklo „svatou Církve obecnou“, k tomu dodává „společenství svatých.“ Tento článek je jistým způsobem vysvětlením předchozího: „Co je Církev, ne-li shromáždění všech svatých?“⁴⁷⁶ Společenství svatých je právě Církev.

823

947 „Protože všichni věřící tvoří jediné tělo, je dobro jedněch sdíleno druhými... Stejně tak je třeba věřit, že existuje sdílení dober v Církvi. Nejdůležitějším údem je však Kristus, protože je Hlava... Tím se Kristovo dobro se sdílí všem údům; dochází k tomu prostřednictvím svátostí Církve.“⁴⁷⁷ „Jednota Ducha, jímž je Církev ožívována a řízena, působí, že všechno, co Církev vlastní, je společné všem, kteří do ní patří.“⁴⁷⁸

790

948 Výraz „společenství svatých“ má tedy dva úzce spjaté významy: „společenství se svatými věcmi [sancta]“ a „společenství mezi svatými osobami [sancti].“

1331

„Sancta sanctis!“ — svaté věci svatým — ohlašuje celebrant ve většině východních liturgií při pozdvihování svatých darů před přijímáním. Věřící [sancti] jsou živěni Kristovým Tělem a Krví [sancta], aby rostli ve společenství Ducha svatého [koinonia] a předávali je světu.

⁴⁷² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 23.

⁴⁷³ 2. vatikánský koncil, AA (Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*) 2

⁴⁷⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 43,4.

⁴⁷⁵ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 36.

⁴⁷⁶ Niketos, *Explanatio symboli*, 10: PL 52, 871B.

⁴⁷⁷ Sv. Tomáš Akvinský, *Expositio in symbolum apostolicum*, 10.

⁴⁷⁸ Římský katechismus, 1, 10, 24.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

I. Vzájemné sdílení duchovních hodnot

949 Učedníci v prvotní jeruzalémské obci „setrvali v apoštolském učení, v bratrském společenství, v lámání chleba a v modlitbách“ (Sk 2,42).

Společenství ve víře. Víra věřících je víra Církve přijatá od apoštolů; je to životní poklad, který se rozhojňuje sdílením. 185

950 *Společenství svátostí.* „Ovoce všech svátostí patří všem věřícím, kteří skrze tyto svátosti jsou jakoby svatými pouty svázáni a spojeni s Kristem; nejvíce se to uskutečňuje skrze křest, kterým jako branou se vstupuje do Církve. Společenství svatých znamená tuto jednotu vytvořenou svátostmi... 1130

...Výraz „společenství“ (communio) se hodí pro všechny svátosti, protože spojují s Bohem... mnohem přesněji se však vztahuje na Eucharistii, která uskutečňuje toto společenství.“⁴⁷⁹ 1331

951 *Společenství charizmat.* Ve společenství Církve Duch svatý „rozdává mezi věřícími každého stavu také zvláštní milosti“ pro budování Církve.⁴⁸⁰ A „ty projevy Ducha jsou... dány každému k tomu, aby mohl být užitečný“ (1 Kor 12,7). 799

952 „*Měli všechno společné*“ (Sk 4,32). „Opravdový křesťan nevlastní nic tak výlučně, že by to neměl považovat za společné všem, a proto má být vždy ochoten zmírnit nouzi strádajících bratří.“⁴⁸¹ Křesťan je správcem Pánova majetku.⁴⁸² 2402

953 *Společenství lásky.* Ve společenství svatých „žádný z nás nežije sám sobě ani ne-umírá sám sobě“ (Řím 14,7). „Trpí-li jeden úd, trpí spolu s ním ostatní údy, je-li některý úd vyznamenán, všechny ostatní údy se s ním radují. Vy jste Kristovo tělo a každý z vás jeho úd“ (1 Kor 12,26-27). „Láska nemyslí jen na sebe“ (1 Kor 13,5).⁴⁸³ I sebemenší náš čin, vykonaný s láskou, blahodárně působí na všechny v této solidárnosti se všemi lidmi, živými i mrtvými; tato solidárnost má svůj základ ve společenství svatých. Každý hřích škodí tomuto společenství. 1847

II. Společenství nebeské a pozemské Církve

954 *Tři stavy Církve.* „Dokud Pán nepřijde ve své slávě a všichni andělé s ním, kdy také zničí smrt a všechno mu bude podřízeno, někteří jeho učedníci putují po zemi, jiní se po smrti očišťují, další jsou slaveni a hledí „jasně na samého trojjediného Boha, jak je“.“⁴⁸⁴ 771

„Všichni však – i když v různém stupni a různým způsobem – jsme navzájem spojeni v téže lásce k Bohu a bližnímu a zpíváme týž hymnus slávy našemu Bohu. Neboť všichni, kdo jsou Kristovi a mají jeho Ducha, srůstají v jednu církev a v něm jsou navzájem propojeni.“⁴⁸⁵ 1031, 1023

955 „Jednota poutníků s bratry zesnulými v Kristově pokoji, se nijak nepřerušuje, ba podle stálé víry Církve ještě posiluje vzájemným sdílením duchovních hodnot.“⁴⁸⁶

956 *Přímluva svatých.* „Nebešťané totiž, protože jsou důvěrněji spojeni s Kristem, upevňují celou církev ve svatosti... neustále se za nás přimlouvají u Otce a podávají mu zá- 1370

⁴⁷⁹ Římský katechismus, 1, 10, 24.

⁴⁸⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 12.

⁴⁸¹ Římský katechismus, 1, 10, 27.

⁴⁸² Srov. Lk 16,1-3.

⁴⁸³ Srov. 1 Kor 10,24.

⁴⁸⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 49.

⁴⁸⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 49.

⁴⁸⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 49.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

sluhy, které získali na zemi skrze jediného prostředníka mezi Bohem a lidmi, Ježíše Krista... Jejich bratrská péče o nás nám tedy vydatně pomáhá v naší slabosti.“⁴⁸⁷

„Neplačte. Budu vám užitečnější po své smrti a budu vám pomáhat účinněji, než za svého života.“⁴⁸⁸

„V nebi se budu starat jen o to, abych konala dobro na zemi.“⁴⁸⁹

957 Společenství se svatými. „Památku nebesťanů ctíme nejen pro jejich příklad, nýbrž ještě více proto, aby se jednota celé Církve posilovala v Duchu uskutečňováním bratrské lásky. Vždyť jako nás přivádí blíže ke Kristu křesťanské společenství poutníků, tak nás i společenství se svatými spojuje s Kristem. Z něj — jako ze zdroje a hlavy — pramení všechny milosti a život Božího lidu.“⁴⁹⁰

1173

„Kristu se klaníme, protože je Boží Syn, zatímco mučedníky právem uctíváme jakožto učedníky a napodobitele Pána pro jejich svrchovanou oddanost jejich Králi a Mistrovi; a kéž je dáno i nám, abychom se stali jejich společníky a spoluúčedníky!“⁴⁹¹

958 Společenství se zemřelými. „Putující Církev plně uznala toto společenství celého tajemného Těla Ježíše Krista, a proto už od prvních dob křesťanského náboženství konala památku zesnulých s velkou úctou a obětovala za ně modlitby, neboť „svatá a spasitelná je myšlenka modlit se za zemřelé, aby byli vysvobozeni od hříchu“ (2 Mak 12,45).“⁴⁹² Naše modlitba jim může nejen pomáhat, ale umožnit jim, aby jejich přímluva za nás byla účinná.

1371

1032, 1689

959 ... v jedné Boží rodině. My všichni totiž, „jsme Boží děti a tvoříme jedinou rodinu v Kristu, odpovídáme nejhlubšímu povolání Církve a už předem máme podíl na liturgii dovršené slávy, když se máme vzájemně rádi a společně chválíme Nejsvětější Trojici.“⁴⁹³

1027

Souhrn

960 Církev je „společenství svatých“: Tento výraz označuje na prvním místě „svaté věci“ [‘sancta’] a především Eucharistii, která „představuje a působí jednotu věřících, kteří tvoří jedno tělo v Kristu“.⁴⁹⁴

961 Tento výraz také označuje společenství „svatých osob“ [‘sancti’] v Kristu, který „zemřel za všechny“, takže co každý koná nebo trpí v Kristu a pro Krista, prospívá všem.

962 „Věříme ve společenství všech věřících v Krista, těch, kteří putují po této zemi, i zesnulých, kteří procházejí vlastním očistěním, i blažených v nebi. Ti všichni tvoří jedinou Církev. A věříme, že v tomto společenství je nám nápomocná milosrdná láska Boha a jeho svatých, kteří stále ochotně slyší naše modlitby.“⁴⁹⁵

6. odstavec

MARIA – MATKA KRISTOVA, MATKA CÍRKVE

⁴⁸⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 49.

⁴⁸⁸ Umírající sv. Dominik svým bratřím; srov. Jordán Saský, *Libellus de principiis Ordinis praedicatorum*, 93.

⁴⁸⁹ Sv. Terezie od Dítěte Ježíše, *Novissima verba*.

⁴⁹⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 50.

⁴⁹¹ Sv. Polykarp ze Smyrny, *Martyrium Polycarpi*, 17.

⁴⁹² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 50.

⁴⁹³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 51.

⁴⁹⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 3.

⁴⁹⁵ Pavel VI., Vyznání víry Božího lidu, 30.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

963 Potom, co jsme hovořili o úloze Panny Marie v tajemství Krista a Ducha, je vhodné nyní uvažovat o jejím místě v tajemství Církve. „Panna Maria... je uznávána a ctěna jako pravá Matka Boha a Vykupitele... „je dokonce i matkou [Kristových] údů..., poněvadž svou láskou spolupracovala, aby se zrodili v Církvi věřící, kteří jsou údy té Hlavy“.“⁴⁹⁶ ...Maria, Matka Kristova, Matka Církve.“⁴⁹⁷

484-507,
721-726

I. Maria, Matka Církve

ZCELA SJEDNOCENA SE SVÝM SYNEM...

964 Mariina úloha v Církvi je neoddělitelná od jejího spojení s Kristem a přímo z něj vyplývá. „Toto spojení Matky se Synem při díle spásy je zřejmé od chvíle pozemského početí Krista až do jeho smrti.“⁴⁹⁸ Zvlášť se to projeví v hodině jeho utrpení:

„Blahoslavená Panna se ubírala cestou víry a své spojení se Synem udržovala věrně až ke kříži. Tam stála ne bez Božího plánu, spolu se svým Jednorozeným hluboce trpěla, přidružíla se k jeho oběti svou mateřskou duší a láskyplně souhlasila, aby byl zabit obětní dar, který ona zrodila. A nakonec, když Ježíš Kristus umíral na kříži, dal ji za matku svému učedníkovi těmito slovy: „Ženo, to je tvůj syn“ (Jan 19,26-27).“⁴⁹⁹

534
618

965 Po nanebevstoupení svého Syna Maria „svými modlitbami pomáhala prvotní Církvi“. ⁵⁰⁰ Spolu s apoštoly a několika ženami vidíme „také Marii svými modlitbami vyprošující dar Ducha svatého, který ji zastínil už při zvěstování“. ⁵⁰¹

... I PŘI SVÉM NANEBEVZETÍ...

966 „Když konečně neposkvřená Panna, která byla uchráněna jakékoli poskvrny dědičné viny, dokončila svůj pozemský život, byla s tělem i duší vzata do nebeské slávy a vyvýšena Pánem jako Královna všeho tvorstva, aby se dokonaleji připodobnila svému Synu, který je Pán pánů, a Vítězi nad hříchem a smrtí.“⁵⁰² Nanebevzetí svaté Panny je zvláštní účastí na vzkříšení jejího Syna a předjímá vzkříšení ostatních křesťanů:

491

„Ve svém mateřství jsi uchovala panenství, ve své smrti (dosl. usnutí - pozn. překl.) jsi neopustila svět, ó Matko Boží; dosáhla jsi pramene života, ty, která jsi počala živého Boha, a osvobodíš svými modlitbami naše duše od smrti.“⁵⁰³

... JE NAŠÍ MATKOU V ŘÁDU MILOSTI

967 Svým naprostým souhlasem s Otcovou vůlí, se spasitelným dílem jeho Syna a s každým hnutím Ducha svatého je Panna Maria pro Církev vzorem víry a lásky. „Proto je uznávána jako vynikající a naprosto jedinečný člen Církve“⁵⁰⁴ „a je předobraz [typus] Církve“. ⁵⁰⁵

2679, 507

968 Avšak její úloha vzhledem k Církvi a k celému lidstvu jde ještě dále. „Zcela zvláštním způsobem spolupracovala na díle Spasitelově poslušností, vírou, nadějí a vroucí lás-

494

⁴⁹⁶ Sv. Augustin, *De sancta virginitate*, 6: PL 40, 399, cit. na 2. vatikánském koncilu, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 53.

⁴⁹⁷ Pavel VI., projev z 21. listopadu 1964.

⁴⁹⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 57.

⁴⁹⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 58.

⁵⁰⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 69.

⁵⁰¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 59.

⁵⁰² 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 59; srov. prohlášení dogmatu o nanebevzetí nejsvětější Panny Marie papežem Piem XII. v roce 1950: DS 3903.

⁵⁰³ Byzantská liturgie, tropář slavnosti Nanebevzetí (15.srpna).

⁵⁰⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 53.

⁵⁰⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 63.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

kou pro obnovení nadpřirozeného života duší. Proto se stala naší matkou v řádu milosti.⁵⁰⁶

969 „Mariino mateřství v plánu milosti trvá neustále od okamžiku souhlasu, který s vírou vyjádřila při zvěstování a bez váhání zachovala pod křížem, až do věčného dovršení spásy všech vyvolených. Když byla vzata do nebe, neopustila tento spasitelný úkon, ale nadále nám získává dary věčné spásy svými mnohonásobnými přímluvami... Proto je blahoslavená Panna vzývána v Církvi jako přímluvkyně, pomocnice, ochránkyně a prostřednice.“⁵⁰⁷

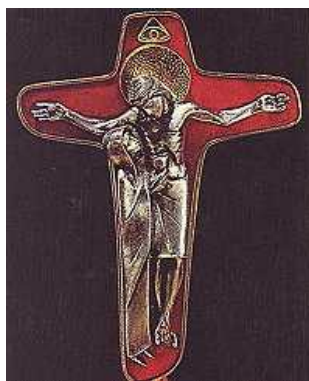
970 „Mariina mateřská úloha vůči lidem nikterak nezastiňuje ani nezmenšuje jediné prostřednictví Kristovo, nýbrž ukazuje jeho sílu. Celý spasitelný vliv blahoslavené Panny vliv na lidi... plyne z nadbytku Kristových zásluh; opírá se o jeho prostřednictví, na němž zcela závisí a z něho čerpá svou sílu.“⁵⁰⁸ „Žádný tvor nemůže být nikdy přirovnán k vtělenému Slovu a Vykupiteli. Avšak jako mají na Kristově kněžství rozličným způsobem účast jak posvěcení služebníci, tak věřící lid, a jako se Boží dobrota skutečně vylévá na tvorstvo různým způsobem, tak ani jediné prostřednictví Vykupitele nevylučuje, nýbrž vyvolává rozličnou spolupráci tvorů, vyplývající z účasti na jediné= zdroji.“⁵⁰⁹

II. Uctívání Svaté Panny

971 „Budou mě blahoslavít všechna pokolení“ (Lk 1,48). „Úcta Církve ke Svaté Panně je niterný prvek křesťanského kultu.“⁵¹⁰ „Marii... Církve právem uctívá zvláštní úctou... Už od nejstarších dob je blahoslavená Panna uctívána pod názvem „Bohorodička“ a věřící se v modlitbách utíkají pod její ochranu ve všech nebezpečích a potřebách... Tato úcta... je sice zcela jedinečná, se podstatně liší od úcty klanění, která se vzdává vtělenému Slovu stejně jako i Otci a Duchu svatému, a velmi ji podporuje“,⁵¹¹ nachází svůj výraz v liturgických svátcích, zasvěcených Matce Boží,⁵¹² a v mariánské modlitbě svatého růžence, „souhrnu celého evangelia“.⁵¹³

MAR-01 Mariánská úcta (podle P. Tomáše Kubeše, SJ, „Ve šlépějích Neposkvrněné“)

*Úcta k nejblahoslavenější Panně je poslední prostředek Ducha svatého (po svátostech, eucharistické úctě a úctě k člověčenství Kristovu), jímž nás posvěcuje a vede k dokonalosti a jímž obnovuje tvářnost země. „Úcta mariánská není dobrá k ničemu jinému, než aby nás vedla k Ježíšovi,“ řekl kdosi s pohrdáním a zapomněl, že jí nemohl dát krásnější doporučení. – Jak tedy soudit o mariánské úctě, která je **bezvýhradně** k tomu, aby nás vedla ke Kristu a do nebe?*

⁵⁰⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 61.

⁵⁰⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 62.

⁵⁰⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 60.

⁵⁰⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 62.

⁵¹⁰ Pavel VI., Apoštolské exhortace *Marialis cultus*, 56.

⁵¹¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 66.

⁵¹² Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 103.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

A) Důvody mariánské úcty

1. Má právo na naši úctu, protože je od věčnosti předurčená Snoubenka druhé božské Osoby a *Matka Božího Syna* podle těla. Tím, že zrodila Syna Božího, stala se pokrevně příbuznou s druhou božskou Osobou a skrze ni *spřízněná se samou Nejsvětější Trojicí*, tak jako dívka z lidu, pojatá za choť královským synem, se stává příbuznou samotného krále, a tím nabývá právo na úctu a hold všech králových poddaných. Proto lidé na zemi nejinaak než legie andělů na nebi se v nejhlubší úctě sklánějí před bytostí, vyvolenou a povýšenou od samého trojjediného Boha, aby byla

a) *prvorozenou dcerou Boha Otce*, tj. nade všechny omilostněné (skrze milost posvěcující za děti přijaté) lidi i anděly Bohu neskonale bližší, podobnější, milejší, s ním spojená nevýslovně dokonalým transcendentním způsobem;

b) *chrámem a stánkem Ducha svatého*, neboť je nejkrásnějším plodem vykupitelského Kristova díla; patří vyššímu řádu než ostatní tvorstvo, když byla nejen obdařena hojnější milostí (svatostí) než všichni ostatní, ale byla vší milostí *plna*. „Ostatním se dostalo milosti po kapkách, Marii je však vlita veškerá plnost milosti“ (sv. Jeroným: imanentní postavení Marie Panny ve tvorstvu; mystická růže; nejkrásnější výkvět na stromu lidského pokolení);

c) *Matkou Božího Syna* – postavení Panny Marie *mezi* Bohem a lidstvem (viz 2).

2. Uctíváme svatou Pannu, protože je *Matkou Spasitele* a tím zároveň *Prostřednicí* mezi ním a lidstvem. Tento úřad a důstojnost se pojímá obvykle nedokonale: „Vykupitel nějakou matku mít musel, vybral si tedy mezi mnohými tuto; každá jiná žena by mu tu službu také prokázala.“ To je nedostatečné, pochybené, Matku Boží ponižující, ba bludné tertuliánsko-protestantské pojmání její důstojnosti. Svatá Panna byla víc než pouhý materiální nástroj. Nemůžeme říci: „Boží Syn se skrze Marii Pannu vtělil“ v témž smyslu, jako říkáme „Skrze kříž nás vykoupil“. Kříž byl nevědomý nástroj vykoupení, Neposkvrněná Panna přispěla a napomáhala k naší spáse vědomě a činně. Pán žádal skrze anděla její souhlas a ona svobodně svým „staň se“ vzala na sebe důstojnost Matky trpícího Spasitele spolu se všemi velkými oběťmi s tím posláním spojenými – nehledě k tomu, že andělskou čistotou a planoucí láskou se stala *hodnou*, skálopevnou vírou, hlubokou pokorou a naprostou poslušností a odevzdaností do vůle Nejvyššího *schopnou* této milosti a povýšení, pokud vůbec u tvora může být o hodnosti a schopnosti (dispozici) k přijetí řeč. To je smysl výroku: „Skrze ženu jsme padli, skrze ženu jsme povstali.“ Eva spolu s Adamem se stala lidstvu cestou ke hříchu a zkáze, Maria spolu s Ježíšem cestou k životu a spáse. Tím se stala *Matkou nového lidstva*.

3. protože je *naší Matkou*, která nám zjednala skrze Ježíše a spolu s ním nadpřirozený život.

4. protože je *ideálem a vzorem* nedostižné *nadpřirozené krásy* a ctnosti, mravní dokonalosti a svatosti.

5. Protože je podle Boží vůle *královnou* trojí Církve: vítězné, bojující a trpící. Matka našeho Krále je i naší paní a vládkyní.

6. protože je naše *Přímluvkyně* a *Rozdavatelka milostí*, na jejíž přímluvu nás odkazuje sám Nejvyšší. Jako jsme od něho dostali Spasitele jedině skrze ni, tak chce, abychom si i ostatní milosti vyprošovali skrze ni.

7. Poslední důvod: Co neponižovalo Syna Božího, nemůže ponižovat ani nás. Ježíš svou Matku ctil a miloval, a nám přísluší mít v úctě, co měl v úctě on sám.

Každý tedy musí vidět, že všechna velikost a vznešenost neblahoslavenější Panny pochází z Krista a od Krista. Je-li Kristus slunce, jsou-li vykoupení hvězdy, třpytící se jeho jasem, pak je Maria jako měsíc, jenž vyniká nad všechny hvězdy, nemá však světlo sám ze sebe, ale od slunce jako ostatní hvězdy. Odděl P.Marii od Krista, a máš světlici – snad první mezi všemi, ale nic než světlici, jednu z mnohých. Jedině spojení s Kristem činí P.Marii tím, čím je; jedině důstojnost Matky Boží ji povznáší neskonale nade všechno tvorstvo a vymáhá úctu podstatně vyšší, rozdílnou od úcty svatých (*cultus hyperduliae*).

⁵¹³ Srov. Pavel VI., Apoštolské exhortace *Marialis cultus*, 42.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

Závěr: Na Panně Marii jako na Pomocnici Spasitele a Prostřednici, jako na Královně a Matce v řádu milosti, je všechno vykoupené lidstvo závislé, jí je podřízené, na její prostřednictví je odkázané, jí je povinné vděčností a kromě toho úctou a láskou, jí je v pravém slova smyslu dlužníkem. Mariánská úcta nám tedy není ponechána na libovůli jako úcta jiných svatých, ale je *závazná* pro všechny lidi bez výjimky.

B) Cíl mariánské úcty

Cíl a ovoce této úcty uvádí liturgie 8.12. v modlitbě po přijímání: „...(úcta mariánská) nechť v nás vyhojí rány (následky) oné viny, jíž jsi uchránil jedině Neposkvrněné Početí Panny Marie.“ Tedy: hojit v nás následky dědičného hříchu, to je nejbližším cílem pobožnosti k P.Marii, posledním cílem je pak spojení s Bohem a dosažení věčného života.

Nejsmutnější následek Adamovy viny je nezřízenost tělesné žádostivosti, nemoc, na kterou lidstvo stonalo, stůně a stonat bude, dokud bude jediný syn hříšné Evy na světě. Požívačnost v nejrůznějších odstínech, v jemných i hrubých formách, je epidemií současnosti. Hřích Adamův je vočkován do všeho lidsva, tím jedem je otráveno lidstvo ve svém koření, jen jediná ze všech Eviných dcer byla tohoto jedu uchráněna, Maria. Rány hnisající na těle lidstva mají původ a příčinu v Evině hříchu, jejich uzdravení pochází od Marie Panny a požehnaného plodu jejího panenského lůna. Maria je strom života, jehož ovoce křísí mrtvé a uzdravuje nemocné. Bez poskvrny počatá Panna se stala nápravou své hříšné matky, a úcta k ní je lékem proti požívačnosti a tělesné žádostivosti, proti této emancipaci těla, jež dnes slaví pravé orgie.

To je cíl úcty k Neposkvrněné: „Jako ona beze vší poskvrny přišla na svět, tak abychom my na její přímluvu čistí ze světa odešli“ (z liturgie 8.12.). Cíl velký a vznešený: dovést nás k Ježíši, k Bohu, k věčnému životu.

C) Ovoce mariánské úcty

1. *Radost čistá a ušlechtilá*, bez níž není nikdo šťastný. Božské Srdce Páně, Eucharistie a Maria jsou tři největší díla Ducha svatého; třetí božská Osoba je však zosobněná Láska, Radost a Sladkost Nejsvětější Trojice; proto po všech jeho dílech je rozlita nebeská slast. Radost patří k plodům Ducha svatého: činí službu Bohu milou a sebezápor snadný. Na tváři opravdového mariánského ctitele se zračí vnitřní štěstí, jeho zrak není vyhaslý, ale září ohněm nadšení.

2. *Odpor ke všemu, co je nízké* (morálně) a ohavné, *záliba ve věcech nadzemských*.

3. *Čistota srdce*. Vroucí úcta a něžná láska mne činí nezbytně podobným tomu, koho ctím a miluji. Kdo se zahledí na obraz Neposkvrněné, bezděky cítí, kde se od tohoto Božího ideálu odchyluje.

4. *Snadné přemáhání pokušení*, zvláště tělesných. „Nic není těžké tomu, kdo miluje.“

5. *Radostná důvěra* v milost Boží.

6. *Zvláštní úcta k Duchu svatému*, jehož je Maria dílem; ji v Neposkvrněném Početí zahrnul plností milosti a svatosti, ji vychovával a připravoval na její poslání, ji zastínil v tajemství zvěstování, v jejím lůně vytvořil Spasitelovo tělo, na ni sestoupil v den Letnic.

7. *Láska ke Kristu* – vyrůstá z mariánské úcty sama sebou jako přirozený plod.

8. *Úcta k Eucharistii* jde nerotlučně ruku v ruce s úctou k té, z níž Pán lidské tělo, podávané nám v Nejsvětější Svátosti, vzal na sebe a která ho sama v Eucharistii přijímala.

9. Konečně je vroucí úcta a láska k Panně Marii *známkou věčného vyvolení*. Gabrielovo zvěstování Ave bylo lidstvu zvěstí nové doby, signálem k návratu k Bohu, začátkem šťastného věku. Pro jednotlivce je mariánská úcta začátkem nové horlivosti, zárukou Boží milosti, spásy a vytrvání.

D) Způsoby mariánské úcty

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

1. Modlitba.
2. Následování (práce na vlastním sebezdokonalení).
3. Slavení sobot, zvláště prvních v měsíci – viz POB-02. Sobota je P.Marii zasvěcena na památku Bílé soboty, jejího bolestného dne, kdy ona jediná zůstala pevná víře, zatímco se všichni ostatní viklali.
4. Svátky mariánské držet.
5. Měsíce mariánské držet.
6. Pouti.
7. Růženec.

E) Podmínka pravé mariánské úcty

je: sloužit nebeské Královně čistým srdcem. Panna Maria je sice útočištěm hříšníků, ale jen kajících hříšníků, kteří mají dobrou vůli a pevný úmysl vybřednout z močálu hříchu – zvláště jde-li o hřích nečistoty. Nic se neprotiví panenské Matce Boží jako tato neřest. Kdo však myslí, že je možné uctívat P.Marii a přitom hovět nezřízené vášni nebo hříchu, propadá sebeklamu. Maria ve kde Kristu, hřích však od něho odvádí; úcta k ní je cesta k Bohu, hřích je hradba mezi námi a Jím. Jen tam, kde je svědomitá práce na vlastní dokonalosti, láska ke Kristu a oddanost k Církvi, jež nás naučila P.Marii ctít a milovat, tam je i pravá mariánská úcta. „Kdo chce důstojně oslavovat P.Marii nebo jí sloužit, musí napřed povstat z hříchu, protože nestojí za mnoho chvála z úst hříšníků, a kdo hřeší, není hoden být nazýván *synem takové Matky*...“

III. Maria – eschatologický obraz Církve

972 Když jsme dlouze mluvili o Církvi, o jejím původu, poslání a určení, nemůžeme toto téma lépe zakončit než tím, že obrátíme svůj zrak k Marii, abychom na ní rozjímali, co je Církev ve svém tajemství, ve svém „putování ve víře“, a čím bude po skončení své cesty ve vlasti, kde na ni čeká „ve slávě nejsvětější a nedělitelné Trojice“, „ve společenství všech svatých“⁵¹⁴ ta, kterou Církev uctívá jako matku svého Pána a jako svou vlastní Matku:

773

829

„Jako je matka Ježíšova, oslavená už s tělem a duší v nebi, obrazem i počátkem Církve, která se dovrší v budoucím věku, tak zde na zemi září před putujícím Božím lidem jako znamení jisté naděje a útěchy, dokud nepřijde den Páně.“⁵¹⁵

2853

Souhrn

973 *Tím, že vyslovila „fiat“ při Zvěstování a dala svůj souhlas k tajemství vtělení, Maria už spolupracuje na celém díle, které její Syn má vykonat. Je Matkou všude, kde on je Spasitelem a Hlavou mystického Těla.*

974 *Nejsvětější Panna Maria byla po skončení svého pozemského života vzata s tělem i duší do nebeské slávy, kde se již podílí na slávě vzkříšení svého Syna, předjímajíc vzkříšení všech údů jeho Těla.*

975 *„Věříme, že nejsvětější Matka Boží, nová Eva, Matka Církve, i nadále v nebi koná svou mateřskou službu pro Kristovy údy.“⁵¹⁶*

10. ČLÁNEK

„VĚŘÍM V ODPUŠTĚNÍ HŘÍCHŮ“

⁵¹⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 69.

⁵¹⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 68.

⁵¹⁶ Pavel VI., Vyznání Božího lidu, 15.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

976 Apoštolské vyznání víry váže víru v odpuštění hříchů na víru v Ducha svatého, ale také na víru v Církev a ve společenství svatých. Právě když vzkříšený Kristus dával svým apoštolům Ducha svatého, udělil jim božskou moc odpouštět hříchy: „Přijměte Ducha svatého. Komu odpustíte hříchy, tomu jsou odpuštěny a komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou“ (Jan 20,22-23).

(Druhá část katechismu bude výslovně pojednávat o odpuštění hříchů skrze křest, svátost smíření a ostatní svátosti, zvláště Eucharistii. Zde tedy zde stačí krátce připomenout některé základní údaje).

I. Jeden křest na odpuštění hříchů

1263

977 Náš Pán vázal odpuštění hříchů na víru a křest: „Jděte do celého světa a hlásejte evangelium všemu tvorstvu. Kdo uvěří a dá se pokřtít, bude spasen“ (Mk 16,15-16). Křest je první a hlavní svátostí pro odpuštění hříchů, protože spojuje s Kristem, jenž „byl vydán na smrt pro naše hříchy a vstal z mrtvých pro naše ospravedlnění“ (Řím 4,25), abychom mohli „i my žít novým životem“ (Řím 6,4).

978 „Když jsme však poprvé s vyznáním víry obmyti křtem svatým, toto odpuštění je nám dáno s takovou hojností, že nezůstává k zahlazení ani prvotní vina, ani to, čeho jsme se následně dopustili dobrovolně buď přestoupením, anebo opomenutím; nic nezůstává ani z trestů k odčinění. Přitom však křestní milostí není nikdo zbaven všech slabostí přirozenosti. Právě naopak každý je nucen bojovat proti žádostivosti, která nás nepřestává podněcovat ke hříchům.“⁵¹⁷

1264

979 Kdo by mohl být v tomto boji proti náklonnosti ke zlu natolik „silný a bdělý, aby se vyhnul jakémukoliv zranění“ hříchem? „Bylo-li tedy nutné, aby měla Církev moc odpouštět hříchy, bylo třeba jí světit klíče od nebeského království i jiným způsobem než svátostí křtu, způsobem, kterým by se mohly odpouštět hříchy každému kajícíkovvi, i kdyby hřešil až do posledního dne svého života.“⁵¹⁸

1446

980 Pokřtěný může být smířen s Bohem a Církví svátostí smíření:

1422-1484

„Otcové právem nazývali smíření „namáhavý křest“.⁵¹⁹ Pro ty, kteří po křtu klesli, je tato svátost smíření nutná ke spáse jako sám křest pro ty, kteří ještě nebyli znovuzrozeni.“⁵²⁰

II. Moc klíčů

981 Kristus po svém vzkříšení vyslal své apoštoly, aby zvěštovali „v jeho jménu... pokání, aby všem národům byly odpuštěny hříchy“ (Lk 24,47). Takovou „službu smíření“ (2 Kor 5,18) nevykonávají apoštolové a jejich nástupci pouze tím, že hlásají lidem Boží odpuštění, které ním zasloužil Kristus, a že je vyzývají k obrácení a víře, nýbrž i tím, že jim udělují odpuštění hříchů křtem a že je smiřují s Bohem a s Církví díky moci klíčů, kterou dostali od Krista:

1444

„Církev dostala klíče nebeského království, aby v ní docházelo k odpuštění hříchů skrze Kristovu krev a působení Ducha svatého. Duše, která byla mrtva kvůli hříchům, se v této Církvi znovu zrodí, aby žila s Kristem, jehož milost nás spasila.“⁵²¹

553

⁵¹⁷ Římský katechismus, 1, 11, 3.

⁵¹⁸ Římský katechismus, 1, 11, 4.

⁵¹⁹ Sv. Řehoř Nazíánský, *Orationes*, 39,17: PG 36, 356A.

⁵²⁰ Tridentýský koncil: DS 1672.

⁵²¹ Sv. Augustin, *Sermones*, 214,11: PL 38, 1071-1072.

1463

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

982 Není žádná vina, byť sebetěžší, kterou by svatá Církev nemohla odpustit. „Nelze připustit, že by existoval nějaký člověk, tolik špatný a tolik zvrácený, aby mu nemohla být dána bezpečná naděje na odpuštění, jestliže opravdu lituje svého poblouznění.“⁵²² Kristus, který zemřel za všechny lidi, chce, aby v jeho Církvi byly vždy otevřeny brány odpuštění každému, kdo se vzdálí od hříchu.⁵²³

605

983 Katecheze bude snažit probudit a pěstovat ve věřících víru v nesrovnatelnou velikost daru, který dal zmrtvýchvstalý Kristus své Církvi: poslání a moc opravdu odpouštět hříchy skrze službu apoštolů a jejich nástupců.

1442

„Pán chce, aby jeho učenící měli co nejrozsáhlejší pravomoc; chce, aby jeho služebníci konali jeho jménem, co on sám konal, když byl na zemi.“⁵²⁴

1465

„Kněží dostali moc, kterou Bůh neudělil ani andělům, ani archandělům. To, co kněží vykonají zde na zemi, Bůh potvrzuje tam nahoře.“⁵²⁵

„Kdyby v Církvi nebylo odpuštění hříchů, nebylo by žádné naděje na věčný život a na věčné osvobození. Děkujeme Bohu, který dal své Církvi takový dar.“⁵²⁶

Souhrn

984 Vyznání víry uvádí do souvislosti „odpuštění hříchů“ s vyznáním víry v Ducha svatého. Vzkříšený Kristus totiž svěřil apoštolům moc odpouštět hříchy, když jim dal Ducha svatého.

985 Křest je první a hlavní svátost odpuštění hříchů: spojuje nás s Kristem, který zemřel a vstal z mrtvých, a dává nám Ducha svatého.

986 Z Kristovy vůle Církev vlastní moc odpouštět hříchy pokřtěným a vykonává ji prostřednictvím biskupů a kněží, obvykle ve svátosti smíření.

987 „Při odpuštění hříchů jsou kněží a svátosti pouhé nástroje, jimiž Ježíš Kristus, jediný Původce a Dárce spásy, v nás působí odpuštění hříchů a dává nám milost ospravedlnění.“⁵²⁷

11. ČLÁNEK

„VĚŘÍM... VE VZKŘÍŠENÍ TĚLA“

988 Křesťanské Krédo – vyznání naší víry v Boha Otce, Syna a Ducha svatého a v činnost Boha Stvořitele, Spasitele a Posvětitel – vrcholí vyznáním víry ve vzkříšení mrtvých na konci časů a ve věčný život.

989 Pevně věříme a pevně doufáme, že jako Kristus opravdu vstal z mrtvých a žije navěky, tak také spravedliví po své smrti budou žít navěky se vzkříšeným Kristem, a že on je v poslední den vzkřísí.⁵²⁸ Naše vzkříšení bude, stejně jako Kristovo vzkříšení, dílem Nejsvětější Trojice:

655

648

⁵²² Římský katechismus, 1, 11, 5.

⁵²³ Srov. Mt 18,21-22.

⁵²⁴ Sv. Ambrož, *De poenitentia*, 1,34: PL 16, 477A..

⁵²⁵ Sv. Jan Zlatoústý, *De sacerdotio*, 3,5: PG 48, 643A.

⁵²⁶ Sv. Augustin, *Sermones*, 213,8: PL 38, 1064.

⁵²⁷ Římský katechismus, 1, 11, 6.

⁵²⁸ Srov. Jan 6,39-40.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

„A když sídlí ve vás Duch toho, který z mrtvých vzkřísil Ježíše, pak ten, který vzkřísil z mrtvých Krista Ježíše, probudí i vaše smrtelná těla svým Duchem, který sídlí ve vás“ (Řím 8,11).⁵²⁹

990 Výraz „tělo“ označuje člověka v jeho stavu slabosti a smrtelnosti.⁵³⁰ „Vzkříšení těla“ znamená, že po smrti nebude žít jen nesmrtelná duše, nýbrž že i naše „smrtelná těla“ (Řím 8,11) znovu ožijí. 364

991 Věřit ve vzkříšení mrtvých — to byl podstatný prvek křesťanské víry už od jejich počátků. „Přesvědčením křesťanů je vzkříšení mrtvých; tím, že v ně věříme, jsme křesťané.“⁵³¹ 638

„Jak mohou říkat někteří z vás, že vzkříšení z mrtvých není? Není-li však žádné vzkříšení z mrtvých, nevstal ani Kristus! A jestliže Kristus nevstal, marné je naše kázání, marná je vaše víra... Ale Kristus z mrtvých vstal, a to jako první z těch, kteří zesnuli“ (1 Kor 15,12-14.20).

I. Kristovo a naše vzkříšení

POSTUPNÉ ZJEVOVÁNÍ VZKŘÍŠENÍ

992 Vzkříšení z mrtvých zjevoval Bůh svému národu postupně. Naděje na tělesné vzkříšení mrtvých se prosadila jako vnitřní důsledek víry v Boha, Stvořitele celého člověka, duše i těla. Stvořitel nebe i země také věrně dodržuje svou smlouvu s Abrahámem a jeho potomstvem. A v tom dvojím výhledu se začne vyjadřovat víra ve vzkříšení. Mabejští mučedníci vyznávají před svou smrtí: 297

„Král vesmíru nás vzkřísí k životu novému a věčnému, protože jsme zemřeli za jeho Zákon“ (2 Mak 7,9). „Je radostné skonat lidskou rukou, když máme v Bohu jistou naději, že jím budeme znovu vzkříšeni“ (2 Mak 7,14).⁵³²

993 Farizeové⁵³³ a mnozí současníci Páně⁵³⁴ doufali ve vzkříšení. Ježíš je hlásá s důrazem. Odpovídá saduceům, kteří vzkříšení popírají: „Jste na omylu, protože neznáte Písma ani Boží moc“ (Mk 12,24). Víra ve zmrtevýchvstání spočívá na víře v Boha, který „není Bohem mrtvých, ale živých!“ (Mk 12,27). 575 205

994 Ale co více! Ježíš váže víru ve zmrtevýchvstání na svou vlastní osobu: „Já jsem vzkříšení a život“ (Jan 11,25). Sám Ježíš vzkřísí v poslední den ty, kteří v něho uvěří⁵³⁵ a kteří budou jíst jeho tělo a pít jeho krev.⁵³⁶ Už nyní dává toto znamení a záruku tím, že některým mrtvým vrací život;⁵³⁷ ohlašuje tím své vlastní vzkříšení, které však bude jiného druhu. O této jedinečné události mluví jako o „znamení Jonáše“ (Mt 12,39), o znamení chrámu:⁵³⁸ ohlašuje, že vstane z mrtvých třetího dne po svém usmrcení.⁵³⁹ 646 652

995 Být Kristovým svědkem znamená být „svědkem jeho zmrtevýchvstání“ (Sk 1,22),⁵⁴⁰ patřit k těm, kteří „s ním jedli a pili po jeho zmrtevýchvstání“ (Sk 10,41). Křesťanská naděje ve vzkříšení je plně poznamenána setkáními se vzkříšeným Kristem. Vstaneme z mrtvých jako on, s ním a skrze něho. 860 655

⁵²⁹ Srov. 1 Sol 4,14; 1 Kor 6,14; 2 Kor 4,14; Fil 3,10-11.

⁵³⁰ Srov. Gn 6,3; Ž 56,5; Iz 40,6.

⁵³¹ „Fiducia christianorum resurrectio mortuorum; illam credentes, sumus“, Tertulián, *De resurrectione carnis*, 1,1.

⁵³² Srov. 2 Mak 7,29; Dan 12,1-13.

⁵³³ Srov. Sk 23,6.

⁵³⁴ Srov. Jan 11,24.

⁵³⁵ Srov. Jan 5,24-25; 6,40.

⁵³⁶ Srov. Jan 6,54.

⁵³⁷ Srov. Mk 5,21-42; Lk 7,11-17; Jan 11.

⁵³⁸ Srov. Jan 2,19-22.

⁵³⁹ Srov. Mt 10,34.

⁵⁴⁰ Srov. Sk 4,33.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

996 Hned od počátku narážela křesťanská víra ve vzkříšení na nepochopení a odpor.⁵⁴¹ „V žádném jiném bodě nenaráží křesťanská víra na takový odpor jako v otázce vzkříšení těla.“⁵⁴² Dost snadno se přijímá, že život lidské osoby pokračuje po smrti duchovním způsobem. Avšak věřit, že by toto tělo, jehož smrtelnost je tak zřejmá, mohlo vstát k věčnému životu?

JAK BUDOU MRTVÍ VZKŘÍŠENÍ?

997 Co to znamená „vzkřísit“? Při smrti, odloučení duše a těla, propadá tělo rozkladu, kdežto jeho duše jde vstříc Bohu, i když zůstává v očekávání, až bude znovu spojena se svým oslaveným tělem. Bůh ve své všemohoucnosti definitivně vrátí neporušitelný život našim tělům tím, že je spojí s našimi dušemi mocí Ježíšova zmrtvýchvstání.

998 Kdo vstane z mrtvých? Všichni lidé, kteří zemřeli: „ti, kdo konali dobro, budou vzkříšeni k životu, kdo páchali zlo, budou vzkříšeni k odsouzení“ (Jan 5,29).⁵⁴³

999 Jak? Kristus vstal z mrtvých se svým vlastním tělem: „Podívejte se na mé ruce a nohy: vždyť jsem to já!“ (Lk 24,39); on se však nevrátil do pozemského života. Týmž způsobem v něm „všichni vstanou z mrtvých se svým vlastním tělem, které nyní mají“, ⁵⁴⁴ ale toto tělo bude proměněno v oslavené tělo, ⁵⁴⁵ v „tělo zduchovnělé“ (1 Kor 15,44):

„Někdo snad řekne: A jak mohou mrtví vstát? Jaké to budou mít tělo, až přijdou? Ty bláhový človče! Když zaséváš semeno, nezačne projevovat známky života, jestliže napřed neodumře. A zaséváš přece ne už tu budoucí rostlinu, ale jen pouhé semeno. Do země se klade tělo, které podléhá zkáze, vstane však tělo, které zkáze nepodléhá... Toto tělo porušitelné musí totiž na sebe vzít neporušitelnost, a toto tělo smrtelné musí na sebe vzít nesmrtelnost“ (1 Kor 15,35-37.42.53).

1000 Ono „jak“ přesahuje možnosti naší představivosti a našeho rozumu; je přístupné jen ve víře. Avšak naše účast na Eucharistii nám dává již předem okoušet proměnění našeho těla Kristovým působením:

„Jako chléb, který je plodem země, není už obyčejným chlebem po tom, co na něj bylo svoláváno Boží požehnání, ale je Eucharistií, složenou ze dvou skutečností, z jedné pozemské a z druhé nebeské, tak naše těla, která přijímají Eucharistii, nejsou už pomíjející od chvíle, kdy mají v sobě zárodek vzkříšení.“⁵⁴⁶

1001 Kdy? S konečnou platností „v poslední den“ (Jan 6,39-40.44.54; 11,24); „na konci světa“.⁵⁴⁷ Vzkříšení z mrtvých je totiž úzce spojeno s Kristovým druhým příchodem:

„Až totiž bude dán rozkaz, až zazní archandělův hlas a Boží polnice, sám Bůh sestoupí z nebe. Napřed vstanou zemřelí křesťané...“ (1 Sol 4,16).

VZKŘÍŠENÍ S KRISTEM

1002 Je-li pravda, že nás Kristus vzkřísí „v poslední den“, je také pravda, že jsme již v jistém smyslu s Kristem vzkříšení. Křesťanský život je, díky Duchu svatému, už nyní, na zemi, účastí na Kristově smrti a vzkříšení:

⁵⁴¹ Srov. Sk 17,32; 1 Kor 15,12-13.

⁵⁴² Sv. Augustin, *Enarratio in Psalmos*, 88, 2, 5.

⁵⁴³ Srov. Dan 12,2.

⁵⁴⁴ 4. lateránský koncil: DS 801.

⁵⁴⁵ Srov. Fil 3,21.

⁵⁴⁶ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 4, 18, 4-5.

⁵⁴⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 48.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

„Křtem jste byli spolu s Kristem položeni do hrobu, a tím také zároveň s ním vzkříšeni, protože jste uvěřili v moc Boha, který ho vzkřísil z mrtvých... Když jste byli s Kristem vzkříšeni, usilujte o to, co pochází shůry, kde je Kristus po Boží pravici“ (Kol 2,12; 3,1).

1003 Věřící, spojení s Kristem prostřednictvím křtu, se již skutečně podílejí na nebeském životě vzkříšeného Krista,⁵⁴⁸ ale tento život je „s Kristem skrytý v Bohu“ (Kol 3,3). „Zároveň s ním [Bůh] vzkřísil i nás, a když vykázal jemu místo v nebi, vykázal je zároveň i nám, protože jsme s ním spojení“ (Ef 2,6). Protože se sytíme jeho tělem v Eucharistii, náležíme již k Tělu Kristovu. Až budeme vzkříšeni v poslední den, i my se „s ním ukážeme ve slávě“ (Kol 3,4).

556

2796

1004 V očekávání onoho dne se již tělo i duše věřícího podílí na důstojnosti, že je „v Kristu“; odtud pramení požadavek úcty k vlastnímu tělu, ale i k tělu bližního, zvláště když trpí:

364, 1397

„Tělo je pro Pána a Pán pro tělo. A Bůh, který vzkřísil Pána, vzkřísí svou mocí také nás. Nevíte, že vaše těla jsou údy Kristovými?... Proto už nepatříte sami sobě... Oslavujte proto Boha svým tělem“ (1 Kor 6,13-15.19-20).

II. Zemřít v Ježíši Kristu

1005 Ke vzkříšení s Kristem je třeba nejprve zemřít s Kristem, je třeba „opustit domov tělesný a odebrat se do domova k Pánu“ (2 Kor 5,8). Při tomto odchodu (Fil 1,23), jímž je smrt, se duše oddělí od těla. Znovu se spojí se svým tělem v den vzkříšení mrtvých.⁵⁴⁹

624, 650

SMRT

1006 „Záhada lidského údělu nejvíce vyvstává tváří v tvář smrti.“⁵⁵⁰ Z jedné strany je tělesná smrt přirozená, avšak pro víru je ve skutečnosti „odplatou za hřích“ (Řím 6,23).⁵⁵¹ A pro ty, kteří umírají v Kristově milosti, je účastí na smrti Pána, aby mohli mít podíl na jeho vzkříšení.⁵⁵²

164, 1500

1007 *Smrt je ukončením pozemského života.* Naše životy jsou odměřeny časem, během něhož se měníme, stárneme, a jako u všech živých bytostí na zemi smrt se jeví jako normální ukončení života. Toto hledisko smrti dodává našim životům naléhavost: pomyšlení na to, že jsme smrtelní, nám pomáhá uvědomit si, že máme jen omezený čas k uskutečnění své existence.

„Pamatuj na svého Tvůrce ve dnech svého mládí... Pak se vrátí prach do země, odkud vzešel, a duch se vrátí k Bohu, který ho dal“ (Kaz 12,1.7).

1008 *Smrt je důsledkem hříchu.* Učitelství úřad Církve, hodnověrný vykladatel tvrzení Písma svatého⁵⁵³ a Tradice učí, že smrt vstoupila do světa pro hřích člověka.⁵⁵⁴ Ačkoliv člověk vlastnil smrtelnou přirozenost, Bůh stanovil, že nezemře. Smrt tedy odporovala plánům Boha Stvořitele a vstoupila do světa jako následek hříchu.⁵⁵⁵ „Tělesná smrt, které by byl člověk ušetřen, kdyby nebyl zhřešil“, ⁵⁵⁶ je tedy jeho „posledním nepřítelem“, který má být přemožen.⁵⁵⁷

401

376

⁵⁴⁸ Srov. Fil 3,20.⁵⁴⁹ Srov. Pavel VI., Vyznání víry Božího lidu, 28.⁵⁵⁰ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 18.⁵⁵¹ Srov. Gn 2,17.⁵⁵² Srov. Řím 6,3-9; Fil 3,10-11.⁵⁵³ Srov. Gn 2,17; 3,3; 3,19; Mdr 1,13; Řím 5,12; 6,23.⁵⁵⁴ Srov. Tridentský koncil: DS 1511.⁵⁵⁵ Srov. Mdr 2,23-24.⁵⁵⁶ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 18.⁵⁵⁷ Srov. 1 Kor 15,26.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

1009 *Smrt je Kristem přeměněna.* I Ježíš, Boží Syn, podstoupil smrt, jež je příznačná pro lidský úděl. Avšak navzdory smrtelným úzkostem⁵⁵⁸ ji vzal na sebe úkonem naprostého a svobodného podrobení se vůli svého Otce. Ježíšova poslušnost proměnila prokletí smrti v požehnání.⁵⁵⁹

612

SMYSL KŘEŠŤANSKÉ SMRTI

1681-1690

1010 Díky Kristu má křesťanská smrt kladný smysl. „Pro mě život je Kristus a smrt ziskem“ (Fil 1,21). „Tohle je jisté: Když jsme s ním umřeli, budeme s ním také žít“ (2 Tim 2,11). Podstatně nové je na křesťanské smrti toto: Křtem již křesťan svátostně „zemřel s Kristem“, aby žil novým životem; umíráme-li v Kristově milosti, tělesná smrt dovršuje toto „zemření s Kristem“ a zakončuje tak přivtělení k němu v jeho vykupitelském úkonu.

1220

„Pro mne je lepší zemřít v („eis“) Ježíši Kristu, než být králem až do končin země. Hledám toho, který pro nás zemřel; chci toho, který pro nás vstal z mrtvých. Mé narození se už blíží... Nechte mě, ať přijmu čiré světlo; až tam dojdou, budu opravdu člověkem.“⁵⁶⁰

1011 Smrtí Bůh volá člověka k sobě. Proto může křesťan zakoušet vůči smrti podobnou touhu, jakou měl svatý Pavel: „Mám touhu zemřít a být s Kristem“ (Fil 1,23); a může proměnit podle Kristova příkladu svou vlastní smrt v úkon poslušnosti a lásky k Otci.⁵⁶¹

1025

„Má láska je ukřižovaná... je ve mně živá voda, která mi uvnitř našeptává a říká: „Pojď k Otci!“⁵⁶²

„Chci vidět Boha, ale abych ho viděla, je třeba zemřít.“⁵⁶³

„Neumírám, vcházím do života.“⁵⁶⁴

1012 Křesťanský pohled na smrt⁵⁶⁵ je vytríbeným způsobem vyjádřen v liturgii Církve:

„Život těch, kdo v tebe věří, nezaniká, ale ve smrti se naplňuje, a když se rozpadne naše pozemské obydlí, dostaneme u tebe domov věčný.“⁵⁶⁶

1013 Smrt je konec pozemského putování člověka, času milosti a slitování, který mu Bůh dopřává, aby naplnil svůj pozemský život podle Božích záměrů a aby rozhodl o svém posledním osudu. Když skončí „jediný pozemský život“, ⁵⁶⁷ už se nevrátíme žít jiné pozemské životy. „Každý člověk umírá jen „jednou“ (Žid 9,27). Po smrti není žádné „převtělování“ (reinkarnace).

1014 Církev nás vybízí, abychom se připravovali na hodinku své smrti („Od náhlé a nenadálé smrti, vysvobod' nás, Pane“: Litanie ke všem svatým), abychom prosili Matku Boží, aby se za nás přimlouvala „v hodinu smrti naší“ (Zdravas Maria), a abychom se svěřovali svatému Josefovi, patronu šťastné smrti:

2676-2677

„Vždycky by sis měl ve skutečích i myšlenkách počínat tak, jako bys už dnes umíral. Kdybys měl čisté svědomí, nebál bys příliš smrti. Proto by bylo lepší chránit se hříchy než utíkat před smrtí. Nejsi-li připraven dnes, jak budeš zítra?“⁵⁶⁸

„Buď chválen, můj Pane, za naši sestru tělesnou smrt,

⁵⁵⁸ Srov. Mk 14,33-34; Žid 5,7-8.

⁵⁵⁹ Srov. Řím 5,19-21.

⁵⁶⁰ Sv. Ignác Antiochijský, *Epistula ad Romanos*, 6, 1-2.

⁵⁶¹ Srov. Lk 23,46.

⁵⁶² Sv. Ignác Antiochijský, *Epistula ad Romanos*, 7,2.

⁵⁶³ Sv. Terezie od Ježíše, *Libro de la vida* (Vlastní životopis), 1.

⁵⁶⁴ Sv. Terezie od Dítěte Ježíše, *Novissima verba*.

⁵⁶⁵ Srov. 1 Sol 4,13-14.

⁵⁶⁶ Římský misál, preface 1. za zemřelé.

⁵⁶⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 48.

⁵⁶⁸ **Tomáš Kempenský**, *Následování Krista*, 1,23,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

které žádný živý člověk nemůže uniknout.
 Běda těm, kteří zemřou ve smrtelných hříších!
 Blažení jsou ti, které smrt nalezne ve tvé nejsvětější vůli,
 těm pak druhá smrt nijak neuškodí.⁵⁶⁹

Souhrn

1015 „Tělo je stěžejním bodem spásy.⁵⁷⁰ Věříme v Boha, který je Stvořitelem těla; věříme ve Slovo, které se stalo tělem, aby vykoupilo tělo; věříme ve vzkříšení těla, dovršení stvoření a vykoupení těla.

1016 Při smrti se duše odděluje od těla, ale při vzkříšení Bůh navrátí našemu proměněnému tělu nepomíjející život tím, že je spojí s naší duší. Jako Kristus je vzkříšen a žije navěky, tak i my všichni vstaneme z mrtvých v poslední den.

1017 „Věříme v opravdové vzkříšení toho těla, které máme nyní.⁵⁷¹ Nicméně zatímco se zasévá do hrobu tělo pomíjející, vstává z mrtvých tělo nepomíjející,⁵⁷² „tělo zduchovnělé“ (1 Kor 15,44).

1018 Následkem prvotního hříchu člověk musí podstoupit „tělesnou smrt, které by byl ušetřen, kdyby nebyl zhřešil“.⁵⁷³

1019 Ježíš, Boží Syn, dobrovolně za nás podstoupil smrt úkonem naprostého a svobodného podrobení se vůli Boha, našeho Otce. Svou smrtí přemohl smrt, a tak otevřel všem lidem možnost ke spáse.

12. ČLÁNEK „VĚŘÍM V ŽIVOT VĚČNÝ“

1020 Pro křesťana, který spojuje svou vlastní smrt s Ježíšovou, je smrt příchodem k němu a vstupem do věčného života. Když Církev nad umírajícím křesťanem naposled vyslovila odpouštějící slova Kristova rozhřešení, naposled mu udělala znamení posilujícího pomazání a dala mu Krista ve svatém přijímání (viaticum) jako pokrm na cestu, obrací se na něho s těmito dojemnými a ubezpečujícími slovy:

1523-1525

1524

„Křesťanská duše, vydej se na cestu z tohoto světa ve jménu Boha, všemohoucího Otce, který tě stvořil, ve jménu Ježíše Krista, Božího Syna, který pro tebe trpěl, ve jménu Ducha svatého, který byl na tebe vylit; kéž ještě dnes dojdeš pokoje v příbytku u Boha na svatém Siónu ve společenství se svatou Bohorodičkou Pannou Marií, se svatým Josefem a se všemi anděly a svatými.“ ... „Vrať se tedy k svému původci, který tě uhnětl z hlíny země. Kéž ti při odchodu z tohoto života vyjde naproti svatá Panna Maria, andělé a všichni svatí... Kéž uvidíš tvář svého Vykupitele a kéž na věky požíváš blaženého patření na Boha.“⁵⁷⁴

2677
336

I. Soukromý soud

1021 Smrt ukončuje život člověka, to znamená, ukončuje čas otevřený k přijetí nebo odmítnutí božské milosti projevené v Kristu.⁵⁷⁵ Nový zákon mluví o soudu hlavně ve výhledu

1038

⁵⁶⁹ Sv. František z Assisi, Píseň bratra slunce.

⁵⁷⁰ Tertulián, *De resurrectione carnis*, 8,2.

⁵⁷¹ 2. lyonský koncil: DS 854.

⁵⁷² Srov. 1 Kor 15,42.

⁵⁷³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 18.

⁵⁷⁴ Římský misál, Odporučením umírajícího Bohu, 146 (modlitby).

⁵⁷⁵ Srov. 1 Tim 1,9-10.

679

393

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

na konečné setkání s Kristem při jeho druhém příchodu, ale mluví také na více místech o bezprostřední odplatě, kterou po smrti dostane každý podle svých skutků a své víry. Podobností o chudém Lazarovi⁵⁷⁶ a Kristova slova na kříži pronesená k dobrému zločinci⁵⁷⁷ stejně jako další texty Nového zákona⁵⁷⁸ mluví o konečném osudu duše,⁵⁷⁹ který může být pro každého jiný.

1022 Každý člověk hned po smrti obdrží ve své nesmrtelné duši při soukromém soudu, který hodnotí jeho život ve vztahu ke Kristu, svou věčnou odplatu: buď projde očišťováním,⁵⁸⁰ nebo ihned vchází do nebeské blaženosti,⁵⁸¹ nebo je ihned navždy zavržen.⁵⁸²

„Až nastane večer života, budeme souzeni podle toho, jak jsme milovali.“⁵⁸³

1470

II. Nebe

1023 Ti, kdo umírají v Boží milosti a přátelství a kdo jsou dokonale očištěni, žijí navždy s Kristem. Jsou navždy podobni Bohu, protože ho vidí „takového, jaký je“ (1 Jan 3,2), tváří v tvář.⁵⁸⁴

954

„Svou apoštolskou autoritou definujeme, že podle všeobecného Božího ustanovení duše všech svatých, kteří zemřeli před Kristovým utrpením... a všech ostatních věřících, kteří zemřeli po přijetí Kristova svatého křtu, na nichž ve chvíli smrti nebylo či nebude, jestliže zemřou v budoucnu, nic k očišťování, nebo jestliže na nich bylo nebo bude něco k očišťování, když se po smrti očistili... ještě před vzkříšením jejich těl a před posledním soudem — a to po nanebevstoupení Pána a Spasitele, Ježíše Krista — byly, jsou a budou v nebi, jsou přidruženy k nebeskému království a k nebeskému ráji s Kristem spolu se svatými anděly. A po utrpení a smrti našeho Pána Ježíše Krista viděly a vidí božskou podstatu intuitivním nazíráním a také tváří v tvář bez prostřednictví jakéhokoli stvoření.“⁵⁸⁵

1024 Tento dokonalý život, toto společenství života a lásky s Nejsvětější Trojicí, s Pannou Marií, anděly a všemi blaženými se nazývá „nebe“. Nebe je konečným cílem a usku-
tečněním nehlubších tužeb člověka, stav svrchovaného a konečného štěstí.

260
326, 2734,
1718

1025 Žít v nebi znamená „být s Kristem“.⁵⁸⁶ Vyvolení žijí „v něm“, ale uchovávají si, ba nacházejí, svou pravou totožnost, své vlastní jméno.⁵⁸⁷

1011

„Život totiž, to je být s Kristem, protože kde je Kristus, tam je život, tam je Království.“⁵⁸⁸

1026 Ježíš Kristus nám svou smrtí a zmrtvýchvstáním „otevřel“ nebe. Život blažených spočívá v plném vlastnění plodů vykoupení, které zjednal Kristus; ten přidružuje ke své nebeské oslavě ty, kteří v něho uvěřili a zůstali věrni jeho vůli. Nebe je blažené společenství všech, kteří jsou do něho dokonale přivtěleni ke Kristu.

793

1027 Toto tajemství blaženého společenství s Bohem a se všemi, kteří jsou v Kristu, překonává jakékoli chápání a jakoukoli představivost. Písmo svaté o tom mluví obrazně: Život, světlo, pokoj, svatební hostina, víno, království, dům Otce, nebeský Jeruzalém, ráj:

959

1720

⁵⁷⁶ Srov. Lk 16,22.

⁵⁷⁷ Srov. Lk 23,43.

⁵⁷⁸ Srov. 2 Kor 5,8; Fil 1,23; Žid 9,27; 12,13.

⁵⁷⁹ Srov. Mt 16,26.

⁵⁸⁰ Srov. 2. lyonský koncil: DS 857-858; 2. florentský koncil: DS 1304-1306; Tridentský koncil: DS 1820.

⁵⁸¹ Srov. Benedikt XII., konstituce *Benedictus Deus*: DS 1000-1001; Jan XXII., bula *Ne super his*: DS 990.

⁵⁸² Srov. Benedikt XII., konstituce *Benedictus Deus*: DS 1002.

⁵⁸³ Srov. sv. Jan od Kříže, *Dichos de luz y amor* (Slova světla a lásky), 64.

⁵⁸⁴ Srov. 1 Kor 13,12; Zj 22,4.

⁵⁸⁵ Benedikt XII., konstituce *Benedictus Deus*: DS 1000; 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 49.

⁵⁸⁶ Srov. Jan 14,3; Fil 1,23; 1 Sol 4,17.

⁵⁸⁷ Srov. Zj 2,17.

⁵⁸⁸ „Vita est enim esse cum Christo; ideo ubi Christus, ibi vita, ibi regnum“, sv. Ambrož, *Expositio Evangelii secundum Lucam*, 10, 121: PL 15, 1834 A.

1722

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

„Co oko nevidělo, co ucho neslyšelo, a nač člověku nikdy ani nepomyslel, to všechno Bůh připravil těm, kdo ho milují“ (1 Kor 2,9).

1028 Protože Bůh je transcendentní (přesažný), nemůže být viděn, jaký je, leč že sám otevře člověku své tajemství k bezprostřednímu nazírání a že mu dá k tomu schopnost. Toto nazírání Boha v jeho nebeské slávě nazývá Církev „oblažující patření“:

163

„Toto bude tvá sláva a tvé štěstí: být připuštěn k patření na Boha, mít čest podílet se na radostech spásy a věčného světla spolu s Kristem, tvým Pánem a Bohem... těšit se v nebeském království spolu se spravedlivými a Božími přáteli z radostí dosažené nesmrtelnosti.“⁵⁸⁹

1029 Blažení v nebeské slávě i nadále radostně konají Boží vůli vzhledem k ostatním lidem a vzhledem k celému stvoření. Kralují už s Kristem; „budou kralovat na věčné věky“ (Zj 22,5).⁵⁹⁰

956

668

III. Konečné očišťování neboli očištec

1030 Ti, kdo umírají v Boží milosti a přátelství, ale nejsou dokonale očištěni, i když jsou si jisti svou věčnou spásou, jsou po smrti podrobeni očišťování, aby dosáhli svatosti nutné ke vstupu do nebeské radosti.

1031 Církev nazývá toto konečné očišťování vyvolených očiščem; to je něco úplně jiného, než trest zavržených. Církev formulovala nauku víry o očišču zvláště na florentském⁵⁹¹ a tridentském⁵⁹² sněmu. Církevní Tradice mluví, s odvoláním na některé texty Písma,⁵⁹³ o očištném ohni:

954, 1472

„Co se týká některých lehkých hříchů, je třeba věřit, že před Posledním soudem je očištný oheň; vždyť ten, který je Pravda, říká, že jestliže se někdo rouhá Duchu svatému, nebude mu odpuštěno ani v tomto věku, ani v budoucím (Mt 12,31). Z tohoto tvrzení se odvozuje, že jisté viny mohou být odpuštěny v tomto věku, ale jiné v budoucím věku.“⁵⁹⁴

1032 Toto učení se také opírá o modlitbu za zemřelé, o níž hovoří již Písmo svaté: „Proto dal [Juda Makabejský] přinést smírnou oběť za mrtvé, aby jim byly odpuštěny hříchy“ (2 Mak 12,46). Církev již od prvních dob uctívala památku zemřelých, přimlouvala se za ně a přinášela zvláště eucharistickou oběť,⁵⁹⁵ aby, očištěni, mohli dosáhnout blaženého patření na Boha. Církev také doporučuje almužny, odpustky a kající skutky za zemřelé:

958

1371

1479

„Pojďme jim na pomoc a vzpomínejme na ně. Jestliže Jobovi synové byli očištěni obětí jejich otce,⁵⁹⁶ proč bychom měli pochybovat, že naše obětní dary za mrtvé jim přinášejí nějakou útěchu? Neváhejme a pojďme na pomoc těm, kteří jsou mrtví, a obětujme za ně své modlitby.“⁵⁹⁷

IV. Peklo

1033 Nemůžeme být spojeni s Bohem, jestliže se svobodně nerozhodneme milovat ho. Avšak nemůžeme milovat Boha, jestliže těžce hřešíme proti němu, proti svému bližnímu a proti sobě samým: „Kdo nemiluje, zůstává ve smrti. Každý, kdo nenávidí svého bratra, je vrah — a víte, že žádný vrah nemá v sobě trvalý věčný život“ (1 Jan 3,15). Náš Pán

⁵⁸⁹ Sv. Cyprián z Kartága, *Epistulae*, 56, 10, 1: PL 4, 357 B.

1861

⁵⁹⁰ Srov. Mt 25,21.23.

⁵⁹¹ Srov. DS 1304.

⁵⁹² Srov. DS 1820; 1580.

393

⁵⁹³ Srov. např. 1 Kor 3,15; 1 Petr 1,7.

⁵⁹⁴ Srov. sv. Řehoř Veliký, *Dialogi*, 4, 39.

633

⁵⁹⁵ Srov. 2. lyonský koncil: DS 856.

⁵⁹⁶ Srov. Job 1,5.

⁵⁹⁷ Srov. sv. Jan Zlatoústý, *Homiliae in primam ad Corinthios*, 41,5: PG 61, 594-595.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

nás upozorňuje, že budeme od něho odděleni, jestliže nepřispějeme na pomoc chudým a maličkým v jejich nouzi: jsou totiž jeho bratry.⁵⁹⁸ Zemřít ve smrtelném hříchu, aniž by byl smyt lítostí a nepřijmout milosrdnou Boží lásku, to znamená zůstat navždy odděleni od Boha v důsledku našeho svobodného rozhodnutí. A tento stav konečného sebevyloučení ze společenství s Bohem a s blaženými je označováno slovem „peklo“.

BM-01 „Dnes mě můj anděl strážný zavedl do propasti pekla. Je to místo ohromných muk, jeho plocha je velmi velká. Druhy muk, které jsem viděla, jsou tyto:

Prvá muka, která činí peklo peklem, je ztráta Boha. Druhá: nepřestávající výčitky svědomí. Třetí: tento osud se nikdy nezmění. Čtvrtá: oheň, který proniká duší bez toho, aby ji zničil. Je to čistě duchovní oheň, zapálený Božím hněvem. Pátá: stálá temnota a hrozný zápach. I když je tma, ďábové a zatracené duše se vidí, pozorují všechno zlo nejen druhých, ale i své. Šestá: trvalé společenství so satanem. Sedmá: hrozná zoufalství, nenávist vůči Bohu, rouhání se Bohu, proklínání a tupení. To jsou muky, které prožívají všichni zatracení společně. To však není konec. Jsou ještě zvláštní muky, a to muky smyslů. Čím víc jednotlivců zhřešil, tím hrozněji bude potrestán. Jsou v tom hrozná propasti mučení, kde se jedna muka od druhé odlišuje. Hříšník má vědět, že bude celou věčnost mučen tím smyslovým orgánem, kterým zhřešil. Píší o tom na Boží příkaz, aby se žádná duše nemohla vymlouvat, že peklo neexistuje, anebo že tam ještě nikdo nebyl, proto nikdo neví, jak to tam vypadá.

Já, sestra Faustina, jsem na příkaz Boží byla v propasti pekla, abych duším oznámila a dokázala, že peklo existuje.

Satani vůči mně projevovali velkou nenávist, ale na příkaz Boží mě museli poslouchat. To, co jsem napsala, je pouze skromný stín skutečností, které jsem viděla. Jedno však mohu potvrdit: jsou tam většinou duše, které v peklo nevěřily.“ ■

BM-02 „Nikdo nesmí mít strach ke mně přijít, ani tehdy, kdyby jeho hříchy byly těmi nejzvrhlejšími. Jsem štedřejší k hříšníkům než ke spravedlivým, protože právě kvůli nim jsem na tuto zemi přišel.“ (Kristova slova, adresovaná sestře Faustíně) ■

JEŽÍŠI, DŮVĚŘUJI TI!

1034 Ježíš často mluví o „pekle“, o neuhasitelném ohni,⁵⁹⁹ vyhrazeného tomu, kdo až do konce života odmítá uvěřit a obrátit se, tam mohou zahynout jak duše, tak tělo.⁶⁰⁰ Ježíš ohlašuje přísnými slovy, že „pošle své anděly, ti posbírají z jeho království... ty, kdo dělají nepravosti, a uvrhnou je do ohnivě pece“ (Mt 13,41-42) a že vynese rozsudek: „Pryč ode mne, vy zlořečení, do věčného ohně!“ (Mt 25,41).

1035 Církev ve svém učení potvrzuje existenci pekla i jeho věčnost. Duše těch, kteří umírají ve stavu smrtelného hříchu, sestupují ihned po smrti do pekla, kde snášejí pekelné tresty, „věčný oheň“. ⁶⁰¹ Hlavním trestem pekla je věčné odloučení od Boha, neboť pouze v Bohu může mít člověk život a štěstí, pro které byl stvořen a po nichž touží.

393

1036 Výpovědi Písma svatého a nauka Církve o pekle jsou *výzvou k odpovědnosti*, s níž má člověk užívat své svobody se zaměřením na svůj věčný osud. Současně jsou i *naléhavou výzvou k obrácení*: „Vejděte těsnou branou. Neboť prostorná je brána a široká cesta, která vede k záhubě; a mnoho je těch, kdo tamtudy vcházejí. Jak těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu, a málo je těch, kdo ji najdou“ (Mt 7,13-14).

1734

1428

„Protože však neznáme den ani hodinu, je třeba, jak nás napomíná Pán, stále bdít, abychom si po skončení svého jediného pozemského života zasloužili přijít s ním ke svatební hostině a přidružit se k požehnaným, a ne, aby nám bylo rozkázáno jako špatným a lenivým

⁵⁹⁸ Srov. Mt 25,31-46.

■ Sv. S.M.Faustina Kowalska (1905-1938, svatořečena 30.4.2000), vizionářka Krista jako vtěleného Božího Milosrdenství, plnící příkaz k zavedení svátku Božího Milosrdenství (na první neděli po velikonočních s nověnou začínající na Velký pátek, a k šíření obrazu „Ježíši, důvěřuji Ti“ (22.3.1931).

⁵⁹⁹ Srov. Mt 5,22.29; 13,42.50; Mk 9,43-48.

⁶⁰⁰ Srov. Mt 10,28.

⁶⁰¹ Srov. vyznání „Quicumque“: DS 76; synoda v Cařihradu: DS 409.411; 4. lateránský koncil: DS 801; 2. lyonský koncil: DS 858; Benedikt XII., konstituce *Benedictus Deus*: DS 1002; Florentský koncil (1441): DS 1351; Tridentský koncil: DS 1575; Pavel VI., Vyznání Božího li-du, 12.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

služebníků odejít do věčného ohně, do vnější temnoty, kde „bude pláč a skřípění zubů“.⁶⁰²

1037 Bůh nikoho předem neurčuje, že půjde do pekla,⁶⁰³ to je následek svobodného odvrácení od Boha (smrtelný hřích), v němž se setrvává až do konce. V eucharistické bohoslužbě a v každodenních modlitbách věřících Církve prosí o milosrdenství Boha, který „nechce, aby někdo zahynul, naopak chce, aby se všichni dali na k pokání“ (2 Petr 3,9):

162
1014, 1821

„Přijmi tedy milostivě, Bože, obět svých služebníků i celé své rodiny... Dej našim dnům svůj rád a mír. Vysvobod nás od věčné záhuby a připočti k zástupu vyvolených.“⁶⁰⁴

V. Poslední soud

678-679

1038 Vzkříšení všech mrtvých, „spravedlivých i nespravedlivých“ (Sk 24,15), bude předcházet Poslednímu soudu. Bude to „hodina, kdy všichni ve hrobech uslyší... hlas [Syna člověka] a vyjdou: ti, kdo konali dobro, budou vzkříšeni k životu, kdo páchali zlo, budou vzkříšeni k odsouzení“ (Jan 5,28-29). Tehdy Kristus přijde „ve své slávě a s ním všichni andělé... a budou před něj shromážděny všechny národy. A oddělí jedny od druhých, jako pastýř odděluje ovce od kozlů. Ovce postaví po pravici, kozly po levici... A ti půjdou do věčného trápení, spravedliví však do věčného života“ (Mt 25,31.32.46).

1001
998

1039 Před Kristem, který je Pravda, bude s konečnou platností odhalena pravda o vztahu každého člověka k Bohu.⁶⁰⁵ Poslední soud jasně ukáže, až do nejmenších důsledků, dobro, které každý vykonal nebo opomenul vykonat během svého pozemského života:

678

„Všechno zlo, které špatní lidé páchají, je zaznamenáno, aniž o tom vědí. V den, kdy Bůh nebude mlčet (Ž 50,3)... se obrátí k ničemníkům a řekne jim: „Já jsem umístil na zemi své chudé pro vás. Já, jejich hlava, jsem seděl na nebi po pravici svého Otce, ale na zemi mé údy mívaly hlad. Kdybyste obdarovali mé údy, váš dar by došel až k hlavě. Když jsem umístil své chudé na zemi, ustanovil jsem je svými posílky, aby donášeli vaše dobré skutky do mého pokladu: vy jste nic nevložili do mých rukou, proto také u mne nic nemáte.“⁶⁰⁶

1040 Poslední soud nastane ve chvíli Kristova slavného návratu. Jen Otec zná jeho hodinu a den; On sám rozhodne, kdy má přijít. Skrze svého Syna Ježíše tehdy pronese své konečné slovo nad celými dějinami. Poznáme poslední smysl celého díla stvoření a celé ekonomie spásy a pochopíme obdivuhodné cesty, po kterých Boží prozřetelnost vedla každou věc k jejímu poslednímu cíli. Poslední soud ukáže, že Boží spravedlnost vítězí nad všemi nespravedlnostmi spáchanými jeho tvory a že Boží láska je silnější, než smrt.⁶⁰⁷

637
314

1041 Poselství Posledního soudu volá k obrácení, pokud Bůh ještě lidem dává „dobu příhodnou, den spásy“ (2 Kor 6,2). Vnuká svatou Boží bázeň. Podněcuje k úsilí o spravedlnost Božího království. Hlásá „blaženou naději“ (Tit 2,13) na návrat Pána, který „přijde v onen den, aby došel slávy ve svých věřících a aby na sebe soustředil obdiv u všech, kdo víru přijali“ (2 Sol 1,10).

1432
2854

VI. Naděje v nové nebe a novou zemi

769

670

⁶⁰² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 48.

⁶⁰³ Srov. 2. oranžský koncil: DS 397; Tridentský koncil: DS 1567.

⁶⁰⁴ Římský misál, římský kánon.

⁶⁰⁵ Srov. Jan 12,49.

⁶⁰⁶ Sv. Augustin, *Sermones*, 18,4,4: PL 38, 130-131.

⁶⁰⁷ Srov. Pís 8,6.

310

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

1042 Na konci času dojde Boží království své plnosti. Po všeobecném soudu budou spravedliví navždy kralovat s Kristem, oslaveni na těle i na duchu, a i samotný vesmír bude obnoven:

„Církev... bude dovršena teprve v nebeské slávě, až přijde čas, kdy bude všechno obnoven. Pak bude s lidským pokolením dokonale v Kristu obnoven celý svět, který je těsně spojen s člověkem a jeho prostřednictvím dosahuje svého cíle.“⁶⁰⁸

1043 Tuto tajemnou obnovu, která přemění lidstvo i svět, nazývá Písmo svaté „novým nebem a novou zemí“ (2 Petr 3,13).⁶⁰⁹ Konečně se uskutečnění Boží úmysl, „že sjednotí v Kristu vše, co je na nebi i na zemi“ (Ef 1,10).

671

518, 280

1044 V tomto novém vesmíru,⁶¹⁰ v nebeském Jeruzalémě, bude Bůh přebývat mezi lidmi. „Setře jim každou slzu s očí: nebude už smrt ani zármutek, nářek ani bolest už nebude, protože co dříve bylo, pominulo“ (Zj 21,4).⁶¹¹

1045 Co se týká člověka, bude v tomto dovršení konečně zcela uskutečněna jednota lidského pokolení, kterou chtěl Bůh již od stvoření, a ustanovil putující Církev v dějinách „jakoby svátostí“ této jednoty.⁶¹² Ti, kteří budou spojeni s Kristem, vytvoří společenství vykoupěných, „svaté město“ Boží (Zj 21,2), „choť Beránkovu“ (Zj 21,9). Toto společenství už nebude zraňováno hříchem, necudnostmi,⁶¹³ sobectvím, které ničí nebo zraňují pozemské společenství lidí. Blažené patření, v němž se bude Bůh nevyčerpatelným způsobem otevírat vyvoleným, bude nevysychajícím pramenem věčného štěstí, míru a vzájemného sdílení.

775

1404

1046 Pokud jde o vesmír, zjevení potvrzuje hluboké spojení osudu hmotného světa a člověka:

„Celé tvorstvo nedočkavě čeká, až se Boží synové zjeví ve slávě. Vždyť celé tvorstvo bylo podrobena nicotnosti... Zůstala však tvorstvu naděje, že i ono bude vysvobozeno z poroby porušení... A víme přece, že celé tvorstvo zároveň sténá a spolu trpí až doposud. A není samo. I my, ačkoli už máme první dary Ducha, i my sami uvnitř naříkáme a očekáváme... vykoupění našeho těla (Řím 8,19-23).“

349

1047 Také viditelný vesmír je tedy určen k tomu, aby byl přeměněn, „aby i sám svět, obnovený ve svém prvotním stavu, byl už bez jakékoliv překážky ve službách spravedlivých“ tím, že se bude podílet na jejich oslavení ve vzkříšeném Ježíši Kristu.⁶¹⁴

1048 „Neznáme čas, kdy dospěje k svému konci země a lidstvo, ani způsob přeměny vesmíru. Tento viditelný svět zohyzdělý hříchem sice pomine, ale dostává se nám poučení, že Bůh připravuje nový příbytek, novou zemi, ve které přebývá spravedlnost a jejíž blaženost naplní a převyšší všechny touhy lidského srdce po pokoji.“⁶¹⁵

673

1049 „Očekávání nové země však nesmí oslabit, nýbrž spíše povzbudit k úsilí o zvelebení této země, kde roste tělo oné nové lidské rodiny, která již může poskytnout jakýsi nástin nového věku. I když je třeba pečlivě rozlišovat pozemský pokrok od růstu Kristova království, má přesto tento pokrok pro Boží království velký význam, pokud přispívá k nejlepšímu uspořádání lidské společnosti.“⁶¹⁶

2820

⁶⁰⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 48.

⁶⁰⁹ Srov. Zj 21,1.

⁶¹⁰ Srov. Zj 21,5.

⁶¹¹ Srov. Zj 21,27.

⁶¹² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 1.

⁶¹³ Srov. Zj 21,27.

⁶¹⁴ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 5, 32, 1.

⁶¹⁵ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 39,1.

⁶¹⁶ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 39,2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

1050 „Neboť... všechny tyto dobré plody přírody i našeho přičinění, které jsme v Duchu Páně a podle jeho příkazu zde na zemi rozmnožili, potom opět nalezneme, avšak očištěné od každé skvrny, ozářené a přetvořené, až Kristus odevzdá Otci věčné a všeobecné království.“⁶¹⁷ Pak bude Bůh „všechno ve všem“ (1 Kor 15,28), ve věčném životě:

1709

260

„Skutečný a pravý život je Otec, který skrze Syna vylévá v Duchu svatém své dary na všechny, nevyjímaje žádného. A z jeho milosrdenství se i nám lidem dostalo nepomíjejícího zaslíbení věčného života.“⁶¹⁸

Souhrn

1051 Každý člověk dostává ve své nesmrtelné duši svou věčnou odplatu hned po své smrti, při soukromém soudu, od Krista, soudce živých i mrtvých.

1052 „Věříme, že duše všech, kteří umírají v Kristově milosti... tvoří Boží lid za hranicemi smrti, která bude s konečnou platností přemožena v den vzkříšení, kdy budou tyto duše spojeny s vlastními těly.“⁶¹⁹

1053 „Věříme, že množství duší, shromážděné kolem Ježíše a Marie v ráji, tvoří nebeskou Církev, kde tyto duše ve věčné blaženosti vidí Boha tak, jak je, a kde v různém stupni a různým způsobem se podílejí spolu se svatými anděly na božské vládě příslušející Kristu ve slávě, přimlouvají se za nás a pomáhají nám v našich slabostech svou bratrskou péčí.“⁶²⁰

1054 Ti, kteří umírají v Boží milosti a přátelství, ale nejsou dokonale očištěni, i když jsou si jisti svou věčnou spásou, jsou po smrti podrobeni očišťování, aby dosáhli svatosti, která je nutná pro vstup do Boží radosti.

1055 Církev na základě „společenství svatých“ doporučuje zesnulé Božímu milosrdenství, přimlouvá se za ně, zvláště však za ně přináší eucharistickou oběť.

1056 Církev podle Kristova příkladu varuje věřící před „smutnou a trýznivou skutečností věčné smrti“, ⁶²¹ nazývanou také „peklem“.

1057 Hlavním pekelným trestem je věčné odloučení od Boha; člověk může mít jen v Bohu život a štěstí, pro které byl stvořen a po němž touží.

1058 Církev se modlí, aby se nikdo neztratil: „Pane, nedopuť, abych se kdy odloučil od tebe.“ Je-li pravda, že se nikdo sám nemůže spasit, je také pravda, že Bůh „chce, aby se všichni lidé zachránili“ (1 Tim 2,4), a že u něho „je možné všechno“ (Mt 19,26).

1059 „Svatá římská Církev věří a pevně vyznává, že v den Posledního soudu se všichni lidé objeví se svými těly před Kristovým soudem, aby vydali počet ze svých skutků.“⁶²²

1060 Na konci časů Boží království dosáhne své plnosti. Pak budou spravedliví kralovat s Kristem na věky, oslaveni v těle i v duši, a i sám hmotný vesmír bude proměněn. Bůh pak bude „všechno ve všem“ (1 Kor 15,28), ve věčném životě.

⁶¹⁷ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 39,3; srov. také 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 2.

⁶¹⁸ Sv. Cyril Jeruzalémský, *Catecheses illuminandorum*, 18,29; PG 33, 1049; srov. Denní modlitba Církve, 2. čtení ve čtvrté 17. týdne liturgického mezidobí.

⁶¹⁹ Pavel VI., Vyznání víry Božího lidu, 28.

⁶²⁰ Pavel VI., Vyznání víry Božího lidu, 29.

⁶²¹ Kongregace pro klérus, *Directorium catecheticum generale*, 69.

⁶²² 2. lyonský koncil: DS 859; srov. Tidentský koncil: DS 1549.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(1) Vyznání víry – (2) Vyznání křesťanské víry – (3) Věřím v Ducha svatého

„AMEN“

1061 Vyznání víry, tak jako poslední kniha Písma svatého,⁶²³ končí hebrejským slovem amen. Často je nalézáme na konci modliteb Nového zákona. Také Církev končí své modlitby slovem amen.

2856

1062 V hebrejštině má „amen“ stejný kořen jako slovo „věřit“. Tento kořen vyjadřuje pevnost, spolehlivost, věrnost. Chápeme tedy, proč „amen“ může vyjadřovat jak věrnost Boha vůči nám, tak naši důvěru k němu.

214

1063 U proroka Izaiáše nalézáme výraz „Bůh pravdy“, doslova „Bůh (slova) amen“, to je Bůh, který je věrný slibům: „Kdo si bude na zemi žehnat, bude se žehnat při věrném Bohu“ (Iz 65,16). Náš Pán užívá často výrazu „amen“,⁶²⁴ někdy zdvojeně,⁶²⁵ aby podtrhl věrohodnost svého učení, svou autoritu založenou na Boží pravdě.

215

156

1064 Závěrečné „amen“ v Krédu tedy přebírá a potvrzuje jeho úvodní slovo „věřím.“ Věřit znamená říci „amen“ ke slovům, k příslibům, k Božím přikázáním, znamená naprosto důvěřovat tomu, který je „amen“ nekonečné lásky a dokonalé věrnosti. Každodenní křesťanský život bude tedy „amen“ k „věřím“ vyznání víry našeho křtu:

197, 2101

„Vyznání víry ať je pro tebe zrcadlem. Dívej se do něho, abys viděl, zda věříš všechno, o čem prohlašuješ, že to věříš. A denně se raduj ze své víry.“⁶²⁶

1065 Sám Ježíš Kristus je „amen“ (Zj 3,14). Je konečné „amen“ Otcovy lásky k nám; bere na sebe a přivádí k plnosti naše „amen“ Otcí: „Všechna Boží zaslíbení našla v něm svoje „ano“. A proto skrze něho voláme „amen“ k Boží slávě“ (2 Kor 1,20):

„Skrze něho a s ním v něm je tvoje všechna čest a sláva, Bože, Otče všemohoucí, v jednotě Ducha svatého, po všechny věky věků. AMEN!“

⁶²³ Srov. Zj 22,21.⁶²⁴ Srov. Mt 6,2.5.16.⁶²⁵ Srov. Jan 5,19.⁶²⁶ Sv. Augustin, *Sermones*, 58, 11, 13: PL 38, 399.

DRUHÁ ČÁST

SLAVENÍ
KŘEŠŤANSKÉHO
TAJEMSTVÍ

PROČ LITURGIE?

1066 Ve vyznání víry vyznává Církev tajemství Nejsvětější Trojice a její milostivé rozhodnutí¹ o celém stvoření: Otec dovrší „tajemství své vůle“ tím, že dá svého milovaného Syna a svého svatého Ducha pro spásu světa a pro slávu svého Jména. Toto je tajemství Kristovo,² zjevené a uskutečněné v dějinách podle plánu, podle moudře uspořádaného „opatření“, které svatý Pavel nazývá „tajemné rozhodnutí“³ a jež patristická tradice bude nazývat „ekonomií vtěleného Slova“ nebo „ekonomií spásy.“

50

236

1067 „Toto dílo vykoupení lidstva a dokonalé oslavy Boha, jehož předejrou byly veliké Boží skutky na lidu Starého zákona, naplnil Kristus Pán, a to především velikonočním tajemstvím svého požehnaného utrpení, zmrtvýchvstání a slavného nanebevstoupení. Tak „svou smrtí naši smrt zničil a zmrtvýchvstáním obnovil život“. Neboť z boku Krista zesnulého na kříži, vzešlo obdivuhodné tajemství celé Církve.“⁴ Proto Církev slaví v liturgii hlavně velikonoční tajemství, skrze něž Kristus naplnil dílo naší spásy.

571

1068 Toto Kristovo tajemství Církev hlásá a slaví ve své liturgii, aby jím věřící žili a vydávali o něm svědectví ve světě:

V liturgii, hlavně v nejsvětější eucharistické oběti, „se koná dílo našeho vykoupení“; tak liturgie přispívá vrcholnou měrou k tomu, aby věřící svým životem vyjadřovali a zjevovali ostatním Kristovo tajemství a skutečnou povahu pravé Církve.⁵

CO ZNAMENÁ VÝRAZ LITURGIE?

1069 Výraz „liturgie“ znamená původně „veřejné dílo“, „služba lidu“ nebo „služba ve prospěch lidu.“ V křesťanské tradici to znamená, že Boží lid má účast na Božím „díle.“⁶ Kristus, náš Vykupitel a Velekněz, skrze liturgii pokračuje ve své Církvi, s ní a skrze ni v díle našeho vykoupení.

¹ Srov. Ef 1,9.

² Srov. Ef 3,4.

³ Srov. Ef 3,9.

⁴ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 5.

⁵ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 2.

⁶ Srov. Jan 17,4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství

1070 Výraz „liturgie“ je užíván v Novém zákoně nejen pro slavení bohoslužeb,⁷ ale také pro hlásání evangelia⁸ a pro konání skutků lásky.⁹ Ve všech těchto případech jde o službu Bohu a lidem. Při slavení liturgie je Církev služebnicí a obrazem svého Pána, jediného „Liturga“ (Prostředníka),¹⁰ protože má účast na jeho kněžském, prorockém a královském poslání (bohoslužba, hlásání, služba lásky):

783

„Právem se tedy liturgie chápe jako vykonávání kněžství Ježíše Krista. V liturgii jsou znamení, které lze vnímat smysly. Tato znamení značí posvěcení člověka a způsobem každému z těchto znamení vlastním je uskutečňují. Liturgie je také veškerá veřejná bohospota, kterou koná tajemné tělo Ježíše Krista, a to hlava i údy. Proto každé slavení liturgie je činnost vynikajícím způsobem posvátná: je to dílo Krista kněze a jeho těla, Církve. Z hlediska účinnosti se jí žádná jiná činnost Církve titulem ani stupněm nevyrovná.“¹¹

LITURGIE JAKO PRAMEN ŽIVOTA

1071 Kristovo dílo, liturgie, je také činností jeho Církve. Uskutečňuje a ukazuje Církev jako viditelné znamení společenství Boha a lidí skrze Krista. Má věřící k tomu, aby se podíleli na novém životě společenství. Vyžaduje, aby „se jí věřící zúčastňovali uvědoměle, aktivně a s duchovním užitkem“.¹²

1692

1072 „Posvátná liturgie nevyčerpává všechnu činnost Církve“,¹³ musí jí předcházet evangelizace, víra a obrácení; pak je schopna přinášet své plody v životě věřících: nový život podle Ducha, zapojení do poslání Církve a službou její jednotě.

MODLITBA A LITURGIE

1073 Liturgie je také účastí na Kristově modlitbě, kterou se obrací k Otci v Duchu svatém. Každá křesťanská modlitba nachází v liturgii svůj zdroj a svůj cíl. Liturgií je vnitřní člověk zakořeněn a zakotven¹⁴ ve veliké lásce, jíž „nás Bůh miloval“ (Ef 2,4) ve svém milovaném Synu. To, co je prožíváno a zniterňováno každou modlitbou „při každé příležitosti... (jak to vnuká) Duch“ (Ef 6,18), jsou sama „podivuhodná Boží díla“.

2558

KATECHEZE A LITURGIE

1074 „Liturgie je vrchol, k němuž směřuje činnost Církve, a zároveň zdroj, z něhož vyvěrá veškerá její síla.“¹⁵ Je tedy výsadním místem pro katechezi Božího lidu. „Katecheze má hluboké vnitřní spojení s celou liturgickou a svátostnou činností, protože Ježíš Kristus plně působí na přetváření lidí ve svátostech a především v Eucharistii.“¹⁶

⁷ Srov. Sk 13,2; Lk 1,23.

⁸ Srov. Řím 15,16; Fil 2,14-17.30.

⁹ Srov. Řím 15,27; 2 Kor 9,12; Fil 2,25.

¹⁰ Srov. Žid 8,2.6.

¹¹ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 7.

¹² 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 11.

¹³ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 9.

¹⁴ Srov. Ef 3,16-17.

¹⁵ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 10.

¹⁶ Jan Pavel II., Apoštolská ehortace *Catechesi tradendae*, 23.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství

1075 Liturgická katecheze je zaměřena k tomu, aby uváděla do Kristova tajemství (je totiž „mystagogická“), neboť postupuje od viditelného k neviditelnému, od označujícího k tomu, co je označováno, od „svátostí“ k „tajemstvím“. Taková katecheze je záležitostí místních a oblastních katechismů. Tento katechismus, který chce sloužit celé Církvi, v rozmanitosti jejích obřadů a kultur,¹⁷ předkládá napřed, co je základní a společné pro celou církev v oblasti liturgie, chápané jako tajemství a jako slavení (*první část*); a potom sedm svátostí a svátostiny (*druhá část*). 426 774

¹⁷ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 3-4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (1) Velikonoční tajemství v čase Církve

PRVNÍ ODDÍL

SVÁTOSTNÁ EKONOMIE

1076 V den Letnic, sesláním Ducha svatého, se Církev viditelně představila světu.¹ Dar Ducha zahajuje nový čas „rozdávání tajemství“: čas Církve, němž Kristus ukazuje, zpřítomňuje a sdílí své dílo spásy prostřednictvím liturgie své Církve, „dokud on nepřijde“ (1 Kor 11,26). V tomto čase Církve Kristus nyní žije a působí ve své Církvi a s ní novým způsobem, vlastním této nové době. Působí prostřednictvím svátostí, a to nazývá společná Tradice Východu i Západu „svátostnou ekonomikou“; ta pak spočívá ve sdílení (nebo „rozdávání“) plodů Kristova velikonočního tajemství při slavení „svátostné“ liturgie Církve.

739

Je proto důležité vysvětlit nejprve toto „svátostné rozdávání“ (*první kapitola*); tím se pak jasněji ozřejmí povaha a podstatné rysy slavení liturgie (*druhá kapitola*).

PRVNÍ KAPITOLA

VELIKONOČNÍ TAJEMSTVÍ V ČASE CÍRKVE

1. ČLÁNEK

LITURGIE – DÍLO NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE

I. Otec, zdroj a cíl liturgie

1077 „Buď pochválen Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista, on nás zahrnul z nebe rozmanitými duchovními dary, protože jsme spojeni s Kristem. Vždyť v něm si nás vyvolil ještě před stvořením světa, abychom byli před ním svatí a neposkvrnění v lásce; ze svého svobodného rozhodnutí nás předurčil, abychom byli přijati za jeho děti skrze Ježíše Krista. To proto, aby se vzdávala chvála jeho vznešené dobrotivosti, neboť skrze ni nás obdařil milostí ve svém milovaném Synu“ (Ef 1,3-6).

492

1078 Žehnání je božský úkon, který dává život, jehož pramenem je Otec. Jeho požehnání je zároveň slovo i dar („bene-dictio“, „eu-logia“). U člověka tento výraz znamená klanění a odevzdání sama sebe svému Stvořiteli v díkůvzdání.

2626

2637-2638

1079 Od počátku až do konce časů je celé Boží dílo *požehnáním*. Od liturgického hymnu prvního stvoření až po zpěvy o nebeském Jeruzalémě hlásají inspirovaní autoři plán spásy jako nesmírné Boží požehnání.

1080 Na počátku Bůh žehná živým bytostem, zvláště muži a ženě. Smlouva s Noemem a se všemi živými bytostmi obnovuje toto požehnání plodnosti, navzdory hříchu člověka,

¹ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 6; také 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (1) Velikonoční tajemství v čase Církve

kvůli němuž je půda „zlořečená“ (prokletá). Avšak počínaje Abrahámem proniká božské požehnání do lidských dějin, které směřovaly ke smrti, aby v nich podnítilo vzestup k životu, k jeho zdroji: vírou „otce věřících“, který dostává požehnání, začínají dějiny spásy.

1081 Božská požehnání se projevují v podivuhodných událostech spásného dosahu: narození Izáka, vyjití z Egypta (pascha a exodus), darování Zaslíbené země, vyvolení Davida, přítomnost Boha v chrámě, očistné vyhnanství a návrat „malého zbytku“. Zákon, proroci a žalmy, z nichž je utkána liturgie Vyvoleného národa, připomínají tato božská požehnání a zároveň na ně odpovídají chvalozpěvy a díkůčiněním.

1082 Boží požehnání se plně zjevuje a sdílí v liturgii Církve: Otec je uznáván a adorován jako Zdroj a cíl všech požehnání v díle stvoření a spásy; ve svém Slově, které se pro nás vtělilo, pro nás zemřelo a vstalo z mrtvých, nás zahrnuje svým požehnáním a skrze ně vylévá do našich srdcí dar, v němž jsou všechny dary: Ducha svatého.

1083 Tak je pochopitelný dvojí rozměr křesťanské liturgie jako odpověď víry a lásky na „duchovní požehnání“, kterým nás obdařuje Otec. Z jedné strany Církve, spojená se svým Pánem „v Duchu svatém“ (Lk 10,21), děkuje Otci za „jeho nevýslovný dar“ (2 Kor 9,15) klaněním, chválou a díkůvzdáním. Z druhé strany Církve nepřestává až do úplného dovršení Božího plánu přinášet Otci „oběť vlastních darů“ a naléhavě prosit, aby seslal Ducha svatého na tyto dary, na Církve samu, na věřící a na celý svět k tomu, aby skrze společenství smrti a vzkříšení Krista Velekněze a mocí Ducha svatého tato božská požehnání přinášela plody života ke chvále a slávě jeho milosti (srov. Ef 1,6).

2627

1360

II. Kristovo dílo v liturgii

KRISTUS OSLAVOVANÝ...

1084 Kristus „sedící po pravici Otce“, odkud vylévá Ducha svatého do svého Těla, kterým je Církve, působí nyní prostřednictvím svátostí, jež sám ustanovil, aby udílel svou milost. Svátosti jsou vnímatelná znamení (slova a úkony), přístupná našemu současnému chápání. Prostřednictvím Kristova působení a Ducha svatého účinně uskutečňují milost, kterou naznačují.

662

1127

1085 Kristus v liturgii Církve znamená a uskutečňuje hlavně své velikonoční tajemství. Během svého pozemského života Ježíš svým učením ohlašoval a svými skutky předjímal své velikonoční tajemství. Když přišla jeho hodina,² prožívá jedinečnou událost dějin, která nepomíjí: Ježíš umírá, je pohřben, vstává z mrtvých a sedí po pravici Otce „jednou provždy“ (Řím 6,10; Žid 7,27; 9,12). Je to skutečná událost, k níž došlo v našich dějinách, a je jedinečná: všechny ostatní události dějin se odehrají jedenkrát a pak pominou, pohlceny minulostí. Kristovo velikonoční tajemství však naopak nemůže zůstat pouze v minulosti, protože Kristus svou smrtí zničil smrt. Všechno, čím Kristus je, a všechno, co vykonával a vytrpěl pro všechny lidi, má účast na božské věčnosti, a tím přesahuje všechny časy a je v nich přítomno. Událost kříže a zmrtvýchvstání zůstává je něco, co *stále zůstává* a přitahuje všechno k Životu.

519

1165

... OD DOB APOŠTOLSKÉ CÍRKVE...

1086 „Jako Otec poslal Krista, tak Kristus poslal apoštoly a naplnil je Duchem svatým. Měli hlásat evangelium všemu stvoření a zvěstovat, že nás Boží Syn svou smrtí a svým zmrtvýchvstáním vysvobodil ze satanovy moci a od smrti a převedl do Otcova království. Hlásané dílo spásy však měli také uskutečňovat obětí a svátostmi, které jsou ohniskem všeho liturgického života.“³

858

² Srov. Jan 13,1; 17,1.³ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (1) Velikonoční tajemství v čase Církve

1087 Proto zmrtvýchvstalý Kristus uděluje apoštolům svou moc posvěcovat, když jim dává Ducha svatého;⁴ tím se apoštolové stávají Kristovými svátostnými znameními: mocí samého Ducha svatého předávají tuto moc svým následovníkům. Tato „apoštolská posloupnost“ je páteří celého liturgického života Církve; je také svátostné povahy, protože je předávána prostřednictvím svátosti kněžského svěcení.

1536

... JE PŘÍTOMNÝ V POZEMSKÉ LITURGII...

1088 „Aby uskutečňoval tak velké dílo“ – „rozdávání“ nebo sdílení díla spásy —, „je Kristus stále přítomen ve své Církvi, především v liturgických úkonech. Je přítomen v mešní oběti jak v osobě sloužícího kněze, neboť „tentýž nyní přináší oběť skrze službu kněží, který se tenkrát obětoval na kříži“, tak zejména pod eucharistickými způsoby. Je přítomen svou mocí ve svátostech, takže když někdo křtí, křtí sám Kristus. Je přítomen ve svém slově: to mluví on, když se v Církvi předčítá Písmo svaté. I tehdy je přítomen, když se Církev modlí a zpívá, jak to slíbil: „Kde jsou dva nebo tři shromážděni v mém jménu, tam jsem já uprostřed nich“ (Mt 18,20).“⁵

776, 669

1373

1089 „V tomto velkém díle, jež dokonale oslavuje Boha a posvěcuje člověka, se Kristus vždycky spojuje se svou milovanou Nevěstou Církví. Ona prosí svého Pána a skrze něho vzdává poctu věčnému Otci.“⁶

796

... JEŽ SE PODÍLÍ NA NEBESKÉ LITURGII

1090 „Pozemská liturgie nám poskytuje něco jako předchuť účasti na nebeské liturgii. Ta se slaví ve svatém městě Jeruzalémě, k němuž směřujeme jako poutníci; tam sedí Kristus po Boží pravici a vykonává službu ve svatyni, v pravém stánku. V pozemské liturgii zpíváme s celým množstvím nebeských zástupů chvalozpěv slávy Pánu a ctíme památku svatých v naději na podíl a společenství s nimi. Očekáváme Spasitele, našeho Pána Ježíše Krista, až se ukáže jako náš život a my se s ním ukážeme ve slávě.“⁷

1137-1139

III. Duch svatý a Církev v liturgii

1091 Duch svatý je v liturgii vychovatelem víry Božího lidu, tvůrcem „Mistrovského Božího díla“, kterými jsou svátosti Nové smlouvy. Duch chce a působí v srdci Církve, aby chom žili z života vzkříšeného Krista. Když v nás najde odpověď na víru, kterou vzbudil, nastává pravá spolupráce. Díky ní se liturgie stává společným dílem Ducha svatého a Církve.

798

1108

1092 Při tomto svátostném rozdávání Kristova tajemství Duch svatý působí týmž způsobem jako v jiných dobách ekonomie spásy: připravuje Církev na setkání s jejím Pánem; připomíná Krista a představuje ho víře shromáždění; zpřítomňuje Kristovo tajemství svou proměňující mocí; a konečně Duch společenství spojuje Církev s životem a posláním Kristovým.

737

DUCH SVATÝ PŘIPRAVUJE NA PŘIJETÍ KRISTA

1093 Duch svatý naplňuje ve svátostné ekonomii předobrazy Staré smlouvy. Protože Kristova Církev byla „podivuhodně připravována v dějinách izraelského národa a ve „Sta-

762

⁴ Srov. Jan 20,21-23.

⁵ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 7.

⁶ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 7.

⁷ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 7; srov. také 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 50.

121

1081

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (1) Velikonoční tajemství v čase Církve

řím zákoně“,⁸ liturgie Církve uchovává jako nedílnou a nenahraditelnou část některé prvky starozákonní bohoslužby tím, že je přijímá za své:

- hlavně čtení ze Starého zákona;
- modlitbu žalmů;
- a především památku spásných událostí a předobrazovaných skutečností, které dosáhly svého naplnění v Kristově tajemství (zaslíbení a smlouva, odchod z Egypta a velikonoční beránek, království a chrám, vyhnání a návrat).

2585

1094 Právě na této harmonii dvou zákonů⁹ se rozvíjí velikonoční katecheze Pána,¹⁰ potom i apoštolů a církevních Otců. Tato katecheze odhaluje, co zůstávalo skryto v liteře (doslovném znění) Starého zákona, totiž Kristovo tajemství. Nazývá se „typologickou“, neboť odhaluje Kristovu novost od „předobrazů“ (typů), které ho ohlašovaly skutky, slovy a symboly první smlouvy. Skrze toto nové čtení v Duchu pravdy, které vychází od Krista, se předobrazy odhalují.¹¹ Tak potopa a Noemova archa, stejně jako oblak a přechod přes Rudé moře, předobrazovaly spásu skrze křest,¹² voda ze skály byla předobrazem Kristových duchovních darů;¹³ mana na poušti pak předobrazem Eucharistie, „pravého chleba z nebe“.¹⁴

128-130

1095 Proto Církev, zvláště v adventní a postní době a především při velikonoční vigílii, znovu čte a prožívá všechny tyto velké události dějin spásy v „dnes“, tedy v přítomné chvíli své liturgie. To vše však vyžaduje, aby katecheze napomáhala věřícím otevírat se tomuto duchovnímu chápání ekonomie spásy, jak ji liturgie Církve ukazuje a dává nám ji prožívat.

281

117

1096 *Židovská liturgie a křesťanská liturgie.* Lepší poznání víry a náboženského života židovského národa, jak se ještě dnes vyznává a žije, může napomáhat k lepšímu pochopení jistých rysů křesťanské liturgie. Pro židy i pro křesťany je Písmo svaté podstatnou částí jejich liturgií: skrze hlásání Božího slova, skrze odpověď na toto slovo, modlitbu chvály a přimluvu za živé i za mrtvé, skrze dovolávání se Božího milosrdenství. Bohoslužba slova, se svou vyhraněnou strukturou, má původ v židovské modlitbě. Denní modlitba Církve a jiné liturgické texty a formule mají v ní své odpovídající vzory, stejně jako samy formule našich nejučtyhodnějších modliteb, včetně modlitby „Otče náš“. I eucharistické modlitby jsou inspirovány vzory židovské tradice. Vztah mezi židovskou a křesťanskou liturgií, ale i rozdílnost jejich obsahu, je zvláště patrný o velkých svátcích liturgického roku, jako jsou Velikonoce. Křesťané i židé slaví Velikonoce: u židů jsou to Velikonoce dějin, zaměřené do budoucnosti; u křesťanů Velikonoce dovršené smrtí a zmrtvýchvstáním Krista, i když ještě v očekávání konečného dokonání.

1174

1352

840

1097 V *liturgii Nové smlouvy* je každý liturgický úkon, zvláště slavení Eucharistie a svátostí, setkáním Krista s Církví. Liturgické shromáždění odvozuje svou jednotu ze „společenství Ducha svatého“, který shromažďuje Boží děti v jediném Kristově Těle. Převyšuje lidskou, rasovou, kulturní a společenskou příbuznost.

1098 Shromáždění se má *připravovat* na setkání se svým Pánem, aby bylo „lidem ochotným“. Tato příprava srdcí je společným dílem Ducha svatého a shromáždění, zvláště jeho služebníků. Milost Ducha svatého se snaží vzbudit víru, obrácení srdce a plné přijetí Otcovy vůle. Toto rozpoložení je předpokladem pro přijetí jiných milostí, nabízených při samotném slavení, a pro plody nového života, které má v budoucnu přinést.

1430

DUCH SVATÝ PŘIPOMÍNÁ KRISTOVO TAJEMSTVÍ

⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 2.

⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 14-16.

¹⁰ Srov. Lk 24, 13-49.

¹¹ Srov. 2 Kor 3, 14-16.

¹² Srov. 1 Petr 3, 21.

¹³ Srov. 1 Kor 10, 1-6.

¹⁴ Srov. Jan 6, 32.

91

1154

103, 131

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (1) Velikonoční tajemství v čase Církve

1099 Duch a Církev spolupracují na tom, aby v liturgii představili Krista a jeho dílo spásy. Liturgie je názornou *připomínkou* tajemství spásy, zvláště v Eucharistii a analogickým způsobem v ostatních svátostech. Duch svatý je živou pamětí Církve.¹⁵

1100 *Boží slovo*. Duch svatý připomíná liturgickému shromáždění na prvním místě smysl události spásy tím, že dává život Božímu slovu, které je hlášáno, aby bylo přijato a žito:

„Mimořádný význam má při slavení liturgie Písmo svaté. Z něho jsou vybrána čtení, která se vykládají v homilii, a žalmy, které se zpívají. Z jeho inspirace a podnětů se zrodily liturgické modlitby, orace a hymny; z něho dostávají liturgické úkony a znamení svůj význam.“¹⁶

1101 Duch svatý dává lektorům i posluchačům duchovní chápání Božího slova, podle toho, jak je disponováno jejich srdce. Slovy, úkony a symboly, jež vytvářejí osnovu liturgického slavení, uvádí Duch svatý věřící i služebníky do živého vztahu s Kristem, který je Slovem a Obrazem Otce, aby mohli dát proniknout ve svém životě tím, co slyší, nazírají a konají při liturgické slavnosti.

117

1102 „Slovo spásy víru v srdci nevěřících vzbuzuje a v srdci věřících živí; vírou vzniká a roste shromáždění věřících.“¹⁷ Hlásání Božího slova není jen vyučováním: naléhá na *odpověď víry*, která má znamenat přisvědčení a přistoupení na smlouvu mezi Bohem a jeho lidem. A Duch svatý uděluje milost víry, posiluje ji a dává jí růst ve společenství. Liturgické shromáždění je především společenstvím víry.

143

1103 *Anamnéze*. Slavení liturgie se vždy vztahuje ke spasitelným zásahům Boha do dějin. „Toto zjevování se uskutečňuje činy a slovy, které navzájem vnitřně souvisejí,... slova pak hlásají tyto skutky a objasňují tajemství v nich obsažená.“¹⁸ V liturgii slova Duch svatý „připomíná“ shromáždění vše, co pro nás Kristus vykonal. Podle povahy liturgických úkonů a obřadních tradic církví „činí liturgická slavnost připomínku“ podivuhodných Božích děl více či méně rozvinutou anamnézou. Duch svatý, který tím vzbudí paměť Církve, vyvolá pak díkyvzdání a chválu (*doxologii*).

1362

DUCH SVATÝ ZPŘÍTOMŇUJE KRISTOVO TAJEMSTVÍ

1104 Křesťanská liturgie nepřipomíná pouze události, které způsobily naši spásu; ona je zpřítomňuje. Kristovo velikonoční tajemství se slaví, a ne jen opakuje; opakují se jednotlivé liturgické celebrace; v každé z nich dochází k vylití Ducha svatého, který zpřítomňuje jediné Tajemství.

1085

1105 *Epikleze* („svolávání-na“) je prosba, kterou kněz naléhavě prosí Otce, aby seslal Ducha Posvětitel, aby se obětní dary staly tělem a krví Kristovou a aby věřící, až je přijmou, aby se také stali živou obětí Bohu.

1153

1106 Epikleze je zároveň anamnézou srdcem každého slavení svátostí, zvláště však Eucharistie:

„Ptáš se, jak se chléb stane Kristovým tělem a víno... Kristovou krví? Já ti to řeknu: Duch svatý sestoupí a uskuteční to, co převyšuje každé slovo a každé pomyšlení... Může ti stačit, když víš, že k tomu dochází působením Ducha svatého týmž způsobem, jakým Pán ze Svaté Panny a působením Ducha svatého vzal na sebe tělo sám ze sebe a sám v sobě.“¹⁹

1375

1107 Proměňující síla Ducha svatého v liturgii urychluje příchod Království a dokonání tajemství spásy. Dává nám v očekávání a v naději skutečně předjímat plné společenství

2816

Schválený text Katechismu katolické Církve (KKC) a opravy-odchyly od tištěného textu KKC
Doplňky, které schválený text KKC neobsahuje.¹⁵ Srov. Jan 14,26.¹⁶ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 24.¹⁷ 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 4.¹⁸ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 2.¹⁹ Sv. Jan Damašský, *De fide orthodoxa*, 4.13: PG 94, 1142A.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (1) Velikonoční tajemství v čase Církve

Nejsvětější Trojice. Duch, poslaný Otcem, který vyslyší epiklezi Církve, dává život těm, kteří ho přijímají, a stává se proto již od nynějška „závdavkem“ jejich dědictví.²⁰

SPOLEČENSTVÍ DUCHA SVATÉHO

1108 Cílem poslání Ducha svatého v každé liturgické činnosti je uvádět do společenství s Kristem a tak utvářet jeho Tělo. Duch svatý je jako míza Otcova vinného kmene, který přináší svůj plod na ratolestech.²¹ V liturgii dochází k nejužší spolupráci mezi Duchem svatým a Církví. On, Duch společenství, stále zůstává v Církvi, a proto je Církev velkou svátostí božského společenství, které shromažďuje rozptýlené Boží děti. Neoddělitelným plodem Ducha v liturgii je společenství s Nejsvětější Trojicí a bratrské společenství.²²

788

1091

775

1109 Epikleze je také prosbou, aby se plně uskutečnilo společenství shromáždění v Kristově tajemství. „Milost našeho Pána Ježíše Krista, láska Otcova a společenství Ducha svatého“ (2 Kor 13,13) mají s námi vždycky zůstávat a přinášet plody i mimo slavení Eucharistie. Církev tedy prosí Otce, aby seslal Ducha svatého, který učiní ze života věřících živou oběť Bohu: prostřednictvím duchovní přeměny ke Kristově podobě, péčí o jednotu Církve a účastí na jejím poslání vydáváním svědectví a službou lásky.

1368

Souhrn

1110 Církev v liturgii chválí Boha Otce a klaní se mu jako zdroji všeho požehnání stvoření a spásy, kterým nás zahrnul ve svém Synu, aby nám dal Ducha synovství.

1111 Kristovo dílo v liturgii je svátostné, protože jeho tajemství spásy je v ní zpřítomněno mocí jeho Ducha svatého; protože jeho tělo, jímž je Církev, je jako svátost (znamení a nástroj), v níž Duch svatý rozděluje tajemství spásy; protože liturgickými úkony se Církev putující v čase již podílí na nebeské liturgii tím, že ji okouší.

1112 Posláním Ducha svatého v liturgii Církve je připravovat shromáždění na setkání s Kristem; připomínat a ukazovat Krista víře shromáždění; zpřítomňovat a aktualizovat, tedy přibližovat novému chápání, Kristovo spásné dílo svou proměňující mocí a přispět, aby dar společenství přinášel v Církvi plody.

2. ČLÁNEK

VELIKONOČNÍ TAJEMSTVÍ VE SVÁTOSTECH CÍRKVE

1113 Celý liturgický život se soustřeďuje okolo eucharistické oběti a svátostí.²³ V Církvi je sedm svátostí: křest, biřmování, Eucharistie, smíření, pomazání nemocných, kněžství a manželství.²⁴ V tomto článku se probírá, co je společné sedmi svátostem z věroučného hlediska. Co mají společné při udělování, to bude vyloženo v druhé kapitole, zatímco tím, co je každé z nich vlastní, se bude zabývat druhá část.

1210

I. Kristovy svátosti

²⁰ Srov. Ef 1,14; 2 Kor 1,22.

²¹ Srov. Jan 15,1-17; Gal 5,22.

²² Srov. 1 Jan 1,3-7.

²³ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 6.

²⁴ Srov. 2. lyonský koncil: DS 860; Florentský koncil: DS 1310; Tridentský koncil: DS 1601.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (1) Velikonoční tajemství v čase Církve

1114 „Opírajíce se o učení svatých Písem, apoštolských Tradic a o jednomyslné smýšlení... Otců“ vyznáváme, „že všechny svátosti Nového zákona ustanovil náš Pán, Ježíš Kristus“.²⁵

1115 Ježíšova slova i skutky během jeho skrytého života i jeho veřejné činnosti byly již spásné. Předjímalý moc jeho velikonočního tajemství. Hlásaly a připravovaly na to, co míní darovat své Církvi, až vše dokoná. Tajemství Kristova života tvoří základy toho, co nyní Kristus rozděljuje ve svátostech prostřednictvím služebníků své Církve, protože „to, co bylo na našem Spasiteli viditelné, to přešlo do jeho tajemství“.²⁶

512-560

1116 Svátosti jsou „Boží veledíla“ Nové a věčné smlouvy, „síly, které vycházejí“ z Kristova Těla,²⁷ stále živého a oživujícího, jsou to zásahy Ducha svatého, působícího v jeho Těle, jímž je Církev.

774

1504

II. Svátosti Církve

1117 Církev skrze Ducha svatého, který ji „uvádí do veškeré pravdy“, postupně rozpoznala tento poklad přijatý od Krista, a upřesnila „udílení“ svátostí stejně, jako to učinila s kánodem božských Písem a učením víry jako věrná správkyň Božích tajemství.²⁸ Tak byla Církev schopna během staletí rozpoznat, že mezi jejími liturgickými obřady je jich sedm, které jsou ve vlastním slova smyslu svátostmi ustanovenými Pánem.

120

1118 Svátosti jsou „svátostmi Církve“ ve dvojím významu: jsou „z ní“ a „pro ni.“ Jsou „z Církve“ proto, že ona je svátostí Kristovy činnosti; on v ní působí díky seslání Ducha svatého. A jsou „pro Církev“; jsou to totiž „svátosti, které vytvářejí Církev“,²⁹ neboť ukazují a sdílejí lidem, především v Eucharistii, tajemství společenství s Bohem, Láskou, Jedním ve třech osobách.

1396

1119 Církev působí ve svátostech jako „kněžské společenství“, „organicky uspořádané“,³⁰ protože tvoří s Kristem-Hlavou „jakoby jedinou mystickou osobu“.³¹ Kněžský lid se křtem a biřmováním stává způsobilý slavit liturgii; na druhé straně někteří věřící, „poznamenání svátostí kněžství, jsou ustanoveni k tomu, aby ve jménu Kristově řídili Církev Božím slovem a milostí“.³²

792

1120 Služba udílená svěcením nebo *služebné kněžství*³³ je ve službě křestního kněžství. Zaručuje, že ve svátostech opravdu působí Kristus skrze Ducha svatého k prospěchu Církve. Poslání spásy, kterou Otec svěřil svému vtělenému Synu, je svěřeno apoštolům a jejich nástupcům; ti dostávají Ježíšova Ducha, aby působili jeho jménem a v jeho osobě.³⁴ Posvěcený služebník je tedy svátostné pouto, které spojuje liturgický úkon s tím, co říkali a konali apoštolové, a skrze ně s tím, co říkal a konal Kristus, zdroj a základ svátostí.

1547

1121 Tři svátosti: křtu, biřmování a kněžství udělují kromě milosti svátostné *znamení* nebo „pečeť“, skrze něž se křesťan podílí na Kristově kněžství a je zařazen v Církvi do různých stavů a funkcí. Toto připodobnění Kristu a Církvi, uskutečněné Duchem, je nezničitelné;³⁵ zůstává v křesťanu navždy jako pozitivní dispozice pro milost, jako příslib a záru-

1272, 1304
1582

²⁵ Tridentský koncil: DS 1600-1601.

²⁶ Sv. Řehoř Veliký, *Sermones*, 74, 2: PL 54, 398A.

²⁷ Srov. Lk 5,17; 6,19; 8,46.

²⁸ Srov. Mt 13,52; 1 Kor 4,1.

²⁹ Sv. Augustin, *De civitate Dei*, 22,17; srov. sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III,64,2, ad 3.

³⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.

³¹ Pius XII., encyklika *Mystici Corporis*.

³² 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.

³³ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 10.

³⁴ Srov. Jan 20,21-23; Lk 24,47; Mt 28,18-20.

³⁵ Tridentský koncil: DS 1609.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (1) Velikonoční tajemství v čase Církve

ka Boží ochrany a jako povolání k bohoslužbě a ke službě Církvi. Proto tyto svátosti může člověk přijmout jen jednou.

III. Svátosti víry

1122 Kristus vyslal své apoštoly, aby bylo v jeho jménu „hlášáno pokání, aby všem národům... byly odpuštěny hříchy“ (Lk 24,47). „Jděte tedy, získávejte za učedníky všechny národy, křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“ (Mt 28,19). Poslání křtít je tedy svátostné poslání, je zahrnuto v poslání hlásat evangelium, protože svátost se připravuje *Božím slovem a vírou*, která znamená souhlas s tímto slovem:

1236

„Boží lid se shromažďuje nejprve slovem Boha živého... kázání slova se vyžaduje přímo při udělování svátostí; vždyť jde o svátosti víry, která se rodí ze slova a je jím živena.“³⁶

1123 „Svátosti jsou určeny k posvěcování člověka, k budování Kristova Těla a k Boží oslavě; jako znamení však mají také vzdělávací význam. Víru nejen předpokládají, ale také ji slovy a věcmi živí, posilují a vyjadřují. Proto se nazývají svátosti *víry*.“³⁷

1154

1124 Víra Církve předchází víru věřícího, který je vyzýván, aby ji přijal. Když Církev slaví svátosti, vyznává víru, kterou přijala od apoštolů. Odtud starobylé rčení: „*Lex orandi, lex credendi*.“³⁸ Zákon modlitby je zákonem víry, Církev věří tak, jak se modlí. Liturgie je ustavujícím prvkem svaté a živé tradice.³⁹

166

1327
78

1125 Z tohoto důvodu nemůže služebník nebo společenství libovolně měnit nebo upravovat žádný svátostný obřad. Ani nejvyšší církevní autorita nemůže měnit liturgii, jak se jí zlíbí. Může to učinit jedině v poslušnosti víry a v posvátné úctě k tajemství liturgie.

1205

1126 Ostatně, vzhledem k tomu, že svátosti vyjadřují a rozvíjejí společenství víry v Církvi, je *lex orandi* jedno z podstatných měřítek dialogu, který se snaží znovu dosáhnout jednoty křesťanů.⁴⁰

815

IV. Svátosti spásy

1127 Jsou-li svátosti důstojně slaveny ve víře, udělují milost, jejímž jsou znamením.⁴¹ Jsou *účinné*, protože v nich působí sám Kristus: on křtí, on působí ve svých svátostech, aby uděloval milost, jejímž znamením je svátost. Otec vždycky vyslyší modlitbu Církve svého Syna, která v epiklezi každé svátosti vyjadřuje svou víru v moc Ducha. Jako oheň proměňuje v plameny všechno, čeho se dotkne, tak Duch svatý proměňuje v božský život všechno, co je podrobno jeho moci.

1084

1105

696

1128 Takový je význam tvrzení Církve,⁴² že svátosti působí *ex opere operato* (prostým udělením), tedy z moci Kristova spásného díla, které bylo dokonáno jednou provždy. Z toho vyplývá, že „svátost se neuskutečňuje spravedlností člověka, který ji uděluje nebo přijímá, ale mocí Boží.“⁴³ Kdykoli se slaví svátost tak, jak ji zamýšlí Církev, působí v ní a skrze ni Kristova moc i moc jeho Ducha nezávisle na osobní svatosti toho, kdo ji uděluje. Plody svátostí však závisí také na duchovním rozpoložení toho, kdo je přijímá.

1584

1257, 2003

³⁶ 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 4.

³⁷ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 59.

³⁸ Anebo: *Legem credendi lex statuat supplicandi*“, podle Prospera Akvitánského, *Epistulae*, 217 (V. století): PL 45, 1031.

³⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 8.

⁴⁰ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*) 2 a 15.

⁴¹ Srov. Tridentýský koncil: DS 1605 a 1606.

⁴² Srov. Tridentýský koncil: DS 1608.

⁴³ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III, 68, 8.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (1) Velikonoční tajemství v čase Církve

1129 Církev tvrdí, že svátosti Nové smlouvy jsou pro věřící *nutné ke spáse*.⁴⁴ „Svátostná milost“ je milost Ducha svatého, která je darována Kristem a má své charakteristické vlastnosti u každé svátosti. Duch uzdravuje a proměňuje ty, kteří svátosti přijímají, tak, že je připodobňuje Božímu Synu. Plodem svátostného života je to, že Duch synovství zbožšťuje⁴⁵ věřící tím, že je životně spojuje s jediným Synem, Spasitelem.

460

V. Svátosti věčného života

1130 Církev slaví tajemství svého Pána „dokud on nepřijde“ a dokud nebude „Bůh všechno ve všem“ (1 Kor 11,26; 15,28). Liturgie je od apoštolské doby přitahována ke svému konci toužebným vzdycháním Ducha v Církvi „*Marana tha!*“ (1 Kor 16,22). Liturgie tak sdílí Ježíšovu touhu: „Toužebně jsem si přál jít s vámi tohoto beránka... dokud se nenaplní v Božím království“ (Lk 22,15-16). V Kristových svátostech Církev již dostává závdavek svého dědictví, má již účast na věčném životě, i když zatím ještě „očekává v blažené naději slavný příchod našeho velikého Boha a Spasitele Ježíše Krista“ (Tit 2,13). „Duch a nevěsta volají: „Přijď... Přijď Pane Ježíši!““ (Zj 22,17.20).

2817

950

Svatý Tomáš shrnuje různé rozměry svátostného znamení takto: „Svátost je znamení připomínající minulost, totiž utrpení Páně; je znaméním poukazujícím na plody, které v nás působí jeho utrpení, totiž milost; je prorockým znaméním, které ohlašuje předem budoucí slávu.“⁴⁶

Souhrn

1131 Svátosti jsou účinná znamení milosti, ustanovená Kristem a svěřená Církvi, jimiž se nám uděluje božský život. Viditelné obřady, jimiž jsou svátosti slaveny, znamenají a zjednávají milosti, které jsou vlastní každé svátosti. Svátosti přinášejí plody v těch, kteří je přijímají s požadovanými předpoklady.

1132 Církev slaví svátosti jako kněžské společenství rozčleněné v kněžství křestní a kněžství služebné (udělované svěcením).

1133 Duch svatý připravuje ke svátostem Božím slovem a vírou, která přijímá slovo v ochotných srdcích. Tak mohou svátosti být posilou a výrazem víry.

1134 Ovoce svátostného života je povahy zároveň osobní i církevní. Z jedné strany je tímto ovocem pro každého věřícího život pro Boha v Ježíši Kristu; na druhé straně toto ovoce znamená pro Církev růst v lásce a v poslání vydávat svědectví.

⁴⁴ Srov. Tridentský koncil: DS 1604.

⁴⁵ Srov. 2 Petr 1,4.

⁴⁶ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III, 60, 3.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (2) Svátostné slavení velikonočního tajemství

DRUHÁ KAPITOLA

SVÁTOSTNÉ SLAVENÍ VELIKONOČNÍHO TAJEMSTVÍ

1135 Katecheze liturgie zahrnuje především pochopení svátostné ekonomie (*první kapitola*). V tomto světle se objeví novost jejího *slavení*. Tato kapitola se tedy bude zabývat slavením svátostí Církve. Bude vysvětleno, co je v různých liturgických tradicích společné slavení sedmi svátostí; co má každá z nich zvláštního, to bude předloženo později. Tato základní katecheze slavení svátostí odpoví na první otázky, které věřící kladou, mluví-li se o této věci:

- kdo slaví?
- jak slavit?
- kdy slavit?
- kde slavit?

1. ČLÁNEK

SLAVENÍ LITURGIE CÍRKVE

I. Kdo slaví?

1136 Liturgie je činnost „*Krista úplně celého*“ (Christus totus). Ti, kdo ji slaví zde, prostřednictvím znamení, jsou již v nebeské liturgii, kde slavení je úplným společenstvím a svátkem.

795
1090

CELEBRANTI NEBESKÉ LITURGIE

2642

1137 Zjevení svatého Jana, které se čte v liturgii Církve, nám především odhaluje, že „trůn stál v nebi a na tom trůnu (Někdo)... seděl“ (Zj 4,2): „Pán“ (Iz 6,1).¹ A pak tam stojí Beránek, ten zabitý (Zj 5,6).² Kristus ukřižovaný a vzkříšený, jediný Velekněz pravé svatyně,³ týž, „který obětuje a je obětován, který dává a je dáván“.⁴ Konečně „řeka živé vody“, která pramení „zpod trůnu Božího a Beránkova“ (Zj 22,1), jeden z nejkrásnějších symbolů Ducha svatého.⁵

662

1138 Na službě chvály Bohu a na naplnění jeho plánu se podílejí všichni „obnovení“ v Kristu: nebeské mocnosti,⁶ všechno stvoření (čtyři živé bytosti), služebníci Staré i Nové smlouvy (čtyřicet stárců), nový Boží lid (sto čtyřicet tisíc),⁷ zvláště mučedníci, „kteří byli zabití pro Boží slovo“ (Zj 6,9-11), nejsvětější Matka Boží,⁸ a konečně „tak veliký zástup, že by ho nikdo nespočítal, ze všech národů, plemen a jazyků“ (Zj 7,9).

335

1370

1139 Duch a Církev nám dávají možnost podílet se na této nebeské liturgii, když ve svátostech slavíme tajemství spásy.

CELEBRANTI SVÁTOSTNÉ LITURGIE

¹ Srov. Ez 1,26-28.² Srov. Jan 1,29.³ Srov. Žid 4,14-15; 10,19-21; atd.⁴ Liturgie sv. Jana Zlatoústého, anafora.⁵ Srov. Jan 4,10-14; Zj 21,6.⁶ Srov. Zj 4-5; Iz 6,2-3.⁷ Srov. Zj 7,1-8; 14,1.⁸ Žena: srov. Zj 12; Nevěsta Beránkova: srov. Zj 21,9.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (2) Svátostné slavení velikonočního tajemství

1140 Liturgii slaví celé *společenství*, Kristovo Tělo spojené se svou Hlavou. „Liturgické úkony nejsou soukromé úkony, nýbrž slavnostní projevy Církve. Církev je však svátost jednoty. Je to svatý lid, sjednocený a uspořádaný pod vedením biskupů. Proto tyto úkony přísluší celému tělu Církve, jsou projevem celého těla a na celé tělo působí. Jednotlivých údů se však týkají různým způsobem podle různých stavů, úkolů a činné účasti.“⁹ Proto „kdykoliv obřady svou povahou vyžadují, aby se konaly společně s přítomností a aktivní účastí věřících, je třeba zdůraznit, že takový způsob má přednost v rámci možnosti před tím, aby obřady konali jednotlivci jakoby soukromě“.¹⁰

1141 Shromáždění, které slaví liturgii, je společenství pokřtěných, kteří „jsou svým znovuzrozením a pomazáním od Ducha svatého posvěceni na duchovní dům a svaté kněžstvo, aby... přinášeli duchovní oběti“.¹¹ Toto „všeobecné kněžství“ je kněžství Krista, jediného Kněze, na němž se podílejí všechny jeho údy.¹²

„Matka Církev si velmi přeje, aby všichni věřící byli vedeni k plné, uvědomělé a aktivní účasti na liturgických úkonech, jak ji vyžaduje sama povaha liturgie. K takové účasti je křesťanský lid jako „vyvolený lid, královské kněžstvo, svatý národ, lid patřící Bohu jako vlastnictví“¹³ (1 Petr 2,9) mocí křtu oprávněn i zavázán.“¹⁴

1142 Avšak „údy nemají všechny stejnou činnost“ (Řím 12,4). Někteří z nich jsou Bohem povolány, v Církvi a Církví, aby konaly zvláštní službu společenství. Tito služebníci jsou vybráni a posvěceni svátostí kněžství, kterou je Duch svatý uschopňuje k tomu, aby jednali v osobě Krista-Hlavy, a tak sloužili všem údům Církve.¹⁵ Posvěcený služebník je jako „obraz“ (ikona) Krista Kněze. Služba biskupa a kněží a jáhnů ve společenství s ním se hlavně projevuje tím, že předsedá Eucharistii, protože svátost Církve se plně projevuje v Eucharistii.

1143 Aby se usnadňovala činnost všeobecného kněžství věřících, existují kromě toho jiné *zvláštní služby*, neposvěcené svátostí kněžství, jejichž funkce je určena biskupy podle liturgických tradic a pastorálních potřeb. „Také přísluhující, lektori, komentátoři a členové chrámového sboru vykonávají skutečnou liturgickou službu.“¹⁶

1144 Tímto způsobem je při slavení svátostí celé shromáždění „liturgem“, každý podle své funkce, ale „v jednotě Ducha“, který působí ve všech. „Při liturgické slavnosti každý služebník Církve i každý věřící má v rámci své funkce konat *jenom* to, ale i *všechno* to, co mu přísluší z povahy věci a podle liturgických předpisů“.¹⁷

II. Jak slavit?

ZNAMENÍ A SYMBOLY 1333-1340

1145 Slavení svátostí je protkáno znameními a symboly. Podle božské pedagogiky spásy má jejich význam své kořeny v díle stvoření a v lidské kultuře, upřesňuje v událostech Staré smlouvy a plně se zjevuje v Kristově osobě a díle.

⁹ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 26.

¹⁰ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 27.

¹¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 10.

¹² Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 10; 34; také 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 2.

¹³ Srov. 1 Petr 2,4-5.

¹⁴ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 14.

¹⁵ Srov. 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 2 a 15.

¹⁶ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 29.

¹⁷ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 28.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (2) Svátostné slavení velikonočního tajemství

1146 Znamení světa lidí. Znamení a symboly zaujímají v lidském životě důležité místo. Člověk jako bytost tělesná a zároveň duchová vyjadřuje a vnímá duchovní skutečnosti prostřednictvím hmotných znamení a symbolů. Jako bytost společenská má zapotřebí znamení a symbolů, aby mohl komunikovat s druhými prostřednictvím řeči, gest a činů. Totéž činí i ve vztahu k Bohu.

1147 Bůh hovoří k člověku skrze viditelné stvoření. Hmotný vesmír se představuje rozumu člověka, aby v něm četl stopy svého Stvořitele.¹⁸ Světlo a noc, vítr a oheň, voda a země, strom i ovoce, mluví o Bohu a symbolizují zároveň jeho velikost i jeho blízkost.

299

1148 Tyto vnímatelné skutečnosti, poněvadž jsou stvořené, se mohou stát místem, na němž se projevuje Boží činnost, která posvěcuje lidi, a činnost lidí, kteří vzdávají Bohu svou poctu. Stejně je tomu se znameními a symboly společenského života lidí: omývání, mazání olejem, lámání chleba a pití z jednoho kalicha může vyjadřovat posvěcující přítomnost Boha a vděčnost člověka k jeho Stvořiteli.

1149 Velká náboženství lidstva dosvědčují, často velmi působivě, kosmický a symbolický smysl náboženských obřadů. Liturgie Církve předpokládá, přebírá a posvěcuje prvky stvoření a lidské kultury tím, že jim udílí důstojnost jako znamení milosti, nového stvoření v Ježíši Kristu.

843

1150 Znamení smlouvy. Vyvolený národ dostává od Boha rozpoznávací znamení a symboly, jež charakterizují jeho liturgický život: nejsou to již jen slavení kosmických cyklů a společenské úkony, nýbrž znamení Smlouvy, symboly velkých činů, které vykonal Bůh pro svůj lid. Z těchto liturgických znamení Staré smlouvy je možno připomenout obřizku, pomazání a posvěcení králů a kněží, vkládání rukou, oběti a především Velikou noc (paschu). Církev rozpoznává v těchto znameních předobraz svátostí Nové smlouvy.

1334

1151 Znamení převzatá Kristem. Pán Ježíš při svém kázání často užívá znamení stvoření, aby usnadnil chápání tajemství Božího království.¹⁹ Uzdravuje, anebo dodává důrazu svému kázání hmotnými znameními nebo symbolickými gesty.²⁰ Dává nový význam faktům a znamením Staré smlouvy, zvláště odchodu Židů z Egypta a velikonočnímu beránkovi,²¹ protože on sám je smyslem všech těchto znamení.

1335

1152 Svátostná znamení. Po Letnicích Duch svatý posvěcuje svou Církev prostřednictvím svátostných znamení. Svátosti Církve neruší celé bohatství znamení a symbolů vesmíru a společenského života, ale očišťují je a doplňují. Nadto jsou svátosti naplněním typů a předobrazů Staré smlouvy, znamenají a uskutečňují spásu, kterou zjednal Kristus, a předem zobrazují a předjímají nebeskou slávu.

SLOVA A ÚKONY

1153 Každé slavení svátosti je setkání Božích dětí se svým Otcem v Kristu a v Duchu svatém a takové setkání se projevuje jako dialog – skrze úkony a slova. I když symbolické úkony jsou již samy o sobě řečí, je přesto nutné, aby Boží slovo a odpověď víry doprovázely a oživovaly tyto úkony tak, aby semeno Království přinášelo svůj plod v dobré půdě. Liturgické úkony naznačují znameními to, co vyjadřuje Boží slovo: nezaslouženou Boží iniciativu a zároveň odpověď víry jeho lidu.

1335

1154 Bohoslužba slova je nedílnou částí svátostného slavení. K tomu, aby se živila víra věřících, mají být dobře využita znamení Božího slova: kniha slova (lekcionář nebo evangeliář), pocta, jež se jí prokazuje (průvod, okuřování, svíce), místo, odkud je hlášáno

1100

103

¹⁸ Srov. Mdr 13,1; Řím 1,19-20; Sk 14,17.¹⁹ Srov. Lk 8,10.²⁰ Srov. Jan 9,6; Mk 7,33-35; 8,22-25.²¹ Srov. Lk 9,31; 22,7-20.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (2) Svátostné slavení velikonočního tajemství

(ambon), jeho slyšitelné a srozumitelné přednášení, homilie celebranta, který navazuje na jeho hlásání, odpovědi shromáždění (hromadný souhlas, rozjímavé žalmy, litanie, vyznání víry...).

1155 Slova a úkony v liturgii patří neoddělitelně k sobě ve své funkci znamení a poučování, jsou neoddělitelné i při uskutečňování toho, co znamenají. Duch svatý nejen dává chápat Boží slovo tím, že vzbuzuje víru, ale svátostmi také uskutečňuje Boží „veledíla“ zvěstovaná slovem; on zpřítomňuje a sdílí dílo Otce, dokonané milovaným Synem.

1127

ZPĚV A HUDBA

1156 „Církevní hudební tradice představuje nedocenitelný poklad, který vyniká nad ostatní umělecké projevy především tím, že je to bohoslužebný zpěv vázaný na slova liturgie, a tak tvoří nezbytnou nebo integrující součást slavné liturgie.“²² Skládání a zpěv inspirovaných žalmů byly již úzce spojeny s liturgickými slavnostmi Staré smlouvy. Církev pokračuje v této tradici a rozvíjí ji: „Když mezi sebou mluvíte, (užívejte slov) ze žalmů, chvalozpěvů a duchovních písní; ze srdce zpívejte a hřejte Pánu“ (Ef 5,19).²³ „Kdo zpívá, dvakrát se modlí.“²⁴

1157 Zpěv a hudba vykonávají svou funkci znamení tím výrazněji, čím těsněji jsou spjaty s liturgickým děním,²⁵ a to podle tří hlavních měřítek: výrazná krása modlitby, jednomyslná účast shromáždění v určených chvílích a slavnostní ráz obřadů. Tímto způsobem se podílejí zpěv a hudba na tom, k čemu směřují slova i liturgické úkony: k Boží oslavě a posvěcení věřících.²⁶

2502

„Kolik slz jsem proléval, když jsem naslouchal melodiím tvých hymnů a písní, které sladce zaznívaly ve tvém chrámu! Mocné pohnutí: ty melodie vtékaly do mých uší a kapaly do mého srdce pravdu, vzbuzujíce v něm vroucí pocit zbožnosti. Dělal mi dobře slzy, které vytékaly.“²⁷

1158 Soulad znamení (zpěvu, hudby, slov a úkonů) je zde tím výraznější a plodnější, čím více se vyjadřuje v *kulturním bohatství*, vlastním Božímu lidu, který slaví liturgii.²⁸ Proto je třeba „lidový náboženský zpěv promyšleně podporovat. Jde o to, aby při soukromých a veřejných pobožnostech i přímo při liturgických úkonech“, podle předpisů Církve, „mohly znít hlasy věřících“.²⁹ Nicméně „texty určené pro církevní zpěv ať jsou v souladu s katolickou naukou a ať jsou vybírány především z Písma svatého a z liturgických textů“.³⁰

1201

1674

POSVÁTNÉ OBRAZY

476-477,
2129-2132

1159 Posvátný obraz, liturgická ikona, představuje především *Krista*. Nemůže představovat neviditelného a nepochopitelného Boha; vtělení Božího Syna zahájilo novou „ekonomii“ obrazů:

„Kdysi Bůh, který nemá ani tělo, ani podobu, nemohl být vůbec představován obrazem. Avšak nyní, když se dal vidět v těle a žil mezi lidmi, mohl vytvořit obraz toho, co jsem viděl z Boha... Otevřenýma očima nazíráme slávu Pána.“³¹

1160 Křesťanská ikonografie přepisuje obrazem evangelní poselství, které Písmo svaté předává prostřednictvím slova. Obraz a slovo se navzájem osvětlují:

²² 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 112.

²³ Srov. Kol 3,16-17.

²⁴ Srov. sv. Augustin, *Enarratio in Psalmos*, 72,1.

²⁵ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 112.

²⁶ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 112.

²⁷ Sv. Augustin, *Confessiones* (Vyznání), 9,6,14.

²⁸ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 119.

²⁹ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 118.

³⁰ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 121.

³¹ Sv. Jan Damašský, *De sacris imaginibus orationes*, 1,16: PG 96, 1245A.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (2) Svátostné slavení velikonočního tajemství

„Zkrátka řečeno, uchováváme nedotčené všechny církevní tradice nám předané ať písemně nebo ústně. Jedna z nich se týká též malířského znázornění obrazu, které souhlasí s hlášením evangelijních událostí a slouží nám vhodně k potvrzení pravého, a ne příznačného vtělení Božího Slova a k jinému podobnému prospěchu. Neboť ty věci, které odkazují jedna na druhou, mají bezpochyby i reciproční význam.“³²

1161 Všechna znamení ve slavení liturgie se vztahují ke Kristu: stejný cíl mají i posvátné obrazy Matky Boží a svatých, protože znamenají Krista, který je v nich oslaven. Ukazují „zástup svědků“ (Žid 12,1), kteří se i nadále podílejí na spáse světa a s nimiž jsme spojeni, zvláště při slavení svátostí. To, co se prostřednictvím jejich obrazů představuje naší víře, je člověk, stvořeného „k Božímu obrazu“, konečně proměněný „k jeho podobě“, ³³ a představují se dokonce i andělé, kteří jsou též obnovení v Kristu:

„Krátceji královskou cestou a následující božsky vnuknutou nauku našich svatých Otců a Tradici katolické Církve – víme totiž, že je to tradice Ducha svatého, který v ní přebývá – stanovíme se vši jistotou a pečlivostí, že jak znázornění drahocenného a životodárného kříže, tak ctihodné a svaté obrazy, ať malované nebo v mozaice či jiném vhodném materiálu, mají být vystavovány ve svatých chrámech Božích, na posvátných nádobách a rouchách, na stěnách i na deskách, v domech i na ulicích; ať už jsou to obrazy Pána Boha a našeho Spasitele Ježíše Krista, nebo naší neposkvrněné Paní, svaté Matky Boží, svatých, andělů, všech svatých a spravedlivých.“³⁴

1162 „Krása a barva obrazů jsou podnětem pro mou modlitbu. Je to svátek pro mé oči, stejně jako pohled na krajinu pobízí mé srdce, vzdávat Bohu slávu.“³⁵ Nazírání svatých obrazů, spojené s rozjímáním Božího slova a zpěvem liturgických hymnů, zapadá do souladu znamení obřadů, takže se slavené tajemství vrývá do paměti srdce a projeví se pak novým životem věřících.

2502

III. Kdy slavit?

LITURGICKÁ DOBA

1163 „Svatá matka Církve pokládá za svůj úkol v určité dny během roku slavit posvátnou vzpomínku na vykupitelské dílo svého božského Ženicha. Každý týden si připomíná zmrtvýchvstání Páně v den, který nazvala dnem Páně. Jednou v roce slaví zmrtvýchvstání Páně spolu s jeho svatým utrpením jako největší svátek, totiž Velikonoce. Celé Kristovo tajemství rozvíjí v ročním okruhu... Když tak oslaví jednotlivá tajemství vykoupění, otvírá věřícím bohatství mocných činů a zásluh svého Pána, takže je neustále v jistém smyslu zpřítomňuje, aby se s nimi věřící setkávali a aby z nich čerpali spásnou milost.“³⁶

512

1164 Boží lid znal již od dob mojžíšského zákona svátky ve stanovené dny, počínaje Velikonocemi, a tak si připomínal úchvatné činy Boha spasitele, děkoval mu za ně, udržoval vzpomínku na ně a učil nové generace řídit se podle nich v životě. V čase Církve, mezi Velikonocemi Krista, jednou provždy dokonanými, a mezi jejich naplněním v Božím království, je liturgie, slavená ve stanovené dny, zcela proniknuta novostí Kristova tajemství.

1165 Když Církev slaví Kristovo tajemství, je tepem její modlitby jedno slovo: *Dnes!*, ohlas modlitby, které ji naučil její Pán,³⁷ a ozvěna výzvy Ducha svatého.³⁸ Toto „dnes“ ži-

2659, 2836

1085

³² 2. nicejský koncil: *Concilliorum oecumenicorum decreta*, 111.

³³ Srov. Řím 8,29; 1 Jan 3,2.

³⁴ 2. nicejský koncil: DS 600.

³⁵ Sv. Jan Damašský, *De sacris imaginibus orationes*, 1,27: PG 94, 1268B.

³⁶ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 102.

³⁷ Srov. Mt 6,11.

³⁸ Srov. Žid 3,7-4,11; Ž 95,7.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (2) Svátostné slavení velikonočního tajemství

vého Boha, do něhož je člověk povolán vstoupit, je „hodina“ Ježíšových Velikonoc, jež se táhne celými dějinami a je jejich stěžejním bodem:

„Život spočinul na všech bytostech a všichni byli zaliti velkým světlem; Východ východů vpadl do vesmíru a Ten, který byl dříve než „jitřenka“ a dříve než hvězdy, nesmrtelný a nesmírný, velký Kristus, září na všechny bytosti víc než slunce. Proto pro nás, kteří v něho věříme, nastává den světla, dlouhý, věčný, který už nezhasne: mystické Velikonoce.“³⁹

DEN PÁNĚ

1166 „Podle apoštolské tradice, která má původ ode dne Kristova vzkříšení, slaví Církev velikonoční tajemství vždy osmý den, který se právem nazývá den Páně nebo neděle.“⁴⁰ Den Kristova vzkříšení je zároveň „první den týdne“, připomínka prvního dne stvoření, a „osmý den“, jímž Kristus po svém „odpočinku“ velké soboty zahajuje den, „který učinil Pán“, „den, který nezná západu“.⁴¹ „Večeře Páně“ tvoří jeho střed, protože se v ní celé společenství věřících setkává se vzkříšeným Pánem, který je zve ke své hostině.“⁴²

„Den Páně, den vzkříšení, den křesťanů, je naším dnem. Nazývá se dnem Páně právě kvůli tomu: protože v něm Pán vítězně vystoupil k Otci. Pohané jej nazývají dnem slunce: dobrá, i my jej rádi nazýváme tímto způsobem: dnes totiž vzešlo světlo světa, dnes se objevilo slunce spravedlnosti, jehož paprsky nám přináší spásu.“⁴³

1167 Neděle je v pravém smyslu dnem liturgického shromáždění, dnem, kdy se věřící shromažďují, „aby slyšeli Boží slovo a měli účast na Eucharistii. Tak slaví památku utrpení, zmrtvýchvstání a slávy Pána Ježíše a vzdávají díky Bohu, který je znovu zrodil, takže zmrtvýchvstáním Ježíše Krista mají živou naději“.⁴⁴

„Ó Kriste, když rozjímáme o podivuhodných skutcích, které jsi vykonal v tento nedělní den svého svatého vzkříšení, říkáme: Požehnán buď nedělní den, protože v něm začalo stvoření... spása světa... obnova lidského pokolení... V něm zajásalo nebe i země a celý vesmír se naplnil světlem. Požehnán buď nedělní den, protože v něm byly otevřeny brány ráje, takže Adam a všichni, kteří z něho byli vypuzeni, tam mohou beze strachu vstoupit.“⁴⁵

LITURGICKÝ ROK

1168 Nová doba vzkříšení, počínaje od velikonočního třídění jako od svého světelného zdroje, prozařuje celý liturgický rok svým jasem. Krok za krokem, z jedné i druhé strany tohoto pramene, je rok proměňován liturgií. Je to skutečné „milostivé léto Páně“ (Lk 4,19). Ekonomie spásy je činná v průběhu času, ale po svém naplnění v Ježíšových Velikonocích a po seslání Ducha svatého závěr dějin se předem zakouší „v předchutí“ a Boží království vstupuje do naší doby.

2698

1169 Proto *Velikonoce* nejsou svátkem jako ty ostatní: je to „svátek svátků“, „slavnost slavností“, stejně jako Eucharistie je svátost svátostí (velká svátost). Svatý Atanáš je nazývá „velkou nedělí“,⁴⁶ jako Svatý týden se na Východě nazývá „Velký týden“. Tajemství vzkříšení, v němž Kristus zničil smrt, proniká svou mocnou energií náš starý čas, dokud mu všechno nebude podřízeno.

1330

560

1170 Na Nicejském sněmu (roku 325) se všechny církve dohodly, aby se křesťanské Velikonoce slavily v neděli, po úplňku (14. nissanu), který nastává po jarní rovnodennosti. Úprava kalendáře na Západě v roce 1582 (nazývaná „gregoriánská“ podle papeže Řehoře XIII.), způsobila odstup

³⁹ Sv. Hippolit Římský, *De paschate*, 1-2.

⁴⁰ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 106.

⁴¹ Byzantská liturgie.

⁴² Srov. Jan 21,12; Lk 24,30.

⁴³ Sv. Jeroným, *In die dominica Paschae homilia*: CCL 78, 550, 52.

⁴⁴ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 106.

⁴⁵ Fanqith, Syrsko-antiochijské officium, svazek 6, první letní část, str. 193 b.

⁴⁶ Sv. Atanáš Alexandrijský, *Epistula festivalis*, 329: PG 26, 1366A..

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (2) Svátostné slavení velikonočního tajemství

několika dní vzhledem k východnímu kalendáři. Západní i východní církve se dnes snaží o dohodu, aby opět slavily den Pánova vzkříšení v týž den.

1171 Liturgický rok je rozvinutí různých hledisek jediného velikonočního tajemství. To platí především o řadě svátků vztahujících se k tajemství vtělení (Zvěstování, Vánoce, Zjevení Páně), které připomínají počátky naší spásy a sdělují nám prvotiny velikonočního tajemství. 524

PŘIPOMÍNKA SVĚTCŮ V LITURGICKÉM ROCE

1172 „Při slavení ročního okruhu Kristových tajemství uctívá svatá Církev se zvláštní láskou blahoslavenou Bohorodičku Marii, která je nerozlučně spjata s vykupitelským dílem svého syna. V ní Církev obdivuje a chválí nejvznešenější plod vykoupení. V ní jako v čístejším obraze s radostí nazírá to, čím sama touží a doufá zcela být.“⁴⁷ 971
2030

1173 Když Církev připomíná v ročním cyklu mučedníky a ostatní svaté, „hlásá velikonoční tajemství v těch, kteří spolu s Kristem trpěli a spolu s ním jsou oslaveni; ukazuje věřícím jejich příklad, který všechny přitahuje skrze Krista k Otci, a vyprošuje pro jejich zásluhy Boží dary“.⁴⁸ 957

DENNÍ MODLITBA CÍRKVE

1174 Kristovo tajemství, jeho vtělení a jeho Velikonoce, které slavíme v Eucharistii, především v nedělním shromáždění, proniká do času každého dne a přeměňuje jej prostřednictvím Denní modlitby Církve, „posvátného officia“.⁴⁹ Toto slavení, věrné apoštolské výzvě „neustávat v modlitbách“,⁵⁰ je sestaveno tak, aby Boží chvála posvětila celý průběh dne a noci.⁵¹ Tvoří „veřejnou modlitbu Církve“,⁵² v níž věřící (klerici, řeholníci i laikové) vykonávají královské kněžství pokřtěných. **Je-li** Denní modlitba Církve slavena „formou schválenou“ Církví, „je to opravdu hlas samé Nevěsty, která promlouvá k Ženichovi, ba ještě více: je to modlitba, kterou Kristus spolu se svým Tělem přednáší Otci“.⁵³ 2698

1175 Denní modlitba Církve se má stát modlitbou všeho Božího lidu. V ní sám Kristus „pokračuje prostřednictvím Církve ve svém kněžském úkolu“,⁵⁴ každý se jí účastní podle úlohy, kterou zastává v Církvi, a podle okolností vlastního života: kněží, poněvadž „se věnují posvátné službě duchovní správy“, protože jsou povoláni, „aby se úplně věnovali modlitbě a službě slova“,⁵⁵ řeholníci a řeholnice podle charizmatu svého života zasvěceného Bohu;⁵⁶ všichni věřící podle svých možností. „Duchovní správce ať se snaží o nedělních a větších svátcích konat v kostele modlitbu hlavních částí, zejména nešpor. I laikům se doporučuje, aby se modlili posvátné officium buď s kněžími, nebo sami společně, nebo i jednotlivě.“⁵⁷

1176 Slavit Denní modlitbu Církve vyžaduje nejen úsilí o to, aby hlas byl v souladu se srdcem, které se modlí, nýbrž i postarat se o „hlubší liturgické a biblické vzdělání, hlavně pokud jde o žalmy“.⁵⁸ 2700

1177 Hymny a modlitby na způsob litanií v Denní modlitbě Církve zapojují modlitbu žalmů do církevního roku tím, že zvýrazňují symboliku denní hodiny, liturgického údobí nebo svátku, který se slaví. Kromě toho i čtení Božího slova při každé hodině (s krátkými od-

⁴⁷ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 103.

⁴⁸ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 104; srov. tamtéž, 108 a 111.

⁴⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 83-101.

⁵⁰ Srov. 1 Sol 5,17; Ef 6,18.

⁵¹ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 84.

⁵² 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 98.

⁵³ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 84.

⁵⁴ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 83.

⁵⁵ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 86; také 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 5.

⁵⁶ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 98.

⁵⁷ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 100.

⁵⁸ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 90.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (2) Svátostné slavení velikonočního tajemství

pověďmi a tropáři, jež po ní následují) a, při určitých hodinkách, četba Otců a duchovních učitelů, odhalují hlouběji smysl slaveného tajemství, napomáhají chápat žalmy a připravují na tichou modlitbu. *Lectio divina*, při níž je Boží slovo čteno a meditováno, aby se proměnilo v modlitbu, je tím pevně zasazena do slavení liturgie.

1178 Denní modlitba Církve, která tvoří jakési prodloužení slavení Eucharistie, nevylučuje, nýbrž vyžaduje jako doplnění různé pobožnosti Božího lidu, zvláště adoraci a uctívání Nejsvětější svátosti.

IV. Kde slavit?

1179 Uctívání Boha Nové smlouvy „v duchu a pravdě“ (Jan 4,24) není vázáno na žádné výlučné místo. Celá země je svatá a je svěřena lidským dětem. Když se věřící shromáždí na jednom místě, nejdůležitější skutečnost tvoří „živé kameny“, z nichž se staví „duchovní chrám“ (1 Petr 2,4-5). Tělo vzkříšeného Krista je duchovním chrámem, z něhož vytéká pramen živé vody. Duchem svatým přivtělení ke Kristu jsme právě my „chrám živého Boha“ (2 Kor 6,16).

586

1180 Když se neomezují náboženská svoboda,⁵⁹ křesťané budují stavby určené k bohoslužbě. Takové viditelné kostely nejsou prostá místa setkání, ale znamenají a ukazují církev žijící v tom místě, přebývání Boha mezi smířenými a s Kristem spojenými lidmi.

2106

1181 „Dům modlitby, v němž se slaví a uchovává nejsvětější Eucharistie, shromažďují se věřící a je uctíván přítomný Boží Syn, náš Spasitel, na obětním oltáři za nás obětovaný na pomoc a k útěše věřících, se má skvíť čistotou a má být upravený pro modlitbu a posvátné obřady.“⁶⁰ V tomto „Božím domě“ ryzost a harmonie znamenají, které jej vytvářejí, mají ukazovat Krista, který je přítomen a působí na tomto místě.⁶¹

2691

1182 *Oltářem* Nové smlouvy je kříž Páně,⁶² z něhož pramení svátosti velikonočního tajemství. Na oltáři, který je středem kostela, se zpřítomňuje pod svátostnými znameními oběť kříže. Je také stolem hostiny Páně, k níž je lid Boží pozván.⁶³ V některých východních liturgiích je oltář také symbolem hrobu (Kristus opravdu zemřel a opravdu vstal z mrtvých).

617, 1383

1183 *Svatostánek* v kostelích má být umístěn „na velmi vznešeném místě s největší poctou“.⁶⁴ „Ušlechtilý vzhled, umístění a bezpečnost eucharistického svatostánku“⁶⁵ mají napomáhat adoraci Pána, který je skutečně přítomen v Nejsvětější svátosti oltářní.

1379

2120

Posvátné křížmo (myron), jehož pomazání je svátostným znamením pečeti-daru Ducha svatého, se tradičně uchovává a uctívá na bezpečném místě v kostele. Tam se může uložit i olej katechumenů a olej nemocných.

1241

1184 *Stolec* (katedra) pro biskupa nebo sedadlo pro kněze „má naznačovat, že jeho úkolem je předsedat shromáždění a řídit modlitbu“.⁶⁶

Ambon: „Důstojnost Božího slova vyžaduje, aby v kostele bylo vhodné místo, z něhož se Boží slovo hlásá a k němuž se přirozeně obrací pozornost věřících.“⁶⁷

103

⁵⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*) 4.

⁶⁰ 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 5; srov. také 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 122-127.

⁶¹ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 7.

⁶² Srov. Žid 13,10.

⁶³ Srov. Všeobecné pokyny k Římskému misálu, 259.

⁶⁴ Pavel VI., encyklika *Mysterium fidei*.

⁶⁵ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 128.

⁶⁶ Všeobecné pokyny k Římskému misálu, 271.

⁶⁷ Všeobecné pokyny k Římskému misálu, 272.

2717

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (2) Svátostné slavení velikonočního tajemství

1185 Shromáždění Božího lidu má svůj počátek ve křtu; kostel tedy má mít místo pro slavení *křtu* (baptisterium) a napomáhat ke vzpomínce na křestní sliby (svěcená voda).

Obnova křestního života vyžaduje *pokání*. Kostel má tedy sloužit k projevům lítosti a k přijetí odpuštění; to vyžaduje, aby v něm bylo místo vhodné k přijetí kajících.

Kostel má být také prostor, který vybízí k usebranosti a k tiché modlitbě, která prodlužuje velkou modlitbu Eucharistie a dává jí proniknout do nitra.

1186 A konečně kostel má eschatologický význam. Aby člověk vstoupil do Božího domu, musí překročit *práh*, symbol přechodu ze světa zraněného hříchem do světa nového života, k němuž jsou povoláni všichni lidé. Viditelný kostel je symbolem otcovského domu, k němuž putuje Boží lid a kde Otec „jim setře každou slzu z očí“ (Zj 21,4). Proto je také kostel domem všech Božích dětí, otevřeným a připraveným je přijmout.

1130

Souhrn

1187 *Liturgie je dílem celého Krista, Hlavy i Těla. Náš Velekněz ji slaví nepřetržitě v nebeské liturgii, s Matkou Boží, apoštoly, všemi svatými a s množstvím lidí, kteří již vstoupili do království.*

1188 *Při slavení liturgie je celé shromáždění „liturgem“, každý podle vlastní funkce. Křestní kněžství je kněžství celého Kristova Těla. Nicméně někteří věřící jsou posvěceni svátostí kněžství, aby představovali Krista jako hlavu tohoto Těla.*

1189 *Slavení liturgie užívá znamení a symbolů vztahujících se ke stvoření (světlo, voda, oheň), k lidskému životu (omývání, mazání olejem, lámání chleba), k dějinám spásy (obřady Velikonoc). Tyto vesmírné prvky, tyto lidské obřady, tato vzpomínková gesta na Boha, zařazená do světa víry a uchopená mocí Ducha svatého, se stávají nositeli spásy a posvěcení, jež vykonal Kristus.*

1190 *Bohoslužba slova je nedílnou součástí slavení. Význam slavení je vyjadřován Božím slovem, jež se hlásá, a horlivostí víry, která na ně odpovídá.*

1191 *Zpěv a hudba jsou úzce spojeny s liturgickým děním. Měřítka jejich správného užívání jsou: výrazná krása modlitby, jednomyslná účast shromáždění a posvátný ráz slavení.*

1192 *Posvátné obrazy v našich kostelích a v našich domech mají probouzet a živit naši víru v Kristovo tajemství. Skrze obraz Krista a jeho děl spásy se klaníme jemu samotnému. Skrze posvátné obrazy Matky Boží, andělů a svatých uctíváme osoby, které jsou na nich zobrazeny.*

1193 *Neděle, „den Páně“, je hlavním dnem slavení Eucharistie, protože je to den vzkříšení. Je to v pravém smyslu den liturgického shromáždění, den křesťanské rodiny, den radosti a pracovního odpočinku. Je to „základ a jádro celého liturgického roku“.⁶⁸*

1194 *Církev „rozvíjí v ročním okruhu celé Kristovo tajemství, a to od jeho vtělení a narození až k jeho nanebevstoupení, k Letnicím a k očekávání blaživé naděje a příchodu Páně“.⁶⁹*

1195 *Církev na zemi ukazuje, že je spojena s nebeskou liturgií tím, že připomíná svaté, na prvním místě Matku Boží, pak apoštoly, mučedníky a ostatní svaté, ve stanovené dny liturgického roku; oslavuje Krista, protože dovršil spásu ve svých oslavených údech; jejich příklad ji pobízí na pouti k Otci.*

⁶⁸ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 106.

⁶⁹ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 102.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (2) Svátostné slavení velikonočního tajemství

- 1196** *Věřící, kteří slaví Denní modlitbu Církve, se spojují s Kristem, naším Veleknězem, prostřednictvím modlitby žalmů, rozjímání Božího slova, modlitby hymnů a požehnání, aby byli přidružení k jeho neustálé a všeobecné modlitbě, která oslavuje Otce a vyprošuje dar Ducha svatého pro celý svět.*
- 1197** *Kristus je pravý Boží chrám, „místo, na němž přebývá jeho sláva“; i křesťané se Boží milostí stávají chrámy Ducha svatého, živými kameny, z nichž se buduje Církev.*
- 1198** *V pozemských poměrech Církve potřebuje místa, kde by se společenství mohlo shromáždit: naše viditelné kostely, svatá místa, obrazy Svatého města, nebeského Jeruzaléma, do něhož putujeme jako poutníci.*
- 1199** *V těchto kostelích slaví Církev veřejné bohoslužby k oslavě Nejsvětější Trojice, naslouchá Božímu slovu, zpívá své chvalozpěvy, modlí se, přináší oběť Krista svátostně přítomného ve shromáždění. Tyto kostely jsou kromě toho místa usebranosti a osobní modlitby.*

2. ČLÁNEK

LITURGICKÉ ODLIŠNOSTI A JEDNOTA TAJEMSTVÍ

LITURGICKÉ TRADICE A VŠEOBECNOST CÍRKVE

1200 Boží církve, od prvotní obce v Jeruzalémě až do slavného příchodu (parusie), věrné apoštolské víře, slaví na všech místech totéž velikonoční tajemství. Tajemství slavené v liturgii je jedno, avšak formy, jimiž se slaví, jsou různé. 2625

1201 Kristovo tajemství je tak nevyčerpatelně bohaté, že žádná liturgická tradice je nemůže beze zbytku vyjádřit. Dějiny růstu a rozvoje těchto obřadů dosvědčují, jak se obdívuhodně doplňují. Když místní církve žily tyto liturgické tradice ve vzájemném společenství víry a ve svátostech víry, vzájemně se obohacovaly a rostly ve věrnosti Tradici a poslání společnému pro celou Církev.⁷⁰ 2663 1158

1202 Různé liturgické tradice vznikly právě proto, aby napomáhaly poslání Církve. Církev téže zeměpisné a kulturní oblasti dospěla ke slavení Kristova tajemství zvláštními projevy, příznačnými pro tamní kulturu: v tradici „pokladu víry“ (2 Tim 1,14), v liturgickém symbolismu, v uspořádání bratrského společenství, v teologickém chápání tajemství a v různých způsobech svatosti. Tímto způsobem Kristus, světlo a spása všech národů, je představen národu a kultuře skrze liturgický život jedné církve, která je k nim poslána a v nichž je zakořeněna. Církev je všeobecná: může tedy pojmout do své jednoty všechna ryzí bohatství kultur, a to tím, že je očistí.⁷¹ 814 1674 835 1937

1203 Liturgické tradice nebo obřady, které se nyní v Církvi užívají, jsou: latinský obřad (hlavně římský, ale také obřady některých místních církví, jako ambroziánský obřad nebo obřad některých řeholních řádů), byzantský, alexandrijský nebo koptský, syrský, arménský, maronitský a chaldejský obřad. „Posvátný sněm, věrný Tradici, prohlašuje, že svatá Matka Církve přiznává všem právoplatně uznaným ritům stejné právo a stejnou úctu, a že chce, aby byly v budoucnu zachovány a všemožně podporovány.“⁷²

LITURGIE A KULTURY

⁷⁰ Srov. Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 63-64.

⁷¹ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 23; také 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*), 4.

⁷² 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (1) Svátostná ekonomie – (2) Svátostné slavení velikonočního tajemství

1204 Slavení liturgie má tedy odpovídat duchu a kultuře různých národů.⁷³ Aby tajemství Krista bylo „oznámeno všem národům, aby ho s vírou poslušně přijaly“ (Řím 16,26), musí být hlásáno, slaveno a prožíváno ve všech kulturách tak, aby jím nebyly potlačovány, nýbrž aby se jim skrze ně dostalo nového uznání a byly přivedeny k rozkvětu.⁷⁴ Právě s pomocí a prostřednictvím své vlastní lidské kultury, přijaté a proměněné Kristem, má množství Božích dětí přístup k Otci, aby ho oslavovalo v jednom jediném Duchu.

2684

854, 1232

2527

1205 „V liturgii, a obzvláště v liturgii svátostí, je jedna část *neměnná*, protože je božského ustanovení, jehož je Církev strážkyní, jsou však *části, které se mohou měnit*; a zde má Církev moc a někdy i povinnost přizpůsobit je kulturám nedávno evangelizovaných národů.“

1125

1206 „Liturgická rozmanitost může být zdrojem obohacení, ale může také vyvolávat napětí, vzájemné nepochopení a dokonce i rozkoly. Je jasné, že rozmanitost v této oblasti nesmí škodit jednotě. Nemůže se projevat jinak než ve věrnosti společné víře, svátostným znamením, která Církev přijala od Krista, a ve věrnosti hierarchickému společenství. Přizpůsobení kulturám vyžaduje také obrácení srdce a – je-li to nutné – rozchod se starobylými zvyky, neslučitelnými s katolickou vírou.“⁷⁵

Souhrn

1207 Je vhodné, aby se slavení liturgie snažilo nalézt vyjádření v kultuře národa, do něhož je Církev začleněna, aniž by se stalo na ní závislým. Z druhé strany sama liturgie vytváří a ztvárňuje kultury.

1208 Rozmanité liturgické tradice nebo rity, právoplatně uznané, protože vyznačují ukazují a sdělují totéž Kristovo tajemství, jsou projevem všeobecnosti Církve.

1209 Měřítko, které zaručuje jednotu v mnohotvárnosti liturgických tradic, je věrnost apoštolské Tradici, totiž společenství ve víře a ve svátostech přijatých od apoštolů, společenství, které je vyznačeno a zaručeno apoštolskou posloupností.

⁷³ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 37-40.

⁷⁴ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*, 53.

⁷⁵ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Vicesimus quintus annus*, 16; srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*) 21.

DRUHÝ ODDÍL

SEDM SVÁTOSTÍ CÍRKVE

1210 Svátosti Nového zákona ustanovil Kristus a je jich sedm: křest, biřmování, Eucharistie, smíření, pomazání nemocných, kněžství, manželství. Sedm svátostí se týká všech úseků a všech důležitých okamžiků života křesťana: díky nim se u křesťanů život z víry rodí a vzrůstá, dostává se mu uzdravení i daru poslání. Tím dostávají určitou podobnost úseky přirozeného života a života duchovního.¹

1113

1211 Podle této analogie budou předloženy nejprve tři svátosti uvedení do křesťanského života (první kapitola), pak svátosti uzdravení (druhá kapitola), nakonec svátosti, které slouží společenství a poslání věřících (třetí kapitola). Tento postup není jistě jediný možný; umožňuje však vidět, že svátosti tvoří organismus, v němž každá z nich má svou životní roli. V tomto organismu zaujímá Eucharistie jedinečné postavení, poněvadž je „svátost svátostí“: „ostatní jsou k ní zaměřené jako ke svému vytčenému cíli“.²

1113

PRVNÍ KAPITOLA

SVÁTOSTI UVEDENÍ DO KŘEŠŤANSKÉHO ŽIVOTA

1212 Svátostmi uvedení do křesťanského života – křtem, biřmováním a Eucharistií – jsou položeny *základy* každého křesťanského života. „Účast na božské přirozenosti, kterou lidé dostávají darem prostřednictvím Kristovy milosti, zahrnuje určitou analogii se vznikem, rozvojem a růstem přirozeného života. Vždyť věřící, znovuzrození svatým křtem, jsou posílení svátostí biřmování a potom jsou živeni pokrmem věčného života v Eucharistii, takže díky těmto svátostem uvedení do křesťanského života jsou schopni stále víc a stále lépe okoušet poklady božského života a rozvíjet se až k dosažení dokonalosti lásky.“³

1. ČLÁNEK

SVÁTOST KŘTU

1213 Svatý křest je základem celého křesťanského života, vstupní branou k životu v Duchu („vitae spiritualis ianua“) a branou, která otevírá přístup k ostatním svátostem. Křtem jsme osvobozeni od hříchu a znovuzrozeni jako Boží děti, stáváme se Kristovými údy; jsme přivtěleni k Církvi a stáváme se účastnými jejího poslání:⁴ „Křest je svátost znovuzrození skrze vodu ve slově“ (Baptismus est sacramentum regenerationis per aquam in verbo).⁵

¹ Srov. sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III, 65, 1.

² Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III, 65, 3.

³ Pavel VI., Apoštolská konstituce *Divinae consortium naturae*: AAS 63 (1971), 57-664. Srov. Římský rituál, Uvedení do křesťanského života, Všeobecný úvod, 1-2.

⁴ Srov. Florentský koncil: DS 1314; CIC, Kánon 204,1; Kánon 849; CCEO, kán. 675,1.

⁵ Římský katechismus, 2,2,5.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

I. Jak se nazývá tato svátost?

1214 Nazývá se *křest* podle hlavního obřadu, kterým se vykonává: křtít (řecky „baptizein“) znamená „pohroužit se“, „ponořit se do vody“. „Ponoření“ do vody je symbolem pohřbení katechumena do Kristovy smrti, z níž povstává skrze vzkříšení s ním⁶ jako „nové stvoření“ (2 Kor 5,17; Gal 6,15).

628

1215 Tato svátost se také nazývá „*koupelí znovuzrození a obnovení v Duchu svatém*“ (Tit 3,5), protože vyjadřuje a uskutečňuje ono zrození z vody a Ducha, bez něhož „nikdo nemůže vejít do Božího království“ (Jan 3,5).

1257

1216 „Toto obmytí se nazývá *osvícení*, protože ti, kdo dostávají toto vyučování [katechismu], jsou v mysli osvíceni...“⁷ Pokřtěný se stal „synem světla“ (1 Sol 5,5) a „světlem“ (Ef 5,8) potom, „kdy se mu dostalo světla“ (Žid 10,32), protože ve křtu přijal Slovo, „pravé světlo, které osvětluje každého člověka“ (Jan 1,9):

1243

„Křest je nejkrásnějším a nejvelkolepějším z Božích darů... Nazýváme ho darem, milostí, pomazáním, osvícením, šatem neporušitelnosti, koupelí obnovy, pečetí a vším, co je nejcennější. *Dar*, protože je dán těm, kteří nic nepřinášejí; *milost*, protože je udělován i viníkům; *křest*, protože hřích je pohřben do vody; *pomazání*, protože je svatý a královský (takoví jsou ti, kdo jsou pomazáni); *osvícení*, protože je oslnivým světlem; *šat*, protože zakrývá naši hanbu; *koupel*, protože nás umývá; *pečeť*, protože nás chrání a je znamením Boží svrchovanosti.“⁸

II. Křest v ekonomii spásy

PŘEDOBRAZY KŘTU VE STARÉ SMLOUVĚ

1217 V obřadech velikonoční vigílie, při *svěcení křestní vody*, Církev připomíná slavnostním způsobem velké události dějin spásy, jež byly předobrazem tajemství křtu:

„Všemohoucí, věčný Bože, tvá neviditelná moc působí, že svátosti jsou viditelným znamením tvé milosti. Stvořil jsi vodu a při různých příležitostech jsi ukazoval, že její účinky naznačují náš křest.“⁹

1218 Od počátku světa je voda, toto prosté a uchvatné stvoření, zdrojem života a plodnosti. Písmo svaté se na ni dívá jako na „oploštěnou“ Duchem svatým:¹⁰

344

694

„Už na počátku, když se tvůj Duch vznášel nad vodami, vložil jsi, Bože, do vody život a požehnání.“¹¹

1219 Církev viděla v Noemově arše předobraz spásy skrze křest. Vždyť „jen několik osob, celkem osm, se v ní zachránilo skrze vodu“ (1 Petr 3,20).

701, 845

„A když jsi v přívalech potopy zničil hřích, stala se voda znamením nové spravedlnosti a nového života.“¹²

⁶ Srov. Řím 6,3-4; Kol 2,12.

⁷ Sv. Justin, *Apologiae*, 1, 61, 12.

⁸ Sv. Řehoř Nazíánský, *Orationes*, 40, 3-4: PG 36, 361C.

⁹ Římský misál, velikonoční vigílie: svěcení křestní vody.

¹⁰ Srov. Gn 1,2.

¹¹ Římský misál, velikonoční vigílie: svěcení křestní vody.

¹² Římský misál, velikonoční vigílie: svěcení křestní vody.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

1220 Je-li voda z pramene symbolem života, je mořská voda symbolem smrti. Proto mohla být předobrazem tajemství kříže. Touto symbolikou vyjadřuje křest společenství s Kristovou smrtí.

1010

1221 Je to především průchod Rudým mořem, znamenající opravdové osvobození Izraele z egyptského otroctví, který ohlašuje osvobození způsobené křtem:

„Když jsi převáděl svůj lid z egyptského otroctví Rudým mořem, myslel jsi na ty, kdo budou pokřtěni.“¹³

1222 Nakonec je předobrazem křtu přechod přes Jordán, neboť díky němu Boží lid dostává darem zemi příslibenou Abrahámovu potomstvu; ta je obrazem věčného života. Příslibení tohoto blaženého dědictví se naplní v Nové smlouvě.

KRISTŮV KŘEST

1223 Všechny předobrazy Staré smlouvy nacházejí své uskutečnění v Ježíši Kristu. Ježíš začíná svoji veřejnou činnost poté, co se dal pokřtít v Jordánu svatým Janem Křtitelem,¹⁴ a po svém zmrtvýchvstání svěřuje apoštolům toto poslání: „Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy, křtíte je ve jménu Otce i Syna a i Ducha svatého a uče je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal“ (Mt 28,19-20).¹⁵

232

1224 Náš Pán se u svatého Jana dobrovolně podrobil křtu, určenému hříšníkům, aby naplnil všechnu spravedlnost.¹⁶ Svým křtem dává Kristus najevo, že „zmařil sám sebe“.¹⁷ Duch, který se vznášel nad vodami prvního stvoření, sestupuje nyní na Krista jako předešlá nového stvoření a Otec veřejně ukazuje Ježíše jako svého „milovaného Syna“.¹⁸

536

1225 Svými Velikonocemi otevřel Kristus prameny křtu všem lidem. Mluvil totiž o utrpení, které měl podstoupit v Jeruzalémě, jako o „křtu“, kterým má být pokřtěn.¹⁹ Krev a voda, jež vytryskly z probodeného boku ukřižovaného Ježíše,²⁰ jsou znamením křtu a Eucharistie, svátostí nového života.²¹ od té chvíle je možno „narodit se z vody a z Ducha“, aby člověk vstoupil do nebeského království.²²

766

„Uvaž, kdy jsi byl pokřtěn, odkud pochází křest, ne-li z Kristova kříže, z Kristovy smrti. Celé tajemství je v tom, že trpěl za tebe. V něm jsi vykoupen, v něm jsi spasen.“²³

KŘEST V CÍRKVI

1226 Církev slavila a udělovala svatý křest ode dne Letnic. Svatý Petr totiž říká zástupu, který byl zasažen do srdce jeho kázáním: „Obraťte se! A každý z vás ať se dá pokřtít ve jménu Ježíše Krista, aby vám byly odpuštěny hříchy, a jako dar dostanete Ducha svatého“ (Sk 2,38). Apoštolové a jejich spolupracovníci poskytují křest každému, kdo věří v Ježíše: židům, bohobojným, pohanům.²⁴ Křest je vždy spojen s vírou: „Uvěř v Pána Ježíše, a dojdeš spásy ty i celý tvůj dům,“ prohlašuje svatý Pavel k žalárníkovi ve Filipech. Vyprávění pokračuje: „Hned se dal pokřtít on i všichni jeho lidé“ (Sk 16,31-33).

849

¹³ Římský misál, velikonoční vigilie: svěcení křstní vody.

¹⁴ Srov. Mt 3,13.

¹⁵ Srov. Mt 16,15-16.

¹⁶ Srov. Mt 3,15.

¹⁷ Srov. Fil 2,7.

¹⁸ Srov. Mt 3,16-17.

¹⁹ Srov. Mk 10,38; Lk 12,10.

²⁰ Srov. Jan 19,34.

²¹ Srov. 1 Jan 5,6-8.

²² Srov. Jan 3,5.

²³ Sv. Ambrož, *De sacramentis*, 2,6: PL 16, 425C.

²⁴ Srov. Sk 2,41; 8,12-13; 10,48; 16,15.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

1227 Podle apoštola svatého Pavla má věřící skrze křest účast na Kristově smrti, s ním je pohřben a s ním vstane z mrtvých:

790

„Copak nevíte, že my všichni, kteří jsme byli křtem ponořeni v Krista Ježíše, byli jsme tím křtem ponořeni do jeho smrti? Tím křestním ponořením do jeho smrti byli jsme spolu s ním pohřbeni. A jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých Otcovou slávou, tak i my teď musíme žít novým životem“ (Řím 6,3-4).²⁵

Pokřtění se „oblékli v Krista“ (Gal 3,27). Působením Ducha svatého je křest obmytím, které očišťuje, posvěcuje a ospravedlňuje.²⁶

1228 Křest je tedy vodní koupel, v níž „nepomíjející semeno“ Božího slova má své oživující důsledky.²⁷ Svatý Augustin říká o křtu: „Slovo se spojí s živlem, a vznikne svátost.“²⁸

III. Jak se slaví svátost křtu?

UVEDENÍ DO KŘESŤANSKÉHO ŽIVOTA

1229 Stát se křesťanem, to vyžaduje už od apoštolských dob projít cestu uvedení do křesťanského života v několika úsecích. Tuto cestu lze urazit rychle nebo pozvolna. V každém případě v ní musí být některé podstatné prvky: ohlášení slova, přijetí evangelia, které vede k obrácení, vyznání víry, křest, vylití Ducha svatého, přistoupení k svatému přijímání.

1230 Toto uvedení do křesťanského života mělo v různých staletích rozmanité formy podle okolností. V prvních stoletích Církve bylo velmi rozvinuto uvedení do křesťanského života s dlouhým údobím *katechumenátu* a celou řadou přípravných obřadů, jež liturgicky rozdělovaly cestu katechumenátní přípravy, aby vyústily do slavení svátostí uvádějících do křesťanského života.

1248

1231 Kde se křest dětí stal běžně rozšířenou formou slavení svátosti, se toto slavení sloučilo v jediný úkon, který zahrnuje velmi zkrácené přípravné úseky uvedení do křesťanského života. Pro tuto svou povahu vyžaduje křest dětí *katechumenát, který se prodělává po křtu*. Nejde jen o to, že je nezbytné poučování po křtu, nýbrž že se musí rozvíjet křestní milost spolu s růstem osoby. To je vlastní oblast *katechismu*.

13

1232 Druhý vatikánský koncil obnovil v latinské církvi „katechumenát dospělých, rozčleněný na několik stupňů“.²⁹ Obřady jsou v *Ordo initiationis christianae adultorum* (1972). Koncil kromě toho dovolil „v misijních územích takové prvky zasvěcování mládeže (iniciace) – kromě těch, které jsou obsaženy v křesťanské tradici – jaké jsou u každého jednotlivého národa obvyklé, pokud mohou být přizpůsobeny křesťanskému obřadu“.³⁰

1204

1233 Dnes tedy ve všech latinských i východních obřadech začíná uvedení dospělých do křesťanského života jejich vstupem do katechumenátu a vrcholí ve společném slavení tří svátostí: křtu, biřmování a Eucharistie.³¹ Ve východních církvích začíná uvedení dětí do křesťanského života křtem, po němž hned následuje biřmování a Eucharistie, zatímco v římském obřadu pokračuje několika lety katecheze, aby se uzavřelo později biřmováním a Eucharistií, vyvrcholením jejich uvedení do křesťanského života.³²

1290

MYSTAGOGIE SLAVENÍ

²⁵ Srov. Kol 2,12.

²⁶ Srov. 1 Kor 6,11; 12,13.

²⁷ Srov. 1 Petr 1,23; Ef 5,26.

²⁸ „Accedit verbum ad elementum, et fit Sacramentum“, sv. Augustin, *In Evangelium Johannis tractatus*, 80,3.

²⁹ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 64.

³⁰ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 64; srov. 37-40.

³¹ Srov. 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 14; CIC, Kánon 851; 865; 866.

³² Srov. CIC, Kánon 851, 2°; 868.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

1234 Význam a milost svátosti křtu se ozřejmují jasně v jeho obřadech. Jestliže věřící pozorně sledují gesta a slova tohoto obřadu, jsou zasvěcováni do bohatství, které tato svátost vyjadřuje a působí v každém nově pokřtěném.

1235 *Znamení kříže* na počátku slavnosti vyjadřuje Kristovu pečeť na tom, který mu hodlá náležet, a znamená milost vykoupení, kterou nám Kristus získal svým křížem.

617
2157

1236 *Hlásání Božího slova* osvěcuje kandidáty i shromáždění zjevenou pravdou a vyvolává odpověď víry neoddělitelnou od křtu. Vždyť křest je zcela zvláštním způsobem „svátostí víry“, protože je svátostným vstupem do života víry.

1122

1237 Poněvadž křest znamená osvobození od hříchu a od jeho podněcovatele, ďábla, pronásí se nad kandidátem exorcismus (jeden nebo více). Kandidát je pomazán olejem katechumenů nebo na něho celebrant vkládá ruku a on se pak výslovně zříká satana. Po této přípravě může *vyznat víru Církve*, které je pak křtem „odevzdán“.³³

1673

189

1238 *Křestní voda* se pak posvětil modlitbou epikleze (ať už v té chvíli, nebo o velikonoční vigílii). Církev prosí Boha, aby skrze **jeho** Syna moc Ducha svatého sestoupila na tuto vodu, aby se tak „zrodili z vody a Ducha“ (Jan 3,5) ti, kteří jí budou pokřtěni.

1217

1239 Pak následuje *podstatný obřad* svátosti: křest ve vlastním slova smyslu, který vyjadřuje a uskutečňuje odumření hříchu a vstup do života Nejsvětější Trojice skrze připodobnění Kristovu velikonočnímu tajemství. Křest se udílí mnohem výrazněji trojnásobným ponořením do křestní vody. Ale již od prvních dob se může udělovat tím, že se třikrát lije voda na hlavu kandidáta.

1214

1240 V latinské církvi kněz při trojím lití vody říká: „N., já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ Ve východních liturgiích je katechumen obrácen k východu a kněz říká: „Boží služebník N. je křtěn ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ A při zvyvání každé osoby Nejsvětější Trojice kněz katechumena ponoří do vody a vytáhne.

1241 *Pomazání svatým křížem*, vonným olejem posvěceným od biskupa, znamená dar Ducha svatého, který nově pokřtěný dostal. Stal se křesťanem, to je „pomazaným“ Ducha svatého, přivtěleným ke Kristu, který je pomazán na kněze, proroka a krále.³⁴

1294, 1574

783

1242 V liturgii východních církví se pomazání po křtu stává svátostí biřmování (potvrzení). V římské liturgii toto první pomazání poukazuje na druhé pomazání svatým křížem, které vykoná biskup: to je svátost biřmování, která takřka „potvrzuje“ a dokonává křestní pomazání.

1291

1243 *Bílý šat* znamená, že pokřtěný se „oblékl do Krista“ (Gal 3,27): s Kristem vstal z mrtvých. *Svíce*, zažehnutá od paškálu, znamená, že Kristus nově pokřtěného osvětil. Pokřtění jsou v Kristu „světlem světa“ (Mt 5,14).³⁵ Nově pokřtěný je nyní Boží dítě v jednorozeném Synu. Může říkat modlitbu Božích dětí: *Otče náš*.

1216

2769

1244 *První svaté přijímání*. Nově pokřtěný, který se stal Božím dítětem a byl oblečen do svatebního roucha, je připuštěn „k svatební hostině Beránkově“ a přijímá pokrm nového života, Tělo a Krev Kristovu. Východní církve uchovávají živé vědomí jednoty uvedení do křesťanského života tím, že podávají svaté přijímání všem nově pokřtěným a biřmovaným, i malým dětem, v upomínku na slova Páně: „Nechte děti přicházet ke mně, nebraňte jim“ (Mk 10,14). Latinská církev dovoluje přistupovat k svatému přijímání jen těm, kteří nabyli užívání rozumu a naznačuje zaměření křtu na Eucharistii tím, že se nově pokřtěné dítě přinese před oltář k modlitbě Otče náš.

1292

³³ Srov. Řím 6,17.³⁴ Srov. Římský rituál, Křestní obřady (Křest dětí), 62.³⁵ Srov. Fil 2,15.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

1245 *Slavnostní požehnání* uzavírá slavení křtu. Při křtu novorozeňat má důležité místo požehnání matky.

IV. Kdo může přijmout křest?

1246 „K přijetí křtu je způsobilý každý člověk, a to pouze člověk dosud nepokřtěný.“³⁶

KŘEST DOSPĚLÝCH

1247 Již od počátku Církve je křest dospělých běžnější tam, kde se evangelium hlásá teprve nedávno. Katechumenát (příprava na křest) zaujímá v takovém případě důležité místo. Protože je uvedením do víry a do křesťanského života, má připravit k přijetí Božího daru ve křtu, v biřmování a v Eucharistii.

1248 Cílem katechumenátu nebo výchovy katechumenů je, dát jim možnost, aby svou odpověď na Boží podnět a ve spojení se společenstvím Církve dovedli ke zralosti své obrácení a svou víru. Jde o „výchovu do celého křesťanského života...“, jímž „přicházejí učedníci do styku s Kristem, svým učitelem. Katechumeni ať jsou tedy náležitě zasvěcováni do tajemství spásy a cvičením v životě podle evangelia i posvátnými obřady, konanými v časovém sledu, ať jsou uváděni do života víry, liturgie a lásky Božího lidu.“³⁷

1249 Katechumeni „jsou už spojeni s Církví, patří už do Kristova domu a mnohdy už žijí životem víry, naděje a lásky“.³⁸ „Matka Církve je zahrnuje svou láskou a svou péčí jako své.“³⁹

KŘEST DĚTÍ

1250 Protože se děti rodí s padlou lidskou přirozeností, poskvrněnou prvotním hříchem, mají zapotřebí, aby se znovu narodily křtem,⁴⁰ aby byly osvobozeny do moci temnot a přeneseny do království svobody Božích dětí,⁴¹ k níž jsou povoláni všichni lidé. Ve křtu dětí se zvláště ukazuje, jak milost spásy je naprosto nezasloužená. Církve a rodiče by tedy zbavovali dítě nedocenitelné milosti stát se Božím dítětem, kdyby mu neumožnili křest krátce po narození.⁴²

1996

1251 Křesťanští rodiče uznávají, že tato praxe také odpovídá jejich úkolu rozvíjet život, který jim Bůh světil.⁴³

1252 Zvyk křtít děti je tradice Církve už od nepaměti. Je výslovně dosvědčena od druhého století. Nicméně je pravděpodobné, že už od počátků kázání apoštolů byly křtěny i děti,⁴⁴ když přijímaly křest celé „rodiny“.⁴⁵

VÍRA A KŘEST

1253 Křest je svátost víry.⁴⁶ Víra však potřebuje společenství věřících. Každý věřící může věřit pouze ve víře Církve. Víra, která se požaduje pro křest, není dokonalá a zralá; je to

1123

168

³⁶ CIC, Kánon 864; CCEO, kán. 679.

³⁷ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 14; srov. Římský rituál, Uvedení dospělých do křesťanského života, 19 a 98.

³⁸ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 14.

³⁹ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 14; CIC, Kánon 206; 788,3.

⁴⁰ Srov. Tridentýský koncil: DS 1514.

⁴¹ Srov. Kol 1,12-14.

⁴² Srov. CIC, Kánon 867; CCEO, kán. 681; 686,1.

⁴³ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11; 41; také 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 48; CIC, Kánon 868.

⁴⁴ Srov. Kongregace pro nauku víry, *Pastoralis actio*: AAS 72 (1980), 1137-1156.

⁴⁵ Srov. Sk 16,15.33; 18,8; 1 Kor 1,16.

2101

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

počátek, který se musí rozvíjet. Katechumen nebo jeho kmotr je tázán: „Co žádáš od Boží církve?“ A on odpovídá: „Víru!“

1254 Víra musí *po křtu* růst u všech pokřtěných, jak u dětí, tak u dospělých. Proto každý rok o velikonoční vigílii Církve slaví obnovu křestních slibů. Příprava na křest přivádí jen na práh nového života. Křest je pramenem nového života v Kristu, z něhož vyvěrá veškerý křesťanský život.

1255 Aby se mohla křestní milost rozvíjet, je důležitá pomoc rodičů. Je to také úkol *kmotra* nebo *kmotry*, kteří mají být dobrými věřícími, schopnými a ochotnými být oporou nově pokřtěnému, dítěti nebo dospělému, na jeho cestě křesťanského života.⁴⁷ Jejich úkol je opravdovou církevní službou („*officium*“).⁴⁸ Celé společenství církve má částečnou odpovědnost za rozvoj a uchování milosti, přijaté při křtu.

1311

V. Kdo může křtít?

1256 Řádným služebníkem křtu je biskup a kněz, a v latinské církvi i jáhen.⁴⁹ V případě nutnosti může křtít každý, i nepokřtěný, jen když má požadovaný úmysl. Požadovaný úmysl je: chtít konat to, co koná Církve, když křtí, a užít trinitární křestní formulí. Církve spatřuje důvod pro tuto možnost ve všeobecné spásné Boží vůli⁵⁰ a v nezbytnosti křtu pro spásu.⁵¹

1752

VI. Nezbytnost křtu

1257 Sám Pán tvrdí, že křest je nezbytný pro spásu.⁵² Proto přikázal svým učedníkům, aby hlásali evangelium a křtili všechny národy.⁵³ Křest je nezbytný ke spáse pro ty, jimž bylo hlášáno evangelium a kteří měli možnost žádat o tuto svátost.⁵⁴ Církve nezná kromě křtu jiný prostředek, aby zajistila vstup do věčné blaženosti; proto se varuje toho, aby zanedbávala poslání, přijaté od Pána, dát se znovuzrodit „z vody a Ducha“ všem těm, kteří mohou být pokřtěni. *Bůh spojil spásu se svátostí křtu, nicméně On sám není na své svátosti vázán.*

1129

161, 846

1258 Církve byla vždy pevně přesvědčena, že ti, kteří podstoupili smrt pro víru, aniž ještě přijali křest, jsou pokřtěni svou vlastní smrtí pro Krista a s ním. Tento *křest krve*, stejně jako *křest touhy*, přináší plody křtu, i když není svátostí.

2473

1259 *Katechumenům*, kteří umírají před křtem, jejich výslovná touha přijmout ho, spojená s lítostí nad vlastními hříchy a s láskou, zajišťuje spásu, kterou nemohli dostat skrze svátost.

1249

1260 „Kristus totiž zemřel za všechny, a protože poslední povolání člověka je ve skutečnosti jen jedno, totiž božské, musíme být přesvědčeni, že Duch svatý dává všem možnost, aby se přičlenili k velikonočnímu tajemství způsobem, který zná jen Bůh.“⁵⁵ Každý člověk, který hledá pravdu a plní Boží vůli tak, jak ji poznává, může být spasen, i když

848

⁴⁶ Srov. Mt 16,16.⁴⁷ Srov. CIC, Kánon 872-874.⁴⁸ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 67.⁴⁹ Srov. CIC, Kánon 861,1; CCEO, kán. 677,1.⁵⁰ Srov. 1 Tim 2,4.⁵¹ Srov. Mk 16,16; Florentský koncil: DS 1315; Mikuláš I., odpověď *Ad consulta vestra*: DS 646; CIC, Kánon 861,2.⁵² Srov. Jan 3,5.⁵³ Srov. Mt 28,19-20; Tridentský koncil: DS 1618; 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 14; také 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 5.

1250

⁵⁴ Srov. Mk 16,16.⁵⁵ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*) 22; srov. také 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 16; také 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 7.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

nepoznal Kristovo evangelium a jeho Církev. Dá se předpokládat, že by tyto osoby projevíly výslovnou *touhu po křtu*, kdyby poznaly, že je nezbytný.

1261 Co se týká *dětí, které zemřely bez křtu*, Církev nemůže nic jiného, než je svěřit Božímu milosrdenství, jak to také dělá při pohřebních obřadech za ně. Velké milosrdenství Boha, který chce, aby se všichni lidé spasili,⁵⁶ a Ježíšova něha k dětem, která ho pohnula ke zvolání: „Nechte děti přicházet ke mně, nebraňte jim“ (Mk 10,14), nám totiž dovolují doufat, že je nějaká cesta spásy pro děti, které zemřely bez křtu. Tím naléhavější je proto výzva Církve nebránit dětem, aby přicházely ke Kristu prostřednictvím daru svatého křtu.

VII. Milost křtu

1262 Vnímatelné prvky svátostného obřadu vyjadřují různé účinky, které křest působí. Ponoření do vody připomíná symbolismus smrti a očistění, ale také znovuzrození a obnovu. Dva hlavní účinky jsou tedy očistění od hříchů a znovuzrození v Duchu svatém.⁵⁷ 1234

NA ODPUŠTĚNÍ HŘÍCHŮ

1263 Křtem se odpouštějí *všechny hříchy*, prvotní hřích a všechny osobní hříchy, jakož i všechny tresty za hřích.⁵⁸ Ve znovuzrozených totiž nezůstane nic, co by jim bránilo vstoupit do Božího království, ani Adamův hřích, ani osobní hřích, ani následky hříchu, z nichž nejtěžším je odloučení od Boha. 977 1425

1264 Nicméně v pokřtěném zůstávají některé časné následky hříchu, jako bolesti, nemoc, smrt nebo životní křehkosti jako charakterové slabosti atd., a také náklonnost ke hříchu, kterou Tradice nazývá *žádostivost* nebo v přeneseném smyslu „podněcování ke hříchu“ (fomes peccati): „Protože byla ponechána k zápasu, nemůže škodit těm, kteří jí nedají svůj souhlas a kteří jí statečně čelí s milostí Ježíše Krista. Naopak: kdo si při zápasu počíná podle pravidel, bude korunován“ (srov. 2 Tim 2,5).⁵⁹ 976, 2514, 1426 405

„NOVÉ STVOŘENÍ“

1265 Křest nejen že očisťuje od všech hříchů, nýbrž i dělá z nově pokřtěného (novokřtěnce) „nové stvoření“ (2 Kor 5,17), adoptivní Boží dítě,⁶⁰ které se stalo účastným božské přirozenosti,⁶¹ údem Kristovým,⁶² jeho spoludědicem⁶³ a chrámem Ducha svatého.⁶⁴ 505 460

1266 Nejsvětější Trojice dává pokřtěnému *posvěcující milost, milost ospravedlnění*, která 1992

- mu dává schopnost věřit v Boha, doufat v něho a milovat ho *božskými ctnostmi*; 1812
- mu dává schopnost žít a jednat z vnuknutí Ducha svatého prostřednictvím *darů Ducha svatého*; 1831
- mu dovoluje růst v dobru prostřednictvím *mravních ctností*. 1810

Tímto způsobem má celý organismus nadpřirozeného života křesťana svůj kořen ve svatém křtu.

PŘIVTĚLENÍ K CÍRKVI, KRISTOVU TĚLU

⁵⁶ Srov. 1 Tim 2,4.

⁵⁷ Srov. Sk 2,38; Jan 3,5.

⁵⁸ Srov. Florentský koncil: DS 1316.

⁵⁹ Tridentýský koncil: DS 1515.

⁶⁰ Srov. Gal 4,5-7.

⁶¹ Srov. 2 Petr 1,4.

⁶² Srov. 1 Kor 6,15; 12,27.

⁶³ Srov. Řím 8,17.

⁶⁴ Srov. 1 Kor 6,19.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

1267 Křtem se stáváme údy Kristova Těla. „Patříme přece k sobě všichni jako údy“ (Ef 4,25). Křest začleňuje *do Církve*. Z křtitelnic se rodí jediný Boží lid Nové smlouvy, který překonává všechny přirozené či lidské hranice národů, kultur, ras a pohlaví: „My všichni jsme byli pokřtěni jedním Duchem v jedno tělo“ (1 Kor 12,13).

1268 Pokřtění se stali „živými kameny pro duchovní chrám, svatým kněžstvím“ (1 Petr 2,5). Křtem se podílejí na Kristově kněžství, na jeho prorockém a královském poslání, jsou „rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid náležející Bohu jako vlastnictví, aby rozhlašovali, jak veliké věci vykonal ten, který je povolal ze tmy ke svému podivu-hodnému světlu“ (1 Petr 2,9). *Křest dává podíl na obecném kněžství věřících.*

1141

784

1269 Když se stal pokřtěný údem Církve, už nepatří sám sobě,⁶⁵ nýbrž tomu, který pro nás zemřel a vstal z mrtvých.⁶⁶ Proto je povolán, aby se podřídil druhým,⁶⁷ aby jim sloužil⁶⁸ ve společenství Církve⁶⁹ a aby s nimi jednal „s úctou a láskou“.⁷⁰ Jako křest sebou nese odpovědnost a povinnosti, tak má také pokřtěný svá práva v Církvi: přijímat svátosti, být živen Božím slovem a podporován jinými duchovními prostředky Církve.⁷¹

871

1270 „Když se znovuzrozením stali Božími dětmi, mají závazek vyznávat před lidmi víru, kterou dostali od Boha prostřednictvím Církve“,⁷² a účastnit se apoštolské a misijní činnosti Božího lidu.⁷³

2472

SVÁTOSTNÉ POUTO JEDNOTY KŘESŤANŮ

1271 Křest je základem společenství všech křesťanů, i těch, kteří ještě nejsou v plném společenství s katolickou Církví: „Neboť ti, kdo věří v Krista a řádně přijali křest, jsou v určitém společenství s katolickou Církví, i když ne dokonalém... Jsou však vírou ve křtu ospravedlnění a přivtělení ke Kristu, proto jim právem náleží čestné označení křesťanů a synové katolické Církve je oprávněně uznávají za bratry v Pánu.“⁷⁴ „Křest tedy vytváří svátostné pouto jednoty mezi všemi, kdo se křtem znovu narodili.“⁷⁵

818

838

NEZRUŠITELNÁ DUCHOVNÍ PEČEŤ

1272 Pokřtěný, který je křtem přivtělen ke Kristu, se mu stává podobný.⁷⁶ Křest vtiskuje křesťanovi nezrušitelné duchovní znamení (*charakter*) jeho příslušnosti ke Kristu. Toto znamení nesmaže žádný hřích, i když hřích zabraňuje křtu, aby přinášel ovoce spásy.⁷⁷ Křest se uděluje jednou provždy a nemůže být opakován.

1121

1273 Věřící, začlenění křtem do Církve, přijali svátostný charakter, kterým jsou zasvěceni pro náboženskou křesťanskou bohopoctu.⁷⁸ Křestní znamení uschopňuje a zavazuje věřící, aby sloužili Bohu živou účastí na svaté liturgii Církve a aby vykonávali své křestní kněžství svědectvím svatého života a činorodou láskou.⁷⁹

1070

197

⁶⁵ Srov. 1 Kor 6,19.⁶⁶ Srov. 2 Kor 5,15.⁶⁷ Srov. Ef 5,21; 1 Kor 16,15-16.⁶⁸ Srov. Jan 13,12-15.⁶⁹ Srov. Žid 13,17.⁷⁰ Srov. 1 Sol 5,12-13.⁷¹ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 37; CIC, Kánon 208-223; CCEO, kán. 675,2.⁷² Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 17; také 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*) 7; 23.⁷³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.⁷⁴ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*), 3.⁷⁵ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*), 22.⁷⁶ Srov. Řím 8,29.⁷⁷ Srov. Tridentský koncil: DS 1609-1619.⁷⁸ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.⁷⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 10.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

1274 „Pánova pečeť“⁸⁰ je pečeť, kterou nás Duch svatý označil „pro den vykoupení“ (Ef 4,30).⁸¹ „Křest je totiž pečetí věčného života.“⁸² Věřící, který „uchránil pečeť“ až do konce, to je, který zůstal věrný požadavkům vlastního křtu, bude moci umírat „ve znamení víry“,⁸³ s vírou svého křtu, v očekávání blaženého patření na Boha – což je dokonání víry – a v naději na vzkříšení.

2016

Souhrn

1275 Uvedení do křesťanského života se uskutečňuje třemi svátostmi: křtem, který je začátkem nového života; biřmováním, který jej posiluje; a Eucharistií, která živí učedníka Kristovým Tělem a Krví, aby se jednou stal druhým Kristem.

1276 „Jděte tedy, získejte mi za učedníky všechny národy, křtíte je ve jménu Otce i Syna a Ducha svatého a uče je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal“ (Mt 28,19-20).

1277 Křest je narozením k novému životu v Kristu. Podle vůle Pána je nezbytný ke spáse, jako sama Církev, do níž křest uvádí.

1278 Podstatným obřadem křtu je ponoření kandidáta do vody nebo lití vody na jeho hlavu, zatímco se pronáší vzývání Nejsvětější Trojice, to je Otce, Syna a Ducha svatého.

1279 Ovoce křtu nebo křestní milost je bohatá skutečnost, která zahrnuje: odpuštění prvotního hříchu a všech osobních hříchů; zrození k novému životu, jímž se člověk stává adoptivním synem Otce, Kristovým údem, chrámem Ducha svatého. Z téhož důvodu je pokřtěný začleněn do Církve, Kristova těla, a stává se účastným Kristova kněžství.

1280 Křest vtiskuje do duše nezrušitelné duchovní znamení, charakter, který pověřuje pokřtěného pro bohopoctu křesťanského náboženství. Pro tento charakter nemůže být křest opakován.⁸⁴

1281 Ti, kteří podstoupí smrt pro víru, katechumeni a všichni lidé, kteří pod vlivem milosti, a aniž by znali Církev, upřímně hledají Boha a snaží se plnit jeho vůli, jsou spaseni, i když nepřijali křest.⁸⁵

1282 Již od nejstarších dob byl křest udělován dětem, protože je to milost a Boží dar, který nepředpokládá lidské zásluhy; děti jsou křtěny ve víře Církve. Vstup do křesťanského života otevírá přístup k pravé svobodě.

1283 Co se týká dětí zesnulých bez křtu, liturgie Církve nás vybízí důvěřovat v Boží milosrdenství a modlit se za jejich spásu.

1284 V případě nutnosti může křtít každý, s podmínkou, že miní konat to, co koná Církev, a že lije vodu na hlavu kandidáta se slovy: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“

2. ČLÁNEK SVÁTOST BIŘMOVÁNÍ

⁸⁰ „Dominicus charakter“: sv. Augustin, *Epistulae*, 98, 5: PL 33, 362.

⁸¹ Srov. Ef 1,13-14; 2 Kor 1,21-22.

⁸² Sv. Irenej z Lyonu, *Demonstratio apostolica*, 3.

⁸³ Římský misál, Římský kánon.

⁸⁴ Srov. Tridentský koncil: DS 1609 a 1624.

⁸⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 16.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

1285 Svátost biřmování tvoří se křtem a Eucharistií souhrn „svátostí uvedení do křesťanského života“, jehož jednotu je nutno uchovávat. Je tedy třeba vysvětlovat věřícím, že tato svátost je potřebná k naplnění křestní milosti.⁸⁶ Vždyť „svátost biřmování“ pokřtěné „dokonaleji spojuje s Církví a obdařuje zvláštní silou Ducha svatého, proto jsou ještě více povinni šířit a bránit víru slovem i skutkem jako opravdoví Kristovi svědkové“.⁸⁷

I. Biřmování v ekonomii spásy

1286 Proroci ve *Starém zákoně* hlásali, že Duch Pána spočine na očekávaném Mesiáši⁸⁸ pro jeho spásné poslání.⁸⁹ Sestoupení Ducha svatého na Ježíše ve chvíli, kdy přijal křest od Jana, bylo znamením, že to je on, který má přijít, že on je Mesiášem a Božím Synem.⁹⁰ Od okamžiku, kdy byl působením Ducha svatého počat, celý jeho život i jeho poslání probíhá v naprostém společenství s Duchem svatým, kterého mu Otec dává „v míře neomezené“ (Jan 3,34).

702-716

1287 Tato plnost Ducha neměla být jen výsadou Mesiáše, ale měla být sdělena *celému mesiášskému lidu*.⁹¹ Kristus vícekrát přislíbil toto vylití Ducha;⁹² tento přislíb uskutečnil nejprve v den Velikonoc⁹³ a později skvělejším způsobem v den Letnic.⁹⁴ Apoštolové, plni Ducha svatého, začali „hlásat velké skutky Boží“ (Sk 2,11) a Petr prohlásil, že toto vylití Ducha na apoštoly je znamením mesiášské doby.⁹⁵ Ti, kteří tehdy uvěřili kázání apoštolů a kteří se dali pokřtít, dostali pak „dar Ducha svatého“ (Sk 2,38).

739

1288 „Od té doby apoštolové, plníce Kristovu vůli, udíleli nově pokřtěným skrze vkládání rukou dar Ducha, který přivádí k plnosti křestní milost.“⁹⁶ To vysvětluje, proč se v listu Židům mezi prvními prvky křesťanské výchovy připomíná nauka o křtech a také o vkládání rukou.⁹⁷ Katolická Tradice právem považuje právě toto vkládání rukou za první původ svátosti biřmování, která jakýmsi způsobem činí v Církvi milost Letnic trvalou.⁹⁸

699

1289 Aby se lépe vyjádřil dar Ducha svatého, velmi brzy se přidávalo ke vkládání rukou mazání vonným olejem (křížmem). Takové pomazání vysvětluje jméno „křesťan“, jež znamená „pomazaný“ a pochází od jména samého Krista, kterého „Bůh pomazal Duchem svatým“ (Sk 10,38). Tento obřad pomazání se užívá dodnes jak na Východě, tak na Západě. Proto se tato svátost na Východě nazývá *pomazání křížmem* nebo *myronem*, což znamená „křížmo.“ Na Západě výraz *biřmování* naznačuje zároveň potvrzení křtu, které dokončuje uvedení do křesťanského života, a posílení křestní milosti, všechny plody Ducha svatého.

695

436

1297

DVĚ TRADICE: VÝCHODNÍ A ZÁPADNÍ

1290 V prvních staletích se biřmování obvykle slavilo společně se křtem, a tak s ním tvořilo, podle slov sv. Cypriána, „dvojitou svátost“. Kromě jiných příčin, množení křtů dětí, a to v kterékoliv roční době, a vzrůst farností (venkovských), spojených s narůstáním diecézí do velkých rozměrů, nedovolovaly biskupovi, aby byl přítomen na všech křestních slavnostech. Proto se na Západě dávala přednost tomu, aby biskupovi bylo vyhrazeno dovést křest k naplnění, a tak dochází k časovému

1233

⁸⁶ Srov. Římský ponifikál, Obřady biřmování, Úvod, 1.⁸⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11; srov. Římský ponifikál, Obřady biřmování, Úvod, 2.⁸⁸ Srov. Iz 11,2.⁸⁹ Srov. Lk 4,16-22; Iz 61,1.⁹⁰ Srov. Mt 3,13-17; Jan 1,33-34.⁹¹ Srov. Ez 36,25-27; Joel 3,1-2.⁹² Srov. Lk 12,12; Jan 3,5-8; 7,37-39; 16,7-15; Sk 1,8.⁹³ Srov. Jan 20,22.⁹⁴ Srov. Sk 2,1-4.⁹⁵ Srov. Sk 2,17-18.⁹⁶ Srov. Sk 8,15-17; 19,5-6.⁹⁷ Srov. Žid 6,2.⁹⁸ Pavel VI., Apoštolská konstituce *Divinae consortium naturae*.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

rozdělení obou svátostí. Východ naopak uchoval obě svátosti spojené, takže biřmování uděluje sám kněz, který křtí. Nicméně to může vykonat jen „křížmem“, které posvětil biskup.⁹⁹

1291 Zvyk dvojího pomazání posvátným křížmem po křtu, rozšířený v římské církvi, usnadnil rozvoj západní praxe: první pomazání, udělené již knězem nově pokřtěnému hned po křestním obmytí, je doplňováno druhým pomazáním, které dělá biskup každému nově pokřtěnému na čelo.¹⁰⁰ První pomazání posvátným křížmem, udělované knězem, zůstalo spojeno s obřadem křtu: znamená účast pokřtěného na prorockém, kněžském a královském poslání Kristově. Je-li křest udělován dospělému, je pouze jediné pomazání po křtu: totiž biřmování.

1242

1292 Praxe východních církví podtrhuje více jednotu uvedení do křesťanského života. Praxe latinské církve zase mnohem jasněji vyjadřuje společenství nového křesťana s vlastním biskupem, ručitelem a služebníkem jednoty své Církve, jejího všeobecného a apoštolského rázu, a tím také spojení s apoštolskými počátky Kristovy Církve.

1244

II. Znamení a obřad biřmování

1293 V obřadu této svátosti je třeba vzít v úvahu znamení pomazání a to, co *pomazání* naznačuje a vtiskuje: *duchovní pečeť*.

Ve starodávné biblické symbolice má *pomazání* velké bohatství významů. Olej je znamením hojnosti¹⁰¹ a radosti,¹⁰² očišťuje (mazání před i po koupeli), dělá mrštným (mazání atletů a zápasníků); je znamením uzdravení, protože hojí pohmožděnin a rány¹⁰³ a dává vyzařovat krásu, zdraví a sílu.

695

1294 Všechny tyto významy mazání olejem se setkávají ve svátostném životě. Pomazání olejem katechumenů před křtem znamená očištění a posílení; pomazání nemocných vyjadřuje uzdravení a útěchu. Pomazání posvátným křížmem po křtu, při biřmování a kněžském svěcení je znamením zasvěcení. Prostřednictvím biřmováním křesťané, tedy ti, kteří jsou pomazáni, mnohem více podílejí na poslání Ježíše Krista a na plnosti Ducha svatého, jímž je vrchovatě naplněn, takže celý jejich život šíří líbeznou vůni Kristovu (srov. 2 Kor 2,15).

1152

1295 Tímto pomazáním dostává biřmovanec „označení“, *pečeť* Ducha svatého. Pečeť je symbolem osoby,¹⁰⁴ její autority¹⁰⁵ a jejího vlastnictví nějakého předmětu¹⁰⁶ — proto se vtiskovala vojákům pečeť jejich vůdce, anebo otrokům znamení jejich Pána —, ověřuje právní úkon¹⁰⁷ nebo určitý dokument¹⁰⁸ a v určitých případech jej kryje tajemstvím.¹⁰⁹

698

1296 Sám Kristus prohlašuje, že je označen pečeti svého Otce.¹¹⁰ I křesťan je označen pečeti: Bůh si nás v Kristu pomazal, „vtiskl nám svou pečeť, a tak nám vložil do srdce Ducha jako záruku“ (2 Kor 1,22).¹¹¹ Tato pečeť Ducha svatého znamená, že naprosto patříme Kristu, že jsme navždy k jeho službám, ale také je příslibem božské ochrany ve velké (konečné) eschatologické zkoušce.¹¹²

1121

SLAVNOST BIŘMOVÁNÍ

1183

⁹⁹ Srov. CCEO, kán. 695,1; 696,1.

¹⁰⁰ Srov. sv. Hippolyt Římský, *Traditio apostolica*, 21.

¹⁰¹ Srov. Dt 11,14 a další.

¹⁰² Srov. Ž 23,5; 104,15.

¹⁰³ Srov. Iz 1,6; Lk 10,34.

¹⁰⁴ Srov. Gn 38,18; Pís 8,6.

¹⁰⁵ Srov. Gn 41,42.

¹⁰⁶ Srov. Dt 32,34.

¹⁰⁷ Srov. 1 Král 21,8.

¹⁰⁸ Srov. Jer 32,10.

¹⁰⁹ Srov. Iz 29,11.

¹¹⁰ Srov. Jan 6,27.

¹¹¹ Srov. Ef 1,13; 4,30.

¹¹² Srov. Zj 7,2-3; 9,4; Ez 9,4-6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

1297 *Posvěcení posvátného křížma* je důležitým okamžikem před slavností biřmování a v jistém slova smyslu tvoří její součást. Na Zelený čtvrtek během mše při svěcení olejů biskup svěť posvátné křížmo pro celou svoji diecézi. I ve východních církvích je toto svěcení vyhrazeno patriarchovi:

1241

Syrsko-antiochijská liturgie se takto vyjadřuje v epiklezi posvěcení posvátného křížma: „[Otče... sešli svého svatého Ducha] na nás a na tento olej před námi a posvěť jej, aby byl pro všechny, kteří jím budou pomazáni a poznamenáni: svatým křížmem (myron), kněžským křížmem, královským křížmem, pomazáním radosti, šatem světla, pláštěm spásy, duchovním darem, posvěcením duší i těl, věčným štěstím, nezrušitelnou pečetí, štítem víry a nepremožitelným pancířem proti všem nástrahám Protivníka.“¹¹³

1298 Když se biřmování slaví odděleně od křtu, jak tomu bývá v římském obřadu, liturgie svátosti začíná obnovou křestních slibů a vyznáním víry biřmovanců. Z toho jasně vyplývá, že biřmování navazuje na křest.¹¹⁴ Je-li křtěn dospělý, dostává ihned biřmování a přijímá Tělo Páně.¹¹⁵

1299 V římském obřadu biskup vztahuje ruce nad shromážděné biřmovance: gesto, které od dob apoštolů je znamením daru Ducha. Sám biskup pak vyzývá vylití Ducha:

Všemohoucí Bože, Otče našeho Pána Ježíše Krista,
tys dal ve křtu těmto svým služebníkům
odpuštění hříchů a život věčný.
Sešli na ně svého Ducha Utěšitele:
dej jim ducha moudrosti a rozumu,
ducha rady a síly,
ducha poznání a lásky,
a naplň je duchem bázně před tebou.
Skrze Krista, našeho Pána.¹¹⁶

1831

1300 Následuje *podstatný obřad svátosti*. V latinském obřadu „se svátost biřmování uděluje prostřednictvím pomazání křížmem na čelo spolu s vkládáním ruky a prostřednictvím slov: „Přijmi pečeť daru Ducha svatého““.¹¹⁷ Ve východních církvích se pomazání křížmem koná po modlitbě epikleze na nejvýznamnějších částech těla: na čele, na očích, na nose, na uších, na rtech, na prsou, na zádech, na rukou a na nohou; každé mazání se doprovází formulí: „Pečeť daru, kterým je Duch svatý“.

699

1301 Políbení pokoje, kterým končí obřad svátosti, znamená a vyjadřuje církevní společenství s biskupem a se všemi věřícími.¹¹⁸

III. Účinky biřmování

1302 Ze slavení biřmování vyplývá, že účinkem této svátosti je plné vylití Ducha svatého, jako bylo kdysi uděleno apoštolům v den Letnic.

731

1303 V důsledku toho biřmování přináší vzrůst a prohloubení křestní milosti:

1262-1274

- hlouběji nás zakořeňuje do Boží milosti synovství, jež nám dává právo volat: „Abba, Otče“ (Řím 8,15);
- pevněji nás spojuje s Kristem;
- rozmnožuje v nás dary Ducha svatého;
- dokonaleji nás připoutává k Církvi;¹¹⁹

¹¹³ Syrsko-antiochijská liturgie, Epikleze svěcení posvátného křížma.

¹¹⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 71.

¹¹⁵ Srov. CIC, Kánon 866.

¹¹⁶ Římský pontifikál, Obřady biřmování, 25.

¹¹⁷ Pavel VI., Apoštolská konstituce *Divinae consortium naturae*.

¹¹⁸ Srov. sv. Hippolyt Římský, *Traditio apostolica*, 21.

¹¹⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.

2044

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

— poskytuje nám zvláštní sílu Ducha svatého, abychom šířili a bránili víru slovem i skutkem jako opravdoví Kristovi svědkové, abychom statečně vyznávali Kristovo jméno a abychom se nikdy nestyděli za svůj kříž.¹²⁰

„Uvědom si, žeš dostal duchovní pečeť, Ducha moudrosti a rozumu, Ducha rady a síly, Ducha poznání a zbožnosti, Ducha Boží bázně, a uchovej si to, cos dostal. Bůh Otec tě poznamenal svým znamením, Kristus Pán tě utvrdil a vložil do tvého srdce Ducha jako záruku.“¹²¹

1304 Biřmování – stejně jako křest, jehož je naplněním – se uděluje pouze jedenkrát. Vtiskuje totiž do duše *nezrušitelné duchovní znamení*, „charakter“;¹²² ten pak je znamením, že Ježíš Kristus vtiskl křesťanovi pečeť svého Ducha a přitom ho oděl shůry, aby byl jeho svědkem.¹²³

1121

1305 Tento „charakter“ zdokonaluje obecné kněžství věřících, přijaté při křtu, a „biřmovenec“ dostává moc veřejně vyznávat křesťanskou víru, téměř jako z úředního pověření (*quasi ex officio*).¹²⁴

1268

IV. Kdo může přijmout tuto svátost?

1306 Svátost biřmování může a má přijmout každý pokřtěný, který ji dosud nepřijal.¹²⁵ Protože křest, biřmování a Eucharistie tvoří jednotný celek, „věřící jsou povinni přijmout tuto svátost ve vhodnou dobu“;¹²⁶ bez biřmování a Eucharistie je totiž svátost křtu jistě platná a účinná, ale uvedení do křesťanského života zůstane nedokončené.

1212

1307 Latinská tradice označuje za výchozí bod pro přijetí biřmování „věk, kdy člověk začíná rozlišovat“. Nicméně i v nebezpečí smrti mají být biřmováni, i když ještě nedosáhly věku rozlišování.¹²⁷

1308 Mluví-li se o biřmování jako o „svátosti křesťanské dospělosti“, nesmí se tím směřovat dospělý věk víry s dospělým věkem přirozeného růstu; také se nesmí zapomínat, že milost křtu je zdarma poskytnutá a nezasloužená milost vyvolení, která nepotřebuje nějakého „schválení“, aby se stala účinnou. Připomíná to svatý Tomáš:

1250

„Tělesný věk nepodmiňuje duši. A tedy i v chlapeckém věku může dosáhnout dokonalosti duchovního věku, o němž kniha Moudrosti (4,8) říká: „Vážené stáří nespočívá v délce života, neměří se počtem let.“ A proto mnozí, kteří v dětském věku dostali sílu Ducha svatého, velkodušně bojovali pro Krista až k prolití krve.“¹²⁸

1309 Příprava na biřmování má být zaměřena k tomu, aby vedla křesťana k důvěrnějšímu spojení s Kristem, k živější důvěrnosti s Duchem svatým, s jeho působením, s jeho dary a pobídkami, aby mohl lépe převzít apoštolskou odpovědnost křesťanského života. Proto také katecheze před biřmováním bude usilovat o to, aby probudila smysl pro příslušnost k Církvi Ježíše Krista, a to jak k všeobecné Církvi, tak k farnímu společenství. Právě na něm spočívá zvláštní odpovědnost za přípravu biřmovanců.¹²⁹

1310 Pro přijetí biřmování je nutno být ve stavu milosti. Je vhodné přistoupit ke svátosti smíření, aby byl člověk očištěn před přijetím daru Ducha svatého. Mnohem horlivější

2670

¹²⁰ Srov. Florentský koncil: DS 1319; 2. vatikánský koncil, LG (Věřoucná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11; 12.

¹²¹ Sv. Ambrož, *De mysteriis*, 7, 42: PL 16, 402-403.

¹²² Srov. Tridentýský koncil: DS 1609.

¹²³ Srov. Lk 24, 48-49.

¹²⁴ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III, 72, 5, ad 2.

¹²⁵ Srov. CIC, Kánon 889, 1.

¹²⁶ CIC, Kánon 890.

¹²⁷ Srov. CIC, Kánon 891; 883, 3.

¹²⁸ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III, 72, 8, ad 2.

¹²⁹ Srov. Římský pontifikál, Obřady biřmování, Úvod, 3.

1255

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

modlitba má připravovat k tomu, aby člověk přijímal sílu a milosti Ducha svatého ochotně a pohotově.¹³⁰

1311 Je vhodné, aby si kandidáti pro biřmování, tak jako pro křest, našli duchovní pomoc *kmotra* nebo *kmotry*. Doporučuje se, aby to byla těž osoba, která byla vybrána pro křest, aby se lépe zdůraznila jednota obou svátostí.¹³¹

V. Kdo uděluje biřmování

1312 „*Původně přisluhuje biřmováním biskup.*“¹³²

Na Východě obvykle kněz, který křtí, uděluje také hned biřmování při jedné a téže slavnosti. Vykonává to však posvátným křížem posvěceným patriarchou nebo biskupem: to vyjadřuje apoštolskou jednotu Církve, jejíž svazky jsou upevňovány svátostí biřmování. V latinské církvi se tentýž řád uplatňuje při křtu dospělých, nebo v případě, kdy je připouštěn do plného společenství s Církví pokřtěný, který náleží do jiného křesťanského společenství, v němž svátost biřmování není platná.¹³³

1233

1313 *V latinském obřadu* řádně uděluje biřmování biskup.¹³⁴ I když biskup může ze závažných důvodů dát kněžím dovolení, aby udělovali biřmování,¹³⁵ je právě kvůli významu svátosti vhodné, aby je uděloval on sám a nezapomínal, že právě z tohoto důvodu bylo udělování biřmování časově odděleno od křtu. Biskupové jsou nástupci apoštolů, oni dostali plnost svátosti kněžství. Skutečnost, že oni udělují tuto svátost, ozřejmuje, že jejím účinkem je mnohem těsnější spojení těch, kteří ji přijímají, s Církví, s jejími apoštolskými počátky a s jejím posláním vydávat svědectví Kristu.

1290

1314 Je-li křesťan v nebezpečí smrti, má mu udělit biřmování kterýkoliv kněz.¹³⁶ Církev totiž chce, aby žádné z jejích dětí, i těch nejmenších, neodešlo z tohoto světa, aniž by bylo zdokonaleno skrze Ducha svatého darem plnosti Kristovy.

1307

Souhrn

1315 „*Když se apoštolové v Jeruzalémě dověděli, že Samařsko přijalo Boží slovo, poslali k nim Petra a Jana. Ti tam přišli a modlili se za ně, aby dostali Ducha svatého. Do té doby totiž na nikoho z nich nesestoupil, byli jen pokřtěni ve jménu Pána Ježíše. Vložili tedy na ně ruce a oni přijali Ducha svatého*“ (Sk 8,14-17).

1316 *Biřmování zdokonaluje křestní milost; je svátostí, která dává Ducha svatého, aby nás hlouběji zakořenil do božského synovství, pevněji přivtělil ke Kristu, zpevnil náš svazek s Církví, aby nás mnohem pevněji připoutal k jejímu poslání a pomáhal nám vydávat svědectví o křesťanské víře slovem doprovázeným činy.*

1317 *Biřmování, stejně jako křest, vtiskuje do křesťanovy duše duchovní znamení, nezrušitelný charakter; proto se tato svátost může přijmout jen jedenkrát za život.*

1318 *Na Východě se uděluje tato svátost hned po křtu a následuje účast na Eucharistii; tato tradice podtrhuje jednotu tří svátostí uvedení do křesťanského života. V latinské církvi se tato svátost uděluje až po dosažení věku plného užívání rozumu a její slavení je obvykle vyhrazeno biskupovi; tím se vyjadřuje, že tato svátost upevňuje církevní svazky.*

¹³⁰ Srov. Sk 1,14.

¹³¹ Srov. Římský pontifikál, Obřady biřmování, Úvod, 5,6; CIC, Kánon 893,1-2.

¹³² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 26.

¹³³ Srov. CIC, Kánon 883,2.

¹³⁴ CIC, Kánon 882.

¹³⁵ CIC, Kánon 884,2.

¹³⁶ CIC, Kánon 883,3.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

1319 Kandidát biřmování (biřmovanec), který dosáhl věku užívání rozumu, má vyznat víru, být ve stavu milosti, mít úmysl přijmout svátost a být připraven vzít na sebe svůj úkol Kristova učedníka a svědka ve společenství Církve i v časných záležitostech.

1320 Podstatou obřadu biřmování je pomazání posvátným křížem na čele pokřtěného (na Východě též na jiných částech těla), doprovázené vkládáním rukou přísluhovatele a slovy: „Přijmi pečeť daru Ducha svatého“ v římském obřadu, „pečeť daru, kterým je Ducha svatý“ v byzantském obřadu.

1321 Je-li biřmování slaveno odděleně od křtu, jeho spojení s ním je vyjádřeno kromě jiného obnovou křestních slibů. Slavení biřmování během eucharistické oběti přispívá ke zdůraznění jednoty svátostí uvedení do křesťanského života.

3. ČLÁNEK SVÁTOST EUCHARISTIE

1322 Svatá Eucharistie dokončuje uvedení do křesťanského života. Ti, kteří byli povýšeni k důstojnosti královského kněžství a biřmováním mnohem hlouběji připodobněni ke Kristu, se prostřednictvím Eucharistie podílejí spolu s celým společenstvím na samotné oběti Pána. 1212

1323 „Náš Spasitel při poslední večeři, tu noc, kdy byl zrazen, ustanovil eucharistickou oběť svého Těla a své Krve, aby pro všechny časy, dokud nepřijde, zachoval v trvání oběť kříže a aby tak své milované Snoubence Církvi zanechal památku na svou smrt a na své vzkříšení: svátost milostivé lásky, znamení jednoty, pouto bratrské lásky, velikonoční hostinu, „v níž je požíván Kristus, duše se naplňuje milostí a dává se nám záruka budoucí slávy“.¹³⁷ 1402

I. Eucharistie – pramen a vrchol života Církve

1324 Eucharistie je „zdrojem a vrcholem celého křesťanského života“.¹³⁸ „Ostatní svátosti a také všechny církevní služby a apoštolská díla souvisejí s posvátnou Eucharistií a jsou k ní zaměřeny. Vždyť nejsvětější Eucharistie obsahuje celé duchovní dobro Církve, Krista samého, našeho velikonočního Beránka a živý chléb.“¹³⁹ 864

1325 „Společenství božského života a jednota Božího lidu, které vytvářejí podstatu Církve, jsou vyjádřeny a uskutečněny Eucharistií. V ní máme jak vyvrcholení činnosti, kterou Bůh posvěcuje svět v Kristu, tak i bohopoctu, kterou lidé vzdávají Kristu a skrze něj Otci v Duchu svatém.“¹⁴⁰ 775

1326 Konečně se prostřednictvím eucharistické oběti spojujeme již nyní s nebeskou liturgií a předjímáme věčný život, kdy Bůh bude všechno ve všem.¹⁴¹ 1090

1327 Krátce řečeno je Eucharistie souhrnem a celkovým posláním naší víry: „Náš způsob myšlení se shoduje s Eucharistií a Eucharistie zase potvrzuje náš způsob myšlení.“¹⁴² 1124

¹³⁷ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 47.

¹³⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.

¹³⁹ 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 5.

¹⁴⁰ Kongregace pro posvátné obřady, Instr. *Eucharisticum mysterium*, 6: AAS 59 (1967), 539-573.

¹⁴¹ Srov. 1 Kor 15,28.

¹⁴² Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 4,18,5.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

II. Jak se nazývá tato svátost?

1328 Nevýčerpatelné bohatství této svátosti se vyjadřuje různými jmény, která se jí dávají. Každé vyzdvihuje některé její rysy. Nazývá se:

Eucharistie, protože je díkůvzdáním Bohu. Výrazy „eucharistein“ (Lk 22,19; 1 Kor 11,24) a „eulogein“ (Mt 26,26; Mk 14,22) připomínají židovská požehnání, která – především během jídla – velebí Boží díla: stvoření, vykoupení a posvěcení. 2637
1082, 1359

1329 *Večeře Páně*,¹⁴³ protože jde o večeři, kterou měl Ježíš se svými učedníky v předvečer svého utrpení a o předjímání *svatební hostiny Beránka*¹⁴⁴ v nebeském Jeruzalémě. 1382

Lámání chleba, protože tento typický obřad židovské večeře použil Ježíš, když požehnal a rozdělval chléb jako „první u stolu“,¹⁴⁵ zvláště během Poslední večeře.¹⁴⁶ Podle tohoto gesta ho učedníci poznali po jeho zmrtvýchvstání;¹⁴⁷ tímto výrazem také první křesťané označovali svá eucharistická shromáždění.¹⁴⁸ Tím vyjádřili, že všichni, kteří přijímají jediný rozlámaný chléb, Krista, vstupují do společenství s ním a vytvářejí s ním jedno tělo.¹⁴⁹ 790

Eucharistická shromáždění [synaxis], poněvadž Eucharistie se slaví ve shromážděních věřících, jež jsou viditelným výrazem Církve.¹⁵⁰ 1348

1330 *Památka* utrpení a zmrtvýchvstání Páně. 1341

Nejsvětější oběť, protože zpřítomňuje jedinou oběť Krista Spasitele a zahrnuje také oběť Církve; nebo také oběť mše svaté, „oběť chvály“ (Žid 13,15),¹⁵¹ duchovní oběť,¹⁵² oběť čistá¹⁵³ a svatá, protože je naplněním všech obětí Starého zákona a jejich překonáním. 2643
614

Svatá a božská liturgie, protože veškerá liturgie Církve má svůj střed a svůj nejhutnější výraz ve slavení této svátosti; a v tomtéž smyslu se také nazývá slavením *svatých tajemství*. Mluví se také o *Nejsvětější svátosti*, poněvadž je svátost svátostí. Tímto výrazem se označují eucharistické způsoby uchovávané ve svatostánku. 1169

1331 *Přijímání* (communio), protože touto svátostí se spojujeme s Kristem, který nám dává účast na svém Těle a na své Krvi, abychom vytvořili jediné tělo;¹⁵⁴ kromě se hovoří o *svatých věcech*¹⁵⁵ [ta hagia; sancta] – to je původní význam výrazu „communio sanctorum“, o němž hovoří apoštolské vyznání víry – *andělský chléb, nebeský chléb, lék nesmrtnosti*,¹⁵⁶ *pokrm na cestu (viaticum)*... 950
948
1405

1332 *Mše svatá* jakožto protože liturgie, v níž bylo zpřítomněno tajemství spásy, končí vysláním věřících, *missio* („jděte ve jménu Páně“), aby plnili Boží vůli ve svém každodenním životě. 849

III. Eucharistie v ekonomii spásy

¹⁴³ Srov. 1 Kor 11,20.¹⁴⁴ Srov. Zj 19,9.¹⁴⁵ Srov. Mt 14,19; 15,36; Mk 8,6.19.¹⁴⁶ Srov. Mt 26,26; 1 Kor 11,24.¹⁴⁷ Srov. Lk 24,13-35.¹⁴⁸ Srov. Sk 2,42.46; 20,7.11.¹⁴⁹ Srov. 1 Kor 10,16-17.¹⁵⁰ Srov. 1 Kor 11,17-34.¹⁵¹ Srov. Ž 116,13.17.¹⁵² Srov. 1 Petr 2,5.¹⁵³ Srov. Mal 1,11.¹⁵⁴ Srov. 1 Kor 10, 16-17.¹⁵⁵ *Constitutiones Apostolorum*, 8,12,13; Didaché, 9,5; 10,6.¹⁵⁶ Sv. Ignác Antiochijský, *Epistula ad Ephesios*, 20,2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

ZPŮSOBY CHLEBA A VÍNA

1333 Středem slavení Eucharistie je chléb a víno, které se skrze Kristova slova a skrze vzývání Ducha svatého, stanou Tělem a Krví Krista. Církev, věrná příkazu Pána, koná na jeho památku až do jeho slavného příchodu to, co On vykonal v předvečer svého utrpení: „Vzal chléb...“, „vzal kalich vína...“. Způsoby chleba a vína, které se tajemně staly Tělem a Krví Krista, i nadále zůstávají znamením kladné hodnoty stvoření. Tak při obětování vzdáváme díky Stvořiteli za chléb a víno,¹⁵⁷ „plod lidské práce“, ale předtím ještě „plod země“ a „plod révy“, dary Stvořitele. V úkonu Melchizedecha, který „obětoval chléb a víno“ (Gn 14,18), vidí Církev předobraz své vlastní oběti.¹⁵⁸

1334 Ve Staré smlouvě byly chléb a víno přinášen v oběť mezi prvotinami země, na znamení vděčnosti Stvořiteli. Ale tyto dary dostávají také nový význam v souvislosti s Exodem (odchodem Židů z Egypta): nekvašené chleby, které Izrael pojídá každý rok o Velikonocích, připomínají spěch osvobozujícího odchodu z Egypta; vzpomínka na manu na poušti bude stále Izraeli připomínat, že žije z chleba Božího slova.¹⁵⁹ Každodenní chléb je konečně plodem zaslíbené země, záruka, že Bůh je věrný svým příslibům. „Kalich požehnání“ (1 Kor 10,16) na závěr židovské velikonoční večeře přidává k slavnostní radosti vína eschatologický rozměr, totiž rozměr mesiášského očekávání obnovy Jeruzaléma. Ježíš při ustanovení své Eucharistie dal nový a definitivní význam požehnání chleba a kalicha.

1335 Zázraky rozmnožení chlebů, při nichž Pán pronesl požehnání, rozlámal chleby a rozdělil je prostřednictvím svých učedníků, aby nasýtil zástup, jsou předobrazem hojnosti tohoto jediného chleba, kterým Kristova Eucharistie.¹⁶⁰ Znamení vody proměněné na víno v Káně¹⁶¹ už ohlašuje hodinu Ježíšova oslavení. Poukazuje na slavení svatební hostiny v Království Otce, kde budou věřící pít nové víno,¹⁶² jež se stalo Krví Kristovou.

1336 První oznámení Eucharistie vyvolalo mezi učedníky rozdělení, tak jako je pohoršilo, když jim oznámil, že musí trpět a zemřít: „To je tvrdá řeč! Kdopak to má poslouchat?“ (Jan 6,60). Eucharistie a kříž jsou kamenem úrazu. Jde o totéž tajemství, které nepřestává být příležitostí k rozdělení: „I vy chcete odejít?“ (Jan 6,67): tato Pánova otázka znovu a znovu zaznívá v jednotlivých staletích jako výzva jeho lásky, aby každý poznal, že jen On má „slova věčného života“ (Jan 6,68) a že přijmout ve víře dar jeho Eucharistie znamená přijmout jeho samého.

USTANOVENÍ EUCHARISTIE

1337 Protože Pán miloval své, prokázal jim svou lásku až do konce. Ježíš věděl, že přišla jeho hodina, aby z tohoto světa odešel k Otci, a proto během večeře umyl jejich nohy a dal jim příkázání lásky.¹⁶³ Aby jim zanechal záruku této lásky, aby se nikdy nevzdálil od svých a aby je učinil je účastnými své velikonoční oběti, ustanovil Eucharistii jako připomínku své smrti a svého zmrtvýchvstání a přikázal svým apoštolům, aby ji slavili až do jeho návratu. V té chvíli je ustanovil „kněžími Nové smlouvy“.¹⁶⁴

1338 Tři synoptická evangelia a svatý Pavel nám předali vyprávění o ustanovení Eucharistie; u svatého Jana se zase uvádějí Ježíšova slova v synagoze v Kafarnau, která připravují ustanovení Eucharistie: Kristus o sobě říká, že je chlebem života, který sestoupil z nebe.¹⁶⁵

¹⁵⁷ Srov. Ž 104,13-15.¹⁵⁸ Srov. Římský misál, Římský kánon: „Supra quae“.¹⁵⁹ Srov. Dt 8,3.¹⁶⁰ Srov. Mt 14,13-21; 15,32-39.¹⁶¹ Srov. Jan 2,11.¹⁶² Srov. Mk 14,25.¹⁶³ Srov. Jan 13,1-17.¹⁶⁴ Tridentský koncil: DS 1740.¹⁶⁵ Srov. Jan 6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

1339 Ježíš zvolil dobu Velikonoc, aby splnil to, co ohlásil v Kafarnau: dát totiž svým učedníkům své Tělo a svou Krev.

Nastal den nekvašeného chleba, kdy měl být zabit velikonoční beránek. Ježíš poslal Petra a Jana a řekl jim: „Jděte a připravte nám velikonočního beránka, abychom ho mohli jíst!“... Odešli... a připravili velikonočního beránka. Ve stanovenou hodinu zaujal Ježíš místo u stolu a apoštolové s ním. Řekl jim: „Toužebně jsem si přál jíst s vámi tohoto velikonočního beránka, dříve než budu trpět. Neboť vám říkám: Už ho nebudu jíst, dokud se nenaplní v Božím království“... Potom vzal chléb, vzdal díky, lámal ho a dával jim se slovy: „Toto je mé tělo, které se za vás vydává. To konejte na mou památku!“ Stejně tak vzal i kalich, když bylo po večeři, a řekl: „Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví, která se za vás prolévá“ (Lk 22,7-20).¹⁶⁶

1340 Ježíš dal židovským Velikonocím jejich definitivní význam tím, že slavil Poslední večeři se svými apoštoly během velikonoční hostiny. Vždyť nová „pascha“, přechod Ježíše k Otci skrze jeho smrt a jeho zmrtvýchvstání, je předjata a slavena v Eucharistii, jež je naplněním židovské paschy, a předjímá závěrečnou paschu Církve ve slávě Království.

1151

677

„TO ČIŇTE NA MOU PAMÁTKU“

1341 Když Ježíš přikazuje, aby se opakovala jeho gesta a jeho slova, „dokud on nepřijde“ (1 Kor 11,26), nežádá, aby se pouze vzpomínalo na něho a na to, co učinil. Má na mysli liturgické slavení Kristovy *památky* skrze apoštoly a jejich nástupce; slavení jeho života, jeho smrti, jeho zmrtvýchvstání a jeho přímlyvy u Otce.

611

1342 Církev od počátku věrně plnila příkaz Pána. O Církvi v Jeruzalémě je řečeno:

2624

„Setrvali v apoštolském učení, v bratrském společenství, v lámání chleba a v modlitbách... Každý den zůstávali svorně v chrámu, po domech lámali chléb a jedli pokrm v radosti a s upřímností srdce“ (Sk 2,42.46).

1343 Křesťané se shromažďovali „k lámání chleba“ (Sk 20,7) především „první den v týdnu“, totiž v neděli, v den Ježíšova zmrtvýchvstání. Od těchto dob se Eucharistie stále slaví až po naše dny, takže se s ní setkáváme v každém kostele a s toutéž základní strukturou. Zůstává středem života Církve.

1166, 2177

1344 A tak od jednoho slavení Eucharistie k druhému a hlásání Ježíšova velikonočního tajemství, „dokud on nepřijde“ (1 Kor 11,26), Boží lid na svém putování jde „úzkou cestou kříže“¹⁶⁷ k nebeské hostině, kdy všichni vyvolení zasednou ke stolu království.

1404

IV. Liturgické slavení Eucharistie

MŠE SVATÁ BĚHEM STALETÍ

1345 Již od druhého století máme svědectví sv. Justina mučedníka o základní linii průběhu slavení Eucharistie. Ta zůstala beze změn až do našich dnů ve všech velkých liturgických rodinách. Justin píše kolem roku 155 pohanskému císaři Antonínu Piovi (138-161), aby mu vysvětlil, co dělají křesťané:

[V den nazývaný „Den slunce“, se shromáždí na stejném místě všichni obyvatelé jak měst, tak venkova.

Čtou se paměti apoštolů nebo spisy proroků, pokud to čas dovoluje.

¹⁶⁶ Srov. Mt 26,17-29; Mk 14,12-25; 1 Kor 11,23-26.

¹⁶⁷ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*), 1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

Potom, když lektor skončil, představený nás v promluvě napomíná a vybízí, abychom následovali tyto dobré příklady.

Pak všichni společně vstaneme a pronášíme modlitby jak za sebe..., tak za všechny ostatní, ať jsou kdekoli, abychom, když jsme poznali pravdu, si zasloužili být shledáni spravedlivými v našem životě a v našich skutcích a věrní přikázáním a dosáhli tak věčné spásy.

Po skončení modliteb se navzájem zdravíme políbením.

Potom jsou představenému bratři přineseny chléb a kalich vína smíšeného s vodou.

On jej vezme a vzdává chválu a slávu Otci vesmíru ve jménu Syna a Ducha svatého a dlouze pronáší díkyčinění (řecky: *eucharistian*) za to, že jsme byli hodni dostat od něho tyto dary. Když skončil modlitbu a díkyčinění, všechen přítomný lid zvolá: „Amen.“

Po díkyčinění představeného a po odpovědi všeho lidu ti, kterým říkáme jáhnové, rozdávají každému z přítomných chléb, víno a vodu, nad nimiž byla vyřčena slova díky, a donesou je nepřítomným.¹⁶⁸

1346 Eucharistická liturgie se koná podle základní struktury, která se přes všechna stálití uchovala až k nám. Člení se na dvě velké části, které tvoří v základě jednotu:

- shromáždění se, *bohoslužba slova* se čteními, homilií a přímluvami;
- *eucharistická bohoslužba* s předkládáním chleba a vína, s proměňováním a s přijímáním.

Bohoslužba slova a eucharistická bohoslužba tvoří společně „jeden a tentýž bohoslužebný úkon“,¹⁶⁹ stůl připravený pro nás v Eucharistii je totiž zároveň stůl Božího slova a stůl Těla Páně.¹⁷⁰

103

1347 Neprobíhala snad takto velikonoční večeře vzkříšeného Ježíše s jeho učedníky? Cestou jim vysvětloval Písma, pak s nimi zasedl ke stolu, „vzal chléb, pronesl nad ním požehnání, rozlámal ho a podával jim“.¹⁷¹

PRŮBĚH SLAVENÍ

1348 *Všichni se shromáždí.* Křesťané se scházejí na jedno místo k eucharistickému shromáždění. V jejich čele je sám Kristus, který je hlavním aktérem Eucharistie. Je veleknězem Nové smlouvy. On sám neviditelně předsedá každé eucharistické oběti. Biskup nebo kněz předsedá shromáždění právě proto, že ho zastupuje (tím, že jedná „in persona Christi capitis“), zosobňuje Krista jako Hlavu, ujímá se slova po čteních, přijímá obětní dary a pronáší eucharistickou modlitbu. Všichni se činně podílejí na slavení, každý svým způsobem: lektori, ti, kteří přinášejí obětní dary, ti, kteří rozdávají přijímání, a všechen lid, který projevuje svou účast skrze „Amen“.

1548

1349 *Bohoslužba slova* zahrnuje „spisy proroků“, to je Starý zákon, a „paměti apoštolů“, neboli jejich listy a evangelia; po homilii, jež vybízí přijmout toto slovo „jako slovo Boží, jímž skutečně je“ (1 Sol 2,13), a uskutečňovat je, následují přímluvy za všechny lidi, podle apoštolova slova: „První věc, ke které vybízím, je tato: ať se konají modlitby prosebné, přímluvné i děkovné za všechny lidi, za krále a za všechny, kdo mají moc“ (1 Tim 2,1-2).

1184

1350 *Předložení obětních darů* (offertorium): Přinášejí se někdy v průvodu, chléb a víno, které kněz bude jménem Krista obětovat v eucharistické oběti, v níž se stanou jeho Tělem a jeho Krví. Je to úkon samého Krista při Poslední večeři, „když vzal chléb a kalich“. „Jen Církev může přinášet Stvořiteli tuto čistou oběť tím, že mu s díkyvzdáním obětuje to, co pochází z jeho stvoření.“¹⁷² Přinášení darů a jejich kladení na oltář přebírá Melchizedechův úkon a klade Stvořitelovy dary do Kristových rukou. On pak ve své oběti přivádí k dokonalosti všechny lidské pokusy přinášet oběti.

1359

614

¹⁶⁸ Sv. Justin, *Apologiae*, 1, 65 [a 67].

¹⁶⁹ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 56.

¹⁷⁰ Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*) 21.

¹⁷¹ Srov. Lk 24,30.

¹⁷² Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 4,18,4; srov. Mal 1,11.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

1351 Křesťané již od prvních dob přinášejí spolu s chlebem a vínem pro Eucharistii i své dary, aby je rozdělily mezi ty, kteří jsou v nouzi. Tento zvyk konat *sbírku*,¹⁷³ stále časový, má svůj podnět v příkladu Krista, který se stal chudým, aby nás obohatil.¹⁷⁴

1397
2186

„Majetní a ti, kdo chtějí, dobrovolně dávají, co kdo chce, a co se vybere, uloží se u představeného. Ten pak podporuje sirotky, vdovy a ty, kdo mají nouzi kvůli nemoci nebo z jiného důvodu; a také vězně a cizince, kteří žijí mezi námi: zkrátka, stará se o každého, kdo je v nouzi.“¹⁷⁵

1352 *Anafora*. Eucharistickou modlitbou, modlitbou díkůvzdání a proměňováním se dostáváme k srdci a k vrcholu bohoslužby:

V *prefaci* Církev vzdává díky Otci, skrze Krista v Duchu svatém, za všechna jeho díla, za stvoření, vykoupení i posvěcení. Tím se celé společenství spojuje s nepřetržitou chválou, kterou nebeská Církev, andělé a všichni svatí zpívají třikrát svatému Bohu.

559

1353 V *epiklezi* prosí Církev Otce, aby poslal svého svatého Ducha (nebo moc svého požehnání)¹⁷⁶ na chléb a víno, aby se jeho mocí staly Tělem a Krví Ježíše Krista, a aby ti, kdo se podílejí na Eucharistii, byli jedno tělo a jeden duch (některé liturgické tradice kladou epiklezi po anamnězi).

1105

V *pronášení slov o ustanovení* účinnost Kristových slov a úkonů a moc Ducha svatého zpřítomňují svátostně jeho Tělo a Krev pod způsoby chleba a vína, jakož i jeho oběť, přinesenou na kříži jednou provždy.

1375

1354 V *anamnézi*, která následuje, připomíná Církev utrpení, zmrtvýchvstání a slavný návrat Ježíše Krista; předkládá Otci oběť jeho Syna, který nás s ním smiřuje.

1103

V *přímluvách* dává Církev najevo, že se Eucharistie slaví ve společenství s celou nebeskou i pozemskou Církví živých i mrtvých a ve společenství s pastýři Církve, s papežem, diecézním biskupem, s jeho kněžstvem a jeho jáhny a se všemi biskupy světa a s jejich církvemi.

954

1355 Při *přijímání*, jemuž předchází modlitba Páně a lámání chleba, dostávají věřící „nebeský chléb“ a „kalich spásy“, Tělo a Krev Krista, který se dal „za život světa“ (Jan 6,51).

1382

Protože nad tímto chlebem a vínem byly proneseny díky (podle tradičního vyjádření byly „proměněny“), „nazýváme tento pokrm Eucharistie a nikomu není dovoleno, aby se jí účastnil, leč tomu, kdo věří, že naše učení je pravdivé, kdo se očistil koupelí na odpuštění hříchů a k znovuzrození a kdo žije tak, jak učil Kristus“.¹⁷⁷

1327

V. Svátostná oběť: díkůvzdání, památka, přítomnost

1356 Slaví-li křesťané Eucharistii již od počátků a formou, která se při velké rozmanitosti dob a liturgií v podstatě nezměnila, pak je to kvůli tomu, že se cítíme vázání příkazem Pána, daným v předvečer jeho utrpení: „To čiňte na mou památku“ (1 Kor 11,24-25).

1357 Tento Pánův příkaz plníme tím, že slavíme *památku jeho oběti*. Tímto úkonem *obětujeme Otci*, co nám dal: dary stvoření, chléb a víno, které se mocí Ducha svatého a slovy Kristovými staly jeho Tělem a Krví: tímto způsobem se Kristus stal skutečně a tajemně *přítomný*.

1358 Musíme tedy Eucharistii považovat

¹⁷³ Srov. 1 Kor 16,1.

¹⁷⁴ Srov. 2 Kor 8,9.

¹⁷⁵ Sv. Justin, *Apologiae*, 1,67,6.

¹⁷⁶ Srov. Římský misál, Římský kánon.

¹⁷⁷ Sv. Justin, *Apologiae*, 1,66,1-2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

- za díkůvzdání a chválu *Otci*,
- za památku oběti *Krista* a jeho *Těla*,
- za přítomnost *Krista* mocí jeho slova a jeho *Ducha*.

DÍKŮVZDÁNÍ A CHVÁLA OTCI

1359 Eucharistie, svátost naší spásy, kterou Kristus zjednal na kříži, je také obětí chvály a díkůvzdání za dílo stvoření. V eucharistické oběti je celé stvoření, které Bůh miluje, představeno Otci prostřednictvím Kristovy smrti a jeho zmrtvýchvstání. Církev může skrze Krista přinášet oběť chvály a díkůvzdání za všechno, co Bůh ve stvoření a v lidstvu učinil dobrého, krásného a spravedlivého. 293

1360 Eucharistie je obětí díků Otci, požehnání, kterým Církev vyjadřuje svou vděčnost Bohu za všechna jeho dobrodiní, za všechno, co vykonal skrze stvoření, vykoupení a posvěcení. Eucharistie znamená především díkůvzdání. 1083

1361 Eucharistie je také obětí chvály, kterou Církev zpívá slávu Bohu jménem celého stvoření. Taková oběť chvály je možná jedině skrze Krista: on spojuje věřící se svou osobou, se svou chválou a se svou prosbou, takže oběť chvály Otci je přinášena *skrze Krista a s ním*, aby byla přijata *v něm*. 294

PAMÁTKA KRISTOVY OBĚTI A JEHO TĚLA, CÍRKEV

1362 Eucharistie je památka Kristovy velikonoční oběti, zpřítomnění a svátostné obětování jeho jediné oběti v liturgii Církve, která je jeho Tělem. Ve všech eucharistických modlitbách, po slovech ustanovení, nacházíme modlitbu, která se nazývá *anamnéze* nebo památka. 1103

1363 *Památka*, podle Písma svatého, není pouze vzpomínka na minulé události, nýbrž hlásání velikolepých děl, které Bůh učinil pro lidi.¹⁷⁸ Liturgická oslava těchto událostí je jistým způsobem zpřítomňuje a aktualizuje. Právě tak Izrael chápe své osvobození z Egypta: kdykoliv se slaví Velikonoce, události exodu (odchodu z Egypta) se zpřítomňují ve vědomí věřících, aby s nimi srovnali svůj život. 1099

1364 V Novém zákoně dostává památka nový význam. Když Církev slaví Eucharistii, koná památku Kristovy velikonoční oběti, a ta se zpřítomní: oběť, kterou Kristus přinesl jednou provždy na kříži, zůstává vždy časová:¹⁷⁹ „Kdykoli se slaví na oltáři oběť kříže, ve které je „obětován náš velikonoční beránek, Kristus“, uskutečňuje se dílo našeho vykoupení.“¹⁸⁰ 611 1085

1365 Jako památka Kristovy velikonoční oběti je *Eucharistie také obětí*. Obětní ráz Eucharistie se projevuje v samotných slovech ustanovení: „To je mé tělo, které se za vás vydává“ a „tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví, která se za vás prolévá“ (Lk 22,19-20). Kristus dává v Eucharistii totéž tělo, která za nás vydal na kříž, tutéž krev, kterou prolil „za všechny na odpuštění hříchů“ (Mt 26,28). 2100 1846

1366 Eucharistie je tedy obětí, protože *zpřítomňuje* oběť kříže, protože je její *památkou* a protože *přivlastňuje* její ovoce: 613

„[Kristus] Bůh a náš Pán předtím, než se obětoval Bohu Otci jednou provždy svou smrtí na oltáři kříže, aby (jím) zjednal věčné vykoupení; vzhledem k tomu, že jeho kněžství nemělo vyhasnout jeho smrtí (Žid 7,24.27), při Poslední večeři, v noci, kdy byl zrazen (1 Kor 11,23), [chtěl] zanechat Církvi, své milované nevěstě, viditelnou oběť (jak vyžaduje lidská přirozenost), kterou by byla zpřítomňována ona oběť krvavá, kterou měl přinést jednou provždy na

¹⁷⁸ Srov. Ex 13,3.

¹⁷⁹ Srov. Žid 7,25-27.

¹⁸⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 3.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

kříží a jejíž památka by se prodlužovala až do konce světa (1 Kor 11,23); spasitelná síla téže oběti by se pak vylévala na odpuštění hříchů, kterých se každodenně dopouštíme.“¹⁸¹

1367 Kristova oběť a oběť Eucharistie je *jedna jediná oběť*: „Vždyť jde o jednu a tutéž oběť a sám Ježíš ji přináší skrze službu kněží, on, který jednoho dne obětoval na kříži sám sebe: různý je pouze způsob, jímž se oběť přináší.“ „V této božské oběti, která se koná ve mši svaté, je přítomen a nekrvavým způsobem obětován sám Kristus, který se obětoval jen jedenkrát krvavým způsobem na oltáři kříže.“¹⁸² 1545

1368 *Eucharistie je také obětí Církve.* Církev, jež je Kristovým Tělem, má účast na oběti své Hlavy. Je s Kristem sama celá obětována. Spojuje se s jeho přímlovou u Otce za všechny lidi. V Eucharistii se stává Kristova oběť také obětí údů jeho Těla. Život věřících, jejich chvála, jejich utrpení, jejich modlitba, jejich práce jsou spojeny s Kristovou chválou a modlitbou, s jeho utrpením a prací i s jeho bezvýhradnou obětí, a tím získávají novou hodnotu. Kristova oběť, přítomná na oltáři, poskytuje všem generacím křesťanů možnost být spojeni s jeho obětí. 618, 2031 1109

V katakombách je často Církev znázorňována jako modlící se žena s rozepjatými pažemi v modlitebním postoji. Jako Kristus rozepjal své ruce na kříži, tak skrze něho, s ním a v něm se Církev obětuje a prosí za všechny lidi.

1369 *Celá Církev je spojena s Kristovou obětí a s jeho přímlovou.* Papež, pověřený Petrovou službou v Církvi, je spojen s každým slavením Eucharistie, v níž je jmenován jako znamení a jako služebník jednoty všeobecné Církve. *Místní biskup* je vždy odpovědný za Eucharistii, i když jí předsedá nějaký kněz; připomíná se při ní jeho jméno, aby se vyjádřilo, že předsedá místní církvi uprostřed svého kněžstva a za přispění *jáhnů*. Společenství opět prosí za všechny služebníky, kteří pro ně a s ním přinášejí eucharistickou oběť. 834, 882 1561, 1566

„Ať se považuje za platnou jen ta Eucharistie, kterou slaví biskup nebo ten, koho on sám pověřil.“¹⁸³

„Služba kněží však duchovní oběť věřících dovršuje ve spojení s obětí Krista, jediného Prostředníka; tato oběť se rukama kněží jménem celé Církve přináší nekrvavě a svátostně v Eucharistii, dokud sám Pán nepřijde.“¹⁸⁴

1370 S Kristovou obětí se nespojují jen údy, které jsou ještě na zemi, nýbrž i ty, které už pobývají v *nebeské slávě*. Církev totiž přináší eucharistickou oběť ve společenství s nejvyšší Pannou Marií, kterou výslovně připomíná, stejně jako se všemi svatými a se všemi světicemi. Církev je v Eucharistii s Marií jako u paty kříže, spojená s Kristovou obětí a přímlovou. 956 989

1371 Eucharistická oběť se přináší také *za zesnulé věřící*, „kteří zemřeli v Kristu a nejsou ještě úplně očištěni“, ¹⁸⁵ aby mohli vstoupit do Kristova světla a pokoje: 958, 1689, 1032

„Pochovejte toto tělo kdekoli a nedělejte si s tím starost. Jen to vás prosím, tam, kde budete, pamatujte na mě u oltáře Páně.“¹⁸⁶

„Pak [v anafoře] prosíme také za svaté otce a biskupy a vůbec za všechny, kteří zesnuli před námi, a jsme přesvědčeni, že to velmi prospívá duším, za které je přednášena prosba během svaté, tolik úžasné oběti... Přednášíme-li Bohu modlitby za zemřelé, i když hříšní-

¹⁸¹ Tridentský koncil: DS 1740.

¹⁸² Tridentský koncil: DS 1743.

¹⁸³ Sv. Ignác Antiochijský, *Epistula ad Smyrnaeos*, 8,1.

¹⁸⁴ 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 2.

¹⁸⁵ Tridentský koncil: DS 1743.

¹⁸⁶ Svatá Monika před svou smrtí adresovala tato slova sv. Augustinovi a jeho bratrovi; srov. sv. Augustin, *Confessiones* (Vyznání), 9,11,27; viz Denní modlitba Církve, 2. čtení 27. srpna.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

ky... představujeme Krista obětovaného za naše hříchy, snažíce se o to, aby Bůh, přítel lidí, se stal shovívavý k nim i k nám.¹⁸⁷

1372 Svátý Augustin obdivuhodně shrnul tuto nauku, jež nás vybízí ke stále hlubší účasti na oběti našeho Spasitele, kterou slavíme v Eucharistii:

1140

„Celá vykoupená obec, tj. shromáždění a společnost svatých, je obětována jako obecná oběť Bohu skrze velikého kněze, který obětoval také sám sebe v umučení za nás, abychom byli tělem tak veliké hlavy, přijav podobu služebníka. ... To jest oběť křesťanů: „I když je nás mnoho, jsme jediným tělem v Kristu“ (**Řím 12,5**). Tu také hojně obětuje Církev ve svátosti obzvláštní, věřícím známé, kterou se naznačuje, že v té věci, kterou obětuje, se obětuje sama.“¹⁸⁸

PŘÍTOMNOST KRISTA, SKRZE MOC JEHO SLOVA A DUCHA SVATÉHO

1373 „Kristus Ježíš přece zemřel, ano, i z mrtvých vstal, je po Boží pravici a přimlouvá se za nás!“ (Řím 8,34). Je ve své Církvi přítomen mnoha způsoby:¹⁸⁹ ve svém slově, v modlitbě Církve, tam, „kde jsou dva nebo tři shromáždění“ v jeho „jménu“ (Mt 18,20), v chudých, nemocných, ve věznicích,¹⁹⁰ ve svátostech, jejichž je původcem, v mešní oběti a v osobě služebníka. Ale „zejména (je přítomen) *pod eucharistickými způsoby*“.¹⁹¹

1088

1374 Způsob Kristovy přítomnosti pod eucharistickými způsoby je jedinečný. Díky němu stojí Eucharistie nad všemi svátostmi a je „jakýmsi vyvrcholením duchovního života a cílem, k němuž směřují všechny svátosti“.¹⁹² V Nejsvětější svátosti oltářní je „obsaženo *opravdu, skutečně a podstatně* tělo a krev našeho Pána Ježíše Krista, s duší a božstvím, a tedy naprosto *celý Kristus*“.¹⁹³ „Tato přítomnost se nazývá „skutečná“ ne výlučně, jako by ostatní nebyly „skutečné“, ale je to přítomnost („par excellence“), protože je *podstatná*, tj., že tímto způsobem je přítomen Kristus, Bůh a člověk, naprosto celý.“¹⁹⁴

1211

1375 Kristus se stává přítomný v této svátosti *proměněním* chleba a vína ve své Tělo a ve svou Krev. Církevní otcové vždy rozhodně vyjadřovali víru Církve v účinnost Kristových slov a působení Ducha svatého, díky nimž nastává toto proměnění. Svátý Jan Zlatoústý například tvrdí:

1105

„Nezpůsobí to člověk, že se obětní dary stanou Kristovým Tělem a Krví, nýbrž sám Kristus, který byl za nás ukřižován. Kněz, jako Kristův zástupce, pronáší slova, ale jejich moc a milost jsou Boží. *Toto je moje Tělo*, říká kněz, a toto slovo proměňuje obětní dary.“¹⁹⁵

1128

A svátý Ambrož o eucharistickém proměňování říká:

„Nejde o prvek vytvořený přírodou, nýbrž o podstatu způsobenou formulí proměňování, a účinnost proměňování je větší, než přírodní účinnost, protože následkem proměňování se změní přirozenost... Kristovo slovo, jež mohlo stvořit z ničeho to, co neexistovalo, nemůže snad přeměnit v jinou podstatu to, co už existuje? Dát novou přirozenost věcem není menší skutek, než ji přeměnit.“¹⁹⁶

298

1376 Tridentský koncil shrnuje katolickou víru prohlášením: „Protože Kristus, náš Vykupitel, řekl, že to, co obětoval pod způsobou chleba, je opravdu jeho Tělo, bylo v Boží Církvi vždy přesvědčení – a tento posvátný koncil to znovu prohlašuje – že konsekrací (proměňováním) chleba a vína nastává změna celé podstaty chleba v podstatu těla Krista, na-

¹⁸⁷ Sv. Cyril Jeruzalémský, *Catecheses mystagogicae*, 5,9,10: PG 33, 1116B-1117A.

¹⁸⁸ Sv. Augustin, *De civitate Dei*, 10,6.

¹⁸⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 48.

¹⁹⁰ Srov. Mt 25,31-46.

¹⁹¹ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 7.

¹⁹² Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III, 73, 3.

¹⁹³ Tridentský koncil: DS 1651.

¹⁹⁴ Pavel VI., encyklika *Mysterium fidei*.

¹⁹⁵ Sv. Jan Zlatoústý, *De proditiōe Judae*, 1,6: PG 49, 380C.

¹⁹⁶ Sv. Ambrož, *De mysteriis*, 9.50.52: PL 16, 405-406.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

šeho Pána, a celé podstaty vína v podstatu jeho Krve. Tuto změnu tedy katolická Církev vhodně a přiléhavě nazývá *přepodstatnění*.¹⁹⁷

1377 Kristova eucharistická přítomnost začíná ve chvíli proměňování a trvá, dokud existují eucharistické způsoby. Kristus je celý a celistvý přítomen v každé způsobě a v každé její části; proto lámání chleba nerozděluje Krista.¹⁹⁸

1378 *Úcta k Eucharistii.* V mešní liturgii vyjadřujeme svou víru ve skutečnou přítomnost Krista pod způsoby chleba a vína, mezi jiným pokleknutím nebo hlubokou úklonou na znamení klanění se Pánu. „Katolická Církev vzdává tuto bohooctu eucharistické svátosti nejen během mše svaté, nýbrž i mimo její slavení tím, že se svrchovanou pečlivostí uchovává proměněné hostie a vystavuje je k slavnostnímu uctívání křesťanských věřících a nosí je v průvodu s radostí křesťanského lidu.“¹⁹⁹

1178

1379 „Svatá zásoba“ (svatostánek) byla původně určena k tomu, aby se v ní důstojně uchovávala Eucharistie a aby mohla být donášena nemocným a nepřítomným mimo mši svatou. Tím, že Církev prohloubila víru ve skutečnou přítomnost Krista v Eucharistii, si uvědomila význam tiché adorace Pána, přítomného pod eucharistickými způsoby. Proto má být svatostánek umístěn na zvláště důstojném místě kostela a má být vybudován takovým způsobem, aby zdůrazňoval a ukazoval pravdu, že Kristus je skutečně přítomen v Nejsvětější svátosti.

1183

2691

1380 Je velmi případné, že Kristus chtěl zůstat přítomen pro svou Církev tímto vpravdě jedinečným způsobem. Protože se chystal své učedníky opustit ve své viditelné podobě, chtěl nám zůstat svou svátostnou přítomností; a protože se chystal obětovat se na kříži pro naši spásu, chtěl, abychom měli památku lásky, kterou nás miloval „až do krajnosti“ (Jan 13,1), až k darování svého života. A opravdu svou přítomností v Eucharistii zůstává tajemně mezi námi jako ten, který nás miloval a který se za nás vydal,²⁰⁰ a zůstává takto pod způsoby, které vyjadřují a sdělují tuto lásku:

669

478

„Církev i svět velmi potřebují eucharistickou úctu. Ježíš na nás čeká v této svátosti lásky. Nešetřme svým časem, abychom se šli s ním setkat v adoraci, v rozjímání, plném víry a ochotném podávat zadostiučinění za těžké viny a zločiny světa. Kéž naše adorace nikdy nepřestává.“²⁰¹

2715

1381 „Nelze vnímat smysly, že je v této svátosti přítomno pravé Tělo a pravá Krev Krista“ – říká svatý Tomáš – „nýbrž *pouze vírou*, která se opírá o Boží autoritu.“ Proto v komentáři k úryvku ze sv. Lukáše 22,19: „Toto je mé tělo, které se za vás vydává“, říká svatý Cyril: „Netaž se, zda je to pravda, ale spíše s vírou přijmi slova Spasitele: on nelže, protože on sám je pravda.“²⁰²

156

215

Adoro te devote, latens Deitas...

Klaním se ti vroucně, skrytý Bože náš,
jenž tu ve svátosti sebe ukrýváš:
tobě srdcem svým se zcela poddávám,
před tebou svou slabost, Bože, vyznávám.

Zrakem, hmatem, chutí tebe nevnímám
a jen sluchem svým tě jistě poznávám.
Věřím vše, co hlásal světu Kristus Pán,
v něm je základ pravdy lidstvu dán.

¹⁹⁷ Tridentský koncil: DS 1642.

¹⁹⁸ Tridentský koncil: DS 1641.

¹⁹⁹ Pavel VI., encyklika *Mysterium fidei*.

²⁰⁰ Srov. Gal 2,20.

²⁰¹ Jan Pavel II., list *Dominicae cenae*, 3.

²⁰² Pavel VI., encyklika *Mysterium fidei*, která cituje sv. Tomáše Akvinského, *Summa theologiae*, III, 75, 1; srov. sv. Cyril Alexandrijský, *Commentarius in Lucam*, 22,19: PG 72, 921B.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

(Sv. Tomáš Akvinský, hymnus Adoro te devote)

VI. Velikonoční hostina

1382 Mše svatá je zároveň a neoddělitelně památka oběti, v níž se zpřítomňuje oběť na kříži a posvátná hostina společenství Těla a Krve Páně. Avšak slavení eucharistické oběti je zcela zaměřeno na důvěrné spojení věřících s Kristem ve svatém přijímání. Jít k přijímání, to je přijmout samotného Krista, který se za nás obětoval.

950

1383 *Oltář*, kolem něhož se Církev shromažďuje ke slavení Eucharistie, představuje obě dvě hlediska téhož tajemství: obětní oltář a stůl Páně, a to tím více, že křesťanský oltář je symbolem samého Krista, který je přítomen ve shromáždění svých věřících jako oběť přinesená za naše smíření a zároveň jako nebeský pokrm, který se nám dává. „Co jiného je oltář, než obraz Kristova Těla?“ – říká svatý Ambrož,²⁰³ a jinde: „Oltář je obrazem těla Kristova a Kristovo Tělo je na oltáři.“²⁰⁴ Liturgie vyjadřuje tuto jednotu oběti a společenství mnoha modlitbami. Římská církev se například modlí ve své anafoře takto:

1182

„V pokoře tě prosíme, všemohoucí Bože: Přikaz svému svatému andělu, ať ji přenese na tvůj nebeský oltář, před tvář tvé božské velebnosti. A nás všechny, kdo máme účast na tomto oltáři a přijmeme toto svaté Tělo a Krev tvého Syna, naplň veškerým nebeským požehláním a milostí.“²⁰⁵

„VEZMĚTE A JEZTE Z TOHO VŠICHNI“: PŘIJÍMÁNÍ

1384 Pán se k nám obrací s naléhavou výzvou, abychom ho přijímali v eucharistické svátosti: „Amen, amen, pravím vám: Když nebudete jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít v sobě život“ (Jan 6,53).

2835

1385 Abychom odpověděli na tuto výzvu, musíme se *připravít* na tuto tak velkou a tak svatou chvíli. Svatý Pavel nás vybízí ke zpytování svědomí: „Kdo by tedy jedl chléb (Páně) nebo pil kalich Páně nehodně, proviní se proti tělu a krvi Páně. Proto musí člověk sám sebe zkoumat, a tak ať chléb jí a z kalicha pije. Kdo totiž jí a pije, a tělo (Páně) nerozlišuje (od obyčejného chleba), jí a pije si odsouzení“ (1 Kor 11,27-29). Kdo je si vědom, že se dopustil těžkého hříchu, musí přijmout svátost smíření dříve než přistoupí k přijímání.

1457

1386 Tváří v tvář velikosti této svátosti věřící nemůže než pokorně a s vroucí vírou pronášet setníkovu prosbu:²⁰⁶ „*Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea*“ (Pane, nezasloužím si, abys ke mně přišel, ale řekni jen slovo a má duše bude uzdravena).²⁰⁷ V „Božské liturgii“ svatého Jana Zlatoústého se věřící modlí v tomtéž duchu:

„Ó, Boží Synu, dej mi dnes účast na tvé mystické hostině. Neprozradím tvé tajemství tvým nepřítelům, ani ti nedám Jidášův polibek, ale jako lotr po pravici ti říkám: Rozpomeň se na mne, až budeš ve svém království.“²⁰⁸

732

1387 Aby se věřící vhodně připravili na přijetí této svátosti, zachovávají půst, předepsaný v jejich církvi.²⁰⁹ Tělesný postoj (chování, šaty) má vyjadřovat úctu, slavnostní ráz a radost této chvíle, v níž se Kristus stává naším hostem.

2043

²⁰³ Sv. Ambrož, *De sacramentis*, 5,7: PL 16, 447C.²⁰⁴ Sv. Ambrož, *De sacramentis*, 4,7: PL 16, 437D.²⁰⁵ Římský misál, Římský kánon: „Supplices te rogamus“.²⁰⁶ Srov. Mt 8,8.²⁰⁷ Římský misál, Obřad přijímání.²⁰⁸ Liturgie sv. Jana Zlatoústého, Příprava na přijímání.²⁰⁹ Srov. CIC, Kánon 919.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

1388 Odpovídá to samotnému významu Eucharistie, když věřící *přijímají pokaždé*, kdykoliv jsou na mši svaté, mají-li ovšem požadované předpoklady: „Velmi se doporučuje dokonalejší účast na mši svaté v tom smyslu, že věřící po kněžském přijímání přijímají také tělo Páně z téže oběti.“²¹⁰

1389 Církev ukládá věřícím, aby se „o nedělích a svátcích účastnili Boží liturgie“²¹¹ a aby přijímali alespoň jednou za rok Eucharistii, pokud možno ve velikonočním období,²¹² a aby byli na ni připraveni svátostí smíření. Církev však vřele doporučuje věřícím, aby přijímali Eucharistii v neděli a ve sváteční dny nebo i častěji, ano i každý den.

2042

2837

1390 Protože Kristus je svátostně přítomen pod každou způsobou, přijímání jen pod jednou způsobou chleba dovoluje přijmout celý plod eucharistické milosti. Z pastoračních důvodů se v latinském obřadu tento způsob přijímání právoplatně ustálil jako nejběžnější. Nicméně „plněji je vyjádřeno svátostné znamení při svatém přijímání, když se podává pod obojí způsobou, neboť v této formě dokonaleji vyniká znamení eucharistické hostiny“.²¹³ Toto je obvyklá forma přijímání ve východních obřadech.

PLODY PŘIJÍMÁNÍ

1391 *Přijímáním vzrůstá naše spojení s Kristem.* Přijímat Tělo Páně při přijímání přináší jako hlavní plod důvěrné spojení s Ježíšem Kristem. Pán totiž řekl: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm“ (Jan 6,56). Život v Kristu má svůj základ v eucharistické hostině: „Jako mne poslal živý Otec a já žiji z Otce, tak i ten, kdo mne jí, bude mít život ze mne“ (Jan 6,57).

460

521

„Když o svátcích Pána věřící přijímají Tělo Syna, zvěstují si navzájem radostnou zvěst, že je nám darován závdavek života, jako když anděl řekl Marii Magdaléně: „Kristus vstal z mrtvých!“ Opravdu již nyní život a vzkříšení jsou uděleny tomu, kdo přijímá Krista.“²¹⁴

1392 Co působí hmotný pokrm v našem tělesném životě, to podivuhodným způsobem uskutečňuje přijímání v našem duchovním životě. Přijímání Těla vzkříšeného Krista, „Duchem svatým oživeného a oživujícího“,²¹⁵ uchovává, rozmnožuje a obnovuje milost přijatou při křtu a dává jí růst. Růst křesťanského života vyžaduje, aby byl živěn eucharistickým přijímáním, chlebem našeho putování až do chvíle smrti, kdy nám bude dán jako pokrm na cestu (viaticum).

1212

1212

1393 *Přijímání nás odděluje od hříchu.* Kristovo Tělo, které přijímáme ve svatém přijímání, „se vydalo za nás“, a Krev, kterou pijeme, „byla prolita za všechny“ na odpuštění hříchů“. Proto nás Eucharistie nemůže spojit s Kristem, aniž by nás zároveň neočistila od spáchaných hříchů a nechránila nás proti hříchům budoucím:

613

„Kdykoliv totiž jíte tento chléb a pijete tento kalich, zvěstujete smrt Páně.“²¹⁶ Zvěstujeme-li smrt, zvěstujeme odpuštění hříchů. Jestliže pokaždé, když se prolévá jeho krev, prolévá se na odpuštění hříchů, musím ji přijímat vždycky, protože mi vždycky odpouští hříchy. Já, který hřeším, musím stále užívat léku.“²¹⁷

1394 Jako tělesný pokrm slouží k tomu, aby obnovil ztracené síly, tak Eucharistie posiluje lásku, která má v každodenním životě sklon slábnout; takto oživovaná láska *zahluje všední hříchy*.²¹⁸ Když se nám Kristus dává, oživuje naši lásku a dává nám schopnost zbavit se nezřízeného lpění na tvorech a zakořenit se v něm:

1863

1436

²¹⁰ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 55.

²¹¹ 2. vatikánský koncil, OE (Dekret o katolických východních církvích *Orientalium ecclesiarum*), 15.

²¹² Srov. CIC, Kánon 920.

²¹³ Všeobecní pokyny k Římskému misálu, 240.

²¹⁴ Fanqith, Syrsko-antiochijské officium, svazek I, mezidobí, 237a-b.

²¹⁵ 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 5.

²¹⁶ 1 Kor 11,26.

²¹⁷ Sv. Ambrož, *De sacramentis*, 4,28: PL 16, 446A.

²¹⁸ Srov. Tridentský koncil: DS 1638.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

„Protože tedy Kristus za nás zemřel z lásky, pak kdykoli při mešní oběti konáme památku jeho smrti, žádáme tím o lásku skrze příchod svatého Ducha. Pokorně si vyprošujeme, abychom právě pro lásku, s níž se Kristus dal za nás ukřižovat, i my mohli tím, že přijmeme milosti Ducha svatého, považovat svět za ukřižovaný pro nás a nás ukřižované pro svět... A protože jsme obdrželi dar lásky, umírejme hříchu a žijme pro Boha.“²¹⁹

1395 Toutéž láskou, kterou v nás zažívá, nás Eucharistie do budoucna *uchovává před smrtelnými hříchy*. Čím více máme účast na Kristově životě a čím více roste naše přátelství, tím nesnadněji se od něho oddělíme smrtelným hříchem. Eucharistie není zaměřena na odpuštění smrtelných hříchů. To přísluší svátosti smíření. Eucharistii je naopak vlastní být svátostí těch, kdo jsou v plném společenství Církve. 1855

1396 *Jednota mystického těla: Eucharistie utváří církev*. Ti, kdo přijímají Eucharistii, jsou mnohem úžeji spojeni s Kristem. Stejným poutem je Kristus spojuje se všemi věřícími v jednom jediném Těle: v Církvi. Přijímání obnovuje, posiluje a prohlubuje toto přivtělení k Církvi, které již bylo skutečně prostřednictvím křtu. Křtem jsme byli povoláni utvořit jedno jediné tělo.²²⁰ Eucharistií se naplňuje toto povolání: „Kalich požehnání, který žehnáme – není to účast v Kristově krvi? Chléb, který lámeme – není to účast v Kristově těle? Protože je to jeden chléb, tvoříme jedno tělo, i když je nás mnoho, neboť všichni máme účast na jednom chlebě“ (1 Kor 10,16-17): 1118

„Jste-li tělo Kristovo a jeho údy, je na oltáři Páně předkládáno vaše tajemství a vy přijímáte své tajemství. Odpovídáte: „Amen“ („Ano, tak tomu je!“) na to, co přijímáte, a touto svou odpovědí to podepisujete. Vždyť se ti říká: „Tělo Kristovo“, a ty odpovídáš: „Amen.“ Buď tedy údem Kristovým, aby tvé Amen bylo upřímné.“²²¹ 1267

1397 *Eucharistie zavazuje ve vztahu k chudým*. Abychom přijímali v pravdě Kristovo Tělo a Krev, jež byly za nás vydány, musíme poznávat Krista ve svých nejbližších bratřích.²²² 790

„Tys pil Krev Páně a nepoznával svého bratra. Zneuctíváš právě tento stůl tím, že si myslíš, že není hoden podílet se na tvém pokrmu ten, který byl uznán hodným účastnit se tohoto stolu. Bůh tě zbavil všech tvých hříchů a pozval tě na tuto hostinu. A ty ses ani potom nestal milosrdnějším.“²²³ 1064

1398 *Eucharistie a jednota křesťanů*. Před velebností této svátosti svatý Augustin zvolá: „Ó, svátosti zbožnosti! Ó, znamení jednoty! Ó, pouto lásky!“²²⁴ Čím bolestněji se pociťují rozdělení Církve, která zabraňují společné účasti na stolu Páně, tím naléhavější jsou modlitby k Pánu za to, aby nadešly dny úplné jednoty těch, kteří v něho věří. 817

1399 Východní církve, které nejsou v plném společenství s katolickou církví, slaví Eucharistii s velikou láskou. „Jelikož tyto Církve, i když odloučené, mají pravé svátosti a především, vlivem apoštolské posloupnosti, mají kněžství a Eucharistii, které je s námi dosud těsně pojí.“²²⁵ „Jisté společenství „in sacris“, ve svatých věcech“, tedy v Eucharistii, „za vhodných okolností a se souhlasem církevní autority je nejen možné, ale dokonce se doporučuje.“²²⁶ 838

1400 Církevní společenství vzniklá z reformace, odloučená od katolické církve, „neuchovala původní a úplnou podstatu eucharistického tajemství, především proto, že jim chybí svátost kněžství.“²²⁷ A z tohoto důvodu není pro katolickou církev možné vzájemné eucharistické přijímání s těmito společenstvími. Nicméně když tato společenství „při večeři Páně připomínají jeho smrt a 1536

²¹⁹ Sv. Fulgencius z Ruspe, *Contra gesta Fabiani*, 28,16-19: CCL 19A, 813-814; srov. Denní modlitba Církve, 2. čtení pondělí 28. týdne v liturgickém mezidobí.

²²⁰ Srov. 1 Kor 12,13.

²²¹ Sv. Augustin, *Sermones*, 272: PL 38, 1247.

²²² Srov. Mt 25,40.

²²³ Sv. Jan Zlatoústý, *Homiliae in primam ad Corinthios*, 27,4: PG 61, 220-230.

²²⁴ „Ó sacramentum pietatis! O signum unitatis! O vinculum caritatis!“, sv. Augustin, *In Evangelium Johannis tractatus*, 26,6,13; srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 47.

²²⁵ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*), 15.

²²⁶ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*), 15; srov. CIC, Kánon 884,3.

²²⁷ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*), 22.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

vzkříšení, vyznávají, že je to znamení života ve společenství s Kristem, a očekávají jeho slavný příchod“.²²⁸

1401 Naskytne-li se závažná potřeba velké naléhavosti, mohou podle úsudku diecézního biskupa katoličtí kněží udělovat svátosti (Eucharistii, smíření a pomazání nemocných) i jiným křesťanům, kteří nejsou v plném společenství s katolickou církví, ovšem jen když o to sami zcela dobrovolně požádají: v takových případech je nutné, aby projevili katolickou víru, pokud se týká těchto svátostí, a aby měli požadovanou dispozici.²²⁹

VII. Eucharistie – „zástava budoucí slávy“

1402 V jedné starobylé modlitbě Církve oslavuje tajemství Eucharistie: „Ó, svatá hostino, při níž se sytíme Kristem. Koná se památka jeho utrpení; mysl se naplňuje milostí a dává se zástava budoucí slávy“. Je-li Eucharistie památkou velikonoční oběti Pána, jestliže naši účastí na oltáři býváme naplnění „veškerým nebeským požehnáním a milostí“, pak Eucharistie také předjímá nebeskou slávu.

1323

1130

1403 Při Poslední večeři sám Pán obrátil pozornost svých učedníků na naplnění velikonoční oběti v Božím království: „Pravím vám: Od této chvíle už nikdy nebudu pít z tohoto plodu vinné révy až do toho dne, kdy z nového plodu budu pít s vámi v Království svého Otce“ (Mt 26,29).²³¹ Kdykoliv Církev slaví Eucharistii, připomíná tento příslib a její pohled se obrací k „Tomu, který přichází“.²³² V modlitbě vyzývá jeho příchod: „*Marana tha*“ (1 Kor 16,22 Vulg.), „Přijď, Pane Ježíši“ (Zj 22,20), „Kéž přijde tvá milost a kéž pomine tento svět!“²³³

671

1404 Církev ví, že již od nynějška Pán přichází ve své Eucharistii a že je v ní přítomný uprostřed nás. Tato přítomnost je však skrytá. A proto slavíme Eucharistii „a s nadějí očekáváme požehnaný příchod našeho Spasitele Ježíše Krista“²³⁴ a prosíme o splnění naší naděje, „že s nimi budeme v tobě věčně žít a vidět tvou slávu; potom už nebude pláč, protože tě uvidíme tváří v tvář, a budeme ti podobni navěky, Bože náš, a věčně tě budeme chválit, skrze našeho Pána Ježíše Krista“.²³⁵

1041

1028

1405 Nemáme bezpečnější záruku a zřejmější znamení této veliké naděje, těchto „nových nebes a nové země, kde bude mít svůj domov spravedlnost“ (2 Petr 3,13), než je právě Eucharistie. Kdykoliv se totiž slaví toto tajemství, vždy „se uskutečňuje dílo našeho vykoupení“,²³⁶ a lámeme „tentýž chléb, který je lékem nesmrtelnosti, lékem, abychom nezemřeli, ale žili věčně v Ježíši Kristu“.²³⁷

1042

1000

Souhrn

1406 Ježíš říká: „*Já jsem ten chléb živý, který sestoupil z nebe. Kdo bude jíst tento chléb, bude žít navěky... Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný... zůstává ve mně a já v něm*“ (Jan 6,51.54.56).

²²⁸ 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*), 22.

²²⁹ Srov. CIC, Kánon 884,4.

²³⁰ Římský misál, Římský kánon: „Supplices te rogamus“.

předchozí text: „Ó, svatá hostino, při níž se sytíme Kristem. Koná se památka jeho utrpení; mysl se naplňuje milostí a dává se zástava budoucí slávy“ („O sacrum convivium in quo Christus sumitur. Recolitur memoria passionis eius; mens impletur gratia et futurae gloriae nobis pignus datur.“)

²³¹ Srov. Lk 22,18; Mk 14,25.

²³² Srov. Zj 1,4.

²³³ Didaché, 10,6.

²³⁴ „expectantes beatam spem et adventum Salvatoris nostri Jesu Christi“, Římský misál, embolismus po Otče náš; srov. Tit 2,13.

²³⁵ Římský misál, III. eucharistická modlitba: modlitba ve mších za zemřelé.

²³⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 3.

²³⁷ Sv. Ignác Antiochijský, *Epistula ad Ephesios*, 20,2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (1) Svátosti uvedení do křesťanského života

- 1407** *Eucharistie je srdce a vrchol života Církve, protože zde Kristus přidružuje svou Církev a všechny její údy ke své oběti chvály a díkyvdání, přinesené jednou provždy na kříži; prostřednictvím této oběti vylévá milosti spásy na své Tělo, kterým je Církev.*
- 1408** *Součástí slavení Eucharistie je vždy: hlásání Božího slova, díkyvdání Bohu Otci za všechna jeho dobrodíní, především za dar jeho Syna, proměňování chleba a vína a účast na liturgické hostině prostřednictvím přijímání Těla a Krve Páně. Tyto prvky tvoří jediný a týž bohoslužebný úkon.*
- 1409** *Eucharistie je památka Kristovy velikonoční oběti, tedy díla spásy, uskutečněného Kristovým životem, smrtí a vzkříšením; a zpřítomněného liturgickým úkonem.*
- 1410** *Eucharistickou obětí přináší sám Kristus, nejvyšší a věčný kněz Nové smlouvy, který jedná skrze službu kněží. A navíc je to sám Kristus, skutečně přítomný pod způsoby chleba a vína, který je obětním darem eucharistické oběti.*
- 1411** *Předsedat Eucharistii a proměňovat chléb a víno, aby se staly Tělem a Krví Páně, mohou jen platně posvěcení kněží.*
- 1412** *Podstatná znamení eucharistické svátosti jsou: obilný chléb a víno z vinné révy, na které se svolává požehnání Ducha svatého a nad kterými kněz pronáší slova proměňování, která vyslovil Ježíš během Poslední večeře: „Toto je mé tělo, které se za vás vydává... Toto je kalich mé krve....“*
- 1413** *Skrze proměňování se působí přepodstatnění chleba a vína v Tělo a Krev Krista. Pod posvěcenými způsoby chleba a vína je přítomen sám Kristus, živý a oslavený, opravdu, skutečně a podstatně, jeho tělo a jeho krev, s jeho duší a s jeho božstvím.²³⁸*
- 1414** *Jako oběť je Eucharistie také přinášena na smír za hříchy živých i mrtvých, a proto, abychom dostali od Boha duchovní nebo časná dobra.*
- 1415** *Kdo chce přijmout Krista v eucharistickém přijímání, musí být ve stavu milosti. Je-li si někdo vědom, že se dopustil smrtelného hříchu, nesmí přistoupit k přijímání, aniž by předtím nedostal rozhřešení ve svátosti smíření.*
- 1416** *Svaté přijímání Kristova Těla a Krve zvětšuje v tom, kdo přijímá, spojení s Pánem, odpouští mu všední hříchy a chrání ho před těžkými hříchy. Vzhledem k tomu, že jsou posilovány svazky lásky mezi přijímajícím a Kristem, přijímání této svátosti posiluje jednotu Církve, mystického Těla Kristova.*
- 1417** *Církev vřele doporučuje věřícím, aby přijímali svaté přijímání, kdykoliv se účastní eucharistické oběti; ukládá jim to za povinnost alespoň jednou za rok.*
- 1418** *Protože v Oltární svátosti je přítomen sám Kristus, jsme povinni ji uctívat kultem adorace. Navštěva Nejsvětější svátosti „je důkazem vděčnosti, znamením lásky a patřičnou uznalostí vůči Kristu Pánu.“²³⁹*
- 1419** *Protože Kristus přešel z tohoto světa k Otci, dává nám v Eucharistii záruku budoucí slávy u sebe: účast na Nejsvětější oběti nás ztotožňuje s jeho Srdcem, je oporou našim silám během pouti tímto životem, dává nám toužit po věčném životě a spojuje nás už nyní s nebeskou Církví, s Pannou Marií a všemi svatými.*

²³⁸ Srov. Tridentský koncil: DS 1640; 1651.²³⁹ Pavel VI., encyklika *Mysterium fidei*.

DRUHÁ KAPITOLA

SVÁTOSTI UZDRAVOVÁNÍ

1420 Skrze svátosti uvedení do křesťanského života, člověk dostává Kristův nový život. Nyní, v tomto životě, jej uchováváme „v hliněné nádobě“ (2 Kor 4,7). Nyní je ještě „s Kristem skrytý v Bohu“ (Kol 3,3). Jsme ještě „ve stanu, v kterém tady na zemi bydlíme“ (2 Kor 5,1), který je podroben utrpení, nemoci a smrti. Tento nový život Božího dítěte může být oslaben, ba dokonce ztracen hříchem.

1421 Pán Ježíš Kristus, lékař našich duší i našich těl, ten, který odpustil hříchy ochrnutí a vrátil mu tělesné zdraví,¹ chtěl, aby jeho Církev pokračovala v síle Ducha svatého ve svém díle spásy a uzdravování i u svých členů. To je cílem dvou svátostí uzdravování: svátosti smíření a pomazání nemocných.

4. ČLÁNEK

SVÁTOST POKÁNÍ A SMÍŘENÍ

1422 „Ti, kdo přistupují ke svátosti pokání, dostávají od Božího milosrdenství odpuštění urážek, kterých se proti Bohu dopustili, a zároveň se smiřují s Církví, kterou zranili svými hříchy a která svou láskou, příkladem a modlitbami pracuje na jejich obrácení.“² 980

I. Jak se nazývá tato svátost?

1423 Nazývá se *svátost obrácení*, protože svátostně uskutečňuje Ježíšovu výzvu k obrácení,³ návrat k Otci,⁴ od něhož jsme se vzdálili hříchem. 1989

Nazývá se *svátost pokání*, protože posvěcuje osobní i církevní proces obrácení, lítosti a zadostiučinění křesťana hříšníka. 1440

1424 Nazývá se *svátost zpovědi*, protože odsouzení, vyznání hříchů před knězem, je podstatným prvkem této svátosti. V hlubokém smyslu je také „vyznáním“, uznáním a chválou svatosti Boha a jeho milosrdenství vůči hříšnému člověku. 1456

Nazývá se *svátost odpuštění*, protože prostřednictvím kněžského rozhřešení Bůh uděluje kajícímu „odpuštění a pokoj“.⁵ 1449

Nazývá se *svátost smíření*, protože dává hříšníku Boží lásku, která usmiřuje: „Smiřte se s Bohem“ (2 Kor 5,20). Ten, kdo žije z milosrdné lásky Boha, je ochoten odpovédět na Pánovu výzvu: „Jdi se napřed smířit se svým bratrem“ (Mt 5,24). 1442

II. Proč svátost smíření po křtu?

¹ Srov. Mk 2,1-12.

² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.

³ Srov. Mk 1,15.

⁴ Srov. Lk 15,18.

⁵ Římský rituál, Obřady pokání, formule absoluce, 46.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

1425 „Dali jste se obmýt, byli jste posvěceni, byli jste ospravedlněni pro jméno Pána Ježíše Krista a skrze Duchem našeho Boha!“ (1 Kor 6,11). Je třeba si uvědomit velikost Božího daru, který je nám dáván ve svátostech uvedení do křesťanského života, abychom pochopili, jak není hřích přípustný pro toho, kdo „se oblékl v Krista“ (Gal 3,27). Apoštol svatý Jan však také tvrdí: „Říkáme-li, hřích nemáme, klameme sami sebe a není v nás pravda“ (1 Jan 1,8). A sám Pán nás učil se modlit: „Odpusť nám naše viny“ (Lk 11,4), když spojil vzájemné odpuštění našich urážek s odpuštěním našich vin, které nám Bůh udělí.

1263

2838

1426 *Obrácením* ke Kristu, novým narozením ve křtu, darem Ducha svatého, Kristovým Tělem a Krví, které jsme přijali jako pokrm, jsme se stali před ním „svatými a neposkvrněnými v lásce“ (Ef 1,4), jako je před ním „svatá a bez poskvrny“ (Ef 5,27) sama Církev, Kristova nevěsta. Nicméně nový život přijatý v uvedení do křesťanského života neodstranil křehkost a slabost lidské přirozenosti, ani náklonnost ke hříchu, kterou Tradice nazývá *žádostivost*; ta zůstává v pokřtěných, a oni proto při svých zkouškách v boji křesťanského života musí být podporováni Kristovou milostí.⁶ Tento boj je bojem o obrácení, jehož konečným cílem je svatost a věčný život, k němuž nás Pán nepřestává volat.⁷

405, 978

1264

III. Obrácení pokřtěných

1427 Ježíš volá k obrácení. Tato výzva je podstatným prvkem hlásání království: „Naplnil se čas a přiblížilo se království Boží. Obráťte se a věřte evangeliu“ (Mk 1,15). Tato výzva se v kázání Církve obrací především k těm, kteří ještě neznají Krista a jeho evangelium. Křest je tedy hlavním místem prvního a základního obrácení. Skrze víru v radostnou zvěst a skrze křest se člověk zříká zla a získává spásu, to jest odpuštění všech hříchů a dar nového života.⁸

541

1226

1428 Kristova výzva k obrácení však zaznívá v životě křesťanů stále. Toto *druhé obrácení* je trvalý úkol pro celou Církev, v níž „však jsou i hříšníci; je zároveň svatá i stále potřebuje očišťování a jde trvalou cestou pokání a obnovy“.⁹ Toto úsilí o obrácení není pouze lidským dílem. Je to dynamismus „zkroušeného srdce“ (Ž 51,19), jež přitahuje a jímž hýbá milost,¹⁰ aby odpovědělo na milosrdnou lásku Boha, který si nás dříve zamiloval.¹¹

1036

853

1996

1429 Dokazuje to obrácení svatého Petra poté, co třikrát zapřel svého Mistra. Pohled nezměrného Ježíšova milosrdenství vyvolává u Petra slzy lítosti (Lk 22,61) a po zmrtvýchvstání Páně trojí vyznání jeho lásky k Ježíšovi.¹² Druhé obrácení má také *společenský rozměr*. Je to vidět na výzvě Pána k celé Církvi: „Upamatuj se!.. Obráť se tedy“ (Zj 2,5.16).

O těchto dvou obráceních říká svatý Ambrož, že v Církvi „je voda a slzy: voda křtu a slzy pokání“.¹³

IV. Vnitřní pokání

1430 Ježíšova výzva k obrácení a k pokání, jako již u proroků, nemíří především na vnější skutky, „žíněné roucho a popel“, posty a umrtvování, nýbrž *na obrácení srdce, na*

1098

⁶ Srov. Tridentský koncil: DS 1515.

⁷ Srov. Tridentský koncil: DS 1545; 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 40.

⁸ Srov. Sk 2,38

⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 8.

¹⁰ Srov. Jan 6,44; 12,32.

¹¹ Srov. 1 Jan 4,10.

¹² Srov. Jan 21,15-17.

¹³ Sv. Ambrož, *Epistulae*, 41,12: PL 16, 1116B.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

vnitřní pokání. Bez něho zůstávají kající skutky neplodné a lživé; vnitřní obrácení naopak nutí k tomu, aby se tento postoj projevil navenek, kajícími úkony a skutky.¹⁴

1431 Vnitřní pokání je radikální, nové zaměření celého života, návrat, obrácení k Bohu celým srdcem, rozhodnutí z hříchem, odvrácení od zla, spolu s odporem vůči špatným činům, které jsme spáchali. Zároveň s sebou přináší touhu a předsevzetí změnit život s nadějí na Boží milosrdenství a důvěrou v pomoc jeho milosti. Toto obrácení srdce doprovází bolest a spásný smutek, který Otcové nazývají „animi cruciatus [útrapy ducha]“, „compunctio cordis [zkroušenost srdce]“.¹⁵

1451

368

1432 Lidské srdce je těžkopádné a zatvrzelé. Je třeba, aby Bůh dal člověku nové srdce.¹⁶ Obrácení je především dílem Boží milosti; ta nám dává, abychom se ve svých srdcích k němu vrátili: „Vrať nás, Hospodine, k sobě, a my se vrátíme“ (Pláč 5,21). Bůh nám dává sílu začít znovu. Tím, že naše srdce objeví velikost Boží lásky, se zachvěje hrůzou a tíží hříchu a začíná se obávat urazit Boha hříchem a odloučit se od něho. Lidské srdce se obrátí, zahledí-li se na toho, který byl proboden našimi hříchy.¹⁷

1989

„Upírejme pohled na Kristovu krev a uvažujme, jak byla drahá pro Boha, jeho Otce; vždyť tím, že byla vylita za naši spásu, nabídl Bůh celému světu milost obrácení.“¹⁸

1433 Od Velikonoc je to Duch svatý, který usvědčuje „svět ze hříchu“ (Jan 16,8-9), totiž z toho, že svět neuvěřil v Toho, kterého poslal Otec. Ale tentýž Duch, který odhaluje hříchy, je Utěšitel,¹⁹ který dává lidskému srdci milost lítosti a obrácení.²⁰

729

692, 1848

V. Rozmanité způsoby pokání v křesťanském životě

1434 Vnitřní pokání křesťana může mít velmi rozmanité projevy. Písmo i Otcové zdůrazňují zvláště tři způsoby: *půst, modlitbu, almužnu*,²¹ které vyjadřují obrácení ve vztahu k sobě samému, ve vztahu k Bohu a ve vztahu k druhým. Vedle radikálního očistění, jaké působí křest nebo mučednictví, označují jako prostředek k odpuštění hříchů vynaložené úsilí na smíření s bližním, kající slzy, starost o spásu bližního,²² přímluvu svatých a skutky lásky, která „přikrývá všechny hříchy“ (1 Petr 4,8).

1969

1435 Obrácení se uskutečňuje v každodenním životě, a to úkony smíření, péčí o chudé, konáním spravedlnosti a práva a jejich obranou,²³ vyznáváním vin bratřím, bratrským napomínáním, revizí celého života, zpytováním svědomí, duchovním vedením, přijímáním utrpení, trpělivostí v pronásledování pro spravedlnost. Nejbezpečnější cestou pokání je vzít svůj každodenní kříž a následovat Ježíše.²⁴

1436 *Eucharistie a pokání.* Obrácení a každodenní pokání nacházejí svůj pramen a svůj pokrm v Eucharistii, protože v ní je zpřítomněna oběť Krista, který nás smířil s Bohem; jí jsou živeni a posilováni ti, kteří žijí z Kristova života; Eucharistie „je jako protilék, jímž jsme zbavováni každodenních vin a chráněni před smrtelnými hříchy“.²⁵

1394, 1395

1437 Četba Písma svatého, modlitba liturgie hodin a Otčenáše, každý upřímný úkon bohopocty nebo zbožnosti v nás oživuje ducha obrácení a kajícího a přispívá k odpuštění našich hříchů.

540

¹⁴ Srov. Joel 2,12-13; Iz 1,16-17; Mt 6,1-6.16-18.

¹⁵ Srov. Tridentský koncil: DS 1676-1678; Římský katechismus, 2,5,4.

¹⁶ Srov. Ez 36,26-27.

¹⁷ Srov. Jan 19,37; Zach 12,10.

¹⁸ Sv. Klement Římský, *Epistula ad Corinthios*, 7,4.

¹⁹ Srov. Jan 15,26.

²⁰ Srov. Sk 2,36-38; srov. Jan Pavel II., encyklika *Dominum et Vivificantem*, 27-48.

²¹ Srov. Tob 12,8; Mt 6,1-18.

²² Srov. Jud 5,20.

²³ Srov. Am 5,24; Iz 1,17.

²⁴ Srov. Lk 9,23.

²⁵ Tridentský koncil: DS 1638.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

1438 *Doby a dny pokání* během liturgického roku (postní doba, každý pátek na památku smrti Páně) jsou závažné chvíle kající praxe Církve.²⁶ Tato období jsou zvláště vhodná pro duchovní cvičení, kající obřady, pouti na znamení pokání, dobrovolná odříkání, jako je půst a almužna, dělení se s bratry (charitativní a misijní díla). 2043

1439 *Dynamiku obrácení a pokání* Ježíš úchvatně vylíčil v podobenství „o marnotratném synu“, jehož středem je „milosrdný otec“ (Lk 15,11-24): okouzlení klamnou svobodou, opuštění otcovského domu; krajní nouze, do níž upadne syn, když rozházel svůj majetek; hluboké ponížení, když musí pást vepře, ba ještě hůře, dychtit po tom, aby se živil lusky, které požírali vepři; přemýšlení o tom, že ztratil všechno, co kdysi měl; lítost a rozhodnutí vyznat svou vinu otci; cesta zpátky; velkodušné přijetí otcem; radost otcova: to jsou některé rysy vlastní procesu obrácení. Krásný šat, prsten a slavnostní hostina jsou symboly nového života, čistého, důstojného, plného radosti, který je životem člověka, jenž se vrátil k Bohu do lůna jeho rodiny, do Církve. Jen Kristovo srdce, jež zná hlubiny lásky svého Otce, nám mohlo zjevit propast jeho milosrdenství způsobem plným veliké prostoty a krásy. 545 478

VI. Svátost pokání a smíření

1440 Hřích je především urážkou Boha, přerušením styků s ním. Zároveň poškozuje společenství s Církví. Proto obrácení přináší současně Boží odpuštění a smíření s Církví; a to vyjadřuje a liturgicky uskutečňuje svátost pokání a smíření.²⁷ 1850

POUZE BŮH ODPOUŠTÍ HŘÍCH

1441 Pouze Bůh odpouští hříchy.²⁸ Protože Ježíš je Boží Syn, říká o sobě: „Syn člověka má moc na zemi odpouštět hříchy“ (Mk 2,10) a vykonává tuto božskou moc: „Odpouštějí se ti hříchy!“ (Mk 2,5; Lk 7,48). Ba víc: z moci své božské autority dává tuto moc lidem,²⁹ aby ji vykonávali jeho jménem. 270, 431 589

1442 Kristus chtěl, aby celá jeho Církev byla svou modlitbou, svým životem a svou činností znamením a nástrojem odpuštění a smíření, které nám získal za cenu své krve. Výkon moci rozhřešovat hříchy však svěřil apoštolské službě. Té svěřil „službu“ usmířovat (2 Kor 5,18). Apoštol je vyslán „ve jménu Krista“ a sám Bůh skrze něho nabádá a prosí: „Smířte se s Bohem“ (2 Kor 5,20). 983

SMÍŘENÍ S CÍRKVÍ

1443 Během své veřejné činnosti Ježíš nejen odpouštěl hříchy, nýbrž ukázal i účinek tohoto odpuštění: hříšníky, jimž bylo odpuštěno, znovu začlenil do společenství Božího lidu, od něhož je hřích vzdálil nebo dokonce z něho vyloučil. Jasně to dokazuje skutečnost, že Ježíš připouští hříšníky ke svému stolu; dokonce sám sedí u jejich stolu. Toto gesto vyjadřuje ohromujícím způsobem Boží odpuštění³⁰ a zároveň návrat do lůna Božího lidu.³¹ 545

1444 Tím, že Pán dává apoštolům podíl na své vlastní moci odpouštět hříchy, udílí jim také pravomoc smířovat hříšníky s Církví. Tento církevní rozměr jejich služby je zejména vyjádřen slavnostními slovy, která říká Kristus Šimonu Petrovi: „Tobě dám klíče od nebeského království: co svážeš na zemi, bude svázáno na nebi, a co rozvážeš na zemi, 981

²⁶ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 109-110; CIC, Kánon 1249-1253; CCEO, kán. 880-883.

²⁷ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.

²⁸ Srov. Mk 2,7.

²⁹ Srov. Jan 20,21-23.

³⁰ Srov. Lk 15.

³¹ Srov. Lk 19,9.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

bude rozvázáno na nebi“ (Mt 16,19). Tato „moc svazovat a rozvazovat, která byla dána Petrovi, byla udělena také sboru apoštolů, spojenému se svou hlavou“.³²

1445 Slova *svazovat a rozvazovat* znamenají: ten, kterého vy vyloučíte ze svého společenství, bude vyloučen ze společenství s Bohem; ten, koho znovu přijmete do svého společenství, toho přijme do svého společenství také Bůh. *Smíření s Církví je neodlučitelné od smíření s Bohem.* 553

SVÁTOST ODPUŠTĚNÍ

1446 Kristus ustanovil svátost pokání pro všechny hříšné členy své Církve, především pro ty, kteří upadli do těžkého hříchu po křtu a ztratili tak křestní milost a zasadili ránu církevnímu společenství. Těmto nabízí svátost pokání novou možnost obrátit se a znovu získat milost ospravedlnění. Církevní Otcové mluví o této svátosti jako o „druhém břevnu po ztroskotání, zaviněném ztrátou milosti“.³³ 979
1856
1990

1447 Konkrétní způsob, jakým Církev vykonávala tuto moc přijatou od Pána, prodělal během staletí mnoho změn. V prvních staletích bylo smíření křesťanů, kteří se dopustili zvláště těžkých hříchů po svém křtu (například modloslužby, vraždy nebo cizoložství), vázáno na velmi přísnou kázeň, podle níž kající museli konat veřejné pokání za své hříchy, často dlouhá léta, než dosáhli smíření. Do tohoto „řádu kajících“ (který se týkal jen určitých těžkých hříchů) se připouštělo jen zřídka a v některých krajích pouze jedenkrát za život. Irští misionáři v sedmém století, inspirovaní mnišskou tradicí Východu, přinesli do kontinentální Evropy praxi „soukromého“ pokání, které nevyžaduje veřejné a dlouhodobé konání kajících skutků před přijetím smíření s Církví. Svátost se od té doby provádí diskrétnějším způsobem mezi kajíčkem a knězem. Tato nová praxe předvídala možnost opakování, a tak otevírala cestu pravidelnému přijímání této svátosti. Umožňovala zahrnout do jediného slavení svátosti odpuštění těžkých i lehkých hříchů. A toto je v hrubých rysech způsob pokání, který Církev užívá dodnes.

1448 Skrže změny, které během staletí zaznamenala kázeň a slavení této svátosti, lze rozpoznat tutéž *základní strukturu*. Tvoří ji dva rovnoměrně podstatné prvky: na jedné straně činy člověka, který se obrací pod vlivem Ducha svatého: totiž lítost, vyznání a zadostiučinění; na druhé straně Boží působení prostřednictvím zásahu Církve. Církev, která skrže biskupa nebo své kněze uděluje jménem Ježíše Krista odpuštění a stanoví způsob zadostiučinění, prosí také za hříšníka a koná s ním pokání. Tak se hříšník uzdravuje a zapojuje do církevního společenství.

1449 Formule rozřešení užívaná v latinské Církvi vyjadřuje podstatné prvky této svátosti: Otec milosrdenství je pramenem každého odpuštění. On uskutečňuje smíření hříšníků skrže velikonoční oběť svého Syna a dar Ducha svatého, prostřednictvím modlitby a služby Církve: 1481
234

„Bůh, Otec veškerého milosrdenství, smrtí a vzkříšením svého Syna smířil se sebou celý svět a na odpuštění hříchů dal svého svatého Ducha; ať ti skrže tuto službu Církve odpustí hříchy a naplní tě pokojem.“³⁴

VII. Úkony kajícího

1450 „Pokání vede hříšníka k tomu, aby ochotně snášel každé utrpení; v jeho srdci ať je zkroušenost, v jeho ústech vyznání, v jeho skutcích veškerá pokora a plodné zadostiučinění.“³⁵

LÍTOST

³² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 22.

³³ Tertulán, *De paenitentia*, 4.,; srov. Tridentský koncil: DS 1542.

³⁴ Římský rituál, Obřady pokání, formule absolutione, 46.

³⁵ Římský katechismus, 2,5,21; srov. Tridentský koncil: DS 1673.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

1451 Lítost zaujímá první místo mezi úkony kajícího. Je to „bolest ducha a odsouzení spáchaného hříchu, spojené s předsevzetím v budoucnu už nehřešit“.³⁶

1431

1452 Vyvěrá-li z lásky k Bohu, milovanému nade vše, nazývá se „dokonalá“ lítost nebo lítost z lásky [contritio]. Taková lítost odpouští všední viny; dosáhne také odpuštění smrtelných hříchů, zahrnuje-li pevné předsevzetí jít ke svátostné zpovědi, jakmile to bude možné.³⁷

1822

1453 Lítost nazývaná „nedokonalá“ [attritio] je také Božím darem, hnutím Ducha svatého. Rodí se z úvahy o ošklivosti hříchu nebo ze strachu před věčným zavržením nebo jinými tresty, jež hrozí hříšníkovu (lítost ze strachu). Svědomí je tak pohnuto, že může začít vnitřní vývoj, který se působením milosti dovrší svátostným rozřešením. Nedokonalá lítost sama o sobě nedosáhne sice odpuštění těžkých hříchů, ale připravuje na jeho přijetí ve svátosti pokání.³⁸

1454 Je dobré připravovat se na přijetí této svátosti *zpytováním svědomí* ve světle Božího slova. Nejvhodnější texty pro tento účel je nutno vyhledat v morální katechezi evangelií a v listech apoštolů: horské kázání a apoštolské učení.³⁹

VYZNÁNÍ HŘÍCHŮ

1455 Vyznání hříchů (obžaloba) nás osvobozuje i z čistě lidského hlediska a usnadňuje naše smíření s ostatními. Když se člověk obžalovává, hledí do tváře hříchů, které má na svědomí; bere za ně zodpovědnost a tak se znovu otevírá Bohu a společenství Církve, aby si umožnil novou budoucnost.

1424

1734

1456 Podstatnou částí svátosti pokání je vyznání knězi: „Je nezbytné, aby kající vypočetali ve zpovědi všechny smrtelné hříchy, kterých si jsou vědomi po pečlivém zpytování svědomí vědomi, i když se jedná o velmi skryté hříchy spáchané jen proti dvěma posledním přikázáním Desatera,⁴⁰ protože zraňují duši mnohem závažněji a jsou mnohem nebezpečnější než ty spáchané veřejně“.⁴¹

1855

Křesťané, kteří se snaží vyznat všechny hříchy, na které se upamatují, bez pochyby je všechny předloží Božímu milosrdenství k odpuštění. Ti naopak, kteří jednají jinak a vědomě zamlčují nějaký hřích, jednají, jako by nic nepředložili Boží dobrotě, aby jim to bylo skrze kněze odpuštěno. „Vždyť když se nemocný stydí ukázat lékaři ránu, lékař nemůže léčit, co nezná.“⁴²

1505

1457 Podle církevního přikázání „každý věřící, jakmile dospěl do užívání rozumu, je povinen alespoň jednou za rok upřímně vyznat své těžké hříchy“.⁴³ Kdo je si vědom, že se dopustil smrtelného hříchu, nesmí přijímat svaté přijímání, i když má velikou lítost; nejprve musí dostat svátostné rozřešení,⁴⁴ leda že by měl závažný důvod, proč jít k svatému přijímání, a nebylo mu možné sehnat zpovědníka.⁴⁵ Děti mají přistoupit ke svátosti pokání před prvním svatým přijímáním.⁴⁶

2042

1385

1458 Ačkoliv zpověď každodenních vin (všedních hříchů) není nezbytná, Církev ji přesto naléhavě doporučuje.⁴⁷ Vždyť pravidelná zpověď všedních hříchů nám napomáhá vychovávat naše svědomí, bojovat proti nezřízeným náklonnostem, dát se Kristem uzdravit a

1783

³⁶ Tridentský koncil: DS 1673.³⁷ Srov. Tridentský koncil: DS 1677.³⁸ Tridentský koncil: DS 1678; 1705.³⁹ Srov. Řím 12-15; 1 Kor 12-13; Gal 5; Ef 4-6.⁴⁰ Srov. Ex 20,17; Mt 5,28.⁴¹ Tridentský koncil: DS 1680.⁴² Tridentský koncil: DS 1680; srov. sv. Jeroným, *Commentarii in Ecclesiasten*, 10,11: PL 23, 1096.⁴³ CIC, Kánon 989; srov. Tridentský koncil: DS 1683; 1708.⁴⁴ Srov. Tridentský koncil: DS 1647; 1661.⁴⁵ Srov. CIC, Kánon 916; CCEO, kán. 711.⁴⁶ Srov. CIC, Kánon 914.⁴⁷ Srov. Tridentský koncil: DS 1680; CIC, Kánon 988,2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

postupovat v životě Ducha. Tím, že častěji přijímáme prostřednictvím této svátosti dar Otceva milosrdenství, jsme vedeni k tomu, abychom byli milosrdní jako on.⁴⁸

„Kdo uzná své hříchy a odsoudí je, souhlasí již s Bohem. Bůh odsuzuje všechny hříchy; a odsoudíš-li je i ty, spojuješ se s Bohem. Člověk a hříšník, to jsou dvě rozdílné věci: člověk je Boží dílo, hříšník je tvé dílo, člověče. Znič, co jsi udělal ty, aby Bůh spasil, co učinil On. Když tě začne mrzet, cos vykonal, tehdy začínají tvé dobré skutky, protože jsi odsoudil své špatné skutky. Dobré skutky začínají uznáním špatných skutků. Konej pravdu a tak jdeš ke Světlu.“⁴⁹

2468

ZADOSTIUCINĚNÍ

1459 Mnohé hříchy ubližují bližnímu. Je třeba všemožně usilovat o nápravu (například vrátit ukradené věci, očistit pověst toho, kdo byl pomluven, poskytnout satisfakci). To vyžaduje prostá spravedlnost. Avšak nadto hřích zraňuje a oslabuje samotného hříšníka, jakož i jeho vztahy k Bohu a k bližnímu. Rozhřešení odstraňuje hřích, ale není lékem na všechno, co hřích uvedl do nepořádku.⁵⁰ Hříšník, který byl zbaven hříchu, musí ještě na být plného duchovního zdraví. Musí tedy vykonat něco navíc, aby napravil vlastní viny: musí přiměřeným způsobem „zadostiuchinit“ nebo „odpykat“ své hříchy. Toto zadostiuchnění se také nazývá „pokání.“

2412

2487

1473

1460 Pokání, které zpovědník uloží, musí brát v úvahu osobní situaci kajícího a mít na zřeteli jeho duchovní dobro. Má, pokud možno, odpovídat závažnosti a povaze spáchaných hříchů. Může jím být modlitba, almužna, skutky milosrdenství, služba bližnímu, dobrovolná zřeknutí se něčeho, sebezápory a především trpělivé přijetí kříže, který musíme nést. Taková pokání nám pomáhají připodobnit se Kristu, který sám podal smír za naše hříchy⁵¹ jednou provždy. Umožňují nám stát se spoludědici vzkříšeného Krista, od chvíle kdy „trpíme s ním“ (Řím 8,17).⁵²

2447

618

„Toto zadostiuchnění, které konáme za své hříchy, není natolik naše, aby neexistovalo skrze Ježíše Krista: my totiž, kteří sami od sebe nemůžeme nic, můžeme všechno s pomocí toho, který nám dává sílu.“⁵³ A proto člověk nemá nic, čím by se mohl chlubit; ale všechnu svou chloubu má klást do Krista, v němž... přinášíme zadostiuchnění tím, že konáme skutky „hodné obrácení“ (Lk 3,8), které čerpají svou hodnotu z něho, jsou přednášeny Otci skrze něho a díky němu je Otec přijímá.⁵⁴

2011

VIII. Udělovatel této svátosti

1461 Protože Kristus svěřil svým apoštolům službu smíření,⁵⁵ pokračují biskupové, jejich nástupci, a kněží, spolupracovníci biskupů, ve výkonu této služby. Vždyť biskupové a kněží mají na základě svátosti kněžství moc odpouštět všechny hříchy „ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“.

981

1462 Odpuštění hříchů směřuje s Bohem, ale také s Církví. Biskup, viditelná hlava místní církve, je tedy právem již od dávných dob považován za toho, kdo především má moc a službu smíření: jeho pravomoci podléhá ustanovení kajícího řádu.⁵⁶ Kněží, jeho spolupracovníci, vykonávají tuto moc tou měrou, jakou jí byli pověřeni buď od svého biskupa (popřípadě řeholního představeného), anebo od papeže, v rámci církevního práva.⁵⁷

886

1567

⁴⁸ Srov. Lk 6,36.⁴⁹ Sv. Augustin, *In Evangelium Johannis tractatus*, 12,13.⁵⁰ Srov. Tridentský koncil: DS 1712.⁵¹ Srov. Řím 3,25; 1 Jan 2,1-2.⁵² Srov. Tridentský koncil: DS 1690.⁵³ Srov. Fil 4,13.⁵⁴ Tridentský koncil: DS 1691.⁵⁵ Srov. Jan 20,23; 2 Kor 5,18.⁵⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 26.⁵⁷ Srov. CIC, Kánon 844; 967-969; 972; CCEO, kán. 722,3-4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

1463 Některé zvláště těžké hříchy jsou postihovány vyobcováním, nejpřísnějším církevním trestem, který zabraňuje přijímat svátosti a vykonávat určité církevní úkony. Rozhřešení těchto hříchů může být proto podle církevního práva uděleno jen papežem, místním biskupem nebo kněžími, kteří k tomu dostali pověření.⁵⁸ V nebezpečí smrti může každý kněz, i když nemá dovolení zpovídat, rozhřešit kterýkoliv hřích⁵⁹ a jakékoliv vyobcování.

982

1464 Kněží mají povzbuzovat věřící, aby přistupovali ke svátosti pokání, a mají projevat ochotu udělit tuto svátost, kdykoliv o ni křesťané odůvodněně požádají.⁶⁰

1465 Když kněz uděluje svátost pokání, plní službu dobrého pastýře, který hledá zbloudilou ovci, anebo službu dobrého Samaritána, který ošetřuje rány, či otce, který čeká na marnotratného syna a přijímá ho při jeho návratu, spravedlivého soudce, který nedělá rozdíl v osobách a jehož soud je zároveň spravedlivý a milosrdný. Zkrátka, kněz je znamením a nástrojem milosrdné Boží lásky k hříšníkovi.

983

1466 Zpovědník není pánem, ale služebníkem Božího odpuštění. Ten, kdo uděluje tuto svátost, se má spojit „s Kristovým úmyslem a jeho láskou“.⁶¹ Má mít osvědčenou znalost křesťanského jednání, zkušenost s lidskými skutečnostmi, úctu a jemnocit vůči tomu, který klesl; má milovat pravdu, být věrný učitelskému úřadu Církve a trpělivě vést kajícího k uzdravení a plné zralosti. Má se za něho modlit a konat pokání a svěřovat ho milosrdenství Pána.

1551

2690

1467 Kvůli choulostivosti a velikosti této služby a kvůli patřičné úctě k osobám, Církev prohlašuje, že každý kněz, když zpovídá, je pod velmi přísnými tresty zavázán zachovávat naprosté tajemství o hříších, které mu vyznali jeho kající. ⁶² Není mu dovoleno ani mluvit o tom, co se dověděl ve zpovědi o životě kajících. Toto tajemství, které nepřipouští výjimky, se nazývá „svátostná pečeť“, protože to, co kající odhalil knězi, zůstává „svátostí“ zapečetěno.

2490

IX. Účinky této svátosti

1468 „Veškerá hodnota pokání spočívá v tom, že nás znovu vrací Boží milosti a poutá nás k Bohu v důvěrném a velkém přátelství.“⁶³ Cílem a účinkem této svátosti je tedy *smíření s Bohem*. Ti, kteří přijímají svátost pokání se zkroutěným srdcem a v nábožném rozpoložení, „dosáhnou pokoje a klidného svědomí spolu s velmi hlubokou útěchou ducha“.⁶⁴ Svátost smíření s Bohem totiž působí ryzí „duchovní vzkříšení“, vrací důstojnost a životní dobra Božích dětí, z nichž nejceněnějším je přátelství s Bohem.⁶⁵

2305

1469 Tato svátost *nás smiřuje s Církví*. Hřích narušuje nebo zpřetrhává bratrské společenství. Svátost pokání je napravuje a obnovuje. V tomto smyslu neuzdravuje pouze toho, který je navrácen do církevního společenství, nýbrž má také oživující účinek na život Církve, která trpěla pro hřích jednoho ze svých členů.⁶⁶ Hříšník, který byl znovu uveden do společenství svatých nebo v něm utvrzen, je upevňován výměnou duchovních dober mezi živými údě Kristova Těla, ať jsou ještě na své pozemské pouti nebo již v nebeské vlasti.⁶⁷

953

949

⁵⁸ Srov. CIC, Kánon 1331; 1354-1357; CCEO, kán. 1431; 1434; 1420.

⁵⁹ Srov. CIC, Kánon 976; CCEO, kán. 725.

⁶⁰ Srov. CIC, Kánon 986; CCEO, kán. 735; 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 13.

⁶¹ 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 13.

⁶² Srov. CIC, Kánon 1388,1; CCEO, kán. 1456.

⁶³ Římský katechismus, 2,5,18.

⁶⁴ Tridentský koncil: DS 1674.

⁶⁵ Srov. Lk 15,32.

⁶⁶ Srov. 1 Kor 12,26.

⁶⁷ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 48-50.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

„Je třeba dodat, že z takového smíření s Bohem vyplývají, tak řečeno, i jiná usmíření, která vyhojí další roztržky způsobené hříchem: kající, jemuž byl odpuštěno, se smíří sám se sebou v největší hlubině svého bytí, kde opět nalezne svou vnitřní pravdu; smíří se s bratry, které nějak urazil nebo poranil; smíří se s Církví, smíří se s celým stvořením.“⁶⁸

1470 Protože hříšník se v této svátosti vydá milosrdnému soudu Boha, *předjímá* jistým způsobem *soud*, jemuž bude podroben na konci tohoto pozemského života. Vždyť právě nyní, v tomto životě, je nám nabízena příležitost volit mezi životem a smrtí, a jen cestou obrácení můžeme vstoupit do Království, z něhož nás každý hřích vylučuje.⁶⁹ Tím, že se hříšník obrátí ke Kristu prostřednictvím pokání a víry, přejde ze smrti do života „a nepodléhá soudu“ (Jan 5,24).

678, 1039

X. Odpustky

1471 Nauka a praxe odpustků je v Církvi úzce spojená s účinky svátosti pokání.

CO JSOU TO ODPUSTKY?

„Odpustek znamená, že se před Bohem odpouštějí časné tresty za hříchy, jejichž vina byla zahlázena; je to odpuštění, které náležitě připravený věřící získává za určitých podmínek zásahem Církve, jež jako služebnice vykoupení autoritativně rozděljuje a používá pokladu zadostiučinění Krista a svatých.“

„Odpustek je částečný nebo plnomocný podle toho, zda částečně nebo úplně osvobozuje od časného trestu za hříchy.“⁷⁰ Odpustky mohou být přivlastněny živým nebo zesnulým.

TRESTY ZA HŘÍCH

1472 Abychom pochopili tuto nauku a tuto církevní praxi, je třeba si uvědomit, že hřích má *dvoji následek*. Těžký hřích nás zbavuje společenství s Bohem, a tím nás činí neschopnými dosáhnout věčného života; být zbaven věčného života se nazývá „věčný trest“ za hřích. Na druhé straně každý hřích, i všední, vyvolává zhoubné lpění na tvorech, které musí být očištěno, buď zde na zemi, nebo po smrti, ve stavu, jenž se nazývá očistec. Toto očišťování zbavuje toho, co se nazývá „časný trest“ za hřích. Tyto dva tresty nelze pojímat jako nějaký druh pomsty, kterou Bůh postihuje hříšníka zvenčí, nýbrž jako důsledky vyplývající ze samé podstaty hříchu. Obrácení, jež pochází z vroucí lásky, může dosáhnout naprostého očištění hříšníka, takže už nezůstává žádný trest.⁷¹

1861

1031

1473 Odpuštění hříchů a obnovení společenství s Bohem přinášejí prominutí věčných trestů za hřích. Nicméně zůstávají časné tresty za hřích. Křesťan se má snažit přijímat tyto časné tresty za hřích jako milost tím, že trpělivě snáší utrpení a zkoušky všeho druhu a jednoho dne tím, že se klidně postaví tvář v tvář smrti; má usilovat o to, aby úplně svlékl „starého člověka“ a oblékl „nového člověka“⁷² prostřednictvím skutků milosrdenství a lásky, jakož i modlitbou a různými kajícími úkony.

2447

VE SPOLEČENSTVÍ SVATÝCH

1474 Křesťan, který se snaží očišťovat od svého hříchu a posvěcovat se s pomocí Boží milosti, není osamocen. „Život jednotlivých Božích dětí je spojen v Kristu a skrze Krista obdivuhodným svazkem s životem všech ostatních bratří křesťanů v nadpřirozené jednotě Kristova mystického těla a jakoby v jedné mystické osobě.“⁷³

946-959

795

⁶⁸ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Reconciliatio et paenitentia*, 31.

⁶⁹ Srov. 1 Kor 5,11; Gal 5,19-21; Zj 22,15.

⁷⁰ Pavel VI., Apoštolská konstituce *Indulgentiarum doctrina, Normae* 1-3: AAS 59 (1967), 5-24.

⁷¹ Srov. Tridentický koncil: DS 1712-1713; 1820.

⁷² Srov. Ef 4,24.

⁷³ Pavel VI., Apoštolská konstituce *Indulgentiarum doctrina*, 5.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

1475 Ve společenství svatých jistě existuje „mezi věřícími, kteří již dosáhli nebeské vlasti nebo kteří odpykávají své viny v očistci nebo kteří ještě putují po této zemi, trvalé pouto lásky a bohatá výměna všech dober“. ⁷⁴ Při této obdivuhodné výměně svatost jednoho prospívá ostatním a zdaleka přesahuje škodu, kterou hřích jednoho mohl způsobit ostatním. Proto tedy obracet se na společenství svatých dává zkroušenému hříšníkovu možnost, aby byl rychleji a důkladněji očištěn od trestů za hřích.

1476 Tato duchovní dobra společenství svatých se také nazývají *poklad Církve*, který „si nelze představovat jako součet hmotných statků, nashromážděných během staletí, nýbrž jako nekonečnou a nevycerpateľnou hodnotu, jakou mají u Otce Kristovy zásluhy a smírné skutky, jež byly obětovány, aby celé lidstvo bylo osvobozeno od hříchu a dosáhlo společenství s Otcem; a tyto zásluhy a tato zadostiučinění jeho vykoupění se nacházejí v hojnosti v Kristu, našem Vykupiteli“. ⁷⁵

617

1477 „Stejně tak náleží k tomuto pokladu opravdu nesmírná, nesrovnatelná a stále nová cena, jakou mají u Boha modlitby a dobré skutky blahoslavené Panny Marie a všech svatých, kteří se posvětili Kristovou milostí, krácejíce v jeho stopách, a vykonali díla příjemná Otci tak, že úsilím o svou vlastní svatost spolupracovali na spáse svých bratrů v jednotě mystického Těla“. ⁷⁶

969

ZÍSKAT ODPUSTKY OD BOHA PROSTŘEDNICTVÍM CÍRKVE

1478 Odpustky se získávají prostřednictvím Církve, která na základě moci svazovat a rozsvazovat, udělené Ježíšem Kristem, zasahuje ve prospěch určitého křesťana a otevírá mu poklad zásluh Krista i svatých, aby dosáhl od Otce milosrdenství prominutí časných trestů za své hříchy. Tímto způsobem Církve nechce pouze poskytnout tomuto křesťanu pomoc, nýbrž touží ho i pobídnout ho, aby konal skutky zbožnosti, pokání a lásky. ⁷⁷

981

1479 Protože zemřelí věřící, kteří se očišťují, jsou také členy téhož společenství svatých, můžeme jim pomáhat mimo jiné tím, že pro ně získáváme odpustky, aby byli zproštěni časných trestů, které si zasloužili za své hříchy.

1032

ODP-01 (připravila Prof. Jiřina Kolářová, představená *schönstattských* svazových sester, v Milostivém roce vykoupění 1983)

JAK ZÍSKAT ODPUSTKY

1. Odpustek Milostivého roku

Odpustek Milostivého roku je zvláštní plnomocný odpustek ve smyslu milostivého léta podle Lv 25,10-13: odpouští úplně věčné i časné tresty za hříchy, a protože nejsme schopni dostatečně odmítnout hřích a náklonnost k němu, navrací naši duši stav křestní čistoty tím, že tuto neschopnost nahradíme jiným (náročným) úkonem, vyhlášeným pro Milostivý rok papežem a biskupy (obvykle poutí do hlavních svatyní, skutky milosrdenství a sebezáporu apod.).

Pro získání odpustku Milostivého roku platí stejné všeobecné podmínky jako pro plnomocné odpustky s tím, že je třeba vykonat papežem nebo biskupy určený skutek. Odpustek lze získat jen jedenkrát za den a lze ho přivlastnit (jako všechny odpustky) duším v očistci.

2. Plnomocné odpustky

Plnomocné odpustky odpouštějí úplně všechny věčné a časné tresty za hříchy, jsou-li splněny všechny všeobecné podmínky pro získání odpustků a některá další z uvedených níže. Lze je získat jen jedenkrát denně (v okamžiku smrti podruhé v témž dni) a lze je přivlastnit duším v očistci.

2.1 Všeobecné podmínky:

- touha plnomocný odpustek získat

⁷⁴ Pavel Vi., Apoštolská konstituce *Indulgentiarum doctrina*, 5.

⁷⁵ Pavel Vi., Apoštolská konstituce *Indulgentiarum doctrina*, 5.

⁷⁶ Pavel Vi., Apoštolská konstituce *Indulgentiarum doctrina*, 5.

⁷⁷ Srov. Pavel Vi., Apoštolská konstituce *Indulgentiarum doctrina*, 8; Tridentský koncil: DS 1835.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

- svatá zpověď (může být jedna pro několik odpustků)
- svaté přijímání
- modlitba na úmysl Svatého otce (Věřím, Otčenáš, Sláva Otci)
- upřímné odmítání každého (i všedního) hříchu a náklonnosti k němu

2.2 Každý den lze plnomocné odpustky získat, pokud:

- se pomodlíme v kostele nebo v rodině společně 5 desátků růžence (s rozjímáním) *nebo*
- čteme půl hodiny Písmo svaté (s rozjímáním) *nebo*
- vykonáme v kostele před kříží (obrazy) křížovou cestu (přitom se máme pohybovat od jednoho obrazu ke druhému) *nebo*
- půlhodinovou adorací Nejsvětější Svátosti (Eucharistie).

2.3 V některé dny lze plnomocné odpustky získat za podmínky:

- když jsme účastni osobně nebo zprostředkovaně (rádio, televize) slavnostnímu požehnání Svatého otce Městu a světu,
- na hřbitově po 8 dnů památky Věrných zemřelých (tyto odpustky jsou určeny pouze duším v očistci a nelze si je přivlastnit),
- v kostele 1. nebo 2. listopadu,
- v postní pátky, když se po svatém přijímání modlíme: „Hle, před tvou tvář...“,
- když na Velký pátek při veřejném uctívání svatého kříže kříž políbíme,
- při společném zasvěcení Božskému Srdci nebo Kristu Králi na tyto svátky,
- ve farním kostele při výročí posvěcení a v den poutní slavnosti,
- v hodině smrti, i když ten den již jednou plnomocné odpustky byly získány. Získává je znovu ten, kdo se v životě pravidelně modlil, když uctí svatý kříž,
- při prvním svatém přijímání, při první mši svaté po misiích, při jubilejní mši svaté,
- na Zelený čtvrtek a o slavnosti Božího Těla při zpěvu „Tantum ergo...“ (Před svátostí touto slavnou..., kancionál 704/705, 5. sloka)

3. Částečné odpustky (neplnomocné)

odpouští věčné a časné tresty za hříchy, ale jen částečně, ne úplně. Všeobecnou podmínkou je stav milosti posvěcující.

Tyto odpustky se udělují zvláště:

- věřícímu, který plní své povinnosti a snáší obtíže života, a při tom s důvěrou obrací k Bohu nějakou zbožnou modlitbou;
- věřícímu, který veden duchem víry, se s milosrdnou láskou věnuje službě trpícím nebo jim alespoň pomáhá ze všech svých možností;
- věřícímu, který se v duchu pokání vzdává věci dovolené a sobě milé z lásky ke Kristu ukřizovanému;
- věřícímu, který se zbožně pomodlí: Vzbuzení tří božských ctností; Klaním se ti vroucně; Činy naše...; K tobě, sv. Josefe; Díky ti vzdáváme; Anděle Boží; Anděl Páně; Raduj se...; Duše Kristova; duchovní svaté přijímání; Věřím v Boha; Z hlubin volám; provádí poučování ve víře; Nejsladší Ježíši; litanie k Božskému Srdci Páně, Nejsvětější Krvi P. Ježíše, Pánu Ježíši, Panně Marii, sv. Josefu, svatým; Magnificat; Maria, Matko, má královno...; Rozpomeň se; Smiluj se; Žalm 50; devítidenní pobožnost před Narozením Páně; Letnicemi; slavností Neposkvrněného Početí; při zbožném používání posvěcených předmětů; modlitby za duchovní povolání; rozjímání; modlitby za Svatého otce; Ó, svatá hostino...; modlitby za sjednocení; měsíční obnova; Odpočinutí věčné; Odplát, Pane...

XI. Slavení svátosti pokání

1480 Svátost pokání je liturgickým úkonem jako všechny svátosti. Prvky řádného slavení jsou tyto: pozdrav a požehnání kněze, četba Božího slova, aby se osvítilo svědomí a vzbudila zkroušenost; výzva k lítosti; zpověď, kterou se vyznávají a odhalují hříchy knězi; uložení a přijetí pokání; kněžské rozhřešení; chvála s díkyvzdáním a rozloučení s pozhnáním kněze.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

1481 Byzantská liturgie používá více formulí rozhřešení, jež mají prosebný ráz a obdivuhodně vyjadřují tajemství odpuštění: „Bůh, který skrze proroka Natana odpustil Davidovi, když vyznal své hříchy, a Petrovi, když hořce plakal, a hříšníci, když zkrápěla slzami jeho nohy, a farizeovi a marnotratnému synovi, též Bůh ti odpusť, skrze mne hříšníka, v tomto i onom životě; kéž tě neodsoudí, až se objevíš před jeho hrozným soudem, on, který je veleben na věky věků. Amen.“

1449

1482 Svátost pokání se také může konat v rámci *společného obřadu*, při němž je společná příprava na zpověď a společné díkyčinění za přijaté odpuštění. V tomto případě je osobní vyznání hříchů a jednotlivé rozhřešení zařazeno do bohoslužby slova se čteními, homilií a zpytováním svědomí, které provádí společně, společná prosba o odpuštění, modlitba „Otče náš“ a společné díkyčinění. Takové společné slavení vyjadřuje mnohem jasněji církevní ráz pokání. Nicméně svátost pokání je vždy svou povahou liturgickým úkonem, a tedy církevním a veřejným, ať se slaví kterýmkoliv způsobem.⁷⁸

1140

1483 V případech závažné nutnosti je možno se uchýlit ke *společnému slavení svátosti smíření s všeobecnou zpovědí a všeobecným rozhřešením*. Takový závažný případ může nastat, hrozí-li bezprostřední nebezpečí smrti, kdy kněží nemají dostatek času vyslechnout vyznání každého kajícího. Závažný případ může nastat i tehdy, je-li někde velký počet kajících a není dost zpovědníků, aby mohli řádně vyslechnout zpovědi jednotlivců během rozumně únosného času, takže kající by zůstali bez vlastní viny dlouho bez svátostné milosti a bez svatého přijímání. V takovém případě, aby bylo rozhřešení platné, věřící musí učinit předsevzetí, že v patřičné lhůtě vyznají své hříchy v osobní zpovědi.⁷⁹ Je na diecézním biskupovi, aby posoudil, zda existují podmínky vyžadované pro všeobecné rozhřešení.⁸⁰ Značný nával věřících při příležitosti velkých svátků nebo poutí nepředstavuje případ vážné nutnosti.⁸¹

1401

1484 „Individuální a úplná zpověď a rozhřešení zůstávají jediným řádným způsobem, jímž se věřící smířují s Bohem a s Církví, ledaže by je od této zpovědi omlouvala fyzická nebo jiná běžně nepřekonatelná nemožnost.“⁸² Má to své hluboké důvody. Kristus působí v každé svátosti. Osobně se obrací ke každému hříšníkov: „Synu, odpouštěj se ti hříchy“ (Mk 2,5); je lékařem, který se sklání nad každým nemocným, který ho potřebuje⁸³ ke svému uzdravení; pozvedá ho a znovu zapojuje do bratrského společenství. Osobní zpověď je tedy nejvýraznější způsob smíření s Bohem a s Církví.

878

Souhrn

1485 *Večer o velikonoční neděli se Pán Ježíš ukázal svým apoštolům a řekl jim: „Přijměte Ducha svatého! Komu hříchy odpustíte, tomu jsou odpuštěny, komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou“ (Jan 20,22-23).*

1486 *Odpuštění hříchů, spáchaných po křtu, se uděluje prostřednictvím příslušné svátosti, nazývané svátost obrácení, svátost zpovědi, svátost pokání nebo svátost smíření.*

1487 *Kdo hřeší, zraňuje Boží čest a lásku, vlastní důstojnost člověka, který byl povolán k tomu, aby byl Božím dítětem, i duchovní zdraví Církve, jejímž živým kamenem má být každý křesťan.*

1488 *Z hlediska víry není žádné zlo horší než hřích; nic nemá zlobnější důsledky pro samotné hříšníky, pro Církev a pro celý svět.*

1489 *Vrátit se do společenství s Bohem, když jsme ho ztratili hříchem, je proces, na jehož počátku je milost Boha plného milosrdenství a starostlivého o spásu lidí. Je třeba prosit o tento vzácný dar jak pro sebe, tak i pro druhé.*

⁷⁸ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 26-27.

⁷⁹ Srov. CIC, Kánon 962,1.

⁸⁰ Srov. CIC, Kánon 962,2.

⁸¹ CIC, Kánon 961,1.

⁸² Římský rituál, Obřady pokání, 31.

⁸³ Srov. Mk 2,17.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

1490 *Návrat k Bohu, nazývaný obrácení a lítost, zahrnuje bolest a odpor ke spáchaným hříchům a pevné předsevzetí v budoucnu už nehřešit. Obrácení se tedy týká minulosti i budoucnosti a žije z naděje na Boží milosrdenství.*

1491 *Svátost pokání se skládá ze tří úkonů kajícího a z rozhřešení kněze. Úkony kajícího jsou: Lítost, zpověď nebo vyznání hříchů knězi, dále předsevzetí vykonat zadostiučinění i skutky uložené za pokání.*

1492 *Lítost (nazývaná také zkroušenost) má být inspirována důvody vyvěrajícími z víry. Vzniká-li lítost z lásky k Bohu, říká se jí „dokonalá“; má-li základ v jiných důvodech, nazývá se „nedokonalá“.*

1493 *Kdo chce dosáhnout smíření s Bohem a s Církví, musí vyznat knězi všechny těžké hříchy, které ještě nevyznal a na něž si po pečlivém zpytování svědomí vzpomíná. I když zpověď všedních hříchů není sama o sobě nutná, Církev ji přesto důtklivě doporučuje.*

1494 *Zpovědník ukládá kajícímu vykonání určitých úkonů „zadostiučinění“ nebo „pokání“, aby napravil škodu způsobenou hříchem a choval se zase tak, jak se sluší na Kristova učedníka.*

1495 *Pouze kněží, kteří dostali od církevní autority moc rozhřešovat, mohou odpouštět hříchy ve jménu Krista.*

1496 *Duchovní účinky svátosti pokání jsou:*

- smíření s Bohem, jímž kající opět nabývá milost;
- smíření s Církví;
- prominutí věčného trestu, který si člověk zasloužil smrtelnými hříchy;
- prominutí, alespoň částečné, časných trestů, následků hříchu;
- pokoj, klid svědomí a duchovní útěcha;
- vzrůst duchovní síly pro křesťanský boj.

1497 *Individuální a úplná zpověď těžkých hříchů s následujícím rozhřešením zůstává jediným řádným prostředkem smíření s Bohem a s Církví.*

1498 *Prostřednictvím odpustků mohou věřící získávat pro sebe, ale i pro duše v očistci, prominutí časných trestů, následků hříchů.*

5. ČLÁNEK POMAZÁNÍ NEMOCNÝCH

1499 „Svátostí pomazání nemocných a modlitbou kněží doporučuje celá Církev své nemocné trpícímu a oslavenému Pánu, aby jim ulehčil a zachránil je. Vybízí je, aby se dobrovolně přidružili ke Kristovu utrpení a k jeho smrti, a tak byli prospěšní Božímu lidu.“⁸⁴

I. Jeho základy v ekonomii spásy

NEMOC V LIDSKÉM ŽIVOTĚ

⁸⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

1500 Nemoc a utrpení byly vždy jedny z nejvážnějších problémů, které podrobují lidský život zkoušce. V nemoci člověk zakouší vlastní bezmocnost, vlastní meze a svou ohroženost. Každá nemoc nám může dát zahlédnout smrt.

1006

1501 Nemoc může vést k úzkosti, k uzavření se do sebe, někdy dokonce k zoufalství a vzpouře proti Bohu. Může však také napomáhat člověku k větší zralosti, pomoci mu rozlišit v jeho životě, co není podstatné, aby se zaměřil na to, co je důležité. Velmi často nemoc vyvolá hledání Boha a návrat k němu.

NEMOCNÝ TVÁŘÍ V TVÁŘ BOHU

1502 Člověk Starého zákona prožívá nemoc před Bohem. Před ním také prolévá slzy nad svou nemocí;⁸⁵ od něho, Pána života a smrti, si snažně vyprošuje uzdravení.⁸⁶ Nemoc se stává cestou obrácení⁸⁷ a Božím odpuštěním začíná uzdravení.⁸⁸ Izrael zakouší, že nemoc je jakýmsi tajemným způsobem spojena s hříchem a zlem, a že věrnost Bohu podle jeho Zákona navrácí život: „Neboť já jsem Hospodin, já tě uzdravuji“ (Ex 15,26). Prorok nahlíží, že utrpení může mít i výkupnou hodnotu za hříchy druhého.⁸⁹ Nakonec Izaiáš ohlašuje, že dopřeje Sionu čas, kdy odpustí každou vinu a vyléčí každou nemoc.⁹⁰

164, 376

KRISTUS – LÉKAŘ

1503 Kristův soucit s nemocnými a jeho četná uzdravení nemocných všeho druhu⁹¹ jsou jasným znamením skutečnosti, že „Bůh navštívil svůj lid“ (Lk 7,16) a že Boží království je blízko. Ježíš nemá jen moc uzdravovat, nýbrž i odpouštět hříchy;⁹² přišel uzdravit úplně celého člověka, duši i tělo; je lékařem, jakého nemocní potřebují.⁹³ Jeho soucit se všemi trpícími jde tak daleko, že se s nimi ztotožňuje: „Byl jsem nemocen a navštívili jste mě“ (Mt 25,36). Jeho přednostní láska k nemocným nepřestala během staletí zcela zvláštním způsobem podněcovat křesťany k tomu, aby pečovali o všechny, kdo trpí na těle i na duchu. Ona je zdrojem neúnavného úsilí přinášet jim úlevu v jejich trápeních.

549

1421

2288

1504 Ježíš často žádá nemocné, aby věřili.⁹⁴ K uzdravování používá znamení: sliny a vkládání rukou,⁹⁵ bláto a omývání.⁹⁶ Nemocní se snaží dotknout se ho,⁹⁷ „protože z něho vycházela síla a uzdravovala všechny“ (Lk 6,19). Tak se nás Kristus ve svátostech i nadále „dotýká“, aby nás uzdravoval.

695

1116

1505 Kristus, pohnut tolikým utrpením, nejen dovolil, aby se ho nemocní dotýkali, ale bere jejich trápení za své: „Vzal na sebe naše slabosti a nesl naše nemoci“ (Mt 8,17).⁹⁸ Avšak neuzdravil všechny nemocné. Jeho uzdravení byla znamením příchodu Božího království. Ohlašovala mnohem radikálnější uzdravení: vítězství nad hříchem a nad smrtí skrze jeho velikonoční oběť. Kristus vzal na kříži na sebe celou tíži zla⁹⁹ a „sňal hřích světa“ (Jan 1,29); nemoc je pouze jeho důsledkem. Svým utrpením a svou smrtí na kříži dal Kristus utrpení nový smysl: od té doby nás utrpení může připodobnit Kristu a spojit s jeho vykupitelským utrpením.

440

307

⁸⁵ Srov. Ž 38.⁸⁶ Srov. Ž 6,3; Iz 38.⁸⁷ Srov. Ž 38,5; 39,9-12.⁸⁸ Srov. Ž 32,5; 107,20; Mk 2,5-12.⁸⁹ Srov. Iz 53,11.⁹⁰ Srov. Iz 33,24.⁹¹ Srov. Mt 4,24.⁹² Srov. Mk 2,5-12.⁹³ Srov. Mk 2,17.⁹⁴ Srov. Mk 5,34.36; 9,23.⁹⁵ Srov. Mk 7,32-36; 8,22-25.⁹⁶ Srov. Jan 9,6n.⁹⁷ Srov. Mk 1,41; 3,10; 6,56.⁹⁸ Srov. Iz 53,4.⁹⁹ Srov. Iz 53,4-6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

„UZDRAVUJTE NEMOCNÉ...“

1506 Kristus vybízí své učedníky, aby ho následovali tím, že také sami vezmou na sebe svůj kříž.¹⁰⁰ Tím, že ho následují, nabývají nový způsob vidění nemoci a nemocných. Ježíš je přidružuje ke svému životu chudoby a služby. Dává jim podíl na službě soucitu a uzdravování: „Vydali se tedy na cesty a hlásali, že je třeba se obrátit. Vyháněli mnoho zlých duchů, pomazávali olejem mnoho nemocných a uzdravovali je“ (Mk 6,12-13). 859

1507 Vzkříšený Pán obnovuje toto vyslání („V mém jménu... budou vkládat ruce na nemocné a uzdraví je“: Mk 16,17-18) a potvrzuje to znamením (zázraky), které Církev koná, když vzývá jeho jméno.¹⁰¹ Tato znamení ukazují zvláštním způsobem, že Ježíš je opravdu „Bůh, který dává spásu“.¹⁰² 430

1508 Duch svatý dává některým zvláštní charizma uzdravování,¹⁰³ aby ukázal sílu milosti Zmrtvýchvstalého. Nicméně ani nejintenzivnější modlitby nedosáhnou uzdravení všech nemocí. Tak se svatý Pavel musel od Pána naučit: „Stačí ti moje milost, protože síla se tím zřejměji projevuje ve slabosti“ (1 Kor 12,9); snášená utrpení mohou mít ten smysl, pro který „na svém těle doplňuji to, co zbývá vytrpět do plné míry Kristových útrap; má z toho prospěch jeho tělo, to je Církev“ (Kol 1,24). 798 618

1509 „Uzdravujte nemocné!“ (Mt 10,8). Církev dostala tento úkol od Pána a snaží se ho uskutečňovat jak péčí, kterou poskytuje nemocným, tak přímou modlitbou, kterou ji doprovází. Věří v oživující přítomnost Krista, lékaře duší i těl. Tato přítomnost zvláště působí ve svátostech a zcela mimořádně v Eucharistii, v chlebu, který dává věčný život¹⁰⁴ a na jehož spojení s tělesným zdravím naráží svatý Pavel.¹⁰⁵ 1405

1510 Apoštolská Církev zná ještě zvláštní obřad ve prospěch nemocných, dosvědčený svatým Jakubem: „Je někdo z vás nemocný? Ať si zavolá představené církevní obce a ti ať se nad ním modlí a mažou ho olejem ve jménu Páně; modlitba spojená s vírou zachrání nemocného, Pán ho pozdvihne, a jestliže se dopustil hříchů, bude mu odpuštěno“ (Jak 5,14-15). Tradice rozpoznala v tomto obřadu jednu ze sedmi svátostí Církve.¹⁰⁶ 1117

SVÁTOST NEMOCNÝCH

1511 Církev věří a vyznává, že mezi sedmi svátostmi existuje jedna svátost určená zvláštním způsobem k tomu, aby posilovala ty, kteří jsou postiženi nemocí: pomazání nemocných:

„Toto posvátné pomazání nemocných bylo ustanoveno jako opravdová svátost ve vlastním slova smyslu v Novém zákoně naším Pánem Ježíšem Kristem; byla sice naznačena u Marka, ale věřícím ji doporučil a uvedl ve známost Jakub, apoštol a bratr Pána.“¹⁰⁷

1512 V liturgické tradici jak východní, tak západní, jsou od dávných dob svědectví pomazání nemocných prováděné posvěceným olejem. Během staletí bylo pomazání nemocných udělováno stále výlučněji těm, kteří už umírali. Z toho důvodu dostalo název „Poslední pomazání“. Navzdory tomuto vývoji liturgie nikdy nepřestala prosit Pána, aby nemocný znovu nabyl zdraví, může-li to prospět jeho spáse.¹⁰⁸

¹⁰⁰ Srov. Mt 10,38.¹⁰¹ Srov. Sk 9,34; 14,3.¹⁰² Srov. Mt 1,21; Sk 4,12.¹⁰³ Srov. 1 Kor 12,9.28.30.¹⁰⁴ Srov. Jan 6,54.58.¹⁰⁵ Srov. 1 Kor 11,30.¹⁰⁶ Srov. Inocenc I., list *Si instituta ecclesiastica*: DS 216; Florentský koncil: DS 1324-1325; Tridentský koncil: DS 1695-1696; 1716-1717.¹⁰⁷ Tridentský koncil: DS 1695; srov. Mk 6,13; Jak 5,14-15.¹⁰⁸ Srov. Tridentský koncil: DS 1696.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

1513 Apoštolská konstituce „*Sacram unctionem infirmorum*“ z 30. listopadu 1972, v duchu 2. vatikánského koncilu¹⁰⁹ stanovila, že v budoucnosti má být dodržováno v římském obřadu následující:

„Svátost pomazání nemocných se uděluje nemocným v nebezpečí smrti tak, že se mažou patřičně posvěceným olejem (olivovým nebo jiným rostlinným) na čele a na rukou a říká se přitom jedenkrát: „Skrze toto svaté pomazání ať ti Pán pro své milosrdenství posílí milostí Ducha svatého, ať tě vysvobodí z hříchů, ať tě zachrání a posílí.““¹¹⁰

II. Kdo přijímá a kdo uděluje tuto svátost?

V PŘÍPADĚ TĚŽKÉ NEMOCI...

1514 Pomazání nemocných „není svátostí jen pro ty, kdo se ocitli v krajním nebezpečí života. Proto je příhodná doba pro její přijetí jistě už tehdy, když věřící začíná být v nebezpečí smrti pro nemoc nebo stáří“.¹¹¹

1515 Jestliže nemocný, který přijal pomazání, znovu nabude zdraví, může v případě další těžké nemoci tuto svátost znovu přijmout. Během téže nemoci lze svátost opakovat, jestliže nastane zhoršení. Je vhodné přijmout pomazání nemocných před těžkým chirurgickým zákrokem. Totéž platí u starých osob, jejichž slabosti stále přibývá.

„... AŽ SI ZAVOLÁ PŘEDSTAVENÉ CÍRKEVNÍ OBCE“

1516 Pomazání nemocných mohou udělovat pouze duchovní (biskupové a kněží).¹¹² Je povinností pastýřů poučovat věřící o blahodárných účincích této svátosti. Věřící pak ať povzbuzují nemocné, aby se obrátili na kněze pro přijetí této svátosti. Nemocní pak ať se připraví na její přijetí v dobrém rozpoložení za pomoci jejich pastýře a celého společenství Církve, které se vybízí, aby zahrnulo nemocné zcela zvláštním způsobem svými modlitbami a svou bratrskou pozorností.

III. Jak se slaví tato svátost?

1517 Pomazání nemocných je, jako všechny svátosti, slavením liturgie ve společenství,¹¹³ ať už se koná v rodině, v nemocnici nebo v kostele, pro jednoho nemocného nebo pro skupinu nemocných. Je velmi vhodné ji slavit během Eucharistie, památky velikonoční oběti Pána. Dovolují-li to okolnosti, může slavení svátosti předcházet svátost pokání a být ukončeno Eucharistií. Eucharistie jakožto svátost Kristovy velikonoční oběti, měla by být vždycky poslední svátostí pozemské pouti, „pokrmem na cestu“ (viaticum) pro „přechod“ do věčného života.

1140

1518 Slovo a svátost tvoří jeden neoddělitelný celek. Bohoslužba slova s předcházejícím kajícím úkonem zahajuje slavení. Kristova slova a svědectví apoštolů povzbuzují víru nemocného i společenství, aby prosili Pána o sílu jeho Ducha.

1524

1519 Slavení svátosti zahrnuje hlavně tyto prvky: „představení církevní obce“ (Jak 5,14) mlčky vkládají ruce na nemocné; modlí se nad nimi ve víře Církve;¹¹⁴ je to epikleze vlastní této svátosti; pak vykonají mazání olejem, pokud možná posvěceným od biskupa.

¹⁰⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 73.

¹¹⁰ Pavel Vi., Apoštolská konstituce *Sacram unctionem infirmorum*; srov. CIC, Kánon 847,1.

¹¹¹ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 73; srov. CIC, Kánon 1004,1; 1005; 1007; CCEO, kán. 738.

¹¹² Srov. Tridentýský koncil: DS 1697; 1719; CIC, Kánon 1003; CCEO, kán. 739,1.

¹¹³ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 27.

¹¹⁴ Srov. Jak 5,15.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

Tyto liturgické úkony naznačují, jakou milost tato svátost uděluje nemocným.

IV. Účinky slavení této svátosti

1520 *Zvláštní dar Ducha svatého.* Základní milostí této svátosti je milost útěchy, pokoje a odvahy, aby člověk překonal potíže, které působí vážná nemoc nebo slabost stáří. Tato milost je darem Ducha svatého, který obnovuje důvěru a víru v Boha a posiluje proti pokušením zlého ducha, to je proti pokušením malomyslnosti a úzkosti před smrtí.¹¹⁵ Tato podpora Pána prostřednictvím síly jeho Ducha chce přivést nemocného k uzdravení duše, ale i těla, je-li to Boží vůle.¹¹⁶ Kromě toho „jestliže se dopustil hříchů, bude mu odpuštěno“ (Jak 5,15).¹¹⁷ 733

1521 *Spojení s Kristovým utrpením.* Skrze milost této svátosti dostává nemocný sílu a dar spojit se mnohem důvěrněji s Kristovým utrpením: je jistým způsobem *posvěcen*, aby přinášel plody připodobněním k výkupnému utrpení Spasitele. Utrpení, následek dědičného hříchu, dostává nový smysl: stává se účastí na Ježíšově spásném díle. 1535
1499

1522 *Církevní milost.* Nemocní, kteří přijímají tuto svátost a „dobrovolně se přidružují ke Kristovu utrpení a jeho smrti“ jsou tak „prospěšní Božího lidu“. ¹¹⁸ Slavením této svátosti ve společenství svatých se Církev přimlouvá za zlepšení stavu nemocného. A nemocný opět milostí této svátosti přispívá ze své strany k posvěcení Církve a k dobru všech lidí, pro které Církev trpí a obětuje se skrze Krista Bohu Otci. 953

1523 *Příprava na poslední přechod.* Je-li svátost nemocných udělována všem, kteří trpí těžkou nemocí nebo slabostí, tím spíše ji dostávají ti, kteří se chystají opustit tento život, proto se také nazývá „sacramentum exeuntium“. ¹¹⁹ Pomazání nemocných dokonává naše připodobnění se Kristově smrti a vzkříšení, započatému křtem. Doplnuje svatá pomazání, které poznamenávají celý křesťanský život; křestní pomazání, které v nás zpečetilo nový život, a biřmovací pomazání, které nás posílilo pro životní boj. Toto poslední pomazání ochraňuje konec naší pozemské existence jakoby pevnou hradbou se zřetelem na poslední boje před vstupem do Otcova domu. ¹²⁰ 1020
1294
1020

V. Pokrm na cestu (viaticum), poslední svátost křesťana

1524 Církev, kromě pomazání nemocných, poskytuje těm, kteří se chystají opustit tento život, Eucharistii jako pokrm na cestu. Je-li přijata v této chvíli přechodu k Otci, má společenství Kristova Těla a Krve mimořádný význam a důležitost. Je semenem věčného života a silou vzkříšení, podle slov Páně: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný já ho vzkřísím v poslední den“ (Jan 6,54). Eucharistie, svátost Krista, který zemřel a vstal z mrtvých, je v takových případech svátostí přechodu ze smrti do života, z tohoto světa k Otci. ¹²¹ 1392

1525 Jako svátosti křtu, biřmování a Eucharistie tvoří jednotu nazývanou „svátosti uvedení do křesťanského života“, tak lze říci, že svátost pokání, pomazání nemocných a Eucharistie jako „pokrm na cestu“ tvoří na konci křesťanského života „svátosti, připravující na věčnou Vlast“ nebo svátosti uzavírající pozemské putování. 1680
2299

¹¹⁵ Srov. Žid 2,15.¹¹⁶ Srov. Florentský koncil: DS 1325.¹¹⁷ Srov. Tridentský koncil: DS 1717.¹¹⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.¹¹⁹ „In exitu vitae constituti“, Tridentský koncil: DS 1698.¹²⁰ Srov. Tridentský koncil: DS 1694.¹²¹ Srov. Jan 13,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (2) Svátosti uzdravování

Souhrn

- 1526** „Je někdo z vás nemocný? Ať si zavolá představené církevní obce a ti ať se nad ním modlí a mažou ho olejem ve jménu Páně; modlitba spojená s vírou zachrání nemocného, Pán ho pozdvihne, a jestliže se dopustil hříchů, bude mu odpuštěno“ (Jak 5,14-15).
- 1527** Cílem svátosti pomazání nemocných je udělit zvláštní milost křesťanu, který zakouší těžkosti v důsledku těžké nemoci nebo stáří.
- 1528** Vhodný okamžik k přijetí svatého pomazání nadchází, když se věřící začíná dostávat do nebezpečí smrti pro nemoc nebo pro stáří.
- 1529** Křesťan může přijmout svaté pomazání, kdykoliv těžce onemocní, a stejně tak po prvním přijetí, kdykoliv se nemoc zhorší.
- 1530** Svátost pomazání nemocných mohou udělovat pouze duchovní (kněží a biskupové); při jejím udělování používají olej posvěcený biskupem nebo, v případě potřeby, tím knězem, který uděluje svátost.
- 1531** Podstatné při slavení této svátosti je mazání olejem na čelo a na ruce nemocného (v římském obřadu) nebo na jiné části těla (na Východě; mazání je doprovázeno liturgickou modlitbou celebrujícího kněze, který vyprošuje zvláštní milost této svátosti.
- 1532** Zvláštní milost svátosti pomazání nemocných má tyto účinky:
- spojení nemocného s Kristovým utrpením, k jeho vlastnímu prospěchu i k prospěchu celé Církve;
 - útěchu, pokoj a odvahu, aby křesťanský snášel utrpení nemoci nebo stáří;
 - odpuštění hříchů, jestliže je nemocný nemohl obdržet ve svátosti pokání;
 - uzdravení, jestliže to prospívá ke spáse duše;
 - přípravu na přechod do věčného života.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

TŘETÍ KAPITOLA
SVÁTOSTI K SLUŽBĚ SPOLEČENSTVÍ

1533 Křest, biřmování a Eucharistie jsou svátosti uvedení do křesťanského života. Jsou základem obecného povolání všech Kristových učedníků ke svatosti a úkolu evangelizovat svět. Tyto svátosti zprostředkují Kristovým učedníkům potřebné milosti, aby mohli žít podle Ducha v tomto životě poutníků, kteří jsou na cestě do vlasti.

1212

1534 Dvě další svátosti, kněžství a manželství, jsou zaměřeny na spásu druhých. Přispívají-li také k osobní spáse, pak tím, že slouží druhým. Udělují zvláštní poslání v Církvi a slouží k budování Božího lidu.

1535 V těchto svátostech ti, kteří již byli *posvěceni* křtem a biřmováním pro obecné kněžství, mohou přijmout zvláštní *posvěcení*.¹ Ti, kteří přijímají svátost kněžství, jsou *posvěceni*, „aby ve jménu Kristově... pásli Církev Božím slovem a milostí“.² A „křesťanští manželé jsou k povinnosti a důstojnosti svého stavu posilováni a jakoby *zasvěceni* zvláštní svátostí“.³

784

6. ČLÁNEK
SVÁTOST KNĚŽSTVÍ

1536 Kněžství je svátost, skrze kterou pokračuje v Církvi nadále až do konce časů poslání, které Kristus svěřil svým apoštolům; je to tedy svátost apoštolské služby. Člení se ve tři stupně: biskupství, kněžství a jáhenství.

860

[O ustanovení a poslání apoštolské služby, viz články 874-896. Zde se pojednává pouze o svátostném způsobu, kterým je tato služba předávána.]

I. Proč se tato svátost nazývá „sacramentum ordinis“ (svátost stavu)?

1537 Slovo „ordo“ označovalo v římském starověku sbory ustanovené v občanském smyslu, především sbor těch, kteří vládli. „Ordinatio“ (kněžské svěcení) naznačuje zařazení do nějakého „ordo“ (stavu či sboru). V Církvi se ustanovily sbory, které Tradice, ne bez biblického základu,⁴ nazývá již od prvotních dob výrazem „taxeis“ (řecky), latinsky „ordines“: tak liturgie hovoří o „ordo episcoporum“ – stavu biskupů –, o „ordo presbyterorum“ – stavu kněží –, o „ordo diaconorum“ – stavu jáhnů. I u ostatních stavů se používá označení „ordo“: katechumenů, panen, manželů, vdov...

923, 1631

1538 Zařazení do některého z těchto církevních stavů se provádělo obřadem „ordinatio“, náboženským a liturgickým úkonem, který tvořilo zasvěcení, požehnání nebo svátost. Dnes je výraz „ordinatio“ vyhrazen svátostnému úkonu, který zařazuje přijímající osobu do stavu biskupů, kněží a jáhnů a který překračuje prostou volbu, označení, pověření nebo ustanovení ze strany společenství, protože uděluje dar Ducha svatého, který uschopňuje vykonávat „posvátnou moc“ (sacra potestas),⁵ jež může pocházet pouze od Krista prostřednictvím Církve. „Ordinatio“ se také nazývá „consecratio“ – posvěcení –,

875

699

¹ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 10.

² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.

³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 48.

⁴ Srov. Žid 5,6; 7,11; Ž 110,4.

⁵ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 10.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

protože jím si sám Kristus odděluje kandidáta a uvádí jej v úřad pro svou církev. Viditelným znamením takového posvěcení je biskupovo *vkládání rukou* spolu se zásvětnou modlitbou.

II. Svátost kněžství v ekonomii spásy

KNĚŽSTVÍ VE STARÉM ZÁKONĚ

1539 Bůh ustavil vyvolený lid jako „království kněží a svatý národ“ (Ex 19,6).⁶ Bůh v izraelském národě si však zvolil jeden ze dvanácti kmenů, totiž kmen Levi, který si vyhradil pro liturgickou službu;⁷ sám Bůh je jeho dědičným podílem.⁸ Vlastní obřad posvětil počátky kněžství Staré smlouvy.⁹ V ní jsou kněží ustanoveni „jako zástupci lidí před Bohem, aby přinášeli dary a oběti za hříchy“.¹⁰

1540 Takové kněžství bylo ustanoveno k hlásání Božího slova¹¹ a k obnovování společenství s Bohem prostřednictvím obětí a modlitby. Nepřinášelo však spásu, muselo znovu a znovu opakovat oběti a nemohlo přivést k definitivnímu posvěcení,¹² které měla zjednat jediné Kristova oběť.

2099

1541 Liturgie Církve však vidí v Áronově kněžství a ve službě levitů, stejně jako v sedmdesáti „starších“,¹³ předobrazy kněžské služby Nového zákona. Církev latinského obřadu to vyjadřuje v konsekrační prefaci při biskupském svěcení:

„Bože a Otče našeho Pána, Ježíše Krista... Ty jsi dal své Církvi zákony slovem své milosti. Ty jsi od počátku určil rod vzešlý z Abraháma, aby se stal lidem svatým. Ty jsi ustanovil představené a kněze, neponechal jsi svou svatyni bez služebníků...“¹⁴

1542 Při svěcení kněží se Církev modlí:

„Svatý Otče, všemohoucí věčný Bože... Už v době starozákonní jsi ustanovil posvátné služby, když sis vyvolil Mojžíše a Árona, aby vedli a posvěcovali tvůj lid, a podřizovali jim pomocníky, aby spolupracovali na tvém díle. Když Izrael putoval pouští, dal jsi Mojžíšova ducha sedmdesáti starším, aby s jejich pomocí snáze vedl tvůj vyvolený lid. A na Áronově důstojnosti jsi dal účast i jeho synům: podle Zákona konali před tebou kněžskou službu a přinášeli ti oběti ve stánku...“¹⁵

1543 A v konsekrační modlitbě při jáhenském svěcení Církev vyznává:

„Bože všemohoucí... ty nepřestáváš budovat svou Církev, aby vyrůstala v tvůj příbytek, ...ty v ní povoláváš k šíření tvého království své služebníky, které Církev pověřuje trojím stupněm posvátné služby ... podobně jako jsi ve Starém zákoně vyvolil syny Léviovy, aby konali službu při tvém svatostánku.“¹⁶

JEDINÉ KRISTOVO KNĚŽSTVÍ

1544 Všechny předobrazy kněžství Staré smlouvy nacházejí své naplnění v Ježíši Kristu, jediném „prostředníku mezi Bohem a lidmi“ (1 Tim 2,5). Melchizedech, „kněz Boha Nej-

874

⁶ Srov. Iz 61,6.

⁷ Srov. Nm 1,48-53.

⁸ Srov. Joz 13,33.

⁹ Srov. Ex 29,1-30; Lv 8.

¹⁰ Srov. Žid 5,1.

¹¹ Srov. Mal 2,7-9.

¹² Srov. Žid 5,3; 7,27; 10,1-4.

¹³ Srov. Nm 11,24-25.

¹⁴ Římský pontifikál, Svěcení biskupů, kněží a jáhnů, 47.

¹⁵ Římský pontifikál, Svěcení biskupů, kněží a jáhnů, 131.

¹⁶ Římský pontifikál, Svěcení biskupů, kněží a jáhnů, 207.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

vyššího“ (Gn 14,18), je křesťanskou tradicí považován za předobraz kněžství Krista, jediného „velekněze podle řádu Melchizedechova“ (Žid 5,10; 6,20), „svatého, nevinného, neposkvrněného“ (Žid 7,26), který „jedinou obětí přivedl k dokonalosti navždy ty, které posvětil“ (Žid 10,14), to jest jedinou obětí svého kříže.

1545 Kristova výkupná oběť je jedinečná, přinesená jednou provždy. Je však zpřítomňována v eucharistické oběti Církve. Totéž platí pro Kristovo jediné kněžství: je zpřítomňováno služebným kněžstvím, aniž je tím umenšována jedinečnost Kristova kněžství. „Vždyť jen Kristus je pravý kněz, zatímco ostatní jsou jeho služebníky.“¹⁷

1367

662

DVOJÍ ÚČAST NA JEDINÉM KRISTOVĚ KNĚŽSTVÍ

1546 Kristus, velekněz a jediný prostředník, učinil z Církve „královský národ a kněze Boha, svého Otce“ (Zj 1,6).¹⁸ Celé společenství jako takové je kněžské. Věřící vykonávají své křestní kněžství účastí na poslání Krista, kněze, proroka a krále, každý podle svého vlastního povolání. Právě svátostmi křtu a biřmování jsou věřící posvěceni, aby tvořili „...svaté kněžstvo“.¹⁹

1268

1547 Služebné nebo hierarchické kněžství biskupů a kněží a všeobecné kněžství všech věřících, i když „jedno i druhé – každé svým vlastním způsobem – má účast na jediném kněžství Kristově“, přesto se podstatně liší, ačkoliv „jsou ve vzájemném vztahu“.²⁰ V jakém smyslu? Zatímco se všeobecné kněžství věřících uskutečňuje v rozvoji křestní milosti, v životě víry, v naději a lásce, životě podle Ducha, služebné kněžství slouží všeobecnému kněžství, je zaměřeno na rozvoj křestní milosti všech křesťanů. Je to jeden z *prostředků*, jimiž Kristus pokračuje v budování a vedení Církve. Právě proto se předává zvláštní svátosti, svátosti kněžství.

1142

1120

V OSOBĚ KRISTA—HLAVY

1548 V církevní službě svátostného kněžství je sám Kristus přítomen ve své Církvi jako Hlava svého Těla, Pastýř svého stáde, Velekněz výkupné oběti, Učitel pravdy. To vyjadřuje Církev, když říká, že silou svátosti kněžství kněz jedná „in persona Christi capitis“ – v osobě Krista-Hlavy.²¹

875, 792

„Je to týž kněz Ježíš Kristus, kterého služebník skutečně zastupuje. Služebník pak je v síle kněžského svěcení, které přijal, připodobněn Veleknězi, má moc působit silou samého Krista, kterého zastupuje („virtute ac persona ipsius Christi“).“²²

„Kristus je pramenem každého kněžství: vždyť kněz Starého zákona byl jeho předobrazem, zatímco kněz Nového zákona jedná v osobě Krista.“²³

1549 Skrze svátostné kněžství, zvláště biskupů a kněží, se přítomnost Krista jako Hlavy Církve stala viditelná uprostřed společenství věřících.²⁴ Podle krásného obratu svatého Ignáce z Antiochie biskup je *typos tou Patros*, je jakoby živý obraz Boha Otce.²⁵

1142

1550 Tato Kristova přítomnost v knězi se nemá chápat tak, jakoby kněz byl obrněn proti veškeré lidské slabosti; vládychtivosti, omylům, či dokonce proti hříchu. Síla Ducha svatého neručí za všechny skutky kněží stejným způsobem. Zatímco ve svátostech je tato

896

1128

1584

¹⁷ Sv. Tomáš Akvinský, *In ad Hebraeos*, 7,4.

¹⁸ Srov. Zj 5,9-19; 1 Petr 2,5,9.

¹⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 10.

²⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 10.

²¹ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 10; 28; také 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 33; 2. vatikánský koncil, ChD (Dekret o pastýřské službě biskupů v Církvi *Christus Dominus*) 11; 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 2; 6.

²² Pius XII., encyklika *Mediator Dei*.

²³ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III, 22, 4.

²⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 21.

²⁵ Sv. Ignác Antiochijský, *Epistula ad Trallianos*, 3,1; srov. *Epistula ad Magnesios*, 6,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

záruka dána tak, že ani hřích udělovatele nemůže zabránit účinku milosti, existuje mnoho jiných činů, v nichž jeho lidský charakter zanechává stopy, jež nejsou vždy znamením věrnosti evangeliu, a které proto mohou škodit apoštolské plodnosti Církve.

1551 Kněžství je *služebné*. „Tento úkol, který Pán svěřil pastýřům svého lidu, je skutečné sloužení.“²⁶ Kněžství je zcela zaměřeno na Krista a na lidi. Naprosto závisí na Kristu a na jeho jediném kněžství a bylo ustanoveno ve prospěch lidí a společenství Církve. Svátost kněžství uděluje „posvátnou moc“, a to právě moc Kristovu. Měřítkem pro výkon takové autority musí tedy být vzor Krista, který se z lásky stal posledním a služebníkem všech.²⁷ „Pán výslovně zdůraznil, že péče o jeho stáde je důkaz lásky k němu.“²⁸

1538
608

„JMÉNEM CELÉ CÍRKVE“

1552 Služebné kněžství nemá jen úkol zastupovat Krista — Hlavu Církve před shromážděním věřících; kněz také jedná jménem celé Církve, když přednáší Bohu modlitbu Církve²⁹ a především, když přináší eucharistickou oběť.³⁰

1553 „Jménem celé Církve.“ To neznamena, že kněží jsou delegáti společenství. Modlitba a oběť Církve jsou neoddělitelné od modlitby a oběti Krista, její hlavy. Je to vždy uctívání Krista v Církvi a skrze Církev. Je to celá Církev, Kristovo tělo, která se modlí a obětuje „per ipsum, et cum ipso et in ipso“ – skrze něho a s ním a v něm – v jednotě Ducha svatého Bohu Otci. Celé Tělo, „caput et membra“ – hlava i údy – se modlí a obětuje; proto ti, kdo jsou v Těle služebníky ve vlastním slova smyslu, jsou nazýváni nejen služebníky Krista, nýbrž i služebníky Církve. Právě proto, že služebné kněžství zastupuje Krista, může zastupovat Církev.

795

III. Tři stupně svátosti kněžství

1554 „Bohem ustanovenou církevní službu vykonávají na různých stupních kněžství ti, kteří se už odedávna nazývají biskupy, kněžími a jáhny.“³¹ Katolická nauka, vyjádřená v liturgii, v učitelském úřadu a ve stálé praxi Církve uznává, že existují dva různé stupně služebné účasti na Kristově kněžství: biskupství a kněžství. Jáhenství je určeno k tomu, aby jim pomáhalo a sloužilo. Proto výraz „*sacerdos*“ – kněz – označuje v současném způsobu vyjadřování biskupa a kněze, ale ne jáhna. Nicméně katolická nauka učí, že stupně účasti na kněžství (biskupství a kněžství) a stupeň určený ke sloužení (jáhenství), se udělují všechny tři svátostným úkonem, který se latinsky nazývá „*ordinatio*“, jinak svátost kněžství (*sacramentum ordinis*):

1536

1538

„Ať všichni mají úctu k jáhnům jako k samému Ježíši Kristu, k biskupovi jako k obrazu Otce a ke kněžím jako k Božímu senátu a jako ke sboru apoštolů: bez nich není Církev.“³²

BISKUPSKÉ SVĚCENÍ — PLNOST SVÁTOSTI KNĚŽSTVÍ

1555 „Mezi různými službami, které se vykonávají v Církvi hned od prvních dob, má podle svědectví ústního podání nejvýznačnější místo úřad těch, kteří jsou ustanoveni jako biskupové a v nichž jsou prostřednictvím nepřetržité poslušnosti od počátku výhonky apoštolské setby.“³³

861

862

²⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 24.

²⁷ Srov. Mk 10,43-45; 1 Petr 5,3.

²⁸ Sv. Jan Zlatoústý, *De sacerdotio*, 2,4: PG 48, 635D; srov. Jan 21,15-17.

²⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 33.

³⁰ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 10.

³¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 28.

³² Sv. Ignác Antiochijský, *Epistula ad Trallianos*, 3,1.

³³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 20.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

1556 Aby splnili své vznešené poslání, „Kristus obdařil apoštoly zvláštním vylitím Ducha svatého... Také oni svým pomocníkům předali vkládáním rukou duchovní dar, který v biskupském svěcení došel až k nám“.³⁴

1557 2. vatikánský koncil učí, že „biskupským svěcením se uděluje *plnost svátosti kněžství*, která se i v liturgických zvyklostech Církve i u svatých otců nazývá nejvyšším kněžstvím a plností posvátné služby“.³⁵

1558 „Biskupské svěcení uděluje spolu s kněžským úřadem také úřad učitelský a pastýřský... vkládáním rukou a slovy svěcení se uděluje milost Ducha svatého a vtiskuje posvátné znamení, takže biskupové jedinečným a viditelným způsobem zaujímají místo samého Krista učitele, pastýře a velekněze“.³⁶ „A tak se biskupové stali skrze Ducha svatého, který jim byl dán, pravými a autentickými učiteli víry, velekněžími a pastýři.“³⁷

895
1121

1559 „Členem biskupského sboru se někdo stává svátostným svěcením a hierarchickým společenstvím s hlavou a členy biskupského sboru.“³⁸ Základní rys a *kolegiální povaha* biskupského stavu se projevují, mimo jiné, ve starobylé praxi Církve, která pro posvěcení nového biskupa vyžaduje účast více biskupů.³⁹ Pro právoplatné svěcení biskupa se dnes vyžaduje zvláštní výnos římského biskupa, protože ten je svrchovaným viditelným pou-
tem společenství místních církví v jediné Církvi a ručitelem jejich svobody.

877
882

1560 Každý biskup má, jako Kristův náměstek, pastýřský úřad v místní církvi, která mu byla svěřena, ale zároveň má společně se všemi bratry v biskupském úřadě *na starosti péči o všechny církve*: „Je-li každý biskup vlastním pastýřem pouze části stáde, svěřeného jeho péči, pak jako právoplatný nástupce apoštolů z božského ustanovení je solidárně spoluzodpovědným za apoštolské poslání Církve.“⁴⁰

833, 886

1561 To, co tu bylo právě řečeno, vysvětluje, proč Eucharistie, kterou slaví biskup, má zcela zvláštní význam jako projev Církve shromážděné kolem oltáře za předsednictví toho, který je viditelným zástupcem Krista, dobrého Pastýře a Hlavy své Církve.⁴¹

1369

SVĚCENÍ KNĚŽÍ — SPOLUPRACOVNÍKŮ BISKUPŮ

1562 „Kristus, kterého Otec posvětil a poslal na svět, poskytl prostřednictvím apoštolů účast na svém posvěcení a poslání jejich nástupcům, totiž biskupům; ti svěřili úkoly své služby v různých stupních různým jedincům v Církvi.“⁴² „Služba biskupů byla v podřízeném stupni svěřena kněžím, aby byli zařazením do kněžského stavu *spolupracovníky biskupského stavu* v zájmu řádného plnění Kristem svěřeného apoštolského poslání.“⁴³

1563 „Jelikož je funkce kněží spojena s biskupským stavem, podílí se na autoritě, s níž sám Kristus své Tělo buduje, posvěcuje a řídí. Proto kněžství kněží sice předpokládá svátosti zakládající život křesťana, avšak uděluje se zvláštní svátostí. Skrze ni jsou kněží pomazáním Ducha svatého označeni zvláštním znamením a tím jsou připodobněni Kristu Knězi tak, že mohou jednat jménem Krista-Hlavy.“⁴⁴

1121

³⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 21.

³⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 21.

³⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 21.

³⁷ 2. vatikánský koncil, ChD (Dekret o pastýřské službě biskupů v Církvi *Christus Dominus*), 2.

³⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 22.

³⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 22.

⁴⁰ Pius XII., encyklika *Fidei donum*; srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 23; také 2. vatikánský koncil, ChD (Dekret o pastýřské službě biskupů v Církvi *Christus Dominus*) 4; 36; 37; 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*), 5; 6; 38.

⁴¹ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 41; také 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 26.

⁴² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 28.

⁴³ 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 2.

⁴⁴ 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

1564 „Kněží sice nedosáhli vrcholu kněžství a ve vykonávání své moci závisí na biskupech, jsou však s ním spojeni kněžskou důstojností a mocí svátosti kněžství podle obrazu Krista, nejvyššího a věčného kněze;⁴⁵ jsou posvěceni, aby hlásali evangelium, aby se stali pastýři věřících a konali bohoslužby jako *praví kněží Nového zákona*.“⁴⁶

611

1565 Z moci svátosti kněžství se kněží podílejí na všeobecném rozsahu poslání, které Kristus svěřil apoštolům: „Duchovní dar, který kněží přijali svěcením, je neopravňuje k nějakému omezenému a úzce ohraničenému poslání, „nýbrž k nejširšímu a všeobecnému poslání spásy „až na konec země““,⁴⁷ „aby s odhodlanou myslí všude hlásali evangelium“.“⁴⁸

849

1566 „Svůj posvátný úřad však vykonávají zejména v *eucharistické bohoslužbě* neboli shromáždění, kde zastupují Krista, hlásají jeho tajemství a spojují prosby věřících s obětí jejich hlavy. V mešní oběti zpřítomňují a přivlastňují až do příchodu Páně jedinou oběť Nového zákona, totiž oběť Krista obětujícího sama sebe jednou provždy Otci jako neposkrvněný obětní dar.“⁴⁹ Celé jejich služebné kněžství bere svou sílu z této jediné oběti.⁵⁰

1369

611

1567 „Kněží, pečliví spolupracovníci biskupského stavu, jeho pomocníci a nástroj, povolání sloužit Božímu lidu, tvoří se svým biskupem jediný *kněžský sbor* určený pro různé úkoly. V jednotlivých místních shromážděních věřícího lidu jaksi zpřítomňují biskupa, s nímž jsou důvěrně a velkodušně spojeni. Jeho povinnosti a starosti berou na sebe, pokud jim to přísluší, a v denní péči vykonávají.“⁵¹ Kněží nemohou vykonávat svou službu jinak, než že jsou podřízeni biskupovi a setrvávají ve společenství s ním. Slib poslušnosti biskupovi, který skládají při svěcení, a políbení biskupa na konci obřadu svěcení znamenají, že je biskup považuje za své spolupracovníky, za své syny, za své bratry a za své přátele, a že oni ho mají na oplátku milovat a poslouchat.

1462

2179

1568 „Všichni kněží, kteří byli svěcením včleněni do kněžského stavu, jsou mezi sebou spojeni hlubokým, svátostným bratrstvím. Zvláště pak v diecézi, jejíž službě jsou přiděleni, vytvářejí jeden kněžský sbor.“⁵² Jednota kněžského sboru má svůj liturgický výraz ve zvyklosti, podle níž během obřadu svěcení vkládají ruce po biskupovi také kněží.

1537

SVĚCENÍ JÁHNŮ – „KE SLUŽBĚ“

1569 „Na nižším stupni hierarchie jsou jáhnové, na něž jsou vkládány ruce nikoli ke kněžství, nýbrž ke službě.“⁵³ Při jáhenském svěcení vkládá ruce pouze biskup; tím naznačuje, že jáhen je zvláštním způsobem spojen s biskupem při úkolech svého jáhenství.⁵⁴

1570 Jáhni se podílejí vlastním způsobem na Kristově poslání a milosti.⁵⁵ Svěcení jim vtiskuje *znamení* („charakter“), které nic nedokáže smazat a které je připodobňuje Kristu, který se stal „jáhnem“, totiž služebníkem všech.⁵⁶ Jáhnové mají mimo jiné přisluhovat biskupům a kněžím při slavení božských tajemství, především Eucharistie, rozdávat ji, být

1121

⁴⁵ Srov. Žid 5,1-10; 7,24;9,11-28.⁴⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 28.⁴⁷ 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 10.⁴⁸ 2. vatikánský koncil, OT (Dekret o výchově ke kněžství *Optatam totius*), 20.⁴⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 28.⁵⁰ Srov. 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 2.⁵¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 28.⁵² 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 8.⁵³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 29; srov. také 2. vatikánský koncil, ChD (Dekret o pastýřské službě biskupů v Církvi *Christus Dominus*) 15.⁵⁴ Srov. sv. Hippolyt Římský, *Traditio apostolica*, 8.⁵⁵ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 41; také 2. vatikánský koncil, AA (Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*), 16.⁵⁶ Srov. Mk 10,45; Lk 22,27; sv. Polykarp ze Smyrny, *Epistula ad Philippenses*, 5,2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

přítomni jménem Církve při uzavírání manželství a žehnat mu, hlásat evangelium a kázat, předsedat pohřebním obřadům a věnovat se různým charitativním službám.⁵⁷

1571 Po 2. vatikánském koncilu latinská církev obnovila jáhenství „jako vlastní a trvalý hierarchický stupeň“,⁵⁸ zatímco východní církve si je uchovávaly vždycky. *Stálé jáhenství*, které se může udělovat ženatým mužům, je důležitým obohacením pro poslání Církve. Je vskutku vhodné a užitečné, aby mužové, kteří v Církvi fakticky konají vpravdě jáhenskou službu, ať již v liturgii nebo v pastorači, při sociálních nebo charitativních dílech, „byli posilněni a těsněji spojeni s oltářem vkládáním rukou, dochovaným už od apoštolů, aby pak plnili svou službu účinněji s pomocí svátostné milosti jáhenství.“⁵⁹

1579

IV. Jak se uděluje svěcení?

1572 Slavnost svěcení biskupa, kněží nebo jáhnů vyžaduje pro svou důležitost v životě místní církve, aby se na ní shromáždil co největší počet věřících. Má se konat, pokud možno, v neděli a v katedrále způsobem slavnostním a přiměřeným takové okolnosti. Tři svěcení, biskupa, kněze a jáhna, mají tutéž strukturu. Jejich místo je v průběhu eucharistické liturgie.

1573 *Podstatný obřad* svátosti kněžství spočívá pro všechny tři stupně ve vkládání rukou biskupa na hlavu svěcence, jakož i ve specifické modlitbě svěcení, kterou se vyprošuje vylítí Ducha svatého a jeho darů potřebných pro službu, pro kterou je kandidát svěcen.⁶⁰

699

1585

1574 Jako u všech svátostí doprovázejí tuto slavnost některé další obřady. Tyto, i když se v různých liturgických tradicích značně mění, přece mají společné to, že vyjadřují rozmanité aspekty svátostné milosti. Tak v latinském obřadu úvodní obřady, představení a volba kandidáta svěcení, biskupova homilie, dotazování kandidáta, litanie ke všem svatým, dosvědčují, že volba kandidáta byla provedena ve shodě s praxí Církve, a uvádějí do slavnostního úkonu svěcení. Po něm následují jiné obřady, které vyjadřují a doplňují tajemství, které se naplnilo: u biskupa a kněze je to pomazání svatým křížem, znamení zvláštního pomazání Duchem svatým, jež činí jejich službu plodnou; předání evangeliáře, prstenu, mitry a pastýřské berly biskupovi jako znamení jeho apoštolského poslání hlásat Boží slovo, jeho věrnosti Církvi, Kristově nevěstě, a jeho úkolu pást Pánovo stádo; knězi se předává patena a kalich, „oběť věřících“, neboť je povolán, aby ji přinášel Bohu; předání evangeliáře jáhnovi, který dostal poslání hlásat Kristovo evangelium.

1294

796

V. Kdo může tuto svátost udělit?

1575 Kristus vyvolil apoštoly a dal jim účast na svém poslání a na jeho pravomoci. Vyvýšen po pravici Otce neopouští své stádce, ale ustavičně je chrání skrze svaté apoštoly a dodnes je vede pod vedením týchž pastýřů, kteří nyní pokračují v jeho díle.⁶¹ Kristus tedy ustanovuje některé za apoštoly a jiné za pastýře.⁶² Nadále působí prostřednictvím biskupů.⁶³

857

1576 Protože svátost kněžství je svátostí apoštolské služby, je vyhrazeno biskupům jako nástupcům apoštolů, aby předávali tento „duchovní dar“,⁶⁴ „výhonek apoštolské setby“.⁶⁵

1536

⁵⁷ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 29; také 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 35,4; 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*), 16.

⁵⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 29.

⁵⁹ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*), 16.

⁶⁰ Srov. Pius XII., Apoštolská konstituce *Sacramentum ordinis*: DS 3858.

⁶¹ Srov. Římský misál, preface o apoštolech I.

⁶² Srov. Ef 4,11.

⁶³ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 21.

⁶⁴ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 21.

⁶⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 20.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

Právoplatně svěcení biskupové, tj. ti, kteří jsou v linii apoštolské posloupnosti, udělují platně tři stupně svátosti kněžství.⁶⁶

VI. Kdo může tuto svátost přijmout?

1577 „Svátost svěcení platně přijímá pouze pokřtěný muž [‘vir’].“⁶⁷ Pán Ježíš vyvolil muže [‘viri’], aby vytvořil sbor dvanácti apoštolů,⁶⁸ a apoštolové udělali totéž, když si vybírali spolupracovníky,⁶⁹ kteří měli po nich pokračovat v jejich poslání.⁷⁰ Sbor biskupů, s nimiž jsou kněží spojeni v kněžství, zpřítomňuje a aktualizuje sbor Dvanácti až do Kristova návratu. Církev si je vědoma závaznosti této volby, kterou vykonal sám Pán. Proto není možné svěcení žen.⁷¹

551

861

862

1578 Nikdo nemá právo dostat svátost kněžství. Nikdo si totiž nemůže tento úřad přivlastnit. Člověk k němu musí povolán Bohem.⁷² Kdo si myslí, že poznává znamení Božího volání k službě udělované svěcením, musí vlastní touhu pokorně podřídit autoritě Církve, neboť odpovědnost a právo povolání někoho k přijetí svěcení spadá do její pravomoci. Jako každou milost, i tuto svátost lze *přijímat* jen jako nezasloužený dar.

2121

1579 Všichni posvěcení služebníci latinské církve, s výjimkou trvalých jáhnů, jsou vybíráni z věřících mužů, kteří jsou svobodní a mají úmysl zachovávat *celibát* „pro nebeské království“ (Mt 19,12). Jsou povoláni, aby se zasvětili Pánu a „jeho věcem“⁷³ s nerozděleným srdcem, a tak se zcela dávají Bohu a lidem. Celibát je znamením tohoto nového života, k jehož službě je služebník Církve posvěcen; když jej přijímá s radostným srdcem, hlásá skvělým způsobem Boží království.⁷⁴

1618

2233

1580 Ve východních církvích je už po staletí v platnosti kázeň rozdílná: zatímco biskupové jsou vybíráni jedinečně z těch, kteří žijí v celibátu, mohou být na jáhny a kněze svěceni ženatí mužové. Tato praxe je už dlouhou dobu považována za oprávněnou; tito kněží vykonávají svou plodnou službu v lůně svých společenství.⁷⁵ Z druhé strany je kněžský celibát ve východních církvích ve veliké vážnosti a četní kněží jej dobrovolně zvolili pro Boží království. Jak na Východě, tak na Západě se nemohou oženit ti, kteří už svátost kněžství přijali.

VII. Účinky svátosti kněžství

NEZRUŠITELNÉ ZNAMENÍ

1581 Skrze zvláštní milosti Ducha svatého tato svátost připodobňuje svého nositele Kristu tak, aby sloužil jako Kristův nástroj pro jeho Církev. Kněžským svěcením je oprávněn jednat jako představitel Krista, hlavy Církve, v jeho trojím úřadu kněze, proroka a krále.

1548

1582 Jako v případě křtu a biřmování se tato účast na Kristově úřadu se uděluje jednou provždy. Svátost kněžství také uděluje *nezrušitelné duchovní znamení* a nemůže být opakována ani udělena na omezený čas.⁷⁶

1121

⁶⁶ Srov. Inocenc III., list *Eius exemplo*: DS 794; 4. lateránský koncil: DS 802; CIC, Kánon 1012; CCEO, kán. 744; 747.

⁶⁷ CIC, Kánon 1024.

⁶⁸ Srov. Mk 3,14-19; Lk 6,12-16.

⁶⁹ Srov. 1 Tim 3,1-13; 2 Tim 1,6; Tit 1,5-9.

⁷⁰ Sv. Klement Římský, *Epistula ad Corinthios*, 42,4; 44,3.

⁷¹ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Mulieris dignitatem*, 26-27; Kongregace pro nauku víry, prohlášení *Inter insigniores*: AAS 69 (1977), 98-116.

⁷² Srov. Žid 5,4.

⁷³ Srov. 1 Kor 7,32.

⁷⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 16.

⁷⁵ Srov. 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 16.

⁷⁶ Srov. Tridentýský koncil: DS 1767; 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 21; 28; 29; také 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

1583 Platně posvěcený jednotlivec může být jistě z oprávněných důvodů zproštěn závazků a funkcí spojených se svěcením nebo mu může být zakázáno, aby ji vykonával,⁷⁷ ale nikdy se nemůže znovu stát laikem ve vlastním slova smyslu,⁷⁸ protože znamení vtisknuté svěcením zůstává navždy. Povolání a poslání, které dostal v den svého svěcení, ho natrvalo poznamenávají.

1584 Nehodnost posvěceného služebníka nebrání Kristu, aby skrze něho působil,⁷⁹ protože jeho prostřednictvím jedná a působí spásu koneckonců sám Kristus. Svatý Augustin se o tom vyjadřuje s důrazem:

1128

„Pyšný služebník patří dohromady s ďáblem; avšak kvůli tomu není znesvěcen Kristův dar; to, co skrze něho protéká, zůstává čisté: to, co jím protéká, zůstává průzračné a dospívá až k plodné zemi... Duchovní síla svátosti je totiž jako světlo: přichází čisté k těm, kteří mají být osvíceni, a není zakaleno, i když musí procházet nečistými bytostmi.“⁸⁰

1550

MILOST DUCHA SVATÉHO

1585 Milost Ducha svatého vlastní této svátosti spočívá v připodobnění Kristu – knězi, učiteli a pastýři, jehož služebníkem je svěcenec ustanoven.

1586 Pro biskupa je to především milost síly („Tvůj Duch, který vládne a vede“: modlitba biskupského svěcení v latinském obřadu): milost vést a moudře a neohroženě hájit svou církev jako otec a pastýř, s nezištnou láskou ke všem a s přednostní láskou k chudým, nemocným a potřebným.⁸¹ Tato milost ho nutí, aby hlásal evangelium všem, aby byl vzorem svého stáde, aby šel před ním po cestě posvěcení tím, že se ztotožní v Eucharistii s Kristem, knězem a obětí, a aby neváhal dát život za své ovce:

2448

„Otče, který znáš srdce, uděl tomuto služebníkov, kterého jsi vyvolil k biskupskému úřadu, aby pásal tvé svaté stáde a bezúhonně a ke tvé cti vykonával svrchovanou kněžskou důstojnost tím, že ti bude sloužit ve dne v noci; aby činil tvou tvář neustále příznivou a aby poskytoval dary tvé svaté Církve; aby měl v síle ducha svrchovaného kněžství moc odpouštět hříchy podle tvého příkazu, aby rozdělával úkoly podle tvé vůle a každé pouto rozvazovat v síle moci, kterou jsi dal apoštolům; aby ti byl milý pro svou laskavost a pro čistotu svého srdce tím, že ti bude obětovat příjemnou vůni skrze Ježíše Krista, tvého Syna...“⁸²

1558

1587 Duchovní dar udělený kněžským svěcením vyjadřuje modlitba byzantského obřadu. Když biskup vkládá ruce, říká mimo jiné:

1564

„Pane, naplň Duchem svatým toho, kterého jsi ráčil povýšit ke kněžské důstojnosti, aby byl hoden stát bezúhonný před tvým oltářem, hlásat evangelium tvého království, konat službu tvého slova pravdy, přinášet ti dary a duchovní oběti; obnovovat tvůj lid prostřednictvím lázní znovuzrození; takže sám půjde vstříc našemu velikému Bohu a Spasiteli Ježíši Kristu, tvému jedinému Synu, v den jeho druhého příchodu a dostane od tvé nesmírné dobroty odplatu za věrné plnění své služby.“⁸³

1588 Co se týká jáhnů, svátostná milost jim dává potřebnou sílu, aby sloužili Božímu lidu v „diakonii“ (službě) liturgie, slova a lásky, ve společenství s biskupem a jeho kněžstvem.⁸⁴

1569

1589 Před velikostí milosti kněžství a kněžských povinností si svatí učitelé uvědomovali, jak je naléhavá výzva k obrácení, aby celým svým životem odpovídali Tomu, jehož slu-

⁷⁷ Srov. CIC, Kánon 290-293; Kánon 1336, 1,3°.5°; Kánon 1338,2.

⁷⁸ Srov. Tridentský koncil: DS 1774.

⁷⁹ Srov. Tridentský koncil: DS 1612; Kostnický koncil: DS 1154.

⁸⁰ Sv. Augustin, *In Evangelium Johannis tractatus*, 5,15.

⁸¹ Srov. 2. vatikánský koncil, ChD (Dekret o pastýřské službě biskupů v Církvi *Christus Dominus*) 13 a 16.

⁸² Sv. Hippolyt Římský, *Traditio apostolica*, 3.

⁸³ Z byzantské liturgie, *Euchologion*.

⁸⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 29.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

žebníky se stali prostřednictvím svátosti. Tak svatý Řehoř Naziánský, mladičský kněz, volá:

„Je třeba začít očišťováním sebe sama dříve, než budu očišťovat druhé; je třeba být poučen, abych mohl poučovat; je třeba stát se světlem, abych mohl osvěcovat, přiblížit se k Bohu, abych k němu přiblížoval druhé; být posvěcován, abych posvěcoval, vedl za ruku a radil s rozvahou.“⁸⁵ „Vím, čími jsme služebníky, na jaké výši se nacházíme a kdo je Ten, k němuž směřujeme. Známe Boží vznešenost a lidskou slabost, ale také sílu.“⁸⁶ Kdo je to tedy kněz? Je „...obhájcem pravdy, povznáší se s anděly, oslavuje s archanděly, jeho službou stoupají obětní dary na nebeský oltář, sdílí Kristovo kněžství, vtiskuje nový tvar tvoru, obnovuje [v něm] obraz [Boha], činí z něj nové stvoření pro nadpozemský svět, a aby se vyjádřilo, co je v tom nejvznešenější, je zbožštěn a zbožšťuje.“⁸⁷

460

A Svatý farář arský: „Kněz pokračuje v díle vykoupení na zemi“ ... „Kdyby člověk dobře pochopil, čím je kněz na zemi, nezemřel by hrůzou, ale láskou“ ... „Kněžství je láska Ježíšova srdce.“⁸⁸

1551

Souhrn

1590 Svatý Pavel říká svému žákovi Timotejovi: „A proto tě vybízím: zase oživ plamen Božího daru, který ti byl dán vkládáním mých rukou“ (2 Tim 1,6), a „Kdo usiluje o to, aby se stal církevním představeným, snaží se o vznešený úřad“ (1 Tim 3,1). A Titovi říká: „Nechal jsem tě na Krétě kvůli tomu, abys uspořádal, co ještě chybí, a abys v každém městě ustanovil starší, jak jsem ti nařídil“ (Tit 1,5).

1591 Celá Církev je kněžský lid. Díky křtu mají všichni věřící účast na Kristově kněžství. Taková účast se nazývá „všeobecné kněžství věřících“. Na jeho základě a v jeho službách existuje jiná účast na poslání Kristově: totiž služba udělená svátostí kněžství, jejím úkolem je sloužit ve jménu a v osobě Krista uprostřed společenství.

1592 Služebné (svátostné) kněžství se podstatně liší od všeobecného kněžství věřících, protože uděluje posvátnou moc k službě věřícím. Posvěcení služebníci zastávají svou službu Božímu lidu tím, že učí [munus docendi], konají bohoslužbu [munus liturgicum] a vedou duchovní správu [munus regendi].

1593 Již od prvních dob byla služba udělená svěcením ve třech stupních: biskupském, kněžském, jáhenském. Služby udělené svěcením jsou pro organickou strukturu Církve nenahraditelné: bez biskupa, kněží a jáhnů nelze mluvit o Církvi.⁸⁹

1594 Biskup dostává plnost svátosti kněžství, kterou se zařazuje do biskupského sboru a stává se viditelnou hlavou místní církve, která je mu svěřena. Biskupové jako nástupci apoštolů a členové sboru se podílejí na apoštolské odpovědnosti a na poslání celé Církve pod pravomocí papeže, nástupce svatého Petra.

1595 Kněží jsou spojeni s biskupy v kněžské důstojnosti a zároveň na nich závisí při výkonu svých pastorálních úkolů; jsou povoláni, aby byli moudrými spolupracovníky biskupů; shromáždění kolem svého biskupa tvoří „kněžstvo“, které společně s ním nese odpovědnost za místní církev. Biskup jim svěřuje odpovědnost za určité farní společenství nebo za určitý církevní úřad.

1596 Jáhni jsou služebníci posvěcení pro služební úkoly v Církvi; nedostávají svátostné kněžství, ale svěcení jim uděluje důležité úkoly ve službě slova, v bohoslužbě, v duchovní správě a ve službách lásky; tyto úkoly mají plnit pod pastýřskou pravomocí svého biskupa.

⁸⁵ Sv. Řehoř Naziánský, *Orationes*, 2,71: PG 35, 480B.

⁸⁶ Sv. Řehoř Naziánský, *Orationes*, 2,74: PG 46, 481B.

⁸⁷ Sv. Řehoř Naziánský, *Orationes*, 2,73: PG 35, 481A.

⁸⁸ B. Nodet, Jean-Maria Vianney, *Curé d'Ars*, 100.

⁸⁹ Srov. sv. Ignác Antiochijský, *Epistula ad Trallianos*, 3,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

1597 Svátost kněžství se uděluje prostřednictvím vkládání rukou, po němž následuje slavná modlitba svěcení, kterou se svěcenci vyprošují od Boha milosti Ducha svatého, potřebné pro jeho službu. Svěcení vtiskuje nezrušitelné svátostné znamení.

1598 Církev uděluje svátost kněžství pouze pokřtěným mužům, jejichž schopnosti pro výkon služby byly náležitě prošetřeny a uznány. Odpovědnost a právo povolát někoho, aby přijal svěcení, přísluší církevní autoritě.

1599 V latinské církvi se svátost kněžství uděluje obvykle pouze těm kandidátům, kteří jsou ochotni svobodně přijmout celibát a kteří veřejně projeví svou vůli zachovávat jej z lásky k Božímu království a ke službě lidem.

1600 Udělovat svátost kněžství ve třech jeho stupních je vyhrazeno biskupům.

7. ČLÁNEK

SVÁTOST MANŽELSTVÍ

1601 „Manželský svazek, kterým muž a žena mezi sebou vytvářejí nejvnitřnější společenství celého života, zaměřené svou přirozenou povahou na prospěch manželů a na zplození a výchovu dětí, je mezi pokřtěnými povýšen Ježíšem Kristem na svátost.“⁹⁰

I. Manželství v Božím plánu

1602 Písmo svaté začíná stvořením muže a ženy k Božímu obrazu a podobě⁹¹ a končí viděním „svatby Beránkovy“ (Zj 19,7.9). Od začátku až do konce Písmo mluví o manželství a jeho „tajemství“, o jeho ustanovení a o smyslu, jaký mu dal Bůh, o jeho původu a cíli, o tom, jak se různým způsobem uskutečňovalo během celých dějin spásy, o jeho těžkostech vyplývajících z hříchu a o jeho obnovení „v Pánu“ (1 Kor 7,39), v Nové smlouvě Krista a Církve.⁹²

369

796

MANŽELSTVÍ V ŘÁDU STVOŘENÍ

1603 „Důvěrné společenství života a manželské lásky, které Stvořitel založil a vybavil je vlastními zákonitostmi, se uskutečňují manželskou smlouvou... Sám Bůh je původcem manželství.“⁹³ Povolání k manželství je vepsáno do samé přirozenosti muže a ženy, jak vyšli z rukou Stvořitele. Manželství není čistě lidské zřízení, přes všechny změny, kterými prošlo během staletí, v různých kulturách, sociálních strukturách a v duchovních postojích. Tyto rozmanitosti nesmějí dát zapomenout na společné a trvalé rysy. I když důstojnost tohoto zřízení (instituce) nevysvítá všude se stejnou jasností,⁹⁴ existuje ve všech kulturách určitý smysl pro velikost manželského spojení, protože „šťastný život člověka i lidské a křesťanské společnosti těsně souvisí s dobrým stavem manželského a rodinného společenství“.⁹⁵

371

2210

1604 Bůh, který stvořil člověka pro lásku, jej také povolal k lásce; to je základní a vrozené povolání každé lidské bytosti. Vždyť člověk je stvořen k obrazu a podobě Boha,⁹⁶ který

355

⁹⁰ CIC, Kánon 1055,1.

⁹¹ Srov. Gn 1,26-27.

⁹² Srov. Ef 5,31-32.

⁹³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 48.

⁹⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 47.

⁹⁵ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 47.

⁹⁶ Srov. Gn 1,27.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

je Láska.⁹⁷ Protože Bůh ho stvořil jako muže a ženu, jejich vzájemná láska se stává obrazem absolutní a nepomíjivé lásky, jakou Bůh miluje člověka. V očích Stvořitele je to dobré, velmi dobré.⁹⁸ A tato láska, které Bůh žehná, je určena k tomu, aby byla plodná a uskutečňovala se ve společném díle ochrany stvoření: „Plodte a množte se, naplňte zemi a podmaňte si ji“ (Gn 1,28).

1605 Písmo svaté tvrdí, že muž a žena jsou stvořeni jeden pro druhého: „Není dobré, aby člověk byl sám.“ Žena, „tělo z jeho těla“, jako jeho „protějšek“, jemu rovná, jemu nejbližší, mu byla dána Bohem jako „pomoc“, a představuje tak Boha, který nám přichází na pomoc.⁹⁹ „Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem“ (Gn 2,24).¹⁰⁰ Sám Pán ukazuje, že to znamená nepomíjivou jednotu jejich dvou existencí, když připomíná, jaký byl „od počátku“ plán Stvořitele: „Už tedy nejsou dva, ale jeden“ (Mt 19,6).

372

1614

MANŽELSTVÍ ZA VLÁDY HŘÍCHU

1606 Každý člověk zakouší zlo kolem sebe i v sobě samém. Tato zkušenost se projevuje i ve vztazích mezi mužem a ženou. Odedávna bylo jejich spojení ohrožováno nesvorností, vládychtivostí, nevěrností, žárlivostí a spory, jež mohou dojít až k nenávisti a rozchodu. Tento nepořádek se může projevovat více či méně ostře a může být více či méně překonáván, podle kultur, dob a jednotlivců, ale zdá se, že má všeobecný ráz.

1607 Podle víry tento nepořádek, který s bolestí zjišťujeme, nevyplývá z *přirozenosti* muže nebo ženy, nýbrž z *hříchu*. První hřích, přerušení styků s Bohem, má jako první důsledek zlom v původním společenství muže a ženy. Jejich vztahy se pokříví vzájemnými obžalobami,¹⁰¹ jejich vzájemná přitažlivost, vlastní dar Stvořitele,¹⁰² se změní ve vztahy vlády a chtivosti;¹⁰³ úchvatné povolání muže a ženy, aby byli plodní a množili se a aby si podmanili zemi,¹⁰⁴ je zatíženo porodními obtížemi a pracovními námahami.¹⁰⁵

1849, 400

1608 Nicméně řád stvoření zůstává, i když byl těžce narušen. Aby se rány hříchu mohly uzdravit, muž i žena mají zapotřebí pomoci milosti, kterou jim Bůh ve svém nekonečném milosrdenství nikdy neodepřel.¹⁰⁶ Bez této pomoci muž a žena nemohou dosáhnout spojení svých životů, pro které je Bůh stvořil „od počátku“.

55

MANŽELSTVÍ POD VEDENÍM ZÁKONA

1609 Bůh ve svém milosrdenství neopustil hříšného člověka. Utrpení, jež vyplývají z hříchu, „bolesti těhotenství“ (Gn 3,16), práce „v potu tváře“ (Gn 3,19) jsou také léky, které oslabují škody hříchu. Po pádu člověka napomáhá manželství překonat sklon uzavřít se do sebe, sobectví, shon po vlastní rozkoši; pomáhá otevírat se vůči druhému, vzájemně si pomáhat a dávat se.

410

1610 Mravní vědomí, týkající se jednoty a nerozlučitelnosti manželství, se vyvíjelo pod výchovným vedením Starého zákona. Ještě nebylo výslovně odmítnuto mnohoženství patriarchů a králů. Nicméně zákon, který dal Mojžíš, je zaměřen na ochranu ženy proti svévolné vládě ze strany muže, i když nese, podle slov Pána, stopy „tvrdosti lidského srdce“, kvůli níž Mojžíš dovolil zapudit ženu.¹⁰⁷

1963
2387⁹⁷ Srov. 1 Jan 4,8.16.⁹⁸ Srov. Gn 1,31.⁹⁹ Srov. Ž 121,2.¹⁰⁰ Srov. Gn 2,18-25.¹⁰¹ Srov. Gn 3,12.¹⁰² Srov. Gn 2,22.¹⁰³ Srov. Gn 3,16b.¹⁰⁴ Srov. Gn 1,28.¹⁰⁵ Srov. Gn 3,16-19.¹⁰⁶ Srov. Gn 3,21.¹⁰⁷ Srov. Mt 19,8; Dt 24,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

1611 Proroci viděli smlouvu Boha s Izraelem jako obraz výlučné a věrné manželské lásky¹⁰⁸ a připravovali svědomí vyvoleného národa, aby hlouběji chápal jednotu a nerozlučitelnost manželství.¹⁰⁹ Kniha Rút a Tobiáš poskytují dojemná svědectví o vysokém smyslu pro manželství, věrnost a něhu manželů. Tradice vždy viděla v Písni písní jedinečný výraz lidské lásky, čistý odlesk Boží lásky, „silné jako smrt“, kterou „neuhasí zátopy vod“ (Pís 8,6-7).

219, 2380

2361

MANŽELSTVÍ V PÁNU

1612 Svatební smlouva Boha s jeho izraelským lidem připravila novou a věčnou smlouvu, v níž se Syn Boží tím, že se vtělil a obětoval vlastní život, jistým způsobem spojil s celým lidstvem, které spasil,¹¹⁰ a tak připravil „svatbu Beránka“ (Zj 19,7-9).

521

1613 Na prahu své veřejné činnosti Ježíš vykoná svůj první zázrak na prosbu své matky během svatební hostiny.¹¹¹ Církev přikládá velkou důležitost Ježíšově přítomnosti na svatbě v Káně. Vidí v tom potvrzení, že manželství je dobré, a ohlášení, že od nynějška bude účinným znamením Kristovy přítomnosti.

1614 Ježíš ve svých kázáních jednoznačně učil, jaký je původní smysl spojení muže a ženy, jak je chtěl Stvořitel na počátku: dovolení, zapudit vlastní manželku, které dal Mojžíš, byl ústupek zdůvodněný tvrdostí jejich srdce.¹¹² Manželské spojení muže a ženy je nerozlučitelné: sám Bůh je uzavřel. „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj“ (Mt 19,6).

2336, 2382

1615 Toto jasné zdůrazňování nerozlučitelnosti manželského svazku mohlo vzbuzovat rozpaky a zdát se neuskutečnitelným požadavkem.¹¹³ Ježíš nicméně neuložil manželům neúnosné a příliš těžké břemeno,¹¹⁴ mnohem těžší než Mojžíšův zákon. Protože přišel obnovit původní řád stvoření, rozvrácený hříchem, sám dává sílu a milost žít manželství v novém duchu Božího království. Jestliže manželé následují Krista, přemáhají sami sebe, berou na sebe svůj kříž,¹¹⁵ budou moci „pochopit“¹¹⁶ původní smysl manželství a žít je s Kristovou pomocí. Tato milost křesťanského manželství je ovocem kříže Kristova, pramenem každého křesťanského života.

2364

1642

1616 To naznačuje apoštol Pavel, když říká: „Muži, každý z vás ať miluje svou ženu, jako Kristus miloval Církev a vydal sám sebe za ni, aby ji posvětil“ (Ef 5,25-26) A hned dodává: „Proto opustí člověk otce i matku a připojí se ke své manželce, a ze dvou se stane jen jeden člověk. Toto tajemství je veliké; mám na mysli vztah Krista a Církve“ (Ef 5,31-32).

1617 Celý křesťanský život nese znamení manželské lásky Krista a Církve. Již křest, který uvádí do Božího lidu, je svatebním tajemstvím: je takřka svatební lázní před svatební lázní¹¹⁷ před svatební hostinou, Eucharistií. Křesťanské manželství se tak stává účinným znamením, svátostí smlouvy mezi Kristem a Církví. Protože manželství mezi pokřtěnými vyjadřuje a udílí milost, je pravou svátostí Nové smlouvy.¹¹⁸

796

PANENSTVÍ PRO KRÁLOVSTVÍ

¹⁰⁸ Srov. Oz 1-3; Iz 54; 62; Jer 2-3; 31; Ez 16; 23.

2232

¹⁰⁹ Srov. Mal 2,13-17.¹¹⁰ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 22.

1579

¹¹¹ Srov. Jan 2,1-11.¹¹² Srov. Mt 19,8.¹¹³ Srov. Mt 19,10.¹¹⁴ Srov. Mt 11,29-30.¹¹⁵ Srov. Mk 8,34.¹¹⁶ Srov. Mt 19,11.¹¹⁷ Srov. Ef 5,26-27.¹¹⁸ Srov. Tridentský koncil: DS 1800; CIC, Kánon 1055,2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

1618 Kristus je středem každého křesťanského života. Svazek s ním zaujímá první místo před všemi ostatními svazky, rodinnými nebo společenskými.¹¹⁹ Již od prvních dob Církve byli mužové a ženy, kteří se zříkali velikého dobra manželství, aby následovali „Beránka, kamkoliv jde“ (Zj 14,4), aby se starali o věci Pána a snažili se mu zalíbit,¹²⁰ aby šli vstříc Ženichovi, který přichází.¹²¹ Sám Kristus vyzval některé, aby ho následovali tímto způsobem života, jehož je on sám vzorem:

„Jsou totiž lidé k manželství neschopní už od narození a jsou k manželství neschopní, které takovými udělali lidé, a jsou konečně takoví, kteří se manželství sami zřekli pro nebeské Království. Kdo může pochopit, ať pochopí!“ (Mt 19,12).

1619 Panenství pro nebeské království je rozvinutí křestní milosti, je mocným znamením, že svazek s Kristem má přednost, je toužebným očekáváním jeho návratu, je znamením, které také připomíná, že i manželství je skutečností současného světa, který pomíjí.¹²²

922-924

1620 Obojí, svátost manželství i panenství pro království Boží, pocházejí od téhož Pána. On jim dává smysl a uděluje nezbytnou milost žít ve shodě s jeho vůlí.¹²³ Vážnost panenství pro království¹²⁴ a křesťanský smysl manželství jsou neoddělitelné a navzájem si pomáhají:

2349

„Kdo očerňuje manželství, zmenšuje i slávu panenství: kdo je chválí, zvyšuje obdiv, který patří panenství... Vždyť co je krásné jen ve vztahu s ošklivým, nemůže být opravdu krásné; avšak to, co je lepší než věci, které jsou považovány za dobré, je naprosto nejkrásnější věc.“¹²⁵

II. Slavení manželství

1621 V latinském obřadu dva katoličtí věřící uzavírají své manželství obvykle během mše svaté, protože všechny svátosti jsou spojeny s Kristovým velikonočním tajemstvím.¹²⁶ V Eucharistii se uskutečňuje památka Nové smlouvy, kterou se Kristus navždy spojil s Církví, svou milovanou nevěstou, za níž se sám vydal.¹²⁷ Je tedy vhodné, aby novomanželé zpečetili svůj souhlas dát se jeden druhému obětí svých životů tím, že ji spojí s Kristovou obětí za Církev zpřítomněnou v eucharistické oběti a přijmou Eucharistii, aby přijímáním téhož Těla a téže Krve Krista „byli jedno tělo“ v Kristu.¹²⁸

1323

1368

1622 „Jako svátostný úkon posvěcení musí být svatební obřad – zabudovaný do liturgie... – sám o sobě platný, důstojný a prospěšný.“¹²⁹ Je tedy radno, aby se budoucí novomanželé připravili na slavení svého manželství tím, že přijmou svátost smíření.

1422

1623 V latinské Církvi se obecně má za to, že si novomanželé jako služebníci Kristovi milosti navzájem udělují svátost manželství tím, že před Církví vyjádří svůj souhlas. Ve východních liturgiích služebník svátosti (nazývané „Korunovace“) je kněz nebo biskup. Ten nejprve přijme vzájemný souhlas novomanželů a pak korunuje ženicha a nevěstu na znamení manželské smlouvy.

¹¹⁹ Srov. Lk 14,26; Mk 10,28-31.

¹²⁰ Srov. 1 Kor 7,32.

¹²¹ Srov. Mt 25,6.

¹²² Srov. Mk 12,25; 1 Kor 7,31.

¹²³ Srov. Mt 19,3-12.

¹²⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 42; také 2. vatikánský koncil, PC (Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života *Perfectae caritatis*), 12; 2. vatikánský koncil, OT (Dekret o výchově ke kněžství *Optatam totius*), 10.

¹²⁵ Sv. Jan Zlatoústý, *De virginitate*, 10,1: PG 48, 540A; srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 16.

¹²⁶ Srov. také 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 61.

¹²⁷ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 6.

¹²⁸ Srov. 1 Kor 10,17.

¹²⁹ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 67.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

1624 Různé liturgie mají bohatství modliteb, žehnání a epiklezí, které vyprošují od Boha milost a požehnání pro novou dvojici, zvláště pro nevěstu. V epiklezi této svátosti dostávají novomanželé Ducha svatého jako společenství lásky Krista a Církve.¹³⁰ On je pečetí jejich smlouvy, stále přístupným pramenem pro jejich lásku, silou, kterou se bude jejich věrnost obnovovat. 736

III. Manželský souhlas

1625 Hlavními osobami manželské smlouvy je pokřtěný muž a pokřtěná žena, svobodní k uzavření manželství, kteří dobrovolně vyjádří svůj souhlas. 1734
„Být svobodný“, to znamená:

- nebýt vystaven donucování;
- nemít překážky na základě přirozeného nebo církevního zákona.

1626 Církev považuje vzájemný souhlas novomanželů za nezbytný prvek, kterým je manželství vytvářeno.¹³¹ Chybí-li souhlas, manželství neexistuje. 2201

1627 Souhlas je „lidský úkon, jímž se manželé vzájemně sobě dávají a přijímají“.¹³² „Přijímám tě za manželku“ – „Přijímám tě za manžela.“¹³³ Tento souhlas, který svazuje oba manžele, nachází své naplnění ve skutečnosti, kdy se stávají „jedním člověkem“.¹³⁴ 1735

1628 Souhlas musí být úkonem vůle každého z partnerů uzavírajících smlouvu, bez jakéhokoliv násilí nebo těžkého donucování zvenčí.¹³⁵ Žádná lidská moc nemůže tento souhlas nahradit.¹³⁶ Chybí-li taková svoboda, pak je manželství neplatné.

1629 Z tohoto důvodu (nebo i z jiných příčin, které manželství činí neplatným nebo působí, že vůbec nenastalo)¹³⁷ Církev může, po prověření situace příslušným církevním soudem, prohlásit „neplatnost manželství“, totiž, že manželství nikdy neexistovalo. V tomto případě jsou smluvní strany volné a mohou znovu uzavřít manželství, pod podmínkou, že budou respektovat přirozené povinnosti vyplývající z předešlého svazku.¹³⁸

1630 Kněz (nebo jáhen), který asistuje slavení manželství, přijímá jménem Církve přijímá s novomanželů a uděluje požehnání Církve. Přítomnost služebníka Církve (a také dvou svědků) viditelně vyjadřuje, že manželství je církevní skutečnost.

1631 Z tohoto důvodu Církev obvykle vyžaduje, aby její věřící slavili manželství *formou, kterou k tomu stanovila*.¹³⁹ Toto rozhodnutí vysvětluje různé důvody:

- Svátostné manželství je *liturgický* úkon. Sluší se tedy, aby se slavilo při veřejné liturgii Církve. 1069
- Manželství uvádí do ordo — *stavu* církevního, vytváří práva a povinnosti v Církvi, mezi manžely a vůči dětem. 1537
- Protože je manželství životní stav v Církvi, je třeba, aby byla jistota o manželství (odtud povinnost mít svědky).
- Veřejný ráz souhlasu chrání „Ano“, které bylo jednou dáno, a napomáhá, aby se mu zachovala věrnost. 2365

¹³⁰ Srov. Ef 5,32.¹³¹ CIC, Kánon 1057,1.¹³² 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 48; srov. CIC, Kánon 1057,2.¹³³ Římský rituál, Svatební obřady.¹³⁴ Srov. Gn 2,24; Mk 10,8; Ef 5,31.¹³⁵ Srov. CIC, Kánon 1103.¹³⁶ Srov. CIC, Kánon 1057,1.¹³⁷ Srov. CIC, Kánon 1095-1107.¹³⁸ Srov. CIC, Kánon 1071.¹³⁹ Srov. Tridentský koncil: DS 1813-1813; CIC, Kánon 1108.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

1632 Aby „Ano“ novomanželů bylo svobodným a odpovědným úkonem a manželská smlouva měla pevné a trvalé lidské i křesťanské základy, má zásadní důležitost *příprava na manželství*.

Přednostní cestou této přípravy zůstává příklad a poučování od rodičů a rodin.

Úloha pastýřů a křesťanského společenství jako „Boží rodiny“ je nezbytná pro předávání lidských a křesťanských hodnot manželství a rodiny,¹⁴⁰ a to tím více, že v naší době mnoho mladých lidí zakouší následky zničených rodinných krbů, které už toto uvedení dostatečně nezajišťují:

„Mladé lidi je třeba vhodně a včas poučit – a to převážně už v rodině – o důstojnosti, úloze a praxi manželské lásky, aby nabyli úcty k čistotě a mohli v příhodném věku po četně prožitém období zasnoubení vstoupit do manželství.“¹⁴¹

2350

SMÍŠENÁ MANŽELSTVÍ A ROZDÍLNOST KULTU

1633 V mnoha zemích dochází hodně často ke *smíšeným manželstvím* (mezi katolíkem a pokřtěným nekatolíkem). To vyžaduje mimořádnou pozornost manželů i pastýřů. Případ *manželství s rozdílností kultu* (mezi katolíkem a nepokřtěným) vyžaduje ještě větší opatrnost.

1634 Rozdílné vyznání manželů není nepřekonatelnou překážkou pro manželství, jestliže dokážou dát dohromady, co každý z nich přijal ve vlastním náboženském společenství, a naučit se jeden od druhého, jakým způsobem žije svou věrnost ke Kristu. Avšak nesmějí se ani podceňovat obtíže smíšených manželství. Jsou důsledkem skutečnosti, že rozdělení křesťanů není ještě překonáno. Manželé se vydávají v nebezpečí, že budou prožívat drama rozdělení křesťanů u svého vlastního rodinného krbu. Rozdílnost kultu tyto potíže ještě zvýší. Rozpory týkající se víry, samo pojetí manželství, ale i rozdílná náboženská mentalita mohou být zdrojem napětí v manželství, především ve výchově dětí. A tu se může vynořit jedno pokušení: náboženská lhostejnost.

817

1635 Podle práva, které platí v latinské Církvi, je k uzavření smíšeného manželství zapotřebí *výslovného dovolení* církevní autority.¹⁴² V případech rozdílnosti kultu se k platnosti manželství vyžaduje *výslovný dispens* od překážky.¹⁴³ Toto dovolení nebo tento dispens předpokládají, že obě strany znají a nevylučují cíle a podstatné vlastnosti manželství, stejně jako závazky týkající se křtu a výchovy dětí v katolické Církvi, které na sebe bere katolická strana.¹⁴⁴

1636 V mnoha krajích, díky ekumenickému dialogu, mohla zainteresovaná křesťanská společenství organizovat *společnou pastorační smíšených manželství*. Jejím úkolem je pomáhat těmto dvojicím žít jejich zvláštní situaci ve světle víry. Má jim také pomáhat překonávat napětí mezi závazky manželů jednoho vůči druhému a vůči jejich církevním společenstvím. Má povzbuzovat rozvoj toho, co mají společného ve víře, a úctu k tomu, co je rozděluje.

821

1637 V manželstvích s „rozdílností kultu“ má katolický manžel zvláštní úkol: „nevěřící muž je totiž posvěcen skrze svou ženu a nevěřící žena je posvěcena skrze svého muže“ (1 Kor 7,14). Je to velká radost pro křesťanského manžela a pro Církev, vede-li toto „posvěcení“ ke svobodnému obrácení druhého manžela na křesťanskou víru.¹⁴⁵ Upřímná manželská láska, pokorné a trpělivé uskutečňování rodinných ctností v denním životě a vytrvalá modlitba mohou připravit dosud nevěřícího manžela (manželku), aby přijal(a) milost obrácení.

IV. Účinky svátosti manželství

¹⁴⁰ Srov. CIC, Kánon 1063.¹⁴¹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 49.¹⁴² Srov. CIC, Kánon 1124.¹⁴³ Srov. CIC, Kánon 1086.¹⁴⁴ Srov. CIC, Kánon 1125.¹⁴⁵ Srov. 1 Kor 7,16.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

1638 „Z platného manželství vzniká mezi manžely svazek svou povahou trvalý a výlučný; kromě toho v křesťanském manželství jsou manželé zvláštní svátostí posíleni a jakoby posvěceni pro povinnosti a důstojnost svého stavu.“¹⁴⁶

MANŽELSKÉ POUTO

1639 Sám Bůh zpečetuje souhlas, kterým se manželé sobě navzájem dávají a přijímají.¹⁴⁷ Z jejich smlouvy „vzniká i před společností stav podle Božího řádu pevný“.¹⁴⁸ Společenství manželů je zapojeno do společenství Boha s lidmi: „Opravdová manželská láska je pozdvižena k účasti na Boží lásce.“¹⁴⁹

1640 *Manželské pouto* tedy stanovil sám Bůh, takže platné a dokonané manželství mezi pokřtěnými nemůže být nikdy rozloučeno. Toto pouto, které pochází ze svobodného lidského činu manželů a z dokonání manželství, je už neodvolatelné a dává vznik smlouvě zaručené věrností Boha. Církev nemá moc vyslovit se proti tomuto uspořádání Boží moudrosti.¹⁵⁰

MILOST SVÁTOSTI MANŽELSTVÍ

1641 „Křesťanští manželé... mají v Božím lidu vlastní dar, který odpovídá jejich způsobu života a stavu.“¹⁵¹ Tato milost vlastní svátosti manželství je určena ke zdokonalování manželské lásky, k posilování jejich nerozlučitelné jednoty. Touto milostí „si manželé pomáhají ke svatosti manželským životem i přiváděním dětí na svět a jejich výchovou“.¹⁵²

1642 *Kristus je zdrojem této milosti.* „Jako kdysi Bůh vyšel svému lidu v ústřety úmluvou lásky a věrnosti, tak nyní Spasitel lidí a Snoubenec Církve vychází vstříc věřícím manželům svátostí manželství.“¹⁵³ Zůstává s nimi a dává jim sílu následovat ho a brát na sebe svůj kříž, povstávat ze svých pádů, vzájemně si odpouštět, nést břemena jeden druhého,¹⁵⁴ „podřizovat se jeden druhému z úcty ke Kristu“ (Ef 5,21) a milovat se nadpřirozenou, něžnou a plodnou láskou. V radostech jejich lásky a jejich rodinného života jim uděluje už zde na zemi, aby předem okoušeli svatební hostinu Beránka:

„Jak mám dostatečně vylíčit štěstí onoho manželství, které Církev spojuje, oběť posiluje a požehnání pečeti, které oznamují andělé ohlašují a které uznává nebeský Otec?... Jaký je to pár: dva věřící s *jednou* nadějí, s *jednou* touhou, s *jedním* způsobem života, v *jedné* službě! Oba dva jsou dětmi téhož Otce, oba služebníky *jednoho* Pána; nic je nerozlučuje ani v duchu, ani v těle, naopak, jsou opravdu dva v jednom těle. Kde je jedno tělo, tam je také jeden duch.“¹⁵⁵

1615, 796

V. Dobra a požadavky manželské lásky

1643 „Manželská láska... zahrnuje všechny stránky lidské osoby. Týká se těla a pudů, síly citů, smyslů, touhy ducha a vůle. Je hluboce zaměřena na osobní jednotu, která společenstvím v jednom těle vede manžele k tomu, aby se stali jedno srdce a jedna duše. Vyžaduje *nerozlučitelnost* a *věrnost* v definitivním vzájemném odevzdání a je otevřena pro *plození*. Jedním slovem, jde o normální vlastnosti každé přirozené manželské lásky, ale

2361

¹⁴⁶ CIC, Kánon 1134.¹⁴⁷ Srov. Mk 10,9.¹⁴⁸ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 48.¹⁴⁹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 48.¹⁵⁰ Srov. CIC, Kánon 1141.¹⁵¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.¹⁵² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11; srov. tamtéž, 41.¹⁵³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 48.¹⁵⁴ Srov. Gal 6,2.¹⁵⁵ Tertulián, *Ad uxorem*, 2,9; srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 13.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

přece s novým obsahovým významem, který ji nejen tříbí a upevňuje, ale povznáší ji tak vysoko, že se stává vyjádřením zvláštních křesťanských hodnot.“¹⁵⁶

JEDNOTA A NEROZLUČITELNOST MANŽELSTVÍ

1644 Láska manželů ze své přirozenosti vyžaduje jednotu a nerozlučitelnost jejich společenství, jež zahrnuje celý jejich život: „Už tedy nejsou dva, ale jeden“ (Mt 19,6).¹⁵⁷ „Jsou povoláni stále zvětšovat svou jednotu věností, s jakou denně plní svůj manželský slib vzájemného úplného sebeodevzdání.“¹⁵⁸ Toto lidské společenství je utvrzováno, očišťováno a vedeno k dokonalosti skrze společenství s Ježíšem Kristem dané ve svátosti manželství. Prohlubuje se životem společné víry a společně přijímanou Eucharistií.

1645 „Jednota manželství, kterou Pán potvrdil, se také jasně projevuje stejnou osobní důstojností ženy i muže, kterou je třeba uznávat ve vzájemné a plné lásce.“¹⁵⁹ *Polygamie* (mnohoženství) odporuje této stejné důstojnosti a manželské lásce, jež je jediná a výlučná.¹⁶⁰

369

VĚRNOST MANŽELSKÉ LÁSKY

2364, 2365

1646 Manželská láska ze své přirozenosti vyžaduje od manželů neporušitelnou věnost. Je to důsledek toho, že se manželé sobě navzájem darovali. Láska chce být definitivní. Nemůže být „až do nového uspořádání“. „Toto důvěrné sjednocení jakožto vzájemné darování dvou osob a také dobro dětí vyžaduje úplnou manželskou věnost a důrazně požaduje jejich nerozlučitelnou jednotu.“¹⁶¹

1647 Jejím nejhlubším zdůvodněním je věnost Boha jeho smlouvě a Krista jeho Církvi. Svátost manželství opravňuje manžele, aby představovali takovou věnost a vydávali o ní svědectví. Svátost dává nerozlučitelnosti manželství nový a hlubší význam.

1648 Může se zdát obtížné, ba dokonce nemožné, svázat se na celý život s jednou lidskou bytostí. A proto je více než kdy jindy nezbytné hlásat radostnou zvěst, že Bůh nás miluje konečnou a neodvolatelnou láskou, že manželé mají účast na této lásce, že ona je vede a podporuje a že svou věností mohou být svědky věné Boží lásky. Manželé, kteří často ve svízelných poměrech vydávají s Boží milostí takové svědectví, zasluhují vděčnost a podporu církevního společenství.¹⁶²

1649 Nastávají však situace, kdy se společné soužití manželů stává z nejrůznějších příčin prakticky nemožným. V takových případech Církve připouští tělesné *oddělení* manželů a ukončení společného bydlení. Manželé nepřestávají být před Bohem manželem a manželkou; nemají volnost uzavřít nový svazek. V této tíživé situaci by bylo nejlepším řešením smíření, je-li to možné. Křesťanské společenství je povoláno k tomu, aby těmto osobám pomáhalo žít křesťansky jejich situaci ve věnosti svazku jejich manželství, které zůstává nerozlučitelné.¹⁶³

2383

1650 Dnes se v mnoha zemích četní katolíci uchylují k *rozluce* podle občanských zákonů a uzavírají nový občanský sňatek. Církve zastává z věnosti ke slovu Ježíše Krista („Kdo se rozvede se svou ženou a ožení se s jinou, dopouští se vůči ní cizoložství. Rozvede-li se žena se svým mužem a vdá se za jiného, dopouští se cizoložství“: Mk 10,11-12) názor, že nemůže uznat nový sňatek za platný, bylo-li první manželství platné. Jestliže rozloučení uzavřeli civilní sňatek, nachází se v situaci, jež objektivně odporuje Božímu zákonu. Proto nemohou – pokud tato situace trvá – přistupovat ke svatému přijímání. Z téhož důvodu nemohou vykonávat určité v Církvi zodpovědné funkce.

2384

¹⁵⁶ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 13.

¹⁵⁷ Srov. Gn 2,24.

¹⁵⁸ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 19.

¹⁵⁹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 49.

¹⁶⁰ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 19.

¹⁶¹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 48.

¹⁶² Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 20.

¹⁶³ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 83; CIC, Kánon 1151-1155.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

Smíření prostřednictvím svátosti pokání může být uděleno pouze těm, kteří litovali, že porušili znamení smlouvy a věrnosti Kristu, a kteří se zavázali, že budou žít v naprosté zdrženlivosti.

1651 Kněží a celé společenství mají projevovat pozornou starostlivost o tyto křesťany, kteří žijí v takové situaci a přitom si často uchovávají víru a chtějí křesťansky vychovávat své děti, aby se necítili jakoby odděleni od Církve, na jejímž životě se mohou a mají podílet jako pokřtění:

„Mají být vybízeni k tomu, aby naslouchali Božímu slovu, účastnili se oběti mše svaté, pravidelně se modlili, podporovali obec v jejich dílech bliženské lásky a v iniciativách bojujících za spravedlnost, vychovávali děti v křesťanské víře, zachovali si kajícího ducha a konali skutky pokání, a tak aby den ze dne na sebe svolávali Boží milost.“¹⁶⁴

OTEVŘENOST K PLODNOSTI

2366, 2367

1652 „Svou přirozenou povahou jsou manželství a manželská láska zaměřeny k plození a výchově dětí, což je vrchol a koruna manželské lásky.“¹⁶⁵

372

„Děti jsou jistě nejvzácnější dar manželství a svým rodičům přinášejí velmi mnoho dobrého. Sám Bůh, který řekl: „Není dobré, aby byl člověk sám“ (Gn 2,18) a který „na začátku učinil lidi jako muže a ženu“ (Mt 19,4), chtěl jim dopřát nějakou zvláštní účast na svém díle stvoření, a proto muži i ženě požehnal slovy: „Plodte a množte se“ (Gn 1,28). Proto správné pěstování manželské lásky a celý způsob rodinného života, jenž z něho vzniká – ostatní cíle manželství se tím nechtějí snižovat –, vyúsťují v pevné odhodlání manželů spolupracovat s láskou Stvořitele a Vykupitele, který skrze ně stále rozšiřuje a obohacuje svou rodinu.“¹⁶⁶

1653 Plodnost manželské lásky se rozšiřuje na plody mravního, duchovního i nadpřirozeného života, který rodiče předávají svým dětem výchovou. Rodiče jsou prvními a hlavními vychovateli svých dětí.¹⁶⁷ V tomto smyslu je základním úkolem manželství a rodiny být ve službě života.¹⁶⁸

2231

1654 Manželé, kterým Bůh nedopřál, aby měli děti, přesto mohou vést smysluplný manželský život po stránce lidské i křesťanské. Jejich manželství může vyzařovat plodnost lásky, vstřícnosti a oběti.

VI. Rodinná církev

1655 Kristus se chtěl narodit a růst v lůně Svaté rodiny Josefa a Marie. Církev není nic jiného než „Boží rodina.“ Již od prvních dob jádro Církve často tvořili ti, kteří se spolu s celou svou rodinou stali věřícími.¹⁶⁹ Když se obrátili, toužili po tom, aby i celá jejich rodina byla spasena.¹⁷⁰ Tyto rodiny, které se staly věřícími, byly ostrůvky křesťanského života v nevěřícím světě.

759

1656 V současné době ve světě, který je často odcizený, ba nepřátelský vůči víře, mají věřící rodiny základní důležitost jako ohniska živé a vyzařující víry. Proto 2. vatikánský koncil použil starobylého výrazu a nazval rodinu „rodinná církev“ (*ecclesia domestica*).¹⁷¹ A v lůně rodiny „mají být rodiče slovem i příkladem prvními hlasateli víry pro své děti a v každém z nich mají podporovat jeho vlastní povolání, zvláště pozorně však duchovní povolání.“¹⁷²

2204

¹⁶⁴ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 84.

¹⁶⁵ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 48.

¹⁶⁶ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 50.

¹⁶⁷ Srov. 2. vatikánský koncil, GE (Prohlášení o křesťanské výchově *Gravissimum educationis*), 3.

¹⁶⁸ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 28.

¹⁶⁹ Srov. Sk 18,8.

¹⁷⁰ Srov. Sk 16,31 a 11,14.

¹⁷¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11; srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 21.

¹⁷² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

1657 Otec rodiny, matka, děti, všichni členové rodiny vykonávají přednostním způsobem *křestní kněžství* „přijímáním svátostí, modlitbou a děkováním, svědectvím svého svatého života, odříkáním a činnou láskou.“¹⁷³ Rodinný krb je tak první školou křesťanského života a „školou bohatěji rozvinutého lidství“.¹⁷⁴ Zde se učí, jak je práce těžká i radostná, učí se bratrské lásce, velkodušně odpouštět znovu a znovu, a především uctívat Boha prostřednictvím modlitby a oběti vlastního života.

1268
2214-2231

2685

1658 Je třeba také připomenout některé osoby, které kvůli konkrétním podmínkám, v nichž musí žít — a často aniž to chtěli — žijí ve svobodném stavu. Jde o velký počet *svobodných lidí*, kteří jsou zvláště blízcí Ježíšovu Srdci a zasluhují tedy lásku a šetrnou pozornost ze strany Církve a zvláště pastýřů: Mnozí z nich zůstávají *bez lidské rodiny*, často kvůli nuzným poměrům. Jsou mezi nimi takoví, kdo prožívají svou situaci v duchu blahoslavenství a slouží Bohu a bližnímu příkladným způsobem. Těm všem je třeba otevřít dveře rodinných krbů, „rodinných církví“ a velké rodiny, kterou je Církev. „Nikdo není na tomto světě není bez rodiny: Církev je domovem a rodinou pro všechny, zvláště pro ty, „kdo se lopotí a jsou obtíženi“ (Mt 11,28).“¹⁷⁵

2231

2233

Souhrn

1659 Svatý Pavel říká: „Muži, každý z vás ať miluje svou ženu, jako Kristus miloval Církev... Toto tajemství je veliké; mám na mysli vztah Krista a Církve“ (Ef 5,25.32).

1660 Manželské smlouvě, kterou muž a žena uzavírají mezi sebou důvěrné společenství života a lásky, položil základy Stvořitel a vybavil ji jejími vlastními zákony. Svou povahou je zaměřena na dobro manželů stejně jako na plození a výchovu dětí. Kristus Pán ji u pokřtěných povýšil k důstojnosti svátosti.¹⁷⁶

1661 Svátost manželství je znamením jednoty Krista a Církve. Dává manželům milost milovat se láskou, jakou Kristus miloval Církev; milost svátosti tak zdokonaluje lidskou lásku manželů, upevňuje jejich nerozlučitelnou jednotu a posvěcuje je na pouť k věčnému životu.¹⁷⁷

1662 Manželství se zakládá na souhlasu těch, kteří uzavírají manželskou smlouvu, to je na vůli se navzájem a definitivně odevzdat jeden druhému s cílem žít společenství věrné a plodné lásky.

1663 Protože manželství zařazuje manžele do veřejného životního stavu v Církvi, je třeba, aby se slavilo veřejně v rámci liturgického slavení, za přítomnosti kněze (nebo kvalifikovaného svědka Církve), svědků a shromáždění věřících.

1664 Jednota, nerozlučitelnost a otevřenost k plodnosti jsou podstatné pro manželství; polygamie (mnohoženství) je neslučitelná s jednotou manželství; rozluka odděluje, co Bůh spojil; odmítání plodnosti zbavuje manželský život „nejcennějšího daru“, dítěte.¹⁷⁸

1665 Nový sňatek rozloučených, dokud ještě žije pravoplatný(á) manžel(ka), porušuje Boží plán i zákon, kterému učil Kristus. Tito znovu oddaní rozloučení nejsou odloučení od Církve, avšak ne-

¹⁷³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 10.

¹⁷⁴ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 52.

¹⁷⁵ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 85.

¹⁷⁶ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 48; CIC, Kánon 1055,1.

¹⁷⁷ Srov. Tridentský koncil: DS 1799.

¹⁷⁸ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 50.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (3) Svátosti k službě společenství

mohou přistupovat k přijímání Eucharistie. Budou žít svůj křesťanský život zvláště tím, že budou vychovávat své děti ve víře.

1666 *Křesťanský rodinný krb je místem, kde se děti poprvé dovídají o víře. Proto je rodinný dům právem nazýván „rodinnou církví“, společenstvím milosti a modlitby, školou lidských ctností a křesťanské lásky.*

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (4) Jiné liturgické slavnosti

ČTVRTÁ KAPITOLA
JINÉ LITURGICKÉ SLAVNOSTI8. ČLÁNEK
SVÁTOSTINY

1667 „Svatá matka Církve ustanovila svátostiny. Jsou to posvátná znamení, kterými se na způsob svátostí naznačují účinky, zvláště duchovní, jichž se dosahuje na prosby Církve. Svátostiny připravují člověka k přijetí hlavního účinku svátostí a posvěcují různé životní situace.“¹

CHARAKTERISTICKÉ RYSY SVÁTOSTIN

1668 Církve ustanovila svátostiny k posvěcování některých církevních služeb, některých životních stavů, nejrůznějších událostí křesťanského života, jakož i používání věcí prospěšných člověku. Podle pastorálních rozhodnutí biskupů mohou svátostiny také odpovídat na potřeby, na kulturu a na dějiny, které jsou vlastní křesťanského lidu některého kraje nebo některé doby. Tvoří je vždy nějaká modlitba, často doprovázená určitým znamením, jako je vkládání ruky, znamení kříže, pokropení svěcenou vodou (jež připomíná křest).

699, 2157

1669 Svátostiny se odvozují z křestního kněžství: každý pokřtěný je povolán být „požehnaním“² a sám žehnat.³ Proto také laici mohou předsedat některým žehnáním,⁴ čím více se některé žehnání týká církevního nebo svátostného života, tím více je předsednictví vyhrazeno posvěcenému služebníkově.⁵

784

2626

1670 Svátostiny neudělují milost Ducha svatého jako svátosti; avšak prostřednictvím modlitby Církve připravují na přijetí milosti a uzpůsobují člověka ke spolupráci s ní. „Liturgie svátostí a svátostin působí, že Boží milost, která vyvěrá z velikonočního tajemství Kristova utrpení, smrti a zmrtvýchvstání, posvěcuje skoro každou životní událost věřících, jsou-li dobře připraveni. Z velikonočního tajemství čerpají všechny svátosti a svátostiny svou sílu. Téměř neexistuje správné užívání hmotných věcí, které by se nedalo zaměřit k posvěcení člověka a k oslavě Boha.“⁶

1128, 2001

RŮZNÉ ZPŮSOBY SVÁTOSTIN

1671 Mezi svátostinami se uvádějí především *žehnání* (osob, stolu, předmětů, míst). Každé požehnání je chválou Boha a prosbou o jeho dary. Křesťané jsou v Kristu požehnáni Bohem Otcem „rozmanitými duchovními dary“ (Ef 1,3). Proto Církve uděluje požehnání tak, že vyzývá Ježíšovo jméno a obvykle dělá svaté znamení Kristova kříže.

1078

1672 Některá požehnání mají trvalý dosah: mají účinek *zasvětit* osoby Bohu a vyhradit předměty a místa pro bohoslužebné účely. Mezi těmi, jež jsou určeny osobám – nezaměňovat se svátostným svěcením – je požehnání opata nebo abatyše některého kláštera, zasvěcení panen, obřad slavných řeholních slibů a požehnání pro některé církevní služby (lektora, akolyty, katechety atd.).

923

¹ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 60; srov. CIC, Kánon 1166; CCEO, kán. 867.

² Srov. Gn 12,2.

³ Srov. Lk 6,28; Řím 12,14; 1 Petr 3,9.

⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 79; CIC, Kánon 1168.

⁵ Biskupové, kněží a jáhni; srov. Římský rituál, Benedikcionál, 16; 18.

⁶ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 61.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (4) Jiné liturgické slavnosti

925, 903

Jako příklad požehnání předmětů lze uvést zasvěcení nebo požehnání kostela, oltáře, svěcení svatých olejů, posvátných nádob, rouch, zvonů, atd.

1673 Když Církev veřejně a s autoritou prosí ve jménu Ježíše Krista, aby byla některá osoba nebo předmět chráněna proti vlivu zlého ducha a vymaněna z jeho poroby, mluví se o *exorcismu*. Ježíš jej prováděl (Mk 1,25nn); od něho také Církev má moc a úkol vymítat zlé duchy.⁷ Jednoduchý exorcismus se provádí během slavení křtu. Slavný exorcismus, nazývaný „velký exorcismus“, může provádět jen kněz, a to s dovolením biskupa. Je třeba při tom postupovat prozíravě a přesně dodržovat stanovené předpisy Církve. Exorcismus je zaměřen na vymítání zlých duchů nebo vymanění z ďábelského vlivu, a to skrze duchovní pravomoc, kterou Ježíš svěřil své Církvi. Velmi odlišný je případ nemocí, především psychických, jejichž léčení náleží do oblasti lékařské vědy. Dříve než se přikročí k exorcismu, je tedy důležité se přesvědčit, zda se jedná o přítomnost zlého ducha nebo jen o nemoc.⁸

395, 550
1237

LIDOVÁ ZBOŽNOST

1674 Kromě obřadů svátostí a svátostin musí katecheze brát v úvahu různé formy zbožnosti věřících a lidových pobožností. Náboženské citění křesťanského lidu si našlo v každé době své projevy v různých formách zbožnosti, které obklopují svátostný život Církve, jako např. uctívání ostatků, návštěvy svatyň, pouti, procesí, křížová cesta, náboženské tance, růženec, medailky atd.⁹

2688

2669, 2678

POB-03 Pobožnost křížové cesty

První stopy pobožnosti Křížové cesty mimo Jeruzalém začínají ve 12. století. Dnešní podobu se 14 zastaveními má od 17. století.

Podmínky:

- a) kráčet od jednoho zastavení (obrazu, kříže) ke druhému; není-li to při společné pobožnosti např. v kostele možné, musí aspoň jeden z přítomných zastavení obcházet;
- b) bez přerušení (přítomností na mši svaté, kázáním nebo přijímáním svátostí se nepřerušuje);
- c) rozjímat o utrpení Páně; toto rozjímání nemusí mít vztah k jednotlivým zastavením; ústní modlitba (např. Otčenáš) ale nestačí;
- d) doba trvání není stanovena, ale neměla by být pod 30 minut (viz odpustky ODP-01)

Zastavení křížové cesty

- I. Ježíš souzen
- II. Ježíš přijímá kříž
- III. Ježíš padá pod křížem poprvé
- IV. Ježíš se setkává se svou Matkou
- V. Šimon pomáhá nést kříž
- VI. Veronika podává Ježíšovi roušku
- VII. Ježíš padá pod křížem podruhé
- VIII. Jeruzalémské ženy pláč nad Ježíšem
- IX. Ježíš padá pod křížem potřetí
- X. Ježíš svlečen ze šatů
- XI. Ježíš ukřížován
- XII. Ježíš na kříži umírá
- XIII. Ježíš sňat z kříže
- XIV. Ježíš položen do hrobu

Schéma Křížové cesty

Úvodní modlitba

⁷ Srov. Mk 3,15; 6,7.13; 16,17.

⁸ Srov. CIC, Kánon 1172.

⁹ Srov. 2. nicejský koncil: DS 601; 693; Tridentský koncil: DS 1822.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (4) Jiné liturgické slavnosti

- Pořadí a název zastavení
- Modlitba: „*Klaníme se ti, Pane Ježíši Kriste, a děkujeme ti – neboť svým křížem jsi vykoupil svět.*“ Při slovech modlitby se poklekne.
- Rozjímání
- Modlitba: „*Smiluj se nad námi, Ježíši – smiluj se nad námi.*“
- Přejít k dalšímu zastavení (příp. za zpěvu písně).

Závěrečná modlitba

Rozjímání a písně ke křížové cestě: viz Kancionál, 071-074; Michael Quoist: Setkání apod.

POB-04 Pobožnost svatého růžence

Již od prastarých dob používali mniši k odpočítávání předepsaných modliteb šňůru s navlečenými zrnky; toto přejal i lid, když se místo 150 žalmů modlil 150 Otčenášů. Taková šňůra s 50, 100 nebo 150 zrnky („paternoster“) byla jakýmsi středověkým breviářem i žaltářem současně. Postupně se od 12. století přidalo Ave, od 14. stol. se dělí na 50 (150) zrněk na desátky, papež Sixtus IV. r. 1479 nazývá modlitbu „žaltářem Panny Marie“; r. 1521 vydána modlitební kniha s 15 tajemstvími pro jednotlivé desátky. Vkládání tajemství zavedl jako povinné papež Pius V. r. 1569, krátce před r. 1700 se desátek uzavírá doxologií „Sláva Otci...“ Papež Lev XIII. vydal několik růžencových encyklik. – Podle legendy předala růženec sv. Dominikovi Panna Maria. Při svých zjeveních požaduje jeho modlitbu, která je „prakem Davidovým“, účinnou zbraní proti satanovi a jeho pomocníkům. – Modlitbou růžence je možné získat odpustky, viz ODP-01.

„Růženec, podobně jako liturgie, je společná modlitba, čerpá obsah z Písma svatého a je celý zaměřen na Kristovo mystérium.“ (Pavel VI., encyklika „*Marialis cultus*“ (O mariánské úctě) z 2.2.1974, 47.) Modlitba růžence je šťastné spojení modlitby ústní – odříkávání zdrávasů – s modlitbou rozjímavou, uvažováním o důležitých událostech ze života Krista a Panny Marie. Je pomůckou, jak se naučit rozjímat, i mistrovskou školou rozjímání. Růženec není bezmyšlenkovitým drmoláním zdrávasů, ale vnitřním rozjímáním, při kterém současně vyslovujeme a opakujeme pozdrav nebeské Matce, a prosíme ji o pomoc. V místech, kde se P. Maria v poslední době zjevila (La Salleta, Lurdy, Fatima, Medjugorje), naléhavě vybízí lidstvo k denní modlitbě růžence na usmíření hříchů a oddálení trestů, které na sebe lidé svými hříchy svolávají.

Podmínky:

- a) při modlitbě je třeba držet v ruce posvěcený růženec;
- b) růženec je modlitba pěti po sobě jdoucích desátek bez přerušení;
- c) modlíme se v kleče;
- d) při modlitbě se rozjímají růžencová tajemství.

Růžencová tajemství:

růženec radostný:	1. kterého jsi, Panno, z Ducha svatého počala (Lk 1,26-38)
2. se kterým jsi, Panno, svatou Alžbětu navštívila (Lk 1,39-46)
3. kterého jsi, Panno, v Betlémě porodila (Lk 2,1-8)
4. kterého jsi, Panno, v chrámu obětovala (Lk 2,22-36)
5. kterého jsi, Panno, v chrámě našla (Lk 2,41-51)
růženec bolestný:	6. který se za nás krví potil (Mk 14,33-37)
7. který byl za nás bičován (Mk 15,8-15)
8. který byl za nás trním korunován (Mk 15,16-21)
9. který za nás nesl těžký kříž (Lk 23,26-32)
10. který byl za nás ukřižován (Lk 23,44-49)
růženec slavný:	11. který z mrtvých vstal (Mt 28,1-8)
12. který na nebe vstoupil (Mk 16,19-20 nebo Sk 1,4-12)
13. který Ducha svatého seslal (Sk 2,1-5)
14. který tě, Panno, do nebe vzal (Zj 12,1)
15. který tě, Panno, na nebi korunoval (Zj 12,1)

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (4) Jiné liturgické slavnosti

Fatimská vložka: „Pane Ježíši, odpusť nám naše hříchy, uchraň nás pekelného ohně a přiveď do nebe všechny duše, zvláště ty, které tvého milosrdenství nejvíce potřebují.“

Schéma modlitby růžence

Úvod:

Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.

Věřím v Boha...

Otče náš...

3x Zdrávas Maria (*po slově Ježíš se vkládá postupně: v kterého věříme... doufáme... kterého nade všechno milujeme*)

Sláva Otci i Synu...

5 desátků:

Schéma desátku:

Otče náš

10x Zdrávas Maria (*po slově Ježíš vkládáme příslušné tajemství*)

Sláva Otci i Synu...

Fatimská vložka

Zakončení:

Zdrávas Královno...

Závěrečná modlitba: „Bože, tvůj jednorozený Syn nám svým životem, smrtí a zmrtvýchvstáním získal věčnou spásu; prosíme tě tedy, když rozjímáme o tajemstvích svatého růžence blahoslavené Panny Marie, dej, ať následujeme, co obsahují, a dosáhneme toho, co slibují; skrze Krista, našeho Pána. Amen.“

1675 Tyto projevy jsou prodloužením liturgického života Církve, ale nenahrazují jej: „Uvedené pobožnosti se mají konat se zřetelem k liturgickým dobám a v souladu s posvátnou liturgií. Z ní mají nějakým způsobem vycházet a k ní přivádět lid, neboť ona je svou povahou daleko převyšuje.“¹⁰

1676 Je nezbytné pastorační obezřetnosti, aby se lidová zbožnost podporovala a rozvíjela a aby se podle potřeby očišťovalo a usměrňovalo náboženské cítění, které je základem takových pobožností, a aby se prohlubovalo poznání Kristova tajemství.¹¹ Konání pobožností je podřízeno péči a úsudku biskupů a všeobecným církevním předpisům.

426

„Lidová zbožnost je v podstatě souhrn hodnot, který odpovídá s křesťanskou moudrostí na velké existenční otázky. „Zdravé cítění“ katolického lidu má schopnost synteticky vyjádřit lidskou existenci. Tím se vysvětluje, že spojuje tvořivým způsobem věci božské a lidské, Krista a Marii, ducha a tělo, společenství a instituci, osobu a komunitu, víru a vlast, rozum a cit. Tato moudrost je výrazem křesťanským humanismem, který radikálně dosvědčuje důstojnost každého člověka jako Božího syna, vytváří základní bratrství, učí, jak se chovat k přírodě a jak chápat práci; poskytuje konečně důvody k životu v radosti a vyrovnanosti i uprostřed existenčních protivenství. Tato moudrost je také pro lid měřítkem rozlišování a evangelijního cítění, kterým samovolně chápe, kdy evangelium zaujímá v Církvi první místo a kdy je zbaveno svého obsahu a zadušeno jinými zájmy.“¹²

Souhrn

1677 Svátostinami se nazývají posvátná znamení ustanovená Církví, jejichž cílem je připravit lidi na přijetí užitek svátostí a posvěcovat různé životní události.

¹⁰ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 13.

¹¹ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*, 54.

¹² Dokument z Pueblu [1979] 448; srov. Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 48.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (4) Jiné liturgické slavnosti

1678 Mezi svátostinami zauímají důležité místo žehnání. Tvoří je současně chvála Boha za jeho díla a za jeho dary a přímluva Církve, aby lidé mohli užívat Božích darů v duchu evangelia.

1679 Křesťanský život se kromě liturgie živí různými formami lidové zbožnosti, zakořeněnými v různých kulturách. Církev, i když musí bdít, aby je osvětila světlem víry, podporuje formy lidové zbožnosti, které vyjadřují evangelijní citění, lidskou moudrost a obohacují křesťanský život.

9. ČLÁNEK KŘESŤANSKÝ POHŘEB

1680 Všechny svátosti, a hlavně ty, které uvádějí do křesťanského života, mají za svůj cíl poslední paschu (přechod) Božího dítěte, která je přes smrt uvádí do života v Království. Je to okamžik, kdy se splňuje, co vyznáváme ve víře a v naději: „Očekávám vzkříšení mrtvých a život budoucího věku.“¹³

1525

I. Poslední pascha křesťana

1681 Křesťanský smysl smrti se zjevuje ve světle *velikonočního tajemství* Kristovy smrti a jeho zmrtvýchvstání, v němž spočívá naše jediná naděje. Křesťan, který umírá v Kristu, opouští „domov tělesný“ a odebírá se „do domova k Pánu“ (2 Kor 5,8).

1010-1014

1682 Dnem smrti, *na konci jeho svátostného života*, začíná pro křesťana dovršení jeho znovuzrození započatého křtem, definitivní „připodobnění k obrazu Syna“ udělené pomazáním Ducha svatého a účast na hostině Království, kterou předjímala Eucharistie, i když má ještě zapotřebí dalších očišťování, aby mohl obléci svatební šat.

1683 Církev, která jako matka nosila svátostným způsobem křesťana ve svém lůně během jeho pozemského putování, ho doprovází na konci jeho pouti, aby ho předala „do rukou Otce“. Odevzdává Otci v Kristu dítě jeho milosti a v naději ukládá do země semeno těla, které vstane z mrtvých ve slávě.¹⁴ Toto odevzdání se plně slaví při eucharistické oběti; žehnání, jež předchází a následují, jsou svátostiny.

1020

627

II. Slavení pohřbu

1684 Křesťanský pohřeb neuděluje zesnulému ani svátost, ani svátostinu, protože tento zesnulý „přešel“ za hranici svátostné ekonomie. Přesto je pohřeb liturgickým obřadem Církve.¹⁵ Služba Církve se v tomto případě zaměřuje na to, aby vyjádřila se *zesnulým* účinné, aby se na něm podílela *obec věřících*, shromážděná na pohřbu, a aby byl zvěstován věčný život.

1685 Různé obřady pohřbu vyjadřují *velikonoční ráz* křesťanské smrti a odpovídají na situace a tradice jednotlivých krajů, a to i volbou liturgické barvy.¹⁶

1686 *Pohřební obřady*¹⁷ římské liturgie předkládají tři druhy slavení pohřbu, odpovídající třem místům, na kterých se koná (dům, kostel, hřbitov), a důležitosti, jakou mu přikládají rodina, místní zvyky, kultura a lidová zbožnost. Tento postup je ostatně společný všem liturgickým tradicím a má čtyři hlavní části:

¹³ Nicejsko-cařihradské vyznání víry.

¹⁴ Srov. 1 Kor 15,42-44.

¹⁵ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 81-82.

¹⁶ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 81.

¹⁷ Římský rituál, Pohřební obřady.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(2) Slavení křesťanského tajemství – (2) Sedm svátostí Církve – (4) Jiné liturgické slavnosti

1687 Přivítání společenství. Pozdrav víry zahajuje obřad. Příbuzní zesnulého jsou přivítáni slovem „útěchy“ (ve smyslu Nového zákona: síla Ducha svatého v naději).¹⁸ Společenství se shromáždí v modlitbě a očekává také „slova věčného života“. Smrt některého člena společenství (nebo výročí, sedmý nebo čtyřicátý den) je událost, která vede za obzory „tohoto světa“ a upoutávat pozornost věřících na pravou perspektivu víry ve zmrtvýchvstalého Krista.

1688 Bohoslužba slova během pohřbu vyžaduje tím pečlivější přípravu, čím je větší pravděpodobnost, že shromáždění přítomné v té chvíli může zahrnovat věřící málo navštěvující bohoslužby a přátele zesnulého, kteří nejsou křesťany. Zvláště homilie se má vyhnout formě a stylu „pohřební chvalořeči“¹⁹ a má osvětlit tajemství křesťanské smrti ve světle vzkříšeného Krista.

1689 Eucharistická oběť. Když se pohřeb koná v kostele, je Eucharistie srdcem velikonoční povahy křesťanské smrti.²⁰ Je to okamžik, kdy Církev vyjadřuje své účinné společenství se zesnulým: v přinášení oběti Kristovy smrti a vzkříšení Otci v Duchu svatém ho prosí, aby její syn byl očištěn od svých hříchů i jejich následků a aby byl připuštěn k velikonoční plnosti hostiny u stolu v Božím království.²¹ Skrze takto slavenou Eucharistii se obec věřících, zvláště rodina zesnulého, učí žít ve společenství s tím který „zesnul v Pánu“ tak, že přijímá Tělo Krista, jehož je živým údem, a prosí za něho a s ním.

1371

958

1690 Poslední sbohem („s Bohem“) zesnulému znamená, že Církev zesnulého „odporoučí Bohu“. Je to poslední rozloučení, při kterém křesťanské společenství „pozdraví jednoho ze svých členů, dříve než jeho tělo bude... odneseno a pohřbeno“.²² Byzantská tradice to vyjadřuje polibkem na rozloučenou zesnulému:

2300

Tímto závěrečným pozdravem „se zpívá k jeho odchodu z tohoto života a k jeho oddělení, ale také proto, že existuje společenství a opětné shledání. Vždyť my a mrtví nejsou vůbec odděleni jeden od druhého, protože všichni jdeme toutéž cestou a setkáme se na témže místě. Nebudeme nikdy odděleni, protože žijeme pro Krista a nyní jsme s Kristem spojeni, jdouce mu vstříc... budeme všichni shromážděni v Kristu“.²³

¹⁸ Srov. 1 Sol 4, 18.¹⁹ Římský rituál, Pohřební obřady, 41.²⁰ Srov. Římský rituál, Pohřební obřady, 1.²¹ Srov. Římský rituál, Pohřební obřady, 56.²² Římský rituál, Pohřební obřady, 10.²³ Sv. Simeon Tesalonický, *De ordine sepulturae*: PG 155, 685B.

TŘETÍ ČÁST

ŽIVOT V KRISTU

1691 „Uvědom si, křesťane, svou důstojnost. Stal ses spoluúčastným na božské přirozenosti, nevracej se tedy hanebným chováním do starého ponížení. Nezapomínej, jaké hlavy a jakého těla jsi údem. Pamatuj, žeš byl vyrván z moci temnot a přenesen do království Božího.“¹

790

1692 Vyznání víry prohlásilo velikost Božích darů, kterých se člověku dostalo stvořením a ještě více vykoupením a posvěcením. Co vyznává víra, to svátosti udělují: skrze „svátosti, které jim daly znovuzrození“, se křesťané stali „Božímu dětmi“ (Jan 1,12; 1 Jan 3,1) a mají „účast na božské přirozenosti“ (2 Petr 1,4). Křesťané, uznávající ve víře svou novou důstojnost, jsou povoláni, aby se od nynějška chovali tak, „jak to odpovídá Kristovu evangeliu“ (Fil 1,27). Svátostmi a modlitbou přijímají Kristovu milost a dary jeho Ducha, které je k tomu uschopňují.

1693 Ježíš Kristus konal vždy to, co se líbilo *Otci*.² Vždycky žil v dokonalém spojení s ním. Také jeho učedníci jsou zváni, aby žili před očima Otce, „který vidí i to, co je skryté“ (Mt 6,6), aby se stali „dokonalí, jako je dokonalý... nebeský Otec“ (Mt 5,48).

1694 Křesťané, přivtělení křtem ke *Kristu*,³ jsou mrtvi hříchu, ale žijí Bohu, když jsou spojeni s Kristem Ježíšem (Řím 6,11), a tím mají účast na životě Zmrtvýchvstalého.⁴ Při následování Krista a ve spojení s ním⁵ mohou křesťané „jako milované děti“ následovat Božího příkladu a žít v lásce (Ef 5,1) tím, že přizpůsobí své myšlenky, svá slova a své skutky tomu „smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš“ (Fil 2,5) a že budou následovat jeho příkladu.⁶

1267

1695 „Ospravedlnění pro jméno Pána Ježíše Krista a skrze Ducha našeho Boha“ (1 Kor 6,11), „posvěcení“ a „povolání do stavu svatých“ (1 Kor 1,2) se křesťané stali „chrámem *Ducha svatého*“.⁷ Tento „Duch Syna“ je učí modlit se k Otci,⁸ a protože se stal jejich životem, dává jim jednat tak,⁹ aby přinášeli „ovoce Ducha“ (Gal 5,22) prostřednictvím účinné lásky. Duch svatý tím, že hojí rány hříchu, vnitřně nás obnovuje duchovním smýšlením (Ef 4,23), osvěcuje a posiluje nás, abychom žili jako „dětí světla“ (Ef 5,8) „ve všestranné dobrotě, spravedlnosti a podle pravdy“ (Ef 5,9).

1696 Kristova cesta „vede k životu“, opačná cesta „vede do záhuby“ (Mt 7,13).¹⁰ Katecheze Církve se stále zabývá evangelijním podobenstvím o *dvou cestách*. Ukazuje totiž,

1970

¹ Sv. Lev Veliký, *Sermones*, 21,2-3; PL 54, 192A; srov. Denní modlitba Církve, 2. čtení o slavnosti Narození Páně.

² Srov. Jan 8,29.

³ Srov. Řím 6,5.

⁴ Srov. Kol 2,12.

⁵ Srov. Jan 15,5.

⁶ Srov. Jan 13,12-16.

⁷ Srov. 1 Kor 6,19.

⁸ Srov. Gal 4,6.

⁹ Srov. Gal 5,25.

¹⁰ Srov. Dt 30,15-20.

737-739

1938-1940

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu

jak jsou mravní rozhodnutí důležitá pro naši spásu. „Jsou dvě cesty, jedna je cesta života a druhá je cestou smrti; mezi nimi je však velký rozdíl.“¹¹

1697 Při *katechezi* je důležité naprosto jasně vysvětlit radost a požadavky Kristovy cesty.¹² Katecheze „nového života“ (Řím 6,4) v Kristu bude:

- *katechezí Ducha svatého*, učitele vnitřního života podle Krista, sladkého hosta a přítele, který oduševňuje, vede, opravuje a posiluje tento život;
- *katechezí milosti*, protože jsme byli spaseni milostí a naše skutky mohou přinášet plody pro věčný život opět skrze milost;
- *katechezí blahoslavenství*, protože Kristova cesta je totiž shrnuta v blahoslavenstvích, jediné cestě, která vede k věčnému štěstí, po němž touží srdce člověka;
- *katechezí hříchu a odpuštění*, protože člověk, neuzná-li, že je hříšník, nedokáže poznat pravdu o sobě samém, což je podmínka správného jednání, a bez nabídky odpuštění by nemohl tuto pravdu snést;
- *katechezí lidských ctností*, která vede k tomu, aby se člověk dal uchvátit krásou a přitažlivostí správných předpokladů pro dobro;
- *katechezí křesťanských ctností* víry, naděje a lásky, která se inspiruje vznešeným příkladem svatých;
- *katechezí dvojího přikázání lásky* rozvinutého v desateru;
- *církevní katechezí*, protože křesťanský život může růst, rozvíjet se a být sdílen právě v rozmanitých vzájemných výměnách „duchovních darů“ ve „společenství svatých“.

1698 První a poslední opěrný bod takové katecheze bude vždy sám Ježíš Kristus, který je „cesta, pravda a život“ (Jan 14,6). Jen tehdy, budou-li se křesťané na něho dívat s vírou, mohou doufat, že on sám v nich uskuteční svá příslibení, a jen když ho budou milovat takovou láskou, jakou je miloval on, vykonají díla, která odpovídají jejich důstojnosti:

„Prosím vás, uvažujte o tom, že náš Pán Ježíš Kristus je vaše opravdová hlava a vy jste jeden z jeho údů. On je pro vás tím, čím je hlava pro údy. Všechno, co je jeho, je vaše: jeho duch, srdce, tělo, duše i všechny schopnosti a síly. Máte jich užívat, jako by byly vaše vlastní, k tomu, abyste sloužili Bohu, jej chválili, milovali a oslavovali. A vy zase jste pro něho tím, čím jsou údy pro hlavu. Proto si vroucně přeje užívat všeho, co je ve vás, ke službě a oslavě svého Otce.“¹³

„Vždyť pro mě je život Kristus“ (Fil 1,21).

¹¹ Didaché, 1,1.

¹² Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*, 29.

¹³ Sv. Jan Eudes, *Tractatus de admirabili corde Iesu*, 1,5; srov. Denní modlitba církve, 2. čtení 19.srpna.

PRVNÍ ODDÍL

POVOLÁNÍ ČLOVĚKA:

ŽIVOT V BOHU

1699 Život v Duchu završuje povolání člověka (*první kapitola*). Tvoří jej božská láska a lidská solidarita (*druhá kapitola*). Je udělen zdarma jako spása (*třetí kapitola*).

PRVNÍ KAPITOLA

DŮSTOJNOST ČLOVĚKA

1700 Důstojnost člověka je zakořeněna ve stvoření „k obrazu a podobě Boha“ (1. článek); dosahuje svého naplnění v povolání k božské blaženosti (2. článek). Úkolem člověka je svobodně směřovat k tomuto naplnění (3. článek). Svými svobodnými skutky (4. článek) se lidská osoba přizpůsobuje nebo nepřizpůsobuje dobru, přislíbenému Bohem a dosvědčovanému mravním svědomím (5. článek). Lidští jedinci sami se ustavují a vnitřně rostou: z celého svého smyslového a duchovního života tvoří stavivo pro svůj růst (6. článek). S pomocí milosti vzrůstají ve ctnosti (7. článek), vyhýbají se hříchu a, jestliže se jej dopustili, svěřují se jako marnotratný syn¹ milosrdenství našeho nebeského Otce (8. článek). Tak dosahují dokonalosti lásky.

356

1439

1. ČLÁNEK

ČLOVĚK JAKO BOŽÍ OBRAZ

1701 „Kristus... právě zjevením tajemství Otce a jeho lásky plně odhaluje člověka jemu samému a dává mu poznat vznešenost jeho povolání.“² V Kristu, který je „obraz neviditelného Boha“ (Kol 1,15)³, byl člověk stvořen k „obrazu a podobě“ Stvořitele. V Kristu, Vykupiteli a Spasiteli, byl Boží obraz znetvořený v člověku prvním hříchem obnoven do své původní krásy a zušlechtěn Boží milostí.⁴

359

1702 Boží obraz je v každém člověku. Září ve společenství osob k podobenství vzájemné jednoty božských Osob (srov. *druhá kapitola*).

1878

¹ Srov. Lk 15,11-31.

² 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 22.

³ Srov. 2 Kor 4,4.

⁴ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 22.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

1703 Lidská osoba, obdařená „duchovou a nesmrtelnou duší“⁵, je „jediný tvor na zemi, kterého Bůh chtěl pro něho samého“.⁶ Již od svého početí je určena pro věčnou blaženost. 363, 2258

1704 Lidská osoba má účast na světle a síle Božího Ducha. Svým rozumem je schopna pochopit řád věcí stanovený Stvořitelem. Svou vůlí je s to zaměřit se sama na své pravé dobro. Dosahuje své dokonalosti, když hledá a miluje pravdu a dobro.⁷ 339
30

1705 Z moci své duše a svých duchových mohutností rozumu a vůle je člověk obdařen svobodou, „nevšedním znamením Božího obrazu“.⁸ 1730

1706 Svým rozumem člověk poznává hlas Boha, který ho „stále volá..., aby miloval a konal dobro a vyhýbal se zlu“.⁹ Každý je vázán řídit se tímto zákonem, který se ozývá ve svědomí a nachází své naplnění v lásce k Bohu a bližnímu. Uskutečňování mravního života svědčí o důstojnosti osoby. 1776

1707 Člověk „na samém počátku dějin však zneužil z návodu Zlého své svobody“.¹⁰ Podlehli pokušení a spáchal zlo. Uchovává si touhu po dobru, avšak jeho přirozenost je zraňena dědičným hříchem. Je nakloněn ke zlému a podléhá omylu: 397

„Proto je člověk sám v sobě rozdělen. To je také důvod, proč se nám celý lidský život, individuální i kolektivní, jeví jako dramatický zápas mezi dobrem a zlem, mezi světlem a tmou.“¹¹

1708 Kristus nás svým utrpením osvobodil od satana a od hříchu. Zasloužil nám nový život v Duchu svatém. Jeho milost obnovuje, co v nás hřích pokazil. 617

1709 Kdo věří v Krista, stává se Božím synem. Toto přijetí za syna ho přeměňuje a dává mu schopnost následovat Kristova příkladu. Uschopňuje ho jednat správně a konat dobro. Ve spojení se svým Spasitelem dosahuje učedník dokonalosti lásky a svatosti. Mravní život, vyvrálý v milosti, ústí do věčného života v nebeské slávě. 1265
1050

Souhrn

1710 „Kristus... plně odhaluje člověka jemu samému a dává mu poznat vznešenost jeho povolání.“¹²

1711 Lidská osoba, obdařená duchovní duší, rozumem a vůlí, je už od svého početí zaměřena k Bohu a určena k věčné blaženosti. Dosahuje své dokonalosti, když hledá a miluje pravdu a dobro.¹³

1712 Pravá svoboda je v člověku „nevšedním znamením Božího obrazu“.¹⁴

1713 Člověk je vázán řídit se mravním zákonem, který ho má k tomu, „aby miloval a konal dobro a vyhýbal se zlu“.¹⁵ Tento zákon se ozývá v jeho svědomí.

⁵ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 14.

⁶ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 24.

⁷ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 15.

⁸ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 17.

⁹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 16.

¹⁰ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 13.

¹¹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 13.

¹² 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 22.

¹³ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 15.

¹⁴ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 17.

¹⁵ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 16.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

1714 Člověk, zraněný ve své přirozenosti prvotním hříchem, podléhá omylu a je nakloněný ke zlému v užívání své svobody.

1715 Kdo věří v Krista, má nový život v Duchu svatém. Mravní život, který vyrostl a uzrál v milosti, má dojít naplnění v nebeské slávě.

2. ČLÁNEK

NAŠE POVOLÁNÍ K BLAŽENOSTI

I. Blahoslavenství

1716 Blahoslavenství jsou středem Ježíšova kázání. Jejich vyhlášení vychází z příslibení daná vyvolenému národu už od Abraháma.

2546

Blahoslavenství přivádějí tato příslibení k dokonalosti tím, že je zaměřují už ne pouze na pozemské požitky, nýbrž na nebeské království:

„Blahoslavení chudí v duchu, neboť jejich je nebeské království.

Blahoslavení plačící, neboť oni budou potěšeni.

Blahoslavení tiší, neboť oni dostanou zemi za dědictví.

Blahoslavení, kdo lační a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.

Blahoslavení milosrdní, neboť oni dojdou milosrdenství.

Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha.

Blahoslavení tvůrci pokoje, neboť oni budou nazváni Božími syny.

Blahoslavení, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je nebeské království.

Blahoslavení jste, když vás budou kvůli mně tupit, pronásledovat a vyhaně vám připisovat každou špatnost; radujte se a jásejte, neboť máte v nebi velkou odměnu. Tak přece pronásledovali proroky, kteří byli před vámi“ (Mt 5,3-12).

1717 Blahoslavenství vykreslují tvář Ježíše Krista a popisují jeho lásku; vyjadřují povolání věřících majících podíl na jeho utrpení a jeho vzkříšení; osvětlují skutky a charakteristické postoje křesťanského života; jsou paradoxními přísliby, které udržují naději v protivenstvích; ohlašují požehnání a odplatu, kterých se učedníkům již ve skrytosti dostává; začínají se uskutečňovat v životě Panny a všech svatých.

459

1820

II. Touha po štěstí

1718 Blahoslavenství odpovídají na vrozenou touhu člověka po štěstí. Tato touha je božského původu: Bůh ji vložil do lidského srdce, aby je přitahoval k sobě, protože jen on sám může lidskou touhu ukojit.

27

1024

„Všichni jistě dychtíme po tom, abychom žili šťastně, a mezi lidmi není nikdo, kdo by nesouhlasil s tímto tvrzením, a to ještě dříve, než je plně vysloveno.“¹⁶

„Pane, jak tě tedy mám hledat? Neboť, hledaje tebe, svého Boha, hledám vlastně život věčný. Chci tě hledat, aby byla živa má duše! Neboť jako mé tělo žije z mé duše, tak má duše žije z tebe.“¹⁷

2541

„Jen Bůh mě nasycuje.“¹⁸

¹⁶ Sv. Augustin, *De moribus ecclesiae catholicae*, 1,3,4: PL 32, 1312.

¹⁷ Sv. Augustin, *Confessiones* (Vyznání), 10,20,29.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

1719 Blahoslavenství odhalují cíl lidské existence, poslední cíl, k němuž směřují lidské skutky: Bůh nás volá ke své blaženosti. Toto volání se obrací na každého osobně, ale také na celou církev, nový lid těch, kteří přijali příslibení a žijí z něj ve víře.

III. Křesťanská blaženost

1720 Nový zákon užívá více výrazů, aby vystihl blaženost, k níž Bůh volá člověka: příchod Božího království;¹⁹ patření na Boha: „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha“ (Mt 5,8);²⁰ vstup do radosti Pána;²¹ vstup do Božího odpočínutí;²²

„Tam budeme odpočívat a budeme vidět; vidět a milovat, milovat a chválit. Hle, co bude na konci, bez konce! A jaký jiný cíl máme, než dosáhnout království, které nebude mít konce?“²³

1721 Vždyť Bůh nás stvořil, abychom ho poznávali, sloužili mu a milovali ho, a tak dosáhli nebe. Blaženost nám dává účast na božské přirozenosti²⁴ a na věčném životě.²⁵ S ní člověk vstupuje do Kristovy slávy²⁶ a do radosti z trinitárního života.

260

1722 Taková blaženost přesahuje lidský rozum i pouhé lidské síly. Je plodem nezaslouženého daru Boha. Proto se nazývá nadpřirozená, stejně jako milost, která člověka disponuje ke vstupu do Boží radosti.

1028

„Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha; ovšem v jeho velikosti a nevýslovné slávě žádný člověk nemůže vidět Boha a zůstat naživu. Otec je totiž nepostižitelný; avšak ve své lásce, ve své dobrotě k lidem a ve své všemohoucnosti jde tak daleko, že uděluje výsadu vidět Boha těm, kteří ho milují, protože... „co je nemožné u lidí, je možné u Boha“.“²⁷

294

1723 Slíbená blaženost nás staví před rozhodující mravní volby. Vybíjí nás, abychom očistili své srdce od nízkých pudů a abychom hledali lásku k Bohu nade vše. Učí nás, že pravé štěstí není ani v bohatství nebo v blahobytu, ani v lidské slávě nebo v moci, ani v žádné lidské činnosti, jakkoliv může být užitečná, jako věda, technika, umění, ani v žádném tvorbu, nýbrž pouze v Bohu, prameni veškerého dobra a veškeré lásky:

2519

227

„Bohatství je veliké božstvo současnosti; všichni před ním padají na kolena, celé masy lidí mu instinktivně podléhají. Pro lid je měřítkem štěstí úspěch a úspěch je měřítkem váženosti... To vychází z přesvědčení, že kdo je bohatý, může všechno. Bohatství je tedy jednou z model naší doby, popularita druhou... Popularita, totiž to že je někdo známý, že se o něm ve světě mluví (což by se mohlo nazývat novinovým věhlasem), začala být považována za dobro samo o sobě, za svrchované dobro a také za předmět opravdového uctívání.“²⁸

1724 Desatero, horské kázání a apoštolská katecheze nám popisují cestu, která vede do nebeského Království. My po ní, posilování milostí Ducha svatého, krok za krokem kráčíme ve svém každodenním konání. Působením Kristova slova vydáváme pomalu v Církvi ovoce k Boží oslavě.²⁹

¹⁸ Sv. Tomáš Akvinský, *Expositio in symbolum apostolicum*, 1.

¹⁹ Srov. Mt 4,17.

²⁰ Srov. 1 Jan 3,2; 1 Kor 13,12.

²¹ Srov. Mt 25,21.23.

²² Srov. Žid 4,7-11.

²³ Sv. Augustin, *De civitate Dei*, 22, 30.

²⁴ Srov. 2 Petr 1,4.

²⁵ Srov. Jan 17,3.

²⁶ Srov. Řím 8,18.

²⁷ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 4,20,5.

²⁸ John Henry Newman, *Discourses to mixed congregations*, 5, O svatosti.

²⁹ Srov. Mt 13,3-23.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

Souhrn

- 1725** *Blahoslavenství se opírají o přísliby dané Bohem už od Abraháma a přivádějí k dokonalosti tím, že je zaměřují na nebeské Království. Odpovídají na touhu po štěstí, kterou Bůh vložil do srdce člověka.*
- 1726** *Blahoslavenství nás učí, jaký je poslední cíl, k němuž nás Bůh volá: království, patření na Boha, účast na božské přirozenosti, věčný život, synovství, odpočinutí v Bohu.*
- 1727** *Blaženost věčného života je nezasloužený Boží dar: je to dar nadpřirozený, stejně jako milost, která k němu vede.*
- 1728** *Blahoslavenství nás staví před důležitá rozhodnutí, týkající pozemských dober; očišťují naše srdce, aby nás naučila milovat Boha nade vše.*
- 1729** *Nebeská blaženost určuje měřítko rozlišování při užívání pozemských dober v souladu s Božím zákonem.*

3. ČLÁNEK LIDSKÁ SVOBODA

1730 Bůh stvořil člověka jako rozumovou bytost a udělil mu důstojnost osoby vybavené iniciativností a schopností ovládat své skutky. „Bůh totiž chtěl „ponechat člověku možnost vlastního rozhodování“ (Sir 15,14), aby tak svého Stvořitele sám hledal a přimknutím k němu dospěl k plné a oblažující dokonalosti.“³⁰

30

„Člověk je obdařen rozumem a v tom je podobný Bohu. Je stvořen svobodný a je pánem svých skutků.“³¹

I. Svoboda a odpovědnost

1731 Svoboda je mohutnost, zakořeněná v rozumu a ve vůli jednat nebo nejednat, udělat to či ono, a tak sama od sebe konat vědomé skutky. Díky svobodné vůli rozhoduje každý sám o sobě. Svoboda je v člověku silou umožňující růst a zrání v pravdě a dobru. Svoboda dosahuje své dokonalosti, když je zaměřena na Boha, který je naší blažeností.

1721

1732 Dokud není svoboda definitivně zakotvena ve svém posledním dobru, kterým je Bůh, zahrnuje možnost *volit mezi dobrem a zlem*, a tedy růst v dokonalosti, anebo selhat a hřešit. Svoboda charakterizuje skutky ve vlastním slova smyslu lidské a stává se zdrojem chvály nebo hany, zásluhy nebo viny.

396
1849

2006

1733 Čím více člověk koná dobro, tím více se stává svobodnější. Není opravdové svobody, leč ve službě dobra a spravedlnosti. Zvolit neposlušnost a zlo je zneužitím svobody a vede k „otroctví hříchu“.³²

1803

1734 Svoboda činí člověka *odpovědným* za jeho skutky v té míře, v jaké jsou dobrovolné. Pokrok ve ctnosti, poznání dobra a askeze posilují vládu vůle nad vlastními skutky.

1036, 1804

³⁰ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 17.

³¹ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 4,4,3.

³² Srov. Řím 6,17.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

1735 *Přičitatelnost* a odpovědnost za nějaké jednání může být snížena nebo dokonce potlačena neznalostí, roztržitostí, násilím, strachem, návyky, bezuzdnými vášněmi a jinými psychickými nebo sociálními činiteli.

1736 Každý přímo chtěný skutek se přičítá tomu, kdo jej koná.

Tak se Pán ptá Evy (ženy) po hříchu v zahradě: „Cos to udělala?“ (Gn 3,13). Stejně i Kaina.³³ Podobně oslovuje i prorok Nátan krále Davida poté, co David spáchal cizoložství s Uriášovou manželkou a zavraždil Uriáše.³⁴

Nějaké jednání může být nepřímou chtěné, když je důsledkem nedbalosti vzhledem tomu, co by měl člověk znát nebo konat, např. nehoda vyvolaná neznalostí dopravních předpisů.

1737 Účinek může být tolerován, pokud ho ten, kdo jedná, nezamýšlel; např. vyčerpá-li se matka nadměrně u lůžka nemocného dítěte. Škodlivý účinek nelze přičítat za vinu, nebyl-li chtěn ani jako cíl, ani jako prostředek jednání, jako např. smrt, jež postihla toho, kdo přispěchal na pomoc nějaké osobě v nebezpečí. Aby bylo možno škodlivý účinek přičítat za vinu, je třeba, aby se dal předvídat a aby ten, kdo jedná, aby měl možnost se mu vyhnout: takovým případem je např. zabití člověka způsobené opilým řidičem.

1738 Svoboda se uplatňuje ve vztazích mezi lidskými bytostmi. Každý člověk má přirozené právo, aby byl uznáván jako svobodná a odpovědná bytost, protože je stvořen k obrazu Božímu. *Právo užívat svobody* je požadavek neoddelitelný od důstojnosti lidské osoby, zvláště v mravní a náboženské oblasti.³⁵ Toto právo musí být občansky uznáváno a chráněno v mezích obecného dobra a veřejného pořádku.³⁶

2106, 2108

II. Lidská svoboda v ekonomii spásy

1739 *Svoboda a hřích*. Svoboda člověka je omezená a vystavená omylu. Člověk totiž selhal. Svobodně zhřešil. Sám se oklamal tím, že odmítl plán Boží lásky; stal se otrokem hříchu. Toto první odcizení zplodilo mnoho dalších. Dějiny lidstva od samých počátků dosvědčují neštěstí a utlačování, která se zrodila v srdci člověka jako důsledek zneužití svobody.

387

401

1740 *Ohrožení svobody*. Uplatňování svobody nezahrnuje právo říci nebo dělat cokoliv. Je nesprávné tvrdit, že člověk, subjekt svobody, je „jednotlivec, stačící si sám sobě a mající za cíl uspokojování vlastních zájmů a užívání pozemských dober“.³⁷ Ostatně podmínky hospodářského a sociálního, politického a kulturního řádu, vyžadované pro správný nakládání se svobodou, se velmi často zneužívají a porušují. Tyto zaslepenosti a nespravedlnosti ztěžují mravní život a uvádějí jak silné, tak slabé do pokušení hřešit proti lásce. Jestliže se člověk vzdálí od mravního zákona, ohrožuje vlastní svobodu, stává se otrokem sebe sama, rozbíjí bratrství se sobě rovnými a bouří se proti Boží pravdě.

2108

1887

1741 *Osvobození a spása*. Kristus svým slavným křížem získal spásu pro všechny lidi. Vykoupil je z hříchu, kterým byli drženi v otroctví. „To je ta svoboda, ke které nás osvobodil Kristus“ (Gal 5,1). V něm máme společenství s „pravdou, která osvobodí“ (Jan 8,32). Byl nám dán Duch svatý, a jak učí apoštol, „kde je duch Páně, tam je svoboda“ (2 Kor 3,17). Už nyní se chlubíme „svobodou... Božích dětí“ (Řím 8,21).

782

1742 *Svoboda a milost*. Kristova milost není soupeřem naší svobody, pokud ta je v souladu se smyslem pro pravdu a dobro, který Bůh vložil do lidského srdce. Naopak, jak do-

2002

³³ Srov. Gn 4,10.

³⁴ Srov. 2 Sam 12,7-15.

³⁵ Srov. 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 2.

³⁶ 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 7.

³⁷ Kongregace pro nauku víry, instrukce *Libertatis consistentia*, 13: AAS 79 (1987), 554-599.

1784

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

svědčuje křesťanská zkušenost, zvláště v modlitbě, čím více jsme vnímaví pro podněty milosti, tím více roste naše vnitřní svoboda a jistota ve zkouškách a také při nátlaku a donucování vnějšího světa. Duch svatý nás působením milosti vychovává k duchovní svobodě, aby z nás učinil svobodné spolupracovníky na jeho díle v Církvi a ve světě.

Všemohoucí a milosrdný Bože, dej nám sílu překonávat všechno, co se staví do cesty, ať ti můžeme bez vnitřních a vnějších překážek svobodně sloužit.³⁸

Souhrn

1743 Bůh ponechal člověku „možnost rozhodovat“ (Sir 15,14), aby se mohl svobodně přimknout ke svému Stvořiteli a tak dosáhnout oblažující dokonalosti.³⁹

1744 Svoboda je moc jednat nebo nejednat a tak sám od sebe konat uvážené skutky. Dosahuje dokonalosti, když je zaměřena k Bohu, svrchovanému Dobru.

1745 Svoboda je charakteristickým znakem skutků v plném slova smyslu lidských. Činí lidskou bytost odpovědnou za činy, které dobrovolně koná. Uvážené jednání jí přísluší jako její přirozená vlastnost.

1746 Přičitatelnost a odpovědnost za jednání může být zmenšena nebo potlačena nevědomostí, násilím, strachem a jinými psychickými nebo sociálními činiteli.

1747 Právo na uplatňování svobody je požadavek neodlučitelný od lidské důstojnosti, zvláště v náboženské a mravní oblasti, avšak uplatňování svobody nezahrnuje předpokládané právo říkat nebo dělat cokoliv.

1748 „To je ta svoboda, ke které nás osvobodil Kristus“ (Gal 5,1).

4. ČLÁNEK

MRAVNOST LIDSKÝCH SKUTKŮ

1749 Svoboda dělá z člověka mravní subjekt. Když člověk jedná svobodně, je takřka otcem vlastních skutků. Lidské činy, to je skutky svobodně zvolené na základě úsudku svědomí, je možno mravně hodnotit. Jsou dobré nebo špatné.

I. Zdroje mravnosti

1750 Mravnost lidských činů závisí:

- na zvoleném předmětu;
- na vytčeném cíli nebo na úmyslu;
- na okolnostech jednání.

Předmět, úmysl a okolnosti představují „zdroje“ neboli ustavující prvky mravnosti lidských činů.

³⁸ Římský misál, vstupní modlitba 32. neděle v mezidobí.

³⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 17.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

1751 *Zvolený předmět* je dobro, k němuž vůle vědomě směřuje. Je to materie (obsah) lidského činu. Zvolený předmět mravně vyhraňuje volní úkon, nakolik rozum uznává a soudí, zda se tento předmět shoduje nebo neshoduje s opravdovým dobrem. Objektivní normy mravnosti vyjadřují rozumový řád dobra a zla, který dosvědčuje svědomí. 1794

1752 *Úmysl* se naproti tomu týká subjektu, který jedná. Protože úmysl je u pramene volního jednání a určuje toto jednání prostřednictvím cíle, je podstatným prvkem pro hodnocení mravního jednání. Úmysl je hnutí vůle k cíli; určuje cíl jednání. Je zaměřením na dobro, které se očekává od započatého jednání. Úmysl se neomezuje na to, aby udával směr našim jednotlivým skutkům, ale může nasměrovat rozmanité činy k témuž cíli; může orientovat celý život k poslednímu cíli. Například nějaká prokázaná služba má pomoci bližnímu, ale zároveň může být podnícena láskou k Bohu jako poslednímu cíli všech našich činů. Totéž jednání může být podníceno různými úmysly; tak například je možné prokázat nějakou službu, aby člověk získal přízeň nebo důvod k chloubě. 2520 1731

1753 Dobrý úmysl (například pomoci bližnímu) nedělá dobrým nebo spravedlivým nějaké chování, které je samo o sobě nesprávné (jako lež nebo pomlouvání). Cíl neospravedlňuje prostředky. Tak se nedá ospravedlnit odsouzení nevinného jako oprávněný prostředek pro záchranu národa. Naopak připojený špatný úmysl (jako je domýšlivost) dělá špatným skutek, který může být sám o sobě dobrý (jako je almužna).⁴⁰ 2479 596

1754 *Okolnosti*, včetně následků, jsou druhotné prvky mravního skutku. Zhoršují nebo zmenšují dobrotu nebo špatnost lidských skutků (například velikost krádeže). Mohou také oslabovat nebo zvětšovat odpovědnost toho, kdo jedná (například jednat ze strachu před smrtí). Okolnosti samy o sobě nemohou změnit mravní jakost samotných skutků; nemohou nějaké samo o sobě zlé jednání učinit ani dobrým, ani správným. 1735

II. Dobré skutky a zlé skutky

1755 *Mravně dobrý skutek* zároveň předpokládá, aby byl dobrý předmět, cíl i okolnosti. Špatný cíl pokazí jednání, i když jeho předmět je sám o sobě dobrý (jako modlitba a půst, „aby je lidé viděli“: Mt 6,5).

Předmět volby může sám zkazit celé jednání. Existují konkrétní způsoby chování, jako smilstvo, jejichž volba je vždy chybná, protože zahrnují zvrácenost vůle, to je mravní zlo.

1756 Je tedy chybné soudit mravnost lidských skutků jenom podle úmyslu, který jim dává podnět, nebo jen podle okolností (prostředí, společenský nátlak, donucování nebo nutnost jednat, atd.), které tvoří jejich rámec. Jsou skutky, které samy o sobě a samy v sobě, nezávisle na okolnostech a úmyslech, jsou vždy naprosto nepřípustné vzhledem k závažnosti předmětu; takové jsou rouhání a křivá přísaha, vražda a cizoložství. Není dovoleno páchat zlo, aby z něho vzešlo nějaké dobro. 1789

Souhrn

1757 *Předmět, úmysl a okolnosti tvoří tři „zdroje“ mravnosti lidských skutků.*

1758 *Zvolený předmět mravně vyhraňuje úkon vůle, nakolik jej rozum poznává a posuzuje, zda je dobrý nebo špatný.*

1759 *„Nelze ospravedlnit špatnou činnost konanou s dobrým úmyslem.“⁴¹ Cíl neospravedlňuje prostředky.*

⁴⁰ Srov. Mt 6,2-4.

⁴¹ Sv. Tomáš Akvinský, *Collationes in decem praeceptis*, 6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

1760 *Mravně dobrý skutek předpokládá, že je dobrý zároveň předmět, cíl i okolnosti.*

1761 *Jsou některé konkrétní způsoby chování, jejichž volba je vždy chybná, protože zahrnuje rozvrácenost vůle, to je mravní zlo. Není dovoleno konat zlo, aby z toho vzešlo nějaké dobro.*

5. ČLÁNEK MRAVNOST VÁŠNÍ

1762 Člověk se připravuje na blaženost svými svobodnými skutky: vášně nebo city, které zakouší, k tomu mohou příznivě uzpůsobovat a napomáhat.

I. Vášně

1763 Výraz „vášeň“ patří ke křesťanskému dědictví. City nebo vášně označují emoce nebo hnutí citů, které pobízejí jednat nebo nejednat podle toho, co člověk cítí nebo si představuje jako dobré nebo jako špatné.

1764 Vášně jsou přirozené složky lidské psychiky; zprostředkují přechod mezi smyslovým životem a životem ducha a zajišťují mezi nimi spojení. Náš Pán označuje srdce za zdroj, z něhož vychází hnutí vášní.⁴²

368

1765 Vášní je mnoho. Tou základní je láska vyvolaná přitažlivostí dobra. Láska vzbuzuje touhu po dobru, které člověk nemá, a naději dosáhnout je. Toto hnutí má svůj cíl v rozkoši a radosti z vlastnění dobra. Strach ze zla vyvolává nenávist, odpor a hrůzu z budoucího zla. Toto hnutí končí ve smutku nad přítomným zlem nebo ve hněvu, kterým se člověk proti zlu vzpírá.

1766 „Milovat, to znamená chtít něčí dobro.“⁴³ Všechny ostatní city pramení z tohoto původního tíhnutí lidského srdce k dobru. Jen dobro je milováno.⁴⁴ „Vášně jsou zlé, je-li láska zlá, a dobré, je-li láska dobrá.“⁴⁵

1704

II. Vášně a mravní život

1767 Vášně samy o sobě nejsou ani dobré, ani špatné. Dostávají mravní hodnocení podle toho, jak skutečně závisí na rozumu a vůli. Vášně se označují jako dobrovolné, „buď proto, že je řídí vůle, anebo proto, že jim vůle neodporuje“.⁴⁶ K dokonalosti mravního nebo lidského dobra patří, že jsou vášně řízeny rozumem.⁴⁷

1860

1768 O mravnosti nebo svatosti člověka nerozhodují velké city; ty jsou nevyčerpatelnou zásobárnou obrazů a náklonností, v nichž se mravní život projevuje. Vášně jsou mravně dobré, když přispívají k dobrému jednání; v opačném případě jsou zlé. Dobrá vůle zaměřuje k dobru a k blaženosti smyslová hnutí, která přejímá; zlá vůle podléhá nezřízeným vášním a jitrí je. Vzněty a city mohou být převzaty do *ctností* nebo zvráceny na *neřestí*.

2005

1803, 1865

⁴² Srov. Mk 7,21.

⁴³ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II, 26,4.

⁴⁴ Srov. sv. Augustin, *De Trinitate*, 8,3,4.

⁴⁵ Sv. Augustin, *De civitate Dei*, 14,7.

⁴⁶ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II, 24,1.

⁴⁷ Srov. sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II, 24,3.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

1769 V křesťanském životě koná Duch svatý své dílo tím, že uvádí do pohybu celou bytost, včetně jejích bolestí, jejích strachů a jejích smutků, jak je to zřejmé ve smrtelném zápase a v utrpení Pána. V Kristu mohou lidské city dosáhnout své dokonalosti v božské lásce a blaženosti.

1770 Mravní dokonalost spočívá v tom, že člověka nepodněcuje k dobru pouze vůle, nýbrž i zalíbení, podle následujících slov žalmu: „Mé srdce i mé tělo plesají vstříc živému Bohu!“ (Ž 84,3).

Souhrn

1771 Výraz „vášně“ označuje náklonnosti nebo city. Prostřednictvím svých silných vznětů (emocí) člověk tuší dobro a má v podezření zlo.

1772 Hlavní vášně jsou láska a zášť, touha a strach, radost, smutek a hněv.

1773 Vášně, chápané jako hnutí smyslovosti, nejsou ani mravně dobré, ani mravně zlé. Mravně dobré nebo mravně zlé jsou tou měrou, jakou závisí nebo nezávisí na rozumu a vůli.

1774 Vzněty (emoce) a city mohou být převzaty do ctností, nebo zvráceny na neřesti.

1775 Dokonalosti mravního dobra se dosahuje, když člověk není pobádán k dobru pouze vůle, nýbrž i „srdcem“.

6. ČLÁNEK MRAVNÍ SVĚDOMÍ

1776 „V hlubinách svědomí odkrývá člověk zákon, který si sám neukládá, ale který musí poslouchat. Jeho hlas ho stále vybízí, aby miloval a konal dobro a vyhýbal se zlu, a když je třeba, promlouvá k sluchu jeho srdce... Neboť člověk má ve svém srdci zákon vepsaný Bohem... Svědomí je nejtajnější střed a svatyně člověka; v ní je sám s Bohem, jehož hlas mu zaznívá v nitru.“⁴⁸

I. Soud svědomí

1777 Mravní svědomí⁴⁹ je v nitru člověka a ve vhodné chvíli mu ukládá, aby konal dobro a vyhýbal se zlu. Soudí také každou konkrétní volbu tím, že ji schvaluje, je-li dobrá, nebo ji odsuzuje, je-li špatná.⁵⁰ Dosvědčuje svrchovanost pravdy ve vztahu k nejvyššímu Dobru, jehož přitažlivost lidská osoba vnímá a jehož příkazy přijímá. Naslouchá-li moudrý člověk mravnímu svědomí, může slyšet mluvit Boha.

1766

2071

1778 Mravní svědomí je soud rozumu, kterým lidská osoba poznává mravní jakost konkrétního činu, který se chystá vykonat, který právě koná anebo vykonala. Člověk má ve všem, co říká a dělá, povinnost řídit se věrně tím, o čem ví, že je spravedlivé a správné. Člověk vnímá a poznává příkazy božského zákona prostřednictvím úsudku vlastního svědomí:

1749

⁴⁸ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 16.

⁴⁹ Srov. Řím 2,14-16.

⁵⁰ Srov. Řím 1,32.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

„Svědomy je zákon našeho ducha, který ho však přesahuje; zákon, který nám dává rozkazy, který ukazuje odpovědnost a povinnost, strach a naději... je posel Toho, který k nám mluví zastřené jak v přirozeném světě, tak ve světě milosti, poučuje nás a vede. Svědomí je prvním ze všech náměstků Krista.“⁵¹

1779 Pro každého je důležité být dostatečně usebraný, aby slyšel hlas svého svědomí a řídil se jím. Takové úsilí o *usebranost* je více než kdy jindy nezbytné proto, že život nás často uvádí do takového stavu, který nám brání v jakémkoliv úvaze, zpytování nebo pohroužení se do sebe.

1886

„Vrať se ke svému svědomí a ptej se ho... Bratři, pohruzte se do sebe a ve všem, co děláte, upírejte svůj pohled na Svědka, na Boha.“⁵²

1780 Důstojnost lidské osoby zahrnuje a vyžaduje *správné mravní svědomí*. Mravní svědomí zahrnuje vnímání zásad mravnosti („synderesis“), jejich uplatnění v okolnostech daných prostřednictvím praktického rozlišování důvodů a dober a konečně úsudek týkající se konkrétních skutků, které se mají vykonat nebo které už byly vykonány. Pravda o mravním dobru, vyhlášená zákonem rozumu, se prakticky a konkrétně poznává rozumným úsudkem svědomí. Člověk, jehož rozhodnutí jsou v souladu s takovým úsudkem, se nazývá moudrý.

1806

1781 Svědomí dovoluje vzít na sebe *odpovědnost* za vykonané skutky. Dopustí-li se člověk zla, správný úsudek svědomí může v něm zůstat svědkem všeobecné pravdivosti dobra a zároveň špatnosti jeho jednotlivé volby. Výrok soudu svědomí zůstává zárukou naděje a milosrdenství. Tím, že svědomí potvrzuje spáchanou vinu, vyzývá k prosbě o odpuštění, k dobru, které je třeba ještě vykonat, a ke ctnosti, kterou je třeba neustále s Boží milostí pěstovat:

1731

„Podle toho poznáme, že jsme z pravdy, a to uklidní před ním naše svědomí, když by nám něco vyčítalo, neboť Bůh ví všechno dokonaleji a lépe než naše svědomí“ (1 Jan 3,19-20).

1782 Člověk má právo jednat ve svědomí a svobodě, aby osobně udělal mravní rozhodnutí. Člověk nesmí být nucen, „aby jednal proti svému svědomí. Nesmí se mu však ani zabraňovat, aby jednal podle svého svědomí, především ve věcech náboženských“.⁵³

2106

II. Výchova svědomí

1783 Svědomí musí být vychováváno a mravní soud osvěcován. Dobře vychované svědomí je správné a pravdivé. Vytváří své úsudky podle rozumu, ve shodě s pravým dobrem, které chce moudrost Stvořitele. Výchova svědomí je nezbytná pro lidské bytosti vystavené záporným vlivům a pokoušené k tomu, aby dávaly přednost vlastnímu úsudku a odmítaly spolehlivé učení Církve.

2039

1784 Výchova svědomí je celoživotní úkol. Už od prvních let vede dítě k poznání a praktickému uplatňování vnitřního zákona, jak jej poznává mravní svědomí. Moudrá výchova učí ctnostem; chrání před strachem nebo z něho léčí, léčí také ze sobectví a z hořkých pocitů viny a z hnutí samolibosti, která pocházejí z lidských slabostí a chyb. Výchova svědomí zaručuje svobodu a plodí pokoj v srdci.

1742

1785 Při výchově svědomí je světlem pro naši cestu Boží slovo; je třeba, abychom si ho přisvojili ve víře a v modlitbě a uvedli ho do praxe. Je také nutné zpytovat své svědomí s

890

⁵¹ John Henry Newman, List do Norfolku, 5.

⁵² Sv. Augustin, *In epistulam Johannis ad Parthos tractatus*, 8,9.

⁵³ 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 3.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

pohledem na kříž Páně. Jsou nám oporou dary Ducha svatého, pomáhají nám svědectví a rady druhých a vede nás učení Církve.⁵⁴

III. Volit podle svědomí

1786 Je-li svědomí postaveno před mravní volbu, může dát správný soud ve shodě s rozumem a s Božím zákonem, ale i naopak mylný úsudek, kterým se od nich vzdálí.

1787 Člověk někdy musí čelit situacím, v nichž mravní úsudek není tak jistý a rozhodnutí je obtížné. Musí však vždy hledat to, co je spravedlivé a dobré, a rozeznávat Boží vůli vyjádřenou Božím zákonem.

1955

1788 Za tím účelem se člověk snaží vykládat své zkušenosti a znamení časů za pomoci ctnosti moudrosti, rady prozíravých osob, Ducha svatého a jeho darů.

1806

1789 Některá pravidla platí v každém případě:

- Nikdy není dovoleno konat zlo, aby z něj vzešlo nějaké dobro. 1756
- „Zlaté pravidlo“: „Co tedy chcete, aby lidé dělali vám, to všechno i vy dělejte jim“ (Mt 7,12).⁵⁵ 1970
- Láska jde vždycky cestou respektování bližního a jeho svědomí. „Když... takovým způsobem hřešíte proti bratrům a zraňujete jejich slabé svědomí, hřešíte proti Kristu“ (1 Kor 8,12). „V tom případě je lepší... nedělat nic takového, co působí tvému bratru pohoršení“ (Řím 14,21). 1827
1971

IV. Mylný úsudek

1790 Člověk má vždy poslouchat úsudek vlastního svědomí, pokud je jistý. Kdyby člověk jednal proti takovému úsudku, sám by se odsoudil. Stává se však, že mravní svědomí je v nevědomosti a vynáší mylné úsudky o činech, které je třeba vykonat nebo které už byly vykonány.

1791 Tato nevědomost se může často přičítat osobní odpovědnosti. Dochází k tomu tehdy, „když se člověk málo stará o hledání pravdy a dobra a jeho svědomí se vlivem návyků poněkud na hřích stává téměř slepým“.⁵⁶ V takových případech je osoba vinna zlem, které páchá.

1704

1792 U kořene takových úchylek úsudku v mravním jednání může být neznalost Krista a jeho evangelia, špatné příklady druhých, zotročení vášněmi, dovolávání se špatně chápané nezávislosti svědomí, odmítání autority Církve a jejího učení, chybějící vůle k obrácení a nedostatek lásky.

133

1793 Je-li naopak nevědomost nepřekonatelná nebo mravní subjekt není odpovědný za mylný úsudek, zlý čin, kterého se takto smýšlející osoba dopustila, jí nemůže být přičítáno. Přesto však zůstává zlo, útrapy, nepořádek. Je tedy třeba se snažit o očistu mravního svědomí od jeho omylů.

1860

1794 Dobré a čisté svědomí je osvěcováno upřímnou vírou. Láska totiž „vyvěrá“ zároveň „z čistého srdce, z dobrého svědomí a z upřímné víry“ (1 Tim 1,5).⁵⁷

⁵⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 14.

⁵⁵ Srov. Lk 6,31; Tob 4,15.

⁵⁶ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 16.

⁵⁷ Srov. 1 Tim 3,9; 2 Tim 1,3; 1 Petr 3,21; Sk 24,16.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

„Čím více tedy převládá správné svědomí, tím více ustupují jednotlivci a skupiny od slepé libovůle a snaží se podříditi objektivním normám.“⁵⁸

1751

Souhrn

1795 „Svědomí je nejtajnější střed a svatyně člověka; v ní je sám s Bohem, jehož hlas mu zaznívá v nitru.“⁵⁹

1796 Mravní svědomí je úsudek rozumu, kterým lidská osoba poznává mravní hodnotu konkrétního činu.

1797 Pro člověka, který spáchal zlo, zůstává výrok vlastního svědomí zárukou obrácení a naděje.

1798 Dobře vychované svědomí je správné a pravdivé. Vytváří své úsudky podle rozumu, v souladu s pravým dobrem, jak je chce moudrost Stvořitele. Každý musí používat vhodných prostředků k výchově vlastního svědomí.

1799 Tváří v tvář nějaké mravní volbě může svědomí dát jak správný úsudek v souhlasu s rozumem a Božím zákonem, tak naopak mylný úsudek, kterým se od nich vzdálí.

1800 Lidská bytost má vždy poslouchat úsudek svého svědomí, pokud je jistý.

1801 Mravní svědomí může zůstávat v nevědomosti a činit mylné úsudky. Taková nevědomost a její omyly nejsou vždy prosty viny.

1802 Boží slovo je světlem pro naše kroky. Musíme je ve víře a v modlitbě přivlastňovat a uvádět je do praxe. Takovým způsobem se vychovává mravní svědomí.

7. ČLÁNEK
CTNOSTI

1803 „Konečně, bratři, mějte zájem o všechno, co je pravdivé, co je čestné, co je spravedlivé, co je nevinné, co je milé, co slouží dobré pověsti, a o každou zdatnost nebo činnost (která si zasluhuje) chvály“ (Fil 4,8).

Ctnost je trvalá a pevná dispozice konat dobro. Dovoluje člověku nejen konat dobré skutky, nýbrž i vydávat ze sebe to nejlepší. Ctnostná osoba všemi svými smyslovými i duchovními silami směřuje k dobru, hledá je a volí v konkrétním jednání.

1733

1768

„Ctnostný život spočívá v tom, že se stáváme podobnými Bohu.“⁶⁰

I. Lidské ctnosti

1804 Lidské ctnosti jsou pevné postoje, ustálené sklony, trvale nabyté dokonalosti rozumu a vůle, které řídí naše skutky, vnášejí řád do našich vášní a usměrňují naše chování podle rozumu a víry. Jejich plodem je snadnost, sebeovládání a radost při úsilí o mravně dobrý život. Ctnostný člověk je ten, který svobodně koná dobro.

2500

⁵⁸ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 16.

⁵⁹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 16.

⁶⁰ Sv. Řehoř z Nyssy, *Orationes de beatitudinibus*, 1: PG 44, 1200D.

1827

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

Mravních ctností se dosahuje lidským úsilím. Jsou to plody i zárodky mravně dobrých skutků; uzpůsobují všechny mohutnosti lidské bytosti k tomu, aby vstoupila do společenství božské lásky.

ZÁKLADNÍ CTNOSTI

1805 Základní funkci v mravním životě mají čtyři ctnosti, které se proto nazývají „základní neboli kardinální“. Jsou to: moudrost, spravedlnost, statečnost a mírnost. Všechny ostatní ctnosti jsou seskupeny okolo těchto základních ctností. „A když někdo miluje spravedlnost, plodem jejích námah jsou ctnosti, poněvadž ona učí mírnosti a opatrnosti, spravedlnosti i statečnosti“ (Mdr 8,7). Tyto ctnosti jsou chváleny na mnoha místech Písma pod jinými jmény.

1806 *Moudrost* je ctnost, která dává praktickému rozumu schopnost, aby v každé situaci rozeznal, co je naše pravé dobro, a zvolil přiměřené prostředky k jeho konání. Člověk „rozhádný dává pozor na své kroky“ (Př 14,15). „Ovládejte se tedy a (na věci) se dívejte střízlivě, (abyste se mohli věnovat) modlitbě“ (1 Petr 4,7). Moudrost je „správné pravidlo jednání“, píše sv. Tomáš,⁶¹ dovolává se Aristotela. Moudrost se nesměšuje s bázlivostí nebo strachem, ani s dvojakostí nebo přetvářkou. Nazývá se „auriga virtutum“ — vozatajem ctností, poněvadž řídí ostatní ctnosti a dává jim pravidla i míru. Právě moudrost bezprostředně řídí úsudek svědomí. Moudrý člověk rozhodne a uspořádá své chování podle tohoto úsudku. Díky ctnosti moudrosti uplatňujeme mravní zásady v jednotlivých případech, a překonáváme pochybnosti, týkající se dobra, které máme vykonat, nebo zla, kterému se máme vyhnout.

1788

1780

1807 *Spravedlnost* je mravní ctnost, která se zakládá na vytrvalé a pevné vůli dávat Bohu a bližnímu to, co jim patří. Spravedlnost vůči Bohu se nazývá „ctnost zbožnosti“. Spravedlnost vůči lidem uzpůsobuje člověka, aby respektoval práva každého a vytvářel v lidských vztazích soulad, který podporuje přiměřenost ve vztahu k lidem a společnému dobru. Spravedlivý člověk, o němž posvátné knihy často mluví, se vyznačuje trvalou přímostí svých myšlenek a správným chováním vůči bližnímu. „Nebudeš nadřizovat nemajetnému ani brát ohled na mocného; budeš soudit svého bližního spravedlivě“ (Lv 19,15). „Vy, páni, dávejte otrokům, co se sluší a patří. Víte přece, že i vy máte Pána v nebi“ (Kol 4,1).

2095

2401

1808 *Statečnost* je mravní ctnost, která při obtížích zabezpečuje pevnost a vytrvalost v úsilí o dobro. Posiluje rozhodnutí odporovat pokušení a překonávat překážky mravního života. Ctnost statečnosti dává schopnost přemáhat strach, a to i strach ze smrti, a čelit zkouškám a pronásledování. Dává odvahu k tomu, aby se člověk zřekl svého života a obětoval jej při obraně spravedlivé věci. „Hospodin je má síla a statečnost“ (Ž 118,14). „Ve světě budete mít soužení. Ale buďte dobré mysli. Já jsem přemohl svět“ (Jan 16,33).

2848

2473

1809 *Mírnost* je mravní ctnost, která zmírňuje přitažlivost rozkoší a dává člověku schopnost vyrovnaně užívat stvořená dobra. Zabezpečuje vládu vůle nad pudy a udržuje touhy v mezích počestnosti. Mírná osoba zaměřuje své smyslové tužby k dobru, uchovává si zdravou rozvážnost, nejedná podle svého „pudu“ a „nenásleduje své choutky a vášně... svého srdce“ (Sir 5,2).⁶² Starý zákon často chválí mírnost: „Nedej se strhnout svými touhami, a drž na uzdě své choutky“ (Sir 18,30). V Novém zákoně je nazývána „umírněností“ nebo „střízlivostí“. Máme „v tomto nynějším věku žít rozvážně, spravedlivě a zbožně“ (Tit 2,12).

2341

2517

„Žít dobře není nic jiného než milovat Boha z celého srdce, z celé duše, celým svým jednáním. (Mírností) se mu prokazuje bezvýhradná láska, kterou nemůže zviklat žádné neštěstí (v čemž se projevuje statečnost), láska, která poslouchá jen Boha (to je spravedlnost), která

⁶¹ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 47,2.

⁶² Srov. Sir 37,27-31.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

bdí, aby prohlédla každou věc v obavě, že by ji mohla překvapit Istivost a lež (to je prozíravost).⁶³

CTNOSTI A MILOST

1810 Lidské ctnosti, nabyté výchovou, prostřednictvím vědomých úkonů a vytrvalostí v úsilí znovu a znovu obnovovaném, jsou Boží milostí očišťovány a povznášeny. S Boží pomocí utvrzují charakter a usnadňují konání dobra. Ctnostný člověk je šťasten, že je může uplatňovat v praxi.

1266

1811 Pro člověka zraněného hříchem není snadné uchovat mravní rovnováhu. Dar spásy, který nám udělil Kristus, nám dává nezbytnou milost, abychom neustále usilovali o ctnosti. Každý musí stále prosit o tuto milost světla a síly, přijímat svátosti, spolupracovat s Duchem svatým, jednat podle jeho nabádání, milovat dobro a vystříhat se zla.

2015

II. Božské ctnosti

2086-2094
2656-2658

1812 Lidské ctnosti jsou zakořeněny v božských (teologálních) ctnostech, které uzpůsobují lidské mohutnosti pro účast na božském životě.⁶⁴ Božské ctnosti se vztahují přímo k Bohu. Uschopňují křesťany, aby žili v důvěrném vztahu k Nejsvětější Trojici. Původem, důvodem i předmětem božských ctností je trojjediný Bůh.

1266

1813 Božské ctnosti jsou základem, duší a charakteristickým rysem mravního jednání křesťana. Pronikají a oživují všechny mravní ctnosti. Bůh je vlévá do duše věřících, aby věřící byli schopni jednat jako jeho děti a zasloužit si věčný život. Božské ctnosti jsou zárukou přítomnosti a působení Ducha svatého v mohutnostech lidské bytosti. Božské ctnosti jsou tři: víra, naděje a láska.⁶⁵

2008

VÍRA

142-175

1814 Víra je božská ctnost, kterou věříme v Boha a ve všechno, co nám řekl a zjevil a co nám svatá Církev předkládá k věření, protože Bůh je pravda sama. Vírou se „člověk svobodně odevzdává Bohu“.⁶⁶ Proto se věřící snaží poznat Boží vůli a plnit ji. „Spravedlivý bude živ z víry“ (Řím 1,17). Živá víra „se projevuje láskou“ (Gal 5,6).

506

1815 Dar víry zůstává v tom, který proti ní nezhřešil.⁶⁷ Avšak „víra bez skutků je mrtvá“ (Jak 2,26): není-li víra doprovázena nadějí a láskou, nespojuje věřícího plně s Kristem a nečiní z něho živý úd jeho Těla.

1816 Kristův učedník si nemá jen uchovávat víru a žít z ní, nýbrž ji má i vyznávat, vydávat o ní nebojácně svědectví a šířit ji: „Všichni mají být připraveni vyznat Krista před lidmi a následovat ho cestou kříže v pronásledováních, která Církvi nikdy nechybějí.“⁶⁸ Služba a svědectví víry jsou nezbytné pro spásu: „Ke každému, kdo se ke mně přiznává před lidmi, i já se přiznám před svým Otcem v nebi; ale každého, kdo mě před lidmi zapře, zapřu i já před svým Otcem v nebi“ (Mt 10,32-33).

2471

NADĚJE

⁶³ Sv. Augustin, *De moribus ecclesiae catholicae*, 1,25,46: PL 32, 1330-1331.

⁶⁴ Srov. 2 Petr 1,4.

⁶⁵ Srov. 1 Kor 13,13.

⁶⁶ 2. vatikánský koncil, DV (Věřoučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*), 5.

⁶⁷ Srov. Tridentýský koncil: DS 1545.

⁶⁸ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 42; srov. 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 14.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

1817 Naděje je božská ctnost, kterou toužíme po nebeském království a po věčném životě jako po svém štěstí tím, že důvěřujeme Kristovým příslibům a nespolehneme na své síly, ale na pomoc Ducha svatého. „Držme se pevně naděje, kterou vyznáváme, protože věrný je ten, kdo nám ten slib dal!“ (Žid 10,23). „Toho (svého Ducha) na nás vylil v hojnosti skrze našeho spasitele Ježíše Krista, abychom – ospravedlnění jeho milostí – dostali jako dědictví vytoužený věčný život“ (Tit 3,6-7). 1024

1818 Ctnost naděje odpovídá na touhu po štěstí, kterou Bůh vložil do srdce každého člověka; bere na sebe očekávání, která podněcují lidskou činnost; očisťuje je a zaměřuje k nebeskému království; chrání před malomyslností; je oporou ve všech chvílích opuštěnosti; rozšiřuje srdce v očekávání věčné blaženosti. Vzpruha naděje chrání před sobectvím a vede k radosti z křesťanské lásky. 27

1819 Křesťanská naděje přejímá a přivádí k plnosti naději Vyvoleného národa, která má svůj původ a vlastní vzor v *Abrahámově naději* naplněné v Izákovi podle Božích příslibů a očistěné zkouškou oběti.⁶⁹ „On přece doufal a uvěřil, že se stane otcem mnoha národů, protože mu bylo řečeno: „Tak četné bude tvé potomstvo““ (Řím 4,18). 146

1820 Křesťanská naděje se rozvíjí od počátku Ježíšova kázání při vyhlášení blahoslavenství. *Blahoslavenství* pozvedají naši naději k nebi jako k nové zaslíbené zemi; ukazují k ní cestu zkouškami, které čekají na Ježíšovy učedníky. Avšak pro zásluhy Ježíše Krista a jeho utrpení nás Bůh uchovává v „naději“, která „neklame“ (Řím 5,5). „(V této naději) máme bezpečnou a pevnou kotvu pro duši. Ona proniká až do samého vnitřku (nebeské velesvatyně), kam pro nás jako předchůdce vstoupil Ježíš“ (Žid 6,19-20). Je rovněž zbraň, která nás chrání v boji o spásu: „My však... budme... oděni pancířem víry a lásky a přilbou naděje ve spásu“ (1 Sol 5,8). Dává nám zakoušet radost i ve zkoušce: „V naději se radujte, v soužení buďte trpěliví“ (Řím 12,12). Naděje se projevuje a živí modlitbou, zvláště modlitbou Otče náš, která je souhrnem všeho, po čem nám dává naděje toužit. 1716 2772

1821 Můžeme tedy mít naději na nebeskou slávu, kterou Bůh slíbil těm, kteří ho milují⁷⁰ a konají jeho vůli.⁷¹ Každý má za všech okolností doufat, že s Boží milostí vytrvá „až do konce“⁷² a dosáhne nebeské radosti jako věčné Boží odměny za dobré skutky vykonané s Kristovou milostí. Církev se modlí v naději, aby „všichni lidé došli spásy“ (1 Tim 2,4). Dychtí po tom, aby byla spojena s Kristem, svým ženichem v nebeské slávě: 2016 1037

„Doufej, má duše, doufej. Neznáš dne ani hodiny. Pozorně bdi, všechno pomíjí v jediném závanu, ačkoliv tvá netrpělivost může učinit nejistým, co je jisté, a dlouhým i velmi krátký čas. Pomysli na to, že čím více budeš bojovat, tím více zakusíš lásky, kterou máš ke svému Bohu, a tím více se budeš jednoho dne těšit ze svého Miláčka, ve štěstí a ve vytržení, která nikdy nebudou mít konce.“⁷³

LÁSKA

1822 Láska je božská ctnost, kterou milujeme Boha nade všechno pro něho samého, a svého bližního jako sebe z lásky k Bohu. 1723

1823 Ježíš učinil z lásky *nové přikázání*.⁷⁴ Protože miloval své „až do krajnosti“ (Jan 13,1), projevuje lásku, kterou dostává od Otce. Když se učedníci navzájem milují, napodobují Ježíšovu lásku, kterou od něho dostávají. Proto Ježíš říká: „Jako Otec miloval mne, tak já jsem miloval vás. Zůstaňte v mé lásce“ (Jan 15,9). A ještě: „To je mé přikázání: Milujte se navzájem, jak jsem já miloval vás“ (Jan 15,12). 1970

⁶⁹ Srov. Gn 17,4-8; 22,1-18.⁷⁰ Srov. Řím 8,28-30.⁷¹ Srov. Mt 7,21.⁷² Srov. Mt 10,22; srov. Tridentský koncil: DS 1541.⁷³ Sv. Terezie od Ježíše, *Exclamaciones del alma a Dios* (Výkřiky duše k Bohu), 15,3.⁷⁴ Srov. Jan 13,34.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

1824 Láska, plod Ducha a plnost zákona, zachovává *příkázání* Boha i jeho Syna, Ježíše Krista: „Zůstaňte v mé lásce. Zachováte-li moje příkázání, zůstanete v mé lásce“ (Jan 15,9-10).⁷⁵ 735

1825 Ježíš umřel z lásky k nám, když jsme byli ještě „nepřáteli“ (Řím 5,10). Pán nás žádá, abychom milovali jako on, dokonce i své *nepřátele*,⁷⁶ abychom se stali bližním i toho nejbližšího,⁷⁷ abychom milovali děti⁷⁸ a chudé jako jeho samého.⁷⁹ 604

Apoštol Pavel vytvořil nedostižný obraz lásky: „Láska je shovívavá, láska je dobrosrdečná, nezávidí, láska se nevychloubá, nenadýmá, nedělá, co se nepatří, nemyslí jen a jen na sebe, nerozčiluje se, zapomíná, když jí někdo ublíží, má zármutek, když se dělá něco špatného, ale raduje se, když lidé žijí podle pravdy. (Láska) všechno omlouvá, všemu věří, nikdy nad ničím nezoufá, všechno vydrží“ (1 Kor 13,4-7).

1826 „Lásky však kdybych neměl, nejsem nic,“ říká ještě apoštol. A všechny výsady, služba, dokonce i ctnosti... bez lásky „nic neprospějí“ (1 Kor 13,1-4). Láska je nejdůležitější ze všech ctností. Je první božskou ctností: „Nyní trvá víra, naděje a láska, tato trojice. Ale největší z nich je láska“ (1 Kor 13,13).

1827 Cvičení se ve všech ctnostech je oživováno a podněcováno láskou. Ta totiž je „svorník dokonalosti“ (Kol 3,14); je *formou ctností*; člení je a dává jim řád; je zdrojem i cílem jejich prožívání v křesťanské praxi. Božská ctnost lásky zaručuje a tříbí naši lidskou schopnost milovat. Povznáší ji k nadpřirozené dokonalosti božské lásky. 815, 826

1828 Vede-li křesťan mravný život oživovaný láskou, dává mu to duchovní svobodu Božích dětí. Nestojí před Bohem jako nějaký otrok, plný otrockého strachu, ani jako námezdník shánějící plat, ale jako syn, který odpovídá na lásku toho, který nás „miloval dříve“ (1 Jan 4,19): 1972

„Buď se odvrátíme od zla ze strachu před trestem a jsme v postavení otroka, nebo se dáme strhnout vyhlídkou na odměnu a jsme podobni námezdným dělníkům. Nebo posloucháme pro dobro samo a z lásky k tomu, který přikazuje, abychom poslouchali... a tehdy jsme v postavení synů.“⁸⁰

1829 Plody lásky jsou radost, pokoj a milosrdenství; láska vyžaduje velkodušnost a bratrské napomínání; je vlídností; vzbuzuje vzájemnost, projevuje se nezištností a štědrostí; je přátelstvím a společenstvím: 2540

„Dovršením všech našich děl je láska. Tu je náš cíl; kvůli němu běžíme, běžíme k této metě; až tam dorazíme, najdeme tam odpočinutí.“⁸¹

III. Dary a plody Ducha svatého

1830 Oporou mravního života křesťana jsou *dary* Ducha svatého. Jsou to trvalé dispozice, které příznivě uzpůsobují člověka, aby byl ochoten jednat podle hnutí Ducha svatého.

1831 Je sedm darů Ducha svatého, jsou to: moudrost, rozum, rada, síla, umění, zbožnost a bázeň Boží. Ve své plnosti přísluší Kristu, Davidovu Synu.⁸² Doplňují a přivádějí k

1266, 1299

⁷⁵ Srov. Mt 22,40; Řím 13,8-10.

⁷⁶ Srov. Mt 5,44.

⁷⁷ Srov. Lk 10,27-37.

⁷⁸ Srov. Mk 9,37.

⁷⁹ Srov. Mt 25,40.45.

⁸⁰ Sv. Basil z Cesareje, *Regulae fusius tractatae*, prol. 3: PG 31, 896B.

⁸¹ Sv. Augustin, *In epistulam Johannis ad Parthos tractatus*, 10,4.

⁸² Srov. Iz 11,1-2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

dokonalosti ctnosti těch, kteří je přijímají. Činí věřící ochotnými pohotově poslechnout božských vnuknutí.

„Dobrotivý je tvůj Duch, ať mě vede rovným krajem“ (Ž 143,10).

„Neboť všichni, kdo se dávají vést Božím Duchem, jsou Boží synové... Jsme-li však děti, jsme i dědici: dědici Boží a spoludědici Kristovi“ (Řím 8,14.17).

1832 *Plody Ducha jsou dokonalosti, které Duch svatý v nás utváří jako prvotiny věčné slávy. Tradice Církve jich vypočítává dvanáct: „láska, radost, pokoj, trpělivost, shovívavost, vlídnost, dobrota, mírnost, věrnost, tichost, zdrženlivost, čistota“ (Gal 5,22-23 Vulg.).*

Souhrn

1833 *Ctnost je trvalá a pevná dispozice konat dobro.*

1834 *Lidské ctnosti jsou ustálené sklony rozumu a vůle, které řídí naše skutky, vnášejí řád do našich vášní a usměřňují naše chování podle rozumu a víry. Mohou být seskupeny kolem čtyř základních ctností: kterými jsou: moudrost, spravedlnost, statečnost a mírnost.*

1835 *Moudrost uzpůsobuje praktický rozum k tomu, aby za všech okolností rozeznával naše pravé dobro a volil přiměřené prostředky k jeho konání.*

1836 *Spravedlnost spočívá v trvalé a pevné vůli dávat Bohu a bližnímu to, co jim patří.*

1837 *Statečnost zajišťuje rozhodnost v obtížích a vytrvalost v úsilí o dobro.*

1838 *Mírnost zmírňuje přitažlivost smyslových rozkoší a činí nás schopným vyrovnaně užívat stvořená dobra.*

1839 *Mravní ctnosti rostou výchovou, vědomými úkony a vytrvalým úsilím. Boží milost očišťuje a povznáší.*

1840 *Božské ctnosti příznivě uzpůsobují křesťany, aby žili v důvěrném vztahu k Nejsvětější Trojici. Původem, důvodem i předmětem božských ctností je Bůh poznávaný vírou, v něhož doufáme a kterého milujeme pro něho samého.*

1841 *Božské ctnosti jsou tři: víra, naděje a láska.⁸³ Pronikají a oživují všechny mravní ctnosti.*

1842 *Vírou věříme v Boha a ve všechno, co zjevil a co svatá Církev předkládá k věření.*

1843 *Nadějí toužíme a s pevnou důvěrou očekáváme od Boha věčný život a milosti, abychom si tento život zasloužili.*

1844 *Láskou milujeme Boha nade vše a svého bližního z lásky k Bohu jako sebe. Neboť láska „je svorník dokonalosti“ (Kol 3,14) a je formou všech ctností.*

1845 *Sedm darů Ducha svatého, které dostávají křesťané, jsou: moudrost, rozum, rada, síla, umění, zbožnost a bázeň Boží.*

8. ČLÁNEK

⁸³ Srov. 1 Kor 13,13.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

HŘÍCH

I. Milosrdenství a hřích

1846 Evangelium nám v Ježíši Kristu zjevuje milosrdenství Boha vůči hříšníkům.⁸⁴ Anděl to oznamuje Josefovi: „Dáš mu jméno Ježíš; on totiž spasí svůj lid od hříchů“ (Mt 1,21). Totéž lze říci o Eucharistii, svátosti vykoupení: „Neboť to je má krev (nové) smlouvy, která se prolévá za všechny na odpuštění hříchů“ (Mt 26,28).

430
1365

1847 „Bůh, který nás stvořil bez nás, nechtěl nás spasit bez nás.“⁸⁵ Přijmout jeho milosrdenství od nás vyžaduje, abychom přiznali své viny. „Řekneme-li, že hřích nemáme, klameme sami sebe a není v nás pravda. Když však uznáme, (že se dopouštíme) hříchů, on nám hříchy odpustí a očistí nás od všeho špatného, protože věrně plní, co slíbil, a protože je spravedlivý“ (1 Jan 1,8-9).

387, 1455

1848 Jak tvrdí svatý Pavel: „Kde se však rozmnožil hřích, tam se v míře ještě daleko štědrější ukázala milost.“ Aby milost vykonala své dílo, musí odhalit hřích, aby obrátila naše srdce a dala nám „ospravedlnění, které vede k věčnému životu skrze Ježíše Krista, našeho Pána“ (Řím 5,20-21). Jako lékař, který vyšetřuje ránu, než ji začne léčit, tak Bůh vrhá svým Slovem a svým Duchem na hřích jasné světlo.

385

„Obrácení vyžaduje, aby člověk byl přesvědčen, že zhřešil; zahrnuje vnitřní soud svědomí, a protože ověřuje působení Ducha pravdy v nitru člověka, stává se zároveň novým začátkem milosti a lásky: „Přijměte Ducha svatého.“ Tak v tomto osvětlení, co je hřích, objevujeme *dvojí obdarování*: dar pravdy svědomí a dar jistoty vykoupení. Duch pravdy je Utěšitel.“⁸⁶

1433

II. Definice hříchu

1849 Hřích je provinění proti rozumu, pravdě a správnému svědomí; je to přestupek proti pravé lásce k Bohu a bližnímu způsobený zvráceným lpěním na určitých věcech. Hřích zraňuje lidskou přirozenost a vážně narušuje lidskou solidaritu. Byl definován jako „slovo, skutek nebo touha proti věčnému zákonu“.⁸⁷

311
1952

1850 Hřích je urážka Boha: „Proti tobě samému jsem hřešil, spáchal jsem, co je před tebou zlé“ (Ž 51,6). Hřích se vzpírá Boží lásce k nám a oddaluje od ní naše srdce. Je neposlušností jako prvotní hřích, je vzpourou proti Bohu, protože člověk chce být „jako Bůh“ (Gn 3,5) tím, že zná a stanoví, co je dobré a co je zlé. Hřích je tedy „sebeláska až k pohrdání Bohem“.⁸⁸ Kvůli takovému pyšnému sebevyvyšování je hřích pravým opakem poslušnosti Ježíše, který uskutečňuje spásu.⁸⁹

1440
397
615

1851 A právě v utrpení, v němž byl hřích přemožen Kristovým milosrdenstvím, ukáže hřích ve svrchované míře svou násilnost a svou mnohonásobnost: nevěra, vražedná zášť, odmítnutí a posměch ze strany předáků i lidu, zbabělost Piláta a krutost vojáků, Jidášova zrada, tak tíživá pro Ježíše, Petrovo zapření, opuštění od učedníků. Nicméně právě v hodině temnot a vlády knížete tohoto světa⁹⁰ se Kristova oběť skrytě stává pramenem, z něhož bude nevyčerpatelně vyvěrat odpuštění našich hříchů.

598
616, 2746⁸⁴ Srov. Lk 15.⁸⁵ Sv. Augustin, *Sermones*, 169,11,13: PL 38, 923.⁸⁶ Jan Pavel II., encyklika *Dominum et Vivificantem*, 31.⁸⁷ Sv. Augustin, *Contra Faustum manichaeum*, 22,27: PL 42, 418; sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II, 71,6.⁸⁸ Sv. Augustin, *De civitate Dei*, 14,28.⁸⁹ Srov. Fil 2,6-9.⁹⁰ Srov. Jan 14,30.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

III. Rozmanitost našich hříchů

1852 Rozmanitost hříchů je veliká. Písmo uvádí několik seznamů hříchů. List ke Galatánům staví skutky těla proti ovoci Ducha: „K jakým skutkům vede tělo, je všeobecně známo. Je to: smilstvo, nečistota, chlípnost, modloslužba, čarodějnictví, nepřátelství, sváry, žárlivost, hněvy, ctižádost, nesvornost, stranictví, závist, opilství, hýření a jiné takové věci. Řekl jsem vám to už dříve a říkám to (ještě jednou): lidé, kteří takovéto věci dělají, nebudou mít podíl v Božím království“ (Gal 5,19-21).⁹¹

1853 Hříchy lze rozdělovat podle jejich předmětu, jako se to dělá u každého lidského skutku, nebo podle ctností, jejichž jsou opakem, ať už přemírou nebo nedostatkem, anebo podle příkázání, proti nimž se staví. Lze je také rozdělit podle toho, zda se týkají Boha, bližního nebo nás samých; mohou se rozlišovat duchovní a tělesné hříchy, nebo také hříchy myšlením, slovem, skutkem a opomenutím. Podle Pánova učení je kořen hříchu v srdci člověka, v jeho svobodné vůli. „Neboť ze srdce vystupují špatné myšlenky, vraždy, cizoložství, smilství, krádeže, křivá svědectví, rouhání. To jsou věci, které člověka poskvrňují“ (Mt 15,19-20). Srdce je sídlem lásky, zdroj dobrých a čistých skutků, které jsou hříchem zraňovány.

1751

2067

368

IV. Závažnost hříchu: smrtelný a všední hřích

1854 Je vhodné hodnotit hříchy na základě jejich závažnosti. V Tradici Církve se prosadilo rozlišování mezi smrtelným a všedním hříchem, které je nastíněno již v Písmu.⁹² Zkušenost lidí toto rozlišení potvrzuje.

1855 *Smrtelný hřích* ničí v srdci člověka lásku těžkým porušením Božího zákona; odvrací člověka od Boha, který je jeho posledním cílem a jeho blažeností, a to tím, že dává přednost nižšímu dobru před ním.

1395

Všední hřích ponechává lásku „naživu“, ačkoliv ji uráží a zraňuje.

1856 Protože smrtelný hřích v nás zasáhne životní zdroj, kterým je láska, vyžaduje náprava nový zásah Božího milosrdenství a obrácení srdce, které se obvykle uskutečňuje ve svátosti smíření:

1446

„Jestliže se vůle zaměří na nějakou věc, která sama sebou odporuje lásce, jež nás směřuje k poslednímu cíli, už tím se hřích stává smrtelným,... ať už je namířen proti Boží lásce, jako např. rouhání, křivá přísaha, nebo proti lásce k bližnímu, jako např. vražda, cizoložství. Když se vůle hříšníka obrátí k nějaké věci, která v sobě nese nepořádek, ale není namířena proti lásce k Bohu nebo bližnímu, je to hřích všední, jako např. prázdná slova, nevhodný smích.“⁹³

1857 Hřích se stává *smrtelným*, když při něm spolupůsobí tři podmínky: „Hříchem smrtelným je skutek, který má za předmět závažnou věc, je spáchán s plným vědomím a svobodným souhlasem.“⁹⁴

1858 *Závažná věc je upřesněna* deseti příkázáními podle odpovědi, kterou dal Ježíš bohatému mladíkovi: „Nezabiješ, nezczizoložíš, nepokradeš, nevydáš křivé svědectví, nebudeš podvádět, cti svého otce i matku“ (Mk 10,19). Závažnost hříchů je větší nebo menší: vražda je závažnější než krádež. Je třeba brát v úvahu také postižené osoby: násilí páchané na rodičích je samo sebou mnohem těžší, než násilí páchané na cizím člověku.

2072

2214

⁹¹ Srov. Řím 1,28-32; 1 Kor 6,9-10; Ef 5,3-5; Kol 3,5-8; 1 Tim 1,9-10; 2 Tim 3,2-5.

⁹² Srov. 1 Jan 5,16-17.

⁹³ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II, 88,2.

⁹⁴ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Reconciliatio et poenitentia*, 17.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

1859 Aby hřích byl smrtelný, musí ho člověk spáchat s *plným vědomím* a s *plným souhlasem*. Při páchání smrtelného hříchu se předpokládá poznání hříšnosti skutku a vědomí, že skutek odporuje Božímu zákonu. Kromě toho se vyžaduje dostatečně svobodný souhlas, aby rozhodnutí bylo opravdu osobní. Jestliže pachatel předstírá nevědomost a tvrdost srdce,⁹⁵ nezmenšuje tím dobrovolný ráz hříchu, ale naopak jej ještě zvětšuje. 1734

1860 *Nedobrovolná nevědomost* může zmírnit, ne-li zrušit odpovědnost za těžkou vinu. Předpokládá se však, že není nikdo, kdo by neznal zásady mravního zákona, které jsou vepsány do svědomí každého člověka. Hnutí smyslnosti, vášně mohou podobně oslabit dobrovolný a svobodný ráz viny; stejně jako vnější nátlak nebo patologické poruchy. Zlomyslně spáchaný hřích s vědomou volbou zla je však hřích nejtěžší. 1735
1767

1861 Smrtelný hřích je v radikální možnosti lidské svobody jako sama láska. Důsledkem smrtelného hříchu je ztráta lásky a posvěcující milosti, totiž stavu milosti. Není-li napraven lítostí a Božím odpuštěním, způsobí vyloučení z Kristova království a věčnou smrt v pekle. Naše svoboda má vskutku moc udělat definitivní nezvratná rozhodnutí. Nicméně úsudek o lidech musíme ponechat Boží spravedlnosti a milosrdenství, i když můžeme usoudit, že nějaký skutek je sám o sobě těžkým hříchem. 1472
1033

1862 Člověk se dopustí *lehkého hříchu*, nedodrží-li v nepříliš závažné věci míru, předepsanou mravním zákonem, nebo když neuposlechne mravního zákona v závažné věci, avšak bez plného vědomí a bez svého naprostého souhlasu.

1863 Lehký hřích oslabuje lásku; projevuje nezřízenou náklonnost ke stvořeným věcem; je překážkou v pokroku duše při cvičení ve ctnostech a při konání mravního dobra; zasluhuje časné tresty. Vědomý všední hřích, který zůstal bez lítosti, nás disponuje ke spáchání smrtelného hříchu. Nicméně všední hřích nás nestaví proti Boží vůli a Božímu přátelství; neruší smlouvu s Bohem. Člověk ho může s Boží milostí napravit. „Nezbavuje posvěcující milosti, Božího přátelství, lásky, tedy ani věčné blaženosti.“⁹⁶ 1394
1472

„Dokud člověk žije v těle, nemůže se úplně vyhnout hříchu, byť i jen lehkému. Přesto nesmíš tyto hříchy zlehčovat, i když se jim říká lehké. Považuješ je za nic, když je vážíš, ale jaká hrůza, když je počítáš! Mnoho lehkých věcí, dají-li se dohromady, tvoří jednu těžkou: mnoho kapek naplní řeku a mnoho zrněk tvoří hromadu. Jaká naděje tedy zbývá? Především jdi ke zpovědi...“⁹⁷

1864 „Kdo by se však *rouhal proti Duchu svatému*, nedojde odpuštění na věky, ale bude vinen věčným hříchem“ (Mk 3,29).⁹⁸ Boží milosrdenství nezná hranic, když však je někdo vědomě odmítá prostřednictvím lítosti přijmout, odmítá odpuštění vlastních hříchů a spásu nabídnutou Duchem svatým.⁹⁹ Taková zatvrzelost může vést k definitivní nekajcnosti a k věčné záhubě. 2091
1037

V. Šíření hříchu

1865 Hřích strhává ke hříchu; opakováním týchž skutků plodí neřest. Z toho vyplývají zvrácené náklonnosti, které zatemňují svědomí a zkreslují konkrétní hodnocení dobra a zla. Takovým způsobem má hřích tendenci se šířit a upevňovat, ale nemůže zničit až do základů mravní smysl. 401
1768

1866 Neřesti mohou být seřazeny souběžně se ctnostmi, jejichž jsou opakem, nebo mohou být spojeny s *hlavními hříchy*, které křesťanská zkušenost rozlišuje podle Jana Kas- 2539
2268

⁹⁵ Srov. Mk 3,5-6; Lk 16,19-31.

⁹⁶ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Reconciliatio et paenitentia*, 17.

⁹⁷ Sv. Augustin, *In epistolam Johannis ad Parthos tractatus*, 1,6.

⁹⁸ Srov. Mt 12,32; Lk 12,10.

⁹⁹ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Dominum et Vivificantem*, 46.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

siána a svatého Řehoře Velikého.¹⁰⁰ Nazývají se hlavní, protože plodí jiné hříchy, jiné neřesti. Jsou to: pýcha, lakomství, závist, hněv, smilstvo, nestřídmost, lenost nebo zahálčivost.

1867 Katechetická tradice také připomíná, že existují „*hříchy do nebe volající*“. Volají k nebi: krev Ábela;¹⁰¹ sodomský hřích;¹⁰² nárek utiskovaného lidu v Egyptě;¹⁰³ nárek cizince, vdovy a sirotka;¹⁰⁴ nespravedlnost vůči zaměstnanci (najaté osobě).¹⁰⁵

1868 Hřích je osobní skutek. Kromě toho máme odpovědnost za hříchy, které spáchali jiní, když *při nich spolupracujeme*:

- když se na nich přímo a dobrovolně podílíme;
- když je nařídíme, když k nim radíme, když je chválíme nebo schvalujeme;
- když je neoznámíme nebo jim nezabráníme, jsme-li povinni to učinit;
- když chráníme ty, kteří páchají zlo.

1736

1869 Tak hřích dělá z lidí spoluviníky druhých a působí, že mezi nimi vládne žádostivost, násilí a nespravedlnost. Hříchy vedou ke vzniku společenských poměrů a institucí, které jsou v protikladu k Boží dobrotě. „Struktury hříchu“ jsou výrazem a důsledkem osobních hříchů. Přivádějí své oběti k tomu, aby samy páchaly zlo. V analogickém smyslu vytvářejí „sociální hřích“.¹⁰⁶

408

1887

Souhrn

1870 „*Bůh totiž dopustil, že všichni upadli do neposlušnosti, aby všem prokázal milosrdenství*“ (Řím 11,32).

Bohu neposlušností, která je protikladem Kristovy poslušnosti.

1873 *Kořen všech hříchů je v lidském srdci. Druhy hříchů a jejich závažnost se měří hlavně podle jejich předmětu.*

1874 *Spáchat smrtelný hřích znamená volit úmyslně, to je vědomě a dobrovolně, skutek, který je ve vážném protikladu k Božímu zákonu a poslednímu cíli člověka. Smrtelný hřích v nás ničí lásku, bez níž je nemožná věčná blaženost. Když hříšník tohoto hříchu nelituje, odsuzuje se k věčné smrti.*

1875 *Všední hřích představuje mravní nepořádek, lze ho napravit láskou, kterou v nás tento hřích nechává „naživu“.*

¹⁰⁰ Srov. sv. Řehoř Veliký, *Moralia in Job*, 31,45: PL 76, 621A.

¹⁰¹ Srov. Gn 4,10.

¹⁰² Srov. Gn 18,20; 19,13.

¹⁰³ Srov. Ex 3,7-10.

¹⁰⁴ Srov. Ex 22,20-22.

¹⁰⁵ Srov. Dt 24,14-15; Jak 5,4.

¹⁰⁶ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Reconciliatio et poenitentia*, 16.

¹⁰⁷ Sv. Augustin, *Contra Faustum manichaeum*, 22,27: PL 42, 418; sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II, 71,6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (1) Důstojnost člověka

1876 *Opakování hříchů, i všedních, plodí neřesti, mezi něž jsou zahrnuty i hlavní hříchy.*

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (2) Lidské společenství

DRUHÁ KAPITOLA

LIDSKÉ SPOLEČENSTVÍ

1877 Lidstvo je povoláno, aby učinilo zjevným obraz Boha a aby samo bylo přeměněno k obrazu jednorozeného Syna Otce. Toto povolání má osobní rysy, protože každý je povolán, aby vstoupil do božské blaženosti; ale zároveň se týká i lidského společenství jako celku.

355

1. ČLÁNEK

OSOBA A SPOLEČNOST

I. Společenský ráz lidského povolání

1878 Všichni lidé jsou povoláni k témuž cíli, kterým je sám Bůh. Existuje jistá podobnost mezi spojením božských Osob a bratrstvím, které lidé mají mezi sebou vytvářet v pravdě a lásce.¹ Láska k bližnímu je neoddělitelná od lásky k Bohu.

1702

1879 Lidská osoba potřebuje společenský život, který není pro člověka jen něco přidaného, nýbrž je to požadavek jeho přirozenosti. Člověk rozvíjí své možnosti stykem s ostatními, vzájemnými službami a rozhovorem s bratřími, a tak odpovídá na své povolání.²

1936

1880 *Společnost* je souhrn osob organicky spojených jednotícím principem, který každou z nich přesahuje. Společnost, jako shromáždění viditelné a zároveň duchovní, trvá v čase: je dědičkou minulosti a připravuje budoucnost. Díky ní se každý člověk stává „dědicem“ a dostává „hřivny“, které obohacují jeho osobnost a které mají přinášet plody.³ Právem má být každý oddán společenství, k němuž přísluší, a má si vážit představitelů pověřených starat se o obecné dobro.

771

1881 Každé společenství se definuje na základě svého cíle, a proto musí zachovávat svá zvláštní pravidla; přitom však „lidská osoba je a musí být počátkem, nositelem i cílem všech společenských institucí“.⁴

1929

1882 Určitá společenství, jako rodina a občanská společnost, která odpovídají bezprostředněji přirozenosti člověka, jsou pro něho nutná. Aby se podporovala účast co největšího počtu osob na společenském životě, je třeba povzbuzovat vznik sdružení a institucí „s hospodářskými, kulturními, sociálními, sportovními, rekreačními, živnostenskými a politickými cíli, a to jak v rámci [národního] společenství, tak na světové úrovni“.⁵ Taková „socializace“ vyjadřuje taktéž přirozený sklon lidských bytostí sdružovat se k dosažení cílů, které přesahují schopnosti jednotlivce, a rozvíjí osobní dary, zvláště ducha iniciativy a smysl pro odpovědnost, a napomáhá zajišťovat lidská práva.⁶

1913

¹ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 24.

² Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 25.

³ Srov. Lk 19,13.15.

⁴ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 25.

⁵ bl. Jan XXIII., encyklika *Mater et magistra*, 60.

⁶ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 25; Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 12.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (2) Lidské společenství

1883 Socializace přináší také nebezpečí. Příliš pronikavý zásah státu může ohrožovat svobodu a osobní iniciativu. Církev vypracovala zásadu nazývanou „*subsidiarita*“. Podle této zásady „nadřazená společnost nesmí zasahovat do vnitřního života podřízené společnosti tím, že by ji oloupila o její pravomoci. Má ji nanejvýš podporovat a pomáhat jí k tomu, aby sladila své jednání s jednáním ostatních společenských sil s ohledem na obecné blaho“.⁷

2431

1884 Bůh si nechtěl vyhradit výkon všech mocí jen pro sebe. Přiděluje každému tvoru takovou roli, kterou je s to vykonávat podle schopností vlastních jeho přirozenosti. Tento způsob vlády má být napodobován ve společenském životě. Boží počínání při řízení světa, které svědčí o jeho velmi hluboké úctě k lidské svobodě, by mělo inspirovat moudrost těch, kteří vládou lidským společenstvím. Mají si totiž počínat jako služebníci Boží prozřetelnosti.

307

302

1885 Zásada subsidiarity odporuje všem formám kolektivismu. Klade meze státním zásahům. Zaměřuje se na sladění vztahů mezi jednotlivci a společností. Směřuje k nastolení opravdového mezinárodního řádu.

II. Obrácení a společnost

1886 Společnost je nezbytná k uskutečnění lidského povolání. K dosažení tohoto cíle je nutno respektovat správnou stupnici hodnot, která by stavěla „vnitřní a duchovní stránky nad hmotné a pudové“.⁸

1779

„Na lidské soužití je nutno se dívat především jako na skutečnost duchovního řádu. Je totiž výměnou poznatků ve světle pravdy, výkonem práv a plněním povinností; úsilím o mravní dobro a společnou, ušlechtilou radost z krásy ve všech jejích oprávněných projevech; trvalou ochotou sdílet jedni druhým to nejlepší ze sebe; společnou dychtivostí po duchovním obohacení. Takové hodnoty mají oživovat a usměrňovat kulturní činnost, hospodářský život, společenské zřízení, hnutí a politické režimy, zákonodárství a všechny jiné výrazy společenského života v jeho neustálém vývoji.“⁹

2500

1887 Zamění-li se prostředek za cíl,¹⁰ vede to k tomu, že je hodnota cíle přisouzena tomu, co je pouze prostředkem k dosažení cíle. Tato záměna stejně jako tendence považovat osoby za pouhé prostředky k nějakému cíli vedou ke vzniku nespravedlivých struktur, které „ztěžují křesťanské chování v souladu s příkázáními božského Zákonodárce a často je prakticky znemožňují“.¹¹

909

1869

1888 Je tedy třeba burcovat duchovní i mravní schopnosti lidí a požadovat jejich stálé *vnitřní obrácení*, aby bylo dosaženo společenských změn, které lidem opravdu slouží. Přednost, která se dává obrácení, však nejen nevylučuje, ale naopak ukládá povinnost postarat se o vhodnou nápravu institucí a životních podmínek, kdykoliv svádějí k hříchu, tak aby se přizpůsobily zásadám spravedlnosti a podporovaly dobro, místo aby mu překážely.¹²

407
1430

1889 Bez pomoci milosti by lidé neuměli „rozpoznat úzkou stezku mezi zbabělostí, která vede ke zlu, a násilím, které si sice namlouvá, že proti zlu bojuje, ve skutečnosti je však zhoršuje“.¹³ Ta úzká stezka je cesta lásky k Bohu a k bližnímu. Lásky je největším sociálním příkazáním. Respektuje druhé i jejich práva. Vyžaduje, aby se jednalo spravedlivě, a

1825

⁷ Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 48; srov. Pius XI., encyklika *Quadragesimo anno*.

⁸ Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 36.

⁹ bl. Jan XXIII., encyklika *Pacem in terris*, 35.

¹⁰ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 41.

¹¹ Pius XII., promluva 1. června 1941.

¹² Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 36.

¹³ Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 25.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (2) Lidské společenství

jen ona nás k tomu uschopňuje. Láska je podnětnou silou života, který se dává: „Kdo si bude hledět život zachránit, ztratí ho, a kdo by ho ztratil, zachová ho“ (Lk 17,33).

Souhrn

1890 *Existuje jistá podobnost mezi spojením božských Osob a mezi bratrstvím, které mají lidé mezi sebou nastolit.*

tá společenství, jako rodina a občanská společnost, odpovídají bezprostředněji lidské přirozenosti.

1892 *„Lidská osoba je a musí být počátkem, nositelem i cílem všech společenských institucí.“¹⁴*

1894 *Podle zásady subsidiarity nesmí ani stát, ani větší společnosti přebírat iniciativu a zodpovědnost osob a menších nižších společenských útvarů.*

1895 *Společnost má usnadňovat uskutečňování ctností, a nikoli mu překážet. Je třeba, aby se k tomu podněcovala správnou stupnicí hodnot.*

1896 *Tam, kde hřích převrací společenské ovzduší, je třeba burcovat k obrácení srdcí a k přijetí Boží milosti. Láska pobízí ke správným reformám. Otázky společenského života se nedají řešit bez evangelia.¹⁵*

2. ČLÁNEK

ÚČAST NA SPOLEČENSKÉM ŽIVOTĚ

I. Autorita

1897 „Soužití mezi lidskými bytostmi nemůže být uspořádané a plodné, není-li v něm právoplatná autorita, která zajišťuje pořádek a stará se dostatečným způsobem o společné dobro.“¹⁶

„Autoritou“ nazýváme vlastnost, jejíž mocí osoby nebo instituce vyhlášují zákony, dávají lidem rozkazy a očekávají od nich, že je budou poslouchat.

1898 Každá lidská společnost potřebuje nějakou autoritu, která ji řídí.¹⁷ Taková autorita má svůj základ v lidské přirozenosti. Je nezbytná k jednotě občanské společnosti. Jejím úkolem je všemožně zabezpečovat obecné blaho společnosti.

1899 Autorita, jakou požaduje mravní řád, pochází od Boha: „Každý se má podřídit vyšší moci, která vládne, neboť není moci, která by nepocházela od Boha. Ty, které jsou, od Boha jsou zřízeny. Když se tedy někdo staví proti (vládnoucí) moci, staví se proti řádu, který dal Bůh. Kdo se tomu vzpírá, sám na sebe svolává odsouzení“ (Řím 13,1-2).¹⁸

2235

2238

¹⁴ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 25.

¹⁵ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 3.

¹⁶ bl. Jan XXIII., encyklika *Pacem in terris*, 46.

¹⁷ Srov. Lev XIII., encyklika *Immortale Dei*; také encyklika *Diuturnum illud*.

¹⁸ Srov. 1 Petr 2,13-17.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (2) Lidské společenství

1900 Povinná poslušnost všem ukládá, aby si patřičně vážili autority a prokazovali jí úctu, která ji patří, a vděčnost a přívětivost, podle zásluh, i těm osobám, které vykonávají její úřad.

Svatému papeži Klementu Římskému vděčíme za nejstarší církevní modlitbu za politické a vládní představitele¹⁹:

2240

„Pane, dej jim zdraví, pokoj, svornost a vytrvalost, aby mohli bez překážky vykonávat svrchovanou moc, kterou jsi jim udělil. Ty, Pane, nebeský králi věků, dáváš lidským synům slávu, čest a moc nad zemí. Proto řiď, Pane, jejich rozhodování, aby konali, co je dobré a co je ti milé; kéž tak mohou vykonávat moc, kterou jsi jim udělil, zbožně, pokojně a ušlechtilé, aby byli hodni tvého milosrdenství.“²⁰

1901 Jestliže autorita odkazuje na řád stanovený Bohem, „je určení způsobu vlády a výběr vedoucích činitelů ponechán svobodné volbě občanů“.²¹

Rozmanitost politických režimů je mravně přípustná, jen když tyto režimy přispívají k oprávněnému dobru společnosti, která je přijímá za vlastní. Režimy, jejichž povaha odporuje přirozenému zákonu, veřejnému pořádku a základním právům osob, nemohou usku-
tečňovat společné dobro národů, jimž se vnutíly.

2242

1902 Autorita neodvozuje svou mravní právoplatnost sama od sebe. Nemá jednat tyran-
sky, ale má pracovat pro společné dobro jako „mravní síla, která se opírá o svobodu a o vědomí odpovědnosti za přijaté povinnosti a úkoly“.²²

1930

„Lidské zákonodárství nabývá charakter zákona pouze v té míře, v jaké se shoduje se zdravým rozumem; z toho je zřejmé, že odvozuje svou moc z věčného zákona. V té míře, v jaké by se vzdálilo od rozumu, by se mělo prohlásit za nespravedlivé, protože by nesplňovalo pojem zákona: byl by to spíše jistý způsob násilí.“²³

1951

1903 Autorita je vykonávána právoplatně jen tehdy, jestliže usiluje o obecné dobro dané skupiny a jestliže používá k dosažení tohoto dobra mravně dovolených prostředků. Sta-
ne-li se, že vládcové vydají nespravedlivé zákony nebo učiní opatření protívící se mravnímu řádu, nejsou taková nařízení pro svědomí závazná. „V takovém případě autorita přestává být sama sebou a zvrhává se ve zvlí.“²⁴

2242

1904 „Je lépe, je-li když každá moc je vyrovnávána jinými úřady a oblastmi kompetence, které nepřekračují své zákonné hranice. Je to princip právního státu, v němž vládne zákon, a nikoli lidská svévole.“²⁵

II. Obecné blaho

1905 V souladu se společenskou přirozeností člověka má dobro každého jednotlivce nutně vztah k obecnému blahu. Obecné blaho tedy nemůže být definováno, leč ve vztahu k lidské osobě:

801

1881

„Nežijte osamoceni, uzavření do sebe, jako byste už byli utvrzeni ve spravedlnosti; naopak společně se, abyste hledali to, co napomáhá k blahu všech.“²⁶

1906 Obecným blahem se má rozumět „souhrn podmínek společenského života, které jak skupinám, tak jednotlivým členům dovolují úplnější a snazší dosažení vlastní dokona-

¹⁹ Srov. 1 Tim 2,1-2.

²⁰ Sv. Klement Římský, *Epistula ad Corinthios*, 61,1-2.

²¹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 74.

²² 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 74.

²³ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II, 93, 3, ad 2.

²⁴ bl. Jan XXIII., encyklika *Pacem in terris*, 51.

²⁵ Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 44.

²⁶ List Barnabášův, 4,10.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (2) Lidské společenství

losti“.²⁷ Obecné blaho se týká života všech. Od každého jednotlivce a mnohem více od těch, kteří vykonávají vedoucí funkci (autoritu), vyžaduje rozvážnost. Obsahuje *tři podstatné prvky*:

1907 Na prvním místě předpokládá *respektování osoby* jako takové. Ve jménu obecného blaha je veřejná moc zavázána respektovat základní a nezadatelná práva lidské osoby. Společnost je povinna dovolit každému svému členu uskutečnit své vlastní povolání. Obecné blaho spočívá zvláště v podmínkách pro uplatňování přirozených svobod, které jsou nezbytné pro plný rozvoj lidského povolání: tedy v právu „na jednání podle správných příkazů svého svědomí, na ochranu soukromého života a na spravedlivou svobodu i ve věcech náboženských“.²⁸ 1929 2106

1908 Na druhém místě obecné blaho vyžaduje *společenský blahobyt a rozvoj* skupiny samé. Rozvoj je souhrnem všech sociálních povinností. Jistě, vládní moc musí rozhodovat ve jménu obecného blaha mezi různými jednotlivými zájmy. Musí však každému zpřístupnit to, co tento jedinec potřebuje, aby mohl vést opravdu lidský život: potravu, oblečení, zdraví, práci, výchovu a kulturu, pravdivou informaci, právo založit si rodinu, atd.²⁹ 2441

1909 Obecné blaho zahrnuje konečně *mír*, to znamená stálost a bezpečnost spravedlivého řádu. Předpokládá tedy, že veřejná moc zaručuje čestnými prostředky *bezpečnost* společnosti i jejích členů. Ta je základem práva na oprávněnou osobní i kolektivní obranu. 2304 2310

1910 Jestliže každé lidské společenství je nositelem obecného blaha, které mu dovoluje být tím, za co se považuje, nachází své nejplnější uskutečnění v *politickém společenství*. Úkolem státu je hájit a podporovat obecné blaho občanské společnosti, občanů a jejich sdružení. 2244

1911 Vzájemná závislost lidí se zvětšuje. Krok za krokem se rozšiřuje na celou zemi. Jednota lidské rodiny, která shromažďuje bytosti mající stejnou přirozenou důstojnost, zahrnuje *celosvětové obecné blaho*. To vyžaduje takovou organizaci společenství národů, aby umožňovala „starat se o uspokojování různých potřeb lidí jak v oblasti společenského života, do níž patří výživa, zdraví, výchova..., tak v některých zvláštních podmínkách, které mohou někde vzniknout..., mírnit útrapy uprchlíků... nebo i pomáhat vystěhovalcům a jejich rodinám“.³⁰ 2438

1912 Obecné blaho je vždy zaměřeno na rozvoj osob: „Uspořádání věcí má být podřízeno řádu osob, a ne naopak.“³¹ Takové uspořádání se zakládá na pravdě, buduje se ve spravedlnosti a je ožiováno láskou. 1881

III. Odpovědnost a participace (spoluúčast)

1913 Participace je dobrovolné a velkodušné zapojení osoby do sociálního dění. Je nutné, aby se všichni – každý podle místa, které zaujímá, a úlohy, kterou zastává – podíleli na vzestupu obecného blaha. Tato povinnost je zakořeněna v důstojnosti lidské osoby.

1914 Participace se uskutečňuje především tím, že se člověk stará o ty oblasti, v nichž na sebe bere *osobní zodpovědnost*: skrze péči, s níž se věnuje výchově vlastní rodiny, skrze svědomitost, s níž koná svou práci, se podílí na blahu druhých i společnosti.³² 1734

2239

²⁷ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 26; srov. 74.

²⁸ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 26.

²⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 26.

³⁰ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 84.

³¹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 26.

³² Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 43.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (2) Lidské společenství

1915 Občané se mají, pokud je to možné, činně účastnit *veřejného života*. Způsoby takové účasti mohou být v různých zemích a v různých kulturách různé. „Zaslouží chválu, jak některé národy umožňují co největší části občanů podíl na řízení veřejných záležitostí v opravdové svobodě.“³³

1916 Participace všech na uskutečňování obecného blaha vyžaduje, jako každá mravní povinnost, neustále obnovované *obrácení* společenských spolučinitelů. Podvod a jiná obcházení, jimiž se někteří vyhýbají zákonným omezením a sociálním povinnostem, je třeba rozhodně odsoudit, protože jsou neslučitelné s požadavky spravedlnosti. Je třeba se podporovat instituce, které slouží ke zlepšení životních podmínek lidí.³⁴

1888

2409

1917 Je povinností těch, kteří vykonávají vládní funkce, aby upevňovali hodnoty, které budí důvěru členů skupiny a podněcují je, aby se dali do služby svým bližním. Spoluúčasť na životě společnosti začíná od výchovy a vzdělání. „Právem můžeme předpokládat, že budoucnost lidstva je v rukou těch, kteří jsou schopni předat budoucím generacím důvody k životu a naději.“³⁵

1818

Souhrn

1918 „Každý se má podřídit vyšší moci, která vládne, neboť není moci, která by nepocházela od Boha. Ty, které jsou, od Boha jsou zřízeny“ (Řím 13,1).

1919 Každé lidské společenství potřebuje autoritu (vládní moc), aby se uchovalo a rozvíjelo.

1920 „Stát a veřejná moc mají svůj základ v lidské přirozenosti, a proto patří k Bohem stanovenému řádu.“³⁶

1921 Autorita je vykonávána právoplatným způsobem, jestliže se věnuje uskutečňování obecného blaha společnosti. K jeho dosažení musí užívat prostředky mravně přijatelné.

1922 Rozmanitost politických zřízení je oprávněná, pod podmínkou, že přispívají k blahu společnosti.

1923 Politická autorita má být vykonávána v mezích mravního řádu a má zaručovat podmínky pro uplatňování svobody.

1924 Obecné blaho je „souhrn podmínek společenského života, které jak skupinám, tak jednotlivým členům dovolují úplnější a snazší dosažení vlastní dokonalosti“.³⁷

1925 Obecné blaho obsahuje tři podstatné prvky: respektování a rozvíjení základních práv osoby; blahobyt a rozvoj duchovních i časných dober společnosti; pokoj a bezpečnost skupiny i jejích členů.

1926 Důstojnost lidské osoby zahrnuje úsilí o obecné blaho. Každý má povinnost starat se o zakládání a podporování institucí, které zlepšují životní podmínky lidí, a má je podporovat.

1927 Úkolem státu je obhajovat a podporovat obecné blaho občanské společnosti. Obecné blaho celé lidské rodiny vyžaduje organizaci mezinárodní společnosti.

³³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 31.

³⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 30.

³⁵ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 31.

³⁶ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 74.

³⁷ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 26.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (2) Lidské společenství

3. ČLÁNEK

SOCIÁLNÍ SPRAVEDLNOST

1928 Společnost zajišťuje sociální spravedlnost, když vytváří podmínky, které umožňují sdružením i jednotlivcům dosahovat toho, nač mají právo podle své přirozenosti a svého povolání. Sociální spravedlnost je spojena s obecným blahem a výkonem vládní moci.

2832

I. Respektování lidské osoby

1929 Nelze dosáhnout sociální spravedlnosti, jestliže není respektována transcendentní důstojnost člověka. Osoba je poslední cíle společnosti a společnost je k ní zaměřena.

1881

„Stvořitel nám svěřil obranu a rozvíjení důstojnosti lidské osoby; mužové a ženy jsou za všech podmínek v dějinách za tuto důstojnost přísně odpovědní a jsou jejími dlužníky.“³⁸

1930 Respektování lidské osoby předpokládá respektování práv, která vyvěrají z její důstojnosti jakožto tvora. Tato práva jsou starší než společnost a jsou jí uložena. Jsou základem mravní oprávněnosti každé autority: společnost, která je znevažuje nebo je odmítá uznat ve svém pozitivním zákonodárství, podřívá vlastní mravní oprávněnost.³⁹ Chybí-li takové respektování, vládní moc se musí opírat o sílu nebo o násilí, aby si vynutila poslušnost svých poddaných. Je úkolem Církve připomínat tato práva lidem dobré vůle a rozlišovat je od protiprávních nebo falešných nároků.

1700

1902

1931 Respektování lidské osoby vychází z dodržování zásady: „Každý musí považovat bližního, nikoho nevyjímaje, za druhé „já“, a mít ohled především na jeho život a prostředky nutné k životu důstojnému člověka.“⁴⁰ Žádné zákonodárství není s to samo o sobě odstranit obavy, předsudky, pyšné a sobecké chování, které překážejí ve vytváření opravdu bratrské společenství. Podobná chování se překonává jen láskou, která vidí v každého člověku „bližního“, bratra.

2212

1825

1932 Povinnost stát se bližním druhých a činně jim sloužit se stává ještě naléhavější, když někdo v jakémkoliv ohledu trpí nouzí. „Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nepatrných bratrů, pro mne jste udělali“ (Mt 25,40).

2449

1933 Tutéž povinnost máme i k těm, kteří smýšlejí nebo jednají jinak než my. Kristovo učení jde tak daleko, že požaduje odpustit i urážky. Vztahuje příkázání lásky Nového zákona i na všechny nepřátele.⁴¹ Osvobození v duchu evangelia je neslučitelné se záští k nepříteli jako k osobě, ne však s nenávistí ke zlu, které nepřítel páchá.

2303

II. Rovnost a rozdíly mezi lidmi

1934 Všichni lidé, stvoření k obrazu jediného Boha a obdaření stejnou rozumovou duší, mají stejnou přirozenost a stejný původ. Vykoupení Kristovou obětí, jsou všichni povoláni k účasti na téže božské blaženosti: všichni tedy mají stejnou důstojnost.

225

1935 Rovnost mezi lidmi spočívá v podstatě v jejich osobní důstojnosti a v právech, která z ní vyplývají:

357

³⁸ Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, 47.

³⁹ Srov. bl. Jan XXIII., encyklika *Pacem in terris*, 65.

⁴⁰ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 27.

⁴¹ Srov. Mt 5,43-44.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (2) Lidské společenství

„Je třeba překonat a odstranit jakýkoliv druh sociální nebo kulturní diskriminace v základních právech člověka z důvodů pohlaví, rasy, barvy, společenského postavení, jazyka nebo náboženství, poněvadž odporuje Božímu záměru.“⁴²

1936 Když člověk přichází na svět, nemá k dispozici všechno, co potřebuje k rozvoji svého tělesného a duchovního života. Potřebuje druhé lidi. Projevují se rozdíly související s věkem, fyzickými schopnostmi, intelektuálními nebo mravními vlohami, s výhodami získanými stykem s jinými lidmi, s rozdělením bohatství.⁴³ „Hřivny“ nejsou rozděleny rovnoměrně.⁴⁴ 1879

1937 Takové rozdíly zapadají do plánu Boha, který chce, aby každý dostával od druhých, co potřebuje, a aby se ti, kteří mají zvláštní „hřivny“, dělili o jejich plody s těmi, kteří je potřebují. Rozdíly povzbuzují a často zavazují osoby k velkodušnosti, laskavosti a sdílení; vybízejí kultury k vzájemnému obohacování: 340
791
1202

„Nedávám všechny ctnosti každému stejně... Většinou je rozdělují tak, že jednomu dám tu, druhému jinou... Někomu dám zvláště lásku, jinému spravedlnost, jinému pokoru a někomu živou víru... A pokud se týká časných statků, věcí nutných k lidskému životu, ty jsem rozdělil mnohem nerovnoměrněji a nechtěl jsem, aby každý vlastnil všechno, co potřebuje, aby tak lidé měli příležitost prokazovat skutky lásky jeden druhému... Chtěl jsem, aby jeden měl za potřebí druhého a aby všichni byli mými služebníky při rozdělení milostí a darů, které dostali ode mne.“⁴⁵

1938 Existují také *nespravedlivé rozdíly*, které postihují milióny mužů i žen. Ty jsou v jasném rozporu s evangeliem: 2437

„Rovná důstojnost osob vyžaduje, aby se dospělo k lidštějším a spravedlivým životním podmínkám. Přílišné hospodářské a sociální nerovnosti mezi jednotlivými členy nebo národy jedné lidské rodiny působí pohoršení a odporují sociální spravedlnosti, slušnosti, důstojnosti lidské osoby i společenskému a mezinárodnímu míru.“⁴⁶ 2317

III. Lidská solidarita

1939 Zásada solidarity, označovaná také jménem „přátelství“ nebo „sociální láska“, je přímým požadavkem lidského a křesťanského bratrství.⁴⁷ 2213

„Dnes je velmi rozšířený omyl zapomínat na zákon lidské solidarity a lásky, předepsaný a uložený jak původním společenstvím a rovností rozumové přirozenosti vlastní všem lidem, ať patří ke kterémukoliv národu, tak obětí, kterou přinesl Ježíš Kristus na oltáři kříže nebeskému Otci za hříšné lidstvo.“⁴⁸ 360

1940 Solidarita se projevuje především v rozdělení majetku a odměně za práci. Předpokládá také úsilí o spravedlivější společenský řád, v němž by mohla být napětí lépe překonávána a rozpory snadněji řešeny vzájemnou dohodou. 2402

1941 Sociálně-hospodářské problémy lze rozřešit jen za pomoci všech forem solidarity: vzájemné solidarity mezi chudými, solidarity mezi bohatými a chudými, mezi dělníky, mezi zaměstnavateli a zaměstnanci v podniku, solidarity mezi národy a mezi lidmi. Mezinárodní solidarita je požadavek mravního řádu. Na ní závisí částečně světový mír. 2317

⁴² 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 29.

⁴³ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 29.

⁴⁴ Srov. Mt 25,14-30; Lk 19,11-27.

⁴⁵ Sv. Kateřina Sienská, *Dialogi*, 1,7.

⁴⁶ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 29.

⁴⁷ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, 38-40; také encyklika *Centesimus annus*, 10.

⁴⁸ Pius XII., encyklika *Summi pontificatus*.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (2) Lidské společenství

1942 Ctnost solidarity přesahuje oblast hmotných dober. Tím, že Církev šířila duchovní dobra víry, podporovala navíc rozvoj hmotného blahobytu, kterému často otevírala nové cesty. Tak se během staletí naplňovala slova Pána: „Nejprve tedy hledejte Boží království a jeho spravedlnost, a to všechno vám bude přidáno“ (Mt 6,33):

1887

2632

„Po dva tisíce let žije a mohutní v duši Církve vědomí, které pohánělo a ještě pohání až k hrdinství lásky mnichy obdělávající půdu, osvoboditele otroků, ošetřovatele nemocných a ty, kteří přinášejí víru, civilizaci, kulturu všem generacím a všem národům, aby vytvářeli takové společenské podmínky, které by všem umožňovaly život hodný člověka a křesťana.“⁴⁹

Souhrn

1943 Společnost zajišťuje společenskou spravedlnost tím, že vytváří podmínky, které umožňují sdružením a jednotlivcům dosáhnout toho, nač mají právo.

1944 Respektování lidské osoby vede k tomu, aby člověk považoval druhého za „sobě rovného“. To vyžaduje respektování základních lidských práv, která mají původ ve vnitřní důstojnosti člověka.

1945 Rovnost lidí má svůj základ v jejich osobní důstojnosti a v právech, která z ní vyplývají.

1946 Rozdíly mezi lidmi zapadají do plánu Boha, který chce, abychom se navzájem potřebovali. Mají pobízet k lásce.

1947 Stejná důstojnost lidských osob vyžaduje úsilí ke zmenšení přehnaných společenských a hospodářských nerovností.

1948 Solidarita je výrazně křesťanská ctnost. Ještě více než sdílení dober hmotných uskutečňuje sdílení dober duchovních.

⁴⁹ Pius XII., promluva 1. června 1941.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

TŘETÍ KAPITOLA
BOŽÍ SPÁSA: ZÁKON A MILOST

1949 Člověk povoláný k blaženosti, ale zraněný hříchem, má zapotřebí Boží spásy. Boží pomoc je mu poskytována v Kristu prostřednictvím zákona, který člověka řídí, a milosti, která ho posiluje:

„A tak, moji drazí, jako jste vždycky projevovali poslušnost, tak i teď pracujte s úzkostlivou bázni na tom, abyste došli spásy;... Vždyť i to, že chcete, i to, že pak jednáte, působí přece ve vás Bůh, abyste se mu mohli líbit (Fil 2,12-13).

1. ČLÁNEK
MRAVNÍ ZÁKON

1950 Mravní zákon je dílo Boží moudrosti. Lze jej definovat v biblickém smyslu jako otcovské poučování, jako výchovatské umění Boží. Předpisuje člověku cesty, pravidla chování, která vedou ke slíbené blaženosti; zakazuje cesty zla, které odvádějí od Boha a od jeho lásky. Je zároveň přísný ve svých příkázáních a laskavý ve svých příslibech.

53
1719

1951 Zákon je pravidlo chování vydané příslušnou autoritou vzhledem k obecnému blahu. Mravní zákon předpokládá rozumný řád stanovený mezi tvory mocí, moudrostí dobrotou Stvořitele pro jejich blaho a vzhledem k jejich cíli. Každý zákon nachází svou první i poslední pravdu ve věčném zákonu. Zákon je vyhlášován a stanoven rozumem jako účast na prozřetelnosti živého Boha, Stvořitele a Vykupitele všech. „Tento řád rozumu se nazývá zákon.“¹

295
306

„Člověk se jako jediný mezi živými bytostmi může chlubit, že byl hoden dostat zákon od Boha; živočich vybavený rozumem, schopný poznávat a rozlišovat, upraví své chování tím, že bude používat své svobody a svého rozumu v ochotné poslušnosti tomu, který mu vše svěříl.“²

301

1952 Způsoby, jakými se mravní zákon vyjadřuje, jsou rozmanité a všechny jsou mezi sebou navzájem sladěny: věčný zákon, zdroj všech zákonů v Bohu; přirozený zákon; zjevený zákon, který zahrnuje Starý zákon a Nový nebo evangelijní zákon; a konečně občanské a církevní zákony.

1953 Mravní zákon nachází svou plnost a svou jednotu v Kristu. Ježíš Kristus sám osobně je cesta k dokonalosti. Je cílem zákona, protože jen on učí Boží spravedlnosti a uděluje ji: „Vždyť cíl zákona je Kristus, aby (v něm) dostal ospravedlnění každý, kdo věří“ (Řím 10,4).

578

I. Přirozený mravní zákon

1954 Člověk se podílí na moudrosti a dobrotě Stvořitele, který mu uděluje schopnost ovládat své činy a schopnost zaměřovat se k pravdě a dobru. Přirozený zákon vyjadřuje

307
1776

¹ Lev XIII., encyklika *Libertas praestantissimum*; cituje sv. Tomáše Akvinského, *Summa theologiae*, I-II, 90,1.

² Tertulián, *Adversus Marcionem*, 2,4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

původní smysl pro mravnost, který dovoluje člověku rozumem rozlišovat, co je dobré a co je zlé, pravdu a lež:

„Přirozený zákon je vepsán a vtesán do duše každého jednotlivého člověka; je totiž lidským důvodem, který ukládá jednat dobře a zakazuje hříchy... Tento příkaz lidského rozumu by však nebyl s to mít sílu zákona, kdyby nebylo souhlasu a tlumočnicka mnohem vyššího než rozum, jemuž se musí podříditi náš duch i naše svoboda.“³

1955 Zákon „božský i přirozený“⁴ ukazuje člověku, jakou cestou má jít, aby konal dobro a dosáhl svého cíle. Přirozený zákon ukazuje první a podstatná závazná pravidla, která řídí mravní život. Jeho opěrným bodem je touha po Bohu, prameni a soudci všeho dobra, a podřízení se mu, a také smysl pro druhého jako sobě rovného. Jeho hlavní příkazy jsou vyjádřeny v Desateru. Tento zákon se nazývá přirozený ne ve vztahu k přirozenosti nerozumných bytostí, nýbrž proto, že rozum, který jej vyhláší, patří výlučně k lidské přirozenosti.

1787

396

2070

„Kde jsou tedy vepsána tato pravidla, ne-li v knize onoho světla, které se nazývá Pravda? V ní je zaznamenán každý spravedlivý zákon, z ní přechází přímo do srdce člověka, který koná spravedlnost – ne že by do něj přesídlil, ale zanechává v něm svůj otisk, tak jako pečeť, která přechází z prstenu do vosku, aniž by však opustila prsten.“⁵

„Přirozený zákon není nic jiného než světlo rozumu vlité do nás Bohem. Díky jemu poznáváme, co máme dělat a čemu je nutno se vyhnout. Toto světlo nebo tento zákon daroval Bůh lidským tvorům.“⁶

1956 Přirozený zákon, přítomný v srdci každého člověka a zakotvený v rozumu, je všeobecný ve svých příkazech a jeho závaznost se týká všech lidí. Vyjadřuje důstojnost osoby a klade základy jejich práv a jejich základních povinností.

2261

„Jistě existuje opravdový zákon: je to zdravý rozum; je ve shodě s přirozeností a najde se u všech lidí; je neměnný a věčný; jeho příkazy volají k povinnosti, jeho zákazy chrání před chybou. Je zločin nahradit jej opačným zákonem; je zakázáno nejednat podle, byť jen jediného, jeho nařízení; a pak, žádný nemá možnost jej zcela zrušit.“⁷

1957 Zachovávaní přirozeného zákona je velmi rozmanité; může vyžadovat přizpůsobení nejrůznějším životním podmínkám podle míst, dob a okolností. Nicméně přirozený zákon v různosti kultur zůstává jako pravidlo, které pojí lidi mezi sebou a ukládá jim, přes nevyhnutelné rozdíly, společné zásady.

1958 Přirozený zákon je *neměnný*⁸ a stálý v průběhu dějinných proměn; v záplavě představ a obyčejů zůstává nezměněn a podporuje pokrok. Pravidla, která jej vyjadřují, zůstávají ve své podstatě stále platná. I když se popírají jeho zásady, přesto jej nelze zničit ani vyrvat z lidského srdce. Stále znovu povstává v životě jednotlivců i společností.

2072

„Tvůj zákon, Pane, jistě trestá krádež, zákon vepsaný do lidských srdcí, který ani lidská zloba nemůže zničit.“⁹

1959 Jako velmi dobré dílo Stvořitele poskytuje přirozený zákon pevné základy, na nichž může člověk vybudovat mravní zásady, které ho povedou při jeho rozhodování. Poskytuje také nezbytný mravní základ k vybudování lidské společnosti. Poskytuje konečně nezbytný základ pro občanský zákon, který na něj navazuje jak úvahou, která vyvozuje důsledky ze zásad přirozeného zákona, tak i dodatky pozitivního a právního rázu.

1879

³ Lev XIII., encyklika *Libertas praestantissimum*.

⁴ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 89.

⁵ Sv. Augustin, *De Trinitate*, 14,15,21.

⁶ Sv. Tomáš Akvinský, *Collationes in decem preceptis*, 1.

⁷ Cicero, *De re publica* (O státu), 3,22,33.

⁸ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 10.

⁹ Sv. Augustin, *Confessiones* (Vyznání), 2,4,9.

2071

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

1960 Příkazy přirozeného zákona nevnímají všichni lidé jasně a bezprostředně. V současné situaci má hříšné lidstvo zapotřebí milosti a zjevení, aby mohli „všichni a bez obtíží, s pevnou jistotou a bez jakéhokoliv přímísení omylu“¹⁰ poznat náboženské a mravní pravdy. Přirozený zákon poskytuje zjevenému zákonu a milosti půdu připravenou Bohem a v plném souladu s dílem Ducha svatého. 37

II. Starý zákon

1961 Bůh, náš Stvořitel a Pán, si vyvolil Izraele jako svůj lid a zjevil mu svůj Zákon a tak připravoval Kristův příchod. Mojžíšův zákon obsahuje mnoho pravd, které jsou pro rozum přirozeně přístupné. Ty jsou ve Smlouvě spásy prohlášeny a potvrzeny ve své pravosti. 62

1962 Starý zákon je prvním stupněm zjeveného zákona. Jeho mravní předpisy shrnuje Desatero Božích přikázání. Přikázání Desatera kladou základy povolání člověka, stvořeného k Božímu obrazu; zakazují, co odporuje lásce k Bohu a bližnímu, a předpisují, co je pro ni podstatné. Desatero je světlo poskytnuté svědomí každého člověka, aby mu zjevovalo Boží hlas i Boží cesty a chránilo ho proti zlu: 2058

„Bůh napsal na desky zákona to, co lidé nedokázali číst ve svých srdcích.“¹¹

1963 Podle křesťanské Tradice svatý,¹² duchovní¹³ a dobrý¹⁴ Zákon je ještě nedokonalý. Jako vychovatel¹⁵ ukazuje, co se má dělat, ale sám ze sebe nedává sílu a milost Ducha k plnění. Kvůli hříchu, který nemůže sejmout, zůstává zákonem otroctví. Podle svatého Pavla má poslání pranýřovat a *ukazovat hřích*, který vytváří v lidském srdci „zákon žádostivosti“. ¹⁶ Přesto zůstává tento Zákon prvním úsekem na cestě ke Království. Připravuje a disponuje vyvolený lid a každého křesťana k obrácení a k víře v Boha Spasitele. Poskytuje učení, které zůstává navždy Božím slovem. 1610
2542
2515

1964 Starý zákon je *přípravou na evangelium*. „Zákon je proroctvím a pedagogikou budoucích skutečností.“¹⁷ Ohlašuje dílo osvobození od hříchu, které se naplní v Kristu, a poskytuje Novému zákonu obrazy, „typy“, symboly k vyjádření života podle Ducha. Zákon je konečně doplněn učením knih moudrosti a proroky, kteří jej zaměřují na Novou smlouvu a nebeské království. 122
128

„Za vlády Starého zákona byly duše plné lásky a milosti Ducha svatého, které očekávaly především splnění duchovních a věčných příslibů. Z tohoto hlediska patřily k Novému zákonu. Naopak i v Novém zákoně jsou lidé tělesní, kteří ještě nedosáhli dokonalosti Nového zákona a které je nutno přimět k ctnostnému jednání strachem z trestu nebo příslibem časných dober. Avšak Starý zákon, i když dával přikázání lásky, nebyl s to poskytnout Ducha svatého, skrze něhož Boží láska „je nám vylita do srdce“ (Řím 5,5).“¹⁸ 1828

III. Nový zákon neboli evangelijní zákon

1965 Nový zákon neboli zákon evangelia je zde na zemi dokonalostí božského, přirozeného a zjeveného zákona. Je dílem Kristovým a je vyjádřen především v horském kázání; je také dílem Ducha svatého a skrze něho se stává vnitřním zákonem lásky: „S Izraele- 459, 581

715

¹⁰ Pius XII., encyklika *Humani generis*: DS 3876.

¹¹ Sv. Augustin, *Enarratio in Psalmos*, 57,1.

¹² Srov. Řím 7,12.

¹³ Srov. Řím 7,14.

¹⁴ Srov. Řím 7,16.

¹⁵ Srov. Gal 3,24.

¹⁶ Srov. Řím 7.

¹⁷ Sv. Irenej, *Adversus haereses*, 4,15,1.

¹⁸ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II, 107, 1 ad 2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

vým domem... uzavřu smlouvu novou... Svoje zákony jim vložím do mysli, do srdce jim je napíšu. Budu jejich Bohem a oni budou mým lidem!“ (Žid 8,8.10).¹⁹

1966 Nový zákon je *milost Ducha svatého*, daná věřícím skrze víru v Krista. Působí prostřednictvím lásky, používá horského kázání Pána, aby nás učil, co se má dělat, a svátostí, aby nám uděloval milost to plnit.

1999

„Kdo bude chtít rozjímat se zbožností a pronikavostí o kázání našeho Pána, proneseném na hoře, jak je čteme v evangeliu svatého Matouše, nepochybně v něm najde dokonalý dokument křesťanského života... Toto kázání totiž zahrnuje všechna zvláštní pravidla křesťanského jednání.“²⁰

1967 Evangelijní zákon „naplňuje“,²¹ zjemňuje, překonává a přivádí k dokonalosti Starý zákon. V „blahoslavenstvích“ *naplňuje Boží přísliby* tím, že je povyšuje a zaměřuje k „nebeskému království“. Obrací se k těm, kteří jsou ochotni s vírou přijmout tuto novou naději: jsou to chudí, pokorní, zarmoucení, čistí srdcem, pronásledovaní pro Krista, a tak jim vytýčuje překvapivé cesty království.

577

1968 Evangelijní zákon *naplňuje přikázání* Zákona. Pánovo kázání na hoře vůbec neruší nebo neoslabuje mravní hodnotu příkazů Starého zákona, ale odhaluje jejich skryté možnosti a dává vyrůst novým požadavkům: zjevuje celou jejich božskou i lidskou pravdu. Nepřidává nová, vnější přikázání, nýbrž jeho obnova jde až ke kořeni jednání, k srdci, kde člověk volí mezi čistým a nečistým,²² kde se utváří víra, naděje a láska a s nimi ostatní ctnosti. Evangelium tak přivádí Zákon k jeho plnosti napodobováním dokonalosti nebeského Otce,²³ odpouštěním nepřátelům a modlitbou za pronásledovatele podle příkladu Boží velkomyslnosti.²⁴

129

582

1969 Nový zákon koná *skutky zbožnosti*: almužnu, modlitbu a půst a zaměřuje je k „Otcí, který vidí i to, co je skryté“, a ne, aby se „ukazovali lidem“. Modlitba Nového zákona je „Otče náš“.²⁶

1434, 2095

1970 Evangelijní zákon zahrnuje rozhodnou volbu mezi „dvěma cestami“²⁷ a vyžaduje uskutečňování slov Páně v praxi,²⁸ to je shrnuto do „zlatého pravidla“: „Co tedy chcete, aby lidé dělali vám, to všechno i vy dělejte jim; neboť v tom je celý Zákon i Proroci“ (Mt 7,12).²⁹

1696

1789

Celý evangelijní zákon je obsažen v „*novém přikázání*“ Ježíšově (Jan 13,34), abychom se navzájem milovali, jak on miloval nás.³⁰

1823

1971 K Pánovu kázání na hoře je vhodné přidat *morální katechezi* obsaženou v *učení apoštolů*.³¹ Tato nauka předává dále učení Pána s pravomocí apoštolů, a to zvláště ve výkladu ctností, které vyplývají z víry v Krista a které oživuje láska, hlavní dar Ducha svatého. „Láska ať je bez přetvářky... V bratrské lásce se navzájem mějte srdečně rádi..., v naději se radujte, v soužení buďte trpěliví, v modlitbě vytrvalí. S věřícími se podílejte na jejich životních potřebách, ochotně poskytněte pohostinství“ (Řím 12,9-13). Tato katecheze nás učí posuzovat případy svědomí ve světle našeho vztahu ke Kristu a k Církvi.³²

1789

¹⁹ Srov. Jer 31,31-34.²⁰ Sv. Augustin, *De sermone Domini in monte*, 1,1: PL 34, 1229-1231.²¹ Srov. Mt 5,17-19.²² Srov. Mt 15,18-19.²³ Srov. Mt 5,48.²⁴ Srov. Mt 5,44.²⁵ Srov. Mt 6,1-6; 16-18.²⁶ Srov. Mt 6,9-13.²⁷ Srov. Mt 7,13-14.²⁸ Srov. Mt 7,21-27.²⁹ Srov. Lk 6,31.³⁰ Srov. Jan 15,12.³¹ Srov. Řím 12-15; 1 Kor 12-13; Kol 3-4; Ef 4-5; atd.³² Srov. Řím 14; 1 Kor 5-10.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

1972 Nový zákon se nazývá *zákonem lásky*, protože ukládá jednat spíše z lásky, kterou vlévá Duch svatý, než pod tlakem strachu; *zákonem milosti*, protože uděluje prostřednictvím víry a svátostí sílu milosti k jednání; *zákonem svobody*,³³ protože nás osvobozuje od dodržování obřadních a právních předpisů Starého zákona, vede nás k tomu, abychom jednali spontánně z podnětu lásky, a konečně nám dává přejít z postavení služebníka, „protože služebník neví, co dělá jeho pán“, do postavení přátel Kristových, „protože vám jsem oznámil všechno, co jsem slyšel od svého Otce“ (Jan 15,15), a dokonce do postavení syna dědice.³⁴

782

1828

1973 Nový zákon obsahuje vedle příkazů také *evangelijní rady*. Tradiční rozlišení mezi Božími příkázáními a evangelijními radami se zakládá na vztahu k lásce, která je dokonalostí křesťanského života. Příkázání jsou určena k tomu, aby odstraňovala, co je neslučitelné s láskou. Rady se zaměřují k odstranění toho, co by mohlo překážet lásce v jejím růstu, i když to není s ní v rozporu.³⁵

2053

915

1974 Evangelijní rady vyjadřují živou plnost lásky, která je vždy nespokojená s tím, že nedává víc. Svědčí o jejím vzletu a povzbuzují naši duchovní ochotu. Dokonalost Nového zákona spočívá podstatně v příkázáních lásky k Bohu a k bližnímu. Rady vytyčují přímější cesty a rychlejší prostředky; mají se uskutečňovat v souladu s povoláním každého jednotlivce:

2013

„Bůh nechce, aby všichni zachovávali všechny rady, nýbrž jen ty, které jsou pro ně vhodné, podle rozmanitosti osob, časů, příležitostí a sil, tak jak to požaduje láska; protože je to ona, která jako královna všech ctností, všech příkázání, všech rad, krátce celého zákona a veškerého jednání přiděluje všem, mužům i ženám, postavení, řád, čas a hodnotu.“³⁶

Souhrn

1975 Podle Písma je zákon otcovské poučování Boha, který předpisuje člověku cesty, jež vedou k přislíbené blaženosti, a zakazuje cesty zla.

1976 „Zákon je jakýsi řád rozumu vzhledem k obecnému blahu, vyhlášený tím, kdo má na starosti péči o nějaké společenství.“³⁷

1977 Kristus je cílem zákona.³⁸ Jen On učí Boží spravedlnosti a uděluje ji.

1978 Přirozený zákon je účastí člověka, učiněného k obrazu svého Stvořitele, na Boží moudrosti a dobrotě. Vyjadřuje důstojnost lidské osoby a tvoří základ jejich práv a jejich základních povinností.

1979 Přirozený zákon je v průběhu dějin neměnný a trvalý. Normy, které jej vyjadřují, zůstávají ve své podstatě stále platné. Je nezbytným základem k vybudování mravních pravidel a k občanskému zákonu.

1980 Starý zákon je prvním stupněm zjeveného zákona. Jeho mravní předpisy jsou shrnuty v Desateru Božích příkázání.

1981 Mojžíšův zákon obsahuje mnoho pravd, které jsou přirozeně přístupné rozumu. Bůh je zjevil, protože lidé je nedokázali číst ve svém srdci.

³³ Srov. Jak 1,25; 2,12.

³⁴ Srov. Gal 4,1-7.21-31; Řím 8,15.

³⁵ Srov. sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 184, 3.

³⁶ Sv. František Saleský, *Traité de l'amour de Dieu* (Traktát o Boží lásce), 8,6.

³⁷ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II, 90,4.

³⁸ Srov. Řím 10,4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

1982 *Starý zákon je přípravou na evangelium.***1983** *Nový zákon je milostí Ducha svatého, přijatou skrze víru v Krista, a působí prostřednictvím lásky. Nachází svůj hlavní výraz v horském kázání našeho Pána a používá svátostí, aby nám uděloval milost.***1984** *Evangelijní zákon naplňuje, překonává a přivádí k dokonalosti Starý zákon: naplňuje jeho přísliby nebeského království prostřednictvím blahoslavenství a zdokonaluje jeho přikázání tím, že napravuje kořen jednání, srdce.***1985** *Nový zákon je zákonem lásky, zákonem milosti, zákonem svobody.***1986** *Nový zákon obsahuje kromě přikázání také evangelijní rady. „Svatost Církve podporují zvláštním způsobem četné rady, jejichž zachovávání Pán předkládá svým učedníkům v evangeliu.“³⁹*

2. ČLÁNEK

MILOST A OSPRAVEDLNĚNÍ

I. Ospravedlnění

1987 Milost Ducha svatého má moc nás ospravedlnit, to je očistit nás od našich hříchů a udělit nám „ospravedlnění, které dává Bůh na základě víry v Ježíše Krista“ (Řím 3,22) a skrze křest.⁴⁰ 734

„Jestliže jsme však s Kristem umřeli, jsme přesvědčeni, že spolu s ním také budeme žít. Víme totiž, že Kristus vzkříšený z mrtvých už neumírá, smrt nad ním už nemá vládu. Kdo umřel, umřel hříchu jednou provždy, a když žije, žije pro Boha. Tak i vy se považujte za mrtvé hříchu, ale za živící Bohu, když jste spojeni s Kristem Ježíšem“ (Řím 6,8-11).

1988 Mocí Ducha svatého se podílíme na utrpení Krista tím, že umíráme hříchu, a na jeho zmrtvýchvstání tím, že se rodíme k novému životu; jsme údy jeho těla, kterým je Církve,⁴¹ ratolesti naštěpované na vinný kmen, jímž je on sám.⁴² 654

„Skrze Ducha svatého máme účast na Bohu... Tím, že se podílíme na Duchu, stáváme se účastnými božské přirozenosti... To je důvod, proč jsou zbožštěni ti, v nichž přebývá Duch.“⁴³ 460

1989 Prvním dílem milosti Ducha svatého je obrácení, které působí ospravedlnění podle Ježíšova kázání na počátku evangelia: „Obráťte se, neboť se přiblížilo nebeské království“ (Mt 4,17). Pod vlivem milosti se člověk obrací k Bohu a odvrací se od hříchu a tak přijímá shůry odpuštění a spravedlnost. „Ospravedlnění... není prosté odpuštění, nýbrž také posvěcení a obnovení vnitřního člověka.“⁴⁴ 1427**1990** Ospravedlnění *odděluje člověka od hříchu*, který odporuje lásce k Bohu, a očisťuje srdce člověka od hříchu. Ospravedlnění navazuje na iniciativu milosrdenství Boha, který 1446

1773

³⁹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 42.⁴⁰ Srov. Řím 6,3-4.⁴¹ Srov. 1 Kor 12.⁴² Srov. Jan 15,1-4.⁴³ Sv. Atanáš, *Epistulae ad Serapionem*, 1,24: PG 26, 585B.⁴⁴ Tridentský koncil: DS 1528.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

nabízí odpuštění. Odpuštění smiřuje člověka s Bohem, osvobozuje z otroctví hříchu a uzdravuje.

1991 Ospravedlnění je zároveň *přijetí Boží spravedlnosti* skrze víru v Ježíše Krista. Spravedlnost zde znamená přímost, bezprostřednost Boží lásky. Spolu s ospravedlněním se do našich srdcí vlévá víra, naděje a láska a je nám dána poslušnost Boží vůle.

1812

1992 Ospravedlnění nám *bylo zaslouženo utrpením Krista*, který se obětoval na kříži jako živá, svatá a bohumilá oběť a jehož krev se stala nástrojem smíru za hříchy všech lidí. Ospravedlnění se uděluje křtem, svátostí víry. Uvádí nás v soulad se spravedlností Boha, který nás mocí svého milosrdenství činí vnitřně spravedlivými. Cílem ospravedlnění je oslava Boha a Krista a dar věčného života.⁴⁵

617

1266

294

„V nynější době se stalo zřejmým, že Bůh dává spravedlnost nezávisle na Zákonu. Svědčí o tom už Zákon a Proroci. Je to ospravedlnění, které dává Bůh na základě víry v Ježíše Krista, a to všem, kdo věří. Rozdílu není. Vždyť všichni jsou hříšníky a nedostává se jim Boží slávy. Z jeho milosti však docházejí ospravedlnění zdarma, protože je vykoupil Kristus Ježíš. Aby Bůh ukázal svou (spásnou) spravedlnost, ustanovil ho jako smírnou oběť v jeho krvi, která působí skrze víru. Bůh totiž ve své shovívavosti promíjel hříchy, které byly páčány v dřívější době, aby nyní projevil svou (spásnou) spravedlnost a ukázal, že sám je spravedlivý a že ospravedlňuje toho, kdo má víru v Ježíše“ (Řím 3,21-26).

2543

1993 Ospravedlnění navozuje *spolupráci mezi Boží milostí a svobodou člověka*. U člověka se projevuje souhlasem víry se slovem Boha, který ho volá k obrácení, a ve spolupráci lásky s působením Ducha svatého, který ho předchází a ochraňuje.

2008

„Když se Bůh dotýká lidského srdce osvětlením Ducha svatého, člověk nezůstává naprosto netečným při přijetí tohoto vnuknutí, které může ostatně také odmítnout; nemůže se však ani bez Boží milosti svou svobodnou vůlí připravit na spravedlnost před Bohem.“⁴⁶

2068

1994 Ospravedlnění je *nejvznešenější dílo Boží lásky*, jež se ukázala v Ježíši Kristu a byla udělena prostřednictvím Ducha svatého. Svatý Augustin je toho názoru, že „ospravedlnění bezbožníka je větší dílo než stvoření nebe a země“, protože „nebe a země pomínou, zatímco spása a ospravedlnění vyvolených zůstávají“.⁴⁷ Domnívá se též, že ospravedlnění hříšníků překonává stvoření andělů ve spravedlnosti, protože ukazuje ještě mnohem větší milosrdenství.

312

412

1995 Duch svatý je vnitřním učitelem. Tím, že ospravedlnění dává život „vnitřnímu člověku“ (Řím 7,22; Ef 3,16), zahrnuje *posvěcení* celé bytosti.

741

„Kdysi jste dávali svoje údy do služeb nečistoty a nevázanosti, takže jste vedli život nezřízený. Teď zase dejte svoje údy do služeb spravedlnosti, abyste vedli život svatý... Nyní však jste osvobozeni od hříchu a dali jste se do služby Bohu. A užitek z toho je vaše posvěcení a nakonec věčný život“ (Řím 6,19.22).

II. Milost

1996 Naše ospravedlnění pochází z Boží milosti. Milost je *přízeň, nezasloužená pomoc*, kterou nám Bůh dává, abychom odpověděli na jeho nabídku stát se Božími dětmi,⁴⁸ adoptivními syny,⁴⁹ účastnými božské přirozenosti⁵⁰ a věčného života.⁵¹

153

⁴⁵ Srov. Tridentský koncil: DS 1529.

375

⁴⁶ Tridentský koncil: DS 1525.

260

⁴⁷ Sv. Augustin, *In Evangelium Johannis tractatus*, 72,3.

⁴⁸ Srov. Jan 1,12-18.

⁴⁹ Srov. Řím 8,14-17.

⁵⁰ Srov. 2 Petr 1,3-4.

⁵¹ Srov. Jan 17,3.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

1997 Milost je *účast na životě Božím*; uvádí nás do vnitřní důvěrnosti trinitárního života. Křesťan se křtem podílí na milosti Krista, který je hlavou svého Těla. Jako „adoptivní syn“ může nyní ve spojení s jednorozeným Synem nazývat Boha „Otcem“. Dostává život Ducha, který do něj vdechuje lásku a vytváří církev.

1998 Toto povolání k věčnému životu je *nadpřirozené*. Zcela závisí na nezasloužené iniciativě Boha, protože jen on se může zjevit a dát sám sebe. Přesahuje schopnost rozumu a síly lidské vůle, jakož i všech tvorů.⁵²

1719

1999 Kristova milost je nezasloužený dar, který nám Bůh dává ze svého života vlitého do naší duše Duchem svatým, aby ji vyléčil z hříchu a posvětil. Je to *milost posvěcující* nebo *zbožšťující*, kterou jsme dostali při křtu a která je v nás pramenem díla posvěcení.⁵³

1966

„Když se tedy někdo stal křesťanem, je to nové stvoření. To staré pominulo, nové nastoupilo. A všechno to pochází od Boha; on nás smířil se sebou skrze Krista“ (2 Kor 5,17-18).

2000 Milost posvěcující je stálý dar, trvalá a nadpřirozená dispozice, která zdokonaluje samu duši, aby ji učinila schopnou žít s Bohem a jednat z lásky k němu. Rozlišují se: milost habituální (stav milosti), která je trvalou dispozicí k tomu, aby člověk žil a jednal podle Božího nabádání, a aktuální (pomáhající) milosti, kterými jsou míněny projevy Boží pomoci jak na počátku obrácení, tak během díla posvěcení.

2001 Již příprava člověka na přijetí milosti je dílem milosti. Ta je pak nutná, aby probudila a udržovala naši spolupráci na ospravedlnění prostřednictvím víry a na posvěcování prostřednictvím lásky. Bůh v nás tak dovršuje to, co započal: „Začíná totiž tak, že provádí svým zásahem to, že chceme; a dovršuje tím, že spolupracuje s hnutími naší již obrácené vůle.“⁵⁴

490

„Jistě i my pracujeme, ale tak, že spolupracujeme s Bohem, který je činný. Jeho milosrdenství nás předešlo, abychom byli uzdraveni, a bude nás ještě sledovat, abychom po svém uzdravení zesílili; předchází nás, aby nás volal, sleduje nás, aby nás oslavil, předchází nás, abychom žili zbožně, a sleduje nás, abychom s ním žili věčně, protože je jisté, že bez něho nemůžeme dělat nic.“⁵⁵

2002 Svobodná Boží iniciativa vyžaduje *svobodnou odpověď člověka*; Bůh totiž stvořil člověka ke svému obrazu a dal mu se svobodou i schopnost Boha poznávat a milovat. Duše nevstupuje do společenství lásky, leč svobodně. Bůh se přímo dotýká srdce člověka a hýbe jím. Vložil do člověka touhu po pravdě a po dobru, kterou může ukojit jen on. Přísliby „věčného života“ odpovídají na tuto touhu tak, že převyšují každou naději:

1742

„Jestliže ty jsi odpočinul sedmého dne po skončení všech velmi dobrých děl... bylo to proto, abys nám předem skrze hlas svého Písma oznámil, že i my po svých dílech, která jsou velmi dobrá, protože ty jsi nám je daroval, odpočineme také v sobotu věčného života v tobě.“⁵⁶

2550

2003 Milost je především a hlavně darem Ducha, který nás ospravedlňuje a posvěcuje. Avšak milost zahrnuje i dary, které nám Duch uděluje, aby nás připojil ke svému dílu, aby nás uschoпил ke spolupráci na spáse druhých a na růstu Kristova těla, Církve. *Svátostné milosti* jsou dary vlastní různým svátostem. Jsou pak ještě i zvláštní milosti nazývané také řeckým výrazem „*charizmata*“, kterého užil svatý Pavel a který znamená přízeň, nezasloužený dar, dobrodiní.⁵⁷ Ať je jejich povaha jakákoliv, někdy i mimořádná jako u daru

1108

1127

799-801

⁵² Srov. 1 Kor 2,7-9.

⁵³ Srov. Jan 4,14; 7,38-39.

⁵⁴ Sv. Augustin, *De gratia et libero arbitrio*, 17: PL 44, 901.

⁵⁵ Sv. Augustin, *De natura et gratia*, 31: PL 44, 264.

⁵⁶ Sv. Augustin, *Confessiones* (Vyznání), 13,36,51.

⁵⁷ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 12.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

zázraků nebo jazyků, charizmata jsou zaměřena na posvěcující milost a jejich účelem je obecné blaho Církve. Jsou ve službě lásky, která buduje Církev.⁵⁸

2004 Mezi zvláštními milostmi je vhodné připomenout milosti stavu, které provázejí vykonávání povinností křesťanského života a služeb v Církvi:

„Máme rozmanité duchovní dary podle milosti, která nám byla dána. Kdo má dar mluvit z vnuknutí, ať ho užívá úměrně k vlastní víře. Kdo má dar služby, ať ho uplatňuje ve službě. Kdo má dar vyučovat, ať se věnuje vyučování, kdo dar povzbuzovat, ať povzbuzuje. Kdo rozdává, ať to dělá velkodušně. Kdo stojí v čele, ať je horlivý. Kdo prokazuje milosrdenství, ať to činí s radostí“ (Řím 12,6-8).

2005 Protože milost patří do nadpřirozeného řádu, *uniká naší zkušenosti* a lze ji poznat jen vírou. Nemůžeme tedy na základě svých pocitů nebo svých skutků dovozovat, že jsme ospravedlněni a spaseni.⁵⁹ Nicméně uvažujeme-li podle slova Pána „poznáte je tedy po jejich ovoci“ (Mt 7,20) o Božích dobrodiních v našem v životě i v životě svatých, poskytuje nám to záruku, že milost v nás působí a že nás pobízí ke stále větší víře a postoji důvěryplné chudoby.

1768

Tento postoj je velice pěkně vysvětlen názorně v odpovědi Jany z Arku na Istivý dotaz jednoho z jejích církevních soudců: Na otázku, zda ví, je-li v Boží milosti, odpovídá: „Nejsem-li v ní, kéž mne Bůh do ní uvede; jsem-li, kéž mě v ní ráčí uchovat.“⁶⁰

III. Zásluha

„Bože, ... ukazuješ svou slávu na svých svatých. Neboť když korunuješ zásluhy, korunuješ své dary.“⁶¹

2006 Výraz „zásluha“ označuje obyčejně patřičnou *odměnu*, kterou nějaké společenství nebo nějaká společnost *dluží* některému ze svých členů za činnost, hodnocenou jako dobrou nebo špatnou, zasluhující si odměnu nebo trest. Zásluha patří ke ctnosti spravedlnosti, v souladu se zásadou rovnosti, která je její normou.

1723

1807

2007 Člověk si vzhledem k Bohu v přísně právním smyslu nezaslouží nic. Mezi ním a člověkem je nezměrná nerovnost, protože my jsme dostali všechno od něho, našeho Stvořitele.

42

2008 Zásluha člověka u Boha vyplývá v křesťanském životě z toho, že *Bůh se svobodně rozhodl nechat člověka spolupracovat na díle své milosti*. Prvním je vždy otcovské jednání Boha, tím, že dává podnět, a svobodné jednání člověka v jeho spolupráci je až na druhém místě, takže zásluhy za dobré skutky je třeba přičítat v první řadě Bohu a teprve potom věřícímu. Zásluha člověka se ostatně vrací k Bohu, neboť jeho dobré skutky mají svůj původ v Kristu a pocházejí z předcházející a doprovázející pomoci Ducha svatého.

306

155, 970

2009 Přijetí za syny tím, že nás skrze milost činí účastnými božské přirozenosti, nám může v důsledku daru nezasloužené Boží spravedlnosti udělit *opravdovou zásluhu*. Je to právo vyplývající z milosti, plné právo lásky, která z nás činí „spoludědice“ Krista a činí nás hodnými dosáhnout „slíbeného dědictví věčného života“.⁶² Zásluhy našich dobrých skutků jsou dary Boží dobroty.⁶³ „Nejprve byla udělována milost, nyní se dává, co je dlužno... tvé zásluhy jsou vlastně jeho dary.“⁶⁴

604

⁵⁸ Srov. 1 Kor 12.

⁵⁹ Srov. Tridentský koncil: DS 1533-1534.

⁶⁰ Sv. Jana z Arku, Akta procesu.

⁶¹ Římský misál, preface o svatých I, kde se cituje sv. Augustin, „doktor milosti“; srov. *Enarratio in Osalmos*, 102,7.

⁶² Tridentský koncil: DS 1546.

⁶³ Tridentský koncil: DS 1548.

⁶⁴ Sv. Augustin, *Sermones*, 298, 4-5: PL 38, 1367.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

2010 Protože v řádu milosti patří iniciativa Bohu, *nikdo si nemůže zasloužit první milost*, tu, která je na počátku obrácení, odpuštění a ospravedlnění. Pod vlivem Ducha svatého a lásky si potom můžeme pro sebe i pro druhé *zasloužit* milosti potřebné pro posvěcení a pro růst milosti a lásky, jakož i pro dosažení věčného života. I samotná časná dobra, jako je zdraví a přátelství, si můžeme zasloužit, řídíme-li se Boží moudrostí. Všechny tyto milosti a tato dobra jsou předmětem křesťanské modlitby, která se stará o milost nevyhnutelně potřebnou pro záslužné skutky. 1998

2011 *Kristova láska v nás je pramenem všech našich zásluh* před Bohem. Tím, že nás milost spojuje s Kristem činnou láskou, zajišťuje nadpřirozený ráz našim skutkům a v důsledku toho jejich záslužnost před Bohem i před lidmi. Svatí si byli vždy hluboce vědomi, že jejich zásluhy byly čistou milostí. 492

„Po vyhnanství na zemi doufám, že se budu z Tebe radovat ve vlasti; nechci však hromadit zásluhy pro sebe: chci pracovat jen pro *Tvou lásku*... V pozdním večeru tohoto života se objevím před Tebou s prázdnými rukama, protože Tě nežádám, Pane, abys počítal mé skutky. Všechny naše spravedlnosti jsou ve Tvých očích poskvrněny. Chci se však obléci do Tvé *spravedlnosti* a dostat od Tvé *lásky*, abys byl na věky můj.“⁶⁵ 1460

IV. Křesťanská svatost

2012 „Víme, že těm, kteří milují Boha, všecko napomáhá k dobrému... Neboť ty, které si napřed vyhlédl, ty také předurčil, aby byli ve shodě s obrazem jeho Syna, aby tak on byl první z mnoha bratří. A ty, které předurčil, také povolal, a ty, které povolal, také ospravedlnil, a ty, které ospravedlnil, také uvedl do slávy“ (Řím 8,28-30). 459

2013 „Všichni křesťané, jakéhokoliv stavu a zařazení, jsou povoláni k plnému křesťanskému životu a k dokonalé lásce.“⁶⁶ Všichni jsou povoláni k svatosti: „Vy však buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 5,48). 915, 2545, 825

„Věřící ať se snaží všemi silami, které dostali podle míry Kristova daru, aby se následováním Krista a snahou se mu podobat oddali celým srdcem oslavě Boha a službě bližnímu v úplném podřízení Otcově vůli. Svatost Božího lidu tak přinese bohaté plody, jak o tom výmluvně hovoří dějiny Církve v životě tolika svatých.“⁶⁷

2014 Duchovní pokrok směřuje ke stále důvěrnějšímu spojení s Kristem. Toto spojení se nazývá „mystické“, protože se podílí na Kristově tajemství prostřednictvím svátostí „svatých tajemství“ a v Kristu na tajemství Nejsvětější Trojice. Bůh nás volá všechny k tomuto důvěrnému spojení s ním, i když jen některým jsou uděleny zvláštní milosti nebo mimořádná znamení tohoto mystického života, aby se tak stal zjevným nezasloužený dar, který dostali všichni. 774

2015 Cesta dokonalosti prochází křížem. Bez odříkání a bez duchovního boje není svatosti.⁶⁸ Duchovní pokrok vyžaduje askezi a umrtvování, které postupně vedou k životu v pokoji a v radosti blahoslavenství: 407, 2725
1438

„Kdo stoupá, nikdy nepřestává znovu a znovu začínat; nikdy s těmi začátky neskončí. Ten, kdo stoupá, nikdy nepřestává toužit po tom, co už zná.“⁶⁹

2016 Synové svaté Církve, naši matky, právem doufají *v milost vytrvání až do konce a v odměnu* Boha, jejich Otce, za dobré skutky vykonané s jeho milostí ve spojení s Ježí- 162, 1821
1274

⁶⁵ Sv. Terezie od Dítěte Ježíše, Úkon milosrdné lásky.

⁶⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 40.

⁶⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 40.

⁶⁸ Srov. 2 Tim 4.

⁶⁹ Sv. Řehoř z Nyssy, *Homiliae in Canticum*, 8: PG 44, 941C.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

šem.⁷⁰ Protože se věřící řídí tímtež životním pravidlem, mají tutéž „blaženou naději“ těch, které Boží milosrdenství shromažďuje „ve svatém městě, novém Jeruzalémě“, který sestupuje z nebe, od Boha, vystrojený „jako nevěsta okrášlená pro svého ženicha“ (Zj 21,2).

Souhrn

- 2017** *Milost Ducha svatého nám uděluje Boží spravedlnost. Tím, že nás Duch vírou a křtem spojuje s utrpením a zmrtvýchvstáním Krista, činí nás účastnými jeho života.*
- 2018** *Ospravedlnění jako obrácení představuje dvě hlediska. Člověk se pod vlivem milosti obrací k Bohu a odvrací se od hříchu, a tak přijímá odpuštění a spravedlnost shůry.*
- 2019** *Ospravedlnění zahrnuje odpuštění hříchů, posvěcení a obnovu vnitřního člověka.*
- 2020** *Ospravedlnění nám bylo zaslouženo Kristovým utrpením a je nám uděleno křtem. Ospravedlnění nás uvádí v soulad se spravedlností Boží, která nás činí spravedlivými. Jeho cílem je oslava Boha a Krista a dar věčného života. Je svrchovaným dílem Božího milosrdenství.*
- 2021** *Milost je pomoc, kterou nám Bůh dává, abychom odpovídali na naše povolání stát se adoptivními dětmi. Uvádí nás do vnitřního života Nejsvětější Trojice.*
- 2022** *Boží iniciativa v díle milosti předchází, připravuje a vyvolává svobodnou odpověď člověka. Milost odpovídá na hluboké touhy lidské svobody; vybízí ji, aby s ní spolupracovala, a zdokonaluje ji.*
- 2023** *Posvěcující milost je nezasloužený dar, kterým nám Bůh dává svůj život; je vlita Duchem svatým do naší duše, aby ji uzdravila z hříchu a posvětila ji.*
- 2024** *Posvěcující milost nás činí „bohumilými“. „Charizmata“, zvláštní milosti Ducha svatého, jsou zaměřena na posvěcující milost a jejich cílem je obecné dobro Církve. Bůh působí i prostřednictvím různých aktuálních (pomáhajících) milostí, které se liší od habituální (trvalé) milosti, která je v nás stále.*
- 2025** *Před Bohem nemáme zásluhu, leda jako důsledek svobodného Božího plánu nechat člověka spolupracovat na díle své milosti. Zásluhu je na prvním místě nutno připisovat Boží milosti, na druhém místě spolupráci člověka. Zásluha člověka tím opět patří Bohu.*
- 2026** *V síle našeho adoptivního synovství nám může milost Ducha svatého udělit opravdovou zásluhu jako důsledek nezasloužené Boží spravedlnosti. Naše láska je hlavním pramenem zásluh před Bohem.*
- 2027** *Nikdo si nemůže zasloužit první milost, která je na počátku obrácení. Pod vlivem Ducha svatého si můžeme zasloužit pro sebe i pro druhé všechny milosti, potřebné k dosažení věčného života, jakož i potřebná hmotná dobra.*
- 2028** *„K plnosti křesťanského života a k dokonalosti lásky jsou povoláni všichni křesťané.“⁷¹ „Křesťanská dokonalost má jen jedinou hranici: totiž, že je bez hranic.“⁷²*
- 2029** *„Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mě“ (Mt 16,24).*

⁷⁰ Srov. Tridentský koncil: DS 1576.

⁷¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 40.

⁷² Sv. Řehoř z Nyssy, *De vita Mosis*: PG 44, 300D.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

3. ČLÁNEK
CÍRKEV, MATKA A UČITELKA

2030 Křesťan uskutečňuje své povolání v Církvi ve společenství se všemi pokřtěnými. Od Církve přijímá Boží slovo, v němž jsou obsaženy jednotlivé články učení „Kristova zákona“ (Gal 6,2). Od Církve dostává milost svátostí, které jej posilují na „cestě“. Církev mu dává *příklad svatosti*; její vzor a pramen poznává v nejsvětější Panně Marii; svatost poznává v ryzím svědectví těch, kteří ji žijí; objevuje ji v duchovní tradici a v dlouhých dějinách světců, kteří žili před ním a jejichž památka se v liturgii podle církevního kalendáře slaví.

828, 970

1172

2031 *Mravní život je duchovní bohoslužba.* Přinášíme svá těla jako „oběť živou, svatou a Bohu milou“ (Řím 12,1) v lůně Kristova Těla, které tvoříme, a ve společenství s jeho eucharistickou obětí. V liturgii a při slavení svátostí se modlitba a poučování (o pravdách víry) spojují s Kristovou milostí, aby osvěcovaly a živily křesťanský způsob jednání. Jako celý křesťanský život, tak i mravní život nachází svůj pramen a své vyvrcholení v eucharistické oběti.

1368

I. Mravní život a učitelský úřad Církve

85-87, 888-892

2032 Církev, „sloup a opora pravdy“ (1 Tim 3,15), „převzala od apoštolů Kristův slavnostní příkaz zvěstovat pravdu o spáse“. ⁷³ „Je úkolem Církve „vždy a všude hlásat mravní zásady včetně těch, které se týkají společenského pořádku, a také posuzovat kteroukoli lidskou záležitost, pokud to vyžadují základní práva lidské osobnosti nebo spása duší“. ⁷⁴

2246

2420

2033 *Učitelský úřad pastýřů Církve* se v oblasti morálky obvykle vykonává katechezí a kázáním za pomoci děl teologů a duchovních autorů. Takovým způsobem se pod vedením pastýřů a pod jejich dohledem přenáší z generace na generaci „poklad“ křesťanské morálky, který tvoří souhrn charakteristických pravidel, příkazů a ctností, které pramení z víry v Krista a které oživuje láska. Tato katecheze si tradičně brala za základ vedle Kréda a Otčenáše Desatero, které vyjadřuje zásady mravního života platné pro všechny lidi.

84

2034 Římský velekněz a biskupové jsou „autentičtí, tj. Kristovou autoritou obdaření učitelé. Lidu sobě svěřenému kážou víru, v kterou má věřit a uplatňovat v životě“. ⁷⁵ *Řádný a všeobecný učitelský úřad* Svatého otce a s ním spojených biskupů učí věřící pravdám, kterým mají věřit, lásce, kterou mají prokazovat, a blaženosti, v kterou mají doufat.

2035 Nejvyšší stupeň účasti na Kristově autoritě zajišťuje charizma *neomylnosti*. „Sahá tak daleko, jak daleko sahá poklad božského zjevení“; ⁷⁶ vztahuje se také na všechny prvky nauky, včetně morálky, bez nichž uchovávat, vykládat nebo dodržovat pravdy víry vedoucí ke spáse. ⁷⁷

2036 Pravomoc učitelského úřadu se vztahuje také na zvláštní příkazy *přirozeného zákona*, protože jejich dodržování, požadované Stvořitelem, je nutné ke spáse. Když učitelský úřad Církve připomíná příkazy přirozeného zákona, vykonává podstatnou část svého prorockého úřadu – hlásat lidem, co opravdu jsou, a připomínat jim, jací mají být před Bohem. ⁷⁸

1960

⁷³ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 17.

⁷⁴ CIC, Kánon 747.

⁷⁵ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 25.

⁷⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 25.

⁷⁷ Srov. Kongregace pro nauku víry, *Mysterium ecclesiae*, 3: AAS 65 (1973), 396-408.

⁷⁸ Srov. 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 14.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

2037 Boží zákon, svěřený Církvi, je předkládán věřícím jako cesta života a pravdy. Věřící mají tedy *právo*⁷⁹ být vyučováni podle spásných Božích přikázání, které očišťují úsudek a skrze milost uzdravují zraněný lidský rozum. Mají *povinnost* zachovávat ustanovení a výnosy vydané právoplatnou církevní autoritou. I když mají taková rozhodnutí disciplinární ráz, vyžadují ochotu v lásce.

2041

2038 K učitelské práci a k uplatňování křesťanské morálky Církev potřebuje oddanost pastýřů, vědecké znalosti teologů, přispění všech křesťanů a lidí dobré vůle. Prostřednictvím víry a uplatňováním evangelia jednotlivci zakoušejí, co je to „život v Kristu“, který je osvěcuje a činí je schopnými rozlišovat podle Božího ducha božské skutečnosti od lidských.⁸⁰ Tak může Duch svatý použít prostých, aby osvětil učené a v důstojnosti výše postavené.

2442

2039 Úřady mají být vykonávány v duchu bratrské služby a v oddanosti Církvi, ve jménu Pána.⁸¹ Zároveň se má svědomí každého při posuzování vlastních osobních skutků vyhnout tomu, aby zůstalo uzavřeno v mezích individuální úvahy. Má se, jak nejlépe umí, otevírat úvaze o blahu všech, jak je to vyjádřeno v mravním zákonu, přirozeném i zjeveném, a v důsledku toho i v církevním zákoně a v zaručené nauce učitelského úřadu o mravních otázkách. Není správné stavět osobní svědomí a rozum proti mravnímu zákonu a učitelskému úřadu Církve.

1783

2040 Tak se může rozvíjet mezi křesťany *ryzí synovské smýšlení vůči Církvi*. Je to obvyklý rozvoj křesťanské milosti, která nás zrodila v lůně Církve a již jsme se stali údý Kristova Těla. Církev nám ve své mateřské péči zprostředkovává Boží milosrdenství, které vítězí nad všemi našimi hříchy a působí především ve svátosti smíření. Jako starostlivá matka nám Církev denně prostřednictvím liturgie rozdává hojnou stravu slova a Eucharistie (našeho) Pána.

167

II. Církevní přikázání

2041 Církevní přikázání se nacházejí v této linii mravního života, která navazuje na liturgický život a z něho se také živí. Závazný charakter takových pozitivních zákonů, vyhlášených odpovědnými pastýři Církve, má zaručit věřícím nezbytné minimum ducha modlitby, mravního úsilí a růstu lásky k Bohu a bližnímu:

2042 První přikázání (účastnit se v neděli a v zasvěcené svátky celé mše svaté) požaduje od věřících, aby se zúčastnili eucharistické oběti, k níž se shromažďuje křesťanské společenství v den, který připomíná zmrtvýchvstání Páně.⁸²

1389
2180

Druhé přikázání (vyzpovídat se ze svých hříchů alespoň jednou za rok) zajišťuje přípravu na Eucharistii prostřednictvím přijetí svátosti smíření, kterou pokračuje dílo křesťanského obrácení a odpuštění.⁸³

1457

Třetí přikázání (přijmout Tělo Páně alespoň ve velikonoční době) zaručuje minimum v přijímání Těla a Krve Páně ve spojení s velikonočními svátky, pramenem a středem křesťanské liturgie.⁸⁴

1389

2043 Čtvrté přikázání (světit zasvěcené svátky) doplňuje zachovávání neděle účastí na hlavních liturgických svátcích ke cti tajemství Pána, Panny Marie a svatých.⁸⁵

2177

1387

1438

⁷⁹ Srov. CIC, Kánon 213.

⁸⁰ Srov. 1 Kor 2,10-15.

⁸¹ Srov. Řím 12,8.11.

⁸² Srov. CIC, Kánon 1246-1248; CCEO, kán. 881,1.2.4.

⁸³ Srov. CIC, Kánon 989; CCEO, kán. 719.

⁸⁴ Srov. CIC, Kánon 920; CCEO, kán. 708; 881,3.

⁸⁵ Srov. CIC, Kánon 1246; CCEO, kán. 881,1.4; 880,3.

1351

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

Páté přikázání (zachovávat stanovené posty) zajišťuje prostor pro askezi a pokání, které nás připravují na liturgické svátky; přispívají k tomu, abychom dovedli získat nadvládu nad svými pudy a svobodu srdce.⁸⁶

Věřící jsou také povinni přispívat na hmotné potřeby Církve, každý podle svých možností.⁸⁷

III. Mravní život a svědectví misijního poslání

2044 Věrnost pokřtěných je základní podmínkou pro hlásání evangelia a pro *poslání Církve ve světě*. Aby poselství spásy ukázalo před lidmi sílu své pravdy a vyzařovalo ji, musí být potvrzováno svědectvím života křesťanů. „Svědectví křesťanského života a dobré skutky, konané v nadpřirozeném duchu, mají sílu přitahovat lidi k víře a k Bohu.“⁸⁸ 852, 905

2045 Protože křesťané jsou údy Těla, jehož hlavou je Kristus,⁸⁹ přispívají k *budování Církve stálostí* svého přesvědčení i svých mravů. Církev roste, rozkvétá a šíří se prostřednictvím svatosti svých věřících,⁹⁰ „dokud nedojdeme všichni k jednotě ve víře a v poznání Božího Syna, k mužné zralosti, k onomu věku, (kdy se na nás uskuteční) Kristova plnost“ (Ef 4,13). 753
828

2046 Křesťané svým životem podle Krista *urychlují příchod Božího království*, „království pravdy... spravedlnosti... a pokoje“.⁹¹ Kvůli tomu nezanedbávají své pozemské úkoly; věrni svému Mistru je plní poctivě, trpělivě a s láskou. 671, 2819

Souhrn

2047 *Mravní život je duchovní bohoslužba. Křesťanské jednání nachází svůj pokrm v liturgii a ve slavení svátostí.*

2048 *Církevní přikázání se týkají mravního i křesťanského života, který je vždy spojen s liturgií, kterou se sytí.*

2049 *Pastýři Církve vykonávají svůj učitelský úřad v oblasti morálky obvykle katechezí a kázáním; základem je Desatero, které vyjadřuje zásady mravního života, platné pro všechny lidi.*

2050 *Římský velekněz a biskupové hlásají jako autentičtí učitelé Božímu lidu víru, kterou je nutno věřit a uplatňovat ji v mravech. Je také na nich, aby se vyslovili k mravním otázkám týkajícím se přirozeného zákona a rozumu.*

2051 *Neomylnost učitelského úřadu pastýřů se vztahuje na všechny prvky nauky, včetně morálky, bez nichž nelze uchovat, vykládat nebo dodržovat pravdy víry vedoucí ke spáse.*

⁸⁶ Srov. CIC, Kánon 1249-1251; CCEO, kán. 882.

⁸⁷ Srov. CIC, Kánon 222.

⁸⁸ 2. vatikánský koncil, AA (Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*), 6.

⁸⁹ Srov. Ef 1,22.

⁹⁰ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 39.

⁹¹ Římský misál, preface na slavnost Krista Krále.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

DESATERO PŘIKÁZÁNÍ

Ex 20,2-17	Dt 5,6-21	Katechetická formule
<p>Já jsem Hospodin, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví.</p> <p>Nebudeš mít jiného boha mimo mne.</p> <p>Nezobrazíš si Boha zpodoběním něčeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit. Já jsem Hospodin, tvůj Bůh. Bůh žárlivě milující. Stíhám vinu otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteří mě nenávidí, ale prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kteří mě milují a má přikázání zachovávají.</p> <p>Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha. Hospodin nenechá bez trestu toho, kdo by jeho jméno zneužíval.</p> <p>Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. Šest dnů budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je odpočínutí Hospodina, tvého Boha.</p> <p>Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani tvůj syn ani tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytče ani tvůj host, který žije v tvých bra-</p>	<p>Já jsem Hospodin, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví.</p> <p>Nebudeš mít jiného boha mimo mne.</p> <p>Nezobrazíš si Boha zpodoběním něčeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit. Já jsem Hospodin, tvůj Bůh. Bůh žárlivě milující. Stíhám vinu otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteří mě nenávidí, ale prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kteří mě milují a má přikázání zachovávají.</p> <p>Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha. Hospodin nenechá bez trestu toho, kdo by jeho jméno zneužíval.</p> <p>Dbej na den odpočinku, aby ti byl svatý, jak ti přikázal Hospodin, tvůj Bůh. Šest dnů budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je odpočínutí Hospodina, tvého Boha.</p> <p>Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani tvůj syn ani tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytče ani tvůj host, který žije v tvých bra-</p>	<p>1. V jednoho Boha věřit budeš.</p> <p>2. Nevezmeš jména Božího nadarmo.</p> <p>3. Pomni, abys den sváteční světil.</p>

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

Ex 20,2-17	Dt 5,6-21	Katechetická formule

Schválený text Katechismu katolické Církve (**KKC**) a opravy-odchylky od tištěného textu **KKC**
Doplňky, které schválený text **KKC** neobsahuje.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

Schválený text Katechismu katolické Církve (**KKC**) a opravy-odchylky od tištěného textu KKC
Doplňky, které schválený text KKC neobsahuje.

Ex 20,2-17	Dt 5,6-21	Katechetická formule

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (1) Povolání člověka: život v Bohu – (3) Boží spása: Zákon a milost

DRUHÝ ODDÍL

DESATERO BOŽÍCH PŘIKÁZÁNÍ

„MISTŘE, CO MÁM DĚLAT...?“

2052 „Mistře, co dobrého mám udělat, abych dosáhl věčného života?“ Mladíkovi, který se na něho obrací s touto otázkou, Ježíš odpovídá tím, že mu připomíná nutnost uznat Boha jako „jedině dobrého“, jako nejvyšší dobro (par excellence) a jako zdroj všeho dobra. Pak mu Ježíš říká: „Chceš-li však vejít do života, zachovávej přikázání.“ A vypočítává mladíkovi přikázání, která se týkají lásky k bližnímu: „Nezabiješ, nezcizoložíš, nepokradeš, nevydáš křivé svědectví, cti otce i matku a miluj svého bližního jako sám sebe.“ Nakonec Ježíš shrnuje všechna tato přikázání do kladné formulace: „Miluj svého bližního jako sám sebe“ (Mt 19,16-19).

1858

2053 A k této první odpovědi hned přidává druhou: „Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej svůj majetek a rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi. Pak přijď a následuj mě“ (Mt 19,21). Tato druhá odpověď však neruší první. Následování Krista zahrnuje zachovávání přikázání. Zákon není zrušen,¹ ale člověk je vyzván, aby ho našel v osobě svého Mistra, který je jeho dokonalým naplněním. Ve třech synoptických evangeliích na Ježíšovu výzvu k bohatému mladíkovi, aby ho následoval jako učedník v poslušnosti a zachovávání přikázání, navazuje vybědka k chudobě a k čistotě.² Evangelijní rady jsou neoddělitelné od přikázání.

1968

1973

2054 Ježíš převzal deset přikázání, ale zjevil také sílu Ducha, která v jejich litéře působí. Hlásal „spravedlnost mnohem dokonalejší než spravedlnost učitelů Zákona a farizeů“ (Mt 5,20) a než spravedlnost pohanů.³ Objasnil všechny požadavky přikázání: „Slyšeli jste, že bylo řečeno předkům: „Nezabiješ!“ ...Ale já vám říkám: Každý, kdo se na svého bratra hněvá, propadne soudu“ (Mt 5,21-22).

581

2055 Když je mu položena otázka „Mistře, které přikázání je v Zákoně největší?“ (Mt 22,36), Ježíš odpovídá: „„Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.“ To je největší a první přikázání. Druhé je podobné: „Miluj svého bližního jako sám sebe.“ Na těch dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci“ (Mt 22,37.40).⁴ Desatero se musí vysvětlovat ve světle tohoto dvojího a jediného přikázání lásky, plnosti Zákona.

129

„Vždyť přikázání „nebudeš cizoložit, nebudeš zabíjet, nebudeš krást, nebudeš žádostivý“, a je-li ještě nějaké přikázání, všechna jsou shrnuta v tomto: „Miluj svého bližního jako sám sebe.“ Láska bližnímu neubližuje. Naplněním zákona je tedy láska“ (Řím 13,9-10).

DESATERO V PÍSMU SVATÉM

¹ Srov. Mt 5,17.

² Srov. Mt 19,6-12.21.23-29.

³ Mt 5,46-47.

⁴ Srov. Dt 6,5; Lv 19,18.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání

2056 Slovo „desatero“ (dekalog) znamená doslovně „deset slov“ (Ex 34,28; Dt 4,13; 10,4). Těchto „deset slov“ zjevil Bůh svému lidu na posvátné hoře. Napsal je svým „prstem“ (Ex 31,18),⁵ na rozdíl od ostatních příkazů napsaných Mojžíšem.⁶ Jsou to Boží slova v jedinečném smyslu. Předává nám je kniha Exodus⁷ a kniha Deuteronomium.⁸ Již od Starého zákona se posvátné knihy odvolávají na „deset slov“.⁹ Avšak jejich plný smysl zjevil teprve Ježíš v Novém zákoně.

700
62

2057 Celé Desatero se chápe především v souvislosti s exodem (vyjitím vyvoleného lidu z Egypta), který je velkou událostí Božího osvobození v samém středu Staré smlouvy. Ať v negativní formulaci jako zákazy, nebo v pozitivní jako příkazy (jako: cti otce svého i matku svou), stanoví „Deset slov“ podmínky života osvobozeného z otroctví hříchu. Desatero je cesta života:

2084

„Jestliže budeš poslouchat přikázání Hospodina, svého Boha, která já ti dnes přikazuji, a budeš milovat Hospodina, svého Boha, budeš-li chodit po jeho cestách a zachováš-li jeho přikázání, budeš žít a rozmnožíš se“ (Dt 30,16).

Tato osvobozující síla dekalogu se ukáže například v přikázání o sobotním klidu, určeném i cizincům i otrokům:

2170

„Pamatuj, žes byl otrokem v egyptské zemi, že Hospodin, tvůj Bůh, tě vyvedl odtamtud mocnou rukou a napřaženým ramenem“ (Dt 5,15).

2058 „Deset slov“ shrnuje a vyhláší Boží zákon: „Tato slova mluvil Hospodin k celému vašemu shromáždění na hoře zprostřed ohně, oblaku a mráкотy mocným hlasem a víc nepřipojil. Napsal je na dvě kamenné desky a dal je mně“ (Dt 5,22). Proto se tyto dvě desky nazývají „Svědectví“ (Ex 25,16). Obsahují totiž dodatky Smlouvy uzavřené mezi Bohem a jeho lidem. Tyto „desky svědectví“ (Ex 31,18; 32,15; 34,29) mají být uloženy do „archy“ (Ex 25,16; 40,1-2).

1962

2059 „Deset slov“ pronesl Bůh během jednoho svého zjevení („teofanie“) („Tváří v tvář mluvil s vámi Hospodin na hoře zprostřed ohně“: Dt 5,4). Tato slova patří ke zjevení, jímž Bůh zjevuje sám sebe a svou slávu. Dar přikázání je darem Boha samého a jeho svatě vůle. Bůh se zjevuje svému lidu tím, že mu dává poznat svou vůli.

707

2823

2060 Dar přikázání a Zákona je součástí Smlouvy, kterou Bůh uzavřel se svými. Podle knihy Exodus lid dostává zjevení „deseti slov“ mezi předložením Smlouvy¹⁰ a jejím uzavřením,¹¹ když se zavázal, že bude „poslušně dělat všechno, co mluvil Hospodin“ (Ex 24,7). Desatero nebývá nikdy předáváno, leda po připomínce Smlouvy („Hospodin, náš Bůh, s námi uzavřel na Chorebu Smlouvu“: Dt 5,2).

62

2061 Přikázání dostávají svůj plný smysl v rámci Smlouvy. Podle Písma mravní jednání člověka nabývá svého vlastního smyslu ve Smlouvě a skrze ni. První z „Deseti slov“ připomínají, že Bůh miloval svůj lid jako první.

„Člověk z trestu za hřích přišel z ráje svobody do otroctví tohoto světa, a proto první věta Desatera, to je první slova Božích přikázání, se týká svobody: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví“ (Ex 20,2; Dt 5,6).¹²

2086

⁵ Srov. Dt 5,22.

⁶ Srov. Dt 31,9.24.

⁷ Srov. Ex 20,1-17.

⁸ Srov. Dt 5,6-22.

⁹ Srov. Oz 4,2; Jer 7,9; Ez 18,5-9.

¹⁰ Srov. Ex 19.

¹¹ Srov. Ex 24.

¹² Origenes, *Homilie in Exodum*, 8,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání

2062 Vlastní přikázání jsou až na druhém místě; vyjadřují, co vše zahrnuje přináležitost k Bohu stanovená prostřednictvím Smlouvy. Mravný způsob života je *odpovědí* na iniciativu lásky Pána. Je to vděčnost, projev úcty k Bohu a bohoslužba díkůčinění. Je to spolupráce na plánu, který Bůh uskutečňuje v dějinách. 142 2002

2063 Smlouva a dialog mezi Bohem a člověkem ještě dokládá skutečnost, že všechny příkazy jsou vyhlášeny v první osobě („Já jsem Hospodin...“) a obracejí se k jiné osobě („ty...“). Ve všech Božích přikázáních je jediné osobní zájmeno, které určuje adresáta. Bůh dává poznat svou vůli celému lidu a zároveň každému jedinci zvlášť. 878

„Pán přikázal milovat Boha a učil spravedlnosti k bližnímu, aby člověk nebyl ani nespravedlivý, ani nehodný Boha. Tak Bůh Desaterem připravoval člověka, aby se stal jeho přítelem a aby byl jedno srdce se svým bližním... Slova Desatera pro nás zůstávají svrchovaně platná. Vůbec nebyla zrušena; nabyla svůj plný význam a rozvoj příchodem Pána v lidském těle.“¹³

DESATERO V CÍRKEVNÍ TRADICI

2064 Církevní Tradice věrná Písmu a v souladu s Ježíšovým příkladem uznala, že Desatero má základní důležitost a význam.

2065 Od doby sv. Augustina má Desatero přední místo jak v katechezi těch, kteří se připravují na křest, tak i v katechezi věřících. V patnáctém století se rozšířil zvyk vyjadřovat Desatero v rýmovaných a kladných formulacích, snadných k naučení nazpaměť. Užívají se dodnes. Církevní katechismy často vykládaly křesťanskou morálku v pořadí podle „Desatera Božích přikázání.“

2066 V průběhu dějin se rozdělení a číslování příkazů měnilo. Tento katechismus se drží rozdělení stanoveného svatým Augustinem, které se stalo v katolické Církvi tradičním. Stejně rozdělení mají i protestantská vyznání. Řeční otcové vytvořili poněkud odlišné rozdělení, se kterým se setkáváme v pravoslavných církvích a v reformovaných společenstvích.

2067 Deset přikázání vyhláší požadavky lásky k Bohu a k bližnímu. První tři se vztahují hlavně na lásku k Bohu a dalších sedm na lásku k bližnímu. 1853

„Jako jsou dvě přikázání lásky, v nichž je shrnut celý Zákon i Proroci – říkal Pán... – tak i Desatero přikázání bylo dáno na dvou deskách. Říká se totiž, že tři přikázání byla napsána na jedné a sedm na druhé desce.“¹⁴

2068 Tridentský koncil učí, že deset přikázání zavazuje křesťany a že i ospravedlněný člověk je musí zachovávat.¹⁵ 2. vatikánský koncil to potvrzuje: „Biskupové jako nástupci apoštolů přijímají od Pána... poslání učit všechny národy a hlásat evangelium všemu tvorstvu, aby všichni lidé dosáhli spásy vírou, křtem a plněním přikázání.“¹⁶ 883

JEDNOTA DESATERA

2069 Desatero tvoří nedílný celek. Každé „slovo“ odkazuje ke každému dalšímu slovu i ke všem ostatním; vzájemně se podmiňují. Obě desky se vzájemně vysvětlují; vytvářejí organickou jednotu. Přestoupit jedno přikázání, znamená přestoupit všechna ostatní.¹⁷ Nelze ctít jiné lidi, aniž by se vzdávala chvála Bohu, jejich Stvořiteli. A nebylo by možné klanět se Bohu bez lásky ke všem lidem, jeho tvorům. Desatero spojuje teologální a společenský život člověka. 2534

DESATERO A PŘIROZENÝ ZÁKON

¹³ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 4, 16, 3-4.

¹⁴ Sv. Augustin, *Sermones*, 33,2,2: PL 38, 208.

¹⁵ Srov. tridentský koncil: DS 1569-1570.

¹⁶ 2. vatikánský koncil, LG (Věřoučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*) 24.

¹⁷ Srov. Jak 2,10-11.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání

2070 Desatero přikázání je součástí Božího zjevení. Zároveň nás učí pravému lidství. Vyzdvihuje základní povinnosti, a tedy nepřímá základní práva, která tkví v přirozenosti lidské osoby. Desatero je přednostním vyjádřením „přirozeného zákona“.

„Už od počátku Bůh vepsal do srdce lidí příkazy přirozeného zákona. Pak se jen omezil na to, aby jim je připomenul. Tím připomenutím je Desatero.“¹⁸

2071 I když jsou přikázání přístupná pouhému rozumu, byla zjevena. Hříšné lidstvo potřebovalo toto zjevení, aby dosáhlo plného a bezpečného poznání požadavků přirozeného zákona:

„Ve stavu hříchu bylo zapotřebí úplného výkladu přikázání Desatera, protože světlo rozumu se zatemnilo a vůle sešla na scestí.“¹⁹

Boží přikázání poznáváme prostřednictvím Božího zjevení, které nám předkládá Církev, a hlasem mravního svědomí.

ZÁVAZNOST DESATERA

2072 Protože desatero Božích přikázání vyjadřuje základní povinnosti člověka k Bohu a k bližnímu, zjevuje ve svém základním obsahu těžké *závazky*. Ty jsou v podstatě neměnné a zavazují vždy a všude. Nikdo od nich nemůže zprostit. Bůh vryl deset přikázání do srdce lidské bytosti.

1858

2073 Poslušnost vůči přikázáním zahrnuje také závazky, jejichž předmět je sám o sobě lehký. Tak páté přikázání zakazuje slovní urážku, která se však může stát těžkým hříchem jen podle okolností a úmyslu toho, kdo ji pronáší.

„BEZE MNE NEMŮŽETE DĚLAT NIC“

2074 Ježíš říká: „Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese mnoho ovoce; neboť beze mne nemůžete dělat nic“ (Jan 15,5). Ovocem, naznačeným těmito slovy, je svatost života oplodněného spojením s Kristem. Když věříme v Ježíše Krista, podílíme se na jeho tajemstvích a zachováváme jeho přikázání, sám Spasitel přichází, aby v nás miloval svého Otce a své bratry, našeho Otce a naše bratry. Jeho Osoba se stává díky Duchu živým a vnitřním pravidlem našeho chování: „To je mé přikázání: Milujte se navzájem, jak jsem já miloval vás“ (Jan 15,12).

2732

521

Souhrn

2075 „Mistře, co dobrého mám udělat, abych dosáhl věčného života?“ — „Chceš-li vejít do Života, zachovávej přikázání“ (Mt 19,16-17).

2076 Ježíš dosvědčil svým jednáním a svým kázáním trvalou platnost Desatera.

2077 Dar Desatera je udělen v rámci Smlouvy, kterou Bůh uzavřel se svým lidem. Boží přikázání dostávají svůj pravý význam ve Smlouvě a jejím prostřednictvím.

2078 Církevní tradice, věrná Písmu a v souladu s Ježíšovým příkladem, uznala základní důležitost a význam Desatera.

2079 Desatero tvoří organickou jednotu, v níž každé „slovo“ nebo „přikázání“ odkazuje ke všem ostatním. Přestoupením jednoho přikázání je porušen celý zákon.²⁰

¹⁸ Sv. Irenej z Lyonu, *Adversus haereses*, 4,5,1.

¹⁹ Sv. Bonaventura, *In libros sententiarum*, 4,37,1,3.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE
(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání

2080 *Desatero je přednostním vyjádřením přirozeného zákona. Poznáváme je skrze Boží zjevení a lidským rozumem.*

2081 *Desatero přikázání vyjadřuje ve svém základním obsahu těžké závazky. Poslušnost vůči těmto přikáz*

2082 *Co Bůh přikazuje, to činí možným svou milostí.*

²⁰ Srov. Jak 2,10-11.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

PRVNÍ KAPITOLA

„MILUJ PÁNA, SVÉHO BOHA, CELÝM SVÝM SRDCEM,
CELOU SVOU DUŠÍ A CELOU SVOU MYSLÍ“

2083 Ježíš shrnul povinnosti člověka k Bohu těmito slovy: „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“ (Mt 22,37).¹ Je to bezprostřední ozvěna slavnostní výzvy: „Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný“ (Dt 6,4).

367

Bůh nás miloval jako první. Láska jediného Boha se připomíná v prvním z „Deseti slov.“ Prikázání pak rozvádějí odpověď lásky; k tomu, aby ji dal Bohu, je člověk vyzván.

199

1. ČLÁNEK

PRVNÍ PŘIKÁZÁNÍ

„Já jsem Pán, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví. Nebudeš mít jiného boha mimo mne. Nezobrazíš si boha zpodoběním ničeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit“ (Ex 20,2-5).²

„Je psáno: „Pánu, svému Bohu, se budeš klanět a jen jemu sloužit““ (Mt 4,10).

I. „Budeš se klanět Pánu, svému Bohu, a jen jemu sloužit“

2084 Bůh se dává poznat tím, že připomíná svou všemohoucí, blahovolnou a osvobozující činnost v dějinách toho, k němuž se obrací slovy: „Vyvedl jsem tě z egyptské země, z domu otroctví.“ První slovo obsahuje první přikázání Zákona: „Budeš se klanět Hospodinu, svému Bohu, jemu budeš sloužit... Nesmíte chodit za jinými bohy“ (Dt 6,13-14). První výzva a spravedlivý požadavek Boha je, aby ho člověk přijal a klaněl se mu.

2057

398

2085 Jediný a pravý Bůh zjevuje především svou slávu Izraeli.³ Zjevení povolání a pravdy o člověku je vázáno na zjevení Boha. Posláním člověka je ukazovat Boha tak, že jedná v souladu s tím, že je stvořený „k obrazu a podobě Boha“:

201

„Nikdy nebudou žádní jiní bohové, Tryphone, vůbec nikdy nebyli od samých počátků... kromě toho, který stvořil a uspořádal vesmír. Nemyslíme, že náš Bůh se liší od vašeho. Je to týž Bůh, který vyvedl vaše otce z Egypta „mocnou rukou a napřaženým ramenem“. Neklademe své naděje do nějakého jiného boha – vždyť žádní nejsou –, ale do téhož Boha, ve kterého doufáte vy, v Boha Abraháma, Izáka a Jakuba.“⁴

2086 „První přikázání zahrnuje víru, naději a lásku. Neboť vyslovíme-li slovo Bůh, uznáváme tím bytost stálou a neměnnou, která zůstává stále táž, věrná a dokonale spravedlivá. Z toho vyplývá povinnost přijímat jeho slova, věřit mu a mít v něho naprostou důvěru. On je Všemohoucí, milostivý, ochotný a nakloněný dělat dobro. Kdo by v něho nekladl své naděje? Kdo by ho mohl nemilovat, když nazírá poklady jeho dobroty a něhy, kterými

212

¹ Srov. Lk 10,27: „... celou svou silou“.

² Srov. Dt 5,6-9.

³ Srov. Ex 19,16-25; 24,15-18.

⁴ Sv. Justin, *Dialogus cum Tryphone Iudaeo*, 11,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

nás zahrnuje? Proto Bůh v Písmu začíná a neměnně končí svá přikázání formulí: „Já jsem Pán.“⁵

2061

VÍRA

1814-1816

2087 Náš mravní život nachází svůj pramen ve víře v Boha, který nám zjevuje svou lásku. Svatý Pavel mluví o „poslušnosti víry“ (Řím 1,5)⁶ jako o první povinnosti. Dává nahlédnout, že počátkem a výkladem všech mravních selhání je „neznalost Boha“.⁷ Naši povinnosti vůči Bohu je věřit v Něho a vydávat mu svědectví.

143

2088 První přikázání po nás žádá, abychom svou víru rozvážně a bděle živila a chránili a abychom odmítali všechno, co je proti ní. Proti víře lze hřešit různými způsoby:

Dobrovolné pochybování o víře opomíjí nebo odmítá považovat za pravdivé, co Bůh zjevil a co Církev předkládá k věření.

157

Nedobrovolné pochybování označuje váhání uvěřit, obtíže při překonávání námitek spojených s vírou, nebo také úzkost způsobenou její nejasností. Je-li vědomě pěstováno může vést k zaslepení ducha.

2089 *Nevíra* je nedbalost o zjevenou pravdu nebo vědomé odmítání dát jí svůj souhlas. „*Bludem* se nazývá tvrdošíjné popírání některé pravdy, kterou je nutno věřit vírou božskou a katolickou, nebo tvrdošíjné pochybování o ní po přijetí křtu; *odpad* (apostaze) od víry je odmítnutí křesťanské víry jako celku; *rozkol* (schizma) je odmítnutí podřízenosti papeži nebo odmítnutí společenství s členy církve papeži podřízenými.“⁸

162, 817

NADĚJE

1817-1821

2090 Člověk nemůže plně odpovědět na božskou lásku svými vlastními silami, když se mu Bůh zjevuje a volá ho. Musí doufat, že mu Bůh dá schopnost oplácet jeho lásku a jednat podle přikázání lásky. Naděje je důvěrné očekávání Božího požití a blaženého patření na Boha; je také bázní urazit Boží lásku a přivolat trest.

1996

2091 První přikázání se týká také hříchů proti naději, jimiž jsou zoufalství a opovážlivost:

Ze zoufalství člověk přestává doufat, že ho Bůh spasí, že mu pomůže, aby dosáhl spásy nebo odpuštění svých hříchů. Protiví se Boží dobrotě, jeho spravedlnosti – Pán je totiž věrný tomu, co slíbil – a jeho milosrdenství.

1864

2092 Jsou dva druhy *opovážlivosti*. Buď člověk spoléhá na své schopnosti (v naději, že se může spasit bez pomoci shůry), nebo příliš spoléhá na Boží všemohoucnost a milosrdenství (v očekávání, že dosáhne Božího odpuštění bez obrácení a slávy bez zásluh).

2732

LÁSKA

1822-1829

2093 Víra v Boží lásku zahrnuje výzvu a povinnost odpovědět na Boží lásku upřímnou láskou. První přikázání nám prikazuje milovat Boha nade vše a všechny tvory pro něho a kvůli němu.⁹

2094 Proti lásce k Bohu lze hřešit různými způsoby: *Lhostejnost* nedbá o Boží lásku nebo ji odmítá vzít v úvahu; zneuznává její iniciativu a popírá její sílu. *Nevděčnost* opomíjí nebo odmítá uznat Boží lásku a oplácet Bohu lásku láskou. *Vlažnost* je váhání nebo nedbalost při odpovědi na Boží lásku; může zahrnovat odmítání odevzdat se dynamice lás-

2733

⁵ Římský katechismus, 3,2,4.

⁶ Srov. Řím 16,26.

⁷ Srov. Řím 1,18-32.

⁸ CIC, Kánon 751.

⁹ Srov. Dt 6,4-5.

2303

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

ky. *Omrzelost* nebo duchovní lenost jde až k odmítání radosti, jež pochází od Boha, a k pocitům odporu vůči Božímu dobru. *Nenávist vůči Bohu* se rodí z pýchy. Protiví se lásce k Bohu, jehož dobrotu popírá, a odvažuje se ho proklínat za to, že zakazuje hříchy a ukládá tresty.

II. „Pánu, svému Bohu, se budeš klanět“

2095 Božské ctnosti víry, naděje a lásky utvářejí a oživují mravní ctnosti. Láska nás tak vede k tomu, abychom dávali Bohu, co mu ve vši spravedlnosti dlužíme jako tvorové. *Ctnost zbožnosti* nás k takovému postoji disponuje.

KLANĚNÍ

2096 Klanění je hlavní úkon ctnosti zbožnosti. Klanět se Bohu znamená uznat ho jako Boha, jako Stvořitele a Spasitele, Pána všeho, co existuje, jako nekonečnou a milosrdnou Lásku. „Pánu, svému Bohu, se budeš klanět a jen jemu sloužit“ (Lk 4,8), říká Ježíš s poukazem na Deuteronomium.¹⁰

2097 Klanět se Bohu, to znamená uznat v účtě a naprosté podřízenosti „nicotnost tvora“, který existuje pouze skrze Boha. Klanět se Bohu znamená chválit ho a velebit tak jako Maria v Magnificat a pokořit se tím, že s vděčností vyznáváme, jak veliké věci učinil, a že jeho jméno je svaté.¹¹ Klanět se jedinému Bohu to osvobozuje člověka od sebelásky, od otroctví hříchu a modloslužby světa.

2807

MODLITBA

2558

2098 Úkony víry, naděje a lásky, které přikazuje první přikázání, se uskutečňují v modlitbě. Povznesení ducha k Bohu je výrazem našeho klanění se Bohu: modlitba chval, díků, přímlyvy a prosby. Modlitba je nezbytnou podmínkou, abychom dokázali zachovávat Boží přikázání. „Je třeba stále se modlit a neochabovat“ (Lk 18,1).

2742

OBĚŤ

2099 Je správné přinášet Bohu oběti na znamení klanění a vděčnosti, prosby a společenství: „Každý čin vykonaný kvůli tomu, abychom přilnuli k Bohu ve svatém společenství a mohli tak být v radosti, je pravá oběť.“¹²

613

2100 Aby vnější oběť byla ryzí, musí být výrazem duchovní oběti: „Mou obětí, Bože, je zkroušený duch...“ (Ž 51,19). Proroci Staré smlouvy často pranýřovali oběti konané bez vnitřní účasti¹³ a oddělené od lásky k bližnímu.¹⁴ Ježíš připomíná slova proroka Ozeáš: „Milosrdenství chci, a ne oběť“ (Mt 9,13; 12,7).¹⁵ Jediná dokonalá oběť je ta, kterou Kristus přinesl na kříži, aby se bezvýhradně obětoval lásce Otce a za naši spásu.¹⁶ Spojíme-li se s jeho obětí, můžeme učinit ze svého života oběť Bohu.

2711

614

618

PŘISLÍBENÍ A SLIBY

2101 Při některých příležitostech je křesťan vyzván, aby Bohu něco *slíbil*. Křest a biřmování, sňatek a kněžské svěcení to vždy vyžadují. Křesťan může z osobní zbožnosti

1237

1064

¹⁰ Srov. Dt 6,13.¹¹ Srov. Lk 1,46-49.¹² Sv. Augustin, *De civitate Dei*, 10,6.¹³ Srov. Am 5,21-25.¹⁴ Srov. Iz 1,10-20.¹⁵ Srov. Oz 6,6.¹⁶ Srov. Žid 9,13-14.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

přislíbit Bohu nějaký skutek, modlitbu, almužnu, pouť, atd. Věrnost tomu, co člověk slíbil Bohu, je výrazem úcty, jaká náleží Boží velebnosti a lásky k věrnému Bohu.

2102 „*Slib*, to je uvážená a svobodná přípověď, učiněná Bohu, o možném a lepším dobru, se musí splnit ze ctnosti nábožnosti.“¹⁷ Slib je úkon *zbožnosti*, kterým křesťan nabízí Bohu sám sebe nebo mu slibuje nějaký dobrý skutek. Dodrží-li své sliby, dává tedy Bohu, co mu slíbil a zasvětil. Skutky apoštolů nám líčí, jak svatý Pavel dbal na to, aby dodržel, co slíbil.¹⁸

2103 Slibům žít podle *evangelijních rad* Církve přiznává hodnotu příkladu:¹⁹

1973

„Proto se Církev raduje z toho, že se v ní mezi věřícími nachází mnoho mužů i žen, kteří přesněji následují a výrazněji hlásají Spasitele v jeho zřeknutí se sebe tím, že ve svobodě Božích dětí přijímají chudobu a vzdávají se vlastní vůle; pokud jde o dokonalost, podřizují se pro Boha lidem více, než je nařízeno, aby se tak více připodobnili poslušnému Kristu.“²⁰

914

V jistých případech může Církev ze závažných důvodů zprostit slibů a příslibení.²¹

POVINNOST SPOLEČNOSTI VŮČI NÁBOŽENSTVÍ A PRÁVO NA NÁBOŽENSKOU SVOBODU

2104 „Všichni lidé... mají povinnost hledat pravdu, především o Bohu a o jeho Církvi a poznanou pravdu přijmout a zachovávat.“²² Je to povinnost, která vyplývá ze „samé přirozenosti“ lidí.²³ Nestaví se proti „upřímné úctě“ k různým náboženstvím, která „jsou nezřídka odrazem Pravdy, která osvěcuje všechny lidi“,²⁴ ani proti požadavku lásky, která má křesťany k tomu, aby „laskavě, rozvážně a trpělivě jednali s lidmi žijícími v omylu nebo neznalosti víry“.²⁵

2467

851

2105 Povinnost vzdávat Bohu ryzí úctu se týká jak jednotlivého člověka, tak i společnosti. Je to „tradiční katolické učení o mravní povinnosti jednotlivců i společnosti vůči pravému náboženství a jediné Církvi Kristově“.²⁶ Tím, že Církev bez přestání hlásá lidem evangelium, usiluje o to, aby mohli „v křesťanském duchu utvářet smýšlení a mravy, zákony a struktury společnosti“,²⁷ ve které žijí. Společenskou povinností křesťanů je respektovat a probouzet v každém člověku lásku k tomu, co je pravdivé a co je dobré. Tato povinnost od nich vyžaduje, aby šířili „jediné pravé náboženství“, které „je uskutečněno v katolické a apoštolské Církvi“.²⁸ Křesťané jsou povoláni, aby byli světlem světa.²⁹ Církev tím ukazuje Kristovu královskou moc nad celým stvořením a zvláště nad lidskou společností.³⁰

854

898

2106 „Nikdo... nesmí být donucován jednat v oblasti náboženství proti svému svědomí, ani mu nesmí být zabraňováno jednat podle svého svědomí soukromě i veřejně.“³¹ Toto právo má svůj základ v samé přirozenosti lidské osoby, jejíž důstojnost jí dává svobodně přilnout k božské pravdě, která přesahuje časný řád. Proto „patří i těm, kdo neplní povinnost hledat pravdu a přidržet se jí“.³²

160, 1782,
1738

¹⁷ CIC, Kánon 1191,1.

¹⁸ Srov. Sk 18,18; 21,23-24.

¹⁹ Srov. CIC, Kánon 654.

²⁰ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 42.

²¹ Srov. CIC, Kánon 692; 1196-1197.

²² 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 1.

²³ 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 2.

²⁴ 2. vatikánský koncil, NAe (Prohlášení o poměru Církve k nekřesťanským náboženstvím *Nostra aetate*), 2.

²⁵ 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 14.

²⁶ 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 1.

²⁷ 2. vatikánský koncil, AA (Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*), 13.

²⁸ 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 1.

²⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, AA (Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*), 13.

³⁰ Srov. Lev XIII., encyklika *Immortale Dei*; Pius XI., encyklika *Quas primas*.

³¹ 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 2.

³² 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

2107 „Jestliže s ohledem na zvláštní okolnosti v některém národě dostane jedno náboženské společenství v právním řádu státu zvláštní občanské uznání, je nutné, aby bylo zároveň uznáno a zachováno právo všech občanů a náboženských společností na náboženskou svobodu.“³³

2108 Právo na náboženskou svobodu není ani mravní přípustnost přidržovat se omylu,³⁴ ani nějaké domnělé právo na blud,³⁵ nýbrž je to přirozené právo lidské osoby nebýt v náboženských věcech, pokud je to v oprávněných mezích, vystavena vnějšímu nátlaku ze strany politické moci. Toto přirozené právo „má být uznáno v právním uspořádání společnosti tak, aby se stalo občanským právem“.³⁶

1740

2109 Právo na náboženskou svobodu nemůže být samo o sobě ani neomezené,³⁷ ani prostě omezeno pouze „veřejným řádem“ chápaným pozitivistickým nebo naturalistickým způsobem.³⁸ „Oprávněné meze“, jež jsou vlastní tomuto právu, musí být určeny s politickou rozvážností pro každou společenskou situaci podle požadavků obecného blaha a schváleny občanskou vládní mocí podle „právních norem shodných s objektivním mravním řádem“.³⁹

2244

1906

III. „Nebudeš mít jiného boha mimo mne“

2110 První přikázání zakazuje uctívat jiné bohy, kromě jediného Pána, který se zjevil svému lidu. Zakazuje pověru a bezbožectví. Pověra představuje jistým způsobem zvrácené přehánění („per excessum“) náboženství; bezbožectví je neřest opačná, je to nedostatek („per defectum“) ctnosti zbožnosti.

POVĚRA

2111 Pověra je úchylka náboženského citění a úkonů, které člověku ukládá. Může také zasahovat do kultu, který vzdáváme pravému Bohu, např. když se jistým, jinak oprávněným a nutným úkonům přikládá důležitost nějakým způsobem kouzelná. Přikládat účinnost pouze hmotné stránce modliteb nebo svátostným znamením bez ohledu na vnitřní postoje, které vyžadují, znamená upadat do pověry.⁴⁰

MODLOSLUŽBA

2112 První přikázání odsuzuje *mnohobožství* (polyteismus). Vyžaduje od člověka, aby nevěřil jiným bohům kromě Boha, aby neuctíval jiná božstva kromě Jediného. Písmo neustále připomíná odmítání model, které jsou „stříbro a zlato, dílo lidských rukou“, které „mají ústa, ale nemluví, mají oči, ale nevidí...“. Tyto nicotné modly činí člověka nicotným: „Jim jsou podobní ti, kdo je zhotovují, každý, kdo v ně doufá“ (Ž 115,4-5.8).⁴¹ Bůh naopak je „živý Bůh“ (Joz 3,10; Ž 42,3; atd.), který dává život a zasahuje do dějin.

210

2113 Modloslužba se netýká jen nepravých pohanských kultů. Zůstává trvalým pokušením víry. Spočívá ve zbožšťování toho, co není Bůh. Modloslužba je, když člověk uctívá tvora místo Boha a klaní se mu, ať se jedná o bůžky, nebo o demony (např. u satanismu), o moc, o rozkoš, o rasu, o předky, o stát, o peníze, atd. „Nemůžete sloužit Bohu i mamonu,“ říká Ježíš (Mt 6,24). Mnoho mučedníků zemřelo, aby se neklanělo „Šelmě“,⁴² a odmítli dokonce i jen předstírat, že ji uctívají. Modloslužba popírá, že jediným Pánem je Bůh; proto je neslučitelná se společenstvím s Bohem.⁴³

2534, 398

2289

2473

³³ 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 6.

³⁴ Srov. Lev XIII., encyklika *Libertas praestantissimum*.

³⁵ Srov. Pius XII., projev 6. prosince 1953.

³⁶ 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 2.

³⁷ Srov. Pius VI., Breve *Quod aliquatulum*.

³⁸ Srov. bl. Pius IX., encyklika *Quanta cura*.

³⁹ 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 7.

⁴⁰ Srov. Mt 23,16-22.

⁴¹ Srov. Iz 44,9-20; Jer 10,1-16; Dan 14,1-30; Bar 6; Mdr 13,1-15,19.

⁴² Srov. Zj 13-14.

⁴³ Srov. Gal 5,20; Ef 5,5.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

2114 Lidský život se harmonicky sjednocuje v klanění Jedinému. Prikázání klanět se pouze Pánu činí člověka jednoduchým a zachraňuje ho před bezbřehou roztříštěností. Modloslužba je perverze náboženského citění vrozeného člověku. Modloslužebník je ten, kdo „svůj nezničitelný pojem Boha vztahuje spíše na cokoliv jiného než na Boha“.⁴⁴

VĚŠTĚNÍ A MAGIE

2115 Bůh může zjevit budoucnost svým prorokům nebo jiným světcům. Nicméně správný postoj křesťana spočívá v tom, že se, pokud jde o jeho budoucnost, odevzdá s důvěrou do rukou Prozřetelnosti, co se a vyhýbá se ve vztahu k budoucnosti každé nezdravé zvědavosti. Nepředvídatost může být nedostatkem odpovědnosti.

305

2116 Je třeba odmítat všechny způsoby *věštění*: dovolávat se satana nebo zlých duchů, vyvolávání mrtvých nebo jiné praktiky, o nichž se neprávem soudí, že „odhalují“ budoucnost.⁴⁵ Uchylovat se o radu k horoskopům, k astrologii, k hádání z ruky, k výkladu předtuch nebo věštek, k jevům jasnovidectví, ptát se medií, v tom všem se skrývá vůle mít vládu nad časem, nad dějinami a konečně nad lidmi a zároveň touha naklonit si skryté mocnosti. Je to v příkrém rozporu se ctí a úctou spojenou s láskyplnou bázni, jakou dlužíme pouze Bohu.

2117 Všechny praktiky *magie* a *čarodějnictví*, kterými člověk zamýšlí podrobit si skryté mocnosti, aby mu sloužily, a tak dosáhnout nadpřirozenou moc nad bližním, byť by to směřovalo i k jeho uzdravení, závažně odporují ctnosti zbožnosti. Takové praktiky jsou ještě více odsouzenější, jsou-li spojeny se záměrem škodit druhým nebo když se dovolávají zásahu zlých duchů. Také nošení talismanů je hodno pokárání. Věštění nebo magie se často užívá ve *spiritismu*. Proto Církev věřící před ním varuje. Uchylování se k tzv. přírodním léčebným metodám nesmí vést ani ke vzývání zlých mocností, ani ke zneužívání důvěřivosti druhých.

HŘÍCHY PROTI ÚCTĚ K BOHU

2118 První Boží přikázání odsuzuje hlavní hříchy proti úctě k Bohu: jednání, jímž člověk slovy nebo skutky pokouší Boha, svatokrádež a simonii (svatokupectví).

2119 Jednání, jímž je *pokoušen Bůh*, spočívá v tom, že se slovy nebo skutky zkouší jeho dobrota a jeho všemohoucnost. Tak chtěl satan dosáhnout, aby se Ježíš vrhl dolů z chrámu, a donutil tak Boha zasáhnout.⁴⁶ Ježíš mu čelí Božím slovem: „Nebudeš pokoušet Pána, svého Boha“ (Dt 6,16). Vyzývavý postoj, který se projevuje v takovém pokoušení, zraňuje úctu a důvěru, jakou máme mít ke svému Stvořiteli a Pánu. Skrývá se v něm vždy pochybování o Boží lásce, prozřetelnosti a moci.⁴⁷

394

2088

2120 *Svatokrádež* spočívá ve znesvěcování nebo nedůstojném zacházení se svátostmi či jinými liturgickými úkony, jakož i osobami, předměty a místy zasvěcenými Bohu. Svatokrádež je těžký hřích, zvláště je-li spáchána proti Eucharistii, protože tato svátost nám podstatně zpřítomňuje Tělo samého Krista.⁴⁸

1374

2121 *Svatokupectví* (simonie)⁴⁹ se definuje jako kupování nebo prodávání duchovních statků. Kouzelníku Šimonovi, jenž si chtěl koupit duchovní moc, jejíž působení viděl u apoštolů, Petr odpovídá: „Ať přijde zkáza na tvoje peníze i na tebe, protože ses domníval, že Boží dar můžeš koupit za peníze“ (Sk 8,20). Tak se shodoval s Ježíšovým výrokem:

1578

⁴⁴ Origenes, *Contra Celsum*, 2,40.⁴⁵ Srov. Dt 18,10; Jer 29,8.⁴⁶ Srov. Lk 4,9.⁴⁷ Srov. 1 Kor 10,9; Ex 17,2-7; Ž 95,9.⁴⁸ Srov. CIC, Kánon 1367; 1376.⁴⁹ Srov. Sk 8,9-24.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

„Zadarmo jste dostali, zadarmo dávejte“ (Mt 10,8).⁵⁰ Není možné přivlastnit si duchovní dobra a zacházet s nimi jako vlastníci nebo páni, protože jejich zdroj je v Bohu. Je možné pouze je zdarma od něho dostat.

2122 „Za udělení svátosti udělovatel nic nepožaduje kromě dávek stanovených příslušným představeným; vždy dbá, aby z důvodu chudoby nebyli potřební zbaveni pomoci ze svátostí.“⁵¹ Příslušná autorita vyměří výši těchto „dávek“ podle zásady, že křesťanský lid má přispívat na vydržování služebníků Církve. „Dělník má právo na svou obživu“ (Mt 10,10).⁵²

ATEISMUS

2123 „Mnoho našich současníků však toto hluboké životní spojení s Bohem vůbec nechápe nebo je výslovně odmítá, takže ateismus je nutno počítat k nejvážnějším skutečnostem naší doby.“⁵³ 29

2124 Výraz ateismus označuje velmi rozmanité jevy. Jeden jeho častý způsob je praktický materialismus, který omezuje své potřeby i své snažení jen na prostor a čas. Ateistický humanismus nesprávně zastává nesprávný názor, že člověk „je sám sobě cílem, jediným strůjcem a tvůrcem své historie“. ⁵⁴ Jiná forma současného ateismu slibuje osvobodit člověka prostřednictvím hospodářského a sociálního osvobození, k čemuž prý „stojí v cestě náboženství už svou povahou, neboť odvrací člověka od budování společnosti tím, že ho pozdvihuje k naději na budoucí a neskutečný život“. ⁵⁵ 1049

2125 Ateismus je hříchem proti ctnosti zbožnosti, protože odmítá nebo popírá existenci Boha. ⁵⁶ Odpovědnost za tuto vinu může být podstatně zmenšena úmysly nebo okolnostmi. Na zrodu a rozšíření ateismu „mohou mít nemalý podíl věřící tím, že zanedbávají náboženskou výchovu, zkresleně podávají nauku a mají nedostatky ve svém náboženském, mravním a sociálním životě; o nich platí, že pravou tvář Boha a náboženství spíše zastírají, než ukazují“. ⁵⁷ 1535

2126 Často má ateismus svůj základ v nesprávném pojetí lidské nezávislosti, vyhocené až k odmítnutí jakékoliv závislosti na Bohu. ⁵⁸ Ve skutečnosti „uznání Boha není v rozporu s důstojností člověka, neboť tato důstojnost má základ a dovršení právě v Bohu“. ⁵⁹ Církev ví, „že její poselství je v plném souladu s nejskrytějšími tužbami lidského srdce“. ⁶⁰ 396 154

AGNOSTICISMUS

2127 Agnosticismus má několik podob. V některých případech agnostik nechce popírat Boha; připouští dokonce existenci jakési transcendentní bytosti, která se nemůže zjevit a o které nikdo není s to nic říci. V jiných případech se agnostik nevysloví o existenci Boha a prohlásí, že není možné ji dokázat, stejně jako není možné ji připustit nebo popřít. 36

2128 Agnosticismus může někdy zahrnovat jisté hledání Boha, avšak může také představovat lhostejnost, útek před posledním problémem existence a jakousi netečnost mravního svědomí. Příliš často se agnosticismus rovná praktickému ateismu. 1036

IV. „Nezobrazíš si Boha“

1159-1162

⁵⁰ Srov. Iz 55,1.⁵¹ CIC, Kánon 848.⁵² Srov. Lk 10,7; 1 Kor 9,5-18; 1 Tím 5,17-18.⁵³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 19.⁵⁴ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 20.⁵⁵ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 20.⁵⁶ Srov. Řím 1,18.⁵⁷ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 19.⁵⁸ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 20.⁵⁹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 21.⁶⁰ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 21.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

2129 Výslovné Boží nařízení vyžadovalo zákaz jakéhokoliv zobrazení Boha lidskou rukou. Deuteronomium vysvětluje: „V den, kdy k vám Hospodin mluvil na Chorébu zprostředku ohně, jste neviděli žádnou podobu; velice se tedy strážte, abyste se nezvrhli a neudělali si tesaňou sochu...“ (Dt 4,15-16). Je to naprosto transcendentní (přesažný) Bůh, který se zjevil Izraeli. „On je všechno“, ale zároveň je „větší než celé jeho tvorstvo“ (Sir 43,27-28). On samotný je „původce krásy“ (Mdr 13,3).

300

2500

2130 Nicméně již ve Starém zákoně Bůh nařídil nebo dovolil udělat obrazy, které symbolicky vedly ke spáse skrze vtělené Slovo: měděný had,⁶¹ archa Smlouvy a cherubové.⁶²

2131 Sedmý ekumenický koncil v Niceji (v roce 787) na základě tajemství vtěleného Slova prohlásil za oprávněné – proti obrazoborcům – uctívání obrazů: a to Krista, ale i Matky Boží, andělů a všech svatých. Tím, že se Boží Syn vtělil, zahájil novou „éru“ obrazů.

476

2132 Křesťanské uctívání obrazů neodporuje prvnímu přikázání, které zakazuje modly. Vždyť „úcta prokazovaná obrazu patří tomu, koho obraz představuje“,⁶³ a „kdo uctívá obraz, uctívá v něm osobu, která je na něm namalována“. ⁶⁴ Čest vzdávaná posvátným obrazům je „zbožná úcta“, a nikoliv klanění, které přísluší jen Bohu.

„Kultovní úkony se neobracejí k obrazům jako takovým, nýbrž nakolik slouží ke zpodobení vtěleného Slova. A tak hnutí, které se obrací k obrazu jako obrazu, se nezastaví u něho, nýbrž směřuje ke skutečnosti, kterou představuje.“⁶⁵

Souhrn

2133 „Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou“ (Dt 6,5).

2134 *nade vše.*

2135 *ěmu, vzdávat mu úctu, jaká mu náleží, dodržovat přísliby a sliby, které mu byly dány, to jsou úkony ctnosti zbožnosti, které vyjadřují zachovávání prvního přikázání.*

2136 *Povinnost vzdávat Bohu ryzí úctu má jak jednotlivý člověk, tak i společnost.*

2137 *Člověk „si přeje, aby mohl svobodně vyznávat náboženství soukromě i veřejně“.*⁶⁶

2138 *Pověra je úchylka úcty, kterou vzdáváme pravému Bohu. Jejím největším výrazem je modloslužba a různé formy věštění nebo magie.*

2139 *Jednání, jímž je Bůh pokoušen slovy nebo skutky, svatokrádež a svatokupectví jsou jako hříchy proti úctě k Bohu zakázané prvními přikázáními.*

2140 *Ateismus, poněvadž odmítá nebo popírá existenci Boha, je hříchem proti prvnímu přikázání.*

2141 *Uctívání posvátných obrazů se zakládá na tajemství vtělení Božího Slova. Nijak neodporuje prvnímu přikázání.*

⁶¹ Srov. Num 21,4-9; Mdr 16,5-14; Jan 3,14-15.

⁶² Srov. Ex 25,10-22; 1 Král 6,23-28; 7,23-26.

⁶³ Sv. Basil z Cesareje, *Liber de Spiritu Sancto*, 18,45: PG 32, 149C.

⁶⁴ 2. nicejský koncil: DS 601; srov. Tridentský koncil: DS 1821-1825; 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 126; také LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 67.

⁶⁵ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 81, 3, ad 3.

⁶⁶ 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 15.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

2. ČLÁNEK
DRUHÉ PŘIKÁZÁNÍ

„Nezneužíješ jména Hospodina, svého Boha“ (Ex 20,7; Dt 5,11).

„Bylo řečeno předkům: „Nebudeš přísahat křivě...“ Ale já vám říkám: Vůbec nepřísahajte“ (Mt 5,33-34).

I. Jméno Pána je svaté

2807-2815

2142 Druhé přikázání *předpisuje respektovat jméno Pána*. Je odvozeno, stejně jako první přikázání, ze ctnosti zbožnosti a dává řád především našemu mluvení o svatých věcech.**2143** Mezi slovy zjevení má jedno zvláštní význam, je to slovo zjevující Boží jméno. Bůh je svěřuje těm, kdo v něho věří. Zjevuje se jim ve svém osobním tajemství. Dar jména náleží do řádu důvěrnosti a intimity. „Jméno Pána je svaté.“ Proto je člověk nesmí zneužívat. Má je uchovávat v paměti v tichém klanění plném lásky.⁶⁷ Nezařadí je mezi svá slova, pokud by jím nechtěl chválit, velebit a oslavovat.⁶⁸

203

435

2144 Úcta k Božímu jménu vyjadřuje uctivý postoj, jaký se sluší mít k tajemství samého Boha a k celé posvátné skutečnosti, kterou vyvolává. *Smysl pro posvátno* je součástí ctnosti zbožnosti.„Pocit bázně a smysl pro posvátno jsou křesťanské city nebo ne? Nikdo o tom nemůže rozumně pochybovat. Jsou to city, kterými bychom oplývali, a to v hojné míře, kdybychom měli vidění Boží velebnosti. Jsou to city, které bychom zakoušeli, kdybychom si uvědomovali Boží přítomnost. Měli bychom je mít v takové míře, v jaké věříme, že Bůh je přítomen. Jestliže je nemáme, je to tím, že si nejsme vědomi, nevěříme, že On je přítomen.“⁶⁹**2145** Věřící má vydávat svědectví jménu Pána tím, že neohroženě vyznává svou víru.⁷⁰ Kázání a katecheze mají být proniknuty klaněním a úctou ke jménu našeho Pána Ježíše Krista.

2472

427

2146 Druhé přikázání *zakazuje zneužívání Božího jména*, to je každé nevhodné užívání jména Boha, Ježíše Krista, Panny Marie a všech svatých.**2147** *Slíbit* něco jiným ve jménu Boha, to znamená dávat v sázku Boží čest, věrnost, pravdivost a autoritu. Takový slib se má dodržet jako požadavek spravedlnosti. Zpronevěřit se takovému slibu se rovná zneužití Božího jména a jistým způsobem to znamená dělat z Boha lháře.⁷¹

2101

2148 *Rouhání* se staví přímo proti druhému přikázání. Spočívá v tom, že člověk pronáší vnitřně nebo navenek nenávistná, vyčítavá, vyzývavá slova proti Bohu, že špatně mluví o Bohu, že jeho slovům chybí úcta k Bohu, že zneužívá Boží jméno. Svatý Jakub kárá ty, kteří „mluví pohrdavě proti vznešenému jménu (Krista), podle kterého byli nazváni“ (Jak 2,7). Zákaz rouhání se vztahuje i na slova proti Kristově Církvi, proti svatým a posvátným věcem. Rouhání je také uchylovat se k Božímu jménu, aby se zamaskovaly zločinecké⁶⁷ Srov. Zach 2,17.⁶⁸ Srov. Ž 29,2; 96,2; 113,1-2.⁶⁹ John Henry Newman, *Parochial and plain sermons*, 5,2, pp. 21-22.⁷⁰ Srov. Mt 10,32; 1 Tim 6,12.⁷¹ Srov. 1 Jan 1,10.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

metody, zotročování národů, mučení nebo popravování. Zneužití Božího jména ke spáchání zločinu vede k odmítání náboženství.

Rouhání odporuje úctě, kterou jsme povinni Bohu a jeho svatému jménu. Samo o sobě je těžkým hříchem.⁷²

1756

2149 *Kletby*, do nichž je vloženo Boží jméno bez úmyslu rouhat se, jsou nedostatkem úcty k Pánu. Druhé přikázání zakazuje také užívání Božího jména k *magickým účelům*.

„Boží jméno je velké tam, kde se vyslovuje s úctou, jaká přísluší jeho velikosti a jeho velebnosti. Boží jméno je svaté tam, kde se pronášá s úctou a s obavou neurazit Boha.“⁷³

II. Boží jméno brané nadarmo

2150 Druhé přikázání zakazuje *křivou přísahu*. Udělat slavný slib nebo přísahat znamená brát Boha za svědka toho, co se tvrdí. To znamená dovolávat se božské pravdivosti jako záruky vlastní pravdivosti. Přísaha se závazně odvolává na jméno Páně. „Hospodina, svého Boha, se budeš bát, jemu budeš sloužit, při jeho svatém jménu přísahat“ (Dt 6,13).

2151 Odmítnout křivou přísahu povinností vůči Bohu. Bůh jako Stvořitel a Pán je normou každé pravdy. Lidské slovo je ve shodě nebo v rozporu s Bohem, který je Pravda sama. Když je přísaha pravdivá a oprávněná, staví do pravého světla vztah lidského slova k Boží pravdě. Křivá přísaha volá Boha za svědka nějaké lži.

215

2152 Kdo udělá nějaký slib pod přísahou s úmyslem nedodržet ho, nebo se nedrží toho, co slíbil pod přísahou, je *křivopřísežníkem*. Křivá přísaha je velký nedostatek úcty k Pánu každého slova. Zavazovat se přísahou k provedení nějaké špatné věci, je proti svatosti Božího jména.

2476

1756

2153 Ježíš vyložil druhé přikázání v horském kázání: „Slyšeli jste, že bylo řečeno předkům: „Nebudeš přísahat křivě, ale splníš Pánu své přísahy.“ Ale já vám říkám: Vůbec nepřisáhejte... Ale vaše řeč ať je ano, ano, ne, ne. Co je nadto, je ze Zlého“ (Mt 5,33-34,37).⁷⁴ Ježíš učí, že každá přísaha v sobě obsahuje vztah k Bohu a že Boží přítomnosti a jeho pravdě musí být vzdávána čest v každém slově. Rozvážnost při odvolávání se v řeči na Boha jde ruku v ruce s uctívou pozorností vůči jeho přítomnosti, dosvědčované nebo tupené každým naším tvrzením.

2466

2154 Z učení svatého Pavla⁷⁵ církevní Tradice pochopila, že Ježíš není proti přísaze, je-li skládána ze závažného a spravedlivého důvodu (např. před soudem). „Přísaha, tj. vzývání Božího jména na svědectví pravdy, může být učiněna pouze pravdivě, uváženě a spravedlivě.“⁷⁶

2155 Svatost Božího jména vyžaduje nedovolávat se jej kvůli malichernostem a vyžaduje, aby se přísaha neskládala za takových okolností, kdy by to mohlo být vysvětlováno jako schvalování moci, která přísahu neprávem požaduje. Je-li přísaha vyžadována občanskými úřady neprávem, může být odmítnuta. Jde o případy, kdy je vyžadována k něčemu, co odporuje lidské důstojnosti nebo společenství Církve.

1903

III. Křesťanské jméno

232

⁷² Srov. CIC, Kánon 1369.

⁷³ Sv. Augustin, *De sermone Domini in monte*, 2,45,19: PL 34, 1278.

⁷⁴ Srov. Jak 5,12.

⁷⁵ Srov. 2 Kor 1,23; Gal 1,20.

⁷⁶ CIC, Kánon 1199,1.

1267

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

2156 Svátost křtu je udělována „ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“ (Mt 28,19). Při křtu jméno Pána posvěcuje člověka a křesťan dostává v Církvi vlastní jméno. Může to být jméno nějakého světce, to je nějakého učedníka, který žil s příkladnou věrností ke svému Pánu. Patronát světce poskytuje vzor lásky a zajišťuje jeho přímluvu. „Křestní jméno“ může také vyjadřovat nějaké křesťanské tajemství nebo křesťanskou ctnost. „Rodiče, kmotři a farář dbají, aby se nedávalo jméno, které je cizí křesťanskému smýšlení.“⁷⁷

2157 Křesťan začíná svůj den, své modlitby a své práce znamením kříže „ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.“ Pokřtěný člověk zasvěcuje den oslavě Boha a prosí Spasitele o milost, která mu pomáhá jednat v Duchu jako dítě Otce. Znamení kříže nás posiluje v pokušeních a v těžkostech.

1235

1668

2158 Bůh volá každého jménem.⁷⁸ Jméno každého člověka je posvátné. Jméno je obraz osoby. Vyžaduje úctu jako znamení důstojnosti toho, kdo je nosí.

2159 Toto přijaté jméno je jméno pro věčnost. V nebeském království zazáří v plném světle tajemný a jedinečný charakter každé osoby poznamenané Božím jménem. Tomu, „kdo zvítězí... dám bílý kamínek, na tom kamínku bude vyryto nové jméno, které nezná nikdo než ten, kdo ho dostane“ (Zj 2,17). „Měl jsem vidění, a hle – na hoře Siónu stál Be-ránek a s ním bylo sto čtyřiačtyřicet tisíc těch, kdo mají na čele napsáno jeho jméno a jméno jeho Otce“ (Zj 14,1).

Souhrn

2160 „Hospodine, náš Pane, jak podivuhodné je tvé jméno po celé zemi“ (Ž 8,2)

2161 Druhé přikázání předpisuje úctu ke jménu Páně. Jméno Páně je svaté.

2162 Druhé přikázání zakazuje jakékoliv nevhodné užívání Božího jména. Rouhání spočívá v tom, že člověk užívá jméno Boha, Ježíše Krista, Panny Marie a svatých urážlivým způsobem.

2163 Křivá přísaha volá Boha za svědka nějaké lži. Křivopřísežnictví je těžké provinění proti Pánu, který je vždy věrný svým příslibům.

2164 „Nepřisahat ani při Stvořiteli ani při tvorovi, leč když je to s pravdou, z nutnosti a s úctou.“⁷⁹

2165 Při křtu dostává křesťan vlastní jméno v Církvi. Rodiče kmotři a farář dbají, aby dostal křesťanské jméno. Mít za patrona nějakého svatého znamená mít v něm vzor lásky a jistého přímluvce.

2166 Křesťan začíná své modlitby i své práce znamením kříže „ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.“

2167 Bůh volá každého jménem.⁸⁰

3. ČLÁNEK
TŘETÍ PŘIKÁZÁNÍ⁷⁷ CIC, Kánon 855.⁷⁸ Srov. Iz 43,1; Jan 10,3.⁷⁹ Sv. Ignác z Loyoly, Duchovní cvičení, 38.⁸⁰ Srov. Iz 43,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

„Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je den odpočinutí Hospodina, tvého Boha: Nebudeš dělat žádnou práci...“ (Ex 20,8-10).⁸¹

„Sobota je pro člověka, a ne člověk pro sobotu. Proto je Syn člověka pánem i nad sobotou!“ (Mk 2,27-28).

I. Sobotní den

346-348

2168 Třetí přikázání Desatera připomíná posvátnost soboty: „Sedmého dne bude slavnost odpočinutí, Hospodinův svatý den odpočinku“ (Ex 31,15).

2169 Písmo v této souvislosti *připomíná stvoření*: „V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmého dne odpočinul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý“ (Ex 20,11).

2057

2170 Písmo vyjevuje ve dni Páně také *památku na osvobození Izraele* z egyptského otroctví: „Pamatuj, že jsi byl otrokem v egyptské zemi a že tě Hospodin, tvůj Bůh, odtud vyvedl pevnou rukou a napraženým ramenem; proto ti přikázal Hospodin, tvůj Bůh, dodržovat den odpočinku“ (Dt 5,15).

2171 Bůh svěřil Izraeli sobotu, aby ji zachovával *na znamení věčné smlouvy*.⁸² Sobota je pro Pána; je svatě vyhrazena chvále Boha, jeho stvořitelského díla a jeho spásných činů ve prospěch Izraele.

2172 Boží činnost je vzorem pro lidskou činnost. Jestliže si Bůh sedmého dne „odpočinul“ (Ex 31,17), i člověk má „odpočívat“ a dovolit i druhým, především chudým, aby si mohli oddechnout (Ex 23,12). Sobota přerušuje každodenní činnost a umožňuje odpočinek. Je to den protestu proti otroctví práce a kultu peněz.⁸³

2184

2173 Evangelium uvádí četné příležitosti, při kterých byl Ježíš obviňován, že porušuje zákon o sobotě. Avšak Ježíš nikdy neporušuje svatost toho dne.⁸⁴ Dává mu ze své autority pravé vysvětlení: „Sobota je pro člověka, a ne člověk pro sobotu“ (Mk 2,27). Kristus pln soucitu považuje za správné „v sobotu jednat dobře“ spíše než zle, „život zachránit“ spíše než zničit (Mk 3,4). Sobota je den Pána milosrdenství a úcty vzdávané Bohu.⁸⁵ „Syn člověka je pánem i nad sobotou“ (Mk 2,28).

582

II. Den Páně

„Toto je den, který učinil Hospodin, jásejme a radujme se z něho“ (Ž 118,24).

DEN ZMRTVÝCHVSTÁNÍ: NOVÉ STVOŘENÍ

2174 Ježíš vstal z mrtvých „prvního dne v týdnu“ (Mt 28,1; Mk 16,2; Lk 24,1; Jan 20,1). Jako „první den“ připomíná den Kristova vzkříšení první stvoření. Jako „osmý den“, který následuje po sobotě,⁸⁶ znamená nové stvoření zahájené Kristovým zmrtvýchvstáním. Pro křesťany se stal prvním ze všech dní, prvním ze všech svátků, den Páně (*hé Kyriaké hé-mera, dies dominica*), „*neděle*“.

638

349

⁸¹ Srov. Dt 5,12-15.

⁸² Srov. Ex 31,16.

⁸³ Srov. Neh 13,15-22; 2 Kron 26,21.

⁸⁴ Srov. Mk 1,21; Jan 9,16.

⁸⁵ Srov. Mt 12,5; Jan 7,23.

⁸⁶ Srov. Mk 16,1; Mt 28,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

„Shromažďujeme se v den slunce, protože je to první den, v němž Bůh vyvedl z temnoty hmotu a stvořil svět; tohoto dne také Ježíš Kristus, náš Spasitel, vstal z mrtvých.“⁸⁷

NEDĚLE – DOVRŠENÍ SOBOTY

2175 Neděle se jasně liší od soboty, po níž časově každý týden následuje, a nahrazuje pro křesťany její obřadní předpis. V Kristově Veliké noci (pascha) dovršuje duchovní náplň hebrejské soboty a ohlašuje věčné odpočnutí člověka v Bohu. Vždyť kult zákona připravoval na Kristovo tajemství a to, co se v něm konalo, bylo předobrazem nějakého rysu vztahujícího se na Krista.⁸⁸

1166

„Ti, kteří žili ve starém řádu věcí, se obrátili k nové naději a nehlédli už k sobotě, ale žili podle neděle, dne Páně, v němž je náš život posvěcen skrze milost Pána a jeho smrt.“⁸⁹

2176 Slavení neděle uskutečňuje mravní předpis přirozeně vepsaný do lidského srdce „vzdávat Bohu vnější, viditelnou, veřejnou a pravidelnou úctu na památku jeho všeobecného dobrodiní vůči lidem“. ⁹⁰ Nedělní bohoslužba je splněním mravního přikázání Starého zákona, od něž přebírá rytmus a ducha tím, že každý týden oslavuje Stvořitele a Vykupitele svého lidu.

NEDĚLNÍ EUCHARISTICKÁ OBĚŤ

2177 Nedělní slavení dne a Eucharistie Páně je středem života Církve. „Neděli, den Páně, v němž se slaví velikonoční událost, je nutno v celé Církvi zachovávat z apoštolské tradice jako prvotní zasvěcený svátek.“⁹¹

1167

„Rovněž se musí zachovávat den Narození našeho Pána Ježíše Krista, Zjevení Páně, Nanebevstoupení, svátek Těla a Krve Kristovy, Svaté Bohorodičky Marie, jejího Neposkvrněného Početí a Nanebevzetí, svatého Josefa, svatých apoštolů Petra a Pavla a Všech svatých.“⁹²

2043

2178 Tento zvyk křesťanského shromáždění sahá až do počátků apoštolské doby.⁹³ List Židům připomíná: nezanedbávejte svá „společná shromáždění, jak to někteří mají ve zvyku, ale navzájem se povzbuzujte“ (Žid 10,25).

1343

Tradice uchovává vzpomínku na stále aktuální nabádání: „Pospíšet si do kostela, přiblížit se Pánu a vyznat své hříchy, kát se v modlitbě... účastnit se svaté a božské liturgie, ukončit vlastní modlitbu a neodcházet před rozloučením... Často jsme to opakovali: tento den vám Pán dal k modlitbě a k odpočinku. Je to den, který učinil Pán. Radujme se v něm a jásejme.“⁹⁴

2179 „Farnost je určité, natrvalo zřízené společenství křesťanů v místní církvi, svěřené pod vedením diecézního biskupa do pastorační péče farářů jako jejímu vlastnímu pastýři.“⁹⁵ Je to místo, kam mohou být svoláni všichni věřící, aby slavili nedělní eucharistickou oběť. Farnost uvádí křesťanský lid do správných projevů liturgického života; shromažďuje jej při liturgickém slavení, učí Kristově spásné nauce, uvádí v život lásku Pána v dobrých a bratrských skutcích:

1567

2691

2226

⁸⁷ Sv. Justin, *Apologie*, 1,67.⁸⁸ Srov. 1 Kor 10,11.⁸⁹ Sv. Ignác Antiochijský, *Epistula ad Magnesios*, 9,1.⁹⁰ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 122,4.⁹¹ CIC, Kánon 1246,1.⁹² CIC, Kánon 1246,1.⁹³ Srov. Sk 2,42-46; 1 Kor 11,17.⁹⁴ Anonymní autor, *Sermo de die dominica*: PG 86/1, 416C, 421C.⁹⁵ CIC, Kánon 515,1.

2042

1389

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

„Nemůžeš se modlit doma jako v kostele, kde je Boží lid shromážděn, kde se volání vznáší k Bohu jedním srdcem. Tam je něco víc, jednotu smýšlení, souzvuk duší, svazek lásky, modlitby kněží.“⁹⁶

NEDELNÍ POVINNOST

2180 Církevní přikázání vymezuje a upřesňuje Pánův zákon: „O nedělích a dalších zasvěcených svátcích jsou věřící vázáni povinností zúčastnit se mše.“⁹⁷ „Povinnost účasti na mši splní, kdo se mše účastní, kdekoli se koná katolickým obřadem, buď v den svátku, nebo večer předcházejícího dne.“⁹⁸

2181 Nedělní eucharistická oběť základem a stvrzením celého křesťanova jednání. Proto jsou věřící povinni účastnit se Eucharistie v zasvěcené dny, ledaže jsou z vážných důvodů omluvni (např. nemoc, péče o kojence), anebo jsou od ní svým farářem zproštěni (dispensováni).⁹⁹ Ti, kteří o tuto povinnost vědomě nedbají, dopouštějí se těžkého hříchu.

2182 Účast na společném slavení nedělní Eucharistie je svědectví příslušnosti a věrnosti Kristu a Církvi. Tímto způsobem věřící dosvědčují své společenství víry a lásky. Zároveň společně vydávají svědectví o Boží svatosti a své naději ve spásu. Vzájemně se posilují pod vedením Ducha svatého.

815

2183 „Jestliže z důvodu nedostatku duchovních nebo z jiného závažného důvodu není možná účast na mši, velmi se doporučuje, aby se věřící zúčastnili bohoslužby slova, jestliže se koná podle předpisů diecézního biskupa ve farním kostele nebo na jiném posvátném místě, nebo aby se věnovali po náležitou dobu modlitbě buď sami, nebo v rodině nebo ve společenství rodin.“¹⁰⁰

DEN MILOSTI A PRACOVNÍHO KLIDU

2184 Jako Bůh „přestal sedmý den konat veškeré své stvořitelské dílo“ (Gn 2,2) a odpočinul si, tak i život člověka má rytmus práce a odpočinku. Ustanovení dne Páně přispívá k tomu, aby byla všem dána možnost „mít také dostatek klidu a volného času k životu rodinnému, kulturnímu, společenskému a náboženskému“.¹⁰¹

2172

2185 V neděli a o jiných zasvěcených svátcích se věřící mají zdržovat těch prací nebo činností, které jsou na překážku bohocpěti a radosti, jež je vlastní dnu Páně, a zabraňují konání milosrdných skutků a nezbytnému uvolnění mysli i těla.¹⁰² Potřeby rodiny nebo velká společenská užitečnost jsou oprávněnou omluvou od zachovávání příkazu o nedělním klidu. Věřící však budou bdít, aby oprávněné omluvy nezaváděly zvyky škodlivé náboženství, rodinnému životu a zdraví.

2428

„Láska k pravdě hledá posvátný volný čas, potřeba lásky přijímá spravedlivou práci.“¹⁰³

2186 Sluší se, aby si křesťané mající volný čas, vzpomněli na své bratry, kteří mají tytéž potřeby a tatáž práva, a nemohou si odpočinout pro svou chudobu a nouzi. Křesťanská zbožnost zasvěcuje tradičně neděli dobrým skutkům a pokorným službám, které potřebují nemocní, zesláblí, staří. Křesťané mají světit neděli také tím, že věnují čas a pozornost pro své rodině a příbuzným, což tolik nemohou v ostatních dnech v týdnu. Neděle je vhodná doba pro zamyšlení, mlčení, studium a rozjímání prospívající růstu vnitřního a křesťanského života.

2447

⁹⁶ Sv. Jan Zlatoústý, *De incomprehensibili Dei natura seu contra Anomaeos*, 3,6: PG 48, 725D.

⁹⁷ CIC, Kánon 1247.

⁹⁸ CIC, Kánon 1248,1.

⁹⁹ Srov. CIC, Kánon 1245.

¹⁰⁰ CIC, Kánon 1248,2.

¹⁰¹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 67.

¹⁰² Srov. CIC, Kánon 1247.

¹⁰³ Sv. Augustin, *De civitate Dei*, 19,19.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (1) „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“

2187 Světit neděle a svátky vyžaduje společné úsilí. Každý křesťan se musí vyhnout tomu, aby bez potřeby uložil jinému něco, co by mu bránilo světit den Páně. Když zvyklosti (sport, zotavená atd.) a společenské potřeby (veřejné služby atd.) vyžadují od některých osob nedělní práci, ať se každý cítí odpovědný za to, aby si vyhradil dostatečný volný čas. Věřící se budou s mírností a láskou starat o to, aby se vyhnuli výtržnostem a násilnostem, k nimž někdy dochází při davových zábavách. Navzdory všem hospodářským tlakům bude veřejná moc dohlížet na to, aby zajistila občanům čas určený k odpočinku a k bohoslužbě. Zaměstnavatelé mají podobnou povinnost vůči svým zaměstnancům.

2289

2188 Při respektování náboženské svobody a obecného blaha všech se křesťané mají zasazovat o to, aby neděle a zasvěcené církevní svátky byly zákonem uznány jako dny pracovního klidu. Mají dávat všem veřejný příklad modlitby, úcty a radosti a hájit své tradice jako cenný přínos k duchovnímu životu lidské společnosti. Jestliže zákonodárci země nebo jiné důvody ukládají nedělní práci, ať se přesto tento den prožívá jako den našeho osvobození, který nám dává účastnit se tohoto svátečního setkání, tohoto „shromáždění“ Církve, „obce prvorozenců, kteří jsou zapsáni v nebi“ (Žid 12,22-23).

2105

Souhrn

2189 „Dbej na den odpočinku, aby ti byl svatý“ (Dt 5,12). „Sedmého dne bude slavnost odpočinutí, Hospodinův svatý den odpočinku“ (Ex 31,15).

2190 Sobota, jež představovala dovršení prvního stvoření, je nahrazena nedělí, která připomíná nové stvoření zahájené Kristovým zmrtvýchvstáním.

2191 Církev slaví den vzkříšení Krista osmého dne, který se právem nazývá den Páně nebo neděle.¹⁰⁴

2192 „Neděli je nutno v celé Církvi zachovávat... jako prvotní zasvěcený svátek.“¹⁰⁵ „O nedělích a dalších zasvěcených svátcích jsou věřící vázáni povinností zúčastnit se mše.“¹⁰⁶

2193 „O nedělích a dalších zasvěcených svátcích“ se věřící „zdrží práce a činností, které jsou na překážku bohoslužbě a radosti, vlastní dnu Páně, nebo náležitému duševnímu i tělesnému zotavení.“¹⁰⁷

2194 Ustanovení neděle přispívá k tomu, aby byla všem dána možnost „mít také dostatek klidu a volného času k životu rodinnému, kulturnímu, společenskému a náboženskému.“¹⁰⁸

2195 Každý křesťan se má vyhnout tomu, aby bez potřeby ukládal druhým to, co by jim bránilo zachovávat den Páně.

Schválený text Katechismu katolické Církve (KKC) a opravy-odchyly od tištěného textu KKC
Doplňky, které schválený text KKC neobsahuje.

¹⁰⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 106.

¹⁰⁵ CIC, Kánon 1246,1.

¹⁰⁶ CIC, Kánon 1247.

¹⁰⁷ CIC, Kánon 1247.

¹⁰⁸ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 67.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

DRUHÁ KAPITOLA

„MILUJ SVÉHO BLIŽNÍHO JAKO SÁM SEBE“

Ježíš řekl svým učedníkům: „Milujte se navzájem: jak jsem já miloval vás, tak se navzájem milujte vy“ (Jan 13,34).

2196 Když Ježíš odpovídal na otázku, které přikázání je první, řekl: „První je toto: „Slyš, Izraeli! Hospodin, náš Bůh, je jediný Pán. Proto miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší, celou svou myslí a celou svou silou.“ Druhé je toto: „Miluj svého bližního jako sám sebe.“ Žádné jiné přikázání není větší než tato“ (Mk 12,29-31).

Apoštol svatý Pavel to připomíná: „Neboť kdo druhého miluje, splnil Zákon. Vždyť přikázání „nebudeš cizoložit, nebudeš zabíjet, nebudeš krást, nebudeš žádostivý“, a je-li ještě nějaké jiné přikázání, všechna jsou shrnuta v tomto: „Miluj svého bližního jako sám sebe.“ Láska bližnímu neubližuje. Naplněním Zákona je tedy láska“ (Řím 13,8-10).

2822

4. ČLÁNEK
ČTVRTÉ PŘIKÁZÁNÍ

„Cti otce svého i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh“ (Ex 20,12).

„A poslouchal je“ (Lk 2,5).

Sám Pán Ježíš připomenul důležitost tohoto „Božího přikázání“ (Mk 7,8-13). Apoštol učí: „Děti, poslouvejte své rodiče, jak se to sluší u křesťanů, protože tak to má být. Cti svého otce i matku – to je první přikázání, při kterém se slibuje odměna: aby se ti dobře vedlo a abys dlouho žil na zemi“ (Ef 6,1-3).¹

2197 Čtvrté přikázání zahajuje druhou desku Zákona. Ukazuje řád lásky. Bůh chtěl, abychom po něm ctili své rodiče, kterým vděčíme za svůj život a kteří nám předali poznání Boha. Jsme povinni ctít a respektovat všechny, kterým Bůh pro naše dobro předal svou autoritu.

1897

2198 Toto přikázání je vyjádřeno kladným způsobem jako povinnost, kterou máme splnit. Ohlašuje následující přikázání, která se týkají zvláštní úcty k životu, k manželství, k matce, k slovu. Je jedním ze základů sociální nauky Církve.

2419

2199 Čtvrté přikázání se výslovně obrací k dětem v rámci jejich vztahů k otci a matce, neboť tento vztah je nejvšeobecnější. Týká se rovněž příbuzenských vztahů s členy celého rodu. Požaduje, abychom zahrnovali ctí, láskou a vděčností prarodiče a předky. Vztahuje se konečně na povinnosti žáků vůči učitelům, zaměstnanců vůči zaměstnavatelům, podřízených vůči jejich nadřízeným, občanům vůči jejich vlasti, vůči těm, kdo spravují veřejné věci, a vůči vládním představitelům.

Toto přikázání zahrnuje v širším slova smyslu i povinnosti rodičů, poručníků, učitelů, veřejných i vládních představitelů, všech, kteří vykonávají nějakou pravomoc nad druhými nebo nad nějakým společenstvím osob.

¹ Srov. Dt 5,16.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2200 Zachovávání čtvrtého přikázání má svou odměnu: „Cti svého otce i svou matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh“ (Ex 20,12).² Dodržování tohoto přikázání přináší spolu s duchovními plody i časné plody míru a blahobytu. Naopak přestupování tohoto přikázání působí těžké škody společenství i jednotlivým osobám.

2304

I. Rodina v Božím plánu

POVAHA RODINY

2201 Manželské společenství je založeno na souhlasu manželů. Manželství a rodina jsou zaměřeny k dobru manželů a k plození a výchově dětí. Manželská láska a plození dětí vytvářejí mezi členy téže rodiny osobní vztahy a základní odpovědnosti.

1625

2202 Muž a žena spojení v manželství tvoří spolu se svými dětmi rodinu. Tato instituce předchází jakémukoliv uznání ze strany veřejné moci; sama si zjednává její vážnost. Rodina se bude považovat za normální vztah, podle něhož se mají hodnotit různé způsoby příbuzenství.

1882

2203 Bůh tím, že stvořil muže a ženu, ustanovil lidskou rodinu a dal jí základní řád. Její členové jsou osoby stejné důstojnosti. Pro obecné blaho jejich členů a společnosti jsou v rodině různé odpovědnosti, práva a povinnosti.

369

KŘESŤANSKÁ RODINA

1655-1658

2204 „Křesťanská rodina je „specifickým vyjádřením a uskutečněním... církevního společenství... Proto také může a má být nazývána „domácí církví““. ³ Je společenstvím víry, naděje a lásky; v Církvi nabývá zvláštní důležitosti, jak je to zřejmé v Novém zákoně. ⁴

533

2205 Křesťanská rodina je společenstvím osob, stopou a obrazem společenství Otce a Syna v Duchu svatém. Její plodivá a výchovná činnost je odleskem stvořitelského díla Otce. Rodina je povolána, aby se podílela na modlitbě a oběti Krista. Denní modlitba a čtení Božího slova v ní posilují lásku. Křesťanská rodina působí evangelizačně a misijnářsky.

1702

2206 Vztahy v lůně rodiny vytvářejí podobnost citů, náklonností a zájmů, která se rodí především ze vzájemné úcty jejich členů. Rodina je *výsadní společenství* povolane k tomu, aby uskutečnilo „vzájemné dorozumění manželů a svědomitou spolupráci rodičů při výchově dětí“. ⁵

II. Rodina a společnost

2207 Rodina je základní *buňkou života společnosti*. Je to přirozená společnost, v níž jsou muž i žena povoláni k tomu, aby se sobě navzájem dávali v lásce a v daru života. Autorita, stálost a prožívání vztahů v lůně rodiny tvoří základy svobody, bezpečnosti a bratrství v rámci společnosti. Rodina je společenství, v němž se lze již od mládí naučit mravním hodnotám, začít uctívat Boha a správně užívat svobody. Rodinný život je uváděním do života společnosti.

1880

372

1603

² Srov. Dt 5,16.³ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 21; srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.⁴ Srov. Ef 5,21-6,4; Kol 3,18-21; 1 Petr 3,1-7.⁵ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 52.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2208 Rodina má žít takovým způsobem, aby se její členové naučili všímat si a pečovat o mladé i staré, o nemocné osoby i tělesně postižené a chudé. Mnoho rodin nemá v určitých obdobích možnost poskytnout takovou pomoc. V takových případech se musí jiné osoby, jiné rodiny a zástupně (subsidiárně) i společnost, postarat o jejich potřeby: „Zbožnost ryzí a bezvadná před Bohem a Otcem je toto: ujímat se sirotků a vdov v jejich tísní a uchovat se neposkvrněný od světa“ (Jak 1,27).

2209 Rodina musí být podporována a chráněna náležitými sociálními opatřeními. Kde rodiny nejsou s to plnit své úkoly, mají jiné společenské útvary povinnost jim pomáhat a podporovat rodinné zřízení. Podle zásady subsidiarity se větší společenství mají vystříhat toho, aby si neprávem přivlastňovala přednostní práva rodiny nebo aby se vměšovala do jejího života.

1883

2210 Důležitost rodiny pro život a blahobyt společnosti⁶ ukládá společnosti zvláštní odpovědnosti při podporování a upevňování manželství a rodiny. „Všichni, kdo mají vliv na společnost a na společenské skupiny, musí účinně přispívat k povznesení manželství a rodiny. Uznat jejich pravou povahu, hájit ji a podporovat, chránit veřejnou mravnost a příznivě ovlivňovat hmotnou úroveň rodin.“⁷

2211 Politické společenství má povinnost vážit si rodiny, pomáhat jí a zajišťovat zvláště:

- svobodu založit rodinu, mít děti a vychovávat je podle svého mravního a náboženského přesvědčení;
- ochranu stálosti manželského svazku a rodinného zřízení;
- svobodu vyznávat svou víru, předávat ji, vychovávat v ní děti a použít k tomu nutných prostředků a institucí;
- právo na soukromé vlastnictví, na svobodu podnikání, na svobodu obstarat si práci a bydlení, právo vystěhovat se;
- v souladu se zřízeními se v jednotlivých zemích právo na lékařské ošetření, na pomoc starým osobám, na rodinné přídavky;
- ochranu bezpečnosti a zdraví, zvláště s ohledem na nebezpečí, jako jsou drogy, pornografie a alkoholismus atd.;
- svobodu vytvářet sdružení s jinými rodinami a mít tak zastoupení před občanskými orgány.⁸

2212 Čtvrté přikázání *vnáší světlo i do jiných vztahů ve společnosti*. Ve svých bratřích a ve svých sestrách vidíme děti svých rodičů; ve svých příbuzných potomky svých předků; ve svých spoluobčanech děti své vlasti; v pokřtěných děti Církve, naší Matky; v každé lidské osobě syna nebo dceru toho, který chce být nazýván „náš Otec“. Proto mají naše vztahy s bližními osobní charakter. Bližní není nějaký „jedinec“ lidské pospolitosti; je to „někdo“, kdo pro svůj známý původ zasluhuje zvláštní pozornost a úctu.

225

1931

2213 Lidská společenství se *skládají z osob*. Jejich dobré spravování se neomezuje pouze na to, aby zaručovalo práva, plnění povinností a dodržování smluv. Spravedlivé vztahy mezi podnikateli a zaměstnanci, mezi vládními představiteli a občany předpokládají přirozenou laskavost odpovídající důstojnosti lidských osob, kterým leží na srdci spravedlnost a bratrství.

1939

III. Povinnosti členů rodiny

POVINNOSTI DĚTÍ

2214 Boží otcovství je zdrojem lidského otcovství;⁹ v Božím otcovství má úcta k rodičům má svůj základ. Úcta dětí, nezletilých i dospělých, k vlastnímu otci i k vlastní matce¹⁰

1858

⁶ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 47.

⁷ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 52.

⁸ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 46.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

pramení z přirozeného citu zrozeného z pouta, které je vzájemně spojuje. Tuto úctu vyžaduje Boží přikázání.¹¹

2215 Úcta dětí k rodičům (pietas filialis) je úkonem *vděčnosti* vůči těm, kteří je přivedli na svět a svou láskou a prací umožnili jim růst tělesný i růst v moudrosti a v milosti. „Z celého srdce cti svého otce a nikdy nezapomeň na porodní bolesti své matky. Pamatuj, že jim děkuješ za své bytí. Čím se jim můžeš odplatit za to, co ti dali?“ (Sir 7,27-28).

2216 Úcta dětí k rodičům se projevuje opravdovou ochotou a *poslušností*: „Dodržuj, můj synu, příkaz svého otce a nepohrdej naučením své matky... Až půjdeš, povede tě, až si lehneš, bude tě chránit, až se probudíš, bude se s tebou stýkat“ (Př 6,20-22). „Moudrý syn přijímá otcovu kázeň, kdo se pošklebuje, nedbá na domluvu“ (Př 13,1).

532

2217 Po celou dobu, v níž syn žije v domě svých rodičů, má poslouchat každé jejich žádosti, odůvodněné jeho vlastním dobrem nebo celé rodiny. „Děti, ve všem svoje rodiče poslouchajte, jak se to patří u křesťanů“ (Kol 3,20).¹² Děti mají také poslouchat rozumných rozkazů svých vychovatelů a všech, kterým je jejich rodiče svěřili. Jsou-li však ve svědomí přesvědčeny, že je mravně špatné poslechnout daný rozkaz, ať v tom neposlechnou.

I když děti vyrostou, i nadále mají respektovat své rodiče. Předem vyplní jejich přání, budou je často žádat o radu a přijmou jejich oprávněná napomenutí. S plnoletostí přestává poslušnost dětí vůči rodičům, ale ne úcta, která jim přísluší vždycky. Ta má ve skutečnosti svůj kořen v bázni Boží, v jednom z darů Ducha svatého.

1831

2218 Čtvrté přikázání připomíná dětem, které dospěly, jejich *odpovědnost vůči rodičům*. Podle svých možností jim mají hmotně i mravně pomáhat v letech jejich stáří a v době nemoci, osamocení nebo nouze. Ježíš tuto povinnost vděčnosti připomíná.¹³

„Neboť Pán chtěl, aby otec byl od dětí ctěn, a potvrdil právo matky u potomstva. Kdo ctí otce, usmíruje své hříchy, kdo si váží matky, jako by sbíral poklady. Kdo ctí otce, dočká se radosti na vlastních dětech a bude vyslyšen, když se modlí. Kdo ctí otce, bude dlouho žít, kdo poslouchá otce, občerstvuje svou matku“ (Sir 3,2-6).

„Synu, ujmi se svého otce, když zestárne, a netrap ho, dokud je živ. Slábně-li mu rozum, ber na něj ohled a nepohrdej jím, když ty jsi v plné síle... Kdo opustí otce, je jako rouhač, kdo se oboří na matku, je Pánem proklet“ (Sir 3,12-13.16).

2219 Úcta dětí k rodičům napomáhá ke shodě v celém rodinném životě; týká se také *vztahů mezi sourozenci*. Úcta k rodičům se odráží v celém rodinném prostředí. „Korunou starců jsou synové synů“ (Př 17,6). „Budte přitom všestranně pokorní, mírní a trpěliví; snášejte se navzájem v lásce“ (Ef 4,2).

2220 Křesťané jsou zvláště vděční těm, od nichž přijali dar víry, milost křtu a život v Církvi. Mohou to být rodiče, jiní členové rodiny, prarodiče, kněží, katecheté, učitelé nebo přátelé. „V paměti mi ožívá, jak upřímná je tvoje víra. Ale tak věřila už dávno tvoje babička Lois a tvoje matka Eunike, a jak jsem přesvědčen, platí to i o tobě“ (2 Tim 1,5).

POVINNOSTI RODIČŮ

2221 Plodnost manželské lásky se neomezuje pouze na plození dětí, ale má se vztahovat i na jejich mravní výchovu a duchovní formaci. *Výchova rodiči* „je tak důležitá, že se

1653

⁹ Srov. Ef 3,14.¹⁰ Srov. Př 1,8; Tob 4,3-4.¹¹ Srov. Ex 20,12.¹² Srov. Ef 6,1.¹³ Srov. Mk 7,10-12.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

dá obtížně nahradit, když chybí“.¹⁴ Právo a povinnost vychovávat je pro rodiče prvořadé a nezcizitelné.¹⁵

2222 Rodiče se mají dívat na své děti jako na *děti Boží* a respektovat je jako *lidské osoby*. Svě děti vychovávají k dodržování Božího zákona tím, že jsou sami poslušni vůle nebeského Otce.

494

2223 Rodiče jsou první, kdo mají odpovědnost za výchovu svých dětí. Tuto odpovědnost dosvědčují především *vytvořením domova*, v němž je běžná něha, odpuštění, úcta, věrnost a nezištná služba. Rodina je zvláště vhodným místem k *výchově ke ctnostem*. Tato výchova vyžaduje, aby se děti naučily odříkání, zdravému úsudku a sebeovládání, což jsou podmínky každé pravé svobody. Rodiče mají své děti učit, aby „podřizovaly hmotné a pudové hodnoty vnitřním a duchovním“.¹⁶ Rodiče mají také velikou odpovědnost za to, aby dávali dětem dobrý příklad. Uznají-li před dětmi své chyby, budou s to lépe je vést a napravovat.

1804

„Kdo svého syna miluje, ustavičně ho trestá... Kdo svého syna kárá, bude z něho mít prospěch“ (Sir 30,1-2).

„A vy, otcové, nedrážděte svoje děti ke hněvu, ale vychovávejte je v kázni a napomínejte je z pověření Páně“ (Ef 6,4).

2224 Domov vytváří přirozené prostředí pro zasvěcování lidské bytosti do solidarity a společenských odpovědností. Rodiče mají učit své děti, aby se vyvarovaly kompromisů a podlostí, jež ohrožují lidské společnosti.

1939

2225 Rodiče dostali z milosti svátosti manželství odpovědnost a výsadu *evangelizovat své děti*. Už od prvních let života je mají uvádět do tajemství víry, neboť jsou pro děti jejich „prvními hlasateli“.¹⁷ Rodiče se mají snažit, aby se děti už od útlého věku účastnily života Církve. Způsoby života v rodině mohou rozvíjet citové sklony, které pak po celý život tvoří ryzí předpoklady a opory živé víry.

1656

2226 Rodiče musí začít *vychovávat* děti *k víře* již od nejútlejšího věku. To se uskutečňuje již tehdy, když si členové rodiny pomáhají růst ve víře svědectvím křesťanského života podle evangelia. Rodinná katecheze předchází, doprovází a obohacuje jiné způsoby poučování ve víře. Rodiče mají poslání naučit děti modlit se a objevit v sobě povolání Božích dětí.¹⁸ Farnost je pro křesťanskou rodinu eucharistickým společenstvím a srdcem liturgického života; je to výsadní místo katecheze dětí i rodičů.

2179

2227 Děti pak *přispívají* k růstu svých rodičů *ve svatosti*.¹⁹ Všichni si mají velkodušně a neúnavně navzájem odpouštět urážky, hádky, křivdy a nedostatek pozornosti, jak k tomu nabádá vzájemná láska a jak to Kristova láska vyžaduje.²⁰

2013

2228 Během dětství se ohled a láska rodičů vyjadřují především v péči a pozornosti, kterou věnují výchově svých dětí, a ve starosti o jejich *hmotné a duchovní potřeby*. Během jejich dospívání táž úcta a táž oddanost vedou rodiče k tomu, aby děti vychovali ke správnému užívání rozumu a svobody.

2229 Rodiče, kteří jsou jako první odpovědní za výchovu dětí, mají právo *zvolit* pro ně *školu*, která odpovídá jejich přesvědčení. Toto je základní právo. Rodiče mají v rámci možností povinnost volit školy, které jim mohou nejlepším způsobem pomáhat v jejich

¹⁴ 2. vatikánský koncil, GE (Prohlášení o křesťanské výchově *Gravissimum educationis*), 3.

¹⁵ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 36.

¹⁶ Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 36.

¹⁷ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.

¹⁸ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 11.

¹⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 48.

²⁰ Srov. Mt 18,21-22; Lk 17,4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

úkolu křesťanských vychovatelů.²¹ Veřejné orgány mají povinnost zaručit rodičovské právo a zajistit konkrétní podmínky k jeho uplatňování.

2230 Když děti dospějí, mají povinnost a právo *zvolit si své povolání a svůj životní stav*. Tuto novou odpovědnost na sebe vezmou v důvěrném vztahu ke svým rodičům, od kterých si vyžádají a rádi přijmou upozornění a rady. Rodiče se vyhnu tomu, aby nutili své děti k volbě povolání nebo k volbě manžela či manželky. Tato povinnost zdrženlivosti jim nezakazuje, ale naopak spíše ukládá, aby jim pomáhali moudrými radami, zvláště když mají v úmyslu založit rodinu.

1625

2231 Někteří se neožení či nevdat, aby se mohli starat o své rodiče nebo o své bratry a sestry, aby se mnohem výlučněji věnovali nějakému povolání, nebo pro jiné pádné důvody. Ti mohou velkolepým způsobem přispívat k blahu lidské rodiny.

IV. Rodina a Boží království

2232 I když jsou rodinné svazky důležité, přesto nejsou absolutní. Čím více dítě dorůstá do své zralosti a lidské a duchovní nezávislosti, tím více se mu objasňuje a sílí jeho zvláštní povolání, které pochází od Boha. Rodiče budou respektovat takové povolání a napomáhat, aby na ně jejich děti odpověděly a šly za ním. Je třeba být přesvědčen, že prvním povoláním křesťana je *následovat Ježíše*.²² „Kdo miluje otce nebo matku více nežli mne, není mě hoden; kdo miluje syna nebo dceru víc nežli mne, není mě hoden“ (Mt 10,37).

1618

2233 Stát se Ježíšovým učedníkem znamená přijmout pozvání patřit k *Boží rodině*, vést život shodný s Božím životním stylem: „Každý totiž, kdo plní vůli mého nebeského Otce, to je můj bratr i sestra i matka“ (Mt 12,50).

542

Rodiče budou přijímat a respektovat s radostí a důvěrou Pánovo volání, kterým se obrátil na jedno z jejich dětí, aby ho následovalo v panenství či panictví pro království v zasvěceném životě nebo v kněžském povolání.

V. Veřejná moc v občanské společnosti

2234 Čtvrté přikázání Boží nám předepisuje ctít také všechny, kteří k našemu dobru dostali od Boha autoritu ve společnosti. Osvětluje jak povinnosti toho, kdo vykonává pravomoc, tak těch, kteří z ní mají prospěch.

1897

POVINNOSTI OBČANSKÝCH ORGÁNŮ

2235 Ti, kteří dostali úřední moc, ji mají vykonávat jako službu. „Kdo by chtěl být mezi vámi veliký, ať je vaším služebníkem“ (Mt 20,26). Vykonávání nějaké úřední moci je mravně vymezeno jejím božským původem, její rozumnou povahou a jejím specifickým předmětem. Nikdo nesmí naříditi nebo ustanovit to, co je proti důstojnosti osob a proti přirozenému zákonu.

1899

2236 Výkon úřední moci se snaží ozřejmit správnou stupnici hodnot, aby usnadňoval výkon svobody a odpovědnosti všech. Představení ať provádějí moudře distributivní spravedlnost tím, že budou počítat s potřebami a spoluprací každého v zájmu svornosti a pokoje. Ať se postarají o to, aby nařízení a směrnice, které vydávají, neuváděly do pokušení tím, že staví proti sobě osobní zájem a zájem společenství.²³

2411

²¹ Srov. 2. vatikánský koncil, GE (Prohlášení o křesťanské výchově *Gravissimum educationis*), 6.

²² Srov. Mt 16,25.

²³ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 25.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2237 *Politická moc* je povinna respektovat základní práva lidské osobnosti. Ať se snaží vykonávat spravedlnost humánně a respektovat při tom práva každého jedince, především rodin a potřebných.

357

Občanská práva mohou a musí být zaručena podle požadavků obecného blaha. Nemožnou být veřejnými orgány odňata bez oprávněného a přiměřeného důvodu. Výkon politických práv je zaměřen na obecné blaho národa a lidského společenství.

POVINNOSTI OBČANŮ

2238 Ti, kteří jsou podřízeni vládní autoritě, mají své nadřazené považovat za zástupce Boha, který je ustanovil správci svých darů.²⁴ „Kvůli Pánu se podřizujte každému lidskému zřízení... Jednejte jako lidé svobodní, a ne jako lidé, kteří svobodou zakrývají svou špatnost, ale chovejte se jako Boží služebníci“ (1 Petr 2,13.16). Poctivá spolupráce dává občanům právo a někdy ukládá i povinnost spravedlivě protestovat proti tomu, co se zdá být škodlivé pro důstojnost osob a blaho společenství.

1900

2239 Je *povinností občana* přispívat spolu s veřejnými orgány k blahu společnosti v duchu pravdy, spravedlnosti, solidarity a svobody. *Milovat vlast* a sloužit jí vyplývá z povinné vděčnosti a z řádu lásky. Podřízenost právoplatné autoritě a služba obecnému blahu vyžadují, aby občané plnili své funkce v životě politického společenství.

1915

2310

2240 Podřízenost autoritě a spoluzodpovědnost za obecné blaho nesou s sebou mravní požadavek platit daně, vykonávat volební právo a bránit zemi.

2265

„Dávejte každému, co mu patří: komu daň, tomu daň, komu clo, tomu clo, komu uctivost, tomu uctivost, komu čest, tomu čest“ (Řím 13,7).

„Křesťané... bydlí ve své vlasti, ale jako poutníci; podílí se na veřejném životě jako občané, ale na ničem nelpí jako cizinci... Poslouchají platné zákony, ale svým životem překonávají zákony... Tak vznešené je místo, které jim Bůh vykázal, a není dovoleno z něho zběhnout!“²⁵

Apoštol vybízí, aby se konaly modlitby a díkůvzdání „za krále a za všechny, kdo mají moc, abychom mohli vést život pokojný a klidný, v opravdové zbožnosti a počestnosti“ (1 Tim 2,2).

1900

2241 Bohatší národy mají podle možností přijímat *cizince*, který hledá bezpečí a prostředky potřebné k životu, jež nemůže najít v zemi, odkud pochází. Veřejné orgány se mají starat o to, aby bylo respektováno přirozené právo, které staví hosta pod ochranu těch, kteří ho přijmou.

Politické orgány s ohledem na obecné blaho, za něž jsou odpovědní, mohou podřídit přistěhovalecké právo různým právním podmínkám, zvláště co se týká povinností vystěhovalců vůči zemi, která je přijímá. Přistěhovalec má s vděčností respektovat hmotné a duchovní dědictví země, která jej hostí, poslouchat její zákony a přispívat na její náklady.

2242 Občan je svým svědomím vázán nejednat podle nařízení občanských orgánů, jsou-li tyto příkazy proti požadavkům mravního řádu, proti základním lidským právům nebo proti učení evangelia. *Odepření poslušnosti* občanským orgánům, když jejich požadavky odporují požadavkům správného svědomí, má své ospravedlnění v rozlišování mezi službou Bohu a službou politickému společenství: „Dávejte tedy, co je císařovo, císaři, a co je Boží, Bohu“ (Mt 22,21). „Více je třeba poslouchat Boha než lidi“ (Sk 5,29).

1903

2313

450

1901

²⁴ Srov. Řím 13,1-2.

²⁵ Dopis Diognetovi, 5, 5.10; 6,10.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

„Když však veřejná moc překračuje svou pravomoc a občany utlačuje, nemají odmítat, co objektivně vyžaduje obecné blaho: má jim však být dovoleno hájit svá práva i práva svých spoluobčanů proti zneužívání moci, ovšem v mezích přirozeného práva a zásad evangelia.“²⁶

2243 *Odpor* vůči útlaku politické moci může oprávněně sáhnout *ke zbraním*, jen když jsou splněny všechny následující podmínky: 1. v případě jistého, závažného a dlouhodobého porušování základních práv; 2. když byly vyčerpány všechny pokusy dosáhnout změny jinými cestami; 3. když se tím nevyvolají ještě horší nepořádky; 4. když je oprávněná naděje na úspěch; 5. není-li možné rozumně předvídat lepší řešení.

2309

STÁT A CÍRKEV

2244 Každá instituce je ovlivněna, alespoň implicitně, pojetím člověka a jeho určení; z toho vyplývají kritéria jejího posuzování, její stupnice hodnot a způsoby jednání. Většina společností vychází při zřizování svých institucí z určité nadřazenosti člověka nad věcmi. Pouze božsky zjevené náboženství jasně uznalo původ a cíl člověka v Bohu, Stvořiteli a Vykupiteli. Církev vybízí nositele politické moci, aby se ve svých úsudcích a rozhodnutích řídili zjevenou pravdou o Bohu a o člověku.

1910

1881

2109

Společnosti, které pravdu neznají nebo ji odmítají ve jménu své nezávislosti na Bohu, jsou vedeny k tomu, aby hledaly své opěrné body a svůj cíl samy v sobě nebo aby si je vypůjčovaly od nějaké ideologie. Přitom nesnášejí, aby se hájilo objektivní měřítko dobra a zla, a osobují si nad člověkem a nad jeho osudem totalitní moc, ať už veřejně, nebo skrytě, jak to dokazují dějiny.²⁷

2245 Církev, která na základě svého poslání a své kompetence se nijak neztotožňuje s politickým společenstvím, je zároveň znamením a ochranou transcendentního charakteru lidské osoby. „Církev... zároveň ctí a podporuje i politickou svobodu a odpovědnost občanů.“²⁸

912

2246 K poslání Církve patří „posuzovat z hlediska mravního i ty věci, které patří do oblasti politiky, vyžadují-li to základní práva lidské osoby nebo spása duší. Přitom bude používat všech prostředků, ale jen takových, které jsou v souladu s evangeliem a dobrem všech lidí v různých dobách a situacích“.²⁹

2032

2420

Souhrn

2247 „Cti otce svého a svou matku“ (Dt 5, 16; Mk 7, 10).

2248 Podle čtvrtého přikázání Bůh chtěl, abychom po něm ctili své rodiče a ty, kterým předal, k našemu dobru, autoritu (pravomoc).

2249 Manželské společenství je založeno na smlouvě a vzájemném souhlasu manželů. Manželství a rodina jsou zaměřeny na blaho manželů, plazení a výchovu dětí.

2250 „Šťastný život člověka i lidské a křesťanské společnosti těsně souvisí s dobrým stavem manželského a rodinného společenství.“³⁰

2251 Děti mají své rodiče ctít, být jim vděčné, náležitě je poslouchat a pomáhat jim. Úcta dětí k rodičům podporuje soulad celého rodinného života.

²⁶ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 74.

²⁷ Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 45; 46.

²⁸ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 76.

²⁹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 76.

³⁰ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 47.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

- 2252** Rodiče jsou první odpovědní za výchovu svých dětí k víře, k modlitbě a ke všem ctnostem. Mají povinnost podle možností se postarat o hmotné a duchovní potřeby svých dětí.
- 2253** Rodiče mají respektovat povolání svých dětí a podporovat je. Ať si sami připomenou, že prvním povoláním křesťana je následovat Ježíše, a ať to naučí své děti.
- 2254** Veřejná moc je povinna respektovat základní práva lidské osoby a podmínky pro uplatňování její svobody.
- 2255** Povinností občanů je spolupracovat s veřejnými orgány na budování společnosti v duchu pravdy, spravedlnosti, solidarity a svobody.
- 2256** Občan je ve svědomí zavázán neplnit taková nařízení občanských orgánů, která odporují požadavkům mravního řádu. „Více je třeba poslouchat Boha než lidi“ (Sk 5,29).
- 2257** Každá společnost se při svém posuzování a jednání opírá o pojetí člověka a jeho určení. Bez světla výpovědi evangelia o Bohu a o člověku se společnosti stanou snadno totalitními.

5. ČLÁNEK PÁTÉ PŘIKÁZÁNÍ

„Nezabiješ“ (Ex 20,13).

„Slyšeli jste, že bylo řečeno předkům: „Nezabiješ. Kdo by zabil, propadne soudu.“ Ale já vám říkám: Každý, kdo se na svého bratra hněvá, propadne soudu“ (Mt 5,21-22).

2258 „Lidský život je posvátný, protože již od počátku zahrnuje stvořitelskou činnost Boha a stále zůstává ve zvláštním vztahu ke Stvořiteli, svému jedinému cíli. Jen Bůh je Pánem života od jeho počátku až k jeho konci. Nikdo a za žádných okolností si nemůže osobovat právo přímo či nepřímo zničit nevinnou lidskou bytost.“³¹ 356

I. Úcta k lidskému životu

SVĚDECTVÍ BIBLICKÝCH DĚJIN

2259 Písmo ve vyprávění o tom, jak Kain zabil Ábela,³² odhaluje, že již od počátku lidských dějin byl v člověku hněv a žádostivost jako následky prvotního hříchu. Člověk se stal nepřítelem svého bližního. Bůh prohlašuje tuto bratrovraždu za ničemnost: „Cos to učinil? Slyš, prolitá krev tvého bratra křičí ke mně ze země. Budeš nyní proklet a vyvržen ze země, která rozevřela ústa, aby z tvé ruky přijala krev tvého bratra“ (Gn 4,10-11). 401

2260 Smlouva Boha a lidstva je protkána připomínkami na božský dar života a na vražedné násilí člověka:

„A krev, která vás oživuje, budu vyhledávat. Budu za ni volat k odpovědnosti každé zvíře i člověka... Kdo prolíje krev člověka, toho krev bude člověkem prolita, neboť člověka Bůh učinil, aby byl obrazem Božím“ (Gn 9,5-6).

³¹ Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae*, intr. 5: AAS 80 (1988), 70-102.

³² Srov. Gn 4,8-12.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

Starý zákon vždy považoval krev za posvátné znamení života.³³ Tak je třeba učit v každé době.

2261 Písmo upřesňuje zákaz pátého přikázání: „Nepřipustíš, aby byl zabit nevinný a spravedlivý“ (Ex 23,7). Svévolné zabití nevinného příkře odporuje důstojnosti lidské bytosti, „zlatému pravidlu“ a svatosti Stvořitele. Zákon, který zakazuje tuto vraždu, má všeobecnou platnost: zavazuje všechny a každého, vždy a všude. 1756 1956

2262 V horském kázání Pán připomíná přikázání: „Nezabiješ“ (Mt 5,21) a přidává k němu zákaz hněvu, zášti a pomsty. Ba víc: Kristus požaduje od svého učedníka, aby nastavil druhou tvář,³⁴ aby miloval své nepřátele.³⁵ On sám se nebránil a Petrovi řekl, aby nechal meč v pochvě.³⁶ 2844

OPRÁVNĚNÁ OBRANA

2263 Oprávněná obrana osob a společností netvoří výjimku ze zákazu usmrcení nevinného, jež znamená svévolnou vraždu. „Z osobní obrany mohou vzejít dva důsledky, prvním z nich je uchování vlastního života; zatímco druhým je zabití útočníka... Jen první je chtěné, druhé nikoliv.“³⁷ 1737

2264 Láska k sobě je hlavní zásadou mravnosti. Je tedy oprávněné prosazovat respektování svého práva na život. Kdo brání svůj život, není vinen vraždou, i když je donucen zasadit útočníkovi smrtelnou ránu: 2196

„Jestliže někdo při obraně vlastního života užívá většího násilí, než je nezbytné, je jeho čin nedovolený. Jestliže však reaguje na násilí s přiměřenou umírněností, pak je obrana oprávněná... A není nutné pro spásu duše, aby se někdo zřekl oprávněné obrany, aby se vyhnul zabití druhých: protože člověk je povinen se víc starat o svůj život než o život druhých.“³⁸

2265 Oprávněná obrana může být nejen právo, nýbrž i závažná povinnost toho, kdo je odpovědný za život druhých, za obecné blaho rodiny nebo občanského společenství. 2240

2266 Zachovat obecné blaho společnosti vyžaduje, aby byl útočník zneškodněn. Z tohoto důvodu tradiční učení Církve uznalo, že je odůvodněné právo a povinnost právoplatné veřejné moci ukládat tresty přiměřené závažnosti zločinu, aniž by vylučovala, v případech krajní závažnosti, trest smrti. Z podobných důvodů mají držitelé veřejné moci právo použít zbraní k odvrácení útočníka od občanského společenství svěřeného jejich odpovědnosti. 1897-1899 2308

Prvním cílem *trestu* je napravit nepořádek způsobený vinou. Když jej viník dobrovolně přijme, může mít smírnou hodnotu. Kromě toho je cílem trestu obrana veřejného pořádku a bezpečnost osob. Konečně má trest léčebnou hodnotu: podle možností má přispívat k nápravě viníka.³⁹ 1449

2267 Dostačují-li nekrvavé prostředky k obraně lidských životů před útočníkem a k ochraně veřejného pořádku a bezpečnosti osob, veřejná moc se omezí na tyto prostředky, protože lépe odpovídají konkrétním podmínkám obecného blaha a více se shodují s důstojností lidské osoby. 2306

VRAŽDA

³³ Srov. Lv 17,14.³⁴ Srov. Mt 5,22-39.³⁵ Srov. Mt 5,44.³⁶ Srov. Mt 26,52.³⁷ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 64,7.³⁸ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 64,7.³⁹ Srov. Lk 23,40-43.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2268 Páté přikázání zakazuje jako těžce hříšné přímé a úmyslné zabití. Vrah a ti, kteří úmyslně spolupracují na zabití, páchají hřích, který volá k nebi o pomstu.⁴⁰

1867

Usmrcení nemluvněte,⁴¹ bratrovražda, otcovražda a zabití manžela (manželky) jsou obzvláště těžké zločiny, protože porušují přirozené svazky. Eugenické důvody nebo veřejná hygiena nemohou ospravedlnit žádné zabití, i kdyby to bylo nařízeno veřejnými orgány.

2269 Páté přikázání zakazuje dělat něco se záměrem *nepřímo* vyvolat smrt nějaké osoby. Mravní zákon zapovídá jak vystavovat někoho smrtelnému nebezpečí bez závažného důvodu, tak odmítnout pomoc nějaké ohrožené osobě.

Trpí-li lidská společnost hladomory, aniž by byla snaha jim zabránit, je to pohoršující nespravedlnost a těžká vina. Ti, kdo při obchodování používají lichvářských a vykořisťovatelských metod, které vyvolávají hlad a smrt jejich bratří, nepřímo páchají vraždu, za kterou jsou odpovědní.⁴²

Za *nechtěnou* vraždu není člověk mravně odpovědný. Avšak není omluven za těžkou vinu, jestliže bez závažných důvodů jednal tak, že způsobil smrt, i když neměl v úmyslu ji přivodit.

2290

POTRAT

2270 Lidský život musí být absolutně respektován a chráněn již od okamžiku početí. Již od první chvíle její existence mají být lidské bytosti přiznána práva osoby, mezi nimiž je nezcizitelné právo každé nevinné bytosti na život.⁴³

1703, 357

„Dříve než jsem tě vytvořil v lůně, znal jsem tě; dříve než jsi vyšel z mateřského lůna, posvětil jsem tě“ (Jer 1,5).⁴⁴

„Má podstata ti nezůstala utajena, když jsem byl tvořen v skrytu, spřádán v hlubinách země“ (Ž 139,15).

2271 Již v prvním století Církve prohlásila, že každý záměrný potrat je mravní špatnost. Toto učení se nezměnilo. Zůstává neměnné. Přímý potrat, ať už chtěný jako cíl nebo jako prostředek, závažně odporuje mravnímu zákonu:

„Nezabiješ zárodek potratem a nenecháš uhynout novorozeně.“⁴⁵

„Bůh, pán nad životem, svěřil totiž lidem vynikající úkol: udržovat život; tento úkol však mají plnit způsobem hodným člověka. Život se má tedy s největší péčí chránit už od samého početí; potrat a usmrcení nemluvněte jsou hanebné zločiny.“⁴⁶

2272 Formální spolupráce při potratu je těžký hřích. Církve trestá tento zločin proti lidskému životu kanonickým trestem exkomunikace (vyobcováním). „Kdo provedl a nechal si provést dokonatý potrat, upadl do exkomunikace nastupující bez rozhodnutí představeného“,⁴⁷ takže exkomunikace ho „postihuje již spácháním zločinu“⁴⁸ a za podmínek, které stanoví právo.⁴⁹ Církve tím nemíní zužovat pole milosrdenství. Zdůrazňuje závažnost spáchaného zločinu, nenapravitelnou škodu způsobenou nevinně zabití oběti, jeho rodičům a celé společnosti.

1463

2273 Nezcizitelné právo každého nevinného lidského jedince na život je *konstitutivním prvkem občanské společnosti a jejího zákonodárství*:

1930

⁴⁰ Srov. Gn 4,10.

⁴¹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 51.

⁴² Srov. Am 8,4-10.

⁴³ Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae*, I,1.

⁴⁴ Srov. Job 10,8-12; Ž 22,10-11.

⁴⁵ Didaché, 2; srov. List Barnabášův, 19,5; List Diognetovi, 5,5; Tertulián, *Apologeticus*, 9.

⁴⁶ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 51.

⁴⁷ CIC, Kánon 1398.

⁴⁸ CIC, Kánon 1314.

⁴⁹ Srov. CIC, Kánon 1323-1324.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

„Nezcizitelná práva osoby musí být uznávána a respektována občanskou společností a politickou mocí; tato lidská práva nezávisí na jednotlivcích, ani na rodičích, a nejsou ani nějakou koncesí společnosti a státu: patří k lidské přirozenosti a jsou vlastní každé osobě kvůli stvořitelskému činu, z něhož vyvozuje svůj původ. Mezi těmito základními právy je třeba uvést... právo na život a fyzickou neporušenost každé lidské bytosti od jejího početí do smrti.“⁵⁰

„Ve chvíli, kdy nějaký pozitivní zákon zbavuje nějakou skupinu lidských bytostí ochrany, kterou jim má občanské zákonodárství poskytnout, popírá stát rovnost všech před zákonem. Když stát nedává svou sílu do služby práv každého občana, a zvláště toho, kdo je slabší, jsou ohrožovány samy základy právního státu... Jako důsledek respektování a ochrany, které jsou poskytovány ještě nenarozenému od chvíle jeho početí, zákon má předvídat přiměřené trestní postihy za každé vědomé porušení práv nenarozeného.“⁵¹

2274 Protože s embryem (zárodkem) se musí od samého početí zacházet jako s osobou, musí být hájeno ve své integritě (celistvosti), opatrováno, léčeno a pokud možno uzdraveno, tak jako každá jiná lidská bytost.

Prenatální diagnostika (rozpoznání nemoci před porodem) je mravně dovolená, „respektuje-li život a integritu zárodku a lidského plodu a je-li zaměřena na jeho ochranu nebo na jeho individuální uzdravení... Těžce však odporuje mravnímu zákonu, počítá-li, v závislosti na nález, s možností vyvolat potrat: diagnóza se nikdy nesmí rovnat rozsudku smrti.“⁵²

2275 „Zákroky na lidském embryu se mají považovat za dovolené pod podmínkou, že respektují život a integritu embrya, nepřinášejí pro ně neúměrná rizika, nýbrž jsou zaměřeny na jeho uzdravení, na zlepšení jeho zdravotního stavu nebo na jeho individuální přežití.“⁵³

„Je nemorální získávat lidská embrya určená k použití jako pohotový biologický materiál.“⁵⁴

„Některé pokusy zasahovat do chromozómového nebo genetického vlastnictví nejsou léčebné, ale směřují k produkci lidských bytostí vybraných podle pohlaví nebo jiných předem stanovených vlastností[nebo k výrobě lidských tkání a orgánů]. Tyto manipulace [klonování] odporují osobní důstojnosti lidské bytosti, její integritě a její jedinečné a neopakovatelné identitě.“⁵⁵

EUTANÁZIE

2276 Tělesně postižení a oslabení vyžadují zvláštní respekt. Nemocné nebo jakkoliv postižené osoby mají být podporovány tak, aby mohly vést, nakolik je to možné, normální život.

1503

2277 Přímá eutanázie spočívá v ukončení života osob postižených, nemocných nebo už blízkých smrti, ať už jsou důvody a prostředky jakékoliv. Je mravně nepřijatelná.

Stejně tak nějaký zákrok nebo opomenutí, které samo od sebe nebo záměrně přivodí smrt, aby se ukončila bolest, je zabitím těžce odporujícím důstojnosti lidské osoby a úcty k živému Bohu, jejímu Stvořiteli. Mylný úsudek, do něhož člověk může v dobré vůli upadnout, nemění povahu tohoto vražedného činu, který je nutno vždy odsoudit a vyloučit.

2278 Přerušení nákladných, nebezpečných, mimořádných nebo neúměrných lékařských procedur vzhledem k očekávaným výsledkům může být oprávněné. V takovém případě je to odmítnutí léčby „za každou cenu“. Nechce se tím přivodit smrt: uzná se, že jí nelze zabránit. Rozhodnutí musí udělat pacient, jestliže je k tomu ještě způsobilý a schopný, nebo ti, kteří na to mají podle zákona právo, respektující vždy rozumnou vůli a oprávněné zájmy pacienta.

1007

⁵⁰ Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae*, III.

⁵¹ Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae*, III.

⁵² Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae*, I, 2.

⁵³ Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae*, I, 3.

⁵⁴ Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae*, I, 5.

⁵⁵ Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae*, I, 6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2279 I když se má za to, že se už blíží smrt, nelze oprávněně přerušit léčebné procedury, které se obvykle nemocné osobě poskytují. Užívání utišujících prostředků ke zmírnění bolesti umírajícího, i s rizikem, že se ukrátká jeho dny, může odpovídat lidské důstojnosti, není-li smrt chtěna ani jako cíl, ani jako prostředek, nýbrž jen předvídána a připouštěna jako nevyhnutná. Mírnící léčebné zákroky patří k výsostným projevům nezištné lásky. Z tohoto důvodu je třeba k nim vybízet.

SEBEVRAŽDA

2280 Každý je odpovědný za svůj život před Bohem, který mu jej dal. On také zůstává jeho svrchovaným pánem. Život máme přijímat s vděčností a ochraňovat jej k jeho cti a ke spáse svých duší. Jsme správci, a ne vlastníky života, který nám Bůh svěřil. Nedisponujeme jím.

2281 Sebevražda se přičí přirozenému lidskému sklonu zachovat si svůj život a udržet jej i nadále. Závažně odporuje správné lásce k sobě. Zároveň je to urážka lásky k bližnímu, protože nespravedlivě láme svazky solidarity s rodinným společenstvím, s národní i lidskou společností, vůči nimž mám závazky. Sebevražda je proti lásce k živému Bohu.

2212

2282 Je-li sebevražda spáchána s úmyslem dát příklad, především mladým, pak je i těžkým pohoršením. Úmyslná spolupráce na sebevraždě se přičí mravnímu zákonu.

Těžké psychické poruchy, úzkost nebo nadměrný strach ze zkoušky, z utrpení nebo z mučení mohou odpovědnost sebevraha zmenšit.

1735

2283 Nad věčnou spásou osob, které se usmrtily, se nemá zoufat. Bůh jim může dát příležitost pro spasitelnou lítost cestami, které zná jen on sám. Za osoby, které si sáhly na život, se Církev modlí.

1037

II. Respektování důstojnosti osob

ÚCTA K DUŠI DRUHÉHO: POHORŠENÍ

2284 Pohoršení je postoj nebo chování, které přivádí druhé k páchání zla. Kdo pohoršuje, stává se pokušitelem svého bližního. Působí škodu ctnosti a počestnosti; může strhnout svého bratra do duchovní smrti. Pohoršení je těžkým hříchem, jestliže ten, kdo je svým jednáním nebo opomenutím vyvolává, vědomě uvádí druhé do těžkého hříchu.

2847

2285 Pohoršení nabývá zvláštní závažnosti pro postavení těch, kteří je dávají, nebo pro slabost těch, kteří jsou mu vystaveni. Našemu Pánu to dalo podnět k tomuto zlořečení: „Kdo však jedno (dítě) z těchto nepatrných, které ve mě věří, svede ke hříchu, pro toho by bylo lépe, aby mu byl pověšen na krk mlýnský kámen a aby byl potopen hluboko do moře“ (Mt 18,6).⁵⁶ Pohoršení je těžké když ti, kdo je dávají, mají podle přirozenosti nebo ze své funkce učit a vychovávat druhé. Ježíš to vytýká zákoníkům a farizeům: přirovnává je k dravým vlkům v beráncím rouchu.⁵⁷

1903

2286 Pohoršení může být vyvoláno zákonem nebo institucemi, módou nebo veřejným míněním.

Vinni pohoršením se pak stávají ti, kteří zavádějí zákony nebo společenské struktury, které vedou k úpadku mravů a zkáze náboženského života nebo ke „společenským poměrům, které přímo či nepřímo ztěžují a prakticky znemožňují křesťanské jednání ve shodě s přikázáními“.⁵⁸ Podobně je tomu u podnikatelů, kteří vydávají předpisy, jež navádějí k podvodu, u učitelů, kteří „dráždí své žá-

1887

2498

⁵⁶ Srov. 1 Kor 8,10-13.⁵⁷ Srov. Mt 7,15.⁵⁸ Pius XII., projev 1. června 1941.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

ky ke vzdoru“,⁵⁹ nebo u těch, kteří tím, že manipulují veřejné mínění, odvracejí od mravních hodnot.

2287 Kdo užívá moci, kterou má k dispozici, takovým způsobem, že nutí jednat špatně, je vinen pohoršením a je odpovědný za zlo, které přímo nebo nepřímo podporoval. „Není možné, aby nepřišla pohoršení, ale běda tomu, od koho pocházejí!“ (Lk 17,1).

RESPEKTOVÁNÍ ZDRAVÍ

2288 Život a tělesné zdraví jsou cenné dary od Boha. Máme o ně rozumně pečovat a brát přitom v úvahu potřeby druhých a obecné blaho. 1503

Péče o zdraví občanů vyžaduje pomoc společnosti, aby se vytvořily existenční podmínky, jež by umožnily lidem růst a dosáhnout zralosti: pokrm a oděv, obydlí, zdravotní péče, základní vzdělání, práce a sociální zajištění. 1509

2289 Morálka sice připomíná úctu k tělesnému životu, nedělá z něj však absolutní hodnotu. Staví se proti novopohanskému pojetí, které se snaží podporovat *kult těla*, obětovat mu vše, zbožňovat tělesnou dokonalost a sportovní úspěch. Jednostranným výběrem silných může toto pojetí vést k převrácenosti mezilidských vztahů. 1809

2290 Ctnost mírnosti má člověka k tomu, aby se *vyhnul* jakékoliv *přemíře* v jídle, požívání alkoholu, kouření, užívání léků. Ti, kdo ve stavu opilosti nebo pro bezuzdnou zálibu v rychlosti ohrožují na silnicích, na moři nebo při létání bezpečnost druhých i svoji, nesou za to těžkou vinu.

2291 *Užívání drog* působí těžké škody na zdraví a lidském životě. Ponecháme-li stranou přísně léčebné použití, je to těžký přestupek. Pokoutní výroba drog a obchod s nimi je pohoršující činnost; je to přímá spolupráce, protože podněcuje k počinání, které těžce odporuje mravnímu zákonu.

ÚCTA K OSOBĚ A VĚDECKÉ BĚDÁNÍ

2292 Vědecké, lékařské nebo psychologické pokusy s osobami nebo s lidskými skupinami mohou přispívat k uzdravení nemocných a k rozvoji veřejného zdravotnictví.

2293 Základní vědecké bádání, jakož i aplikované bádání, představuje významný projev nadvlády člověka nad stvořením. Věda a technika jsou cennými zdroji, jsou-li dány do služby člověka a podporují-li jeho všestranný rozvoj ku prospěchu všech; nemohou však samy stanovit smysl existence a lidského pokroku. Věda a technika jsou zaměřeny na člověka, z něhož vyvozují svůj původ i rozvoj; určení svého cíle a vědomí svých mezí nacházejí tedy v osobě a v jejích mravních hodnotách. 159 1703

2294 Je klamné požadovat pro vědecké bádání a jeho uplatňování mravní nestrannost. Na druhé straně nemohou být orientační měřítka odvozena ani z prosté technické účinnosti, ani z užitečnosti, kterou může mít pro jedny na úkor druhých, ani, což je ještě horší, z převládajících ideologií. Věda a technika vyžadují, pro vlastní vnitřní význam, bezpodmínečné respektování základních měřítek mravnosti; musí být ve službě lidské osoby, jejích nezcizitelných práv, jejího ryzího a celkového dobra, ve shodě s plánem a vůlí Boha. 2375

2295 Bádání nebo pokusy na lidské bytosti nemohou opravňovat k zákrokům, které jsou samy o sobě proti důstojnosti osob a mravnímu zákonu. Případný souhlas jednotlivců takové zákroky neospravedlňuje. Pokusy na lidské bytosti nejsou mravně oprávněné, je-li jimi vystavena nepřiměřeným či odvratitelným nebezpečím pro život nebo pro tělesnou a duševní integritu (celistvost). Pokusy na lidských bytostech nejsou v souladu s důstojnos- 1753

⁵⁹ Srov. Ef 6,4; Kol 3,21.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

tí osoby, tím spíše, jsou-li prováděny bez jasného souhlasu dotyčné osoby nebo jejích blízkých, kteří jsou k tomu oprávněni.

2296 *Transplantace orgánů* není mravně přijatelná, jestliže dárce nebo jeho blízké, k tomu oprávněné osoby, nedali jasný souhlas. Transplantace orgánů je ve shodě s mravním zákonem a může být záslužná, jestliže tělesné a duševní škody a nebezpečí, jimž se vystavuje dárce, jsou přiměřené dobru, o které se usiluje u příjemce. Je mravně nepřipustné způsobit přímo zmrzačení nebo smrt lidské bytosti, aby se tím třeba jen oddálilo úmrtí jiných osob.

RESPEKT K TĚLESNÉ INTEGRITĚ

2297 *Únosy a braní rukojmí* působí hrůzovládu a hrozbami se přitom vykonává nepřipustný nátlak na oběti. Jsou to činy mravně nedovolené. *Terorismus*, který vyhrožuje, zraňuje a zabíjí bez rozlišování, je těžce proviněním proti spravedlnosti a lásce. Mučení, které používá tělesného nebo mravního násilí, aby se vynutilo přiznání, aby se potrestali viníci, aby se zastrašili odpůrci a aby se ukojila zášť, odporuje účtě k lidské osobě a lidské důstojnosti. Kromě případů z přísně terapeutických důvodů jsou proti mravnímu zákonu přímo zamýšlené *amputace, mrzačení nebo sterilizace* nevinných osob.⁶⁰

2298 V minulých dobách se právoplatné veřejné orgány běžně uchýlovaly ke krutým zákrokům, aby udržely pořádek a zákon, často aniž by proti tomu církevní pastýři protestovali; ti sami ve svých vlastních soudech používali předpisů římského práva o mučení. Vedle takových politováníhodných faktů však Církev vždy učila povinnosti milosti a milosrdenství; zakázala klerikům prolévat krev. V nedávné době se stalo zřejmé, že takové kruté zákroky nebyly ani nutné pro veřejný pořádek, ani ve shodě se zákonnými právy lidské osoby. Naopak vedou k horším degradacím. Je nutno zasazovat se za jejich zrušení. Je třeba se modlit za oběti i za jejich mučitele.

2267

ÚCTA K MRTVÝM

2299 Umírajícím se má prokazovat pozornost a péče, aby se jim pomáhalo prožívat jejich poslední chvíle důstojně a pokojně. Mají být podporováni modlitbou svých příbuzných. Ti pak ať se postarají, aby nemocní přijali ve vhodnou dobu svátosti, které připravují na setkání s živým Bohem.

1525

2300 S těly zesnulých se má zacházet s úctou a láskou ve víře a v naději na vzkříšení. Pohřbívání mrtvých je jeden ze skutků tělesného milosrdenství;⁶¹ vzdává čest Božím dětem, chrámům Ducha svatého.

1681-1690

2301 Pitva mrtvých může být mravně přípustná kvůli soudnímu řízení nebo kvůli vědeckému bádání. Nezištné darování orgánů po smrti je oprávněné a může být záslužné.

Církev dovoluje kremaci, jestliže taková volba nezpochybňuje víru ve vzkříšení z mrtvých.⁶²

III. Obrana míru

MÍR

2302 Když náš Pán připomíná přikázání „Nezabiješ“ (Mt 5,21), požaduje pokoj srdce a pranýřuje nemravnost vražedného hněvu a zášti.

1765

Hněv je touha po pomstě. „Toužit po pomstě za zlo toho, kterého je třeba potrestat, je nedovolené“; je však chvályhodné uložit odčinění, „aby se napravily neřesti a uchovala se

⁶⁰ Srov. Pius XI., encyklika *Casti connubii*: DS 3722.

⁶¹ Srov. Tob 1,16-18.

⁶² Srov. CIC, Kánon 1176,3.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

spravedlnost“.⁶³ Jestliže jde hněv až tak daleko, že člověk chce s plným vědomím zabít bližního nebo ho vážně zranit, těžce to odporuje lásce; je to smrtelný hřích. Pán říká: „Každý, kdo se na svého bratra hněvá, propadne soudu“ (Mt 5,22).

2303 Dobrovolná *nenávisť* odporuje lásce. Nenávisť k bližnímu je hříchem, když pro něho člověk uváženě chce zlo. Zášť k bližnímu je těžkým hříchem, když někdo vědomě chce, aby bližní měl velkou škodu. „Ale já vám říkám: Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují. Tak budete syny svého nebeského Otce...“ (Mt 5,44-45).

2304 Úcta k lidskému životu a jeho rozvoj vyžadují mír. Mír, to není pouhý neválečný stav a nemůže se omezit jen na zabezpečení rovnováhy mezi nepřátelskými silami. Míru na zemi nelze dosáhnout bez ochrany majetku osob, svobodné komunikace mezi lidskými bytostmi, respektování důstojnosti osoby a národů a trvalého pěstování bratrství. Je to „klid řádu“.⁶⁴ Je plodem spravedlnosti⁶⁵ a důsledkem lásky.⁶⁶

1807

2305 Pozemský mír je obrazem a plodem *míru Krista*, mesiášského „knížete pokoje“ (Iz 9,5). Kristus svou krví na kříži „zrušil příčinu nepřátelství na svém těle“ (Ef 2,14).⁶⁷ Smířil lidi s Bohem a učinil ze své Církve znamení jednoty lidského pokolení a jeho spojení s Bohem. „On je náš pokoj“ (Ef 2,14) a prohlašuje „tvůrce pokoje za blahoslavené“ (Mt 5,9).

1468

2306 Ti, kteří se na obranu lidských práv zřikají násilných a krvavých akcí a sahají k obranným prostředkům, které jsou dosažitelné i těm nejslabším, vydávají svědectví o lásce, pokud přitom nejsou porušována práva a povinnosti jiných lidí a společností. Právem se potvrzuje závažnost tělesných a mravních rizik, sahá-li se k násilí přinášejícímu zkázu a mrtvé.⁶⁸

2267

VYVAROVAT SE VÁLKY

2307 Páté přikázání zakazuje svévolné zničení lidského života. Kvůli zlu a nespravedlnostem, které vyvolává každá válka, Církev naléhavě všechny vybízí, aby se modlili a zasazovali o to, aby nás Boží добрta uchránila odvěké pohromy válek.⁶⁹

2308 Všichni občané a všichni vládní představitelé mají povinnost zasazovat se o to, aby nedošlo k válkám.

„Dokud bude hrozit nebezpečí války a nebude existovat příslušná mezinárodní autorita vybavená dostatečnými mocenskými prostředky, dotud se nebude moci upřít vládám právo na spravedlivou obranu.“⁷⁰

2266

2309 Přísně se musí zvážit striktní podmínky, které ospravedlňují *oprávněnou obranu vojenskou mocí*. Takové rozhodnutí je pro svou závažnost podrobena přísným podmínkám mravní oprávněnosti. Je třeba:

2243

- aby škoda způsobená národu nebo společenství národů útočníkem byla trvalá, těžká a jistá;
- aby se všechny jiné prostředky, jak tomu zabránit, ukázaly neproveditelné nebo neúčinné;
- aby byly odůvodněné vyhlídky na úspěch;

⁶³ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 158, 1, ad 3.

⁶⁴ Sv. Augustin, *De civitate Dei*, 19,13.

⁶⁵ Srov. Iz 32,17.

⁶⁶ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 78.

⁶⁷ Srov. Kol 1,20-22.

⁶⁸ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 78.

⁶⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 81.

⁷⁰ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 79.

1897

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

— aby použití zbraní nevyvolalo mnohem těžší zla a zmatky než zlo, které je třeba odstranit. Při hodnocení této podmínky je třeba pečlivě zvážit sílu moderních ničivých prostředků.

Toto jsou tradiční prvky vypočítávané v nauce o tzv. „spravedlivé válce“.

Hodnocení takových podmínek mravní oprávněnosti přísluší prozíravému úsudku těch, kteří mají odpovědnost za obecné blaho.

2310 Veřejná moc má v tomto případě právo a povinnost uložit občanům *povinnosti nutné k národní obraně*.

Ti, kteří slouží vlasti ve vojsku, ať se považují za služebníky bezpečnosti a svobody národů. Když tento úkol správně plní, opravdu přispívají k obecnému blahu národa a k upevnění míru.⁷¹

2239

1909

2311 Veřejná moc se má vhodně postarat o případy těch, kteří z důvodu svědomí odmítají používat zbraní; ti mají nicméně poskytnout lidskému společenství služby nějakým jiným způsobem.⁷²

1782, 1790

2312 Církev i lidský rozum prohlašují, že během *ozbrojených konfliktů stále platí mravní zákon*. „A když už naneštěstí válka vypukne, neznamená to, že již je tím válčícím stranám všechno dovoleno.“⁷³

2313 Je třeba lidsky zacházet s nebojujícími, se zraněnými vojáky a se zajatci a respektovat je.

Akce vědomě odporující mezinárodnímu právu a jeho všeobecným zásadám, stejně jako nařízení, která je ukládají, jsou zločiny. Slepá poslušnost není dostatečnou omluvou těch, kteří se jim podřizují. Vyhlazení nějakého obyvatelstva, národa nebo národnostní menšiny musí tak být odsouzeno jako smrtelný hřích. Člověk je mravně povinen odporovat rozkazům, které nařizují genocidu.

2242

2314 „Každá válečná akce, směřující bezohledně k zničení celých měst nebo rozsáhlých území i s jejich obyvateli, je zločin proti Bohu i proti člověku, který je třeba s rozhodností a bez váhání odsoudit.“⁷⁴ Rizikem moderní války je poskytování příležitosti držitelům vědeckých a zvláště atomových, biologických a chemických zbraní ke spáchání takových zločinů.

2315 *Hromadění zbraní* se mnohým jeví jako paradoxní způsob, jak odradit případné protivníky od války. Vidí v nich nejúčinnější prostředky k zabezpečení míru mezi národy. Proti takovému zastrahovacímu prostředku je třeba vznést přísné mravní výhrady. *Závody ve zbrojení* nezabezpečují mír. Příčiny války vůbec neodstraní, naopak hrozí, že je zhorší. Nesmírné výdaje na přípravu stále nových zbraní zabraňují přispět na pomoc obyvatelstvu trpícímu nouzí;⁷⁵ jsou překážkou rozvoje národů. Horečné zbrojení rozmnožuje příčiny konfliktů a zvyšuje nebezpečí, že se budou rozšiřovat.

2316 Výroba a obchod se zbraněmi se dotýkají obecného blaha národů a mezinárodního společenství. Veřejné orgány mají tedy právo a povinnost omezit je jasnými předpisy. Sledování krátkodobých osobních nebo kolektivních zájmů nemůže ospravedlnit iniciativy, které by rozdmýčovaly násilí a konflikty mezi národy a ohrožovaly mezinárodní právní řád.

1906

⁷¹ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 79.

⁷² Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 79.

⁷³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 79.

⁷⁴ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 80.

⁷⁵ Srov. Pavel VI., encyklika *Populorum progressio*, 53.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2317 Nespravedlnosti, přehnané nerovnosti hospodářského nebo sociálního rázu, závist, nedůvěra a pýcha, které zlobně řadí mezi lidmi i národy, neustále ohrožují mír a vyvolávají války. Všechno, co se koná k odstranění těchto nepořádků, přispívá k budování míru a k zažehnání války: 1938
2538
1941

„Protože jsou lidé hříšní, hrozí jim nebezpečí války a bude hrozit až do Kristova příchodu; ale pokud jsou spojeni v lásce a přemáhají hřích, přemáhají i násilí, dokud se nesplní slovo: „Skují své meče v radlice a svá kopí ve vinařské nože. Nezdvihne již meč národ proti národu, válce se již nebudou učit““ (Iz 2,4).⁷⁶

Souhrn

- 2318** V rukou Božích „je všechno živé; duch každého smrtelníka“ (Job 12,10).
- 2319** Každý lidský život, od chvíle početí až do smrti, je posvátný, protože živý a svatý Bůh chtěl lidskou osobu pro ni samu, aby byla k jeho obrazu a podobě.
- 2320** Zabití lidské bytosti těžce odporuje důstojnosti osoby a svatosti Stvořitele.
- 2321** Zákaz zabít člověka neruší právo zneškodnit nespravedlivého útočníka. Oprávněná obrana je závažnou povinností toho, kdo má odpovědnost za život druhého nebo za obecné blaho.
- 2322** Dítě má právo na život již od svého početí. Příímý potrat, to je chtěný jako cíl nebo jako prostředek, je „hanebnost“⁷⁷ těžce odporující mravnímu zákonu. Církev trestá tento zločin proti lidskému životu kanonickým trestem exkomunikace (vyobcování).
- 2323** Zárodek musí být chráněn v celé své integritě, opatrován, léčen a pokud možno uzdraven jako každá jiná lidská bytost, protože se s ním musí od samého početí zacházet jako s osobou.
- 2324** Dobrovolná eutanázie je vražda, ať jsou její způsoby a důvody jakékoliv. Těžce odporuje důstojnosti lidské osoby a účtě k živému Bohu, jejímu Stvořiteli.
- 2325** Sebevražda těžce odporuje spravedlnosti, naději a lásce. Páté přikázání ji zakazuje.
- 2326** Pohoršení je těžkým proviněním, když ten, kdo je vyvolává svým jednáním nebo opomenutím, vědomě uvádí jiné do hříchu.
- 2327** Je třeba učinit všechno, co je rozumně možné, aby nedocházelo k válce, a to kvůli zlu a nespravedlnostem, která působí. Církev se modlí: „Od hladu, moru a války vysvobod' nás, Pane.“
- 2328** Církev i lidský rozum prohlašují, že během ozbrojených konfliktů stále platí mravní zákon. Akce vědomě odporující mezinárodnímu právu a jeho všeobecným zásadám jsou zločinem.
- 2329** „Závody ve zbrojení jsou nejtěžší rána lidstva a neúnosně poškozují chudé.“⁷⁸
- 2330** „Blahoslavení tvůrci pokoje, neboť oni budou nazváni Božími syny“ (Mt 5,9).

6. ČLÁNEK ŠESTÉ PŘIKÁZÁNÍ

⁷⁶ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 78.

⁷⁷ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 27.

⁷⁸ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 81.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

„Nesesmilniš“ (Ex 20,14; Dt 5,18).

„Slyšeli jste, že bylo řečeno: „Nezcižoložíš.“ Ale já vám říkám: Každý, kdo se dívá na ženu se žádostivostí, už s ní zcižoložil ve svém srdci (Mt 5,27-28).

I. „Jako muže a ženu je stvořil...“

369-373

2331 „Bůh je láska a prožívá sám v sobě tajemství osobního společenství a lásky. Když tvoří Bůh člověka podle svého obrazu... vkládá do lidské přirozenosti také mužské a ženské *povolání* a zároveň i schopnost a odpovědnost *k lásce a společenství*.“⁷⁹

1604

„Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem... jako muže a ženu je stvořil“ (Gn 1,27); „plodte a množte se“ (Gn 1,28); „v den, kdy Bůh stvořil člověka, učinil jej k podobě Boží. Jako muže a ženu je stvořil, požehnal jim a v den, kdy je stvořil, dal jim jméno Adam, to je člověk“ (Gn 5,1-2).

2332 Pohlavnost ovlivňuje všechny stránky lidské osoby v jednotě jejího těla a její duše. Týká se zvláště citů, schopnosti milovat a plodit a všeobecněji způsobilosti navázat vztahy společenství s druhými.

362

2333 Každý člověk, ať muž či žena, musí uznat a přijmout vlastní pohlavnost. Tělesné, mravní a duchovní odlišení i vzájemné doplňování je zaměřeno na dobro manželství a na rozvoj rodinného života. Harmonie dvojice i společnosti zčásti závisí na způsobu, jakým se mezi pohlavími prožívá doplňování, potřeba vzájemné pomoci a opory.

1603

2334 „Když stvořil Bůh člověka jako „muže a ženu“, daroval stejným způsobem muži i ženě osobní důstojnost“.⁸⁰ „Člověk je osoba, a to muž a žena ve stejné míře. Oba totiž byli stvořeni k obrazu a podobě osobního Boha.“⁸¹

357

2335 Každé z obou pohlaví je se stejnou důstojností, i když odlišným způsobem, obrazem Boží moci i něhy. *Spojení muže a ženy v manželství* je jeden způsob, jak v těle napodobit velkodušnost a plodnost Stvořitele. „Proto muž opustí svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem“ (Gn 2,24). Z tohoto spojení pocházejí všechna lidská pokolení.⁸²

2205

2336 Ježíš přišel obnovit stvoření v jeho počáteční čistotě. V horském kázání podává přesný výklad Božího plánu: „Slyšeli jste, že bylo řečeno: „Nezcižoložíš.“ Ale já vám říkám: Každý, kdo se dívá na ženu se žádostivostí, už s ní zcižoložil ve svém srdci“ (Mt 5,27-28). Člověk nesmí rozlučovat, co Bůh spojil.⁸³

1614

Církevní Tradice se dívala na šesté přikázání jako na celkový souhrn lidské sexuality.

II. Povolání k čistotě

2337 Čistota vyjadřuje zdařile integraci pohlavnosti v člověku a tím vnitřní jednotu člověka v jeho tělesném a duchovním bytí. Pohlavnost, v níž se projevuje příslušnost člověka k hmotnému a biologickému světu, se stává osobní a opravdu lidskou, když je zapojena do

2520

⁷⁹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 81.

⁸⁰ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 22; srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 49.

⁸¹ Jan Pavel II., Apoštolský list *Mulieris dignitatem*, 6.

⁸² Srov. Gn 4,1-2.25-26; 5,1.

⁸³ Srov. Mt 19,6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

vztahu osoby k osobě, ve vzájemném, naprostém a časově neomezeném sebedarování muže a ženy.

Ctnost čistoty tedy obsahuje neporušenost osoby a celistvost daru.

INTEGRITA OSOBY

2338 Čistá osoba uchovává všechny síly života a lásky, které jsou v ní, nedotčené. Taková integrita zabezpečuje jednotu osoby; vzpírá se každému chování, které by ji zraňovalo. Nepřipouští ani dvojí život, ani dvojsmyslnou řeč.⁸⁴

2339 Čistota vyžaduje, aby se člověk *naučil ovládat*; a to je škola lidské svobody. Alternativa je zřejmá: buď člověk poručí svým vášním a dosáhne pokoje, anebo se dá jimi zotročit a stane se nešťastným.⁸⁵ „Důstojnost člověka vyžaduje, aby jednal podle vědomé a svobodné volby, to znamená hýbání a podněcování z nitra osobním přesvědčením, a ne ze slepého vnitřního popudu nebo pouze z vnějšího donucení. Této důstojnosti člověk dosahuje tím, že se osvobozuje z každého zajetí vášní, směřuje k svému cíli svobodnou volbou dobra a účinně a s vynalézavou příčinlivostí si obstarává vhodné prostředky.“⁸⁶

1767

2340 Kdo chce zůstat věrný svým křestním slibům a odolávat pokušením, bude se starat o to, aby používal k tomu přiměřených *prostředků*, jako jsou: sebezpoznaní, asketická cvičení vhodná pro situace, do nichž se dostává, poslušnost Božích přikázání, úkony mravních ctností a věrnost v modlitbě. „Čistota nás soustředí a znovu nás přivede k oné jednotě, kterou jsme ztratili, když jsme se rozpoltili.“⁸⁷

2015

2341 Ctnost čistoty úzce souvisí se základní ctností *mírnosti*, která směřuje k tomu, aby rozum ovládal vášně a choutky lidské smyslnosti.

1809

2342 Sebeovládání je *dlouhodobé dílo*. Člověk si nikdy nesmí myslet, že ho dosáhl jednou provždy. Předpokládá úsilí začínat vždy znovu v každém údobí života.⁸⁸ V určitých údobích může být požadované úsilí větší, např. v těch, v nichž se vytváří osobnost, v dětství a dospívání.

407

2343 Čistota má své *zákony růstu*, který prochází úseky poznamenanými nedokonalostí a hodně často hříchem. Ctnostný a čistý člověk „je bytost, která svými četnými svobodnými rozhodnutími den ze dne sebe samu utváří. Proto člověk poznává, miluje a uvádí ve skutek mravní dobro podle stupně svého vlastního růstu“.⁸⁹

2223

2344 Čistota představuje svrchovaně osobní úkol; zahrnuje také *kulturní úsilí*, protože „pokrok lidské osoby a rozvoj společnosti na sobě vzájemně závisí“.⁹⁰ Čistota předpokládá respektování osobních práv, zvláště práva na informace a výchovu, respektující mravní a duchovní stránky lidského života.

2525

2345 Čistota je mravní ctnost. Je také Božím darem, *milostí*, ovocem Ducha.⁹¹ Duch svatý dává napodobovat Kristovu čistotu⁹² tomu, kdo byl znovuzrozen z křestní vody.

1810

BEZVÝHRADNÉ SEBEDAROVÁNÍ

⁸⁴ Srov. Mt 5,37.⁸⁵ Srov. Sir 1,22.⁸⁶ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 17.⁸⁷ Sv. Augustin, *Confessiones* (Vyznání), 10,29,40.⁸⁸ Srov. Tit 2,1-6.⁸⁹ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 34.⁹⁰ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 29.⁹¹ Srov. Gal 5,22.⁹² Srov. 1 Jan 3,3.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2346 Láska je formou všech ctností. Čistota se pod jejím vlivem jeví jako škola osobního dávání se. Sebeovládání je zaměřeno na dar sebe sama. Čistota vede toho, kdo ji žije, aby se stal bližnímu svědkem Boží věrnosti a něžné lásky. 1827
210

2347 Ctnost čistoty rozkvétá v *přátelství*. Ukazuje učedníkovi, jak následovat a napodobovat toho, který si nás vyvolil za své přátele,⁹³ který se nám zcela daroval a dává nám účast na svém božském životě. Čistota je příslibem nesmrtnosti. 374

Čistota se zvláště projevuje v *přátelství k bližnímu*. Přátelství je velké dobro pro všechny, ať je pěstováno mezi osobami stejného nebo rozdílného pohlaví. Vede k duchovnímu společenství.

RŮZNÉ ZPŮSOBY ČISTOTY

2348 Každý pokřtěný je povolán k čistotě. Křesťan „se oblékl v Krista“ (Gal 3,27), vzor každé čistoty. Všichni věřící jsou povoláni, aby vedli čistý život podle svého zvláštního životního stavu. Při křtu se křesťan zavázal prožívat svá citová hnutí v čistotě.

2349 „Čistotou se musí vyznačovat osoby podle svých rozličných životních stavech: u některých je to panenství nebo zasvěcený celibát, jež představují vynikající způsob, jak se oddat snadněji nerozděleným srdcem Bohu; u jiných způsobem, který pro všechny určuje mravní zákon, a podle toho, zda to jsou osoby ženaté či provdané nebo svobodné.“⁹⁴ Ženaté či provdané osoby jsou povolány žít manželskou čistotu; jiné zachovávají čistotu ve zdrženlivosti. 1620

„Existují tři způsoby ctnosti čistoty: manželský, vdovský a panenský. Nevychvalujeme žádný z nich na úkor druhých. Právě v tom je církevní kázeň bohatá.“⁹⁵

2350 *Snoubenci* jsou povoláni žít čistotu ve zdrženlivosti. Na tuto zkušební dobu mají pohlížet jako na čas, kdy se mají učit vzájemné úctě, cvičit se ve věrnosti a naději, že pak přijmou jeden druhého od Boha. Projevy něžnosti, vlastní manželské lásce, vyhradí pro dobu manželství. Vzájemně si budou pomáhat růst v čistotě. 1632

PORUŠOVÁNÍ ČISTOTY

2351 *Chlípnost* je nezřízená touha nebo bezuzdné vyžívání se ve smyslné rozkoši. Pohlavní rozkoš je mravně nezřízená, když se vyhledává pro ni samu, mimo jejího zaměření na plození a na životní spojení.

2352 Výrazem *sebeukájení* (masturbace) se míní vědomé vydráždění pohlavních orgánů s cílem zakoušet pohlavní rozkoš. „Jak učitelský úřad Církve, v linii stálé Tradice, tak i mravní smysl věřících bez váhání tvrdily, že sebeukájení je skutek vnitřně a těžce nezřízený.“ „Vědomé užívání pohlavních schopností z jakýchkoli důvodů mimo normálních manželských vztahů podstatně odporuje jejich účelu (zaměření).“ Vyhledává se v něm pohlavní rozkoš mimo „pohlavní vztah požadovaný mravním řádem, totiž takový, který v souvislosti pravé lásky uskutečňuje plný smysl vzájemného sebedarování a lidského plození.“⁹⁶

K vytvoření správného úsudku o mravní odpovědnosti jednotlivců a ke správné orientaci pastorální činnosti je třeba brát v úvahu citovou nezralost, sílu získaných návyků, stavů úzkosti nebo jiných psychických nebo sociálních činitelů, které oslabují, ne-li přímo zmenšují mravní provinění. 1735

⁹³ Srov. Jan 15,15.

⁹⁴ Kongregace pro nauku víry, prohl. *Persona humana*, 11: AAS 68 (1976), 77-96.

⁹⁵ Sv. Ambrož, *De viduis*, 23: PL 153, 225A.

⁹⁶ Kongregace pro nauku víry, prohl. *Persona humana*, 9.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2353 *Smilstvo* je tělesné spojení svobodného muže se svobodnou ženou, kteří neuzavřeli manželství. Závažně odporuje důstojnosti osob a lidské pohlavnosti, přirozeně zaměřené jak na dobro manželů, tak na plození a výchovu dětí. Kromě toho je to těžké pohoršení, pokud se tím mravně kazí mládež.

2354 *Pornografie* spočívá v tom, že se skutečné nebo předstírané pohlavní úkony odcizí intimitě partnerů, aby se záměrně ukazovaly třetím osobám. Pornografie uráží čistotu, protože znetvořuje manželský úkon, důvěrné darování jednoho manžela druhému. Těžce zraňuje důstojnost těch, kteří se k tomu propůjčí (herci, obchodníci, diváci), protože jeden se stává pro druhého předmětem nízké rozkoše a nedovoleného zisku. Jedny i druhé ponořuje do přeludu neskutečného světa. Je to těžký hřích. Občanské zákony mají výrobě a rozšiřování pornografického materiálu zabránit.

2523

2355 *Prostituce* uráží důstojnost osoby, která se prodává, protože se snižuje na pohlavní rozkoš, pro kterou je využívána. Ten, kdo platí, těžce hřeší proti sobě samému: porušuje čistotu, k níž ho zavazuje křest, a poskvřňuje své tělo, chrám Ducha svatého.⁹⁷ Prostituce je metla společnosti. Běžně postihuje ženy, ale i muže, děti nebo dospívající mládež (v těchto dvou posledních případech je hřích zároveň pohoršením). Oddat se prostituci je vždy těžce hříšné, nicméně odpovědnost za vinu může být zmenšena bídou, vydíráním nebo společenským tlakem.

1735

2356 *Znásilnění* je násilné vniknutí do pohlavní intimity nějaké osoby. Je potupením spravedlnosti a lásky. Znásilnění hluboce porušuje právo každého na úctu, na svobodu, na tělesnou a mravní neporušenost. Působí těžkou škodu, která může oběť poznamenat na celý život. Je to vždy vnitřně zlý skutek. Ještě těžší je znásilnění spáchané blízkými příbuznými (incest) nebo vychovateli na dětech, které jim byly svěřeny.

2297

1756

2388

ČISTOTA A HOMOSEXUALITA

2357 Homosexualita označuje vztahy mezi muži nebo ženami, kteří zakoušejí pohlavní přitažlivost, výlučně nebo převážně, k osobám téhož pohlaví. Během staletí a v různých kulturách se projevuje velmi rozmanitými způsoby. Její psychický zrod zůstává z velké části nevysvětlitelný. Tradice, opírající se o Písmo svaté, které představuje homosexuální vztahy jako těžkou mravní spoušť,⁹⁸ vždy prohlašovala, že „homosexuální úkony jsou vnitřně nezřízené“.⁹⁹ Odporují přirozenému zákonu. Odlučují pohlavní úkon od předávání života. Nejsou plodem opravdového citového a pohlavního doplňování se. V žádném případě nemohou být schvalovány.

2333

2358 Nezanedbatelný počet mužů a žen má vrozené homosexuální sklony. Ti si nevolí svůj homosexuální stav; pro většinu z nich je to zkouška. Proto mají být přijímáni s úctou, soucitem a jemnocitem. Vůči nim je třeba se vyhnout jakémukoliv náznaku nespravedlivé diskriminace. Takové osoby jsou povolány naplnit Boží vůli ve svém životě, a jsou-li křesťany, spojit těžkosti, s nimiž se mohou setkat v důsledku svého stavu, s obětí Pána na kříži.

2359 Homosexuální osoby jsou povolány k čistotě. Skrze ctnosti sebeovládání, jež vychovávají k vnitřní svobodě, často skrze podporu nezištného přátelství, modlitbu a svátostnou milost mohou a mají se postupně a rozhodně přibližovat ke křesťanské dokonalosti.

2347

III. Manželská láska

⁹⁷ Srov. 1 Kor 6,15-20.⁹⁸ Srov. Gn 19,1-20; Řím 1,24-27; 1 Kor 6,10; 1 Tim 1,10.⁹⁹ Kongregace pro nauku víry, prohl. *Persona humana*, 8.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2360 Pohlavnost je zaměřena na manželskou lásku muže a ženy. V manželství se stává tělesná intimita manželů znamením a zárukou duchovního společenství. Manželské svazky mezi pokřtěnými jsou posvěceny svátostí.

1601

2361 „Sexualita, při níž se muž a žena navzájem darují úkonem, který je vlastní a vyhrazený manželům, naprosto není něco čistě biologického, ale týká se nejvnitřnějšího jádra lidské osoby jako takové. Uskutečňuje se opravdu lidským způsobem jenom tenkrát, když je začleněna do lásky, s jakou se muž a žena sobě navzájem až do smrti bezvýhradně zavazují.“¹⁰⁰

1643, 2332

„Tobiáš povstal ze svého lůžka a řekl Sáře: „Sestro, vstaň! Pomodleme se a vyprosme si na našem Pánu, aby nám prokázal milosrdenství a spásu.“ Vstali a počali se modlit a prosit, aby se jim dostalo spásy. Tobiáš začal slovy: „Požehnaný jsi, Bože našich otců, a požehnané tvé jméno po všechny věky a pokolení. Ať ti dobrořečí nebesa a všechno tvé stvoření po všechny věky. Ty jsi učinil Adama. Učinil jsi mu pomoc a podporu, Evu, jeho ženu. Z obou vzešlo lidské potomstvo. Ty jsi řekl: „Není dobré, aby člověk byl sám. Učiňme mu pomoc jemu rovnou.“ Hle, neberu si tuhle svou sestru pro smilnění, nýbrž veden věrností. Přikáž, abych došel smilování já i ona, abychom se dožili stáří.“ A oba řekli: „Amen, amen.“ Pak se uložili k spánku té noci“ (Tob 8,4-9).

1611

2362 „Skutky, jimiž manželé dosahují důvěrného a čistého sjednocení, jsou čestné a důstojné; jsou-li prováděny způsobem hodným člověka, vyjadřují a prohlubují vzájemné darování, jímž jeden druhého radostně a vděčně obohacuje.“¹⁰¹ Sexualita je zdrojem radosti a potěšení:

„Sám Stvořitel... stanovil, aby při naprostém tělesném sebedarování manželé zakoušeli rozkoš a uspokojení jak tělesné, tak duchovní. A proto se manželé nedopouštějí ničeho zlého, když o takovou rozkoš usilují a když se jí oddávají. Přijímají to, co pro ně Stvořitel chtěl. Nicméně manželé mají umět zůstat v mezích správné umírněnosti.“¹⁰²

2363 Spojením manželů se uskutečňuje dvojí cíl manželství: blaho samých manželů a předávání života. Tyto dva významy nebo hodnoty manželství se nemohou oddělovat, aniž by negativně ovlivňovaly duchovní život dvojice a neohrozily blaho manželství a budoucnost rodiny.

Z manželské lásky muže a ženy tak vyplývají dva požadavky: totiž požadavek věrnosti a plodnosti.

MANŽELSKÁ VĚRNOST

1646-1648

2364 Manželský pár vytváří „důvěrné společenství života a manželské lásky, které Stvořitel založil a vybavil vlastními zákony; uskutečňuje se manželskou smlouvou neboli neodvolatelným osobním souhlasem“.¹⁰³ Manželé se sobě navzájem dávají definitivně a naprosto. Nejsou už dva, nýbrž od nynějška tvoří jedno tělo. Smlouva, kterou manželé svobodně uzavřeli, jim ukládá povinnost uchovat jeho jednotu a nerozlučitelnost.¹⁰⁴ „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj“ (Mk 10,9).¹⁰⁵

1603

1615

2365 Věrnost vyjadřuje stálost při dodržování daného slova. Bůh je věrný. Svátost manželství umožňuje muži i ženě brát účast na věrnosti Krista vůči jeho Církvi. Tomuto tajemství vydávají před světem svědectví manželskou čistotou.

1640

Svatý Jan Zlatoústý navrhuje mladým manželům, aby ke svým manželkám hovořili takto:

¹⁰⁰ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 11.

¹⁰¹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 49.

¹⁰² Pius XII., promluva 29. října 1951.

¹⁰³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 48.

¹⁰⁴ Srov. CIC, Kánon 1056.

¹⁰⁵ Srov. Mt 19,1-12; 1 Kor 7,10-11.

1652-1653

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

„Vzal jsem tě do své náruče, miluji tě, jsi mi dražší než můj život. Vždyť nynější život je prchavý, a má nejživější touha je prožít jej s tebou tak, abych měl jistotu, že nebudeme odloučeni v životě budoucím... Kladu lásku k tobě nade vše a nic by mě netrápilo víc, než kdybys s tebou nebyl vždycky zajedno.“¹⁰⁶

MANŽELSKÁ PLODNOST

2366 Plodnost je dar a *cíl manželství*; neboť manželská láska svou přirozeností směřuje k tomu, aby byla plodná. Dítě se nepřidružuje k vzájemné lásce manželů zvenčí; pučí v samém srdci tohoto vzájemného darování, jehož je plodem a naplněním. Proto Církev, která „stojí na straně života“, ¹⁰⁷ učí, že „každý manželský úkon musí zůstat otevřený předávání života“. ¹⁰⁸ „Tato nauka, vícekrát vyložená učitelským úřadem Církve, je založena na nerozlučitelném spojení mezi dvěma významy manželského úkonu, které Bůh chtěl a jež člověk nesmí ze své iniciativy rozdělit: tělesné spojení a plození.“¹⁰⁹

2367 Manželé, povolání předávat život, se podílí na stvořitelské moci a na otcovství Boha. ¹¹⁰ „Manželé vědí, že plněním úkolu dávat život a vychovávat – což je třeba považovat za jejich vlastní poslání – se stávají *spolupracovníky lásky Boha Stvořitele* a jakoby jejich tlumočníky. Proto mají plnit tento svůj úkol s lidskou a křesťanskou odpovědností.“¹¹¹

2205

2368 Zvláštní hledisko této odpovědnosti se týká odpovědného *rodičovství*. Z pádných důvodů mohou manželé chtít zrození svých dětí oddálit. Musí si však ověřit, zda jejich přání není plodem sobectví a zda je v souladu se správnou velkodušností odpovědného rodičovství. Kromě toho uspořádají své chování podle objektivních mravních měřítek:

„Když tedy běží o to, jak uvést v soulad manželskou lásku s odpovědným sdělováním života, nezávisí mravní povaha jednání jen na upřímném úmyslu a zhodnocení pohnutek, ale musí se určovat objektivními měřítky, vzatými z přirozenosti lidské osoby a jejích činů; tato měřítka uchovávají celý smysl vzájemného darování i lidského plození v ovzduší pravé lásky. To ovšem nelze uskutečnit, nepřestuje-li se poutivě ctnost manželské čistoty.“¹¹²

2369 „Dodrží-li se obě podstatná hlediska, spojení i plození, uchovává si manželský úkon úplně smysl vzájemné a pravé lásky a své zaměření na svrchované povolání člověka k otcovství.“¹¹³

2370 Občasná zdrženlivost, metody odpovědného plánování rodičovství na základě sebeopozorování a volba neplodných období¹¹⁴ jsou ve shodě s objektivními měřítky mravnosti. Takové metody respektují tělo manželů, povzbuzují vzájemnou něhu a podporují výchovu k ryzí svobodě. Vnitřně špatné je naopak „každé jednání, které před manželským stykem nebo při něm nebo při rozvíjení jeho přirozených účinků má za cíl nebo prostředek zabránit početí“.¹¹⁵

„Zatímco pohlavní spojení celou svou povahou vyjadřuje bezvýhradné vzájemné sebedarování manželů, stává se z něho antikoncepcí projev objektivně opačný, sebedarování neúplné. Tak přistupuje k odmítnutí otevřenosti pro život také zfalšování vnitřní pravdy manželské lásky, která je povolána k sebeodevzdání celé osoby,... Antropologický a současně mravní rozdíl mezi antikoncepcí a volbou vhodného období je spjat se dvěma vzájemně se vylučujícími představami o osobě a lidské sexualitě.“¹¹⁶

¹⁰⁶ Sv. Jan Zlatoústý, *Homiliae in ad Ephesios*, 20,8: PG 62, 146-147.

¹⁰⁷ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 30.

¹⁰⁸ Pavel VI., encyklika *Humanae vitae*, 11.

¹⁰⁹ Pavel VI., encyklika *Humanae vitae*, 12; srov. Pius XI., encyklika *Casti connubii*.

¹¹⁰ Srov. Ef 3,14; Mt 23,9.

¹¹¹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 50.

¹¹² 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 51.

¹¹³ Pavel VI., encyklika *Humanae vitae*, 12.

¹¹⁴ Srov. Pavel VI., encyklika *Humanae vitae*, 16.

¹¹⁵ Pavel VI., encyklika *Humanae vitae*, 14.

¹¹⁶ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 32.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2371 „Budiž všem jasno, že život lidí a úkol sdělovat ho dál se neomezuje jen na tento svět a nemůže se posuzovat a chápat jen podle jeho měřítek, nýbrž vždycky má vztah k věčnému určení člověka.“¹¹⁷

1703

2372 Stát je odpovědný za blahobyt občanů. Je oprávněné, když z tohoto důvodu dělá opatření k usměrňování přírůstku obyvatelstva. Může to dělat objektivní a taktní informací, avšak nikdy autoritářskými a donucovacími rozkazy. Nemůže oprávněně nahradit iniciativu manželů, kteří jsou prvními, kdo jsou odpovědní za plození a výchovu svých dětí.¹¹⁸ Není oprávněn podporovat prostředky na usměrňování demografického růstu, které odporují mravnosti.

2209

DAR DÍTĚTE

2373 Písmo svaté a tradiční praxe Církve vidí v *početných rodinách* znamení Božího požehnání a velkodušnosti rodičů.¹¹⁹

2374 Utrpení manželské dvojice, která zjistí, že je neplodná, je velké. „Co mi chceš dát? – prosí Abraham Boha – Jsem stále bezdětný“ (Gn 15,2). „Dej mi syny! Nedáš-li, umřu!“ křičí Ráchel na manžela Jákoba (Gn 30,1).

1654

2375 Bádání zaměřené na zmenšení lidské neplodnosti je třeba povzbuzovat s podmínkou, že se „dá do služby lidské osoby, jejích nezcizitelných práv a jejího pravého a celistvého blaha ve shodě s Božími záměry a s jeho vůlí“.¹²⁰

2293

2376 Techniky, které štěpí spojení rodičů zásahem nějaké osoby cizí manželskému páru (darávání spermatu nebo vaječné buňky, propůjčení dělohy), jsou těžce nečestné. Takové techniky (inseminace a umělá oplodnění od jiného dárce) porušují právo dítěte narodit se z otce a matky, které zná a kteří jsou spojeni manželstvím. Zrazují „výlučné právo manželů stát se otcem a matkou jeden prostřednictvím druhého“.¹²¹

2377 Tyto techniky (inseminace a umělé oplodnění homologické), prováděné uvnitř manželského páru, snad nepůsobí takové škody, ale zůstávají mravně nepřijatelné. Oddělují pohlavní úkon od úkonu plození. Akt, kterým se počíná existence dětí, už není úkonem, kterým se dávají dvě osoby jedna druhé, nýbrž úkon, „který světuje život a totožnost embrya moci lékařů a biologů a zavádí vládu techniky nad původem o určení lidské osoby. Takový vztah nadvlády sám o sobě odporuje důstojnosti a rovnosti, jaká musí být společná rodičům i dětem“¹²² „Z mravního hlediska je plození zbaveno své vlastní dokonalosti, když není chťeno jako plod manželského styku, a tedy zvláštního úkonu manželského spojení...; pouze respektování pouta, které existuje mezi významy manželského úkonu a respektováním jednoty lidské bytosti, umožňuje plození ve shodě s důstojností osoby.“¹²³

2378 Dítě není něco, co se rodičům *dluží*, ale je to *dar*. „Největším darem manželství je lidská osoba. Dítě nemůže být považováno za předmět vlastnictví; za něco, k čemu by vedlo uznání domnělého „práva na dítě“. V této oblasti má pouze dítě opravdová práva: „právo být plodem zvláštního úkonu manželské lásky svých rodičů a také právo být respektováno jako osoba od chvíle svého početí“.¹²⁴

2379 Evangelium ukazuje, že tělesná neplodnost není absolutním zlem. Manželé, kteří vyčerpali oprávněné lékařské zákroky, a přesto trpí neplodností, ať se spojí s křížem Pána, pramenem veškeré duchovní plodnosti. Mohou projevit svou velkodušnost tím, že přijmou za vlastní opuštěné děti anebo že budou konat významné služby ve prospěch bližních.

¹¹⁷ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 51.

¹¹⁸ Srov. Pavel VI., encyklika *Humanae vitae*, 23; také encyklika *Populorum progressio*, 37.

¹¹⁹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 50.

¹²⁰ Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae*, úvod, 2.

¹²¹ Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae*, úvod, 2,1.

¹²² Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae*, úvod, 2,5.

¹²³ Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae*, úvod, 2,4.

¹²⁴ Kongregace pro nauku víry, instr. *Donum vitae*, úvod, 2,8.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

IV. Porušování důstojnosti manželství

2380 *Cizoložství*. Toto slovo označuje manželskou nevěrnost. Když dva partneři, z nichž je alespoň jeden sezdaný, mají mezi sebou pohlavní styk, i třeba náhodný, dopouštějí se cizoložství. Kristus odsuzuje cizoložství spáchané i prostou žádostivostí.¹²⁵ Šesté přikázání a Nový zákon cizoložství naprosto zakazují.¹²⁶ Proroci pranýřují jeho těžkou hříšnost, vidí v něm symbol hříchu modloslužby.¹²⁷

1611

2381 Cizoložství je křivda. Kdo je spáchá, nedodrží přijaté závazky. Zraňuje ono znamení smlouvy, kterým je manželský svazek, pošlapává práva druhého manžela a zasazuje ránu instituci manželství tím, že porušuje smlouvu, která je jejím základem. Ohrožuje blaho lidského pokolení a dětí, které potřebují stálý svazek rodičů.

1640

ROZLUKA

2382 Pán Ježíš trval na prvotním úmyslu Stvořitele, který chtěl, aby manželství bylo nerozlučitelné.¹²⁸ Ruší ústupky, které se vloudily do Starého zákona.¹²⁹

1614

Manželství mezi pokřtěnými, „uznané a dokonané, nemůže být rozloučeno žádnou lidskou mocí a ze žádného důvodu s výjimkou smrti“.¹³⁰

2383 *Odloučení* manželů při trvání manželského svazku může být v jistých případech oprávněné, jak je uvádí kanonické právo.¹³¹

1649

Jestliže občanský rozvod je jediným možným způsobem, jak zajistit určitá oprávněná práva, jako je péče o děti nebo ochrana majetku, je možné se s tím smířit, a není to pak nějaká mravní vina.

2384 *Rozluka* je těžké provinění proti přirozenému zákonu. Osobuje si právo zrušit smlouvu, kterou manželé svobodně uzavřeli s tím, že budou žít jeden s druhým až do smrti. Rozluka porušuje Smlouvu spásy, jejímž znamením je svátostné manželství. Uzavření nového sňatku, i když je uznáván občanským zákonem, zvětšuje závažnost porušení; manžel nebo manželka, kteří znovu uzavřeli sňatek, žijí tak ve stavu veřejného a trvalého cizoložství:

1650

„Jestliže se manžel po odloučení od vlastní manželky spojí s jinou ženou, je sám cizoložníkem, protože dává takové ženě páchat cizoložství; a žena, která s ním bydlí, je cizoložnice, protože k sobě přivábila manžela jiné.“¹³²

2385 Nemravná povaha rozluky vyplývá i z nepořádku, který vnáší do rodiny a do společnosti. Takový nepořádek působí vážné škody: manželovi (manželce), který byl opuštěn(a); dětem, zraněným odloučením rodičů a často jimi navzájem přetahovaným; společnosti, pro kterou je svými nakažlivými účinky opravdovou sociální ranou.

2386 Může se stát, že jeden z manželů je nevinnou obětí rozluky dokonané podle občanského zákona; ten se pak neprohřešuje proti mravnímu příkazu. Je totiž značný rozdíl mezi manželem, který se upřímně snažil zůstat věrný svátosti manželství, a přesto je ne-

1640

¹²⁵ Srov. Mt 5,27-28.¹²⁶ Srov. Mt 5,32; Mk 10,11; 1 Kor 6,9-10.¹²⁷ Srov. Oz 2,7; Jer 5,7; 13,27.¹²⁸ Srov. Mt 5,31-32; 19,3-9; Mk 10,9; Lk 16,18; 1 Kor 7,10-11.¹²⁹ Srov. Mt 19,7-9.¹³⁰ CIC, Kánon 1141.¹³¹ Srov. CIC, Kánon 1151-1155.¹³² Sv. Basil z Cesareje, *Moralia*, reg. 73: PG 31, 849D-853B.

1610

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

spravedlivě opuštěn, a mezi tím, který svým těžkým proviněním zničí kanonicky platné manželství.¹³³

JINÁ PORUŠOVÁNÍ DŮSTOJNOSTI MANŽELSTVÍ

2387 Lze chápat drama člověka, který touží přijmout evangelium a shledá, že je povinen zapudit jednu nebo více žen, s nimiž po léta žil manželským životem. Nicméně *mnohoženství* je v rozporu s mravním zákonem. Radikálně odporuje manželskému společenství; „přímo totiž popírá Boží plán, jaký byl zjeven na počátku. Neboť odporuje stejné osobní důstojnosti muže a ženy, kteří se v manželství darují jeden druhému s láskou, jež je úplná, a tím samým jediná a výlučná“.¹³⁴ Křesťan, který předtím žil v mnohoženství, má kvůli spravedlnosti závažnou povinnost respektovat závazky, které na sebe vzal vůči oněm ženám, které byly jeho manželkami, a vůči svým dětem.

2388 *Krvesmilstvo* spočívá v intimních vztazích mezi rodinnými příslušníky nebo příbuznými v takovém stupni, který je překážkou manželství mezi nimi.¹³⁵ Svatý Pavel pranýřuje toto mimořádně těžké provinění: „Proslýchá se, že je u vás nemravnost... že totiž někdo žije s manželkou vlastního otce... Ve jménu našeho Pána Ježíše... ať je ten člověk vydán satanovi, aby tak tělo bylo důkladně ztrestáno...“ (1 Kor 5,1.4-5). *Krvesmilstvo* kazí rodinné vztahy a naznačuje úpadek do zvířecosti.

2356

2207

2389 Ke *krvesmilství* je možno připojit pohlavní zneužívání páchané dospělými na dětech nebo dospívajících svěřených jejich ochraně. V takovém případě je provinění zároveň pohoršlivým útokem na tělesnou i mravní integritu mladých, kteří tím zůstanou poznamenáni na celý život, a taktéž je to těžké porušení výchovné odpovědnosti.

2285

2390 Když muž a žena odmítají dát právní a veřejnou formu svazku, který zahrnuje pohlavní intimnosti, jde o *volnou lásku*.

1631

Výraz „volná láska“ je klamný: jaký smysl může mít spojení lásky, v němž se osoby navzájem k ničemu nezavazují a projevují tak nedostatek důvěry k druhému, k sobě samému nebo k budoucnosti?

Výraz „volná láska“ pokrývá rozmanité situace: konkubinát (nemanželské soužití), odmítání manželství jako takového, neschopnost dlouhodobě se zavázat.¹³⁶ Všechny tyto situace jsou urážkou manželství; ničí samotnou ideu rodiny; oslabují smysl pro věrnost. Odporují mravnímu zákonu: pohlavní styk má své výlučné místo v manželství; mimo ně je to vždy těžký hřích a připravuje člověka o možnost přijímat svátosti.

1631

2353

1385

2391 V současné době si mnozí lidé, mají-li v úmyslu oženit se nebo vdát, dělají nárok na jakési „*právo na zkoušku*“. Ať jsou úmysly těch, kteří se oddávají předčasným pohlavním stykům, sebepevnější, takové styky „neumožňují zabezpečit ve své upřímnosti a věrnosti mezosobní vztah mezi mužem a ženou a zvláště chránit jej před rozmary a vrtochy“.¹³⁷ Tělesné spojení je mravně oprávněné pouze tehdy, když muž a žena vytvoří definitivní společenství života. Lidská láska nepřipouští „zkoušku“. Vyžaduje, aby se osoby sobě dávaly navzájem bezvýhradně a definitivně.¹³⁸

2364

Souhrn

¹³³ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 84.

¹³⁴ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 19; srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 47.

¹³⁵ Srov. Lv 18,7-20.

¹³⁶ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 81.

¹³⁷ Kongregace pro nauku víry, prohl. *Persona humana*, 7.

¹³⁸ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 80.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2392 „Láska je základní a přirozené povolání každého člověka.“¹³⁹**2393** Když Bůh stvořil lidskou bytost jako muže a ženu, dává jednomu i druhému stejným způsobem osobní důstojnost. Každý, muž i žena, má uznat a přijmout vlastní pohlavní totožnost.**2394** Kristus je vzorem čistoty. Každý pokřtěný je povolán, aby vedl čistý život podle vlastního životního stavu.**2395** Čistota znamená integraci sexuality v osobě. Vyžaduje, aby se člověk naučil ovládat.**2396** Mezi hříchy, které odporují čistotě, je třeba uvést sebeukájení, smilstvo, pornografii a homosexuální úkony.**2397** Svobodně uzavřená smlouva mezi manžely zahrnuje věrnou lásku. Ta ukládá povinnost uchovávat nerozlučitelnost jejich manželství.**2398** Plodnost je dobro, dar, cíl manželství. Tím, že manželé dávají život, se podílejí na Božím otcovství.**2399** Regulace početí představuje jeden z rysů odpovědného otcovství a mateřství. Dobré úmysly manželů neospravedlňují používání prostředků mravně nepřijatelných (např. přímá sterilizace nebo antikoncepce).**2400** Cizoložství a rozluka, mnohoženství a volná láska jsou těžkými urážkami důstojnosti manželství.7. ČLÁNEK
SEDMÉ PŘIKÁZÁNÍ

Nepokradeš (Ex 20,15; Dt 5,19; Mt 19,18).

2401 Sedmé přikázání zakazuje brát nebo si neprávem ponechávat majetek bližního a jakýmkoliv způsobem působit škody na jeho majetku. Předpisuje spravedlnost a lásku ve správě pozemských statků a plodů lidské práce. S ohledem na obecné blaho požaduje, aby se respektovalo všeobecné určení statků a právo na soukromé vlastnictví. Křesťanský život usiluje zaměřovat statky tohoto světa k Bohu a k bratrské lásce.

1807

952

I. Všeobecné určení pozemských statků a soukromé vlastnictví majetku

2402 Na počátku Bůh svěřil zemi a její zdroje společné správě lidstva, aby o ně pečovalo, svou prací ji ovládalo a těšilo se z jejích plodů.¹⁴⁰ Dobra stvoření jsou určena všemu lidskému pokolení. Nicméně země je rozdělena mezi lidi, aby byla zaručena bezpečnost jejich života, který je vystaven strádání a ohrožován násilím. Nabytí majetku je oprávněné, aby se zajistila svoboda a důstojnost osob, aby každý mohl uspokojit své základní potřeby a potřeby těch, za které nese odpovědnost. Majetek má umožňovat, aby se mezi lidmi projevila přirozená solidarita.

226

1939

2403 Právo na soukromé vlastnictví, získané prací nebo přijaté od jiných jako dědictví nebo dar, neruší původní darování země celému lidstvu. Všeobecné určení pozemských¹³⁹ Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 11.¹⁴⁰ Srov. Gn 1,26-29.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

statků zůstane prvotní, i když rozvoj obecného blaha vyžaduje respektování soukromého vlastnictví, práva na ně a na jeho užívání.

2404 „Člověk, který užívá stvořených statků, se musí na věci právem držené dívat nejen jako na své, ale též jako na společné, a to v tom smyslu, aby mohly být nejen k jeho vlastnímu prospěchu, ale i k prospěchu druhých.“¹⁴¹ Vlastnictví majetku dělá z toho, komu patří, správce Prozřetelnosti, který se má snažit, aby přinášel užitek a aby se dělil o plody majetku s druhými, na prvním místě s členy své rodiny.

307

2405 Výrobní statky – hmotné či nehmotné – jako pozemky nebo továrny, odborné znalosti nebo umění, vyžadují péči těch, kdo je vlastní, aby jejich výnosy prospívaly co největšímu počtu osob. Vlastníci užitkových a spotřebních statků jich mají užívat s umírněností a jejich nejlepší část vyhradit hostům, nemocným a chudým.

2406 *Státní moc* má právo a povinnost řídit oprávněné užívání práva na vlastnictví ve prospěch obecného blaha.¹⁴²

1903

II. Úcta k osobám a jejich majetku

2407 Respektování lidské důstojnosti v hospodářských věcech vyžaduje praktické uplatňování ctnosti *mírnosti*, aby se krotilo lpění na věcech tohoto světa; a ctnosti *spravedlnosti*, aby bylo bližnímu dáváno to, co mu náleží; rovněž pak uskutečňování vzájemné lidské *solidarity*, a to podle zlatého pravidla a velkomyslnosti Pána, který „ačkoli bohatý, stal se pro nás chudým“, abychom „zbohatli z jeho chudoby“ (2 Kor 8,9).

1809, 1807

1839

RESPEKTOVÁNÍ MAJETKU DRUHÝCH

2408 Sedmé přikázání zakazuje *krádež*, to je uchvácení cizího majetku proti odůvodněné vůli vlastníka. Není to krádež, dá-li se souhlas vlastníka předpokládat, nebo je-li odmítnutí proti zdravému rozumu a všeobecnému určení statků. To je případ naléhavé a zřejmé nutnosti, v níž jediným prostředkem je uspokojit bezprostřední a základní potřeby (potrava, přístřeší, oděv...), je mít k dispozici a užívat cizí majetek.¹⁴³

2409 Každý způsob odnětí a nespravedlivého přivlastnění si cizího majetku, i když to neodporuje ustanovením občanského zákona, je proti sedmému přikázání. Stejně tak vědomě si ponechávat vypůjčené nebo nalezené předměty; dopouštět se obchodního podvodu;¹⁴⁴ platit nespravedlivé mzdy;¹⁴⁵ zvyšovat ceny a spekulovat přitom s nevědomostí nebo nouzí druhých.¹⁴⁶

1867

Rovněž jsou mravně nedovolené tyto skutky: spekulace, kterou se působí, aby se uměle měnilo hodnocení majetku vzhledem s úmyslem těžit z toho na úkor druhých; korupce, jež ovlivňuje úsudek těch, kteří mají učinit rozhodnutí na základě práva; přivlastnění a soukromé užívání společenských zařízení nějakého podniku; špatně provedené práce; daňový podvod; falšování šeků a faktur; přehnané výdaje; mrhání. Úmyslně poškozovat soukromé nebo veřejné vlastnictví odporuje mravnímu zákonu a vyžaduje náhradu.

2410 *Sliby* se mají dodržovat a *dohody* zachovávat tou měrou, jakou je závazek mravně spravedlivý. Značná část hospodářského a společenského života závisí na hodnotě dohod (smluv) mezi fyzickými nebo právními osobami. Je to případ smluv obchodních, pro-

2101

¹⁴¹ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 69.

¹⁴² Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 71; Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, 42; také encyklika *Centesimus annus*, 40; 48.

¹⁴³ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 61.

1807

¹⁴⁴ Srov. Dt 25,13-16.

¹⁴⁵ Srov. Dt 24,14-15; Jak 5,4.

¹⁴⁶ Srov. Am 8,4-6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

dejních nebo nákupních, nájemních nebo pracovních smluv. Každá smlouva má být uzavírána a uplatňována s dobrým úmyslem.

2411 Smlouvy podléhají *směnné* (komutativní) *spravedlnosti*, která upravuje výměny mezi osobami při plném respektování jejich práv. Směnná spravedlnost přísně zavazuje; požaduje zachování vlastnických práv, zaplacení dluhů a splnění svobodně přijatých závazků. Bez směnné spravedlnosti je nemožná jakákoliv jiná forma spravedlnosti.

Je třeba rozlišovat *směnnou* spravedlnost a *zákonnou* spravedlnost, která se týká toho, co občan právem dluží společenství, a *distributivní* spravedlnost, která stanoví, co dluží společenství občanům podle jejich výkonu a jejich potřeb.

2412 Směnná spravedlnost vyžaduje *odčinění spáchané nespravedlnosti*, tj. navrátit vlastníkově to, oč byl okraden.

Ježíš chválí Zachea pro jeho předsevzetí: „Jestliže jsem někoho o něco ošidil, nahradím mu to čtyřnásobně“ (Lk 19,8). Ti, kteří si přímo či nepřímo přivlastnili cizí majetek, jsou vázáni jej vrátit nebo, jestliže ta věc už neexistuje, vrátit odpovídající hodnotu v naturáliích nebo v penězích, jakož i nahradit plody a zisky, které by z ní vlastník právoplatně vytěžil. Stejným způsobem mají povinnost navrátit (věci) podle své odpovědnosti a získaného prospěchu všichni, kteří se nějakým způsobem podíleli na krádeži anebo kteří jí využili, protože o ní věděli; např. ti, kteří ji přikázali, podpořovali nebo přechovávali kradené věci.

2487

2413 *Hazardní hry* (karty, atd.) nebo *sázky* samy o sobě neodporují spravedlnosti. Stávají se mravně nepřijatelné, když někoho zbavují toho, co potřebuje, aby mohl krýt potřeby své nebo druhých. Herní vášně se může stát těžkým otroctvím. Podvádět při sázkách nebo hrát falešně je těžký hřích, ledaže způsobená škoda je tak lehká, že ji ten, komu byla způsobena, nemůže rozumně považovat za značnou.

2414 Sedmé přikázání zakazuje skutky nebo akce, které z jakéhokoli důvodu, sobeckého nebo ideologického, obchodního nebo totalitního, vedou k *zotročení lidských bytostí*, k zneuznání jejich osobní důstojnosti, k jejich kupování, prodávání a vyměňování, jako by to bylo zboží. Udělat z lidí násilím užitkovou hodnotu nebo výdělečný zdroj je hřích proti jejich důstojnosti a jejich základním právům. Svatý Pavel přikázal křesťanskému pánu, aby přijal svého křesťanského otroka „ne už jako otroka, ale... jako drahého bratra...“ (Flm 16).

2297

RESPEKTOVÁNÍ NEPORUŠENOSTI (INTEGRITY) STVOŘENÍ

2415 Sedmé přikázání vyžaduje respektování neporušenosti stvoření. Zvířata, jakož i rostliny a neživé věci, jsou přirozeně určeny k obecnému blahu minulého, současného i budoucího lidstva.¹⁴⁷ Užívání nerostných, rostlinných a živočišných zdrojů vesmíru nelze oddělovat od mravních požadavků. Vláda nad neživými věcmi a nad jinými živými bytostmi, kterou dal Stvořitel člověku, není absolutní; musí být uvedena v soulad s péčí o kvalitu života bližního, včetně budoucích generací; vyžaduje náboženskou úctu k neporušenosti stvoření.¹⁴⁸

226

358

378

2416 *Zvířata* jsou Boží tvorové. Bůh je zahrnuje svou starostlivou péčí.¹⁴⁹ Chválí ho a velebí ho už jen tím, že existují.¹⁵⁰ I lidé mají k nim být laskaví. Měli by si vzpomenout, s jakou něžností zacházeli se zvířaty svatí, jako sv. František z Assisi nebo sv. Filip Neri.

344

2417 Bůh odevzdal zvířata do správy tomu, kterého stvořil ke svému obrazu.¹⁵¹ Je tedy oprávněné používat zvířata k zajištění výživy nebo k výrobě oděvů. Mohou být ochočová-

2234

¹⁴⁷ Srov. Gn 1,28-31.¹⁴⁸ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 37-38.¹⁴⁹ Srov. Mt 6,26.¹⁵⁰ Srov. Dan 3,57-58.¹⁵¹ Srov. Gn 2,19-20; 9,1-4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

na, aby pomáhala člověku v jeho pracích i v jeho zábavách. Lékařské a vědecké pokusy na zvířatech jsou mravně přijatelné, zůstávají-li v rozumných mezích, protože přispívají k léčení nebo k záchraně lidských životů.

2418 Odporuje lidské důstojnosti nechávat zvířata zbytečně trpět a bezohledně nakládat s jejich životem. Stejně tak je nedůstojné člověka utrácet pro zvířata sumy peněz, které by měly být přednostně určeny ke zmírnění lidské bída. Zvířata je možno mít rád, ale nemají být předmětem takové lásky, jaká náleží jen lidem.

2446

III. Sociální nauka Církve

2419 „Křesťanské zjevení... nás přivádí k hlubšímu pochopení zákonů společenského života.“¹⁵² Církev dostává z evangelia plné zjevení pravdy o člověku. Když plní své poslání hlásat evangelium, dosvědčuje člověku jménem Krista jeho důstojnost a jeho povolání k mezosobnímu společenství; učí ho požadavkům spravedlnosti a míru, které jsou ve shodě s Boží moudrostí.

1960

359

2420 Církev posuzuje z mravního hlediska hospodářské a společenské záležitosti, „vyžadují-li to základní práva lidské osoby nebo spása duši“.¹⁵³ V řádu morálky má jiné poslání než politická moc: Církev se zajímá o časné stránky obecného blaha, nakolik jsou zaměřeny na svrchované Dobro, náš poslední cíl. Snaží se oživovat správné postoje ve vztahu k pozemským statkům a ve společensko-hospodářských vztazích.

2032

2246

2421 Sociální nauka Církve se vyvinula v devatenáctém století, v době, kdy bylo evangelium konfrontováno s moderní průmyslovou společností, s jejími novými strukturami, ve výrobě spotřebního zboží, jejím novým pojetím společnosti, státu a autority, jejími novými formami práce a vlastnictví. Rozvoj církevní nauky v hospodářských a společenských záležitostech dosvědčuje trvalou hodnotu učení Církve a zároveň pravý smysl její vždy živé a činné Tradice.¹⁵⁴

2422 Sociální učení Církve tvoří naukový celek učení Církve, který se rozvíjí tou mírou, v jaké Církev podává výklad událostí v průběhu dějin ve světle celkového pojetí slova zjeveného Ježíšem Kristem a za přispění Ducha svatého.¹⁵⁵ Toto učení se stává tím přijatelnější pro lidi dobré vůle, čím více projevuje svou účinnost v jednání věřících.

2044

2423 Sociální nauka Církve předkládá zásady uvažování; formuluje měřítko pro posuzování, nabízí směrnice pro činnost:

Každý systém, jehož společenské vztahy by byly zcela určovány hospodářskými činiteli, je proti přirozenosti lidské osoby a jejího jednání.¹⁵⁶

2424 Teorie, která dělá ze zisku výlučné pravidlo a poslední cíl hospodářské činnosti, je mravně nepřijatelná. Bezuzdná touha po penězích nemůže nepřinést své zvrácené důsledky. Je jednou z příčin četných konfliktů, které narušují sociální pořádek.¹⁵⁷

2317

System, který obětuje „základní práva jednotlivých osob a skupin kolektivní organizaci výroby“, odporuje důstojnosti člověka.¹⁵⁸ Všechno, co snižuje osoby na pouhé nástroje zisku, zotročuje člověka, vede ke zbožňování peněz a přispívá k šíření ateismu. „Nemůžete sloužit Bohu i mamonu“ (Mt 6,24; Lk 16,13).

676

¹⁵² 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 23.

¹⁵³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 76.

¹⁵⁴ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 3.

¹⁵⁵ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, 1; 41.

¹⁵⁶ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 24.

¹⁵⁷ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 76; Jan Pavel II., encyklika *Laborem exercens*, 7; také encyklika *Centesimus annus*, 35.

¹⁵⁸ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 65.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2425 Církev v moderním věku odmítla totalitní a bezbožecké ideologie spojené s „komunismem“ nebo „socialismem“. Z druhé strany také zavrhl v praxi „kapitalismus“ individualismus a svrchovaný primát tržního zákona nad lidskou prací.¹⁵⁹ Řízení hospodářství pouze prostřednictvím centrálního plánování převrací společenské svazky v jejich základech; řízení prostřednictvím pouhého tržního zákona porušuje sociální spravedlnost, protože „existuje mnoho lidských potřeb, které nemají přístup na trh“.¹⁶⁰ Je nutné dávat přednost rozumnému usměrňování obchodu a hospodářského podnikání podle správné stupnice hodnot a vzhledem k obecnému blahu.

1886

IV. Hospodářská činnost a sociální spravedlnost

2426 Rozvoj hospodářské činnosti a zvýšení výroby jsou zaměřeny na uspokojení potřeb lidských bytostí. Hospodářský život nehledí jen na to, aby vzrůstala výroba zboží a aby se zvyšoval zisk nebo moc; je především zaměřena na službu osobám, na službu celému člověku a na službu celému lidskému společenství. Hospodářské podnikání, provozované podle svých vlastních metod, musí probíhat v rámci mravního řádu, v duchu sociální spravedlnosti, aby odpovídalo Božímu záměru s člověkem.¹⁶¹

1928

2427 *Lidská práce* pochází přímo od osob stvořených k Božímu obrazu a povoláných k tomu, aby pokračovaly společně a pro druhé v díle stvoření tím, že si podrobí zemi.¹⁶² Práce je tedy povinnost: „Kdo nechce pracovat, ať nejí“ (2 Sol 3,10).¹⁶³ Práce oslavuje dary Stvořitele a přijaté vlohy. Může být také výkupná. Tím, že člověk snáší tíživou námahu¹⁶⁴ práce ve spojení s Ježíšem, nazaretským řemeslníkem a ukřižovaným na Kalvárii, v jistém smyslu spolupracuje s Božím Synem na díle vykoupění. Projevuje se jako Kristův učedník tím, že nese každodenní kříž v činnosti, k jejímuž vykonávání je povolán.¹⁶⁵ Práce může být prostředkem k posvěcení a k pronikání pozemských skutečností Kristovým duchem.

307

378

531

2428 V práci člověk uplatňuje a realizuje část svých schopností vepsaných do své přirozenosti. Hlavní hodnota práce se týká člověka samého, který je jejím autorem i adresátem. Práce je pro člověka, a ne člověk pro práci.¹⁶⁶

2834

2185

Každý má mít možnost těžit z práce prostředky na udržování vlastního života i svých rodinných příslušníků a sloužit lidskému společenství.

2429 Každý má *právo na hospodářské podnikání*; každý má právem používat svých vloh k tomu, aby přispěl k rozmnožení statků, z nichž by měli prospěch všichni, a aby mohl sklízet z vlastního úsilí spravedlivé plody. Musí dbát o to, aby se řídil směrnicemi vydanými právoplatnou autoritou ve prospěch ke společnému dobru.¹⁶⁷

2430 *Hospodářský život* je vyvolává rozmanité a často protichůdné zájmy; tím se i vysvětluje, že se vynořují pro něj příznačné konflikty.¹⁶⁸ Je třeba usilovat o urovnání takových konfliktů vyjednáváním, respektujícím práva a povinnosti každého společenského partnera: vedoucích podniků, představitelů dělníků, jako jsou např. odborové organizace, a případně veřejné moci.

2431 *Odpovědnost státu*. Hospodářská činnost, zvláště v tržním hospodářství, „se nemůže odehrávat v institucionálním, právním a politickém vakuu. Naopak předpokládá jistotu

¹⁵⁹ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 10; 13; 44.

1908

¹⁶⁰ Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 34.¹⁶¹ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 64.¹⁶² Srov. Gn 1,28; 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 34; Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 34.

1883

¹⁶³ Srov. 1 Sol 4,11.¹⁶⁴ Srov. Gn 3,14-19.¹⁶⁵ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Laborem exercens*, 27.¹⁶⁶ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Laborem exercens*, 6.¹⁶⁷ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 32; 34.¹⁶⁸ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Laborem exercens*, 11.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

ohledně individuální svobody a vlastnictví, jakož i stabilní měnu a výkonné veřejné služby. Hlavním úkolem státu proto je, zaručovat tuto jistotu, aby se ten, kdo pracuje, mohl těšit z plodů své práce, a tudíž se cítil zavázán provést ji dobře a poctivě... Úkolem státu je kontrolovat a řídit dodržování lidských práv na hospodářské oblasti. Prvořadou odpovědnost v této oblasti však nenese stát, nýbrž jednotlivé skupiny a sdružení, na něž se společnost dělí“.¹⁶⁹

2432 Lidé odpovědní za vedení podniků mají vůči společnosti hospodářskou a ekologickou odpovědnost za své jednání.¹⁷⁰ Jsou povinni přihlížet k dobru osob, a ne pouze ke zvyšování zisků. Ty však jsou nutné. Umožňují uskutečňovat investice, které zabezpečují budoucnost podniků a zaměstnanost.

2415

2433 Přístup k práci a k povolání musí být otevřen pro všechny, bez nespravedlivé diskriminace: mužům i ženám, zdravým i tělesně postiženým, vlastním občanům i přistěhovalcům.¹⁷¹ Společnost má podle okolností pomáhat občanům nacházet práci a zaměstnání.¹⁷²

2434 Spravedlivá mzda je oprávněný plod práce. Upírat ji anebo zadržovat může představovat velkou nespravedlnost.¹⁷³ Při stanovení přiměřené odměny se mají brát v úvahu jak potřeby, tak výkon každého jednotlivce. „Práce má být odměňována tak, aby se jednotlivci a jeho rodině dala možnost vést slušný život po stránce hmotné, společenské, kulturní a duchovní, s přihlédnutím k úkolům a k výkonnosti každého pracujícího i ke stavu podniku a k obecnému blahu.“¹⁷⁴ K mravnímu ospravedlnění výše mzdy nestačí pouhá dohoda stran.

1867

2435 Stávka je oprávněná, když se jeví jako nevyhnutný nebo víceméně nezbytný prostředek k dosažení přiměřeného užitku. Stává se mravně nepřijatelnou, je-li doprovázena násilnostmi nebo vytyčí-li se při ní cíle, které nesouvisí přímo s pracovními podmínkami nebo odporují obecnému blahu.

2436 Je nespravedlivé neplatit ústavům sociálního pojištění příspěvky stanovené právoplatnou autoritou.

Být bez práce kvůli *nezaměstnanosti* je pro toho, kdo je tím postižen, téměř vždy urážkou jeho důstojnosti a ohrožením životní rovnováhy. Kromě škody, kterou je osobně postižen, z toho vyplývají četná nebezpečí pro jeho rodinu.¹⁷⁵

V. Spravedlnost a solidarita mezi národy

2437 Nerovnost zdrojů a hospodářských prostředků je na mezinárodní úrovni taková, že vytváří opravdovou „propast“ mezi národy.¹⁷⁶ Na jedné straně jsou ti, kteří vlastní a rozmnožují prostředky rozvoje, a na druhé straně jsou ti, kteří hromadí dluhy.

1938

2438 Různé příčiny náboženské, politické, hospodářské a finanční povahy dávají „sociální otázce... světový rozměr“.¹⁷⁷ Je nutná solidarita mezi národy, jejichž politiky jsou již navzájem závislé. A stává se ještě nezbytnější, když jde o to zastavit „zvrhlé mechanismy“, které překážejí rozvoji méně pokročilých národů.¹⁷⁸ Protiprávní, ne-li lichvářské finanční

1911

2315

¹⁶⁹ Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 48.

¹⁷⁰ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 37.

¹⁷¹ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Laborem exercens*, 19; 22-23.

¹⁷² Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 48.

¹⁷³ Srov. Lv 19,13; Dt 24,14-15; Jak 5,4.

¹⁷⁴ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 67.

¹⁷⁵ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Laborem exercens*, 18.

¹⁷⁶ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, 14.

¹⁷⁷ Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, 9.

¹⁷⁸ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, 17; též 45.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

systemy,¹⁷⁹ nespravedlivé obchodní vztahy mezi národy, závody ve zbrojení je třeba nahradit společné úsilí, jímž by se mobilizovaly zdroje k cílům mravního, kulturního a hospodářského rozvoje. „Je třeba nově definovat priority a hodnotové stupnice.“¹⁸⁰

2439 *Bohaté národy* mají velkou mravní odpovědnost vůči těm národům, které si samy nemohou zajistit prostředky vlastního rozvoje nebo jim v tom bylo zabráněno následkem tragických dějinných událostí. Jde o povinnost solidarity a lásky; a také o povinnou spravedlnost, jestliže blahobyť bohatých národů pochází ze zdrojů, které nebyly spravedlivě placeny.

2440 *Přímá pomoc* je přiměřenou odpovědí na bezprostřední mimořádné potřeby, způsobené například přírodními pohromami, epidemiemi atd. Nestačí však napravit těžké škody vzešlé z ubohých poměrů ani trvale uspokojovat lidské potřeby. Je třeba též *reformovat* mezinárodní hospodářské a finanční *instituce*, aby mohly lépe podporovat spravedlivé vztahy k méně vyvinutým zemím.¹⁸¹ Je nutno podporovat úsilí chudých zemí, které usilují o svůj rozvoj a o své osvobození.¹⁸² Tyto zásady je třeba uplatňovat zcela zvláštním způsobem v oblasti zemědělské práce. Zemědělci, zvláště ve třetím světě, tvoří převážnou část širokých vrstev chudých.

2441 Základem každého *úplného rozvoje lidské společnosti* je růst smyslu pro Boha a poznání sebe. Tehdy rozvoj rozmnožuje hmotné statky a dává je do služby člověka a jeho svobody. Omezuje bídu a hospodářské vykořisťování. Posiluje úctu ke kulturní svébytnosti a otevřenosti k transcendentnu (nadpřirozenu).¹⁸³

1908

2442 Není věcí církevních pastýřů zasahovat přímo do politických záležitostí a do uspořádání společenského života. Tento úkol patří k povolání *věřících laiků*, kteří jednají z vlastního podnětu společně se všemi svými spoluobčany. Sociální činnost může zahrnovat množství konkrétních cest; má mít ovšem vždy za cíl obecné blaho a má být v souladu s evangelijním poselstvím a s učením Církve. Je záležitostí věřících laiků, aby „s křesťanskou horlivostí oživovali časné skutečnosti a ukazovali v nich, že jsou svědky a tvůrci pokoje a spravedlnosti“.¹⁸⁴

899

VI. Lásky k chudým

2544-2547

2443 Bůh žehná těm, kteří pomáhají chudým a kárá ty, kteří se o ně nezajímají: „Tomu, kdo tě prosí, dej, a od toho, kdo si chce od tebe vypůjčit, se neodvracej“ (Mt 5,42). „Zadarmo jste dostali, zadarmo dávejte“ (Mt 10,8). Ježíš pozná své vyvolené právě podle toho, kolik vykonali pro chudé.¹⁸⁵ Když se „chudým hlásá radostná zvěst“ (Mt 11,5),¹⁸⁶ je to znamení Kristovy přítomnosti.

786

525, 544
853

2444 Lásky Církve k chudým „patří k jejím pevným tradicím“.¹⁸⁷ Inspiruje se evangeliem blahoslavenství,¹⁸⁸ Ježíšovou chudobou¹⁸⁹ a jeho laskavostí k chudým.¹⁹⁰ Lásky k chudým je pro křesťana také jedním z motivů povinnosti pracovat, aby „mohl konat dobro a pomáhat těm, kdo trpí v nouzi“ (Ef 4,28). Taková láska k chudým se netýká jen hmotné chudoby, nýbrž i četných forem kulturní a náboženské chudoby.¹⁹¹

1716

¹⁷⁹ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 35.

¹⁸⁰ Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 28.

¹⁸¹ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, 16.

¹⁸² Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 26.

¹⁸³ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, 32; také encyklika *Centesimus annus*, 51.

¹⁸⁴ Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, 47; srov. též 42.

¹⁸⁵ Srov. Mt 25,31-36.

¹⁸⁶ Srov. Lk 4,18.

¹⁸⁷ Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 57.

¹⁸⁸ Srov. Lk 6,20-22.

¹⁸⁹ Srov. Mt 8,20.

¹⁹⁰ Srov. Mk 12,41-44.

¹⁹¹ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 57.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2445 Láska k chudým je neslučitelná s bezuzdnou láskou k bohatství a jeho sobeckému užívání: 2536

„Nuže tedy, vy boháči, plačte a naříkejte nad strastmi, které na vás přijdou. Vaše bohaté zásoby hnijí a vaše šatstvo rozežírají moli. Vaše zlato a stříbro rezaví a ten rez bude svědčit proti vám a stráví vaše tělo jako oheň. Hromadili jste si majetek i v tyto poslední dny. Ale mzda, o kterou jste ošidili sekáče, kteří vám požali pole, ta mzda křičí a křik vašich ženců pronikl k sluchu Pána zástupů. Na zemi jste hýřili a oddávali se rozkoším, krmili jste se i tehdy, když už už nastávala řež. Odsoudili jste spravedlivého a připravili ho o život – a on se vám nebrání“ (Jak 5,1-6). 2547

2446 Svatý Jan Zlatoústý to důrazně připomíná: „Nedělit se s chudými o vlastní majetek, to je okrádat je a brát jim život. Majetek, který vlastníme, není náš, patří jim.“¹⁹² „Musí být především plněny požadavky spravedlnosti, aby se jako dary lásky nenabízely věci, které mají být poskytnuty s titulu spravedlnosti.“¹⁹³ 2402

„Dáváme-li chudým nezbytné věci, nedáváme jim nějaký osobní dar, ale vracíme jim, co je jejich. Plníme spíše povinnost spravedlnosti než skutek lásky.“¹⁹⁴

2447 *Skutky milosrdenství* jsou činy lásky, kterými pomáháme svému bližnímu v jeho tělesných nebo duchovních potřebách.¹⁹⁵ Učit, radit, těšit, posilovat – to jsou skutky duchovního milosrdenství, stejně jako odpouštět a trpělivě vše snášet. Skutky tělesného milosrdenství spočívají obzvláště v tom, že dáváme najíst tomu, kdo má hlad, že hostíme toho, kdo nemá střechu nad hlavou, že odíváme toho, kdo nemá co na sebe, že navštěvujeme nemocné a vězněné, že pohřbíváme zesnulé.¹⁹⁶ Dávat almužnu chudým¹⁹⁷ je mezi těmito skutky jedno z hlavních svědectví bratrské lásky: je to také úkon spravedlnosti, který se líbí Bohu:¹⁹⁸ 1460

„Kdo má dvoje šaty, ať se rozdělí s tím, kdo nemá žádné. A kdo má něco k jídlu, ať jedná stejně“ (Lk 3,11). „Raději dejte to, co je v mísách, jako almužnu, a pak vám bude všechno čisté“ (Lk 11,41). „Když bratr nebo sestra nebudou mít do čeho se obléci a budou mít nedostatek denní obživy, a někdo z vás jim řekne: „Tak s Pánem Bohem! Zahřejte se a najezte se“ – ale nedáte jim, co potřebují pro své tělo, co je (jim) to platné?“ (Jak 2,15-16).¹⁹⁹ 1038
1969

2448 Ve svých rozmanitých formách – hmotná bída, nespravedlivý útlak, tělesné a duševní nemoci a konečně smrt – je *lidská bída* zřejmým znamením vrozeného stavu slabosti, v němž se člověk nachází po prvotním hříchu, a potřeby spásy. Právě proto přitáhla soucit Krista Spasitele, který ji chtěl vzít na sebe a ztotožnit se s nejmenšími mezi bratry. „A také proto jsou utlačovaní předmětem *přednostní lásky* Církve, která od počátku navzdory nevěrnosti mnoha svých členů nepřestávala usilovat o to, aby jim ulehčila, aby je bránila a osvobodila. Dělal to nesčetnými dobročinnými díly, která budou vždy a všude nezbytná.“²⁰⁰ 886
1586

2449 Již ve Starém zákoně je celá řada různých právních opatření („milostivé léto“, zákaz půjčovat peníze na úrok a zadržovat zástavu, povinnost dávat desátek, platit mzdu nádeníkům každý den, právo paběrkovat a sbírat klásky) ve shodě s výzvou Deuteronomia: „Potřebný ze země nevymizí, proto ti prikazuji: Ve své zemi ochotně otvírej ruku svému utiskovanému a potřebnému bratru“ (Dt 15,11). Ježíš přijímá toto slovo za své: „Vždyť chudé máte mezi sebou vždycky, ale mne vždycky nemáte“ (Jan 12,8). Tím neruší roz-

¹⁹² Sv. Jan Zlatoústý, *In Lazarum*, 1,6: PG 48, 992D.

¹⁹³ 2. vatikánský koncil, AA (Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*), 8.

¹⁹⁴ Sv. Řehoř Veliký, *Regula pastoralis*, 3,21.

¹⁹⁵ Srov. Iz 58,6-7; Žid 13,3.

¹⁹⁶ Srov. Mt 25,31-46.

¹⁹⁷ Srov. Tob 4,5-11; Sir 17,22.

¹⁹⁸ Srov. Mt 6,2-4.

¹⁹⁹ Srov. 1 Jan 3,17.

²⁰⁰ Kongregace pro nauku víry, instrukce *Libertatis consistentia*, 68.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

horlená slova dávných proroků: kupují „nuzáky za stříbro, ubožáka za pár opánků...“ (Am 8,6), ale vybízí nás, abychom poznali, že je přítomen v chudých, kteří jsou jeho bratry.²⁰¹

Svatá Růžena z Limy, když ji jednoho dne její matka kárala, že přijímá do domu chudé a nemocné, jí bez váhání řekla: „Když sloužíme chudým a nemocným, sloužíme Ježíšovi. Nesmíme dopustit, aby chyběla pomoc našemu bližnímu, protože Ježíšovi sloužíme ve svých bratřích.“²⁰²

Souhrn

2450 „Nepokradeš“ (Dt 5,19). „Ani zloději, ani lakomci... ani lupiči nebudou mít v Božím království účast“ (1 Kor 6,10).

2451 Sedmé přikázání nařizuje spravedlnost a lásku ve správě pozemských statků a plodů lidské práce.

2452 Dobra stvoření jsou určena všemu lidskému pokolení. Právo na soukromé vlastnictví neruší všeobecné určení statků.

2453 Sedmé přikázání zakazuje krádež. Krádež je uchvácení cizího majetku proti odůvodněné vůli vlastníka.

2454 Jakýkoliv způsob nespravedlivého odnímání a užívání majetku druhého odporuje sedmému přikázání. Spáchaná nespravedlnost vyžaduje odčinění. Směnná (komutativní) spravedlnost vyžaduje navrácení toho, co bylo ukradeno.

2455 Mravní zákon zakazuje skutky, které z obchodních nebo totalitárních důvodů vedou k zotročování lidí, jejich kupování, prodávání a vyměňování, jako by to bylo zboží.

2456 Vlášdu, kterou dal Stvořitel člověku nad nerostnými, rostlinnými a živočišnými zdroji vesmíru, nelze oddělovat od respektování mravních závazků, včetně těch, které se týkají budoucích generací.

2457 Zvířata jsou svěřena člověku, který k nim má být laskavý. Zvířata mohou sloužit člověku k oprávněnému ukojení jeho potřeb.

2458 Církev posuzuje hospodářské a společenské záležitosti, vyžadují-li to základní práva lidské osoby nebo spása duší. Zajímá se o časné stránky obecného blaha, nakolik je zaměřeno na svrchované Dobro, náš poslední cíl.

2459 Sám člověk o sobě je původcem, středem i cílem celého hospodářského života. Rozhodující bod sociální otázky je, aby se statků stvořených Bohem pro všechny dostalo skutečně všem podle spravedlnosti a v duchu lásky.

2460 Hlavní hodnota práce se týká samého člověka, který je jejím původcem a adresátem. Svou prací se člověk se prací podílí na stvořitelském díle. Práce může být výkupná, koná-li se ve spojení s Kristem.

2461 Opravdový rozvoj je rozvoj celého člověka. Jde o to podporovat „tvůrčí schopnosti každého jednotlivce, rozvíjet jeho schopnost odpovědět na své povolání, a tím i na výzvu Boží v něm obsaženou“.²⁰³

²⁰¹ Srov. Mt 25,40.

²⁰² P.Hansen, *Vita mirabilis*, Louvain 1668.

²⁰³ Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 29.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2462 *Almužna dávaná chudým je svědectvím bratrské lásky: je to také dílo spravedlnosti, které se líbí Bohu.*

2463 *Jak nepoznávat Lazara, hladového žebráka z podobnosti,²⁰⁴ v množství lidských bytostí bez chleba, bez střechy nad hlavou, bez ubytování? Jak neslyšet Ježíše: „Cokoli jste neučinili jednomu z těchto nepatrných, ani pro mne jste neudělali“ (Mt 25,45)?*

8. ČLÁNEK OSMÉ PŘIKÁZÁNÍ

„Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví“ (Ex 20,16).

„Slyšeli jste, že bylo řečeno předkům: „Nebudeš přísahat křivě, ale splníš Pánu své přísahy.“ (Mt 5,33).

2464 Osmé přikázání zakazuje překrucovat pravdu ve vztazích k druhým. Tato mravní norma vyvěrá z povolání svatého lidu – být svědkem svého Boha, který je pravda a chce pravdu. Porušování pravdy vyjadřuje slovy nebo skutky odmítnutí úsilí o mravní poctivost: je vážnou nevěností vůči Bohu a v tomto smyslu podřívají základy Smlouvy.

I. Žít v pravdě

2465 Starý zákon dosvědčuje: *Bůh je pramenem každé pravdy.*²⁰⁵ Jeho Slovo je pravda.²⁰⁶ Jeho zákon je pravda. „Od pokolení do pokolení je tvá věrnost“ (Ž 119,90).²⁰⁷ Protože Bůh je pravdomluvný, „věrný“ (Řím 3,4), jsou členové jeho lidu voláni k životu v pravdě.²⁰⁸ 215

2466 Boží pravda se zcela zjevila v Ježíši Kristu, který je „plný milosti a pravdy“ (Jan 1,14). On je „světlo světa“ (Jan 8,12), *On je Pravda.*²⁰⁹ „Každý, kdo v něho věří, nezůstává v temnotě“ (Jan 12,46). Ježíšův učedník zůstává věrný jeho slovu, aby poznal pravdu, která ho osvobodí²¹⁰ a posvěť.²¹¹ Následovat Ježíše znamená žít v „Duchu pravdy“ (Jan 14,17), kterého Otec posílá v jeho jménu²¹² a který „vede do celé pravdy“ (Jan 16,13). Své učedníky Ježíš učí bezvýhradné lásce k pravdě: „Vaše řeč ať je: ano, ano – ne, ne“ (Mt 5,37). 2153

2467 Člověk od přirozenosti touží po pravdě. Má povinnost ji ctít a dosvědčovat: „Všichni lidé, protože jsou osoby —... jsou v souladu se svou důstojností vlastní přirozenosti pobádáni a zároveň i mravně zavázáni hledat pravdu, především náboženskou. Jsou též vázáni přidržet se poznání pravdy a podle jejích požadavků zařídit celý svůj život.“²¹³ 2104

2468 Pravda jako správnost jednání a lidské řeči se nazývá *pravdivost*, upřímnost nebo přímlost. Pravda neboli opravdovost je ctnost, která spočívá v tom, že se projevujeme pravdivě ve svých skutcích, říkáme pravdu svými slovy a varujeme se přitom dvojakosti, přetvářky a pokrytectví. 1458

²⁰⁴ Srov. Lk 17,19-31.

²⁰⁵ Srov. Pf 8,7; 2 Sam 7,28.

²⁰⁶ Srov. Ž 119,142.

²⁰⁷ Srov. Lk 1,50.

²⁰⁸ Srov. Ž 119,30.

²⁰⁹ Srov. Jan 14,6.

²¹⁰ Srov. Jan 8,32.

²¹¹ Srov. Jan 17,17.

²¹² Srov. Jan 14,26.

²¹³ 2. vatikánský koncil, DH (Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*), 2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2469 „Nebylo by možné lidské soužití, kdyby si lidé navzájem nedůvěřovali, totiž kdyby si navzájem neříkali pravdu.“²¹⁴ Ctnost pravdivosti dává spravedlivě druhému, co mu patří. Pravdivost respektuje správnou rovnováhu mezi tím, co má být sděleno, a tajemstvím, jež má být zachováno: vyžaduje čestnost a diskrétnost. Kvůli spravedlnosti „má člověk druhému sdělit pravdu“.²¹⁵

1807

2470 Kristův učedník přijímá „život v pravdě“, což znamená vést prostý život podle Pánova příkladu a zůstat v jeho pravdě. „Když tvrdíme, že máme s ním společenství, ale přitom žijeme ve tmě, lžeme a naše jednání není ve shodě s pravdou“ (1 Jan 1,6).

II. „Vydat svědectví pravdě“

2471 Kristus před Pilátem prohlašuje, že „přišel proto na svět, aby vydal svědectví pravdě“ (Jan 18,37). Křesťan se nesmí stydět „veřejně vyznávat našeho Pána“ (2 Tim 1,8). V situacích, ve kterých se po křesťanu žádá, aby dosvědčil svou víru, má povinnost ji jednoznačně vyznat, jak to učinil svatý Pavel před svými soudci. Věřící si má vždycky zachovat čisté svědomí před Bohem i před lidmi (Sk 24,16).

1816

2472 Povinnost křesťanů účastnit se života Církve je má k tomu, aby jednali jako *svědkové evangelia* a závazků, které z toho vyplývají. Takové svědectví je předáváním víry slovem i skutkem. Svědectví je úkonem spravedlnosti, který potvrzuje pravdu nebo ji dává poznat.²¹⁶

893, 905
1807

„Všichni věřící kdekoli žijící jsou totiž povinni příkladem svého života i svědectvím svého slova dávat viditelně najevo nového člověka, kterého křtem oblékli, i moc Ducha svatého, který je posílil břimováním.“²¹⁷

2473 *Mučednictví* je svrchované svědectví vydané pravdě víry; znamená svědectví, které sahá až k smrti. Mučedník vydává svědectví o zemřelém a zmrtvýchvstalém Kristu, s nímž je spojen láskou. Vydává svědectví o pravdě víry a křesťanskému učení. Podstupuje smrt skutkem statečnosti. „Dovolte, abych se stal potravou šelem. Jen tak mi bude dopřáno dosáhnout Boha.“²¹⁸

852

1808, 1258

2474 Církev s velkou péčí sebrala vzpomínky na ty, kteří šli až do krajnosti, aby dosvědčili svou víru. Jde o akta mučedníků, která tvoří archivy pravdy psané krvavými písmeny.

„Nebudou mi k ničemu všechny půvaby země ani pozemská království; pro mne je lepší, abych zemřel, abych se spojil s Ježíšem Kristem, než abych byl králem až do končin země. Hledám toho, který za nás zemřel. Jeho chci, který pro nás vstal z mrtvých. Bliží se chvíle mého zrození...“²¹⁹

1011

„Velebím tě, žes mě považoval za hodného tohoto dne a této hodiny, abych byl připočten mezi tvé mučedníky... Tys dodržel svůj slib, Bože věrnosti a pravdy. Za tuto milost a za všechny věci tě chválím, velebím tě, vzdávám ti slávu skrze Ježíše Krista, věčného a všemohoucího kněze, tvého přemilého Syna. Skrze něho, který žije a kraluje s Tebou a Duchem svatým, buď sláva Tobě nyní a na věky věků. Amen.“²²⁰

III. Porušování pravdy

²¹⁴ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 109, 3, ad 1.

²¹⁵ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 109, 3.

²¹⁶ Srov. Mt 18,16.

²¹⁷ 2. vatikánský koncil, AG (Dekret o misijní činnosti *Ad gentes*), 11.

²¹⁸ Sv. Ignác Antiochijský, *Epistula ad Romanos*, 4,1.

²¹⁹ Sv. Ignác Antiochijský, *Epistula ad Romanos*, 6,1-2.

²²⁰ Sv. Polykarp, *Martyrium Polycarpi*, 14,2-3.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2475 Kristovi učedníci oblékli „člověka nového, který je stvořen podle Božího vzoru jako skutečně spravedlivý a svatý“ (Ef 4,24). Zanechali lži²²¹ a je třeba, aby odložili „všechno, co je špatné, každou neupřímnost, přetvářku, závist a všechno pomlouvání“ (1 Petr 2,1).

2476 *Křivé svědectví a křivá přísaha.* Tvrzení odporující pravdě, pronesené veřejně, nabývá zvláštní závažnosti. Je-li proneseno před soudem, stává se křivým svědectvím.²²² Je-li učiněno pod přísahou, je to křivá přísaha. Takové způsoby jednání přispívají buď k odsouzení nevinného, nebo k osvobození viníka, nebo ke zvýšení trestu uloženého obviněnému.²²³ Vážně ohrožují právo a spravedlnost rozsudku vyneseného soudci.

2152

2477 *Respektování dobré pověsti* osob činí nedovoleným každé chování a každé slovo, jež může způsobit nespravedlivou škodu.²²⁴ Stává se vinným:

- *opovážlivým úsudkem* ten, kdo, byť i mlčky, připustí jako pravdivou nějakou mravní vinu u bližního bez dostatečného důkazu;
- *nactiutrhaním* ten, kdo bez objektivně platného důvodu odhalí chyby a prohřešky druhým osobám, které je neznají;²²⁵
- *pomluvou* ten, kdo tvrzeními odporujícími pravdě škodí dobré pověsti druhých a dává příležitost k mylným úsudkům o nich.

2478 Každý se má, pokud je to možné, snažit myšlenky, slova i jednání svého bližního vysvětlovat příznivě, aby se vyhnul opovážlivému úsudku.

„Každý dobrý křesťan musí být ochotnější vyložit si výrok bližního v dobrém, než ho odsoudit; a nemůže-li ho dobře vyložit, ať se bližního zeptá, jak on sám tomu výroku rozumí, a rozumí-li mu špatně, ať bližního s láskou opraví; a nestačí-li to, ať hledá všechny vhodné prostředky, aby se druhý, když tomu dobře porozumí, zachránil.“²²⁶

2479 Nactiutrhaní a pomluva ničí *dobrou pověst a čest bližního*. Nuže, čest je společenské svědectví vzdávané lidské důstojnosti a každý má přirozené právo na čest svého jména, na svou dobrou pověst a na úctu. Proto nactiutrhaní a pomluva urážejí ctnost spravedlnosti a lásky.

1753

2480 Je třeba se vyhnout jakémukoliv slovu nebo chování, které *lichocením, pochlebnictvím nebo přitakáváním* druhé povzbuzuje nebo utvrzuje v jejich špatných skutcích a v jejich zvráceném chování. Lichocením je těžké provinění, podporuje-li neřesti nebo těžké hříchy. Touha být užitečným nebo přátelství neospravedlňují dvojakost v řeči. Lichocením je všední hřích, když se rodí z touhy být milý, vyhnout se nějakému zlu, čelit nějaké nutnosti, dosáhnout dovolených výhod.

2481 *Chvastounství* nebo vychloubání je proviněním proti pravdě. To platí také pro *ironii*, která se snaží znevážit někoho tím, že zlovolně zkresluje některý rys jeho chování.

2482 „Lež spočívá v tom, že člověk říká nepravdu s úmyslem oklamat.“²²⁷ Pán pranýřuje lež jakožto dílo satana: „Váš otec je ďábel... není v něm pravda. Když mluví lež, mluví z toho, co je mu vlastní, protože je lhář a otec lži“ (Jan 8,44).

392

2483 Lež je nejotevřenější urážka pravdy. Lhát to znamená mluvit nebo jednat proti pravdě, aby byl uveden do omylu ten, kdo má právo ji znát. Lež tím, že narušuje základní

²²¹ Srov. Ef 4,25.²²² Srov. Př 19,9.²²³ Srov. Př 18,5.²²⁴ Srov. CIC, Kánon 220.²²⁵ Srov. Sir 21,28.²²⁶ Sv. Ignác z Loyoly, Duchovní cvičení, 22.²²⁷ Sv. Augustin, *De mendacio*, 4,5: PL 40, 491.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

vztah člověka k pravdě a bližnímu, znehodnocuje zároveň konstitutivní vztah člověka a jeho slova k Bohu.

2484 *Závažnost* lži se měří podle povahy pravdy, kterou zkresluje, podle okolností, úmyslů lháře, podle škod způsobených těm, kteří jsou jejími oběťmi. Lež sama o sobě je pouze všedním hříchem, stává se však smrtelným, když těžce poškozuje ctnost spravedlnosti a lásky. 1750

2485 Lež je nutno odsuzovat pro její povahu. Je znevážením slova, jehož funkcí je sdělovat jiným poznanou pravdu. Vědomý úmysl uvést bližního do omylu tvrzeními odporujícími pravdě je prohřešek proti spravedlnosti a lásce. Provinění je větší, když úmysl oklamat je spojen s nebezpečím, že bude mít pro ty, kteří jsou odvráceni od pravdy, zhoubné následky. 1756

2486 Lež (protože je porušením ctnosti pravdivosti) je skutečným násilím spáchaným na bližním. Zasahuje ho v jeho schopnosti poznávat, což je podmínkou každého úsudku a každého rozhodnutí. Má v sobě zárodek duchovní rozpolcenosti a všeho zla, které z ní pochází. Lež je škodlivá pro každou společnost; podřívá důvěru mezi lidmi a zpřetrhává tkáň společenských vztahů. 1607

2487 Každé provinění spáchané proti spravedlnosti a pravdě ukládá *povinnost odčinění*, i když bylo viníkovi odpuštěno. Není-li možné odčinit urážku veřejně, je třeba tak učinit v soukromí. Není-li možné odškodnit toho, kdo škodu utrpěl, přímo, je mu třeba dát zado-
stiučinění ve jménu lásky morálně. Tato povinnost odčinění se týká i prohřešků proti dobré pověsti druhého. Mravní a leckdy hmotná náhrada má být přiměřená škodě, která byla způsobena. Je to povinnost svědomí. 1459 2412

IV. Úcta k pravdě

2488 *Právo na sdělení* pravdy není bezpodmínečné. Každý má přizpůsobit svůj život evangelijnímu přikázání bratrské lásky. To vyžaduje, aby se v konkrétních situacích zvažilo, zda je vhodné či ne odhalit pravdu tomu, kdo se na ni táže. 1740

2489 Láska a úcta k pravdě mají poradit odpověď na každou *žádost o informaci nebo sdělení*. Dobro a bezpečnost druhého, respektování soukromého života, obecné blaho jsou dostatečné důvody, aby se zamlčelo to, co nemá být známo, anebo aby se použilo šetrného způsobu řeči. Povinnost vyvarovat se pohoršení často vyžaduje přísnou diskretnost. Nikdo není povinen vyjevit pravdu tomu, kdo nemá právo ji znát.²²⁸ 2284

2490 Zpovědní tajemství je posvátné a nesmí být pod žádnou záminkou porušeno. „Svá-
tostné zpovědní tajemství je neporušitelné; proto nesmí zpovědník nic vyzradit na kajíc-
níka ani slovem, ani žádným jiným způsobem a z žádného důvodu.“²²⁹ 1467

2491 *Služební tajemství* – kterým jsou vázáni například politikové, vojáci, lékaři, právníci – nebo důvěrná sdělení, učiněná pod pečeti tajemství, mají být uchovávána, kromě výjimečných případů, v nichž by dodržení tajemství mělo tomu, kdo je svěřuje, komu bylo svěřeno nebo třetím osobám způsobit velmi těžké škody, kterým lze zabránit pouze rozšířením pravdy. Soukromé informace, škodlivé druhým, nemají být rozšiřovány bez závažného a přiměřeného důvodu, i když nebyly svěřeny pod pečeti tajemství.

2492 Každý má dodržovat spravedlivou zdrženlivost ohledně soukromého života jiných osob. Odpovědní vedoucí hromadných sdělovacích prostředků mají dodržovat správnou rovnováhu mezi požadavky obecného blaha a respektování práv jednotlivců. Zveřejňová- 2522

²²⁸ Srov. Sir 27,16; Př 25,9-10.²²⁹ CIC, Kánon 983,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

ní informací ze soukromého života osob angažovaných v politické nebo veřejné činnosti je nutno odsoudit potud, pokud porušuje soukromí a svobodu těchto osob.

V. Užívání hromadných sdělovacích prostředků

2493 V současné společnosti mají hromadné sdělovací prostředky zvlášť důležitou úlohu v informovanosti, kulturním rozvoji a ve výchově. Tato úloha vzrůstá vzhledem k důsledkům technickému pokroku, rozsahu a rozmanitosti vysílaných zpráv, vlivu na veřejné mínění.

2494 Informace hromadných sdělovacích prostředků slouží obecnému blahu.²³⁰ Společnost má právo na informaci zakládající se na pravdě, na svobodě, na spravedlnosti a solidaritě:

1906

„Správné uplatňování tohoto práva však vyžaduje, aby sdělování mělo vždy pravdivý obsah a aby při zachování spravedlnosti a lásky bylo úplné. Kromě toho jeho forma musí být mravně nezávadná, to znamená, že při šíření zpráv musí dbát mravních norem a i důstojnosti člověka.“²³¹

2495 „Je nutné, aby všichni členové společnosti plnili i v této oblasti své závazky vůči spravedlnosti a lásce a snažili se vytvářet a rozšiřovat správné veřejné mínění také pomocí těchto prostředků.“²³² Solidarita se jeví jako důsledek pravdivého a spravedlivého sdělování informací, volného proudění myšlenek, které mají napomáhat k poznání a respektování druhých.

906

2496 Prostředky společenského sdělování (zvláště hromadné sdělovací prostředky) mohou zavinut jistou pasivitou u svých uživatelů, takže se z nich stanou málo bdělí spotřebitelé zpráv nebo podívaných. Ve vztahu k hromadným sdělovacím prostředkům si jejich uživatelé mají uložit umírněnost a kázeň. Mají povinnost vypěstovat si jasné a správné svědomí, aby dokázali snáze odolávat špatným vlivům.

2525

2497 Odpovědní představitelé tisku mají při šíření informací právě z titulu svého povolání povinnost sloužit pravdě a neporušovat lásku. Se stejnou péčí a usilují, aby respektovali povahu faktů a meze kritického posuzování osob. Musí se vyvarovat toho, aby neupadli do utrhačnosti.

2498 „Veřejná moc má... zvláštní povinnosti se zřetelem k obecnému blahu... má úkol bránit a zabezpečovat v rámci své kompetence pravdivou a spravedlivou svobodu informací... „Vydáváním zákonů a jejich bedlivým prováděním“ se má veřejná moc postarat, „aby ze zneužívání těchto prostředků nevznikaly vážné škody pro veřejnou mravnost a společenský pokrok.“²³³ Veřejná moc má potrestat porušení práv každého člověka na dobrou pověst a na tajemství soukromého života. Včas a poctivě má podávat informace týkající se obecných záležitostí nebo dávající odpověď na oprávněné zneklidnění obyvatelstva. Ničím nelze ospravedlnit, když hromadné sdělovací prostředky šíří falešné informace za účelem manipulace veřejného mínění. Takovými zásahy se nesmí napadat svoboda jednotlivců a skupin.

2237

2286

2499 Morálka pranýřuje metlu totalitních států, které systematicky falšují pravdu, vykonávají pomocí sdělovacích prostředků politickou nadvládu nad veřejným míněním, „manipulují“ obžalované i svědky při veřejných procesech a myslí si, že upevní svůj despotismus tím, že udusí a potlačí všechno, co považují za „názorové zločiny“.

1903

VI. Pravda, krása a posvátné umění

2500 Konání dobra je doprovázeno nezaslouženou duchovní radostí a mravní krásou. Stejně tak je pravda spojena s radostí a jasem duchovní krásy. Pravda je krásná sama

1804

²³⁰ Srov. 2. vatikánský koncil, IM (Dekret o hromadných sdělovacích prostředcích *Inter mirifica*), 11.

²³¹ 2. vatikánský koncil, IM (Dekret o hromadných sdělovacích prostředcích *Inter mirifica*), 5.

²³² 2. vatikánský koncil, IM (Dekret o hromadných sdělovacích prostředcích *Inter mirifica*), 8.

²³³ 2. vatikánský koncil, IM (Dekret o hromadných sdělovacích prostředcích *Inter mirifica*), 12.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

od sebe. Pravda slova je racionální vyjádření poznání stvořené i nestvořené skutečnosti a člověk obdařený rozumem ji potřebuje. Pravda však může nacházet také jiné doplňující formy lidského vyjádření, především tehdy, když jde o to vyvolat, co je v ní nevyslovitelné: hlubiny lidského srdce, povznesení duše, tajemství Boha. Ještě předtím, než se Bůh zjevil člověku prostřednictvím slov pravdy, zjevil se mu všeobecnou řečí stvoření, dílem svého slova a své moudrosti: řád a soulad vesmíru, který dokáže objevit jak dítě, tak vědec, velikost a krása tvorů dávají analogicky poznat Tvůrce,²³⁴ „vždyť je stvořil sám Původce krásy“ (Mdr 13,3).

„Moudrost je výdech Boží moci, čirý výron slávy Všemohoucího, protože nic poskvrněného se do ní nedostane, neboť je odlesk věčného světla, neposkvrněné zrcadlo Boží činnosti a obraz jeho dobroty“ (Mdr 7,25-26). „Ona je totiž krásnější nad slunce a nad všechna seskupení hvězd, srovnána se světlem vítězí nad ním, neboť po světle následuje noc, ale zlo nic nezmůže proti moudrosti“ (Mdr 7,29-30). „Zamiloval jsem se do její krásy“ (Mdr 8,2).

2501 Člověk „stvořený k Božímu obrazu“ (Gn 1,26) vyjadřuje pravdu svého vztahu k Bohu Stvořiteli také prostřednictvím krásy svých uměleckých děl. *Umění* je totiž vpravdě lidský způsob výrazu. Přesahuje snahu uspokojit životní potřeby, společnou všem živým tvorům, je spontánní hojností vnitřního bohatství lidské bytosti. Umění, plod nadání, darovaného Stvořitelem, a lidského úsilí, je formou praktické moudrosti, která spojuje poznání a dovednost²³⁵ k tomu, aby pravdě nějaké skutečnosti dala formu vyjádřenou v řeči přístupné zraku nebo sluchu. Tím zahrnuje umění určitou podobnost s činností Boha ve stvoření, a to v té míře, v jaké se inspiruje pravdou a láskou k tvorům. Umění, jako každá jiná lidská činnost, nemá v sobě svůj absolutní cíl, ale je zaměřeno k poslednímu cíli člověka, kterým je také zušlechťováno.²³⁶

339

2502 *Posvátné umění* je pravdivé a krásné, když svou formou odpovídá svému vlastnímu poslání: ve víře a v klanění odhalovat a oslavovat transcendentní tajemství Boha, svrchovanou neviditelnou krásu pravdy a lásky, která se zjevila v Kristu, „odlesku božské slávy a výrazné podobě jeho podstaty“ (Žid 1,3), v němž „přebývá celá plnost božství“ (Kol 2,9); odhalovat a oslavovat duchovní krásu, která se zrcadlí v nejsvětější Panně, Matce Boží, v andělech a svatých. Pravé posvátné umění vede člověka ke klanění, k modlitbě a k lásce Boha Stvořitele a Spasitele, jenž je Svatý a Posvětitel.

1156-1162

2503 Proto mají biskupové pečovat, osobně nebo skrze své zástupce, o to, aby podporovali posvátné umění, starobylé i moderní, ve všech jeho formách. Se stejnou horlivostí se mají snažit vymýt z liturgie a bohoslužebných budov všechno, co není ve shodě s pravdou víry a ryzí krásou *posvátného umění*.²³⁷

Souhrn

2504 „Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví“ (Ex 20,16). Kristovi učedníci oblékli „nového člověka, který je stvořen podle Božího vzoru jako skutečně spravedlivý a svatý“ (Ef 4,24).

2505 *Pravda neboli pravdivost je ctnost, která spočívá v tom, že se projevujeme pravdivě ve svých skutcích, říkáme pravdu svými slovy a varujeme se přitom dvojakosti, přetvářky a pokrytectví.*

2506 *Křesťan se nesmí stydět „vyznávat našeho Pána“ (2 Tim 1,8) skutky i slovy. Mučednictví je nejvznešenější svědectví vydané pravdě víry.*

2507 *Úcta k dobrému jménu a cti osob zakazuje každé nactiutřačné nebo pomlouvačné chování či slovo.*

²³⁴ Srov. Mdr 13,5.

²³⁵ Srov. Mdr 7,16-17.

²³⁶ Srov. Pius XII., promluva 25. prosince 1955 a promluva 3. září 1950.

²³⁷ Srov. 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 122-127.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2508 *Lež spočívá v tom, že člověk říká nepravdu s úmyslem oklamat bližního, který má právo na pravdu.*

2509 *Provinění spáchané proti pravdě vyžaduje odčinění.*

2510 *„Zlaté pravidlo“ pomáhá v konkrétních situacích rozlišit, zda je či není vhodné sdělit pravdu tomu, kdo se na ni ptá.*

2511 *„Svátostné zpovědní tajemství je neporušitelné.“²³⁸ Služební tajemství je nutno dodržovat. Důvěrná sdělení, která mohou druhým škodit, se nesmí rozšiřovat.*

2512 *Společnost má právo na informaci zakládající se na pravdě, svobodě, spravedlnosti. Je vhodné ukládat si při užívání hromadných sdělovacích prostředků umírněnost a kázeň.*

2513 *Krásná umění, ale především posvátné umění, „jsou svou povahou zaměřena k nekonečné Boží kráse, která má alespoň nějak zračit v dílech lidských. Jsou tím spíše zasvěcena rozmnožování Boží chvály a slávy, když si nekladou jiný cíl, než co nejvíce přispět k pozvednutí lidských myslí k Bohu.“²³⁹*

9. ČLÁNEK DEVÁTÉ PŘIKÁZÁNÍ

„Nebudeš dychtit po domu svého bližního. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu“ (Ex 20,17).

„Každý, kdo se dívá na ženu se žádostivostí, už s ní zcizoložil ve svém srdci“ (Mt 5,28).

2514 Svatý Jan rozlišuje tři druhy nezřízené touhy nebo žádostivosti: žádostivost těla, žádostivost očí a pýcha života.²⁴⁰ Podle katolické katechetické tradice deváté přikázání zakazuje žádostivost tělesnou; desáté žádostivost majetku druhého.

377, 400

2515 „Žádostivost“ může etymologicky označovat každý silný projev lidské touhy. Křesťanská teologie dala tomuto slovu vyhraněný význam smyslového hnutí, které se vzpírá příkazům lidského rozumu. Svatý Pavel ji ztotožňuje se vzpourou „těla proti duchu“.²⁴¹ Je důsledkem neposlušnosti prvotního hříchu.²⁴² Vnáší nepořádek do mravních sil člověka, a i když není sama o sobě hříchem, vzbuzuje v člověku ochotu k tomu, aby se dopustil hříchu.²⁴³

405

2516 Již proto, že se člověk *skládá z ducha a těla*, existuje v něm jisté napětí, probíhá v něm jistý boj mezi náklonnostmi „ducha“ a „těla“. Tento konflikt patří však k dědictví hříchu, je jeho důsledkem a zároveň i potvrzením. Je součástí každodenní zkušenosti duchovního boje.

362

407

Apoštolovi nejde o to znevažovat nebo odsuzovat tělo, které s duchovou duší vytváří přirozenost člověka a jeho osobnost jako výraz subjektu; zaměřuje se však na skutky, nebo spíše na ustálené dispozice – na ctnosti a neřesti – mravně *dobré nebo špatné*, které jsou plo-

²³⁸ CIC, Kánon 983,1.

²³⁹ 2. vatikánský koncil, SC (Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*), 122.

²⁴⁰ Srov. 1 Jan 2,16.

²⁴¹ Srov. Gal 5,16.17.24; Ef 2,3.

²⁴² Srov. Gn 3,11.

²⁴³ Srov. Tridentský koncil: DS 1515.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

dem *podřízení* (v prvním případě) nebo *odporu* (v druhém případě) vzhledem ke *spásnému působení Ducha svatého*. Proto apoštol píše: „Protože Duch je naším životem, podle Ducha také jednejme!“ (Gal 5,25).²⁴⁴

I. Očištění srdce

2517 Srdce je sídlem mravní osobnosti: „Neboť ze srdce vystupují špatné myšlenky, vraždy, cizoložství, smilství...“ (Mt 15,19). Boj proti tělesné žádostivosti vyžaduje očišťování srdce a cvičení v umírněnosti: 368 1809

„Uchovávej se v prostotě a nevinnosti a budeš jako děti, které neznají zlo, jež pustoší lidský život.“²⁴⁵

2518 Šesté blahoslavenství hlásá: „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha“ (Mt 5,8). Slovy „čistého srdce“ jsou označováni ti, kteří uvedli v soulad svůj rozum a svou vůli s požadavky Boží svatosti, především ve třech oblastech: v lásce,²⁴⁶ v čistotě neboli sexuální počestnosti,²⁴⁷ v lásce k pravdě a v pravověrnosti ve víře.²⁴⁸ Mezi čistotou srdce, těla a víry existuje souvislost: 94

Věřící mají věřit v články Vyznání víry, „aby věřice, poslouchali Boha, poslouchající, žili počestně; žijíce počestně, očišťovali svá srdce a očišťující svá srdce, chápali, co věří.“²⁴⁹ 158

2519 Těm, kdo mají „čisté srdce“, je přislíbeno, že uvidí Boha tváří v tvář a že mu budou podobní.²⁵⁰ Čistota srdce předchází patření na Boha. Již nyní nám dovoluje vidět věci v *Božím světle*, přijímat druhého jako „bližního“; dovoluje nám vnímat lidské tělo, své i bližního, jako chrám Ducha svatého, projev božské krásy. 2548 2819 2501

II. Boj o čistotu

2520 Křest uděluje tomu, kdo jej přijímá, milost očištění ode všech hříchů. Avšak pokřtěný musí pokračovat v boji proti žádostivosti těla a nezřízeným touhám. S Boží milostí dosáhne čistoty srdce: 1264

- skrze *ctnost a dar čistoty*, protože čistota umožňuje milovat celým a nerozděleným srdcem; 2337
- skrze *čistý úmysl*, který spočívá ve stálém zaměření na pravý cíl člověka: pokřtěný se snaží prostým okem hledat a konat ve všem Boží vůli;²⁵¹ 1752
- skrze *čistý pohled*, vnější i vnitřní; skrze ukázněné city a obrazotvornost, odmítáním jakéhokoliv zalíbení v nečistých myšlenkách, které vedou k tomu, že se člověk vzdaluje od cesty Božích přikázání: „Pohled vzněcuje pošetilce k vášni“ (Mdr 15,5); 1762
- skrze *modlitbu*: 2846

„Myslel jsem, že zdrženlivost je dílem vlastní síly; byl jsem si vědom, že ji nemám, jsa tak zpozdilý, že jsem ani nevěděl, že stojí psáno, že „ji dostanu jenom jako dar Boží“ (Mdr 8,21). Zajisté bys mně dal tu milost, kdybych byl lkáním svého srdce klepal na dveře tvých uší a s nezlomnou důvěrou všechnu svou starost složil na tebe.“²⁵²

²⁴⁴ Jan Pavel II., encyklika *Dominum et Vivificantem*, 55.

²⁴⁵ Hermas, *Mandata pastoris*, 2,1.

²⁴⁶ Srov. 1 Tim 4,3-9; 2 Tim 2,22.

²⁴⁷ Srov. 1 Sol 4,7; Kol 3,5; Ef 4,19.

²⁴⁸ Srov. Tit 1,15; 1 Tim 1,3-4; 2 Tim 2,23-26.

²⁴⁹ Sv. Augustin, *De fide et symbolo*, 10,25: PL 40, 196.

²⁵⁰ Srov. 1 Kor 13,12; 1 Jan 3,2.

²⁵¹ Srov. Řím 12,2; Kol 1,10.

²⁵² Sv. Augustin, *Confessiones* (Vyznání), 6,11,20.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2521 Čistota vyžaduje *stud*. Ten patří podstatně k umírněnosti. Stud chrání intimitu osoby. Stud odmítá odhalit to, co má zůstat skryto. Je zaměřen na čistotu, jejíž křehkost dosvědčuje. Řídí pohledy a gesta ve shodě s důstojností osob a jejich spojením.

2522 Stud hájí tajemství osob a jejich lásky. Nabádá k trpělivosti a umírněnosti při milostném styku; vyžaduje, aby muž a žena vzájemně respektovali podmínky vzájemného darování a konečného závazku. Stud je skromnost. Vnuká slušnou volbu oděvu. Zachovává mlčení nebo zdrženlivost tam, kde by se rýsovalo nebezpečí nezdravé zvědavosti. Stává se tak diskrétností.

2492

2523 Neexistuje pouze stud citů, ale i těla. Vzpírá se například proti vystavování lidského těla k zvědavému prohlížení v jistých reklamách vzbuzujících chorobnou zvědavost nebo proti snaze některých sdělovacích prostředků, zacházet příliš daleko při odhalování intimních věcí. Stud určuje životní styl, který umožňuje odolávat navádění módy a nátlaku převládajících ideologií.

2354

2524 Vnější projevy studu se mění od jedné kultury ke druhé. Všude se ale jeví jako předtucha duchovní důstojnosti vlastní člověku. Rodí se s probuzením svědomí subjektu. Učit děti a dospívající studu, to znamená probouzet v nich úctu k lidské osobě.

2525 Křesťanská čistota vyžaduje *očistění společenského prostředí*. Vyžaduje od hromadných sdělovacích prostředků takový způsob informování, který dbá na úctu a zdrženlivost. Čistota srdce osvobozuje od rozšířeného erotismu a vylučuje podívané, které podporují chorobnou zvědavost a vytváření iluzí.

2344

2526 Tak zvaná *uvolněnost mravů* má základ v mylném pojetí lidské svobody. K vybudování svobody je třeba nejprve se nechat vychovávat mravním zákonem. Je nutno žádat ty, kdo jsou odpovědní za výchovu, aby mládež učili úctě k pravdě, k vnitřním hodnotám a k mravní a duchovní důstojnosti člověka.

1740

2527 „Kristova radostná zvěst nepřetržitě obnovuje život a kulturu kleslého člověka a tepe a odstraňuje omyly a zlořády, které vyplývají ze stále hrozícího pokušení k hříchu. Neustále očisťuje a povznáší mravy národů. Duševní přednosti a vlohy kteréhokoliv národa nebo období vnitřně oplodňuje, upevňuje, doplňuje a v Kristu obnovuje.“²⁵³

1204

Souhrn

2528 „Každý, kdo se dívá na ženu se žádostivostí, už s ní zcizoložil ve svém srdci“ (Mt 5,28).

2529

2530 *Boj proti tělesné žádostivosti se vede očisťováním srdce a cvičením v umírněnosti.*

2531 *Čistota srdce nám dá vidět Boha: již nyní nám umožňuje vidět všechno ve světle Božím.*

2532 *Očisťování srdce vyžaduje modlitbu, zachovávání čistoty, čistý úmysl a čistý pohled.*

2533 *Čistota srdce vyžaduje stud, který spočívá v trpělivosti, skromnosti a diskrétnosti. Stud chrání intimitu osoby.*

10. ČLÁNEK DESÁTÉ PŘIKÁZÁNÍ

²⁵³ 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 58.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

„Nebudeš dychtit... po ničem, co patří tvému bližnímu“ (Ex 20,17). „Nebudeš toužit po domu svého bližního ani po jeho poli ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu (D“t 5,21).

„Kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce“ (Mt 6,21).

2534 Desáté přikázání zdvojuje a doplňuje deváté, které se týká tělesné žádostivosti. Desáté zakazuje chtivost majetku druhého, která je kořenem krádeže, loupeže a podvodu zakázaných sedmým přikázáním. „Žádost očí“ (1 Jan 2,16) vede k násilí a nespravedlnosti zakázaných pátým přikázáním.²⁵⁴ Chtivost, stejně jako smilstvo, pramení z modloslužby, která je zakázána prvními třemi přikázáními Zákona.²⁵⁵ Desáté přikázání se týká úmyslu srdce a spolu s devátým shrnuje všechna přikázání Zákona.

2112

2069

I. Nezřízenost žádostivosti

2535 Smyslová žádostivost nás vede k tomu, abychom toužili po příjemných věcech, které nemáme. Má-li člověk hlad, chce se najíst, je-li mu zima, chce se ohřát. Taková přání jsou sama o sobě dobrá, ale často nezůstávají v mezích rozumu a pudí nás, abychom neprávem dychtili po tom, na co nemáme právo a co nám nepatří, co náleží druhým.

1767

2536 Desáté přikázání zakazuje *nenasytnost* a touhu přivlastňovat neomezeně si pozemské statky; zakazuje nezřízenou *žádostivost*, vzniklou z bezuzdné záliby v bohatství a s ním spojené moci. Zakazuje také touhu spáchat nespravedlnost, kterou by byl poškozen pozemský majetek bližního:

2445

„Když nám Zákon říká „nebudeš dychtit“, užívá těchto slov v tom smyslu, abychom mírnili naši dychtivost po věcech druhého. Žízeň žádostivosti po cizím majetku je totiž nezměrná a nekonečná, nikdy se neukojí, jak je psáno: „Kdo miluje peníze, nenasytí se jimi““ (Kaz 5,9).²⁵⁶

2537 Toto přikázání nepřestupuje člověk, který touží dosáhnout věcí, jež patří bližnímu, pokud k tomu dochází spravedlivými prostředky. Tradiční katecheze poukazuje realisticky na „ty, kteří musí víc bojovat proti hříšným žádostem“, a které je tedy „třeba s větší naléhavostí vybízet, aby dodržovali toto přikázání“:

„Jsou obchodníci a velkododavatelé, kteří si přejí nedostatek zboží a drahotu a těžce nesou, že vedle nich jsou i druzí, kteří prodávají a kupují, a to proto, aby sami mohli prodávat dražší a kupovat levněji;... lékaři, kteří si přejí nemoci; právníci toužící po případech a četných důležitých procesech...“²⁵⁷

2538 Desáté přikázání vyžaduje, aby se z lidského srdce vyhostila *závist*. Když prorok Nátan chtěl vzbudit v králi Davidovi lítost, vyprávěl mu příběh o chudákově, který měl jen jednu ovečku, jež byla pro něho jako dcera, a o bohatci, který navzdory tomu, že měl mnoho dobytka, záviděl tomu chudákově a nakonec mu jeho ovečku ukradl.²⁵⁸ Závist může vést k nejhorším zločinům.²⁵⁹ Dáblou závistí vešla do světa smrt.²⁶⁰

391

²⁵⁴ Srov. Mich 2,2.²⁵⁵ Srov. Mdr 14,12.²⁵⁶ Římský katechismus, 3,37.²⁵⁷ Římský katechismus, 3,37.²⁵⁸ Srov. 2 Sam 12,1-4.²⁵⁹ Srov. Gn 4,3-7; 1 Král 21,1-29.²⁶⁰ Srov. Mdr 2,24.

1866

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

„Vedeme mezi sebou válku a je to závist, která ozbrojuje jedny proti druhým... Jestliže všichni tak zavile ničí Kristovo Tělo, kam to dospěje? Pracujeme tím na jeho vysílení... Říkáme si, že jsme údy jednoho a téhož Těla, a požíváme se, jako by to činily šelmy.“²⁶¹

2539 Závist je jedna z hlavních neřestí. Spočívá ve smutku, který člověk zakouší z majetku druhého, a v nezřízené touze přivlastnit si jej, byť i neoprávněně. Závist se stává těžkým hříchem, přeje-li bližnímu velké zlo.

Svatý Augustin viděl v závisti pravý „dábelský hřích“.²⁶²

„Ze závisti se rodí zášť, nactiutrhání, pomluva, radost nad neštěstím bližního a nelibost z jeho štěstí.“²⁶³

2540 Závist představuje jeden z druhů smutku, a tedy odmítnutí lásky; pokřtěný bude bojovat proti závisti prokazováním laskavosti. Závist má svou příčinu často v pýše; pokřtěný se má proto naučit, jak žít v pokoře.

„Chtěli byste vidět, jak je Bůh skrze vás oslavován? Dobrá, radujte se z pokroku svého bratra, a tím bude Bůh vámi oslavován. Potom se bude říkat: „Bůh buď pochválen“, tím, že jeho služebník dosáhl vítězství nad nenávistí, protože dokázal učinit ze zásluh druhého důvod své radosti.“²⁶⁴

II. Touhy Ducha

2541 Řád zákona a milosti odvrací lidské srdce od žádostivosti a od závisti: dává mu zakoušet touhu po svrchovaném Dobru; poučuje je o vůli Ducha svatého, který nasycuje lidské srdce.

1718, 2764

Bůh příslibů vždycky varoval člověka před svody toho, co se od prvních počátku zdá, „že je dobré k jídlu, lákavé pro oči, a co slibuje vševědoucnost“ (Gn 3,6).

397

2542 Zákon daný Izraeli nikdy nestačil ospravedlnit ty, kteří mu byli podrobeni; naopak, stal se nástrojem „žádostivosti“.²⁶⁵ Fakt, že se chtění a skutky neshodují,²⁶⁶ naznačuje konflikt mezi Božím zákonem, který je „zákonem mé mysli“, a jiným zákonem, „který ze mě dělá zajatce zákona hříchu, který vládne v mých údech“ (Řím 7,23).

1963

2543 „V nynější době se stalo zřejmým, že Bůh dává spravedlnost nezávisle na Zákonu. Svědčí o tom už Zákon a Proroci. Je to ospravedlnění, které dává Bůh na základě víry v Ježíše Krista, a to všem, kdo věří“ (Řím 3,21-22). Od té doby věřící v Krista „ukřižovali svoje tělo i s jeho vášněmi a žádostmi“ (Gal 5,24); dávají se vést Duchem²⁶⁷ a jednají podle přání Ducha.²⁶⁸

1992

III. Chudoba srdce

2443-2449

2544 Ježíš žádá od svých učedníků, aby mu dávali přednost přede vším a přede všemi, a nabízí jim, aby se „zřekli všeho co mají“ (Lk 14,33) pro něho a pro evangelium.²⁶⁹ Krátce před svým utrpením jim dal za příklad chudou vdovu z Jeruzaléma, která ve své nouzi

544

²⁶¹ Sv. Jan Zlatoústý, *Homiliae in secundam ad Corinthios*, 28,3-4: PG 61, 594-595.

²⁶² Sv. Augustin, *De catechizandis rudibus*, 4,8.

²⁶³ Sv. Řehoř Veliký, *Moralia in Job*, 31,45: PL 76, 621.

²⁶⁴ Sv. Jan Zlatoústý, *Homilia in ad Romanos*, 7,3: PG 60, 445.

²⁶⁵ Srov. Řím 7,7.

²⁶⁶ Srov. Řím 7,15.

²⁶⁷ Srov. Řím 8,14.

²⁶⁸ Srov. Řím 8,27.

²⁶⁹ Srov. Mk 8,35.

2013

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

dala všechno, co měla na živobytí.²⁷⁰ Příkaz odpoutat se od bohatství je závazný pro vstup do nebeského království.

2545 Všichni věřící mají proto dbát na to, „aby správně ovládali své sklony, aby jim užívání pozemských věcí a přilnutí k majetku proti duchu evangelijní chudoby nebránilo postupovat k dokonalé lásce“.²⁷¹

2546 „Blahoslavení chudí v duchu“ (Mt 5,3). Blahoslavenství odhalují řád štěstí a milosti, krásy a pokoje. Ježíš velebí radost chudých, jimž už patří Království.²⁷²

1716

Věčné Slovo nazývá „chudobou ducha“ dobrovolnou pokoru lidského ducha a jeho sebezápór; a apoštol nám dává za příklad chudobu Boha, když říká: „Stal se pro vás chudým“ (2 Kor 8,9).²⁷³

2547 Ježíš nařiká nad bohatými, že nalézají své potěšení v hojnosti majetku (Lk 6,24). „Pyšný usiluje o pozemskou moc, chudý v duchu hledá nebeské království.“²⁷⁴ Odevzdání do prozřetelnosti nebeského Otce osvobozuje od obavy ze zítřka.²⁷⁵ Důvěra v Boha disponuje pro blahoslavenství chudých. Oni budou vidět Boha.

305

IV. „Chci vidět Boha“

2548 Touha po opravdovém štěstí osvobozuje člověka od nezřízeného lpění na statcích tohoto světa, aby dosáhla svého naplnění v patření na Boha a v Boží blaženosti. „Příslib, že budeme vidět Boha, přesahuje jakékoliv štěstí. V Písmu „vidět“ je tolik co „vlastnit“. Kdo vidí Boha, dosáhl všeho dobra, na které je možno pomyslet.“²⁷⁶

2519

2549 Svatý lid musí za pomoci milosti, která přichází shůry, ještě bojovat, aby dosáhl statků, která Bůh slibuje. Aby křesťané vlastnili a viděli Boha, umrtvují své žádostivosti a s Boží milostí vítězí nad svody rozkoše a moci.

2015

2550 Na této cestě k dokonalosti volají Duch a nevěsta toho, kdo jim naslouchá, k plnému společenství s Bohem.²⁷⁷

„Tam bude pravá sláva, kdy nikdo nebude chválen omylem nebo lichocením; opravdová čest, která nebude odmítnuta nikomu, kdo si ji zasluhuje, a nebude přiznána nikomu, kdo jí není hoden; ostatně žádný z nehodných si na ni ani nebude dělat nárok, protože tam bude připuštěn pouze ten, kdo je hoden. Tam bude opravdový pokoj, kde se nikdo nebude trápit, ani ho nebudou trápit druzí. Odměnou ctnosti bude sám Bůh, ten, který dává ctnost a který slíbil dát za ni sám sebe jako odměnu, nad níž nemůže být nic lepšího a nic většího... „Budu vám Bohem a vy budete mým lidem“ (Lv 26,12)... To je též smysl apoštolových slov: „Aby Bůh byl všechno ve všem“ (1 Kor 15,28). On bude cílem našich tužeb, on, kterého budeme bez konce nazírat, bez nasycení milovat, bez únavy chválit. Tento dar, tato láska, tato činnost bude jistě, jako věčný život, společná všem.“²⁷⁸

314

Souhrn

2551 „Kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce“ (Mt 6,21).

²⁷⁰ Srov. Lk 21,4.

²⁷¹ 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 42.

²⁷² Srov. Lk 6,20.

²⁷³ Sv. Řehoř z Nyssy, *Orationes de beatitudinibus*, 1: PG 44, 1200D.

²⁷⁴ Sv. Augustin, *De sermone Domini in monte*, 1,1,3: PL 34, 1232.

²⁷⁵ Srov. Mt 6,25-34.

²⁷⁶ Sv. Řehoř z Nyssy, *Orationes de beatitudinibus*, 1: PG 44, 1200D.

²⁷⁷ Srov. Zj 22,17.

²⁷⁸ Sv. Augustin, *De civitate Dei*, 22,30.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(3) Život v Kristu – (2) Desatero Božích přikázání – (2) „Miluj svého bližního jako sám sebe“

2552 Desáté přikázání zakazuje bezuzdnou žádostivost pocházející z nezřízené dychtivosti po bohatství a jeho moci.

2553 Závist je smutek, který člověk zakouší z majetku druhého, a nezřízená touha přivlastnit si jej. Je to jedna z hlavních neřestí.

2554 Pokřtěný přemáhá závist laskavostí, pokorou a odevzdaností do Boží prozřetelnosti.

2555 Křesťané „ukřižovali svoje tělo i s jeho vášněmi a žádostmi“ (Gal 5,24); jsou vedeni Duchem a jednají podle jeho přání.

2556 Odpoutanost od bohatství je nezbytná, aby člověk vstoupil do nebeského království. „Blahoslavení chudí v duchu.“

2557 Ryzí touha člověka je: „Chci vidět Boha.“ Žízeň po Bohu se uhasí vodou věčného života.²⁷⁹

²⁷⁹ Srov. Jan 4,14.

PVM-01

Následující tabulka vychází z modlitebni knihy "Posila duše" z r. 1912:

HLAVNÍ PRAVIDLA VÍRY A KŘESŤANSKÝCH MRAVŮ

I.	<p>J e d e n Bůh; jedna duše; jedna pravá římskokatolická Církev</p>
II.	<p>D v ě přikázání lásky: ♥ Milovat budeš Pána Boha svého z celého svého srdce, ze vší své duše a ze vší své mysli. ♥ Milovat budeš bližního jako sebe sama.</p>
III.	<p>T ř i božské Osoby: Otec, Syn a Duch svatý.</p> <p>Tři božské ctnosti: ✧ víra; ✧ naděje; ✧ láska.</p> <p>Tři nezřízené touhy (1 Jan 2,16): ☒ žádostivost těla; ☒ žádostivost očí; ☒ pýcha života.</p>
IV.	<p>Č t y ř i poslední věci člověka: ☞ smrt; ☞ soud; ☞ nebe; ☞ peklo.</p> <p>Čtyři základní ctnosti: ❖ opatrnost; ❖ statečnost; ❖ spravedlnost; ❖ mírnost.</p>
V.	<p>P ě t církevních přikázání: ✿ v neděle a zasvěcené svátky být na celé mši svaté zbožně (tj. ne jen fyzicky) účastný; světit zasvěcené svátky; ✿ alespoň jedenkrát za rok se vyzpovídat ze svých hříchů; ✿ přijmout Tělo Páně aspoň ve velikonoční době; ✿ zachovávat stanovené posty; ✿ věřící jsou povinni dle svých možností přispívat na hmotné potřeby církve</p> <p>Pět hříchů volajících do nebe:</p>

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

V.

P ě t církevních přikázání:

- ✠ v neděle a zasvěcené svátky být na celé mši svaté zbožně (tj. ne jen fyzicky) účastný; světit zasvěcené svátky;
- ✠ alespoň jedenkrát za rok se vyzpovídat ze svých hříchů;
- ✠ přijmout Tělo Páně aspoň ve velikonoční době;
- ✠ zachovávat stanovené posty;
- ✠ věřící jsou povinni dle svých možností přispívat na hmotné potřeby církve

P ě t hříchů volajících do nebe:

- ✠ krev Ábelova (tj. vražda nevinného a interrupce) (Gn 4,10);
- ✠ sodomský hřích (tj. homosexualita, bisexualita) (Gn 18,20; 19,13);
- ✠ nárek utiskovaného lidu v Egyptě (tj. pronásledování pro víru, věznění pro víru) (Ex 3,7-10),
- ✠ nárek cizince, vdovy a sirotka (tj. perzekuce, útlak cizinců a těch, kteří nemají zastání) (Ex 22,20-22);
- ✠ nespravedlnost vůči zaměstnanci (najaté osobě) (tj. krácení nebo zdržování mezd) (Dt 24,14-15; Jak 5,4).

VI.

Š e s t základních pravd:

1. Je jeden Bůh.
2. Bůh je nejvyšší spravedlivý soudce, který dobré odměňuje a zlé trestá.
3. Jsou tři božské Osoby.
4. Druhá božská Osoba se stala člověkem, aby nás svou smrtí na kříži vykoupila a spasila.
5. Lidská duše je nesmrtelná.
6. Milost Boží je ke spasení nevyhnutelně potřebná.

Š e s t hříchů proti Duchu svatému:

- ✠ úmyslně hřešit na milosrdenství Boží (tj. např. odkládání pokání);
- ✠ zoufat nad milosrdenstvím Božím (tj. nevěřit, že mi Bůh může hříchy odpustit);
- ✠ odpírat poznání křesťanské pravdy;
- ✠ svému bližnímu nepřát a závidět Boží milost;
- ✠ mít srdce zatvrzelé k spasitelnému napomínání;
- ✠ v nekajícím životě setrvat úmyslně až do konce.

VII.

S e d m svátostí:

- ✧ křest;
- ✧ biřmování;
- ✧ svátost oltářní;
- ✧ pokání;
- ✧ svátost nemocných;
- ✧ svěcení kněžstva;
- ✧ stav manželský.

S e d m darů Ducha svatého:

- ✧ dar moudrosti;
- ✧ dar rozumu;
- ✧ dar rady;
- ✧ dar síly;
- ✧ dar umění;
- ✧ dar zbožnosti;

Schválený text Katechismu katolické Církve (**KKC**) a opravy-odchylky od tištěného textu **KKC**
Doplňky, které schválený text **KKC** **neobsahuje**.

Schválený text Katechismu katolické Církve (**KKC**) a opravy-odchylky od tištěného textu **KKC**
Doplňky, které schválený text **KKC** **neobsahuje**.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

VIII

O s m blahoslavenství (Mt 5,):

1. Blahoslavení chudí v duchu, neboť jejich je nebeské Království.
2. Blahoslavení tiší, neboť budou zemí vládnout.
3. Blahoslavení lkající, neboť budou potěšeni.
4. Blahoslavení, kteří lačnějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.
5. Blahoslavení milosrdní, neboť oni dojdou milosrdenství.
6. Blahoslavení čistého srdce, neboť budou vidět Boha.
7. Blahoslavení pokojní, neboť budou nazýváni synové Boží.
8. Blahoslavení, kteří trpí protivenství pro spravedlnost, neboť jejich je Království nebeské.

IX.

D e v ě t hříchů cizích:

- ✠ na hřichu jiných se přímo a dobrovolně podílet;
- ✠ hřích jiným nařídít;
- ✠ k hřichu jiným radit;
- ✠ hřích jiných chválit;
- ✠ hřích jiných schvalovat (hájit);
- ✠ hřích jiných neoznámit nebo mu nezabránit, jsme-li povinni to učinit;
- ✠ chránit ty, kteří páchají zlo;
- ✠ ke hřichu jiných mlčet;
- ✠ hřích jiných netrestat.

X.

D e s e t přikázání Božích:

1. Budeš věřit v jednoho Boha.
2. Nevezmeš jména Božího nadarmo.
3. Pomni, abys den sváteční světil.
4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi.
5. Nezabiješ.
6. Nesesmilníš.
7. Nepokradeš.
8. Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.
9. Nepožádáš manželky svého bližního.
10. Aniž požádáš statku jeho.

ČTVRTÁ ČÁST

KŘEŠŤANSKÁ MODLITBA

PRVNÍ ODDÍL

MODLITBA V ŽIVOTĚ KŘEŠŤANA

2558 „Tajemství víry je veliké.“ Církev je vyznává v apoštolském vyznání víry (*první část*) a slaví je ve svátostné liturgii (*druhá část*), aby život věřících byl ve shodě s Kristem v Duchu svatém, ke slávě Boha Otce (*třetí část*). Toto tajemství vyžaduje, aby v ně věřící věřili, aby je slavili, aby žili v důvěrném a osobním vztahu k živému a pravému Bohu. Takovým vztahem je modlitba.

CO JE MODLITBA?

„Pro mne je *modlitba* vzlet srdce, je to prostý pohled k nebi, je to zvolání vděčnosti a lásky ve zkoušce i v radosti.“¹

MODLITBA JAKO BOŽÍ DAR

2559 „Modlitba je povznesení duše k Bohu nebo prosba k Bohu o vhodná dobra.“² Odkud ve své modlitbě vycházíme? Z výšin své pýchy a své vůle, nebo „z hlubin“ (Ž 130,1) pokorného a zkroušeného srdce? Vždyť jen ten, kdo se poníží, bude povýšen.³ *Pokora* je základem modlitby. „Vždyť ani nevíme, oč se máme vlastně modlit“ (Řím 8,26). Pokora je nezbytná dispozice k obdržení nezaslouženého daru modlitby: „Člověk je Boží žebrák.“⁴

2613
2736

¹ Sv. Terezie od Dítěte Ježíše, Autobiografické spisy, C 25r.

² Sv. Jan Damašský, *De fide orthodoxa*, 3,24: PG 94, 381.

³ Srov. Lk 18,9-14.

⁴ Sv. Augustin, *Sermones*, 56,6,9: PL 38, 381.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana

2560 „Kdybys znala Boží dar“ (Jan 4,10). Úchvatnost modlitby se odhalí právě tam, u pramenů, kam chodíme hledat pro sebe vodu: tam se Kristus přichází setkat s každou lidskou bytostí; sám nás nejprve hledá a prosí, abychom mu dali napít. Ježíš má žízeň, jeho prosba vyvěrá z hlubin Boha, který po nás touží. Ať to víme nebo ne, modlitba je setkání Boží žízně s naší žízní. Bůh žízní, abychom my měli žízeň po něm.⁵

2561 „Spíše bys ty poprosila jeho, aby ti dal živou vodu“ (Jan 4,10). Naše prosebná modlitba je paradoxní odpovědí; odpovědí na nárek živého Boha: „Mne, pramen vody živé, opustili a kopali si cisterny, cisterny rozpukané“ (Jer 2,13). Je odpovědí víry na nezasloužený příslib spásy,⁶ odpovědí lásky na žízeň jednorozeného Syna.⁷

MODLITBA JAKO SMLOUVA

2562 Odkud pochází modlitba člověka? Ať je způsob modlitby jakýkoliv (gesta a slova), modlí se celý člověk. Avšak když chtějí Písma označit místo, odkud vyvěrá modlitba, hovoří někdy o duši nebo o duchu a nejčastěji o srdci (více než tisíckrát). Je to srdce, které se modlí. Je-li daleko od Boha, pak je vyslovení modlitby marné.

2563 Srdce je příbytek, kde jsem, kde bydlím (podle semitského nebo biblického způsobu vyjádření: kam „sestupuji“). Je to náš skrytý střed, nepostižitelný naším rozumem nebo naším bližním; jen Boží Duch jej může probádat a poznat. Je to místo rozhodování, které je v největších hlubinách našich psychických sklonů. Je to místo pravdy, kde volíme život, nebo smrt. Je to místo setkání, protože podle Božího obrazu žijeme ve vztahu: je to místo smlouvy.

368

2699, 1696

2564 Křesťanská modlitba je vztahem smlouvy mezi Bohem a člověkem v Kristu. Je to činnost Boha a člověka; vyvěrá z Ducha svatého a z nás, je zcela zaměřená k Otci ve spojení s lidskou vůlí Božího Syna, který se stal člověkem.

MODLITBA JAKO SPOLEČENSTVÍ

2565 V nové smlouvě je modlitba živým vztahem Božích dětí k jejich nekonečně dobrému Otci, k jeho Synu Ježíši Kristu a k Duchu svatému. Milost království je „spojení celé Nejsvětější Trojice s celým duchem člověka“.⁸ Život modlitby tedy znamená být stále v přítomnosti třikrát svatého Boha a ve společenství s ním. Takové společenství je možné vždycky, protože křtem jsme se stali účastnými *stejného* bytí s Kristem.⁹ Modlitba je *křesťanská*, nakolik je společenstvím s Kristem a nakolik se šíří v Církvi, jež je jeho Tělem. A má dimenze Kristovy lásky.¹⁰

260

792

⁵ Srov. sv. Augustin, *De diversis quaestionibus octoginta tribus*, 64,4: PL 40, 56.

⁶ Srov. Jan 7,37-39; Iz 12,3; 51,1.

⁷ Srov. Jan 19,28; Zach 12,10; 13,1.

⁸ Sv. Řehoř Nazíánský, *Orationes*, 16,9: PG 35, 954C.

⁹ Srov. Řím 6,5.

¹⁰ Srov. Ef 3,18-21.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (1) Zjevení modlitby. Všeobecné povolání k modlitbě

PRVNÍ KAPITOLA

ZJEVENÍ MODLITBY

VŠEOBECNÉ POVOLÁNÍ K MODLITBĚ

2566 *Člověk hledá Boha.* Skrze stvoření Bůh vyvolává každé bytí z ničeho k existenci. Člověk, „ověnčen slávou a důstojností“ (Ž 8,6), je po andělech schopen poznat, že jméno Pána „je podivuhodné... po celé zemi“ (Ž 8,2). Člověk zůstává stvořen k obrazu svého Stvořitele, přestože hříchem ztratil podobnost s Bohem. Uchovává si touhu po tom, jenž jej volá k existenci. O tomto bytostném lidském hledání svědčí všechna náboženství.¹

296

355

28

2567 *Bůh volá člověka jako první.* Ať už člověk zapomene na svého Stvořitele, nebo se skrývá daleko od jeho Tváře, ať už se honí za svými modlami, anebo obviňuje božství, že ho opustilo, živý a pravý Bůh volá neúnavně každého člověka k tajemnému setkání v modlitbě. Tento krok lásky věrného Boha je v modlitbě vždy první; krok člověka je vždy odpovědí. Postupně, jak se Bůh zjevuje a jak zjevuje člověka jemu samému, jeví se modlitba jako vzájemné volání, drama smlouvy. Prostřednictvím slov a skutků zachvacuje toto drama srdce. Odhaluje se v průběhu celých dějin spásy.

30

142

1. ČLÁNEK

VE STARÉM ZÁKONĚ

2568 Zjevení modlitby ve Starém zákoně je vepsáno mezi pád a pozvednutí člověka, mezi bolestnou otázku Boha k jeho prvním dětem – „Kde jsi?... Cos to učinil?“ (Gn 3,9.13) – a odpověď jednorozeného Syna při jeho příchodu na svět: „Tady jsem, abych plnil, Bože, tvou vůli“ (Žid 10,5-7). Tím je modlitba spojena s lidskými dějinami, je to vztah k Bohu v dějinných událostech.

410

1736

2738

STVOŘENÍ – ZDROJ MODLITBY

2569 Modlitba se živí především tím, že vychází ze skutečností *stvoření*. Prvních devět kapitol Geneze líčí tento vztah k Bohu jako Ábelovu oběť prvotin ze stáda,² jako Enochovo vzývání jména Hospodinova,³ jako chození s Bohem.⁴ Noemova oběť se líbí Bohu, který mu žehná a skrze něho žehná celému stvoření,⁵ protože Noemovo srdce je spravedlivé a bezúhonné: on také chodí s Bohem.⁶ Tuto vlastnost modlitby prožívá množství spravedlivých ve všech náboženstvích.

288

58

Bůh ve své nepomíjející smlouvě s živými bytostmi⁷ stále lidi volá, aby se k němu modlili. Modlitba je zjevována ve Starém zákoně zejména od dob našeho otce Abraháma.

59

PŘISLÍBENÍ A MODLITBA VÍRY

¹ Srov. Sk 17,27.

² Srov. Gn 4,4.

³ Srov. Gn 4,26.

⁴ Srov. Gn 5,24.

⁵ Srov. Gn 8,20-9,17.

⁶ Srov. Gn 6,9.

⁷ Srov. Gn 9,8-16.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (1) Zjevení modlitby. Všeobecné povolání k modlitbě

2570 Jakmile ho Bůh zavolá, Abrahám se vydává na cestu, „jak mu Hospodin přikázal“ (Gn 12,4): jeho srdce je zcela „poddáno slovu“, poslouchá. Pro modlitbu je podstatné naslouchání srdce, které se rozhoduje podle Boha: slova slouží k naslouchání. Avšak Abrahámova modlitba je vyjádřena především činy: je to člověk mlčení, na každé zastávce staví oltář Pánu. Teprve později nacházíme jeho první modlitby vyjádřené slovy: zastřený nářek, připomínající Bohu jeho přísliby, které se, jak se zdá, neuskutečňují.⁸ Tak se od počátku objevuje jeden z rysů dramatu modlitby: zkouška víry v Boží věrnost.

145

2571 Protože praotec Abrahám uvěřil v Boha,⁹ chodil v jeho přítomnosti ve smlouvě s ním,¹⁰ je ochoten přijmout ve svém stanu tajemného Hosta: je to úchvatné pohostinství v Mamre, je to jako by předešla k zvěstování pravého zaslíbeného Syna.¹¹ Od té doby, co Bůh zasvětil Abraháma do svého úradku, se jeho srdce přidává k Pánovu soucitu s lidmi a odvažuje se za ně se smělou důvěrou přimlouvát.¹²

494

2635

2572 Jako poslední očistění jeho víry bylo na něm požadováno, aby, „třebaže dostal zaslíbení“ (Žid 11,17), obětoval syna, kterého mu Bůh dal. Jeho víra neochabuje: „Bůh sám si vyhlédne beránka k zápalné oběti“ (Gn 22,8); přitom uvažuje, že: „Bůh má dost moci, aby vzkřísil třebas i mrtvé“ (Žid 11,19). Tak je otec věřících připodobněn Otci, který neušetrí svého Syna, ale vydá ho za nás všechny.¹³ Modlitba obnovuje v člověku podobnost s Bohem a činí ho účastným na moci Boží lásky, která dává spásu mnohým.¹⁴

603

2573 Bůh obnovuje své zaslíbení Jakubovi, předkovi dvanácti izraelských kmenů.¹⁵ Jakub ještě před setkáním s bratrem Ezauem bojuje celou noc s tajemnou osobou, která mu odmítá prozradit své jméno, ale požehná mu před východem slunce, než ho opustí. Duchovní tradice Církve viděla v tomto vyprávění symbol modlitby jako boje víry a vítězství vytrvalosti.¹⁶

162

MOJŽÍŠ A MODLITBA PROSTŘEDNÍKA

2574 Když se začne uskutečňovat zaslíbení (pascha, exodus — vyjití, dar Zákona a uzavření smlouvy), je Mojžíšova modlitba úchvatným obrazem přímluvné modlitby, který dosáhne naplnění v jediném „prostředníku mezi Bohem a lidmi, člověku Ježíši Kristu“ (1 Tim 2,5).

62

2575 I zde má iniciativu Bůh. Volá na Mojžíše z hořícího keře.¹⁷ Tato událost zůstane jedním z prvopočátečních předobrazů modlitby v duchovní židovské i křesťanské duchovní tradici. Vždyť jestliže „Bůh Abrahámův, Bůh Izákův, Bůh Jakubův“ volá svého služebníka Mojžíše, pak proto, že je Bohem živým, který chce, aby lidé žili. Zjevuje se, aby je spasil, ale nikoliv sám nebo proti jejich vůli: povolává Mojžíše, aby ho poslal a dal mu účast na svém soucitu a na svém díle spásy. Vypadá to, jako by byla v tomto poslání snažná božská prosba; a Mojžíš po dlouhé debatě přizpůsobí svou vůli tomu, co chce Bůh Spasitel. Avšak v tom rozhovoru, ve kterém se Pán svěřuje, se Mojžíš i učí modlit: vyhýbá se, namítá, především ale klade otázky. A právě jako odpověď na jeho dotazování mu Pán svěří své nevýslovné Jméno, které se zjeví v jeho velkých činech.

205

2576 Takže, „Hospodin mluvil s Mojžíšem tváří v tvář, jako když někdo mluví se svým přítelem“ (Ex 33,11). Mojžíšova modlitba je typickou rozjímavou modlitbou, díky níž je Boží služebník věrný svému poslání. Mojžíš se často a dlouho „zdržuje“ v rozmluvě s Pánem,

555

⁸ Srov. Gn 15,2-3.⁹ Srov. Gn 15,6.¹⁰ Srov. Gn 17,1-2.¹¹ Srov. Gn 18,1-15; Lk 1,26-38.¹² Srov. Gn 18,16-33.¹³ Srov. Řím 8,32.¹⁴ Srov. Řím 4,16-21.¹⁵ Srov. Gn 28,10-22.¹⁶ Srov. Gn 32,25-31; Lk 18,1-8.¹⁷ Srov. Ex 3,1-10.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (1) Zjevení modlitby. Všeobecné povolání k modlitbě

vystupuje na horu, aby mu naslouchal a aby ho naléhavě prosil, a pak sestupuje k lidu, aby mu sděloval slova jeho Boha a aby ho vedl. „Má trvalé místo v mém domě. S ním mluvím tváří v tvář, ve viděních“ (Nm 12,7-8); vždyť „Mojžíš byl nejpokornější ze všech lidí, kteří byli na zemi“ (Nm 12,3).

2577 V tomto důvěrném vztahu k věrnému Bohu, „plnému slitování a nejvyšší milosrdenství“,¹⁸ čerpal Mojžíš sílu a houževnatost své přímlyvy. Neprosí za sebe, ale za lid, který si Bůh získal. Mojžíš se přimlouvá již během boje s Amalečany,¹⁹ nebo aby dosáhl uzdravení Mirjam.²⁰ Ale především po odpadlictví lidu, když ho svou přímlyvou brání před Bohem (Ž 106,23), se modlí, aby zachránil lid.²¹ Pohnutky jeho modlitby (přímlyva je také tajemný boj) budou podněcovat odvahu velkých mužů modlitby židovského národa, jakož i Církve: Bůh je láska, tedy je spravedlivý a věrný; nemůže si protiřečit, musí si vzpomenout na své obdivuhodné činy; je v sázce jeho sláva, nemůže opustit tento lid, který nese jeho Jméno.

210
2635

214

DAVID A MODLITBA KRÁLE

2578 Modlitba Božího lidu se bude rozvíjet ve stínu Božího stánku, to je archy úmluvy a později chrámu. Především vůdcové lidu, pastýři a proroci jej budou učit modlit se. Samuel jako dítě se musel naučit od své matky Anny, jak „stát před Pánem“,²² a od kněze Eliho, jak naslouchat Božímu slovu: „Mluv, Pane, tvůj služebník naslouchá“ (1 Sam 3,9-10). Později i on sám pozná cenu i tíži přímlyvy: „Jsem daleko od toho, abych proti Hospodinu hřešil a přestal se za vás modlit. I nadále vás budu vyučovat dobré a přímé cestě“ (1 Sam 12,23).

2579 David je v pravém slova smyslu král „podle Božího srdce“, pastýř, který se modlí za svůj lid a jeho jménem, ten, jehož podrobení se Boží vůli, chvála a lítost budou vzorem modlitby pro lid. On je pomazaný Boží, jeho modlitba je věrným přilnutím k Božímu zaslíbení,²³ důvěrou, plnou lásky a radosti, v toho, který jediný je Král a Pán. David, inspirovaný Duchem svatým, je v žalmech prvním prorokem židovské i křesťanské modlitby. Modlitba Krista, pravého Mesiáše a Davidova syna, zjeví a naplní smysl této modlitby.

709
709

2580 Jeruzalémský chrám, dům modlitby, který chtěl David zbudovat, bude dílem jeho syna Šalomouna. Modlitba posvěcení chrámu²⁴ se opírá o Boží zaslíbení, o jeho smlouvu, o účinnou přítomnost jeho Jména uprostřed jeho lidu a o připomínku velkolepých činů exodu. Král přitom zvedá své ruce k nebi a prosí Hospodina za sebe, za všechny lid, za budoucí generace, za odpuštění hříchů a za jejich každodenní potřeby, aby všechny národy věděly, že Hospodin je jediný Bůh a že mu zcela patří srdce jeho lidu.

583

ELIÁŠ, PROROCI A OBRÁCENÍ SRDCE

2581 Chrám měl být pro Boží lid místem výchovy k modlitbě: pouti, svátky, oběti, večerní oběť, kadidlo, „předkladné chleby“, všechna tato znamení svatosti a slávy Boha, nejvyššího a zcela blízkého, byly výzvy a cesty modlitby. Obřadnost často strhávala lid k příliš vnějškové bohoslužbě. Byla proto nutná výchova k víře a k obrácení srdce. Toto bylo poslání proroků před vyhnanstvím i po něm.

1150

2582 Eliáš je otcem proroků, „pokolení těch, kteří hledají Boha, kteří hledají jeho tvář“.²⁵ Jeho jméno, „Hospodin je můj Bůh“, ohlašuje volání lidu jako odpověď na Eliášovu mod-

¹⁸ Srov. Ex 34,6.¹⁹ Srov. Ex 17,8-13.²⁰ Srov. Nm 12,13-14.²¹ Srov. Ex 32,1-34,9.²² Srov. 1 Sam 1,9-18.²³ Srov. 2 Sam 7,18-29.²⁴ Srov. 1 Král 8,10-61.²⁵ Srov. Ž 24,6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (1) Zjevení modlitby. Všeobecné povolání k modlitbě

litbu na hoře Karmel.²⁶ Apoštol Jakub odkazuje na Eliáše, když nás vybízí k modlitbě: „Mnoho zmůže a velmi je účinná modlitba spravedlivého“ (Jak 5,16b).

2583 Když se Eliáš během svého útočiště u potoka Kerítu naučil milosrdenství, učí vdovu ze Sarepty víře v Boží slovo a tu víru pak potvrdí svou naléhavou modlitbou: Bůh vrátí k životu vdovina syna.²⁷

Při oběti na hoře Karmel, při rozhodující zkoušce víry Božího lidu, na Eliášovu prosbu Hospodinův oheň stráví celopal ve chvíli, kdy se přináší večerní oběť. Eliášova slova: „Odpověz mi, Hospodine, odpověz mi,...“ (1 Král 18,37) přejímají východní liturgie v eucharistické epiklezi.²⁸ 696

Nakonec, když pokračoval v cestě a vydal se do pouště k místu, kde se živý a pravý Bůh zjevil svému lidu, vstupuje Eliáš, stejně jako Mojžíš, „do jeskyně“, až „přejde“ tajemná přítomnost Boha.²⁹ Avšak bude to teprve na hoře Proměnění, kdy se zjeví ten, jehož Tvář hledají.³⁰ Na tváři ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Krista se zrcadlí poznání Boží slávy.³¹ 555

2584 Proroci čerpají světlo a sílu pro své poslání tím, že stojí „tváří v tvář před Bohem“. Jejich modlitba není útěk před nevěrným světem, nýbrž naslouchání Božímu slovu, někdy debata nebo náрек, vždy příměluva, která očekává a připravuje zásah Boha zachránce, Pána dějin.³² 2709

ŽALMY, MODLITBA SHROMÁŽDĚNÍ

2585 Od Davida až do příchodu Mesiáše obsahují svaté knihy modlitební texty, které do-
svědčují, jak se stále více prohlubovala modlitba za sebe i za druhé.³³ Žalmy byly po-
stupně sebrány do sbírky pěti knih: Žalmy (nebo „chvály“), mistrovské dílo modlitby Sta-
rého zákona. 1093

2586 Žalmy živí a vyjadřují modlitbu Božího lidu jako shromáždění o velkých svátcích v Jeruzalémě a každou sobotu v synagogách. Tato modlitba je zároveň osobní i společná; týká se těch, kteří se modlí, i všech ostatních lidí; modlitba stoupá ze Svaté země a z obcí v diaspoře, ale objímá celé stvoření; připomíná spásné události minulosti a sahá až k naplnění dějin; slaví památku Božích zaslíbení, která se už uskutečnila, a očekává Mesiáše, který je definitivně splní. Žalmy, pronášené v modlitbě a naplněné v Kristu, zůstávají podstatné pro modlitbu jeho Církve.³⁴ 1177

2587 Žaltář je kniha, v níž se Boží slovo stává modlitbou člověka. V jiných knihách Sta-
rého zákona „slova hlásají díla“ (Boha pro lidi) a „objasňují tajemství v nich obsažené“.³⁵
V žaltáři, když žalmista zpívá pro Boha, vyjadřují slova Boží jeho spásná díla. Tentýž
Duch inspiruje Boží dílo a odpověď člověka a Kristus oboje navzájem spojí. V něm nás
žalmy nepřestávají učit se modlit. 2641

2588 Rozmanité výrazové formy modlitby žalmů se rodí při chrámové bohoslužbě i v srdci člověka. Ať jde o hymnus, modlitbu nářků nebo díkyvzdání, prosbu jednotlivce nebo celého společenství, o královský nebo poutní zpěv, o rozjímání plném moudrosti, jsou žalmy zrcadlem Božích činů v dějinách jeho lidu i zrcadlem lidských situací, které prožíval

²⁶ Srov. 1 Král 18,39.

²⁷ Srov. 1 Král 17,7-24.

²⁸ Srov. 1 Král 18,20-39.

²⁹ Srov. 1 Král 19,1-14; Ex 33,19-23.

³⁰ Srov. Lk 9,28-36.

³¹ Srov. 2 Kor 4,6.

³² Srov. Am 7,2.5; Iz 6,5.8.11; Jer 1,6; 15,15-18; 20,7-18.

³³ Srov. Ezd 9,6-15; Neh 1,4-11; Jon 2,3-10; Tob 3,11-16; Jud 9,2-14.

³⁴ Srov. Denní modlitba Církve, Všeobecné pokyny, 100-109.

³⁵ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*), 2.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (1) Zjevení modlitby. Všeobecné povolání k modlitbě

žalmista. Některý žalm může zrcadlit minulou událost, ale je tak střízlivý, že se jej vskutku mohou modlit lidé všech stavů a všech dob.

2589 V žalmech lze rozeznat stálé rysy, jako je: prostota a spontánnost modlitby; touha po samém Bohu skrze všechno a se vším, co je v jeho stvoření dobré; svízelná situace věřícího, který ve své přednostní lásce k Pánu je vystaven davu nepřátel a pokušením; a v očekávání toho, co udělá věrný Bůh, jistota o jeho lásce a odevzdanost do jeho vůle. Modlitba žalmů je vždy proniknuta chválou, a proto titul sbírky plně odpovídá tomu, co nám předává: „Chvály.“ Vzhledem k tomu, že je sestavená pro bohoslužbu shromáždění, dává nám zaslechnout výzvu k modlitbě, na kterou zpěvem odpovídá: „Aleluja!“, „Chvalte Pána!“

304

„Co je půvabnější než žalm? Krásně o tom mluví sám David, který říká: „Chvalte Hospodina, protože žalm je dobrý: Ať zní našemu Bohu příjemné a krásné chválení.“ A skutečně, v žalmech je všechno: dobrořečení lidu, a Boží chvála vzdávaná shromážděním i hold veškerenstva; v žalmech promlouvá vesmír; zaznívá hlas Církve, zní v nich zpěvem vyznání víry...“³⁶

Souhrn

2590 „Modlitba je povznesení duše k Bohu a prosba k Bohu o vhodná dobra.“³⁷

2591 Bůh neúnavně volá každého člověka k tajemnému setkání se sebou samým. Modlitba doprovází celé dějiny spásy jako vzájemné volání mezi Bohem a člověkem.

2592 Modlitba Abraháma a Jakuba se jeví jako boj víry vedený v důvěře v Boží věrnost a v jistotě vítězství, které je slíbeno těm, kdo vytrvají.

2593 Mojžíšova modlitba je odpovědí na iniciativu živého Boha k záchraně jeho lidu. Je předobrazem přímluvné modlitby jediného prostředníka, Ježíše Krista.

2594 Modlitba Božího lidu se rozvíjí ve stínu Božího stánku, archy úmluvy a chrámu, pod vedením pastýřů, hlavně krále Davida a proroků.

2595 Proroci volají k obrácení srdce, a zatímco dychtivě hledají Boží tvář, jako Eliáš, přimlouvají se za lid.

2596 Žalmy jsou mistrovským dílem modlitby Starého zákona. Mají dvě neoddělitelné složky: osobní a společnou. Tím, že připomínají Boží zaslíbení, která se již uskutečnila, a doufají v příchod Mesiáše, vztahují se na všechny dimenze dějin.

2597 Žalmy, pronášené v modlitbě a naplněné v Kristu, jsou podstatným a trvalým prvkem modlitby jeho Církve. Žalmy jsou vhodné pro lidi všech stavů a všech dob.

2. ČLÁNEK
V PLNOSTI ČASU

2598 Drama modlitby se nám plně zjevuje ve Slově, které se stalo tělem a přebývá mezi námi. Snažit se pochopit jeho modlitbu prostřednictvím toho, co nám o ní v evangeliu ří-

³⁶ Sv. Ambrož, *Enarrationes in Psalmos*, 1,9: PL 14, 924; srov. Denní modlitba Církve, 2. čtení v sobotu 10. týdne v mezidobí.

³⁷ Sv. Jan Damašský, *De fide orthodoxa*, 3,24: PG 94, 1089D.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (1) Zjevení modlitby. Všeobecné povolání k modlitbě

kají jeho svědkové, znamená přiblížit se k svatému Pánu Ježíši jako k hořícímu keři: nejprve nazírat, jak se modlí, pak naslouchat, jak nás učí modlit se, abychom nakonec poznali, jak vyslýchá naši modlitbu.

JEŽÍŠ SE MODLÍ

2599 Boží Syn, který se stal synem Panny, se naučil modlit podle svého lidského srdce. Učí se tomu od své Matky, která uchovávala a rozjímal ve svém srdci o „všech velkých věcech“, které vykonal Všemohoucí.³⁸ Učí se tomu ve slovech a rytmech modlitby svého lidu, v nazaretské synagoze a ve chrámu. Avšak jeho modlitba vyvěrá z jiného, skrytějšího pramene, jak to dává vytušit již ve věku dvanácti let: „Musím být v tom, co je mého Otce“ (Lk 2,49). Zde se začíná zjevovat novost modlitby v plnosti času: *dětinná modlitba*, kterou Otec očekával od svých dětí, začíná být konečně prožívána samým jednorozeným Synem v jeho lidství, s lidmi a pro lidi.

470

584

534

2600 Evangelium podle svatého Lukáše podtrhuje působení Ducha svatého a smysl pro modlitbu v Kristově poslání. Ježíš se před rozhodujícími chvílemi svého poslání modlí: než o něm Otec při jeho křtu³⁹ a při jeho proměnění⁴⁰ vydá svědectví a předtím, než svým utrpením uskuteční plán Otcovy lásky.⁴¹ Modlí se také před rozhodujícími chvílemi, kterými začíná poslání jeho apoštolů: před volbou a povoláním Dvanácti,⁴² před Petrovým vyznáním, že „Ježíš je Boží Mesiáš“,⁴³ a konečně se modlí, aby víra hlavy apoštolů neselehala v pokušení.⁴⁴ Ježíšova modlitba před spásnými činy, které po něm Otec žádá, je pokorné a důvěryplné přilnutí jeho lidské vůle k láskyplné vůli Otce.

535

554, 612

858, 443

2601 „Jednoho dne se Ježíš na nějakém místě modlil. Když skončil, řekl mu jeden z jeho učedníků: „Pane, nauč nás modlit se““ (Lk 11,1). Není to především z pohledu na modlitbu cího se Mistra, že se v Kristově učedníkovi rodí touha po modlitbě? Může se jí tedy naučit od Učitele modlitby. A právě tím, že budou *nazírat* Syna a naslouchat mu, se děti naučí modlit se k Otci.

2765

2602 Ježíš se často uchyluje do ústraní, *do samoty*, na horu, nejraději v noci, aby se modlil.⁴⁵ Uvádí lidi do své modlitby, protože ve svém vtělení na sebe plně vzal také lidstvo, a je obětuje Otci tím, že obětuje sama sebe. On, Slovo, „které se stalo tělem“, se podílí ve své lidské modlitbě na všem, co prožívají „jeho bratři“ (Žid 2,12); má soucit s jejich slabostmi a chce je od nich osvobodit.⁴⁶ Právě proto ho Otec poslal. Jeho slova a jeho skutky se tedy jeví jako viditelný projev jeho modlitby „ve skrytosti“.

616

2603 Evangelisté nám uchovali v plném znění dvě Ježíšovy modlitby z doby jeho veřejné činnosti. Každá začíná díkůvzdáním. V první⁴⁷ Ježíš vyznává Otce, uznává a velebí ho, že skryl tajemství Božího království před těmi, kteří se považují za učené, a že je zjevil „maličkým“ (chudí z blahoslavenství). Jeho jásavé: „Ano, Otče!“ vyjadřuje hloubku jeho srdce a jeho přilnutí k tomu, co se Otci „zalíbilo“, jako ozvěna ke „staň se“ jeho Matky ve chvíli početí a jako předehra k tomu druhému, které řekne svému Otci během svého smrtelného zápasu. Celá Ježíšova modlitba spočívá v tomto láskyplném přilnutí jeho lidského srdce k „tajemství... vůle“ Otce (Ef 1,9).

2637

2546

494

³⁸ Srov. Lk 1,49; 2,19; 2,51.³⁹ Srov. Lk 3,21.⁴⁰ Srov. Lk 9,28.⁴¹ Srov. Lk 22,41-44.⁴² Srov. Lk 6,12.⁴³ Srov. Lk 9,18-20.⁴⁴ Srov. Lk 22,32.⁴⁵ Srov. Mk 1,35; 6,46; Lk 5,16.⁴⁶ Srov. Žid 2,15; 4,15.⁴⁷ Srov. Mt 11,25-27 a Lk 10,21-22.

478

2746

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (1) Zjevení modlitby. Všeobecné povolání k modlitbě

2604 Druhou modlitbu zaznamenává svatý Jan⁴⁸ před Lazarovým vzkříšením. Předchází mu důkuvzdání: „Otče, děkuji ti, žeš mě vyslyšel“, to znamená, že Otec vždy vyslyší Ježíšovu prosbu. A Ježíš hned dodává: „Věděl jsem sice, že mě vždycky vyslyšíš“, což znamená, že Ježíš *prosí* vytrvale. Tak nám Ježíšova modlitba uvedená důkuvzdáním zjevuje, jak prosit: dříve než je dar udělen, se Ježíš sjednocuje s tím, který dává a který dává sám sebe ve svých darech. Dárce je mnohem cennější než udělený dar; je „Pokladem“, a právě v něm je srdce jeho Syna; dar je udělován jako „přídavek“.⁴⁹

Ježíšova „velekněžská modlitba“⁵⁰ zaujímá v uskutečňování spásy jedinečné místo. O ní se bude rozjímát v závěrečné části prvního oddílu. Zjevuje totiž stále aktuální modlitbu našeho Velekněze a zároveň obsahuje to, co nás on učí v modlitbě Otče náš, která bude vyložena v druhém oddílu.

2605 Když nadejde hodina, v níž Ježíš dovrší plán Otcovy lásky, dává nahlédnout do nezbadatelné hloubky své synovské modlitby, a to nejen předtím, než se dobrovolně vydá („Otče... ne má vůle ať se stane, ale tvá“ (Lk 22,42)), nýbrž i ve *svých posledních slovech* na kříži, v nichž modlitba a sebeobětování splývají v jedno: modlit se a dávat se: „Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí“ (Lk 23,34); „Amen, pravím ti, dnes budeš se mnou v ráji“ (Lk 23,43); „Ženo, to je tvůj syn“ ... „To je tvá matka“ (Jan 19,26-27); „Žízním“ (Jan 19,28); „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“ (Mk 15,34);⁵¹ „Dokonáno je!“ (Jan 19,30); „Otče, do tvých rukou poručím svého ducha!“ (Lk 23,46); až po onen „mocný hlas“, s nímž umírá, když vydechl naposled.⁵²

614

2606 Do tohoto výkřiku vtěleného Slova se slévají úzkosti lidstva všech dob podrobeného hříchu a smrti, všechny naléhavé prosby a přímlyvy dějin spásy. A hle, Otec je přijímá a proti veškeré naději je vyslyší tím, že vzkřísí svého Syna. Tak se naplňuje a dokonává drama modlitby v uskutečňování plánu stvoření a spásy. Žaltář nám nabízí klíč v Kristu. Otec říká v „Dnešku“ zmrtevýchvstání: „Ty jsi můj syn, já jsem tě dnes zplodil. Požádej mě, a dám ti v majetek národy, do vlastnictví končiny země“ (Ž 2,7-8).⁵³

403

653

2587

List Židům dramatickým způsobem vyjadřuje, jak Ježíšova modlitba dosahuje vítězství spásy: „V době, kdy jako člověk žil na zemi, přednesl s naléhavým voláním a se slzami vroucí modlitby k tomu, který měl moc ho od smrti vysvobodit, a byl vyslyšen pro svou úctu k Bohu. Ačkoliv to byl Syn Boží, naučil se svým utrpením poslušnosti. Když tak dokonal své dílo, stal se příčinou věčné spásy pro všechny, kteří ho poslouchají“ (Žid 5,7-9).

JEŽÍŠ UČÍ MODLIT SE

2607 Když se Ježíš modlí, už tím nás učí modlit se. Božskou cestou naší modlitby je Ježíšova modlitba k Otci. Avšak evangelium nám poskytuje Ježíšovo výslovné učení o modlitbě. Jako vychovatel se nás ujímá tam, kde jsme, a postupně nás vede k Otci. Když se Ježíš obrací k zástupům, které jdou za ním, vychází z toho, co již znají z modlitby podle Staré smlouvy, a otevírá je novosti království, které přichází. Pak jim odhaluje tuto novost v podobenstvích. A konečně bude ke svým učedníkům, kteří mají být vychovateli modlitby v jeho Církvi, otevřeně mluvit o Otci a o Duchu svatém.

520

2608 Již v *horském kázání* Ježíš zdůrazňuje *obrácení srdce*: smířit se s bratrem dřív, než člověk přinese oběť na oltář,⁵⁴ mít lásku k nepřítelům a modlit se za pronásledovatele,⁵⁵ modlit se k Otci „ve skrytosti“ (Mt 6,6), neplýtvat slovy,⁵⁶ odpouštět z hloubi srdce v mod-

541, 1430

⁴⁸ Srov. Jan 11,41-42.⁴⁹ Srov. Mt 6,21.33.⁵⁰ Srov. Jan 17.⁵¹ Srov. Ž 22,2.⁵² Srov. Mk 15,37; Jan 19,30b.⁵³ Srov. Sk 13,33.⁵⁴ Srov. Mt 5,23-24.⁵⁵ Srov. Mt 5,44-45.⁵⁶ Srov. Mt 6,7.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (1) Zjevení modlitby. Všeobecné povolání k modlitbě

litbě,⁵⁷ mít čisté srdce a hledat nebeské království.⁵⁸ Takové obrácení je zcela zaměřeno k Otci: je synovské.

2609 Když se srdce rozhodne takto se obrátit, naučí se modlit ve víře. Víra je synovské přilnutí k Bohu bez ohledu na to, co cítíme nebo chápeme. Stala se možnou, protože milovaný Syn nám otevírá přístup k Otci. Může nás žádat, abychom „hledali“ a „tloukli“, protože on sám je cesta i dveře.⁵⁹

153, 1814

2610 Jako Ježíš prosí Otce a vzdává mu díky dříve, než dostane jeho dary, tak i nás učí této *synovské směřlosti*: „Věřte, že všechno, oč v modlitbě prosíte, jste už dostali“ (Mk 11,24). Taková je síla modlitby: „Všechno je možné tomu, kdo věří“ (Mk 9,23), vírou, která nepochybuje.⁶⁰ Jak byl Ježíš zarmoucen „nevěrou“ (Mk 6,6) učedníků a „malověrností“ (Mt 8,26) svých krajanů, tak stojí v údivu nad opravdu velkou vírou římského setníka⁶¹ a kananejské ženy.⁶²

165

2611 Modlitba víry nespočívá jen v tom říkat „Pane, Pane“, ale v nasměrování srdce tak, aby konalo *vůli Otce* (Mk 7,21). Ježíš vybízí své učedníky, aby vnášeli do modlitby tuto starost o spolupráci na Božím plánu.⁶³

2827

2612 V Ježíšovi „je Boží království velmi blízko“; on volá k obrácení a k víře, ale také k *bdělosti*. V modlitbě učedník bdí a vyhlíží toho, který je a který přichází, v památce prvního příchodu v pokoře těla a v naději na jeho druhého příchodu ve slávě.⁶⁴ Modlitba učedníků ve společenství s jejich Mistrem je boj, a právě tím, že bdí na modlitbách, neupadnou do pokušení.⁶⁵

672

2725

2613 Tři zvlášť důležitá *podobnosti* o modlitbě nám uchoval svatý Lukáš:

První „o neodbytném příteli“⁶⁶ vybízí k modlitbě konané s naléhavostí: „Tlučte a bude vám otevřeno.“ Tomu, kdo se takto modlí, nebeský Otec „dá všechno, co potřebuje“, a hlavně Ducha svatého, v němž jsou všechny dary.

546

Druhé o „neodbytné vdově“⁶⁷ je zaměřeno na jednu z vlastností modlitby: je třeba se stále modlit, neochabovat, mít *trpělivost* víry. „Ale nalezne Syn člověka víru na zemi, až přijde?“

Třetí podobnoství „o farizeovi a celníkovi“⁶⁸ se týká *pokory* srdce, které se modlí: „Bože, smiluj se nade mnou hříšným.“ Církev si tuto modlitbu: „Kyrie eleison!“ neustále osvojuje.

2559

2614 Když Ježíš otevřeně svěruje svým učedníkům tajemství modlitby k Otci, odhaluje jim, jaká bude muset být jejich modlitba, a také naše, až se vrátí k Otci ve svém oslaveném lidství. Co je nyní nové, je to, že je třeba prosit v *jeho jménu*.⁶⁹ Víra v něho uvádí učedníky do poznání Otce, protože Ježíš je „Cesta, Pravda a Život“ (Jan 14,6). Víra nese své ovoce v lásce: zachovávat jeho slovo, jeho přikázání, zůstat s ním v Otci, který nás v něm miluje tak, že v nás přebývá. V této nové smlouvě je jistota, že naše prosby budou vyslyšeny, založena na Ježíšově modlitbě.⁷⁰

434

728

⁵⁷ Srov. Mt 6,14-15.⁵⁸ Srov. Mt 6,21.25.33.⁵⁹ Srov. Mt 7,7-11.13-14.⁶⁰ Srov. Mt 21,21.⁶¹ Srov. Mt 8,10.⁶² Srov. Mt 15,28.⁶³ Srov. Mt 9,38; Lk 10,2; Jan 4,34.⁶⁴ Srov. Mk 13; Lk 21,34-36.⁶⁵ Srov. Lk 22,40.46.⁶⁶ Srov. Lk 11,5-13.⁶⁷ Srov. Lk 18,1-8.⁶⁸ Srov. Lk 18,9-14.⁶⁹ Srov. Jan 14,13.⁷⁰ Srov. Jan 14,13-14.

548

2667

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (1) Zjevení modlitby. Všeobecné povolání k modlitbě

2615 A navíc, je-li naše modlitba spojena s Ježíšovou, Otec nám dá „jiného Přímlovce“, aby byl „s námi navždy: Ducha pravdy“ (Jan 14,16-17). Tato novost modlitby a jejích podmínek se ukáže v řeči na rozloučenou.⁷¹ Křesťanská modlitba je v Duchu svatém společenstvím lásky s Otcem, nejen skrze Krista, nýbrž i v něm: „Dosud jste o nic neprosili v mém jménu. Proste, a dostanete, aby se vaše radost byla naplnila“ (Jan 16,24).

JEŽÍŠ VYSLÝCHÁ MODLITBU

2616 Modlitba k Ježíšovi je jím už vyslyšena během jeho veřejné činnosti, a to prostřednictvím znamení (zázraků), která předjímají moc jeho smrti a jeho zmrtvýchvstání: Ježíš vyslýchá modlitbu víry, vyjádřenou slovy,⁷² nebo v mlčení.⁷³ Naléhavá prosba slepců „Synu Davidův, smiluj se nad námi“ (Mt 9,27), „Synu Davidův, Ježíši, smiluj se nade mnou“ (Mk 10,47) přešla do tradice „*Ježíšovy modlitby*“: „Pane Ježíši Kriste, Synu Boha živého, smiluj se nade mnou hříšným!“ Ať se jedná o uzdravení z nemoci, nebo o odpuštění hříchů, Ježíš na modlitbu, která ho s vírou vzývá, vždy odpovídá: „Jdi v pokoji, tvá víra tě zachránila.“

Svatý Augustin obdivuhodně shrnuje tři rozměry Ježíšovy modlitby: „On se za nás modlí jako náš kněz, modlí se za nás jako naše hlava; My se modlíme k němu jako k svému Bohu. Poznáváme tedy naše hlasy v něm i jeho hlas v nás.“⁷⁴

MODLITBA PANNY MARIE

2617 Mariina modlitba nám byla zjevena na úsvitu plnosti časů. Před vtělením Božího Syna a před vylitím Ducha svatého její modlitba jedinečným způsobem spolupracuje na dobrotivém plánu Otce: ve chvíli zvěstování na početí Krista⁷⁵ a o Letnicích na zrodu Církve, Kristova těla.⁷⁶ Ve víře jeho pokorné služebnice se Božímu daru dostává přijetí, na které čekal už počátku časů. Ta, kterou Všemohoucí „naplnil milostí“, odpovídá oběti celé své bytosti: „Hle, jsem služebnice Páně, staň se mi podle tvého slova.“ *Fiat* (staň se) je křesťanská modlitba: cele patřit jemu, protože on cele patří nám.

494
490

2618 Evangelium nám ukazuje, jak se Maria s vírou modlí a přimlouvá: v Káně⁷⁷ Ježíšova matka prosí svého Syna za potřeby pro svatební hostinu, která je znamením jiné hostiny, totiž svatby Beránka, který na prosbu své Nevěsty Církve obětuje své Tělo a svou Krev. A je to právě v hodině Nové smlouvy u paty kříže,⁷⁸ kdy je Maria vyslyšena jako Žena, nová Eva, pravá „Matka živých“.

2674
726

2619 A proto Mariin chvalozpěv⁷⁹ (latinský „Magnificat“, byzantské „Megalinario“) je zároveň zpěvem Matky Boží i Církve, zpěvem Sionské dcery a nového Božího lidu, zpěvem díkůvzdání za plnost milostí udělených v díle spásy, zpěvem „chudých“, jejichž naděje je dovršena splněním zaslíbení daných „naším otcům, Abrahámovi a jeho potomstvu na věky“.

724

Souhrn

⁷¹ Srov. Jan 14,23-26; 15,7.16; 16,13-15; 16,23-27.

⁷² Malomocný: srov. Mk 1,40-41; Jairus: srov. Mk 5,36; Kananejka: srov. Mk 7,29; kající se zločinec na kříži: srov. Lk 23,39-43.

⁷³ Ti, kteří přinesli ochrnutí: srov. Mk 2,5; žena trpící krvotokem, která se dotýká jeho šatů: srov. Mk 5,28; slzy a drahocenný olej kající: srov. Lk 7,37-38.

⁷⁴ Sv. Augustin, *Enarratio in Psalmos*, 85,1; srov. Denní modlitba Církve, Všeobecné pokyny, 7.

⁷⁵ Srov. Lk 1,38.

⁷⁶ Srov. Sk 1,14.

⁷⁷ Srov. Jan 2,1-12.

⁷⁸ Srov. Jan 19,25-27.

⁷⁹ Srov. Lk 1,46-55.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (1) Zjevení modlitby. Všeobecné povolání k modlitbě

2620 *Dokonalým vzorem modlitby v Novém zákoně je Ježíšova synovská modlitba. Ježíšova modlitba, konaná často v samotě, v mlčení, zahrnuje plné přilnutí lásky k vůli Otcově až po kříž a na prostou důvěru, že bude vyslyšena.*

2621 *Ježíš při svém vyučování vychovává své učedníky k tomu, aby se modlili s čistým srdcem, s živou a vytrvalou vírou, se synovskou smělostí. Vyzývá je k bdělosti a vybízí je, aby se obraceli se svými prosbami k Bohu v jeho jménu. Ježíš Kristus sám vyslyší prosby, které jsou k němu vysílány.*

2622 *Modlitba Panny Marie, v jejím „Fiat“ (staň se) a v jejím Magnificat (chvalozpěvu), se vyznačuje velkodušnou obětí celé její bytosti ve víře.*

3. ČLÁNEK V ČASE CÍRKVE

2623 V den Letnic sestoupil Duch zaslíbení na učedníky, kteří „všichni byli společně pohromadě“ (Sk 2,1), aby ho očekávali a „jednomyslně setrvali v modlitbách,“ (Sk 1,14). Duch, který učí Církev a připomíná jí všechno, co Ježíš řekl,⁸⁰ ji také vychovává k životu modlitby.

2624 V první jeruzalémské obci věřící „setrvali v apoštolském učení, v bratrském společenství, v lámání chleba a v modlitbách“ (Sk 2,42). Toto pořadí je typické pro modlitbu Církve: má základ v apoštolské víře, osvědčuje se láskou a je živena Eucharistií.

2625 Jsou to především ty modlitby, které sice věřící slyší nebo čtou v Písmu, avšak aktualizují je. Platí to zejména o žalmech, které se již naplnily v Kristu.⁸¹ Duch svatý, který tímto způsobem připomíná modlící se Církvi Krista, ji také uvádí do celé pravdy a vzbuzuje nové formulace, která budou vyjadřovat tajemství Krista, jež působí v životě, ve svátostech a v poslání jeho Církve. Tyto nové formulace se pak rozvíjejí ve velkých liturgických a duchovních tradicích. *Způsoby modlitby*, jaké jsou vyjádřeny v kanonických apoštolských spisech, zůstávají pro křesťanskou modlitbu směrodatné.

1092

1092

I. Velebení a klanění

2626 *Velebení* vyjadřuje základní směr křesťanské modlitby: je to setkání Boha s člověkem; v něm se Boží dar a jeho přijetí člověkem volají jeden po druhém a spojují se. Modlitba velebení je odpověď člověka na Boží dary: protože Bůh dává požehnání, srdce člověka zase může velebit toho, který je zdrojem všeho požehnání.

1078

2627 Tento pohyb vyjadřují dva základní směry: někdy velebení stoupá, neseno Duchem svatým skrze Krista k Otci (velebíme ho, protože nám požehnal);⁸² někdy vyprošuje naše modlitba milost Ducha svatého, která skrze Krista sestupuje od Otce (On nám žehná).⁸³

1083

2628 *Klanění* je základní postoj člověka, který uznává, že je tvorem před svým Stvořitelem. Velebí velikost Pána,⁸⁴ který nás stvořil, a všemocnost Spasitele, který nás osvobozuje od zlého. Duch „padá na tvář“ před „Králem slávy“ (Ž 24,9.10) a uctivě mlčí před Bo-

2096-2097

2559

⁸⁰ Srov. Jan 14,26.⁸¹ Srov. Lk 24,27.44.⁸² Srov. Ef 1,3-14; 2 Kor 1,3-7; 1 Petr 1,3-9.⁸³ Srov. 2 Kor 13,13; Řím 15,5.6-13; Ef 6,23-24.⁸⁴ Srov. Ž 95,1-6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (1) Zjevení modlitby. Všeobecné povolání k modlitbě

hem „vždy větším než my“.⁸⁵ Klanět se třikrát svatému Bohu a svrchovaně láskyhodnému Bohu nás naplňuje pokorou a dodává jistotu našim prosbám.

II. Prosebná modlitba

2629 Slovní zásoba vyjadřující prosbu má v Novém zákoně množství odstínů: žádat, vy-máhat, naléhavě volat, vzývat, křičet, ba dokonce „zápasit v modlitbě“.⁸⁶ Ale nejobvyklejším a také nejspontánnějším výrazem je slovo prosba: právě prosebnou modlitbou vyjadřujeme, že jsme si vědomi svého vztahu k Bohu: jako tvorové nejsme zdrojem své existence, ani pány nad protivenstvími, ani svým posledním cílem, jsme však také hříšníci a jako křesťané víme, že se odvracíme od Otce. Prosba je už návrat k němu.

396

2630 Téměř neznámý jsou v Novém zákoně modlitby nářků, zatímco jsou časté ve Starém zákoně. Ve vzkříšeném Kristu se prosba Církve už opírá o naději, i když ještě čekáme a musíme každý den usilovat o obrácení. Z docela jiné hlubiny vyvěrá křesťanská prosba, kterou svatý Pavel nazývá *sténání*: toho stvoření, které v porodních bolestech „sténá a trpí“ (Řím 8,22), ale také naše sténání, když očekáváme „vykoupení našeho těla“, neboť „naše spása je předmětem naděje“ (Řím 8,23-24); a jsou to konečně „vzdechy, které nelze vyjádřit“, samého Ducha svatého, který „nám přichází na pomoc v naší slabosti. Vždyť ani nevíme, oč se máme vlastně modlit“ (Řím 8,26).

2090

2631 *Prosba o odpuštění* je první podnět k prosebné modlitbě.⁸⁷ Je předpokladem spravedlivé a čisté modlitby. Důvěrná pokora nás navrácí do světla společenství s Otcem a jeho Synem Ježíšem Kristem a do společenství s druhými.⁸⁸ tehdy „dostáváme od něho všechno, zač prosíme“ (1 Jan 3,22). Prosba o odpuštění předchází jak eucharistické liturgii, tak i osobní modlitbě.

2838

2632 Středem křesťanské prosby je *touha po Božím království*, které podle Ježíšova učení přichází, a jeho hledání.⁸⁹ Prosby jsou odstupňovány: nejprve se prosí o Království, pak o to, co je nutné k jeho přijetí a k spolupráci na jeho příchodu. Tato spolupráce na poslání Krista i Ducha svatého, které je nyní posláním Církve, je předmětem modlitby společenství apoštolů.⁹⁰ Modlitba sv. Pavla, apoštola v pravém slova smyslu, nám ukazuje, jak musí božská péče o všechny církve pronikat křesťanskou modlitbou.⁹¹ Prostřednictvím modlitby pracuje každý pokřtěný na příchodu Božího království.

2816

1942

2854

2633 Když se člověk takto podílí na spásné Boží lásce, lze pochopit, že se *všechny potřeby* mohou stát předmětem prosby. Kristus, který vzal na sebe všechno, aby všechno vykoupil, je oslaven prosbami, s nimiž se v jeho jménu obracíme k Otci.⁹² Právě na základě tohoto ujištění nás apoštolové Jakub⁹³ a Pavel vyzývají, abychom se modlili *za všech okolností*.⁹⁴

2830

III. Přímluvná modlitba

2634 Přímluva je prosebná modlitba, která nás více připodobňuje Ježíšově modlitbě. On je jediný přímluvce u Otce za všechny lidi, zvláště za hříšníky.⁹⁵ „Proto také je schopen přinést navždy spásu těm, kdo skrze něho přicházejí k Bohu, neboť je stále živ, aby se za

432

⁸⁵ Srov. sv. Augustin, *Enarratio in Psalmos*, 62,16.⁸⁶ Srov. Řím 15,30; Kol 4,12.⁸⁷ Srov. prosba celníka: „smiluj se nade mnou hříšným“: Lk 18,13.⁸⁸ Srov. 1 Jan 1,7-2,2.⁸⁹ Srov. Mt 6,10.33; Lk 11,2.13.⁹⁰ Srov. Sk 6,6; 13,3.⁹¹ Srov. Řím 10,1; Ef 1,16-23; Fil 1,9-11; Kol 1,3-6; 4,3-4.12.⁹² Srov. Jan 14,13.⁹³ Srov. Jak 1,5-8.⁹⁴ Srov. Ef 5,20; Fil 4,6-7; Kol 3,16-17; 1 Sol 5,17-18.⁹⁵ Srov. Řím 8,34; 1 Tim 2,5-8; 1 Jan 2,1.

2571

2577

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (1) Zjevení modlitby. Všeobecné povolání k modlitbě

ně přimlouval“ (Žid 7,25). Sám Duch svatý „se za nás přimlouvá“ a jeho přimluva „za křesťany je ve shodě s Boží vůlí“ (Řím 8,26-27).

2635 Přimlouvat se, žádat o něco ve prospěch druhého, je od dob Abraháma vlastní srdci, které je v souladu s Božím milosrdenstvím. V čase Církve se křesťanská přimluva podílí na přimluvě Kristově: je výrazem společenství svatých. Kdo se modlí, nehledá v přimluvě to, co slouží jen jeho „vlastnímu prospěchu, ale i prospěchu druhých“ (Fil 2,4), ba dokonce se modlí i za ty, kteří mu ubližují.⁹⁶

2636 První křesťanské obce hluboce prožívaly tento způsob sdílení.⁹⁷ Apoštol Pavel je tak činí účastnými své služby evangeliu,⁹⁸ ale také se za ně přimlouvá.⁹⁹ Přimluva křesťanů nezná hranic: „...za všechny lidi... za všechny, kdo mají moc“ (1 Tim 2,1), za ty, kteří pronásledují,¹⁰⁰ za spásu těch, kteří odmítají evangelium.¹⁰¹

1900
1037

IV. Modlitba díkyvzdání

2637 Vzdávání díky charakterizuje modlitbu Církve, která slavením Eucharistie ukazuje a stává se stále víc tím, co je. Vždyť Kristus v díle spásy osvobozuje stvoření od hříchu a smrti, aby je znovu posvětil a přivedl nazpět k Otci, k jeho slávě. Díkyvzdání údů Těla se podílí na díkyvzdání Hlavy.

224, 1328
2603

2638 Stejně jako předmětem prosebné modlitby se může každá událost a každá potřeba stát i důvodem k díkyvzdání. Listy svatého Pavla často začínají a končí díkyvzdáním a vždy je tam přítomen Pán Ježíš. „Ve všech životních podmínkách děkujte Bohu. Tak to Bůh po vás chce v Kristu Ježíši“ (1 Sol 5,18). „Buďte vytrvalí v modlitbě, buďte při ní bdělí a vděční“ (Kol 4,2).

V. Modlitba chvály

2639 Chvála je způsob modlitby, která bezprostředněji uznává, že Bůh je Bůh! Opěvuje ho pro něho samého, oslavuje ho, protože *on je*, bez ohledu na to, co koná. Je to podíl na blahoslavenství čistých srdcí, která milují Boha ve víře, dříve než ho spatří ve slávě. Skrze chválu se Duch spojuje s naším duchem, aby dosvědčoval, že jsme Boží děti,¹⁰² vydává svědectví jednoroznému Synu, v němž jsme byli přijati za syny a skrze něhož oslavujeme Otce. Chvála zahrnuje ostatní způsoby modlitby a pozvedá je tomu, který je jejich pramenem i cílem: „jeden Bůh, Otec, od něhož pochází všechno, a pro nějž jsme tu i my“ (1 Kor 8,6).

213

2640 Svatý Lukáš ve svém evangeliu často zaznamenává úžas a chválu nad podivuhodnými činy Krista; podtrhuje je také při zásazích Ducha svatého, které jsou popsány ve Skutcích apoštolů: život jeruzalémské obce,¹⁰³ uzdravení chromého, vykonané Petrem a Janem,¹⁰⁴ jásot zástupu, který za to Boha velebí,¹⁰⁵ radost pohanů z písidské Antiochie, „kteří velebili slovo Páně“ (Sk 13,48).

2641 „Když mezi sebou mluvíte, užijte slova ze žalmů, chvalozpěvů a duchovních písní; ze srdce zpívejte a hřejte Pánu“ (Ef 5,19).¹⁰⁶ Jako inspirovaní pisatelé Nového zákona, tak i první křesťanská společenství pročítají znovu knihu Žalmů a opěvují jimi Kristovo tajemství. V nové síle Du-

2587

⁹⁶ Srov. Štěpán, který se modlí za své vrahy jako Ježíš: srov. Sk 7,60; Lk 23,28.34.

⁹⁷ Srov. Sk 12,5; 20,36; 21,5; 2 Kor 9,14.

⁹⁸ Srov. Ef 6,18-20; Kol 4,3-4; 1 Sol 5,25.

⁹⁹ Srov. Fil 1,3-4; Kol 1,3; 2 Sol 1,11.

¹⁰⁰ Srov. Řím 12,14.

¹⁰¹ Srov. Řím 10,1.

¹⁰² Srov. Řím 8,16.

¹⁰³ Srov. Sk 2,47.

¹⁰⁴ Srov. Sk 3,9.

¹⁰⁵ Srov. Sk 4,21.

¹⁰⁶ Srov. Kol 3,16.

1137

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (1) Zjevení modlitby. Všeobecné povolání k modlitbě

cha skládají tak chvalozpěvy a duchovní písně, inspirující se přitom neslýchanou událostí, kterou Bůh uskutečnil ve svém Synu: je to jeho vtělení, jeho smrt vítězí nad smrtí, jeho vzkříšení, jeho nanebevstoupení na Boží pravici.¹⁰⁷ Z těchto „divů“ uskutečňování celého díla spásy stoupá doxologie, chvála Bohu.¹⁰⁸

2642 Zjevení toho, „co se má brzo stát“ – Apokalypsa (kniha Zjevení) – se opírá o chvalozpěvy nebeské liturgie,¹⁰⁹ ale též o přímlovu „svědků“ (mučedníků: Zj 6,10). Proroci a svatí, všichni, kteří byli na zemi zabiti pro své svědectví vydané Kristu,¹¹⁰ nesmírný zástup těch, kteří přišli z velkého protivenství, nás předešli do království, zpívají chvály na oslavu toho, který sedí na trůnu, a Beránka.¹¹¹ Ve společenství s nimi i pozemská Církev ve víře a ve zkouškách zpívá tyto chvalozpěvy. Víra v prosbách i přímlovách doufá proti veškeré naději a vzdává díky „Otcí světél“, od něhož „sestupuje každý dokonalý dar“ (Jak 1,17). Víra je tak čistou chválou.

2643 Eucharistie obsahuje a vyjadřuje všechny způsoby modlitby: je „čistou obětí“ celého Kristova Těla ke slávě jeho jména.¹¹² Podle východních i západních tradic je „obětí chvály.“

Souhrn

2644 *Duch svatý, který uč ežiš řekl, ji také vychovává k životu modlitby tím, že v ní povzbuzuje projevy, které se obnovují v rámci trvalých forem: velebení, prosby, přímlovy, vzdávání díky a chvály.*

2645 *Lidské srdce může velebit toho, který je pramenem veškerého požehnání, protože Bůh mu žehná.*

m prosebné modlitby je odpuštění, hledání Božího království, jakož i každá opravdová potřeba.

2647 *Přímlová modlitba spočívá v prosbě ve prospěch druhého. Nezná hranic a zahrnuje i nepřátele.*

vzdání, které tím, že se podílí na Kristově díkyvzdání, má naplňovat celý život: „Ve všech životních podmínkách děkujte Bohu“ (1 Sol 5,18).

2649 *Zcela nezištná modlitba chvály se soustřeďuje na Boha; opěvuje ho pro něho samého, oslavuje*

¹⁰⁷ Srov. Fil 2,6-11; Kol 1,15-20; Ef 5,14; 1 Tim 3,16; 6,15-16; 2 Tim 2,11-13.

¹⁰⁸ Srov. Řim 16,25-27; Ef 1,3-14; 3,20-21; Jud 24-25.

¹⁰⁹ Srov. Zj 4,8-11; 5,9-14; 7,10-12.

¹¹⁰ Srov. Zj 18,24.

¹¹¹ Srov. Zj 19,1-18.

¹¹² Srov. Mal 1,11.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (2) Tradice modlitby

DRUHÁ KAPITOLA

TRADICE MODLITBY

2650 Modlitba se neomezuje na spontánní projev vnitřního hnutí: aby se člověk modlil, musí chtít. Nestačí jen znát, co zjevuje o modlitbě Písmo: je třeba se naučit modlit. Skrze živé předávání (posvátná Tradice) Duch svatý učí modlitbě Boží děti v Církvi, která věří a která se modlí.¹ 75

2651 Tradice křesťanské modlitby je jeden ze způsobů růstu tradice víry, zvláště prostřednictvím kontemplace a studia věřících, kteří uchovávají ve svém srdci události a slova celého díla spásy, a skrze hluboké proniknutí duchovních skutečností, jež zakoušejí.² 94

1. ČLÁNEK

U PRAMENŮ MODLITBY

2652 Duch svatý je „živá voda“, která v modlícím se srdci „tryská do života věčného“ (Jan 4,14). On nás učí, abychom ji čerpali ze samého pramene: z Krista. V křesťanském životě jsou prameny, kde nás Kristus očekává, aby nás napojil Duchem svatým. 694

BOŽÍ SLOVO

2653 Církev „naléhavě a důrazně vybízí všechny věřící..., aby častým čtením Písma svatého získali „nesmírně cenné poznání Ježíše Krista“... Četba Písma svatého má být provázána modlitbou, aby se stala rozhovorem mezi Bohem a člověkem. Neboť „jeho oslovujeme, když se modlíme; jemu nasloucháme, když čteme božské výroky“.³ 133
1100

2654 Otcové duchovního života shrnují v parafrázi Mt 7,7 rozpoložení srdce živeného Božím slovem v modlitbě takto: „Hledejte při četbě a najdete v rozjímání; klepejte v modlitbě a bude vám otevřeno v kontemplaci (nazírání).“⁴

LITURGIE CÍRKVE

2655 Poslání Krista a Ducha svatého, jež ve svátostné liturgii Církve hlásá, zpřítomňuje a sděluje tajemství spásy, pokračuje v srdci, které se modlí. Otcové duchovního života někdy přirovnávají srdce k oltáři. Modlitba zniterňuje a vstřebává liturgii během jejího slavení i po něm. I když je modlitba prožívaná „ve skrytosti“ (Mt 6,6) je vždy *modlitbou Církve* a společenstvím s Nejsvětější Trojicí.⁵ 1073
368

BOŽSKÉ CTNOSTI

1812-1829

2656 Do modlitby se vstupuje tak, jako se vstupuje do liturgie: těsnou bránou *víry*. Hledáme Pánovu tvář skrze znamení jeho přítomnosti a toužíme po ní, chceme naslouchat jeho slovu a uchovávat je.

¹ Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*), 8.

² Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*), 8.

³ 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*), 25; srov. sv. Ambrož, *De officiis ministrorum*: PL 16, 50A.

⁴ Guigo, *Scala claustralium*: PL 184, 476C.

⁵ Srov. Denní modlitba Církve, Všeobecné pokyny, 9.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (2) Tradice modlitby

2657 Duch svatý, který nás učí slavit liturgii v očekávání Kristova návratu, nás vychovává, abychom se modlili v *naději*. Naopak modlitba Církve i osobní modlitba v nás živí nadějí. Obzvláště žalmy s jejich konkrétním a bohatým jazykem nás učí upínat svou nadějí k Bohu: „Pevně jsem doufal v Hospodina, on se ke mně sklonil, vyslyšel mé volání“ (Ž 40,2). „A Bůh, dárce naděje, ať vás naplní samou radostí i pokojem ve víře, abyste prospívali v naději s mocnou pomocí Ducha svatého“ (Řím 15,13).

2658 „Naděje však neklame, protože Boží láska je nám vylita do srdce skrze Ducha svatého, který nám byl dán“ (Řím 5,5). Modlitba utvářená liturgickým životem čerpá všechno z lásky, kterou jsme v Kristu milováni, a jež nám dává schopnost odpovídat na ni láskou, jakou on nás miloval. Láska je pramenem modlitby; kdo z ní čerpá, dotýká se vrcholu modlitby:

826

„Miluji tě, můj Bože, a má jediná touha je milovat tě až do posledního dechu. Miluji tě, můj Bože, nekonečně láskyhodný, a raději bych zemřel s láskou k tobě, než abych žil bez lásky k tobě. Miluji tě, Pane, a jediná milost, o kterou tě prosím, je, abych tě miloval věčně... Můj Bože, nemůže-li můj jazyk každou chvíli opakovat, že tě miluji, kéž alespoň mé srdce ti to opakuje při každém nadechnutí.“⁶

„DNES“

2659 Učíme se modlit v určitých chvílích, když nasloucháme slovu Páně a když se účastníme jeho velikonočního tajemství; ale je to v každé chvíli, v *každodenních událostech*, kdy je nám dáván Duch, aby dal vytrysknout modlitbě. Ježíšovo učení o modlitbě k našemu Otci je v téže linii jako učení o Boží prozřetelnosti:⁷ čas je v rukou Otce; setkáváme se s ním v přítomnosti: ne včera, ani zítra, ale dnes: „Kéž byste dnes uposlechli jeho hlasu: „Nezatvrzujte svá srdce““ (Ž 95,8).

1165

2837

305

2660 Modlit se ve všedních událostech každého dne a každého okamžiku, to je jedno z tajemství nebeského království, zjeveného „maličkým“, Kristovým služebníkem, chudým (z) blahoslavenstvím. Je dobré a spravedlivé, modlit se, aby příchod království spravedlnosti a míru ovlivňoval běh dějin, ale je stejně důležité „proniknout“ modlitbou obyčejné všední situace. Všechny způsoby modlitby mohou být oním kvasem, k němuž Pán přirovnává království.⁸

2546, 2632

Souhrn

2661 *Prostřednictvím živého předávání, Tradice, Duch svatý v Církvi učí Boží děti modlitbě.*

2662 *Prameny modlitby jsou: Boží slovo, liturgie Církve, ctnosti víry, naděje a lásky.*

2. ČLÁNEK
CESTA MODLITBY

2663 V živé tradici modlitby každá církev podle historických, společenských a kulturních souvislostí předkládá svým věřícím jazyk modlitby: slova, nápěvy, gesta, výtvarné projevy. Učitelskému úřadu Církve⁹ přísluší rozlišovat, nakolik jsou tyto cesty modlitby věrné

1201

⁶ Sv. Jan Maria Vianney, Modlitba.⁷ Srov. Mt 6,11.34.⁸ Srov. Lk 13,20-21.⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, DV (Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*), 10.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (2) Tradice modlitby

Tradici apoštolské víry, a je to úkolem pastýřů a katechetů vysvětlovat jejich smysl, který se vždy vztahuje k Ježíši Kristu.

MODLITBA K OTCI

2664 Pro křesťanskou modlitbu není jiné cesty, než Kristus. Naše modlitba, jak společná, tak osobní, ústní nebo vnitřní, dochází až k Otci, jen když se modlíme „ve jménu“ Ježíše. Ježíšovo svaté lidství je tedy cesta, kterou nás Duch svatý učí modlit se k Bohu, našemu Otci.

2780

MODLITBA K JEŽÍŠOVI

2665 Modlitba Církve, živená Božím slovem a slavením liturgie, nás učí modlit se k Pánu Ježíši. I když se obrací především k Otci, zahrnuje ve všech liturgických tradicích modlitební formy obracející se ke Kristu. Některé žalmy, aktualizované v modlitbě Církve, a Nový zákon nám vkládají do úst a vrývají do našich srdcí vzývání Krista z modliteb k němu: Boží Synu, Boží Slovo, Pane, Spasiteli, Beránku Boží, Králi, milovaný Synu, Synu Panny, dobrý pastýři, náš Živote, naše Světlo, naše Naděje, naše Vzkříšení, Příteli lidí...

451

2666 Avšak jméno, které obsahuje všechno, je to, které dostává Boží Syn při vtělení: Ježíš. Boží jméno je pro lidské rty nevyslovitelné,¹⁰ avšak Boží slovo tím, že vzalo na sebe naše lidství, nám je dává a my ho můžeme vzývat: „Ježíš“, „JHVH přináší spásu“.¹¹ Ježíšovo jméno obsahuje všechno: Boha i člověka a celou ekonomii stvoření a spásy. Modlit se k „Ježíši“, to znamená, vzývat ho a volat k němu v nás. Jen jeho jméno obsahuje přítomnost, kterou označuje. Ježíš je Vzkříšený, a kdokoliv vzývá jeho jméno, přijímá Božího Syna, který ho miloval a vydal se za něho.¹²

432

432

2667 Tato krajně prostá invokace víry se vyvinula v tradici modlitby v četných formách na Východě i na Západě. Nejobvyklejší formule, předávaná mnichy na Sinaji, v Sýrii a na hoře Athos, je vzývání: „Ježíši, Kriste, Boží Synu, Pane, smiluj se nad námi, hříšníky!“ Spojuje christologický hymnus z Fil 2,6-11 s prosbou celníka a těch, kteří prosili o světlo.¹³ Touto modlitbou srdce souzní s lidskou bídou a milosrdenstvím jejich Spasitele.

2616

2668 Vzývání Ježíšova svatého jména je nejprostší cestou neustálé modlitby. Když je pozorné srdce pokorně opakuje, neutápí se v záplavě slov,¹⁴ ale uchovává Slovo a svou vytrvalostí přináší plody.¹⁵ Je možné „v každé době“, protože to není zaměstnání vedle jiného, nýbrž jediné zaměstnání, totiž milování Boha, který oživuje a proměňuje každou činnost v Ježíši Kristu.

435

2669 Modlitba Církve se klaní a vzdává čest *Ježíšovu Srdci*, jako vzývá jeho nejsvětější Jméno. Klaní se vtělenému Slovu a jeho Srdci, které se dalo z lásky k lidem probodnout našimi hříchy. Křesťanská modlitba ráda koná *křížovou cestu* po stopách Spasitele. Zastavení od místodržitelského paláce na Kalvárii a k hrobu označují cestu Ježíše, který svým svatým křížem vykoupil svět.

478

1674

„PŘIJĎ, DUCHU SVATÝ“

2670 „Jenom pod vlivem Ducha svatého může někdo říci: „Ježíš je Pán““ (1 Kor 12,3). Kdykoliv se začínáme modlit k Ježíši, Duch svatý nás svou předchází svou milostí a přitahuje na cestu modlitby. Když nás učí modlit se tím, že nám připomíná Krista, proč se nemáme modlit přímo i k němu? Proto nás Církev vybízí, abychom každý den vzývali Ducha svatého, především na počátku a na konci každého důležitého jednání.

683

2001

1310

¹⁰ Srov. Ex 3,14; 33,19-23.¹¹ Srov. Mt 1,21.¹² Srov. Řím 10,13; Sk 2,21; 3,15-16; Gal 2,20.¹³ Srov. Mk 10,46-52; Lk 18,13.¹⁴ Srov. Mt 6,7.¹⁵ Srov. Lk 8,15.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (2) Tradice modlitby

„Jestliže není třeba se klanět Duchu, jak mě může křtem zbožštit? A je-li třeba se mu klanět, nemá pak být předmětem zvláštní úcty?“¹⁶

2671 Tradičním způsobem prosby o Ducha svatého je vzývat Otce skrze Krista našeho Pána, aby nám dal Ducha Utěšitele.¹⁷ Ježíš zdůrazňuje tuto prosbu v jeho jménu právě ve chvíli, kdy slibuje dar Ducha pravdy.¹⁸ Ale nejjednodušší a nejpřímější modlitba je také tradiční: „Přijď, Duchu svatý.“ Každá liturgická tradice ji rozvinula v antifonách a hymnech:

„Přijď, Duchu svatý, naplň srdce svých věřících a zapal v nich oheň své lásky.“¹⁹

„Nebeský králi, Duchu utěšiteli, Duchu pravdy, který jsi všude přítomen a všechno naplňuješ, poklade všeho dobra a prameni života, přijď, přebývej v nás, očisť nás a spas nás. Ty, který jsi Dobrý.“²⁰

2672 Duch svatý, jehož pomazání naplňuje celé naše bytí, je niterným učitelem křesťanské modlitby. Je tvůrcem živé tradice modlitby. Je bezpochyby tolik cest modlitby, kolik je těch, kteří se modlí, ale týž Duch působí ve všech a se všemi. Právě ve společenství Ducha svatého je křesťanská modlitba modlitbou Církve.

VE SPOLEČENSTVÍ SE SVATOU MATKOU BOŽÍ

2673 Duch svatý nás v modlitbě spojuje s osobou jednorozeného Syna v jeho oslaveném lidství. Skrze ně a v něm se naše synovská modlitba vstupuje v Církví s Ježíšovou Matkou.²¹

689

2674 „Mariino mateřství v plánu milosti trvá neustále od okamžiku souhlasu, který s vírou vyjádřila při zvěstování a bez váhání zachovala pod křížem, až do věčného dovršení spásy všech vyvolených... Ve své mateřské lásce se stará o bratry svého Syna, kteří dosud putují po zemi a ocitají se v nebezpečích a nesnázích.“²² Ježíš, jediný Prostředník, je cesta naší modlitby; Maria, jeho Matka i naše Matka, je pro něho zcela průzračná: „ona ukazuje cestu“ [Hodégétia], je „znamením cesty“ podle tradiční východní i západní ikonografie.

494

2675 Vzhledem k této mimořádné Mariině spolupráci na působení Ducha svatého církve rozvíjely modlitbu k svaté Matce Boží tím, že ji soustřeďovaly na osobu Krista, jak se projevuje ve svých tajemstvích. V nesčetných hymnech a antifonách, jimiž se tato modlitba vyjadřuje, se obvykle střídají dva proudy: jeden „velebí“ Pána za „velké věci“, které vykonal pro svou pokornou služebnici a skrze ni pro všechny lidi,²³ druhý svědčuje Ježíšově Matce prosby a chvály Božích dětí, protože ona nyní zná lidstvo, které Syn Boží v ní přijal za své.

970

512

2619

2676 Tento dvojí pohyb modlitby k Marii je svrchovaným způsobem vyjádřen v modlitbě Zdravas Maria:

„Zdravas Maria“ [raduj se, Maria]. Modlitba „Zdravas“ začíná pozdravem anděla Gabriela. Skrze svého anděla zdraví Marii sám Bůh. Naše modlitba se odvažuje znovu užít pozdravu Marii s pohledem, jakým Bůh shlédl na svou pokornou služebnici,²⁴ a těšit se z radosti, kterou má z ní On.²⁵

722

490

¹⁶ Sv. Řehoř Nazíanský, *Orationes theologicae*, 5,28: PG 36, 165C.

¹⁷ Srov. Lk 11,13.

¹⁸ Srov. Jan 14,16-17; 15,26; 16,13.

¹⁹ Sekvence o Seslání Ducha svatého.

²⁰ Byzantská liturgie, tropář večerních chval Seslání Ducha svatého.

²¹ Srov. Sk 1,14.

²² 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 62.

²³ Srov. Lk 1,46-55.

²⁴ Srov. Lk 1,48.

²⁵ Srov. Sof 3,17b.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (2) Tradice modlitby

„Milosti plná, Pán s Tebou.“ Obě části andělova pozdravu se vzájemně osvětlují. Maria je plná milosti, protože Pán je s ní. Milost, kterou je naplněna, je přítomnost toho, který je pramenem každé milosti. „Jásej... jeruzalémská dcero! ... Hospodin... je uprostřed tebe“ (Sof 3,14.17a). Maria, do níž přichází přebývat sám Pán, je zosobněním síónské dcery, je archou úmluvy, místem, kde přebývá sláva Pána: ona je „Boží stan mezi lidmi“ (Zj 21,3). Maria „plná milosti“ se zcela dala tomu, který v ní začal přebývat a kterého ona dá světu.

„Požehnaná jsi mezi ženami a požehnaný plod života tvého, Ježíš.“ Po andělově pozdravu bere me za svůj i Alžběta. Alžběta, „naplněná Duchem svatým“ (Lk 1,41), je první v dlouhé řadě generací, které budou Marii blahoslavit.²⁶ „Blahoslavená, která jsi uvěřila...“ (Lk 1,45); Maria je „požehnaná mezi ženami“, protože uvěřila, že se splní slovo Pána. Abraham se pro svou víru stal požehnáním pro „všechny rody země“ (Gn 12,3). Maria se stala pro svou víru Matkou všech věřících, díky jí všechny národy země dostávají toho, který je samo Boží požehnání: Ježíše, požehnaný plod jejího života.

2677 „Svatá Maria, Matko Boží, pros za nás....“ S Alžbětou se dívíme: „Jak jsem si zasloužila, že matka mého Pána přišla ke mně?“ (Lk 1,43). Maria je Matka Boží a naše Matka, protože nám dává Ježíše; můžeme jí svěřovat všechny své starosti a prosby: prosí za nás, jako prosila za sebe: „Ať se mi stane podle tvého slova“ (Lk 1,38). Když se svěřujeme její prosbě, odevzdáváme se s ní do Boží vůle: „Bud' vůle tvá.“

„Pros za nás hříšní, nyní i v hodinu smrti naší.“ Když prosíme Marii, aby se za nás přimlouvala, uznáváme, že jsme ubozí hříšníci, a obracíme se k „Matce milosrdenství“, která je celá svatá. Svěřujeme jí „nyní“, tedy v přítomném okamžiku naší existence. A naše důvěra se rozšiřuje, abychom jí už nyní svěřili „hodinu své smrti“. Kéž je Maria při ní, jako byla při smrti svého Syna na kříži, a kéž nás v hodině našeho přechodu přijme jako naše Matka,²⁷ aby nás uvedla ke svému Synu, Ježíši, v nebi.

2678 Středověká zbožnost Západu vyvinula modlitbu růžence, která lidu nahrazovala modlitbu hodin. Na Východě zůstala litaniová forma Akathistu a Paraklize zůstala bližší chórovým modlitbám byzantských církví, zatímco arménská, koptská a syrská tradice dávaly přednost lidovým hymnům a chvalozpěvům ke cti Matky Boží. Avšak ve Zdrávas Maria, v theotokii, v hymnech sv. Efréma nebo svatého Řehoře z Nareku zůstává tradice modlitby v zásadě tatáž.

2679 Maria je dokonalá postava modlitby („Orant“), obraz Církve. Když se k ní modlíme, přijímáme s ní bezvýhradně Otcův plán, který posílá svého Syna, aby spasil všechny lidi. Jako milovaný učedník bereme k sobě Ježíšovu Matku,²⁸ která se stala Matkou všech živých. Můžeme se modlit s ní i k ní. Modlitba Církve se jakoby opírá o modlitbu Marie, s níž je spojena nadějí.²⁹

Souhrn

2680 Modlitba se hlavně obrací k Otci; nicméně je také zaměřena k Ježíši, především skrze vzývání

2681 „Jenom pod vlivem Ducha svatého může někdo říci: „Ježíš je Pán““ (1 Kor 12,3). Církev nás vybízí, abychom vzývali Ducha svatého jako niterného učitele křesťanské modlitby.

2682 Pro mimořádnou spolupráci Panny Marie na působení Ducha svatého se Církev ráda modlí ve společenství s ní, aby s ní velebila velké věci, které Bůh v ní vykonal, a aby jí svěřovala prosby i chvály.

²⁶ Srov. Lk 1,48.

²⁷ Srov. Jan 19,27.

²⁸ Srov. Jan 19,27.

²⁹ Srov. 2. vatikánský koncil, LG (Věroučná konstituce o Církvi *Lumen gentium*), 68-69.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (2) Tradice modlitby

3. ČLÁNEK
DUCHOVNÍ VŮDCOVÉ MODLITBY

CELÝ ZÁSTUP SVĚDKŮ

2683 Svědkové, kteří nás předešli do království,³⁰ zvláště ti, které Církev uznává jako „svaté“, se podílejí na živé tradici modlitby příkladem svého života, předáváním svých spisů a svou dnešní modlitbou. Patří na Boha, chválí ho a nepřestávají se ujímat těch, které zanechali na zemi. Tím, že vstoupili do „radosti“ svého Pána, byli ustanoveni „nad mnohými“.³¹ Jejich přímluva je nejvyšší službou, jakou prokazují Božímu plánu. Můžeme a máme je prosit, aby se přimlouvali za nás i za celý svět.

956

2684 Během dějin církví se ve společenství svatých vyvinuly různé spirituality. Osobní charizma nějakého svědka lásky Boha k lidem se mohlo předávat jako Eliášův „duch“ Elizeovi³² a Janu Křtiteli³³, aby měli na tomto duchu podíl i učedníci.³⁴ Určitá spiritualita je také soutokem jiných liturgických a teologických proudů a dosvědčuje inkulturaci (zakořenění) víry v určitém lidském prostředí a v jeho dějinách. Křesťanské spirituality se podílejí na živé tradici modlitby a jsou nezbytnými vůdci věřících. Ve své bohaté rozmanitosti jsou odleskem jediného a čistého světla Ducha svatého.

917

919

1202

„Duch je opravdu místem svatých a svatý je pro Ducha obzvláště vhodným příbytkem, protože svatý se oddává tomu, aby přebýval s Bohem, a je nazýván jeho chrámem.“³⁵

SLUŽEBNÍCI MODLITBY

2685 *Křesťanská rodina* je prvním místem výchovy k modlitbě. Založena na svátosti manželství, je „domácí církví“, kde se Boží děti učí modlit se „jako Církev“ a dlít na modlitbách. Zvláště pro malé děti je každodenní rodinná modlitba prvním svědectvím živé paměti Církve, trpělivě probouzené Duchem svatým.

1657

2686 Také ti, kteří mají účast na svátostném kněžství, jsou odpovědní za výchovu svých bratří a sester v Kristu k modlitbě. Služebníci dobrého Pastýře jsou posvěceni, aby přiváděli Boží lid k živým pramenům modlitby, jimiž jsou: Boží slovo, liturgie, život podle božských ctností, Boží přítomnost v konkrétních situacích.³⁶

1547

2687 Četní řeholníci zasvětili celý svůj život modlitbě. Od dob mnichů v egyptské poušti věnují poustevníci, řeholníci a řeholnice svůj život chvále Boha a přímlově za jeho lid. Bez modlitby nemůže zasvěcený život obstát ani se šířit; je to jeden z živých pramenů kontemplace a duchovního života Církve.

916

2688 Katecheze dětí, mládeže i dospělých je zaměřena na to, aby rozjímalí o Božím slově v osobní modlitbě, aktualizovali je v liturgické modlitbě a vždy je hluboce prožívali, aby přinášelo své plody v novém životě. Katecheze je také dobou, ve které lze posoudit a vychovávat lidovou zbožnost.³⁷ Naučit se základní modlitby nazpaměť poskytuje nezbytnou oporu pro život modlitby; je však důležité vést k tomu, aby se prožíval jejich smysl.³⁸

1674

³⁰ Srov. Žid 12,1.³¹ Srov. Mt 25,21.³² Srov. 2 Král 2,9.³³ Srov. Lk 1,17.³⁴ Srov. 2. vatikánský koncil, PC (Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života *Perfectae caritatis*), 2.³⁵ Sv. Basil z Cesareje, *Liberis de Spiritu sancto*, 26,62: PG 32, 184A..³⁶ Srov. 2. vatikánský koncil, PO (Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*), 4-6.³⁷ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*, 54.³⁸ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*, 55.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (2) Tradice modlitby

2689 *Modlitební skupiny*, stejně jako „školy modlitby“, jsou dnes jedním ze znamení a jedním z podnětů obnovy modlitby v Církvi za předpokladu, že se čerpá z ryzích pramenů křesťanské modlitby. Péče o společenství je znamením pravé modlitby v Církvi.

2690 Duch svatý dává některým věřícím dary moudrosti, víry a rozlišování s ohledem na obecné dobro, kterým je modlitba (*duchovní vedení*). Muži a ženy, kterým se takových darů dostalo, jsou opravdoví služebníci živé tradice modlitby:

Proto duše, která chce postupovat v dokonalosti, musí podle rady svatého Jana od Kříže „pozorně hledět, do jakých rukou se svěruje, protože jaký bude učitel, takový bude učeník, a jaký bude otec, takový bude syn“. A ještě: „Je nutné, aby duchovní vůdce byl nejen učený a rozvážený, ale i zkušený... Proto, jestliže (duchovní vůdce) nemá zkušenost s tím, co je čistá a opravdová duchovnost, nikdy nedokáže do ní uvést duše, když je Bůh k ní volá, ba vůbec je nepochopí.“³⁹

MÍSTA VHODNÁ PRO MODLITBU

2691 Kostel, dům Boží, je vlastní místo liturgické modlitby farního společenství. Je to také přednostní místo pro adoraci (klanění) Krista skutečně přítomného v Nejsvětější svátosti. Volba vhodného místa není pro opravdovost modlitby lhostejná:

1379

- pro osobní modlitbu může být tímto místem „modlitební koutek“ s Písmem svatým a obrazy, aby byl člověk „ve skrytu“ v přítomnosti svého Otce.⁴⁰ V křesťanské rodině taková malá oratoř (modlitebna) napomáhá společné modlitbě;
- v krajích, kde jsou kláštery, je posláním těchto komunit umožnit věřícím účast na chórové modlitbě a umožňovat jim nezbytnou samotu pro intenzivnější osobní modlitbu;⁴¹
- pouti oživují vědomí naší pozemské cesty do nebe. Bývají tradičně dobrou příležitostí k obnově modlitby. Svatyně jsou pro poutníky, kteří hledají své živé prameny, mimořádnými místy k prožívání křesťanských způsobů modlitby „v Církvi“.

1175

1674

Souhrn

2692 *Církev putující po této zemi je ve své modlitbě spojena s modlitbou svatých, od nichž žádá přímluvu.*

2693 *Různé křesťanské spirituality se podílejí na živé tradici modlitby a jsou cennými vůdci duchovního života.*

2694 *Křesťanská rodina je prvním místem výchovy k modlitbě.*

2695 *Pomoc v modlitbě poskytují v Církvi: ti, kteří mají účast na svátostném kněžství, osoby zasvěcené Bohu, katecheze, modlitební skupiny, „duchovní vedení“.*

2696 *Nejvhodnějšími místy k modlitbě jsou: osobní nebo rodinná oratoř (modlitebna), kláštery, svatyně na poutních místech, a především kostel, který je vlastním místem liturgické modlitby pro farní společenství a výsadním místem eucharistického klanění (adorace).*

³⁹ Sv. Jan od Kříže, *Llana de amor viva* (Plamen lásky žhavé), 3. kapitola.

⁴⁰ Srov. Mt 6,6.

⁴¹ Srov. 2. vatikánský koncil, PC (Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života *Perfectae caritatis*), 7.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (3) Život modlitby

TŘETÍ KAPITOLA
ŽIVOT MODLITBY

2697 Modlitba je životem nového srdce. Musí nás oživovat v každé chvíli. My ale zapomínáme na toho, kdo je náš Život a naše Všechno. Proto otcové duchovního života, v tradici Deuteronomia a proroků, zdůrazňují modlitbu jako „vzpomínku na Boha“, časté probuzení „paměti srdce“: „Je třeba si vzpomenout na Boha častěji, než se dýchá.“¹ Člověk se ale, i když chce, nemůže modlit „neustále“, nemodlí-li se s pevnou vůlí v určité době; je to čas vyhrazený pro intenzivní a déle trávající křesťanskou modlitbu.

1099

2698 Církevní Tradice předkládá věřícím rytmy modlitby, jež mají žít trvalou modlitbu. Některé jsou každodenní: ranní a večerní modlitba, modlitba před jídlem a po jídle, Denní modlitba Církve. Neděle, jejímž středem je Eucharistie, se světí především modlitbou. Roční liturgický okruh a jeho velké svátky představují základní rytmy života modlitby křesťanů.

1168

1174

2177

2699 Pán vede každého člověka po cestách a způsoby, jaké se mu líbí. Každý věřící pak odpovídá podle rozhodnutí svého srdce a osobních projevů své modlitby. Nicméně křesťanská Tradice uchovala tři hlavní výrazové formy života modlitby: ústní modlitbu, rozjímání, vnitřní modlitbu. Mají všechny tři společný základní rys: „usebranost srdce“. Taková bdělost, která uchovává Boží slovo a setrvává v Boží přítomnosti, dělá z těchto tří forem intenzivní chvíle života modlitby.

2563

1. ČLÁNEK
ZPŮSOBY MODLITBY

I. Ústní modlitba

2700 Bůh mluví k člověku svým slovem. A právě slovy pronášenými v duchu anebo nahlas naše modlitba nabývá konkrétní formy. Ale nejdůležitější věcí při tom je, aby srdce bylo sjednoceno s tím, k němuž mluvíme. „Vyslyšení naší modlitby nezávisí na množství slov, nýbrž na horlivosti našich duší.“²

1176

2701 Ústní modlitba je nezbytnou složkou křesťanského života. Učedníky, přitahované tichou modlitbou svého Mistra, Ježíš učí ústní modlitbě: „Otče náš“. Ježíš se nemodlil pouze liturgické modlitby synagogy; evangelia nám jej ukazují, jak hlasitě pronášel osobní modlitbu, od jásavého velebení Otce³ až po prosbu v getsemanské úzkosti.⁴

2603, 612

2702 Potřeba zapojit do vnitřní modlitby smysly odpovídá požadavku lidské přirozenosti. Jsme tělo a duch, proto cítíme potřebu projevit své city navenek. Musíme se modlit celým svou bytostí, abychom dodali své prosbě co největší sílu.

1146

2703 Tato potřeba odpovídá také Božímu požadavku. Bůh hledá ty, kteří ho budou uctívat v Duchu a v pravdě, tudíž žitou modlitbou, která vychází z hlubin duše. Chce také

2097

¹Sv. Řehoř Naziánský, *Orationes theologicae*, 1,4: PG 36, 16B.²Sv. Jan Zlatoustý, *Eclogae ex diversis homoliis*, 2: PG 63, 583A.³Srov. Mt 11,25-26.⁴Srov. Mk 14,36.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (3) Život modlitby

vnější výraz, kterým se k vnitřní modlitbě připojuje i tělo, aby modlitba vzdávala Bohu za vše dokonalou čest, na kterou má právo.

2704 Protože ústní modlitba je vnější, a tak plně lidská, v pravém slova smyslu modlitbou zástupů. Ale ani ta nejvnitřnější modlitba nesmí zanedbávat modlitbu ústní. Modlitba se stává vnitřní tou měrou, jakou si uvědomujeme toho, „k němuž mluvíme“. ⁵ Tehdy se ústní modlitba stává první formou kontemplativní (nazíravé) modlitby.

II. Rozjímání

2705 Rozjímání (meditace) je především hledání. Duch se snaží pochopit, proč a jak vést křesťanský život, aby přilnul a kladně odpověděl k tomu, co Pán žádá. Vyžaduje to pozornost, kterou je obtížné ukázat. Obyčejně si člověk pomáhá nějakou knihou a křesťané jich mají s dostatkem: Písmo svaté, zvláště evangelium, svaté obrazy, liturgické texty příslušného dne nebo údobí, spisy duchovních Otců, základní díla spirituality, velká kniha stvoření a dějin, které jsou stránkou Božího „dneška“.

158

127

2706 Rozjímat o tom, co se čte, znamená přivlastnit si čtené tím, že je konfrontujeme se sebou. Tu se otevírá jiná kniha, totiž kniha života. Přechází se od myšlenek ke skutečnosti. Podle toho, jak mnoho pokory a víry člověk má, objevuje v ní hnutí, která hýbají srdcem a která může rozlišovat. Jde o to, konat pravdu, aby člověk došel ke světlu: „Pane, co chceš, abych učinil?“

2707 Metody rozjímání jsou tak různé, jak různí jsou duchovní učitelé. Křesťan má pravidelně rozjímat, jinak se podobá prvním třem půdám z podobenství o rozsévání. ⁶ Avšak metoda je pouze průvodce; důležité je postupovat s Duchem svatým po jediné cestě modlitby, kterou je Ježíš Kristus.

2690

2664

2708 Rozjímání uvádí v činnost myšlení, představivost, city a touhu. Toto probuzení ducha je nutné, abychom prohloubili pravdy víry, podnítili obrácení srdce a posílili vůli následovat Krista. Křesťanská modlitba se přednostně zaměřuje na rozjímání „tajemství Krista“, jak při „lectio divina“ (božské čtení), tak při růženci. Tento způsob uvažování v modlitbě má velkou hodnotu, ale křesťanská modlitba má směřovat mnohem dál: k poznání lásky Pána Ježíše, ke spojení s ním.

516, 2678

III. Vnitřní modlitba

2709 Co to je vnitřní modlitba? Svatá Terezie odpovídá: „Vnitřní modlitba, podle mého názoru, není nic jiného než důvěrný vztah přátelství, v němž člověk důvěrně hovoří mezi čtyřma očima s tím Bohem, o němž ví, že je jím milován.“ ⁷

2562-2564

Vnitřní modlitba hledá „lásku mého srdce“ (Pís 1,7). ⁸ Je to Ježíš a v něm Otec. On je hledán, protože touha je vždy začátkem lásky, a je hledán v čisté víře, v té víře, která nám dává narodit se z něho a žít v něm. I ve vnitřní modlitbě může člověk rozjímat, ale pohled je obrácen k Pánu.

2710 Volba *doby a trvání modlitby* závisí na rozhodné vůli odhalující tajemství srdce. Člověk se nemodlí jen proto, že má čas: udělá si čas, aby tu byl pro Pána. Činí tak s pevným rozhodnutím nevzít mu ho zase zpět, ať se dostaví jakékoli zkoušky nebo vyprahlost. Nedá se vždy rozjímat; vždy je však možné se ponořit do vnitřní modlitby, nezá-

2726

⁵ Sv. Terezie od Ježíše, *Camino de perfeccion* (Cesta k dokonalosti), 26.

⁶ Srov. Mk 4,4-7.15-19.

⁷ Sv. Terezie od Ježíše, *Vlastní životopis*, 8.

⁸ Srov. Pís 3,1-4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (3) Život modlitby

visle na zdravotním stavu, na pracovních podmínkách nebo pocitech. Srdce je místem hledání a setkání, v chudobě a ve víře.

2711 *Vstup do vnitřní modlitby* je podobný vstupu do eucharistické bohoslužby: „usebrat“ srdce, soustředit celé naše bytí pod působení Ducha svatého, přebývat v příbytku Pána, jímž jsme my, vzbudit víru, abychom vstoupili do přítomnosti toho, který nás očekává, odložit naše masky a obrátit srdce k Pánu, který nás miluje, abychom se mu odevzdali jako oběť, kterou je třeba očistit a přeměnit. 1348 2100

2712 Vnitřní modlitba je modlitbou Božího dítěte, hříšníka, jemuž bylo odpuštěno a který se otevírá k přijetí lásky, jakou je milován, a který na ni chce odpovědět tím, že ještě více miluje.⁹ Avšak ví, že láska, kterou odpovídá, je ta, kterou Duch vylévá do jeho srdce; vždyť všechno je milost od Boha. Vnitřní modlitba je pokorná a prostá odevzdanost do láskyplné vůle Otcovy ve stále hlubším spojení s jeho milovaným Synem. 2822

2713 Tak je vnitřní modlitba nejjednodušším výrazem tajemství modlitby. Vnitřní modlitba je *dar*, milost. Nelze ji přijmout jinak, leč v pokoře a chudobě. Vnitřní modlitba je *vztah smlouvy* uzavřené Bohem v hloubi našeho bytí.¹⁰ Vnitřní modlitba je *společenství*: v něm Nejsvětější Trojice přizpůsobuje člověka, Boží obraz, „ke své podobě“.¹¹ 2559

2714 Vnitřní modlitba je také v pravém slova smyslu silný okamžik modlitby. Během vnitřní modlitby v nás Otec mocně posiluje svým Duchem vnitřního člověka, aby Kristus přebýval v našich srdcích skrze víru a abychom byli zakořeněni a zakotveni v lásce.¹¹

2715 Kontemplace (nazírání) je pohled víry upřený na Krista. „Já se dívám na něho a on se dívá na mne,“ říkával svému svatému farářovi venkovan z Arsu o své modlitbě před svatostánkem. Tato pozornost k němu je zřeknutím se vlastního „já“. Jeho pohled očisťuje srdce. Světlo Ježíšova pohledu osvětluje zrak našeho srdce; učí nás vidět všechno ve světle jeho pravdy a jeho soucitu se všemi lidmi. Kontemplace upírá svůj pohled také na tajemství Kristova života. Tímto způsobem vede k „vnitřnímu poznání Pána“, aby ho člověk více miloval a lépe následoval.¹² 521

2716 Vnitřní modlitba je *naslouchání* Božímu slovu. Toto naslouchání není nikterak pasivní, ztotožňuje se s poslušností víry, s bezvýhradným přijetím služebníka a s láskyplným přilnutím dítěte. Podílí se na „ano“ Syna, který se stal služebníkem, a na „fiat“ jeho pokorné služebnice. 494

2717 Vnitřní modlitba je *ticho*, „symbol budoucího světa“¹³ či „mlčící láska“.¹⁴ Ve vnitřní modlitbě slova nejsou řeči, ale něco jako ratolesti, které živí oheň lásky. A v tomto tichu, nesnesitelném pro „vnějškového“ člověka, nám Otec vyslovuje své vtělené Slovo, jež trpělo, zemřelo a vstalo z mrtvých, a synovský Duch nám dává účast na Ježíšově modlitbě. 533 498

2718 Vnitřní modlitba je spojení s Kristovou modlitbou v té míře, v jaké nám dává podílet se na jeho tajemství. Kristovo tajemství slaví Církev v Eucharistii a Duch svatý je dává prožívat ve vnitřní modlitbě, aby se projevilo účinnou láskou.

2719 Vnitřní modlitba je společenstvím lásky. Přináší Život pro mnohé v té míře, v jaké souhlasí přebývat v temné noci víry. Velikonoční noc vzkříšení prochází skrze noc smrtelné úzkosti a hrobu. Toto jsou tři silné okamžiky Ježíšovy hodiny, kterou jeho Duch (a 165

2730

⁹ Srov. Lk 7,36-50; 19,1-10.¹⁰ Srov. Jer 31,33.¹¹ Srov. Ef 3,16-17.¹² Srov. sv. Ignác z Loyoly, Duchovní cvičení, 104.¹³ Sv. Izák Ninivský, *Tractatus mystici*, edice Bedjan, 66.¹⁴ Sv. Jan od Kříže, *Dichos de luz y amor* (Slova světla a lásky), 2,53.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (3) Život modlitby

ne tělo, které je slabé) dává prožívat ve vnitřní modlitbě. Je nutno chtít „jedinou hodinu bdít“ s ním (Mt 26,40-41).

Souhrn

2720 *Církev vybízí věřící k pravidelné modlitbě: každodenní modlitby, liturgie Denní modlitby Církve, nedělní mše svatá, svátky liturgického roku.*

2721 *Křesťanská tradice zahrnuje tři významné projevy života modlitby: ústní modlitbu, rozjímání a vnitřní modlitbu. Je jim společná usebranost srdce.*

2722 *Ústní modlitba, založená na jednotě těla a ducha v lidské přirozenosti, přidružuje tělo k vnitřní modlitbě srdce, podle příkladu Krista, který se modlí ke svému Otci a učí své učedníky „Otče náš“.*

2723 *Rozjímání je hledání v modlitbě, které uvádí v činnost myšlení, představivost, city a touhu. Jeho cílem je, aby si člověk ve víře přivlastnil předmět, o němž uvažuje a který konfrontuje se skutečností svého života.*

2724 *Vnitřní modlitba je prostým vyjádřením tajemství modlitby: je to pohled víry upřený na Ježíše, naslouchání Božímu Slovu, mlčící láska. Uskutečňuje spojení s Kristovou modlitbou v té míře, v jaké nám dává podílet se na jeho tajemství.*

2. ČLÁNEK BOJ O MODLITBU

2725 Modlitba je darem milosti a rozhodná odpověď z naší strany. Vždy předpokládá úsilí. Velcí mužové modlitby Starého zákona před Kristem, stejně jako Matka Boží a s ní světci, nás učí, že modlitba je boj. Proti komu? Proti nám samým, proti prohnání pokušitele, který dělá vše, aby člověka od modlitby, od spojení s Bohem, odvrátil. Člověk se modlí jak žije, protože žije, jak se modlí. Jestliže nechce denně jednat podle Kristova Ducha, nemůže se ani denně modlit v jeho jménu. „Duchovní boj“ křesťanova nového života je neoddělitelný od boje o modlitbu.

2612, 409

2015

I. Námitky proti modlitbě

2726 V boji o modlitbu musíme čelit, v sobě i kolem sebe, *mylnému pojetí modlitby*. Někteří v ní vidí psychologický proces, jiní úsilí o soustředění, aby se dosáhlo prázdnoty v mysli. Leckdo ji omezuje na obřadní zvyky nebo slova. V podvědomí mnoha křesťanů je modlitba činností neslučitelnou se vším, co mají na práci: nemají na ni čas. Ti, kteří hledají Boha prostřednictvím modlitby, rychle malomyslní, protože nevědí, že modlitba pochází také od Ducha svatého, a ne pouze od nich.

2710

2727 Musíme také čelit některým *způsobům myšlení* „tohoto světa“; nejsme-li bdělí, zjedná si k nám přístup názory, jako např.: pravda je prý jen to, co se dá ověřit rozumem a vědou (modlit se je však tajemství, které překračuje naše vědomí i podvědomí); hodnotu má jen výroba a výkonnost (modlitba je neproduktivní, a tedy neužitečná); smyslnost a pohodlí jako měřítko pravdy, dobra a krásy (modlitba naopak jako „láska ke Kráse“ [filokalia] je zaujata slávou živého a pravého Boha); jako reakce na horečnou činnost je modlitba představována jako útěk před světem (křesťanská modlitba však není odchodem z dějin ani rozchodem se životem).

37

2500

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (3) Život modlitby

2728 Konečně náš boj musí čelit tomu, co zakoušíme jako své *neúspěchy v modlitbě*: malomyslnost nad naší vyprahlostí; smutek nad tím, že nedáváme Pánu všechno, protože máme „mnoho majetku“,¹⁵ zklamání z toho, že jsme nebyli vyslyšeni podle své vůle, naše zraněná pýcha, která se vzpírá připustit, že jsme nehodní hříšníci; přecitlivělost, že nejsme hodni se modlit atd. Závěr je vždycky stejný: Proč se modlit? Abychom překonali tyto překážky, je nutno bojovat o pokoru, důvěru a vytrvalost.

II. Pokorná bdělost srdce

TVÁŘÍ V TVÁŘ PŘEKÁŽKÁM V MODLITBĚ

2729 Obvyklou obtíží naší modlitby je *roztržitost*. Při ústní modlitbě se může vztahovat na slova a na jejich smysl; může se však, mnohem hlouběji, týkat Boha, k němuž se modlíme v ústní modlitbě (liturgické nebo osobní), v rozjímání a vnitřní modlitbě. Honit se za roztržitostmi, to by pak znamenalo padnout do jejich pastí, zatímco se stačí vrátit do svého srdce: roztržitost nám odhaluje to, na čem lpíme, a toto pokorné uvědomění před Pánem musí vyburcovat naši přednostní lásku k němu tím, že mu rozhodně nabídneme své srdce, aby je očistil. Tu je vlastní bojiště: ve volbě Pána, kterému chci sloužit.¹⁶

2711

2730 V kladném smyslu záleží boj proti našemu vlastnickému a tyranskému „já“ v *bdělosti*, střízlivosti srdce. Když Ježíš zdůrazňuje bdělost, vždy se vztahuje k němu, k jeho příchodu v poslední den a ke každému přítomnému dni. Ženich přichází o půlnoci; světlo, které nesmí zhasnout, je světlo víry: „Mé srdce k tobě mluvívá, má tvář tě hledá: Hospodine, hledám tvou tvář“ (Ž 27,8).

2659

2731 Jinou obtíží, zvláště u těch, kteří se chtějí upřímně modlit, je *vyprahlost*. Je součástí vnitřní modlitby, když se srdce cítí jakoby odloučeno od Boha a bez záliby v duchovních myšlenkách, vzpomínkách a citech. Jsou to chvíle čisté víry, která zůstává s Ježíšem ve smrtelné úzkosti a v hrobě. „Jestliže pšeničné zrna... odumře, přinese hojný užitek“ (Jan 12,24). Je-li vyprahlost zaviněna tím, že víra nemá kořen, protože slovo padlo na skálu, a víra tudíž nemohla zapustit kořeny, je třeba bojovat o obrácení.¹⁷

1426

TVÁŘÍ V TVÁŘ POKUŠENÍM V MODLITBĚ

2732 Nejčastější a také nejskrytější pokušení je náš *nedostatek víry*. Neprojevuje se nějakou otevřenou nevěrou, ale spíše tím, že dáváme v praxi přednost nějaké jiné činnosti. Sotva se začneme modlit, napadne nás tisíc prací a starostí, které se zdají naléhavé a vnucují se jako přednostní. Je to opět chvíle pravdy, v níž se ukazuje, čemu dává srdce přednost. Někdy se uchylujeme k Pánu jako k poslednímu útočišti: ale věříme tomu opravdu? Někdy si bereme Pána za spojence, ale v srdci je ještě domýšlivost. Náš nedostatek víry nám v každém případě dává najevo, že ještě nemáme pokorné srdce: „Beze mne nemůžete dělat nic“ (Jan 15,5).

2609, 2089

2092

2074

2733 Jiné pokušení, jemuž otevírá dveře domýšlivost, je *omrzelosť*. Tímto termínem otcové duchovního života míní jeden druh skleslosti, zaviněné ochabnutím v askezi, snížením bdělosti, a tím nedostatečným střezem srdce. „Duch je sice ochotný, ale tělo je slabé“ (Mt 26,41). Z čím větší výšky člověk spadne, tím víc se pohmoždí. Opakem domýšlivosti je bolestná malomyslnost. Kdo je pokorný, nediví své ubohosti: vede ho k větší důvěře, pevnosti ve vytrvalosti.

2094

2559

¹⁵ Srov. Mk 10,22.¹⁶ Srov. Mt 6,21.24.¹⁷ Srov. Lk 8,6.13.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (3) Život modlitby

III. Dětinná důvěra

2734 Dětinná důvěra prochází zkouškou a osvědčuje se v utrpení.¹⁸ Hlavní obtíž se týká *prosebné modlitby* za sebe nebo přimluvy za druhé. Někteří se dokonce přestanou modlit, protože si myslí, že jejich prosba nebyla vyslyšena. Tu se kladou dvě otázky: Proč si myslíme, že naše modlitba nebyla vyslyšena? Jak je naše modlitba vyslyšena, jak je „účinná“?

PROČ SI STĚŽOVAT, ŽE JSME NEBYLI VYSLYŠENI?

2735 Jedno zjištění by nás především mělo překvapit. Když chválíme Boha nebo když mu všeobecně vzdáváme díky za jeho dobrodiní, vůbec se nestaráme, zda je mu naše modlitba milá. Výsledek své prosby ale naopak vyžadujeme vidět. Jaký obraz Boha tedy je pohnutkou k naší modlitbě? Je to užitečný prostředek, nebo je to Otec našeho Pána, Ježíše Krista?

2779

2736 Jsme přesvědčeni, že „ani nevíme, oč se máme vlastně modlit“ (Řím 8,26)? Prosíme Boha o „vhodná dobra“? Náš Otec ví, co potřebujeme, dřív než ho o to prosíme,¹⁹ ale čeká na naši prosbu, protože důstojnost jeho dětí je v jejich svobodě. Je tedy třeba modlit se v jeho Duchu svobody, abychom mohli opravdu poznat jeho přání.²⁰

2559

1730

2737 „Žádáte, ale nemáte;... prosíte, a nic nedostáváte, protože prosíte špatně: chcete to potom rozplýtvat na své rozkoše“ (Jak 4,2-3).²¹ Prosíme-li se srdcem rozděleným, nevěrným,²² Bůh nás nemůže vyslyšet, protože chce naše dobro, náš život. „Myslíte, že nadarmo stojí v Písmu: Duch, který v nás přebývá, má nás až k žárlivosti rád?“ (Jak 4,5). Náš Bůh je na nás „žárlivý“, a to je znamení, že jeho láska je opravdová. Budme zajedno s touhou jeho Ducha a budeme vyslyšeni:

„Ať tě nemrzí, že hned nedostáváš od Boha to, oč prosíš; za tvou vytrvalost, že zůstáváš s ním v modlitbě, ti chce dát mnohem víc.“²³ „On chce, aby se v modlitbě osvědčilo naše přání, a my se tak stali schopní přijmout to, co je nám ochoten dát.“²⁴

JAKÝM ZPŮSOBEM JE NAŠE MODLITBA ÚČINNÁ?

2738 Zjevení modlitby v ekonomii spásy nás učí, že víra se opírá o působení Boha v dějinách. Dětinnou důvěru podnítilo jednání Boha jako takové v utrpení a vzkříšení jeho Syna. Křesťanská modlitba je spolupráce s prozřetelností Boha na jeho plánu lásky k lidem.

2568

307

2739 U svatého Pavla je tato důvěra odvážná,²⁵ má svůj základ v modlitbě Ducha v nás a ve věrné lásce Otce, který nám dal svého Syna.²⁶ Přeměna srdce, které se modlí, je první odpovědí na naši prosbu.

2778

2740 Ježíšova modlitba činí z křesťanské modlitby účinnou prosbu. On je jejím vzorem, modlí se v nás a s námi. Protože srdce Syna nehledá nic jiného než to, co se líbí Otcovi, jak by mohlo srdce adoptovaných dětí přilnout spíše k darům než k Dárci?

2604

2741 Ježíš také prosí za nás, místo nás a v náš prospěch. Všechny naše prosby byly jednou provždy shrnuty do jeho výkřiku na kříži a vyslyšeny Otcem v jeho vzkříšení, a

2606

2614

¹⁸ Srov. Řím 5,3-5.¹⁹ Srov. Mt 6,8.²⁰ Srov. Řím 8,27.²¹ Srov. celý kontext: Jak 4,1-10; 1,5-8; 5,16.²² Srov. Jak 4,4.²³ Evagrius Ponticus, *De oratione*, 34: PG 79, 1173.²⁴ Sv. Augustin, *Epistulae*, 130,8,17: PL 33, 500.²⁵ Srov. Řím 10,12-13.²⁶ Srov. Řím 8,26-39.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (3) Život modlitby

proto se nepřestává za nás u Otce přimlouvat.²⁷ Je-li naše modlitba v dětinné důvěře i odvaze rozhodně spojena s Ježíšovou, dosáhneme všeho, oč prosíme v jeho jménu; a ještě mnohem víc než tu či onu věc: samého Ducha svatého, který zahrnuje všechny dary.

IV. Vytrvat v lásce

2742 „Bez přestání se modlete“ (1 Sol 5,17). „Děkujte stále Bohu Otci za všechno ve jménu našeho Pána Ježíše Krista“ (Ef 5,20). „Při každé příležitosti prostě a modlete se, jak to vnuká Duch. Budte v tom velmi bdělí a vytrvale se modlete za všechny křesťany“ (Ef 6,18). „Nebylo nám přikázáno stále pracovat, bdít a postit se, kdežto stálá modlitba je pro nás zákonem.“²⁸ Taková neúnavná horlivost může vyvěrat jen z lásky. Boj modlitby proti naší těžkopádnosti a lenosti je bojem pokorné, důvěřující a vytrvalé lásky. Tato láska otevírá naše srdce pro tři zřejmé, záživé a oživující skutečnosti víry:

2098

162

2743 *Je vždy možné modlit se*; křesťanův čas je časem vzkříšeného Krista, který je s námi „po všechny dny“ (Mt 28,20), ať jsou jakkoliv bouřlivé.²⁹ Náš čas je v Božích rukou:

„Modlit se často a horlivě je možné i na tržišti nebo během procházky o samotě. Je to možné i ve vašem obchodu, ať už kupujete, nebo prodáváte, nebo také při vaření.“³⁰

2744 *Modlit se – to je životní nutnost*. Důkaz z opaku je neméně přesvědčivý: nedáme-li se vést Duchem, upadáme do otroctví hříchu.³¹ Jak může být Duch svatý „naším Životem“, je-li naše srdce daleko od něho?

„Nic není tak cenné jako modlitba; ona totiž dělá možným to, co je nemožné, snadným, co je nesnadné. Není možné, aby upadl do hříchu člověk, který se modlí.“³²

„Kdo se modlí, jistě se spasí; kdo se nemodlí, jistě se zahubí.“³³

2745 *Modlitba a křesťanský život jsou neodlučitelné*, protože jde o jednu a tutéž lásku, o totéž odříkání, které pramení z lásky. Totéž dětinné a láskyplné přizpůsobení Otcovu plánu lásky. Totéž proměňující spojení v Duchu svatém, který nás stále víc připodobňuje Ježíši Kristu. Táž láska pro všechny lidi, láska, kterou miloval Ježíš: „Potom vám Otec dá všechno, oč ho budete prosit ve jménu mém. To vám přikazuji: Milujte se navzájem!“ (Jan 15,16-17).

2660

„Neustále se modlí ten, kdo svou modlitbu spojuje se skutky a skutky s modlitbou. Jenom tak můžeme pokládat zásadu neustálé modlitby za uskutečnitelnou.“³⁴

V. Ježíšova velekněžská modlitba

2746 Když přišla jeho hodina, Ježíš se modlí k Otci.³⁵ Jeho modlitba, nejdelší, jakou nám evangelium zaznamenává, objímá celé dílo stvoření a spásy, jakož i jeho smrt a jeho vzkříšení. Modlitba Ježíšovy hodiny zůstane vždy jeho, tak jako jeho pascha, která se udála „jednou provždy“, zůstane přítomna v liturgii jeho Církve.

1085

²⁷ Srov. Žid 5,7; 7,25; 9,24.

²⁸ Evagrius Ponticus, *Capita practica ad Anatolium*, 49: PG 40, 1245C.

²⁹ Srov. Lk 8,24.

³⁰ Sv. Jan Zlatoústý, *Eclogae ex diversis homiliis*, 2: PG 63, 585A..

³¹ Srov. Gal 5,16-25.

³² Sv. Jan Zlatoústý, *Sermones de Anna*, 4,5: PG 54, 666.

³³ Sv. Alfons z Liguori, *Del gran mezzo della preghiera* (Stupně modlitby).

³⁴ Origenes, *De oratione*, 12.

³⁵ Srov. Jan 17.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (3) Život modlitby

2747 Křesťanská Tradice ji právem nazývá Ježíšovou „kněžskou modlitbou“. Je to modlitba našeho Velekněze, je neoddělitelná od jeho oběti, od jeho „přechodu“ [paschy] k Otci, kde je zcela „zasvěcen“ Otcí.³⁶

2748 V této velikonoční obětní modlitbě všechno „je přivedeno k jednotě“ v něm.³⁷ Bůh i svět, Slovo i tělo, věčný život i čas, láska, která se vydává, a hřích, který ji zrazuje, přítomní učedníci i ti, kteří pro jejich slovo uvěří v něho, zmaření sebe sama i sláva. Je to modlitba jednoty.

518

820

2749 Ježíš zcela dokončil dílo Otce a jeho modlitba, stejně jako jeho oběť, sahá až do konce časů. Modlitba jeho hodiny naplňuje poslední časy a přivádí je k jejich dovršení. Ježíš, Syn, jemuž Otec dal všechno, se zcela odevzdal Otcí a zároveň se vyjadřuje se svrchovanou svobodou³⁸ pro moc, kterou mu Otec dal nad každou lidskou bytostí. Syn, který se stal služebníkem, je Pán, *Pantokrator* (Vševládny). Náš Velekněz, který se za nás modlí, je také ten, který se modlí i v nás; je to Bůh, který nás vyslyší.

2616

2750 Pronikneme-li do svatého jména Pána Ježíše, můžeme si vnitřně osvojit modlitbu, které nás učí: „Otče náš“. Jeho „velekněžská modlitba“ vzbuzuje v nitru velké prosby Otčenáše: starost o jméno Otce,³⁹ vášnivou horlivost o jeho království (slávu),⁴⁰ splnění Otcovy vůle, jeho plánu spásy⁴¹ a osvobození od zlého.⁴²

2815

2751 Konečně právě v této modlitbě nám Ježíš zjevuje a dává neoddělitelné „poznání“ Otce a Syna,⁴³ které je vlastním tajemstvím života modlitby.

240

Souhrn

2752 *Modlitba předpokládá úsilí a boj se sebou samým a proti úkladům pokušitele. Boj, jímž je modlitba, je neoddělitelný od „duchovního boje“, je nutný, aby si člověk navykl jednat podle Kristova Ducha: člověk se modlí, jak žije, protože žije, jak se modlí.*

2753 *V boji o modlitbu musíme čelit mylnému pojetí modlitby, různým sklonům naší povahy a zkušenostem s našimi neúspěchy. Na tato pokušení, která vzbuzují pochybnosti o užitečnosti, ba dokonce o možnosti modlitby, je třeba odpovídat pokorou, důvěrou a vytrvalostí.*

2754 *Největším nebezpečím při modlitbě je roztržitost a vyprahlost. Lék lze najít ve víře, v obrácení a bdělosti srdce.*

2755 *Modlitbu ohrožují dvě častá pokušení: nedostatek víry a omrzelost, jež je jedním druhem skleslosti zaviněné ochabnutím v askezi, a vedoucí k malomyslnosti.*

³⁶ Srov. Jan 17,11.13.19.

³⁷ Srov. Ef 1,10.

³⁸ Srov. Jan 17,11.13.19.24.

³⁹ Srov. Jan 17,6.11.12.26.

⁴⁰ Srov. Jan 17,1.5.10.22-26.

⁴¹ Srov. Jan 17,2.4.6.9.11.12.24.

⁴² Srov. Jan 17,15.

⁴³ Srov. Jan 17,3.6-10.25.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (1) Modlitba v životě křesťana – (3) Život modlitby

2756 *Dětinná důvěra prochází zkouškou, když máme pocit, že nejsme vždy vyslyšeni. Evangelium nás vybízí, abychom se ptali sami sebe, je-li naše modlitba ve shodě s přáním Ducha.*

2757 *„Bez přestání se modlete“ (1 Sol 5,17). Modlit se je možné vždycky, a je to dokonce životní nutnost. Modlitbu a křesťanský život od sebe nelze odloučit.*

2758 *Modlitba Ježíšovy hodiny, nazývaná právem „velekněžská modlitba“,⁴⁴ přivádí k jednotě celé dílo stvoření a sp*

⁴⁴ Srov. Jan 17.

DRUHÝ ODDÍL

MODLITBA PÁNĚ „OTČE NÁŠ“

2759 „Jednoho dne se Ježíš na nějakém místě modlil. Když přestal, řekl mu jeden z jeho učedníků: „Pane, nauč nás modlit se, jak i Jan naučil své učedníky““ (Lk 11,1). A jako odpověď na tuto prosbu Pán svěruje svým učedníkům a své Církvi základní křesťanskou modlitbu. Svatý Lukáš uvádí její krátký text (pět proseb),¹ svatý Matouš uvádí širší versi (sedm proseb).² Liturgická Tradice Církve vždy užívala text svatého Matouše:

Otče náš, jenž jsi na nebesích,
posvěť se jméno tvé.
Přijď království tvé.
Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi.

Chléb náš vezdejší dej nám dnes.
A odpusť nám naše viny,
jako i my odpouštíme našim viníkům.
A neuveď nás v pokušení,
ale zbav nás od zlého.

2760 Při používání v liturgii byla modlitba Páně velmi záhy ukončována doxologií. V Didaché (Učení dvanácti apoštolů) najdeme: „Neboť tvá je moc a sláva na věky.“³ Apoštolské konstituce přidávají na počátku doxologie: „království“⁴ a tato formule je užívána v ekumenické modlitbě. Byzantská tradice přidává po „sláva“: „Otče, Synu a Duchu svatý.“ Římský misál rozvíjí poslední prosbu⁵ ve výslovné perspektivě „očekávání v blažené naději“ (Tit 2,13) a příchodu našeho Pána Ježíše Krista; následuje zvolání shromážděných, anebo opakování doxologie apoštolských konstitucí.

2855

2854

1. ČLÁNEK

„SHRUTÍ CELÉHO EVANGELIA“

2761 „Modlitba Páně je opravdu shrnutím celého evangelia.“⁶ „Když nám Pán předal tuto formuli modlitby, dodal: „Proste a dostanete““ (Lk 11,9). „Každý tedy může podle svých potřeb vysílat k nebi různé modlitby, začínaje ovšem vždycky modlitbou Páně, která zůstává základní modlitbou.“⁷

¹ Srov. Lk 11,2-4.

² Srov. Mt 6,9-13.

³ Didaché, 8,2.

⁴ Apoštolská konstituce, 7,24,1.

⁵ Srov. Embolismus

⁶ Tertulián, *De oratione*, 1.

⁷ Tertulián, *De oratione*, 10.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

I. Ve středu Písma

2762 Poté, co svatý Augustin ukázal, jak jsou žalmy hlavním potravou křesťanské modlitby a jak se sbíhají v prosbách Otčenáše, dochází k závěru:

„Projděte všechny modlitby, které jsou v Písmu; myslím, že v nich nelze najít něco, co by nebylo obsaženo v modlitbě Páně.“⁸

2763 Celé Písmo (Zákon, Proroci i Žalmy) se naplnilo v Kristu.⁹ Evangelium je touto „radostnou zvěstí“. Jeho první hlásání shrnul svatý Matouš v horském kázání.¹⁰ Modlitba Otčenáš je tedy středem tohoto hlásání. A právě v této souvislosti se vysvětluje každá prosba modlitby, kterou nám Pán zanechal:

„Modlitba Otčenáš je nejdokonalejší ze všech modliteb... V modlitbě Páně nejen prosíme o všechny věci, po kterých můžeme poctivě toužit, nýbrž i v pořadí, v němž máme po nich toužit: takže tato modlitba učí nejen prosit, nýbrž i řídit všechny naše náklonnosti.“¹¹

2764 Horské kázání je nauka života, modlitba Páně je způsob modlitby, ale v obou dává Duch Pána novou tvářnost našim touhám, těmto vnitřním hnutím, která povzbuzují náš život. Ježíš nás svými slovy učí novému životu a vychovává nás, abychom o něj modlitbou prosili. Na upřímnosti naší modlitby bude záviset, jak opravdový bude náš život v něm.

II. „Modlitba Páně“

2765 Tradiční výraz „modlitba Páně“ znamená, že modlitbě „Otče náš“ nás naučil a dal nám ji Pán Ježíš. Tato modlitba, která pochází od Ježíše, je opravdu jedinečná: je „Pána“. Z jedné strany nám totiž jednorozený Syn slovy této modlitby dává slova, která dal Otec jemu.¹² je učitelem naší modlitby. Na druhé straně vtělené Slovo zná ve svém lidském srdci potřeby svých bratří a svých sester a zjevuje nám je: je vzorem naší modlitby.

2766 Ježíš nám však nezanechává nějakou formuli k mechanickému opakování.¹³ Jako u kterékoliv ústní modlitby učí Duch svatý Boží děti modlit se k Otci prostřednictvím Božího slova. Ježíš nám nedává jen slova naší dětinné modlitby: dává nám zároveň Ducha, skrze něhož se ta slova v nás stávají „duchem a životem“ (Jan 6,63). A co víc: důkazem a možností naší dětinné modlitby je, že Otec „nám poslal do srdce Ducha svého Syna, Ducha, který volá: „Abba, Otče!““ (Gal 4,6). Protože naše modlitba tlumočí naše touhy Bohu, je to opět „Bůh, který zkoumá srdce“, Otec, který „ví, co Duch žádá, a jeho přímluva za křesťany je ve shodě s Boží vůlí“ (Řím 8,27). Modlitba k našemu Otci se začleňuje do tajemného poslání Syna a Ducha svatého.

III. Modlitba Církve

2767 Od svého počátku dostává a prožívá Církev tento nedělitelný dar slov Páně a Ducha svatého. Duch svatý dává slovům Páně v srdcích věřících život. První obce se modlí

⁸ Sv. Augustin, *Epistulae*, 130,12,22: PL 33, 502.

⁹ Srov. Lk 24,44.

¹⁰ Srov. Mt 5-7.

¹¹ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 83,9.

¹² Srov. Jan 17,7.

¹³ Srov. Mt 6,7; 1 Král 18,26-29.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

modlitbu Páně „třikrát denně“¹⁴ místo „osmnácti dobrořečení“ užívaných v židovské zbožnosti.

2768 Podle apoštolské tradice je modlitba Páně svou podstatou zakořeněna v liturgické modlitbě:

„Pán nás učí společně se modlit za všechny naše bratry. Vždyť neříká Otče „můj“, jenž jsi na nebesích, ale Otče „náš“, aby naše modlitba stoupala z jediného srdce za celé tělo Církve.“¹⁵

Ve všech liturgických tradicích je modlitba Páně podstatnou částí velkých hodinek posvátného officia (Denní modlitby Církve). Její církevní ráz je však zřejmý především ve třech svátostech uvedení do křesťanského života.

2769 Při *křtu* a při *biřmování* předání [„traditio“] modlitby Páně značí znovuzrození pro božský život. Protože křesťanská modlitba znamená hovořit s Bohem slovem samého Boha, ti, kterým se „dostalo nového života... živým a neproměnným Božím slovem“ (1 Petr 1,23), se naučí vzývat svého Otce jediným slovem, které on vždy vyslyší. Nyní už tak mohou činit, protože pečeť pomazání Ducha svatého je nezměnitelně vtisknuta do jejich srdce, na jejich uši, na jejich rty, na jejich život Božích dětí. Proto je většina patristických komentářů k Otčenáši určena katechumenům a nově pokřtěným. Když se Církev modlí modlitbu Páně, je to vždy lid „znovuzrozených“, který se modlí a dosahuje milosrdenství.¹⁶

1243

2770 V *eucharistické liturgii* se modlitba Páně jeví jako modlitba celé Církve. Tam se zjevuje její plný smysl a její účinnost. Umístěna mezi anaforu (eucharistickou modlitbu) a liturgii přijímání, shrnuje na jedné straně shrnuje všechny prosby a přímlyvy vyjádřené v průběhu rozvíjející se epikleze, a na druhé straně klepe na dveře hostiny Božího království, kterou svátostné přijímání má předjímat.

1350

2771 V Eucharistii modlitba Páně ukazuje také *eschatologický ráz* svých proseb. Je typickou modlitbou „posledních časů“, časů spásy, které začaly sesláním Ducha svatého a které skončí návratem Pána. Prosby Otčenáše, na rozdíl od proseb Staré smlouvy, mají svůj základ v tajemství spásy, které se již uskutečnilo jednou provždy v ukřižovaném a zmrtvýchvstalém Kristu.

1403

2772 Z této neotřesitelné jistoty víry vyvěrá naděje, která mluví z každé ze sedmi proseb. Vyjadřují sténání současné doby, tohoto času trpělivosti a očekávání, v němž „není ještě zřejmé, čím budeme“ (1 Jan 3,2).¹⁷ Eucharistie a Otčenáš jsou zaměřeny k příchodu Pána, „dokud on nepřijde“ (1 Kor 11,26).

1820

Souhrn

2773 Jako odpověď na prosbu svých učedníků („Pane, nauč nás modlit se“: Lk 11,1) jim Ježíš odevzdává základní křesťanskou modlitbu „Otče náš.“

2774 „Modlitba Páně je opravdu shrnutím celého evangelia“,¹⁸ „nejdokonalejší z modliteb“. ¹⁹ Je středem Písma.

2775 Nazývá se „modlitba Páně“, protože pochází od Pána Ježíše, učitele a vzoru naší modlitby.

¹⁴ Srov. Didaché, 8,3.

¹⁵ Sv. Jan Zlatoústý, *Homilia in Matthaeum*, 19,4: PG 57, 278D.

¹⁶ Srov. 1 Petr 2,1-10.

¹⁷ Srov. Kol 3,4.

¹⁸ Tertulián, *De oratione*, 1.

¹⁹ Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 83,9.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

2776 Modlitba Páně je v pravém slova smyslu modlitbou Církve. Je podstatnou částí velkých hodinek posvátného officia (Denní modlitby Církve) a svátostí uvedení do křesťanského života: křtu, biřmování a Eucharistie. Zařazena do eucharistické oběti, ukazuje „eschatologický“ ráz svých proseb, v naději v Pána, „dokud on nepřijde“ (1 Kor 11,26).

2. ČLÁNEK

„OTČE NÁŠ, JENŽ JSI NA NEBESÍCH“

I. „Odvážit se přiblížit s plnou důvěrou“

2777 V římské liturgii je eucharistické společenství vybízeno, aby se modlilo Otče náš s dětinou důvěrou; východní liturgie užívají a rozvíjejí podobné výrazy: „Odvažovat se s naprostou jistotou“, „Učiň nás hodnými“. U hořícího keře bylo řečeno Mojžíšovi: „Nepřibližuj se sem! Zuj si opánky“ (Ex 3,5). Pouze Ježíš mohl překročit práh božské svatosti: on nás také uvádí před tvář Otce, když „dokonal očistění od hříchů“: „Hle, tady jsem já i moje děti, které mi dal Bůh“ (Žid 2,13):

„Vědomí, jaké máme o svém otrockém stavu, by nám dalo propadnout se pod zem, naše pozemské bytí by se proměnilo v prach, kdyby nás autorita samotného našeho Otce a Ducha jeho Syna nepobízela, abychom se odvážili zvolat: „Abba, Otče“ (Řím 8,15)... Kdy by se slabost nějakého smrtelníka odvážila nazývat Boha svým Otcem, ne-li jen tehdy, když je nitro člověka oživováno mocí shůry?“²⁰

270

2778 Tato moc Ducha, která nás uvádí do modlitby Páně, je označována ve východní i západní liturgii typicky křesťanským výrazem „*parrhésia*“, to znamená nefalšovaná prostota, dětinná důvěra, radostná bezpečnost, pokorná odvaha, jistota, že jsme milováni.²¹

2828

II. „Otče!“

2779 Dříve než přijmeme tento počáteční vzlet modlitby Páně za svůj, měli bychom pokorně očistit své srdce od jistých falešných obrazů „tohoto světa“. *Pokora* nám dá uznat, že „Otce nezná nikdo, jenom Syn a ten, komu to chce Syn zjevit“, totiž „maličkým“ (Mt 11,25-27). *Očistění* srdce se týká obrazů otce a matky, jaké se utvořily v naší osobní a kulturní historii a které ovlivňují náš vztah k Bohu. Bůh, náš Otec, přesahuje kategorie stvořeného světa. Kdo v této oblasti používá o Bohu nebo proti němu své vlastní představy, vytváří si tím modly, které buď uctívá, nebo boří. Modlit se k Otci znamená vstoupit do jeho tajemství, takového, jaké je a jak nám ho Syn zjevil:

239

„Výraz Bůh-Otec nikdy nikomu nebyl zjeven. Když se sám Mojžíš ptal Boha, kdo je, slyšel jiné jméno. Nám toto jméno bylo zjeveno v Synovi: protože toto jméno zahrnuje nové jméno Otce.“²²

239

2780 Můžeme vzývat Boha jako „Otce“, protože nám to *zjevil* jeho Syn, který se stal člověkem, a protože nám ho dává poznat jeho Duch. Co člověk nemůže pojmout ani andělské mocnosti vytušit, totiž osobní vztah Syna k Otci,²³ to právě Duch Syna sděluje nám, a my věříme, že Ježíš je Kristus a že jsme zrozeni z Boha.²⁴

240

²⁰ Sv. Petr Chryzolog, *Sermones*, 71: PL 52, 401CD.

²¹ Srov. Ef 3,12; Žid 3,6; 4,6; 10,19; 1 Jan 2,28; 3,21; 5,14.

²² Tertulián, *De oratione*, 3.

²³ Srov. Jan 1,1.

²⁴ Srov. 1 Jan 5,1.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

2781 Když se modlíme k Otci, jsme *ve společenství s ním* a s jeho Synem Ježíšem Kristem.²⁵ Tehdy ho poznáváme a se stále novým úžasem ho uznáváme. První slovo modlitby Páně je spíše klaněním a velebením než úpěnlivou prosbou. Toto je totiž Boží sláva: abychom ho uznali jako „Otce“, jako pravého Boha. Děkujeme mu, že nám zjevil své jméno, že nás obdaroval vírou v něho a že v nás přebývá.

2665

2782 Můžeme se klanět Otci, protože nám dal znovu se zrodit k jeho životu tím, že nás *přijal* za své děti ve svém jednorozeném Synu: křtem nás začleňuje do Těla svého Krista, Pomazaného, a pomazáním svého Ducha, který se vylévá z hlavy do údů, i z nás činí „pomazané“.

1267

„Ve skutečnosti Bůh, který nás předurčil k přijetí za syny, nás uzpůsobil pro oslavené tělo Krista. Když jste se tedy stali účastní Krista, jste právem nazýváni „pomazaní“.“²⁶

„Nový člověk, který se prostřednictvím milosti znovu zrodil a byl navrácen Bohu, říká především „Otče“, protože se stal synem.“²⁷

2783 Prostřednictvím modlitby Páně je *nám tak zjeveno*, kdo vlastně jsme, současně s tím, že se nám dostává zjevení Otce.²⁸

1701

„Ach, člověče, neodvažoval ses pozvednout svou tvář k nebi, klopils své oči k zemi a na jednou jsi dostal Kristovu milost: byly ti odpuštěny všechny tvé hříchy. Z ničemného služebníka ses stal dobrým synem... Pozvedni tedy své oči k Otci..., který tě vykoupil skrze Syna, a řekni: „Otče náš...“ Ale nedělej si nárok na nějakou výsadu. Jen pro Krista je Otcem zvláštním způsobem, pro nás všechny je všeobecným Otcem, protože jen jeho zrodil, nás však stvořil. Říkej také ty skrze milost: „Otče náš“, abys zasluhoval být jeho synem.“²⁹

2784 Tento nezasloužený dar přijetí za děti od nás vyžaduje trvalé úsilí o obrácení a *nový život*. Modlitba Otčenáše v nás má rozvíjet dvě základní dispozice:

1428

Toužit a *chtít*, abychom se mu podobali. Jsme stvořeni k jeho obrazu, milostí nám byla vrácena podobnost s ním a my na to máme odpovědět.

1997

„Když nazýváme Boha „naším Otcem“, je třeba, abychom si vzpomněli, že se máme chovat jako Boží děti.“³⁰

„Nemůžete nazývat svého Otce Bohem veškeré dobroty, jestliže zůstává vaše srdce kruté a nelidské; v takovém případě totiž už nemáte v sobě znamení dobroty nebeského Otce.“³¹

„Je nezbytné bez přestání nazírat krásu Otce a napojit jí duši.“³²

2785 *Srdce pokorné a plné důvěry* nám dá být „jako děti“ (Mt 18,3): vždyť Otec se zjevuje „maličkým“ (Mt 11,25).

2562

„Pohled samotného Boha je velký oheň lásky. Duše se tehdy noří do lásky a pozvedá se v ní a jedná s Bohem jako s vlastním Otcem s mimořádně něžnou zbožností.“³³

„Otče náš: toto jméno v nás vzbuzuje zároveň lásku, horlivost v modlitbě... a také naději, že dostaneme, oč právě prosíme... Vždyť co může Bůh odepřít prosbě svých dětí, když jim už předem udělil, aby byly jeho dětmi?“³⁴

²⁵ Srov. 1 Jan 1,3.

²⁶ Sv. Cyril Jeruzalémský, *Catecheses mystagogicae*, 3,1: PG 33, 1088A.

²⁷ Sv. Cyprián Kartaginský, *De oratione dominica*, 9: PL 4, 525A..

²⁸ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 22.

²⁹ Sv. Ambrož, *De sacramentis*, 5,19: PL 16, 540C.

³⁰ Sv. Cyprián Kartaginský, *De oratione dominica*, 11: PL 4, 526B.

³¹ Sv. Jan Zlatoustý, *Homilia in illud „Angusta est porta“ et de oratione Domini*: PG 51, 44B.

³² Sv. Řehoř z Nyssy, *Homiliae in orationem dominicam*, 2: PG 44, 1148B.

³³ Sv. Jan Kassián, *Collationes*, 9,18: PL 49, 788C.

³⁴ Sv. Augustin, *De sermone Domini in monte*, 2,4,16: PL 34, 1276.

443

782

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

III. Otče „náš“

2786 Oslovení Otče „náš“ se týká Boha. Zájmem „náš“ nevyjadřujeme vlastnění, nýbrž úplně nový vztah k Bohu.

2787 Když říkáme Otče „náš“, uznáváme nejprve, že všechna jeho zaslíbení lásky, ohlašovaná proroky, se naplnila v *nové a věčné smlouvě*, v jeho Kristu: my jsme se stali „jeho“ lidem a on je „naším“ Bohem. Tento nový vztah je nezasloužený dar vzájemné sou-náležitosti. Láskou a věrností³⁵ máme odpovídat na „milost“ a „pravdu“, které jsme dostali v Ježíši Kristu (Jan 1,17).

2788 Protože modlitba Páně je modlitbou jeho lidu v „posledních časech“, toto „náš“ vyjadřuje také jistotu naší naděje na poslední Boží zaslíbení: v novém Jeruzalémě řekne Bůh vítězi: „Já budu jeho Bohem a on bude mým synem“ (Zj 21,7).

2789 Při modlitbě Otče „náš“ se obracíme osobně k Otci našeho Pána Ježíše Krista. Nerozdělujeme božství, protože Otec je jeho „zdrojem a původem“, nýbrž vyznáváme tím, že Syn je jím věčně plozen a že z něho vychází Duch svatý. Ani nesměšujeme osoby, protože vyznáváme, že naše společenství je s Otcem a jeho Synem Ježíšem Kristem v jejich jediném Duchu svatém. *Nejsvětější Trojice* je soupodstatná a nerozdílná. Když se modlíme k Otci, klaníme se mu a oslavujeme ho se Synem a Duchem svatým.

2790 Výraz „náš“ gramaticky označuje nějakou skutečnost společnou více osobám. Je pouze jeden Bůh a je uznáván za Otce těmi, které On skrze víru v jeho jednorozeného Syna znovu zrodil prostřednictvím vody a Ducha svatého.³⁶ Toto nové společenství Boha a lidí je *církev*: spojená s jediným Synem, který se stal „prvním z mnoha bratrů“ (Řím 8,29), je ve společenství s jedním a týmž Otcem v jednom a témž Duchu svatém.³⁷ Při modlitbě Otče „náš“ se každý pokřtěný modlí v tomto společenství: „Obec věřících měla jedno srdce a jednu duši“ (Sk 4,32).

787

2791 Proto navzdory rozdělení křesťanů modlitba k „našemu“ Otci zůstává společným majetkem a naléhavou výzvou pro všechny pokřtěné. Ve společenství s Kristem se mají skrze víru a křest podílet na Ježíšově modlitbě za jednotu jeho učedníků.³⁸

821

2792 Konečně, modlíme-li se „Otče náš“ v pravdě, vycházíme z individualismu, protože nás osvobozuje láska, kterou přijímáme. Slovo „náš“ na počátku modlitby Páně, stejně jako slovo „my“ posledních čtyř proseb, nikoho nevylučuje. Aby bylo to, co říkáme, pravdivé,³⁹ musí být překonána naše rozdělení a naše protiklady.

2793 Pokřtění se nemohou modlit k „našemu“ Otci, aniž by mu předkládali všechny, za které on vydal svého milovaného Syna. Boží láska je bez hranic, i naše modlitba má být taková.⁴⁰ Modlitba Otčenáše nás otevírá rozměrům jeho lásky, která se ukázala v Kristu: modlíme se se všemi a za všechny lidi, kteří ho ještě neznají, „aby rozptýlené Boží děti shromáždil v jedno“.⁴¹ Tato božská péče o všechny lidi a o celé stvoření oduševňovala všechny velké muže a ženy modlitby; má vést naši modlitbu k velkodušné lásce, když se odvažujeme říkat „Otče náš“.

604

³⁵ Srov. Oz 2,21-22; 6,1-6.

³⁶ Srov. 1 Jan 5,1; Jan 3,5.

³⁷ Srov. Ef 4,4-6.

³⁸ Srov. 2. vatikánský koncil, UR (Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*), 8; 22.

³⁹ Srov. Mt 5,23-24; 14-16.

⁴⁰ Srov. 2. vatikánský koncil, NAE (Prohlášení o poměru Církve k nekřesťanským náboženstvím *Nostra aetate*), 5.

⁴¹ Jan 11,52.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

IV. „Jenž jsi na nebesích“

2794 Tento biblický výraz neznamena místo [„prostor“], nýbrž způsob existence; ne jak je Bůh vzdálen, nýbrž jak je vznešený. Náš Otec není „jinde“ – je „za hranicí všeho“, co můžeme z jeho svatosti chápat. Právě proto, že třikrát svatý, je velmi blízko pokornému a zkrroušenému srdci: 326

„Právem se rozumí slovům „Otče náš, jenž jsi na nebesích“ tak, že se týkají srdce spravedlivých, kde Bůh přebývá jako ve svém chrámu. Proto ten, kdo se modlí, bude toužit, aby v něm přebýval ten, jehož vzývá.“⁴²

„Nebesa“ by mohli být také ti, kdo v sobě nosí obraz nebe, u nichž Bůh přebývá a prochází se.“⁴³

2795 Symbol nebes nás odkazuje na tajemství smlouvy, které prožíváme, když se modlíme Otčenáš. On je v nebesích: to je jeho příbytek; otcovský dům je tedy naše „vlast“. Hřích nás totiž uvrhl do vyhnanství ze země smlouvy⁴⁴ a právě obrácení srdce⁴⁵ nám dává vrátit se k Otci, k nebi. Je to Kristus, v němž se nebe a země smířily,⁴⁶ protože sám Syn „sestoupil z nebe“ a na nebesa se vracíme společně s ním skrze jeho kříž, jeho vzkříšení a jeho nanebevstoupení.⁴⁷ 1024

2796 Když se Církev modlí „Otče náš, jenž jsi na nebesích“, vyznává, že jsme Boží lid, kterému již Bůh v Kristu Ježíši „vykázal místo v nebi“ (Ef 2,6), lid „s Kristem skrytý v Bohu“ (Kol 3,3), zatímco zároveň v současném stavu „vzdycháme plni touhy po tom, abychom si mohli vzít na sebe ještě jako šat i svůj příbytek z nebe“ (2 Kor 5,2).⁴⁸ 1003

„Křesťané jsou v těle, ale nežijí podle těla. Tráví svůj život na zemi, ale jsou občany nebes.“⁴⁹

Souhrn

2797 *Prostá a dětinná důvěra, pokorná a radostná jistota, to je postoj, jaký má zaujímat ten, kdo se modlí „Otče náš“.*

2798 *Můžeme vzývat Boha jako „Otce“, protože nám to zjevil Boží Syn, který se stal člověkem; k němu jsme křtem vtěleni a v něm jsme přijati za Boží děti.*

2799 *Modlitba Páně nás uvádí do společenství s Otcem a s jeho Synem Ježíšem Kristem. Zároveň nám zjevuje, kdo vlastně jsme.⁵⁰*

2800 *Modlitba k našemu Otci v nás musí rozvíjet vůli podobat se mu a vytvářet srdce pokorné a plné důvěry.*

2801 *Říkáme-li Otče „náš“, dovoláváme se Nové smlouvy v Ježíši Kristu, společenství s Nejsvětější Trojicí a božské lásky, která prostřednictvím Církve objímá celý svět.*

2802 *Výraz „jenž jsi na nebesích“ neoznačuje místo, ale vznešenost Boha a jeho přítomnost v srdci spravedlivých. Nebe, dům Otce, je pravou vlastí, do které putujeme a do níž již patříme.*

⁴² Sv. Augustin, *De sermone Domini in monte*, 2,5,17: PL 34, 1277.

⁴³ Sv. Cyril Jeruzalémský, *Catecheses mistagogicae*, 5,11: PG 33, 1117B.

⁴⁴ Srov. Gn 3.

⁴⁵ Srov. Jer 3,19-4,1a; Lk 15,18.21.

⁴⁶ Srov. Iz 45,8; Ž 85,12.

⁴⁷ Srov. Jan 12,32; 14,2-3; 16,28; 20,17; Ef 4,9-10; Žid 1,3; 2,13.

⁴⁸ Srov. Fil 3,20; Žid 13,14.

⁴⁹ List Diognetovi, 5,8-9.

⁵⁰ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 22.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

3. ČLÁNEK
SEDM PROSEB

2803 Poté, co nás Duch Božího dětství uvedl do přítomnosti Boha, našeho Otce, abychom se mu klaněli, abychom ho milovali a velebili, dává z našeho srdce vystupovat sedmeru proseb, sedmeru velebení. První tři se více vztahují k Bohu a zaměřují nás ke slávě Otce; poslední čtyři, jako cesty k němu, předkládají jeho milosti naši bídu. „Propastná tůň na tůni volá“ (Ž 42,8).

2627

2804 První skupina proseb nás přivádí k němu pro něho samého: *tvé jméno, tvé království, tvá vůle*. Lásce je vlastní myslet především na toho, koho miluje. V žádné z těchto proseb se neuvádíme jménem, ale jsme strháváni „vroucí touhou“ a „úzkostí“ samého milovaného Syna pro slávu jeho Otce:⁵¹ „Posvěť se... Přijď... Buď...“, tyto tři prosby byly již vyslyšeny v oběti Krista Spasitele, ale nyní se opakují v naději na konečné naplnění, poněvadž Bůh ještě není všechno ve všem.⁵²

2805 Druhá skupina proseb se odvíjí jako některé eucharistické epikleze: předkládáme v nich naše očekávání a přitahuje pohled Otce milosrdenství. Vystupují od nás a týkají se nás už nyní, v tomto světě: „dej *nám...* odpusť *nám...* neuveď *nás...* zbav *nás...*“. Čtvrtá a pátá prosba se týkají našeho života jako takového, ať už jeho hmotného udržování, či jeho uzdravení z hříchu; poslední dvě se týkají našeho boje o vítězství Života, samotného boje modlitby.

1105

2806 Prvními třemi prosbami jsme utvrzováni ve víře, naplňování nadějí a zapalování láskou. Protože jsme tvorové a ještě hříšníci, musíme prosit také za sebe: za „nás“, kteří podléháme mezím světa a dějin a které nabízíme lásce bez mezí. Vždyť náš Otec uskutečňuje svůj plán spásy pro nás a pro celý svět skrze jméno svého Krista a prostřednictvím království svého svatého Ducha.

2656-2658

I. „Posvěť se jméno tvé“

2142-2159

2807 Výraz „posvětit“ není zde míněn ani tolik ve smyslu příčinném (jen Bůh posvěcuje, činí svatým), ale především ve smyslu hodnotícím: uznat něco za svaté a svatě s tím nakládat. Proto je tato invokace (vzývání) při klanění často chápána jako chvála a díkučinění.⁵³ Ježíš nás učí této prosbě jako optativu, projevu přání. Je to prosba, touha a očekávání, o něž se zasazují Bůh i člověk. Už od první prosby Otčenáše jsme ponořeni do vnitřního tajemství jeho božství a do dramatu spásy našeho lidství. Prosba, aby jeho jméno bylo posvěceno, nás zapojuje do jeho záměru, jeho milosrdného „rozhodnutí“, jímž si předsevzal, „abychom byli před ním svatí a neposkvrnění v lásce“.⁵⁴

2097

51

2808 V rozhodujících chvílích své ekonomie spásy Bůh zjevuje své jméno, ale zjevuje ho tím, že své dílo dovršuje. To se však uskutečňuje pro nás a v nás, jen když je skrze nás a v nás posvěcováno jeho jméno.

203, 432

2809 Boží svatost je nepřístupný střed jeho věčného tajemství. Co se z ní projevilo ve stvoření a v dějinách, to Písmo nazývá *slávou*, vyzařováním jeho velebnosti.⁵⁵ Bůh člově-

293

⁵¹ Srov. Lk 22,14; 12,50.⁵² Srov. 1 Kor 15,28.⁵³ Srov. Ž 111,9; Lk 1,49.⁵⁴ Srov. Ef 1,4.9.⁵⁵ Srov. Ž 8; Iz 6,3.

705

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

ka korunuje „slávou“ (Ž 8,6), ale když člověk zhřešil, je zbaven „Boží slávy“ (Řím 3,23). Od té doby Bůh projevuje svou svatost tím, že zjevuje a oznamuje své jméno, aby obnovil člověka, který by se „podobal svému Stvořiteli“ (Kol 3,10).

2810 V zaslíbení daném Abrahámovi a v přísaze, která je doprovází,⁵⁶ se Bůh osobně zavazuje, ale neodhaluje své jméno. Začíná je zjevovat⁵⁷ Mojžíšovi a oznamuje ho před očima všeho lidu, když jej zachránil před Egyptany: slavně se vyvýšil.⁵⁸ Po smlouvě na Sinaji je tento lid „jeho“ a má být „svatým národem“ (nebo „zasvěceným“; v hebrejštině je pro oba významy stejný výraz),⁵⁹ protože uprostřed něho přebývá Boží jméno.

63

2811 Avšak navzdory svatému zákonu, který mu svatý Bůh (srov. Lv 19,2) dává a nepřestává dávat, a přestože Pán „pro své jméno“ projevuje trpělivost, lid se vzdaluje od Svatého Izraele a znesvěcuje jeho jméno mezi národy.⁶⁰ Proto spravedliví Staré smlouvy, chudí, kteří se vrátili z vyhnanství, a proroci hořeli vášní pro toto Jméno.

2143

2812 Konečně jméno svatého Boha je nám zjeveno a darováno v Ježíšovi, v těle, jako Spasitel.⁶¹ zjevené tím, čím je, jeho Slovem a jeho Obětí.⁶² To je jádro jeho velekněžské modlitby: „Otče svatý... pro ně se zasvěcuji, aby i oni byli posvěceni v pravdě“ (Jan 17,19). Protože Ježíš sám „posvěcuje“ své jméno,⁶³ zjevuje nám jméno Otce.⁶⁴ Když dovršil svou paschu (přechod, Velikonoce), Otec mu dává „Jméno nad každé jiné jméno, takže při Ježíšově jménu musí pokleknout každé koleno... a každý jazyk musí k slávě Boha Otce vyznat: Ježíš Kristus je Pán“ (Fil 2,9-11).

434

2813 Vodou křtu jsme byli „obmyti... posvěceni... ospravedlněni pro jméno Pána Ježíše Krista a skrze Ducha našeho Boha“ (1 Kor 6,11). Během celého našeho života nás náš Otec volá „k posvěcení“ (1 Sol 4,7), a protože „od něho pochází to, že jsme spojeni s Kristem Ježíšem“, kterého nám „Bůh poslal jako dárce... posvěcení“ (1 Kor 1,30), je záležitostí jeho slávy a našeho života, aby jeho jméno bylo posvěcováno v nás a skrze nás. Proto je první prosba tak naléhavá.

2013

„Kdo by mohl posvěcovat Boha, když je to on, kdo posvěcuje? Avšak povzbuzující se slovy: „Budte svatí, neboť já, Hospodin, jsem svatý“ (Lv 20,26), prosíme, abychom, když jsme byli posvěceni křtem, vytrvali v tom, čím jsme začali být. A prosíme o to každý den, protože se každý den dáváme svádět zlem, a proto se musíme očišťovat od svých hříchů posvěcováním, které neustále začíná... Uchylujeme se tedy k modlitbě, aby v nás tato svatost zůstala.“⁶⁵

2814 Na našem životě a zároveň na naší modlitbě závisí, zda je jeho jméno posvěcováno mezi národy:

2045

„Prosíme Boha, aby posvěcoval své jméno, protože svatostí spasí a posvěť celé stvoření... Jde o jméno, které dává spásu ztracenému světu, avšak prosíme, aby toto jeho jméno bylo v nás posvěcováno *naším životem*. Vždyť žijeme-li dobře, Boží jméno je velebeno, žijeme-li špatně, Boží jméno je zahrnováno rouháním, jak říká apoštol: „Vždyť vaší vinou se o Bohu mluví mezi pohany rouhavě“ (Řím 2,24).⁶⁶ My se tedy modlíme, abychom si zasloužili být svatí, jako je svaté jméno našeho Boha.“⁶⁷

⁵⁶ Srov. Žid 6,13.⁵⁷ Srov. Ex 3,14.⁵⁸ Srov. Ex 15,1.⁵⁹ Srov. Ex 19,5-6.⁶⁰ Srov. Ez 20; 36.⁶¹ Srov. Mt 1,21; Lk 1,31.⁶² Srov. Jan 8,28; 17,8; 17,17-19.⁶³ Srov. Ez 20,39; 36,20-21.⁶⁴ Srov. Jan 17,6.⁶⁵ Sv. Cyprián Kartaginský, *De oratione dominica*, 12: PL 4, 526A-527A.⁶⁶ Srov. Ez 36,20-22.⁶⁷ Sv. Petr Chryzolog, *Sermones*, 71: PL 52, 402A.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

„Když říkáme „Posvěť se jméno tvé“, prosíme, aby bylo posvěcováno v nás, kteří jsme v něm, ale i ve druhých, kteří se ještě neotevřeli Boží milosti; abychom byli zajedno s přikázáním, které nám ukládá *modlit se za všechny*, dokonce i za nepřátele. Právě proto neříkáme výslovně: Posvěť se tvé jméno „v nás“, protože prosíme, aby bylo posvěcováno ve všech lidech.“⁶⁸

2815 Tato první prosba, která obsahuje všechny ostatní, je jako následujících šest proseb vyslyšena skrze *Kristovu modlitbu*. Modlitba k našemu Otci je naší modlitbou, jestliže ji konáme „ve jménu“ Ježíše.⁶⁹ Ježíš ve své velekněžské modlitbě prosí: „Otče svatý, zachovej je ve svém jménu, které jsi mi dal“ (Jan 17,11).

2750

II. „Přijď království tvé“

2816 V Novém zákoně lze slovo „basileia“ překládat jako královská hodnost (abstraktní výraz), království (konkrétní výraz) nebo kralování (výraz zachycující činnost). Boží království existovalo dříve než my; přiblížilo se ve vtěleném Slovu, je hlášáno celým evangeliem, přišlo v Kristově smrti a vzkříšení. Od Poslední večeře přichází Boží království v Eucharistii; je mezi námi. Boží království přijde ve slávě, až je Kristus odevzdá svému Otci.

541

2632

560

1107

„Je též možné, že Boží království znamená osobně Krista, na něhož se každý den obracíme se svými touhami, jehož příchod dychtíme uspišit svým očekáváním. Jako je naším vzkříšením, neboť v něm vstaneme z mrtvých, tak může také být Božím královstvím, neboť v něm budeme kralovat.“⁷⁰

2817 Touto prosbou je „Marana tha“, volání Ducha a Nevěsty: „Přijď, Pane Ježíši.“

„I kdyby nám tato modlitba neuložila povinnost prosit o příchod království, museli bychom sami od sebe vyrazit tento výkřik a spěchat obejmout naši naději. Duše mučedníků pod ol-tářem vzývají Pána a volají velikým hlasem: „Pane svatý a věrný, kdy konečně vykonáš soud a potrestáš obyvatele země?“ (Zj 6,10). Jim se totiž musí dostat spravedlnosti na konci časů. Pane, urychli tedy příchod svého království!“⁷¹

451, 2632, 671

2818 V modlitbě Páně jde hlavně o konečný příchod Božího království s Kristovým návratem.⁷² Tato touha však neodvrací Církev od jejího poslání na tomto světě, ba naopak, více ji zavazuje. Vždyť po Letnicích je příchod Božího království dílem Pánova Ducha, který „dále koná ve světě jeho dílo, všechno naplňuje a posvěcuje“.⁷³

769

2819 „Boží království... spočívá ve spravedlnosti, pokoji a radosti, jaké dává Duch svatý“ (Řím 14,17). Poslední časy, v nichž žijeme, jsou dobou vylití Ducha svatého. Proto nastal rozhodující boj mezi „tělem“ a Duchem.⁷⁴

2046

2516

„Jen čisté srdce může říkat bez nejmenšího rozechvění: „Přijď království tvé.“ Je třeba projít Pavlovou školou, abychom řekli: „Hřích už dál nesmí vládnout v našem smrtelném těle“ (Řím 6,12). Ten, kdo se uchovává čistý v jednání, v myšlenkách a ve slovech, může říci Bohu: „Přijď tvé království!““⁷⁵

2519

2820 Křesťané, vedeni Duchem svatým, musí rozlišovat mezi růstem Božího království a pokrokem kultury a společnosti, do níž jsou postaveni. Toto rozlišování není vydělováním se, protože povolání člověka k věčnému životu jeho úkol používat sil a prostředků, které

1049

⁶⁸ Tertulián, *De oratione*, 3.⁶⁹ Srov. Jan 14,13; 15,16; 16,23-24.26.⁷⁰ Sv. Cyprián Kartaginský, *De oratione dominica*, 13: PL 4, 527C-528A.⁷¹ Tertulián, *De oratione*, 5.⁷² Srov. Tit 2,13.⁷³ Římský misál, IV. eucharistická modlitba.⁷⁴ Srov. Gal 5,16-25.⁷⁵ Sv. Cyril Jeruzalémský, *Catecheses mystagogicae*, 5,13: PG 33, 1120A.

2746

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

dostal od Stvořitele, k zasazování se o spravedlnost a mír na tomto světě, nepotlačuje, ale ještě jej umocňuje.⁷⁶

2821 Tato modlitba je přednesena a vyslyšena v Ježíšově modlitbě,⁷⁷ přítomné a účinné v Eucharistii; přináší své plody v novém životě podle blahoslavenství.⁷⁸

III. „Bud' vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi“

2822 To je vůle našeho Otce, „aby se všichni lidé zachránili a došli k poznání pravdy“ (1 Tim 2,4). „Je shovívavý, protože nechce, aby někdo zahynul“ (2 Petr 3,9).⁷⁹ Jeho příkázání, které shrnuje všechna ostatní a ukazuje nám celou jeho vůli, zní: „Milujte se navzájem: jako jsem já miloval vás, tak se navzájem milujte vy“ (Jan 13,34).⁸⁰

2823 „Seznámil nás totiž s tajemstvím své vůle, jak se mu to líbilo a jak si to napřed sám u sebe ustanovil... že sjednotí v Kristu vše, co je na nebi i na zemi. A skrze něho jsme se stali Božím majetkem, jak jsme k tomu byli předem určeni úradkem toho, který vše působí podle rozhodnutí své vůle“ (Ef 1,9-11). Vroucně prosíme, aby se uskutečnil tento milostivý úrdek na zemi, jako se již uskutečnil na nebi.

59

2824 Otcova vůle byla dokonale a jednou provždy splněna v Kristu a skrze jeho lidskou vůli. Ježíš při svém příchodu na svět řekl: „Tady jsem, abych plnil, Bože, tvou vůli“ (Žid 10,7; Ž 40,7). Jen Ježíš může tvrdit: „Já stále konám to, co se mu líbí“ (Jan 8,29). Při modlitbě ve svém smrtelném zápasu bezvýhradně souhlasí s vůlí Otce: „Avšak ne má vůle ať se stane, ale tvá“ (Lk 22,42).⁸¹ Proto se Ježíš „obětoval za naše hříchy... jak to chtěl Bůh, náš Otec“ (Gal 1,4). „A touto vůlí jsme posvěceni obětováním těla Ježíše Krista jednou provždy“ (Žid 10,10).

475
612

2825 Ježíš, „ačkoliv to byl Syn Boží, naučil se svým utrpením poslušnosti“ (Žid 5,8); tím spíše tak musíme činit my, tvorové a hříšníci, kteří jsme v něm byli přijati za syny. Prosíme našeho Otce, abychom spojili svou vůli s vůlí jeho Syna a tak splnili, co chce On, totiž jeho plán spásy pro život světa. Nejsme toho sice sami ze sebe schopni, ale spojení s Ježíšem a s mocí Ducha svatého mu můžeme odevzdat svou vůli a rozhodnout se, že budeme volit vždy to, co vždy zvolil jeho Syn: dělat to, co se líbí Otci.⁸²

615

„Jestliže přilneme ke Kristu, můžeme se s ním stát jedním duchem, a tak splnit jeho vůli; tak se bude dokonale plnit jak na zemi, tak i na nebi.“⁸³

„Pohledte, jak nás Ježíš Kristus učí, abychom byli pokorní, tím, že nám ukazuje, že naše ctnost nezávisí jen na našem úsilí, nýbrž i na Boží milosti. Přikazuje každému věřícímu, který se modlí, aby to dělal univerzálně, to je za celý svět. Vždyť neříká „bud' vůle tvá“ ve mně nebo ve vás, nýbrž „na zemi, na celé zemi“, aby ze země byl odstraněn blud, vládla na ní pravda, byla zničena neřest, znovu rozkvétala ctnost a země aby nebyla jiná než nebe.“⁸⁴

2826 Prostřednictvím modlitby můžeme „rozeznat, co je vůle Boží“ (Řím 12,2),⁸⁵ a dosáhnout „vytrvalosti“, abychom ji „vykonali“.⁸⁶ Ježíš nás učí, že do nebeského království se nevstupuje slovy, nýbrž tím, že člověk činí „vůli jeho nebeského Otce“ (Mt 7,21).

⁷⁶ Srov. 2. vatikánský koncil, GS (Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*), 22; 32; 39; 45; Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 31.

⁷⁷ Srov. Jan 17,17-20.

⁷⁸ Srov. Mt 5,13-16; 6,24; 7,12-13.

⁷⁹ Srov. Mt 18,14.

⁸⁰ Srov. 1 Jan 3; 4; Lk 10,25-37.

⁸¹ Srov. Jan 4,34; 5,30; 6,38.

⁸² Srov. Jan 8,29.

⁸³ Origenes, *De oratione*, 26.

⁸⁴ Sv. Jan Zlatoústý, *Homilia in Matthaeum*, 19,5: PG 57, 280 B.

⁸⁵ Srov. Ef 5,17.

⁸⁶ Srov. Žid 10,36.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

2827 Kdo plní vůli Boha, tomu on naslouchá.⁸⁷ Takovou má moc modlitba Církve ve jménu jejího Pána, především v Eucharistii; ta je přímluvným společenstvím s nejsvětější Matkou Boží⁸⁸ a se všemi svatými, kteří byli „milí“ Bohu, protože nechtěli nic jiného než jeho vůli. 2611

„Aniž bychom se prohřešili proti pravdě, můžeme dát slovům „Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi“ tento význam: buď vůle tvá v Církvi, jako v našem Pánu, Ježíši Kristu, buď v Nevěstě, která mu byla zasnoubena, jako v Ženichovi, který splnil Otcovu vůli.“⁸⁹ 796

IV. „Chléb náš vezdejší dej nám dnes“

2828 „Dej nám.“ Krásná je důvěra, s jakou děti všechno očekávají od svého Otce. On „dává vycházet svému slunci svítit pro zlé i pro dobré a sesílá déšť spravedlivým i nespravedlivým“ (Mt 5,45) a všem živým dává „obživu v pravý čas“ (Ž 104,27). Ježíš nás učí této prosbě, která ve skutečnosti oslavuje našeho Otce, protože uznává, jak je nade vše dobrý. 2778

2829 „Dej nám“ je také výrazem smlouvy: my jsme jeho a on je náš, pro nás. Slovo „náš“ ho však uznává také jako Otce všech lidí, a proto jej prosíme za všechny v solidaritě s jejich potřebami a s jejich utrpením. 1939

2830 „Náš chléb.“ Otec, který nám dává život, nám nemůže nedávat potravu nezbytnou pro život, všechna „náležitá“ dobra, hmotná i duchovní. V horském kázání Ježíš zdůrazňuje tuto dětinnou důvěru, která spolupracuje s prozřetelností našeho Otce.⁹⁰ Nenavádí nás k pasivitě,⁹¹ ale chce nás zbavit všeho shonu a všech starostí. Taková je dětinná odevzdanost Božích dětí. 2633

„Těm, kteří hledají Boží království a jeho spravedlnost, slibuje, že jim všechno ostatní přidá. Ve skutečnosti všechno patří Bohu a nic nechybí člověku, který vlastní Boha, jestliže on sám nechybí Bohu.“⁹² 227

2831 Skutečnost, že existují lidé, kteří mají hlad pro nedostatek chleba, odhaluje jinou hlubinu této prosby. Drama hladu ve světě volá křesťany, kteří se modlí v pravdě, k účinné odpovědnosti vůči jejich bratřím, jak v osobním jednání, tak v solidaritě s lidskou rodinou. Tato prosba modlitby Páně nemůže být oddělována od podobenství o chudém Lazarovi⁹³ a posledním soudu.⁹⁴ 1038

2832 Jako kvas v těstě, tak musí novost království „prokvasit“ zemi Kristovým Duchem.⁹⁵ To se musí projevit obnovením spravedlnosti v osobních, společenských, hospodářských a mezinárodních vztazích, nikdy se nesmí zapomínat, že spravedlivé struktury neexistují bez lidí, kteří chtějí být spravedliví. 1928

2833 Jde o „náš“ chléb, „jeden“ pro „mnohé“. Chudoba blahoslavenství je ctností, která nás učí dělit se: vyzývá k tomu, aby se hmotná i duchovní dobra sdílela a rozdělovala ne z donucení, nýbrž z lásky, aby přebytek jedněch léčil nouzi druhých.⁹⁶ 2790
2546

⁸⁷ Srov. Jan 9,31; 1 Jan 5,14.

⁸⁸ Srov. Lk 1,38.49.

⁸⁹ Sv. Augustin, *De sermone Domini in monte*, 2,6,24: PL 34, 1279.

⁹⁰ Srov. Mt 6,25-34.

⁹¹ Srov. 2 Sol 3,6-13.

⁹² Sv. Cyprián Kartaginský, *De oratione dominica*, 21: PL 4, 534A.

⁹³ Srov. Lk 16,19-31.

⁹⁴ Srov. Mt 25,31-46.

⁹⁵ Srov. 2. vatikánský koncil, AA (Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*), 5.

⁹⁶ Srov. 2 Kor 8,1-15.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

2834 „Modli se a pracuj.“⁹⁷ „Máme se modlit, jako by všechno záviselo na Bohu, a jednat, jako by všechno záviselo na nás.“⁹⁸ I když jsme vykonali svou práci, pokrm zůstává darem našeho Otce; je správné prosit ho o něj a děkovat mu. Toto je smysl požehnání stolu (modlitby před jídlem a po něm) v křesťanské rodině. 2428

2835 Tato prosba a odpovědnost, ke které zavazuje, platí i pro jiný hlad, jímž lidé trpí: „Člověk nežije pouze chlebem, ale... vším, co vychází z Hospodinových úst“ (Dt 8,3),⁹⁹ jeho slovem a jeho dechem. Křesťané mají mobilizovat všechno své úsilí, „aby hlásali evangelium chudým“. Na zemi je hlad, „ne hlad po chlebu ani žízeň po vodě, nýbrž po slyšení Hospodinova slova“ (Am 8,11). Proto se specificky křesťanský smysl této čtvrté prosby týká chleba života: Božího slova, které se přijímá ve víře, Těla Kristova, které se přijímá v Eucharistii.¹⁰⁰ 2443 1384

2836 „Dnes“ je také výrazem důvěry. Učí nás tomu Pán,¹⁰¹ to nemohla vymyslet naše domýšlivost. Protože se jedná především o jeho slovo a tělo jeho Syna, není toto „dnes“ jen z našeho smrtelného času: je to „dnes“ Boha: 1165

„Přijímáš-li chléb každý den, je pro tebe každý den toto „dnes.“ Je-li dnes Kristus tvůj, každý den pro tebe vstává z mrtvých. Jak? „Ty jsi můj syn. Já jsem tě dnes zplodil“ (Ž 2,7). Dnes je, když Kristus vstává z mrtvých.“¹⁰²

2837 „Vezdejší“ (tohoto dne, každodenní). Toto slovo, „epiousios“, je užito v Novém zákoně pouze na tomto místě. Ve smyslu časového určení je to určité pedagogické opakování slova „dnes“,¹⁰³ aby v nás upevňovalo „bezvýhradnou“ důvěru. V kvalitativním slova smyslu znamená „nezbytné pro život“, a v širším slova smyslu „každé dobro“, jež dostává k tomu, aby se člověk uživil.¹⁰⁴ Vzato doslovně [épiusios: „nadpodstatný“] označuje toto slovo přímo chléb života, Kristovo Tělo, „lék nesmrtelnosti“,¹⁰⁵ bez něhož nemáme v sobě život.¹⁰⁶ Konečně, je zřejmý jeho nebeský smysl, je-li spojeno s předešlým: „Tento den“ je den Páně, den královské hostiny, předjímané v Eucharistii, která je již okoušením království, které přichází. Proto se sluší, aby se eucharistická oběť slavila „každý den“. 2659 2633 1405 1166 1389

„Eucharistie je naším každodenním chlebem... Vlastní silou tohoto božského pokrmu je, že vytváří jednotu: spojuje nás s Tělem Kristovým a činí z nás jeho údy, abychom se stali tím, co přijímáme... ale také ve čtení, která posloucháte denně v kostele, v hymnech, které se zpívají a které zpíváte, je tento chléb. To vše je nezbytné pro naše pozemské putování.“¹⁰⁷

„Nebeský Otec nás vybízí, abychom prosili jako nebeské děti o nebeský chléb.“¹⁰⁸ Kristus „sám je chléb zasetý do Panny, vykvašený v těle, prohnětený utrpením, upečený v peci hrobu, uchovávaný v Církvi, přinášený na oltáře, poskytovaný každý den věřícím jako nebeský pokrm“.¹⁰⁹

V. „Odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům“

2838 Tato prosba je překvapující. Kdyby ji tvořila jen první část věty – „Odpusť nám naše viny“ – mohla by být implicitně zahrnuta do tří prvních proseb modlitby Páně, protože Kristova oběť je „na odpuštění hříchů“. Avšak podle druhé části věty bude naše prosba 1425 1933

2631

⁹⁷ Srov. sv. Benedikt, Řehole, 20; 48.

⁹⁸ Výrok sv. Ignáce z Loyoly, citát z E.Bianco, *Dizionario di pensieri citabili*, Toronto 1990, 26.

⁹⁹ Srov. Mt 4,4.

¹⁰⁰ Srov. Jan 6,26-58.

¹⁰¹ Srov. Mt 6,34; Ex 16,19.

¹⁰² Sv. Ambrož, *De sacramentis*, 5,26: PL 16, 453A.

¹⁰³ Srov. Ex 16,19-21.

¹⁰⁴ Srov. 1 Tím 6,8.

¹⁰⁵ Sv. Ignác Antiochijský, *Epistula ad Ephesios*, 20,2: PG 5, 661.

¹⁰⁶ Srov. Jan 6,53-56.

¹⁰⁷ Sv. Augustin, *Sermones*, 57,7,7: PL 38, 389.

¹⁰⁸ Srov. Jan 6,51.

¹⁰⁹ Sv. Petr Chryzolog, *Sermones*, 71: PL 52, 402D.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

vyslyšena jen tehdy, jestliže jsme my napřed odpověděli na jeden požadavek. Naše prosba se obrací do budoucnosti, naše odpověď jí musela předcházet; spojuje je jedno slovo: „jako“.

„ODPUŠŤ NÁM NAŠE VINY...“

2839 Začali jsme se modlit k našemu Otci s odvážnou důvěrou. V prosbě o posvěcení jeho jména jsme jej prosili, abychom byli stále víc posvěcováni. Avšak, ačkoliv jsme oděni křestním šatem, nepřestáváme hřešit a vzdalovat se od Boha. Nyní se k němu vracíme touto novou prosbou jako marnotratný syn¹¹⁰ a vyznáváme před ním, že jsme hříšníci, jako to učinil celník.¹¹¹ Naše prosba začíná „vyznáním“, kterým zároveň vyznáváme svou ubohost i jeho milosrdenství. Naše naděje je jistá, protože v jeho Synu „máme vykoupení a odpuštění hříchů“ (Kol 1,14; Ef 1,7). Účinné a nepochybné znamení jeho odpuštění nacházíme ve svátostech jeho Církve.¹¹²

1425

1439

1422

2840 Je hrozné, že tento proud milosrdenství proniknout do našeho srdce proniknout, jestliže jsme neodpustili tomu, kdo nás urazil. Láska, jako Kristovo tělo, je nerozdělitelná: nemůžeme milovat Boha, kterého nevidíme, jestliže nemilujeme bratra nebo sestru, které vidíme.¹¹³ Odmítneme-li odpustit našim bratřím a sestrám, naše srdce se uzavře a jeho tvrdost je učiní nepropustným pro milosrdnou lásku Otce; vyznáním hříchů se naše srdce však otevírá jeho milosti.

1864

2841 Tato prosba je tak důležitá, že se k ní jako k jediné Pán vrací a vysvětluje ji v horském kázání.¹¹⁴ Člověku sice není možné tento ústřední požadavek tajemství smlouvy vyplnit, ale „u Boha je všechno možné“.

„... JAKO I MY ODPOUŠTÍME NAŠIM VINÍKŮM“

2842 Toto „jako“ není v Ježíšově učení jediné: „Buďte dokonalí „jako“ je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 5,48). „Buďte milosrdní „jako“ je milosrdný váš Otec“ (Lk 6,36); „Nové přikázání vám dávám: Milujte se navzájem: „jak“ jsem já miloval vás, tak se navzájem milujte vy“ (Jan 13,34). Není možné zachovávat Pánovo přikázání, jedná-li se pouze o vnější napodobování božského vzoru. Jde však o živou, „z hlubin srdce“ pramenící účast na svatosti, na milosrdenství, na lásce našeho Boha. Pouze Duch, který je naším životem,¹¹⁵ může způsobit, abychom měli totéž smýšlení, jako měl Kristus Ježíš.¹¹⁶ Jednota odpuštění se tak stává možnou, když si navzájem „odpouštíme, „jako“ Bůh odpustil nám v Kristu“ (Ef 4,32).

521

2843 Tak se Pánova slova o odpuštění, tato láska, která miluje až do krajnosti, stávají životem.¹¹⁷ Podobenství o nemilosrdném služebníkovi, jímž vrcholí Pánovo učení o církevním společenství,¹¹⁸ končí těmito slovy: „Tak bude jednat s vámi i můj nebeský Otec, jestliže ze srdce neodpustíte každý svému bratru.“ Vždyť právě tam, „v hlubině srdce“, se všechno svazuje a rozvazuje. Není v naší moci necítit více urážku a zapomenout na ni; avšak srdce, které se nabídne Duchu svatému, promění ránu v soucit a očistí paměť tím, že přemění urážku na přimluvu.

368

2844 Křesťanská modlitba jde až k *odpuštění nepřátelům*.¹¹⁹ Proměňuje učedníka tím, že ho připodobňuje jeho Mistru. Odpuštění je vyvrcholení křesťanské modlitby; člověk ne-

2262

¹¹⁰ Srov. Lk 15,11-32.

¹¹¹ Srov. Lk 18,13.

¹¹² Srov. Mt 26,28; Jan 20,23.

¹¹³ Srov. 1 Jan 4,20.

¹¹⁴ Srov. Mt 6,14-15; 5,23-24; Mk 11,25.

¹¹⁵ Srov. Gal 5,25.

¹¹⁶ Srov. Fil 2,1.5.

¹¹⁷ Srov. Jan 13,1.

¹¹⁸ Srov. Mt 18,23-35.

¹¹⁹ Srov. Mt 5,43-44.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

může přijmout dar modlitby, leč že jeho srdce je v souladu s božským soucitem. Opuštění také svědčí o tom, že láska je v našem světě mocnější než hřích. Mučedníci minulých staletí i současní vydávají toto svědectví o Ježíšovi. Opuštění je základní podmínkou smíření¹²⁰ Božích dětí s jejich Otcem a lidí navzájem.¹²¹

2845 Toto svou podstatou božské odpuštění nemá hranici ani míru.¹²² Jde-li o urážky (o „hříchy“ podle Lk 11,4 nebo o „viny“ podle Mt 6,12), jsme ve skutečnosti vždy dlužníci: „Nebudte nikomu nic dlužni – jen vzájemnou lásku“ (Řím 13,8). Společenství Nejsvětější Trojice je pramenem a měřítkem pravdy každého vztahu.¹²³ Prožíváme to v modlitbě, zvláště v Eucharistii.¹²⁴

1441

„Bůh nepřijímá obětí těch, kteří rozdmýchávají rozdělení; říká jim, aby nechali obět na oltáři a nejprve se šli smířit se svými bratry. Bůh chce, abychom ho usmířovali modlitbami, které stoupají ze srdcí naplněných pokojem. Co nejvíce Boha zavazuje je náš pokoj, naše svornost, jednota celého lidu věřících v Otci, v Synu a v Duchu svatém.“¹²⁵

VI. „Neuved' nás v pokušení“

2846 Tato prosba jde ke kořenu předešlé, protože naše hříchy jsou plodem souhlasu s pokušením. Prosíme našeho Otce, aby nás do něho „neuváděl“. Přeložit jedním slovem řecký výraz je obtížné: znamená „nepřipustit vstup do“,¹²⁶ „nenechat podlehnout pokušení“. „(Jako) je nemožné, aby byl Bůh pokoušen ke zlému: (tak ani) on sám nikoho nepokouší“ (Jak 1,13); naopak chce nás od pokušení osvobodit. Prosíme ho, ať nepřipustí, že bychom se vydali cestou, která vede ke hříchu. Svádíme boj „mezi tělem a Duchem“. Tato prosba naléhavě prosí o Ducha rozlišování a síly.

164

2516

2847 Duch svatý nás vede k *rozlišování* mezi zkouškou, nutnou k růstu vnitřního člověka,¹²⁷ aby se prokázala „osvědčenost“ (Řím 5,3-5) v ctnosti, a mezi pokušením, které vede ke hříchu a ke smrti.¹²⁸ Je také třeba rozlišovat mezi „pokušením“ a „svolením“ k pokušení. Rozlišování konečně odhaluje prolhanost pokušení: zdá se, že to, co nám nabízí, je „dobré, lákavé pro oči a žádoucí“ (Gn 3,6), zatímco ve skutečnosti je jeho plodem smrt.

2284

„Bůh nechce člověka nutit k dobru: chce svobodné bytosti... Pokušení je k něčemu užitečné. Nikdo kromě Boha neví, co naše duše od Boha dostala; dokonce ani my si to neuvědomujeme. Pokušení to odhaluje, aby nás učilo poznávat se, a tak na vlastní oči objevit svou ubohost, a aby nás přinutilo děkovat za všechno dobré, co nám pokušení odhalilo.“¹²⁹

2848 „Nevejít do pokušení“, to zahrnuje *rozhodnutí srdce*: „Kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce... Nikdo nemůže sloužit dvěma pánům“ (Mt 6,21.24). „Protože Duch je naším životem, podle Ducha také jednejme!“ (Gal 5,25). V tomto „souhlasu“ daném Duchu svatému nám Otec dává sílu. „Zkoušky, které na vás přišly, jsou úměrné lidským silám. A Bůh je věrný! On nedopustí, abyste byli zkoušeni víc, než snesete. Když dopustí zkoušku, dá také prostředky, jak z ní vyjít, a sílu, jak ji snášet“ (1 Kor 10,13).

1808

2849 Takový boj a takové vítězství jsou možné jen v modlitbě. Právě modlitbou Ježíš vítězil nad pokušelem hned od počátku¹³⁰ a v posledním boji své smrtelné úzkosti.¹³¹ Kris-

540, 612
2612¹²⁰ Srov. 2 Kor 5,18-21.¹²¹ Srov. Jan Pavel II., encyklika *Dives in misericordia* (Podivuhodný v milosrdenství), 14.¹²² Srov. Mt 18,21-22; Lk 17,3-4.¹²³ Srov. 1 Jan 3,19-24.¹²⁴ Srov. Mt 5,23-24.¹²⁵ Srov. sv. Cyprián Kartaginský, *De oratione dominica*, 23: PL 4, 535C-536A.¹²⁶ Srov. Mt 26,41.¹²⁷ Srov. Lk 8,13-15; Sk 14,22; 2 Tim 3,12.¹²⁸ Srov. Jak 1,14-15.¹²⁹ Origenes, *De oratione*, 29.¹³⁰ Srov. Mt 4,1-11.¹³¹ Srov. Mt 26,36-44.

162

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

tus nás v této prosbě Otčenáše zapojuje do svého boje a do svého smrtelného zápasu. Ve spojení se svou bdělostí nás naléhavě vyzývá k *bdělosti* srdce.¹³² Bdělost je „ochrana srdce“ a Ježíš prosí Otce, aby nás zachoval v jeho jménu.¹³³ Duch svatý se snaží tuto bdělost v nás stále probouzet.¹³⁴ Tato prosba nabývá svého dramatického významu ve vztahu ke konečnému pokušení našeho pozemského boje; naléhavě prosí o *vytrvání až do konce*. „Hle, přicházím jako zloděj! Blaze tomu, kdo bdí“ (Zj 16,15).

VII. „Ale zbav nás od zlého“

2850 Poslední prosba Otčenáše je také v Ježíšově modlitbě: „Neprosím, abys je ze světa vzal, ale abys je zachránil od zlého“ (Jan 17,15). Týká se každého z nás osobně; ale jsme to vždycky „my“, kdo se modlíme ve společenství celé Církve za osvobození celé lidské rodiny. Modlitba Páně nás neustále otevírá rozměrům ekonomie spásy. Naše vzájemná zapletenost do hříchu a smrti se stává solidaritou v Kristově Těle, ve „společenství svatých“.¹³⁵

309

2851 Zlo v této prosbě není něco abstraktního; naopak označuje osobu satana, zhoubce, anděla, který se protiví Bohu. „Dábel“ [„dia-bolos“] je ten, který „chce překážet“ Božímu úradku a jeho „dílu spásy“ dovršenému Kristem.

391

2852 „Vrah od počátku“, „lhář a otec lži“ (Jan 8,44), „satan, svůdce celé země“ (Zj 12,9) je ten, skrze něhož přišel na svět hřích a smrt a po jehož konečné porážce bude celý vesmír osvobozen „z hříchu a smrti“.¹³⁶ „Víme, že žádný, kdo se narodil z Boha, nežije ve hříchu, neboť Syn Boží ho chrání a zlý duch na něho nevloží ruku. Víme, že jsme z Boha, ale celý svět má v moci zlý duch“ (1 Jan 5,18-19).

„Pán, který smazal hřích a odpustil vaše viny, je s to chránit vás a střežit proti nástrahám ďábla, který proti vám bojuje, aby vás nepřekvapil nepřítel, který obyčejně zplodí vinu. Kdo se však svěří Bohu, ten se nebojí ďábla. „Je-li Bůh s námi, kdo proti nám?““ (Řím 8,31).¹³⁷

2853 Vítězství nad „vládcem světa“ (Jan 14,30) bylo dosaženo jednou provždy v hodině, v níž se Ježíš dobrovolně vydal na smrt, aby nám dal svůj život. To je soud nad tímto světem a vládce tohoto světa je „vypuzen ven“ (Jan 12,31).¹³⁸ „Začal pronásledovat Ženu“,¹³⁹ ale nemá nad ní žádnou moc: nová Eva, „plná milosti“ Ducha svatého, je osvobozena od hříchu a od porušení smrti (neposkvrněné početí a nanebevzetí Matky Boží, Marie vždy panny). „Tu se had na Ženu rozlítal a odešel, aby vedl válku proti ostatním z jejího potomstva“ (Zj 12,17). A proto Duch a Církev prosí: „Přiď, Pane Ježíši“ (Zj 22,17.20): jeho příchod nás totiž osvobodí od zlého.

677

490

972

2854 Když prosíme, abychom byli osvobozeni od zlého, modlíme se zároveň o to, abychom byli zbaveni všeho současného, minulého i budoucího zla, jehož je ďábel původcem a podněcovatelem. V této poslední prosbě Církve přednáší Otci všechnu bídu světa. Církev zároveň s osvobozením od všeho zla, jež doléhá na lidstvo, naléhavě prosí o cenný dar míru a o milost vytrvalého čekání na Kristův návrat. Když se takto modlí, předjímá v pokoře víry sjednocení všech a všeho (rekapitulaci) v tom, který má „klíče od smrti a podsvětí“ (Zj 1,18), „ten, který je, a který byl a který přijde, Vševládny“ (Zj 1,8).¹⁴⁰

2632

¹³² Srov. Mk 13,9.23.33-37; 14,38; Lk 12,35-40.¹³³ Srov. Jan 17,11.¹³⁴ Srov. 1 Kor 16,13; Kol 4,2; 1 Sol 5,6; 1 Petr 5,8.¹³⁵ Srov. Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Reconciliatio et paenitentia*, 16.¹³⁶ Římský misál, IV. eucharistická modlitba.¹³⁷ Sv. Ambrož, *De sacramentis*, 5,30: PL 16, 454AB.¹³⁸ Srov. Zj 12,10.¹³⁹ Srov. Zj 12,13-16.¹⁴⁰ Srov. Zj 1,4.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

„Vysvobod' nás ode všeho zlého, Bože, a dej našim dnům svůj mír. Smiluj se nad námi a pomoz nám: Ať se nikdy nedostaneme do područí hříchu, ať žijeme v bezpečí před každým zmatkem a s nadějí očekáváme požehnaný příchod našeho Spasitele Ježíše Krista.“¹⁴¹

1041

ZÁVĚREČNÁ DOXOLOGIE

2855 Závěrečná doxologie „neboť tvé je království i moc i sláva“ přejímá a znovu do sebe uzavírá první tři prosby Otčenáše: oslavu jeho jména, příchod jeho království a moc jeho spásné vůle. Avšak toto opakování má nyní formu klanění a díkůvzdání jako v nebeské liturgii.¹⁴² Vládce tohoto světa si tyto tři tituly království, moci a slávy lživě přivlastňoval;¹⁴³ Kristus Pán je navrátí svému Otci a našemu Otci, až mu odevzdá království, když bude definitivně dovrší tajemství spásy a Bůh bude všechno ve všem.¹⁴⁴

2760

2856 „Na konci modlitby říkáš *Amen* a tímto Amen, jež znamená „staň se“,“¹⁴⁵ stvrzuješ, co je v modlitbě, které nás naučil Bůh.“¹⁴⁶

1061-1065

Souhrn

2857 V modlitbě „Otče náš“ je předmětem prvních tří prosb Otcova sláva, posvěcování jeho jména, příchod Království a plnění jeho božské vůle. Čtyři další prosby mu přednášejí naše přání týkající se našeho života: abychom měli dost pokrmu, byli uzdraveni z hříchu, a vztahují se na náš boj za vítězství dobra nad zlem.

2858 Když prosíme: „Posvěť se jméno tvé“, vstupujeme do Božího úradku. Jeho jméno, které bylo nejdříve zjeveno Mojžíšovi a pak v Ježíšovi, má být posvěcováno skrze nás a v nás, jakož i v každém národě a v každém člověku.

2859 Druhou prosbou má Církev na mysli hlavně návrat k Otci a konečný příchod Božího království. Prosí také za růst Božího království v „dnešku“ našeho života.

2860 Ve třetí prosbě se modlíme k našemu Otci, aby sjednotil naši vůli s vůlí svého Syna, aby se v životě světa dokonal jeho plán spásy.

2861 Čtvrtou prosbou „Dej nám“ vyjadřujeme ve společenství s našimi bratry dětinnou důvěru k našemu nebeskému Otci. „Chléb náš“ označuje pozemský pokrm, nutný k životu nás všech, ale znamená také chléb života: „Boží slovo a Kristovo tělo.“ Dostáváme jej v „dnes“ od Boha jako nenahraditelný (nad)podstatný pokrm hostiny v Božím království, kterou předjímá Eucharistie.

2862 Pátá prosba úpěnlivě prosí o Boží milosrdenství za naše urážky; milosrdenství však nemůže proniknout do našeho srdce, jestliže jsme nedokázali odpustit podle Kristova příkladu a s jeho pomocí svým nepřítelům.

2863 Když říkáme „Neuved' nás v pokušení“, prosíme Boha, aby nepřipustil, abychom se vydali cestou, která vede ke hříchu. Tato prosba naléhavě prosí o Ducha rozlišování a síly a pokorně žádá o milost bdělosti a vytrvání až do konce.

¹⁴¹ Římský misál, Embolismus¹⁴² Srov. Zj 1,6; 4,11; 5,13.¹⁴³ Srov. Lk 4,5-6.¹⁴⁴ Srov. 1 Kor 15,24-28.¹⁴⁵ Srov. Lk 1,38.¹⁴⁶ Sv. Cyril Jeruzalémský, *Catecheses mystagogicae*, 5,18: PG 33, 1124A.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

(4) Křesťanská modlitba – (2) Modlitba Páně „Otče náš“

2864 *V poslední prosbě „Ale zbav nás od zlého“ křesťan spolu s Církví prosí Boha, aby zjevil vítězství, kterého již dosáhl Kristus nad „vládcem tohoto světa“, nad satanem, andělem, který se osobně staví na odpor proti Bohu a jeho plánu spásy.*

2865 *Závěrečným „Amen“ vyjadřujeme své „fiat“ k sedmi prosbám: „Tak se staň.“*

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

ZKRATKY

Biblické zkratky	Knihy Starého zákona	viz kniha KKC , str. 695
	Knihy Nového zákona	viz kniha KKC , str. 695-696

Zkratky dokumentů 2. vatikánského koncilu (viz též všechny poznámky pod čarou)

AA	Dekret o apoštolátu laiků <i>Apostolicam actuositatem</i>	18.11.1965
AG	Dekret o misijní činnosti <i>Ad gentes</i>	07.12.1965
DH	Prohlášení o náboženské svobodě <i>Dignitatis humanae</i>	07.12.1965
DV	Věřoučná konstituce o Božím zjevení <i>Dei Verbum</i>	18.11.1965
GE	Prohlášení o křesťanské výchově <i>Gravissimum educationis</i>	28.10.1965
GS	Pastorální konstituce o Církvi v dnešním světě <i>Gaudium et spes</i>	07.12.1965
ChD	Dekret o pastýřské službě biskupů v Církvi <i>Christus Dominus</i>	28.10.1965
IM	Dekret o hromadných sdělovacích prostředcích <i>Inter mirifica</i>	04.12.1963
LG	Věřoučná konstituce o Církvi <i>Lumen gentium</i>	21.11.1964
NAe	Prohlášení o poměru Církve k nekřesťanským náboženstvím <i>Nostra aetate</i>	28.10.1965
OE	Dekret o katolických východních církvích <i>Orientalium ecclesiarum</i>	21.11.1964
OT	Dekret o výchově ke kněžství <i>Optatam totius</i>	28.10.1965
PC	Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života <i>Perfectae caritatis</i>	28.10.1965
PO	Dekret o službě a životě kněží <i>Presbyterorum ordinis</i>	07.12.1965
SC	Konstituce o posvátné liturgii <i>Sacrosanctum concilium</i>	04.12.1963
UR	Dekret o ekumenismu <i>Unitatis redintegratio</i>	21.11.1964

Ostatní zkratky

CCEO	Corpus canonum Ecclesiarum Orientalium
CCL	Corpus Christianorum Latinorum
CIC	Codex iuris canonici (Kodex kanonického práva, Zvon, Praha 1994)
CSCO	Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium, Paris 1903
CSEL	Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum, Wien 1866
DS	Denzinger-Schönmetzer, Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum, Freiburg i. Breisgau 1976
LXX	Septuaginta, řecký překlad bible
PG	Patrologia Graeca, vyd. J.P.Migne, Paris 1857-1866
PL	Patrologia Latina, vyd. J.P.Migne, Paris 1878-1890
PLS	Patrologiae Latinae Supplementum

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST

Písmo svaté – Starý zákon *details (který verš kde umístěn) viz kniha KKC, str. 698-707*

Gn – Ex – Lv – Nu – Dt – Joz – Sd – 1 Sam – 2 Sam – 1 Král – 2 Král – 1 Kron – 2 Kron – Neh – Tob – Jud – Est – 2 Mak – Job – Ž – Př – Kaz – Pís – Mdr – Sir – Iz – Jer – Pl – Bar – Ez – Dan – Oz – Joel – Am – Jon – Mich – Sof – Zach – Mal.

Písmo svaté – Nový zákon *details (který verš kde umístěn) viz kniha KKC, str. 707-733*

Mt – Mk – Lk – Jan – Sk – Řím – 1 Kor – 2 Kor – Gal – Ef – Fil – Kol – 1 Sol – 2 Sol – 1 Tim – 2 Tim – Tit – Filem – Žid – Jak – 1 Petr – 2 Petr – 1 Jan – 2 Jan – 3 Jan – Jud – Zj.

Vyznání víry *details viz kniha KKC, str. 733*

Ekumenické koncily *details viz kniha KKC, str. 733-740*

ekumenický koncil	datum (rok)
1. nicejský koncil	325
1. cařihradský koncil	381
Efezský koncil	431
Chalcedonský koncil	451
2. cařihradský koncil	553
3. cařihradský koncil	680-681
2. nicejský koncil	787
4. cařihradský koncil	869-870
4. lateránský koncil	1215
2. lyonský koncil	1274
Viennský koncil	1311-1312
Kostnický koncil	1414-1418
Florentský koncil	1439-1445
5. lateránský koncil	1512-1517
Tridentský koncil	1545-1563
1. vatikánský koncil	1869-1870
2. vatikánský koncil	1962-1965

Koncily a synody *details viz kniha KKC, str. 740-741*

koncil, synod	datum (rok)
Římský koncil	382
Kartaginský koncil	418
2. oranžský koncil	529
Cařihradský synod	543
1. synoda v Braga	561
4. toledský koncil	633
6. toledský koncil	638
Lateránský koncil	649
11. toledský koncil	675
16. toledský koncil	693
Římský koncil	693

Decretum Damasi

Statuta Ecclesiae antiqua

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

koncil, synod	datum (rok)
Koncil ve Friuli	796 (797)
Koncil v Querzy	853

Papežské dokumenty

detaily viz *kniha KKC*, str. 741-745

název dokumentu	vydán	druh dokumentu	papež	papežem
Ad consulta vestra	13.11.866	odpověď	<i>Mikuláš I.</i>	858-867
Benedictus Deus	29.01.1336	konstituce	<i>Benedikt XII.</i>	1334-1342
Casti connubii	31.12.1930	encyklika	<i>Pius XI.</i>	1922-1939
Catechesi tradandae	16.10.1979	apoštolská exhortace	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Centesimus annus	01.05.1991	encyklika	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Cum dudum	08.1341	spis	<i>Benedikt XII.</i>	1334-1342
Cum quorundam hominum	07.08.1565	konstituce	<i>Pius IV.</i>	1559-1565
Diuturnum illud	29.06.1881	encyklika	<i>Lev XIII.</i>	1878-1903
Dives in misericordia	30.11.1980	encyklika	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Divinae consortium naturae	15.08.1971	apoštolská konstituce	<i>Pavel VI.</i>	1963-1978
Divini Redemptoris	19.03.1937	encyklika	<i>Pius XI.</i>	1922-1939
Dominicae cenae	14.02.1980	list	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Dominum et Vivificantem	18.05.1986	encyklika	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Dum in sanctae	05.02.552	list	<i>Vigilius</i>	537-555
Eius exemplo	18.12.1208	list	<i>Inocenc III.</i>	1198-1216
Evangelii nuntiandi	08.12.1975	apoštolská exhortace	<i>Pavel VI.</i>	1963-1978
Familiaris consortio	22.11.1981	apoštolská exhortace	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Fidei donum	21.04.1957	encyklika	<i>Pius XII.</i>	1939-1958
Haurietis aquas	15.05.1956	encyklika	<i>Pius XII.</i>	1939-1958
Humanae vitae	25.07.1968	encyklika	<i>Pavel VI.</i>	1963-1978
Humani generis	03.02.557	list	<i>Pelagius I.</i>	556-561
Humani generis	12.08.1950	encyklika	<i>Pius XII.</i>	1939-1958
Christifideles laici	30.12.1988	apoštolská exhortace	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Immortale Dei	01.11.1885	encyklika	<i>Lev XIII.</i>	1878-1903
In prolixitate epistolae	497	list	<i>Anastasius II.</i>	496-498
Indulgentiarum doctrina	01.01.1967	apoštolská konstituce	<i>Pavel VI.</i>	1963-1978
Ineffabilis Deus	08.12.1854	bula	<i>Pius IX.</i>	1846-1878
Iniunctum nobis	30.11.1564	bula	<i>Pius IV.</i>	1559-1565
Inter ea quae	26.03.521	list	<i>Hormisdas</i>	514-523
Laborem exercens	14.09.1981	encyklika	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Lectis dilectionis tuae	13.06.449	list	<i>Lev Veliký</i>	440-461
Libertas praestantissimum	20.06.1888	encyklika	<i>Lev XIII.</i>	1878-1903
Marialis cultus	02.02.1974	apoštolská exhortace	<i>Pavel VI.</i>	1963-1978
Mater et Magistra	15.05.1961	encyklika	<i>Jan XXIII.</i>	1958-1963
Mediator Dei	20.11.1947	encyklika	<i>Pius XII.</i>	1939-1958
Mulieris dignitatem	15.08.1988	apoštolský list	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Munificentissimus Deus	01.11.1950	apoštolská konstituce	<i>Pius XII.</i>	1939-1958
Mysterium fidei	03.09.1965	encyklika	<i>Pavel VI.</i>	1963-1978
Mystici Corporis	29.06.1943	encyklika	<i>Pius XII.</i>	1939-1958
Ne super his	03.12.1334	bula	<i>Jan XXII.</i>	1316-1334
Pacem in terris	11.04.1963	encyklika	<i>Jan XXIII.</i>	1958-1963
Populorum progressio	26.03.1967	encyklika	<i>Pavel VI.</i>	1963-1978
<i>promluvy</i>	1941-1956		<i>Pius XII.</i>	1939-1958
<i>promluvy</i>	1964-1975		<i>Pavel VI.</i>	1963-1978
<i>promluvy</i>	07.12.1985		<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Provida Mater	02.02.1947	apoštolská konstituce	<i>Pius XII.</i>	1939-1958

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

název dokumentu	vydán	druh dokumentu	papež	papežem
Quadragesimo anno	15.05.1931	encyklika	<i>Pius XI.</i>	1922-1939
Quam laudabiliter	21.07.1447	list	<i>Lev Veliký</i>	440-461
Quam Primas	11.12.1925	encyklika	<i>Pius XI.</i>	1922-1939
Quanta cura	08.12.1864	encyklika	<i>Pius IX.</i>	1846-1878
Quod aliquantum	10.03.1791	breve	<i>Pius VI.</i>	1775-1799
Reconciliatio et paenitentia	02.12.1984	apoštolská exhortace	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Redemptor hominis	04.03.1979	encyklika	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Redemptoris Mater	25.03.1987	encyklika	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Redemptoris missio	07.12.1990	encyklika	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Sacram unctioem infirmorum	30.11.1972	apoštolská konstituce	<i>Pavel VI.</i>	1963-1978
Sacramentum Ordinis	30.11.1947	apoštolská konstituce	<i>Pius XII.</i>	1939-1958
Si instituta ecclesiastica	19.03.1416	list	<i>Inocenc I.</i>	402-417
Sicut aqua	08.600	list	<i>Řehoř Veliký</i>	590-604
Sollicitudo rei socialis	30.12.1987	encyklika	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
Summi pontificatus	20.10.1939	encyklika	<i>Pius XII.</i>	1939-1958
Super quibusdam	29.09.1351	list	<i>Klement VI.</i>	1332-1352
Vicesimus quintus annus	04.12.1988	apoštolský list	<i>Jan Pavel II.</i>	1978-
východním biskupům		list	<i>Damas I.</i>	366-384
Vyznání víry Božího lidu	30.06.1968		<i>Pavel VI.</i>	1963-1978

Církevní dokumenty

details viz *kniha KKC*, str. 745-746

název dokumentu	vydán	typ dokumentu	vydal
De millenarismo	19.07.1944	dekret	<i>Kongregace pro nauku víry</i>
Directorium carecheticum generale		směrnice	<i>Kongregace pro klérus</i>
Dokument z Puebly	1971	dokument	<i>Shromáždění biskupů</i>
Dominus Iesus	06.08.2000	prohlášení	Kongregace pro nauku víry
Donum vitae	22.02.1987	instrukce	<i>Kongregace pro nauku víry</i>
Dopis anglickým biskupům	16.09.1864	dopis	<i>Kongregace pro nauku víry</i>
Dopis bostonskému biskupovi	08.08.1949	dopis	<i>Kongregace pro nauku víry</i>
Eucharisticum mysterium	25.05.1967	instrukce	<i>Kongregace pro posvátné obřady</i>
Exeunte coetu secundo	07.12.1985	záv. zpráva	<i>Biskupský synod 1985</i>
Inter insigniores	15.10.1976	prohlášení	<i>Kongregace pro nauku víry</i>
Libertatis conscientia	22.03.1986	instrukce	<i>Kongregace pro nauku víry</i>
Mysterium ecclesiae	24.06.1973	prohlášení	<i>Kongregace pro nauku víry</i>
Pastoralis actio	20.10.1980	instrukce	<i>Kongregace pro nauku víry</i>
Persona humana	29.12.1975	prohlášení	<i>Kongregace pro nauku víry</i>
Římský katechismus		katechismus	
Theses approbatae philosophiae tomisticae	27.07.1914	dekret	<i>Kongregace pro katolickou výchovu</i>

Kanonické právo

details viz *kniha KKC*, str. 746-748

Kánon apoštolů – Kodex kanonického práva (CIC) – Corpus canonum Ecclesiarum Orientalium

Liturgie

details viz *kniha KKC*, str. 748-750

LATINSKÝ RITUS

Římský misál	Římský pontifikál	Římský rituál	Denní modlitba Církve	Modlitby ^{a)}
--------------	-------------------	---------------	-----------------------	------------------------

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

LATINSKÝ RITUS

Římský misál	Římský pontifikál	Římský rituál	Denní modlitba Církve	Modlitby ^{a)}
Všeobecné pokyny k Římskému misálu	Svěcení biskupů, kněží a jáhnů	Benedikcionál	Všeobecné pokyny	
Obětování	Obřady biřmování	Uvedení do křesťanského života	Hymny ^{oo)}	
Preface ^{*)}	Zasvěcení panen	Křestní obřady (Křest dětí)	Antifony ^{ooo)}	
Sanctus		Křestní obřady (Křest dospělých)	Kantika ^{oooo)}	
I. eucharistická modlitba (Římský Kánon)		Obřady pokání ⁺⁺⁺⁾		
III. eucharistická modlitba		Svatební obřady		
IV. eucharistická modlitba		Pohřební obřady ^{o)}		
Obřad přijímání ^{**)}				
Modlitby ^{***)}				
Velikonoční vigilie ^{*)}				
Sekvence ⁺⁺⁾				

^{*)} 2. o Narození Páně; 1. o Nanebevstoupení Páně; na slavnost Krista Krále; o apoštolech 1.; o svatých 1.; za zemřelé 1.

^{**)} embolismus; modlitba

^{***)} vstupní modlitba 26. neděle v mezidobí; vstupní modlitba 32. neděle v mezidobí; Velký pátek, 6. přímluva

^{*)} Exultet; modlitba po 1. čtení; modlitba po 3. čtení; svěcení křestní vody

⁺⁺⁾ o seslání Ducha svatého

⁺⁺⁺⁾ formule absoluce

^{o)} odporučení umírajícího Bohu; „In paradisum deducant te angeli“ (Ať tě andělé doprovázejí do ráje)

^{oo)} „O lux beata Trinitas“; „Te Deum“; „Veni, Creator Spiritus“; „Vexilla Regis“

^{ooo)} 1. antifona z nešpor v oktávu Narození Páně; antifona ke kantiku Panny Marie z 2. nešpor Zjevení Páně; k Zachariášovu kanticu, ranní chvály 1. ledna

^{oooo)} 1. nešpory v neděli

^{a)} „Ave Maria“; „O sacrum convivium“; Litanie ke všem svatým

VÝCHODNÍ LITURGIE

Liturgie sv. Jana Zlatoústého ^{*)}	Byzantská liturgie	Syrsko-antiochijská liturgie ⁺⁺⁾
	Tropáře ^{**)}	Fanqîth ⁺⁺⁺⁾
	Kontakia ^{***)}	
	Euchologia ^{*)}	

^{*)} Hymnus cherubínů; Anafora; Příprava na přijímání

^{**)} „O monogenis“; o slavnosti Nanebevzetí (15. srpna); velikonoční; matutina nedělí druhého módu; svatodušních nešpor

^{***)} kontakion svátku Proměnění; kontakion Romana Melodika

^{*)} formule absoluce; modlitba při kněžském svěcení

⁺⁺⁾ epikleze svěcení posvátného křížma

⁺⁺⁺⁾ Syrsko-antiochijské officium, svazek 6., první letní část, str. 193b; Syrsko-antiochijské officium, svazek 1, mezidobí, str. 237 a-b

Církevní spisovatelé

detaily viz *kniha KKC*, str. 750-759

jméno spisovatele	název díla
Alfons z Liguori	Dei gran mezzo della preghiera (Stupně modlitby)
Alžběta od Nejsvětější Trojice	Modlitba
Ambrož	De mysteriis
	De officiis ministrorum

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

jméno spisovatele	název díla
	De paenitentia
	De sacramentis
	De viduis
	De virginitate
	Enarrationes in Psalmos
	Epistulae
	Explanatio symboli
	Expositio Evangelii secundum Lucam
	Expositio Psalmi CXVIII
Anselm z Aosty	Proslogion
Aristides	Apologia
Atanáš Alexandrijský	De incarnatione
	Epistula festivalis
	Epistulae ad Serapionem
Augustin	Confessiones (Vyznání)
	Contra epistulam Manichei quam vocant fundamenti
	Contra Faustum manichaeum
	De catechizandis rudibus
	De civitate Dei
	De diversis quaestionibus octoginta tribus
	De fide et symbolo
	De Genesi contra Manichaeos
	De gratia et libero arbitrio
	De libero arbitrio
	De mendacio
	De moribus ecclesiae catholicae
	De natura et gratia
	De sancta virginitate
	De sermone Domini in monte
	De Trinitate
	Enarratio in Psalmos
	Enchiridion de fide, spe et caritate
	Epistulae
	In epistulam Johannis ad Parthos tractatus
	In Evangelium Johannis tractatus
	Quaestiones in Heptateuchum
	Sermones
Barnabáš	List Barnabášův
Basil z Cesareje	Advers Eunomium
	Liber de Spiritu sancto
	Moralia
	Regulae fusius tractate
Benedikt	Řehole
Bernard z Clairvaux	Homilia super missus est
	In Canticum sermones
Bonaventura	In libros sententiarum
Cesarie Mladší	A sainte Richilde et sainte Radegonde
Cyprián Kartaginský	De catholicae unitate Ecclesiae
	De oratione dominica
	Epistulae
Cyrl Alexandrijský	Commentarius in Joannem
	Commentarius in Lucam
Cyrl Jeruzalémský	Catecheses illuminandorum
	Catecheses mystagogicae
Dominik	Jordán Saský, Libellus de principiis Ordinis praedicatorum
Epifanus	Panarion seu adversus LXXX haereses
Evagrus Ponticus	Capita practica ad Anatolium
Faustus z Riez	De Spiritu sancto

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

jméno spisovatele	název díla
František Saleský	Traité de l'amour de Dieu (Traktát o Boží lásce)
František z Assisi	Admonitio
	Píseň bratra slunce
Fulgencius z Ruspe	Contra gesta Fabiani
Guigo	Scala claustralium
Hermas	Mandata pastoris
	Visiones pastoris
Heteria	Peregrinatio ad loca sancta
Hilarius	In evangelium Matthaei
Hippolyt Římský	De paschate
	Traditio apostolica
Hugo od sv. Viktora	De arca Noe
Ignác Antiochijský	Epistula ad Ephesios
	Epistula ad Magnesios
	Epistula ad Romanos
	Epistula ad Smyrnaeos
	Epistula ad Trallianos
Ignác z Loyoly	Duchovní cvičení
Irenej z Lyonu	Adversus haereses
	Demonstratio apostolica
Izák Ninivský	Tractatus mystici
Jan Damašský	De fide orthodoxa
	De sacris imaginibus orationes
Jan Eudes	Tractatus de admirabili corde Iesu
	Tractatus de regno Iesu
Jan Kassián	Collationes
Jan od Kříže	Dichoz de luz y amor (Slovo světla a lásky)
	Llama de amor viva (Plamen lásky žhavé)
	Subida del monte Carmelo (Výstup na horu Karmel)
Jan Zlatoústý	De incomprehensibili Dei natura seu contra Anomaeos
	De proditiōne Judae
	De sacerdotio
	De virginitate
	Eclogae ex diversis homiliis
	Homilia in ad Ephesios
	Homilia in illud „Augusta est porta“ et de oratione Domini
	Homiliae in ad Romanos
	Homiliae in Matthaem
	Homiliae in primam ad Corinthios
	Homiliae in secundam ad Corinthios
	In Lazarum
	Sermones de Anna
	Sermones in Genesim
Jan-Maria Vianney	Jean-Maria Vianney, Curé d'Ars (B.Nodet)
	Modlitba
Jeroným	Commentari in Ecclesiasten
	Commentariorum in Isaiam libri XVIII
	In die dominica paschae homilia
Juliána z Norviche	Revelation of Divine Love
Justin	Apologiae
	Dialogus cum Tryphone Judaeo
Lev Veliký	Sermones
Maxim Vyznavač	Ambiguorum liber
	Opuscula theologica et polemica
	Quaestiones et dubia
Mikuláš z Flüe	Modlitba
Newmann, John Henry	Apologia pro vita sua
	Discourses to mixed congregations

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

jméno spisovatele	název díla
neznámý (anonym)	List do Norfolku
	Parochial and plain sermons
	Constitutiones apostolorum
	Didaché
	Dopis Diognetovi
	Sermo de die dominica
	Starobylá homilie na Velkou a svatou sobotu
Niketas	Explanatio symboli
Origenes	Contra Celsum
	De oratione
	Homiliae in Exodum
	Homiliae in Ezechielem
	Homiliae in Leviticum
Petr Chryzolog	Sermones
Polykarp	Epistula ad Philippenses
	Martyrium Polycarpi
Prosper Akvitánský	Epistulae
Růžena z Limy	Vita mirabilis (P.Hansen; Louvain 1668)
Řehoř Naziánský	Orationes
	Orationes theologicae
Řehoř Veliký	Dialogi
	Homiliae in Ezechielem
	Moralia in Job
	Regula pastoralis
Řehoř z Nyssy	De Spiritu sancto
	De vita Mosis
	Homiliae in Canticum
	Homiliae in orationem dominicam
	In Christi resurrectionem
	Oratio catechetica
	Orationes de beatitudinibus
Simeon Tessalonický	De ordine sepulturae
Teofil z Antiochie	Ad Autolyicum
Terezie od Dítěte Ježíše	Autobiografické spisy
	Novissima verba
	Úkon milosrdné lásky
Terezie od Ježíše	Camino de perfeccion
	Exclamaciones del alma a Dios
	Libro de la vida
	Poesias
Tertulián	Ad uxorem
	Adversus Marcionem
	Apologeticus
	De oratione
	De paenitentia
	De resurrectione carnis
Tomáš Akvinský	Collationes in decem praeceptis
	Compendium theologiae
	Expositio in Psalmos
	Expositio in symbolum apostolicum
	Hymnus „Adoro te devote“
	In ad Hebraeos
	In libros sententiarum
	Opusculum 57 in festo Corporis Christi
	Quaestiones disputate de malo
	Summa contra gentiles
	Summa theologiae
Tomáš Kempenský	Následování Krista

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

jméno spisovatele	název díla
Tomáš Morus	O rozhovoru s otcem ve vězení (Dopis Markéty Roperové adresovaný Alici Alingtonové)

Díla církevních spisovatelů

details viz *kniha KKC*, str. 750-759

název díla	jméno autora
A sainte Richilde et sainte Radegonde	Cesarie Mladší
Ad Autolycum	Teofil z Antiochie
Ad uxorem	Tertulián
Admonitio	František z Assisi
Advers Eunomium	Basil z Cesareje
Adversus haereses	Irenej z Lyonu
Adversus Marcionem	Tertulián
Ambiguorum liber	Maxim Vyznavač
Apologeticus	Tertulián
Apologia	Aristides
Apologia pro vita sua	Newmann, John Henry
Apologiae	Justin
Autobiografické spisy	Terezie od Dítěte Ježíše
Camino de perfeccion	Terezie od Ježíše
Capita practica ad Anatolium	Evagrus Ponticus
Catecheses illuminandorum	Cyril Jeruzalémský
Catecheses mystagogicae	Cyril Jeruzalémský
Collationes	Jan Kassián
Collationes in decem praeceptis	Tomáš Akvinský
Commentari in Ecclesiasten	Jeroným
Commentariorum in Isaiam libri XVIII	Jeroným
Commentarius in Joannem	Cyril Alexandrijský
Commentarius in Lucam	Cyril Alexandrijský
Compendium theologiae	Tomáš Akvinský
Confessiones (Vyznání)	Augustin
Constitutiones apostolorum	neznámý (anonym)
Contra Celsum	Origenes
Contra epistolam Manichei quam vocant fundamenti	Augustin
Contra Faustum manichaeum	Augustin
Contra gesta Fabiani	Fulgencius z Ruspe
De arca Noe	Hugo od sv. Viktora
De catechizandis rudibus	Augustin
De catholicae unitate Ecclesiae	Cyprián Kartaginský
De civitate Dei	Augustin
De diversis quaestionibus octoginta tribus	Augustin
De fide et symbolo	Augustin
De fide orthodoxa	Jan Damašský
De Genesi contra Manichaeos	Augustin
De gratia et libero arbitrio	Augustin
De incarnatione	Atanáš Alexandrijský
De incomprehensibili Dei natura seu contra Anomaeos	Jan Zlatoústý
De libero arbitrio	Augustin
De mendacio	Augustin
De moribus ecclesiae catholicae	Augustin
De mysteriis	Ambrož
De natura et gratia	Augustin
De officiis ministrorum	Ambrož
De oratione	Origenes
De oratione	Tertulián
De oratione dominica	Cyprián Kartaginský

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

název díla	jméno autora
De ordine sepulturae	Simeon Tesselonický
De paenitentia	Ambrož
De paenitentia	Tertulián
De paschate	Hippolyt Římský
De proditiōne Judae	Jan Zlatoústý
De resurrectione carnis	Tertulián
De sacerdotio	Jan Zlatoústý
De sacramentis	Ambrož
De sacris imaginibus orationes	Jan Damašský
De sancta virginitate	Augustin
De sermone Domini in monte	Augustin
De Spiritu sancto	Faustus z Riez
De Spiritu sancto	Řehoř z Nyssy
De Trinitate	Augustin
De viduis	Ambrož
De virginitate	Ambrož
De virginitate	Jan Zlatoústý
De vita Mosis	Řehoř z Nyssy
Dei gran mezzo della preghiera (Stupně modlitby)	Alfons z Liguori
Demonstratio apostolica	Irenej z Lyonu
Dialogi	Řehoř Veliký
Dialogus cum Tryphone Judaeo	Justin
Didaché	neznámý (anonym)
Dichoz de luz y amor (Slovo světla a lásky)	Jan od Kříže
Discourses to mixed congregations	Newmann, John Henry
Dopis Diognetovi	neznámý (anonym)
Duchovní cvičení	Ignác z Loyoly
Eclogae ex diversis homiliis	Jan Zlatoústý
Enarratio in Psalmos	Augustin
Enarrationes in Psalmos	Ambrož
Enchiridion de fide, spe et caritate	Augustin
Epistula ad Ephesios	Ignác Antiochijský
Epistula ad Magnesios	Ignác Antiochijský
Epistula ad Philippenses	Polykarp
Epistula ad Romanos	Ignác Antiochijský
Epistula ad Smyrnaeos	Ignác Antiochijský
Epistula ad Trallianos	Ignác Antiochijský
Epistula festivalis	Atanáš Alexandrijský
Epistulae	Ambrož
Epistulae	Augustin
Epistulae	Cyprián Kartaginský
Epistulae	Prosper Akvitánský
Epistulae ad Serapionem	Atanáš Alexandrijský
Exclamaciones del alma a Dios	Terezie od Ježíše
Explanatio symboli	Ambrož
Explanatio symboli	Niketas
Expositio Evangelii secundum Lucam	Ambrož
Expositio in Psalmos	Tomáš Akvinský
Expositio in symbolum apostolicum	Tomáš Akvinský
Expositio Psalmi CXVIII	Ambrož
Homilia in ad Ephesios	Jan Zlatoústý
Homilia in illud „Augusta est porta“ et de oratione Domini	Jan Zlatoústý
Homilia super missus est	Bernard z Clairvaux
Homiliae in ad Romanos	Jan Zlatoústý
Homiliae in Canticum	Řehoř z Nyssy
Homiliae in Exodum	Origenes
Homiliae in Ezechielem	Origenes
Homiliae in Ezechielem	Řehoř Veliký

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

název díla	jméno autora
Homiliae in Leviticum	Origenes
Homiliae in Matthaum	Jan Zlatoústý
Homiliae in orationem dominicam	Řehoř z Nyssy
Homiliae in primam ad Corinthios	Jan Zlatoústý
Homiliae in secundam ad Corinthios	Jan Zlatoústý
Hymnus „Adoro te devote“	Tomáš Akvinský
In ad Hebraeos	Tomáš Akvinský
In Canticum sermones	Bernard z Clairvaux
In die dominica paschae homilia	Jeroným
In epistulam Johannis ad Parthos tractatus	Augustin
In Evangelium Johannis tractatus	Augustin
In evangelium Matthaei	Hilarius
In Christi resurrectionem	Řehoř z Nyssy
In Lazarum	Jan Zlatoústý
In libros sententiarum	Bonaventura
In libros sententiarum	Tomáš Akvinský
Jean-Maria Vianney, Curé d’Ars (B.Nodet)	Jan-Maria Vianney
Jordán Saský, Libellus de principiis Ordinis praedicatorum	Dominik
Liber de Spiritu sancto	Basil z Cesareje
Libro de la vida	Terezie od Ježíše
List Barnabášův	Barnabáš
List do Norfolku	Newmann, John Henry
Llama de amor viva (Plamen lásky žhavé)	Jan od Kříže
Mandata pastoris	Hermas
Martyrium Polycarpi	Polykarp
Modlitba	Alžběta od Nejsvětější Trojice
Modlitba	Jan-Maria Vianney
Modlitba	Mikuláš z Flüe
Moralia	Basil z Cesareje
Moralia in Job	Řehoř Veliký
Následování Krista	Tomáš Kempenský
Novissima verba	Terezie od Dítěte Ježíše
O rozhovoru s otcem ve vězení (Dopis Markéty Roperové adresovaný Alici Alingtonové)	Tomáš Morus
Opuscula theologica et polemica	Maxim Vyznavač
Opusculum 57 in festo Corporis Christi	Tomáš Akvinský
Oratio catechetica	Řehoř z Nyssy
Orationes	Řehoř Naziánský
Orationes de beatitudinibus	Řehoř z Nyssy
Orationes theologicae	Řehoř Naziánský
Panarion seu adversus LXXX haereses	Epifanus
Parochial and plain sermons	Newmann, John Henry
Peregrinatio ad loca sancta	Heteria
Píseň bratra slunce	František z Assisi
Poesias	Terezie od Ježíše
Proslogion	Anselm z Aosty
Quaestiones disputate de malo	Tomáš Akvinský
Quaestiones et dubia	Maxim Vyznavač
Quaestiones in Heptateuchum	Augustin
Regula pastoralis	Řehoř Veliký
Regulae fusius tractate	Basil z Cesareje
Revelation of Divine Love	Juliána z Norviche
Řehole	Benedikt
Scala claustralium	Guigo
Sermo de die dominica	<i>neznámý (anonym)</i>
Sermones	Augustin
Sermones	Lev Veliký
Sermones	Petr Chryzolog

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

název díla	jméno autora
Sermones de Anna	Jan Zlatoústý
Sermones in Genesim	Jan Zlatoústý
Starobylá homilie na Velkou a svatou sobotu	<i>neznámý (anonym)</i>
Subida del monte Carmelo (Výstup na horu Karmel)	Jan od Kříže
Summa contra gentiles	Tomáš Akvinský
Summa theologiae	Tomáš Akvinský
Tractatus de admirabili corde lesu	Jan Eudes
Tractatus de regno lesu	Jan Eudes
Tractatus mystici	Izák Ninivský
Traditio apostolica	Hippolyt Římský
Traité de l'amour de Dieu (Traktát o Boží lásce)	František Saleský
Úkon milosrdné lásky	Terezie od Dítěte Ježíše
Visiones pastoris	Hermas
Vita mirabilis (P.Hansen; Louvain 1668)	Růžena z Limy

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

A

Abba (Otče) 683, 1303, 2766
Ábel 58, 401, 769, 2259, 2569
abort viz potrat
Abrahám 59, 60, 144, 146, 165, 332, 422, 527, 590, 633, 705, 706, 709, 762, 841, 1080, 1221, 1222, 1541, 1716, 1819, 2374, 2569-2571, 2574, 2592, 2619, 2635, 2676, 2810
Abram viz Abrahám
absoluce viz rozhršení
absolutno DJ-012, DJ-016
absolutnost 37, 202, 303, 503, 590, 843, 1604, 2232, 2270, 2289, 2379, 2415, 2501, DJ-010, DJ-014, DJ-016
Adam 359, 375, 388, 399, 402-406, 416, 518, 532, 536, 538, 539, 635, 655, 766, 1167, 1263, 1736, 2361; viz též Ježíš Kristus, nový Adam; prarodiče
Adamův hřích viz hřích prvotní
ad gentes DJ-019
Adonai 209
adorace 2691, 2694; viz též klanění
advent 524, 1095; viz též Ježíš Kristus, příchod
agnosticismus 2127, 2128
agónie 333, 478, 612, 1769, 2603, 2719, 2731, 2849
akolyté 903
akta mučedníků 2473
Alfa a Omega DJ-016
alkoholismus 2211, 2290; viz též hříchy; opilství; skutky, těla
almužna 575, 1434, 1438, 1460, 1753, 1969, 2101, 2447
Alžběta 2676
Amalečané 2577
ambon 1154, 1184
amen 1061-1065, 1396, 2856, 2865
amputace 2297
anafora 1352, 1371, 2770
analogie (podobnost) 41, 114, 1211, 2500
anamnéze (památka, vzpomínka) 1103, 1106, 1353, 1362-1366; viz též památka zesnulých
anděl Gabriel 148, 332
andělé 57, 148, 311, 326, 328-336, 350-352, 391, 430, 490, 497, 538, 559, 695, 719, 722,

760, 1034, 1161, 1846, 1994, 2566, 2676, 2851; viz též bytosti duchové; pád andělů
Anna (matka Samuelova, Chana) 2578
antifona 2675
antikoncepce 2370-2372, 2399
Antiochie (pisidská) 2640
Apokalypsa 2642
Apollinaris z Laodiceje 471
apostáze viz odpadnutí od víry
apoštolát 688, 863-865, 900, 1324
 ■laický 900, 901, 905
apoštolové 2, 3, 75-77, 83, 84, 87, 96, 126, 171, 173, 194, 241, 445, 447, 551-553, 584, 601, 611, 641-643, 664, 688, 857-862, 873, 880, 881, 949, 981, 1086, 1087, 1120, 1223, 1313, 1337, 1341, 1349, 1442, 1444, 1451, 1536, 1556, 1560, 1575, 1724, 2068
apoštolská posloupnost 77, 94, 815, 831, 833, 1087, 1089, 1090, 1209, 1399, 1576
archa Smlouvy 845, 1094, 1219, 2058, 2130, 2578, 2676
Arius 465
armáda viz odmítnutí vojenské služby; vojsko; zbraně
Áron 1541
Ars 2715
asketická cvičení 2340
askeze 2015, 2043, 2340, 2733; viz též odříkání; půst; zdrženlivost
astrologie 2116
ateismus 39, 2123-2126, 2140, 2424
Athos 2667
Augustin 406
autorita 1441, 1880, 1897-1904, 1919, 1921, 1930, 1951, 2155, 2199, 2234, 2266, 2273, 2308, 2316, 2406, 2420, 2429, 2498
 ■Boha 156, 239, 1381, 1441
 ■Církve 67, 85, 88, 551-553, 873, 874, 1125, 1140, 1551, 1563, 1578, 1673, 1792, 2035-2037, 2179

B

Babylon 57

bádání
 ■teologické 94, 250; viz též teologie
 ■vědecké 2375, 2379, 2417
baptisterium 1185; viz též křest
Barabáš 596
basileia viz Boží království
bázeň Boží viz Duch svatý, dary
bdělost 979, 1036, 2033, 2088, 2496, 2612, 2621, 2638, 2699, 2727, 2730, 2733, 2742, 2849, 2863
beránek 523, 536, 602, 608, 719, 757, 796, 865, 1045, 1137, 1244, 1329, 1602, 1612, 1618, 1642, 2572, 2618, 2642, 2665
bezbožectví 2110; viz též agnosticismus; ateismus
bezdětnost 2374
bezpečnost
 ■ohrožování 2290
bída 2218, 2355, 2409, 2418, 2440, 2441, 2448; viz též hlad; chudoba; nouze
Bílá sobota 624; viz též Svatý týden; velikonoční třídění
biologové 2377
biřmovanec 1306-1311, 1319
biřmování 121, 698, 1121, 1233, 1242, 1285-1321, 1533, 2101, 2769
 ■příprava 1309, 1311
 ■tradice 1290-1292, 1297-1300, 1312, 1313, 1318
biskup římský 85, 877, 880, 882, 892, 936, 1559, 2034, 2050; viz též papež
biskupové 77, 84, 85, 92, 100, 816, 857, 861, 862, 870, 877, 879-888, 891, 893-896, 927, 938, 939, 1256, 1312-1314, 1369, 1461, 1462, 1536, 1554-1561, 1572, 1586, 1593, 1594, 2034, 2050; viz též duchovenstvo; svátost kněžství
biskupská konference 887
biskupské svěcení viz svěcení biskupské
biskupský sbor 857, 879-887, 891, 1559, 1594
blaho lidského pokolení 2381
blahobyť 1925, 1942, 2210; viz též obecné blaho
blahoslavenství 16, 257, 293, 294, 459, 581, 932, 1022, 1257, 1697, 1700, 1703, 1716-1720, 1725, 1726, 1762, 1768, 1818,

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

1820, 1855, 1863, 1877, 1934, 1949, 1967, 1984, 2015, 2034, 2444, 2500, 2518, 2546, 2547, 2603, 2639, 2660, 2821, 2833

blaženost 163, 293, 1720-1724, 1727, 1729, 1762, 1818, 2548

bližní 307, 575, 582, 678, 1033, 1434, 1459, 1658, 1706, 1752, 1789, 1807, 1822, 1825, 1849, 1878, 1889, 1931, 1932, 1962, 1974, 2041, 2052, 2055, 2067, 2072, 2100, 2117, 2196, 2212, 2281, 2284, 2302, 2401, 2407, 2415, 2447, 2514, 2536; viz též láska k bližnímu; služba bližnímu

bludy 464-467, 817, 2089

bohatství 2544, 2552, 2556; viz též kult; majetek; přilnutí

bohoslužba 78, 98, 347, 1070, 1156, 1592, 1596; viz též liturgie

■ slova 1096, 1154, 1190, 1346, 1349, 1518, 1688, 2183; viz též služba slova

boj 2753

bolest 635, 671, 1044, 1264, 1431, 1451, 1490, 1609, 1769, 2215, 2277, 2279; viz též nemoc; utrpení

Boží

■ bázeň 1831, 1845

■ dar 2345

■ děti 549, 1097, 1692, 2784-2786, 2798

■ díla (ekonomie) 47, 236

■ dokonalost 41, 48

■ jméno 203, 206-214, 432, 446, 2142-2155, 2160-2162, 2779, 2807-2815, 2858

■ království (basileia) 160, 198, 212, 279, 280, 290, 291, 325, 326, 395, 440, 456, 504, 525, 541-553, 567, 570, 659, 669-672, 680, 782, 864, 954, 955, 1023-1029, 1042, 1049, 1050, 1060, 1326, 1967, 1984, 2691, 2794, 2795, 2802, 2816-2821, 2859; viz též ráj

■ láska 214, 218-221, 231, 604, 2793; viz též láska k Bohu

■ lid 12, 64, 72, 93, 99, 192, 440, 674, 762, 776, 781, 804, 813, 831, 839, 865, 885, 886, 1069, 1091, 1267, 1325, 1443, 1567, 1617, 2796

■ milosrdenství 393, 1055, 1096, 1261, 1283, 1422, 1431, 1456, 1489, 1490, 1608, 1609, 1846, 1856, 1861, 1864, 1900, 1990, 1992, 2016, 2020, 2040, 2091,

2092, 2635, 2842, 2862; viz též milosrdenství; Otec milosrdenství; Pán milosrdenství

■ milosrdenství – odmítání viz hřích, věčný

■ Milosrdenství BM-02

■ moc 449, 646, 765, 975, 1441

■ moudrost 2419

■ obraz 36, 41

■ otcovství 2367, 2369

■ plán (spásy) 1, 7, 50, 51, 115, 117, 122, 128, 130, 140, 158, 205, 235, 280, 294, 302, 307, 310, 315, 331, 373, 387, 426, 502, 571, 599-602, 653, 670, 686, 710, 716, 758, 759, 763, 778, 841, 1008, 1066, 1079, 1083, 2062, 2336, 2387, 2426, 2571, 2600, 2683, 2738, 2823

■ požehnání 1078-1083

■ pravda 215, 216, 231

■ prozřetelnost 57, 302, 303, 305, 306, 314, 321-323

■ příkázání 1973, 1984, 2037, 2052-2055, 2075; viz též církevní příkázání; Desatero

■ přísliby 60, 205, 212, 215, 289, 422, 484, 489, 497, 528, 591, 638, 651, 652, 705, 706, 729, 834, 839, 1063, 1064, 1121, 1287, 1296, 1334, 1403, 1698, 1716, 1719, 1817, 1819, 1950, 1967, 2091, 2541, 2548, 2561, 2570-2573, 2619, 2787, 2788, 2810

■ přítomnost 2686

■ rodina 1655

■ síla 124, 131, 205, 256, 268, 310, 428, 434, 496, 646, 671, 736, 828, 1092, 1115, 1353, 1372, 1992, 2567, 2778, 2855

■ sláva 293, 294

■ slovo 81, 85, 93, 94, 97, 99-101, 103, 104, 108, 113, 119, 123, 124, 131, 135, 140, 215, 1100, 1122, 1177, 1349, 2587, 2653, 2654, 2665, 2716, 2769, 2835

■ spravedlnost 201, 271, 402, 403, 1040, 1041, 1224, 1861, 1953, 1987, 1991, 1992, 2009, 2091, 2543, 2830

■ svatost 208

■ svrchovanost 228, 303, 304, 450

■ Syn viz Ježíš Kristus, Syn Boží

■ tajemství 230

■ úrdek viz Boží plán (spásy)

■ věrnost 81, 86, 205, 207, 210, 211, 214, 346, 710, 1062, 1334, 1640, 1642, 2346, 2365, 2465, 2474, 2570

■ všemohoucnost 205, 268-278

■ vůle 51, 53, 2822-2827, 2860

■ zjevení 88, 99, 142, 143, 156, 159, 288

božská ekonomie viz ekonomie spásy

božské Osoby viz Nejsvětější Trojice

bratrovražda 2259, 2268; viz též vražda

breviář viz denní modlitba Církve

budoucnost 2838

■ podniku 2432

■ rodiny 2363

Bůh

■ důkazy existence 31, 33

■ hledání 26-31, 285, 2566

■ poznání 31, 32, 36, 38-40, 47, 50, 94, 157, 158, 216, 286, 287, 387, 428, 429, 448, 528, 683, 684, 847, 851, 2197, 2583, 2614, 2751

■ vlastnosti 268, 467

■ vztah s člověkem 41, 45, 53, 150, 216, 229, 301, 307, 357, 796, 1039, 1101, 1146, 1812; viz též důvěrný vztah s Bohem

Bůh

■ jediný 200, 228, 233

■ láska 218-220

■ milosrdný 210, 214; viz též Boží milosrdenství

■ neviditelný 42, 142, 241, 299, 477, 515, 681, 1159, 1701, 2502

■ osobní 35

■ Otec 17, 59, 62, 79, 104, 190, 198, 199, 238-240, 242-244, 258-260, 270, 437, 1243, 1296, 1337, 1359, 1524, 2367, 2777-2793, 2797-2802

■ Pán (Hospodin) 201, 209, 446-451, 455

■ pravdivý 217

■ skrytý 206

■ Stvořitel 37, 43, 47, 49, 199, 200, 216, 238, 279-324, 338, 339, 841, 992, 1008, 1078, 1148, 1333, 1350, 1604, 1605, 1701, 1730, 1951, 1954, 1959, 2007, 2036, 2069, 2096, 2258, 2261, 2273, 2362, 2382, 2415, 2501, 2566, 2567, 2628, 2820

■ Spasitel 1, 14, 62, 105, 122, 123, 389, 433, 434, 457, 490, 524, 528, 571, 594, 632, 697, 710, 816, 834, 926, 968, 973,

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

1023, 1090, 1129, 1161, 1162, 1181, 1323, 1330, 1521, 1587, 1642, 1652, 1701, 1702, 1817, 1963, 2096, 2103, 2157, 2448, 2502, 2575, 2584, 2628, 2665, 2804, 2812
 ■ Utěšitel 243, 388, 692, 719, 1299, 1433, 1848, 2671
 ■ věčný 212, 213
 ■ zjevený 26, 36, 38, 50, 66-69, 73, 86, 203, 204

bůžci 2113**bytí** viz existence**bytnost** (essence) 252**bytnosti**

- duchové 362; viz též andělé
- netělesné viz bytnosti duchové
- tělesné 362, 364; viz též přirozenost lidská

C**celebrace** 1104**celibát** 915, 1579, 1580, 1599, 1658, 2349**celistvost** viz integrita**celníci** 535, 574, 588, 2613, 2667, 2839**celost** 18, 830, DJ-011, DJ-014, POB-02**cena** 2278, 2409, 2578**centrální plánování** 2425**cesta**

- do Damašku 442
- k dokonalosti 2550
- ke spáse 846, 1229, 1261, 1470, 1696, 1697, 2609, 2614
- kříže 853, 1344; viz též kříž; křížová cesta; oběť na kříži

cesty

- Boží 273, 314, 324, 459, 848, 2057, 2520
- Církve 778, 825, 852, 2124
- poznávání 31, 34
- svatosti 773, 827, 1536, 1586, 2550

cíl 2438

- konečný viz konečný cíl
- manželství viz manželství, cíl
- nesouvisející 2435
- poslední viz poslední cíl
- tužeb 2550

církev 39, 60, 83, 93, 95, 97, 98, 100, 103-105, 113, 119, 122, 124, 159, 167-169, 172-175, 181, 186, 194, 195, 247, 334, 335, 424, 552, 598, 669, 671, 675, 680, 686, 688, 748-870, 873-879, 888-892, 894, 910,

911, 954-959, 1053, 1156-1158, 1164, 1191, 1194, 1267-1271, 1273, 1398, 1399, 1400, 1463, 1580, 1592, 1595, 2030-2043, 2048, 2049, 2064-2068, 2078, 2244-2246, 2419-2425, 2458, 2623-2643, 2767-2772; viz též dějiny Církve

■ Boží lid 751, 752, 781-783

■ pole 755

■ stavba 756

■ dovršení 769

■ jednota 60, 750, 811, 813-829, 1271, 1398, 1647

■ jednota s Kristem 790-796, 1396; viz též jednota křesťanů
 ■ Matka 169, 757, 813, 1141, 1163, 1249, 1667, 2016, 2040, 2212

■ nevěsta Kristova 773, 796, 808, 1089, 1616

■ pastorační poslání 6, 132, 857, 879, 886, 890, 927, 1175, 1560, 1571, 1669, 2352
 ■ počátky 124, 758, 759

■ poslání 6, 758, 759, 775, 849, 863, 873, 1303, 2044
 ■ poslední zkouška 675

■ předobrazy 760-762, 778, 781

■ sociální nauka 2419-2425, 2458; viz též sociální nauka

■ spojení s anděly 334, 335

■ symboly 753-757

■ tajemství 770-774, 779

■ Tělo Kristovo 461, 669, 787-798, 805-807, 1084, 1267, 2003

■ tři stavy 954-959

■ učitelský úřad 11, 36, 39, 67, 83, 85, 93, 95, 100, 105, 167, 249, 366, 598, 688, 888-892, 982, 1156, 1554, 1592, 1792, 2030-2040, 2049, 2352, 2366, 2663

■ ustanovení 424, 552, 759, 763-768, 837, 925, 927
 ■ vinice 755

■ vlastnosti 92, 811, 812

■ Církve a Duch svatý 737-741, 767, 768, 798

■ Církve a křest 1367-1271, 1273

■ Církve a nekřesťané 839-845

■ Církve a stát 2244-2246

■ Církve a víra 167-169, 172, 173, 175, 181

církev

■ apoštolská 4, 9, 77, 124, 553, 642, 758, 763, 811, 857-870
 ■ domácí viz rodinná církev

■ duchovní 779

■ katolická 1, 84, 119, 748-750, 769, 811-820, 830-838, 868, 870, 946, 1200-1202, 1271, 1401, 2105

■ nebeská 117, 946, 972, 1053

■ obecná viz církev katolická

■ pozemská 117

■ putující 97, 671, 846

■ rodinná viz rodinná církev

■ římská 194, 247, 834, 1291, 1383

■ svatá 671, 738, 749, 750, 766, 774, 811, 823-829, 875, 1045, 1076, 1113, 1118, 2305

■ univerzální 830-838; viz též církev katolická

■ viditelná 779

■ všeobecná viz církev katolická

církevní

■ hudba 1156-1158, 1191; viz též duchovní písně

■ nauka 98, 122; viz též sociální učení Církve

■ otcové 8, 11, 78, 113, 236, 494, 688, 748, 756, 845, 846, 1371, 1446, 1465, 1557, 1605, 1616, 2066, 2179, 2181, 2697, 2705, 2733

■ příkázání 2041-2043, 2048; viz též Boží příkázání; Desatero

■ rok 1194

■ soudy 911

■ úřady 1595

církev

■ dialog 39, 821

■ rozmanitost 814, 835

■ rozrůžky 817-819

církev

■ místní (partikulární) 83, 174, 192, 814, 832-835, 854, 857, 886, 893, 894, 1202, 1369, 1595; viz též farnosti

■ pravoslavné 247

■ východní 159, 1399, 1580

■ západní 195

cisterny 2651**city** 1766, 1768, 1769, 1771, 1774, 2708, 2731**citová nezralost** 2352**civilizace** 1942, DJ-016**cizí majetek** 2536, 2545, 2547, 2553**cizinci** 1867, 2057, 2240, 2241; viz též přistěhovalci

cizoložství 1447, 1650, 1736, 1756, 1853, 1858, 2052, 2053, 2196, 2330, 2336, 2380, 2381, 2384, 2388, 2400, 2513, 2517, 2528, 2737; viz též hříchy; skutky, těla; smilstvo

communio viz svaté přijímání

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

ctižádost viz hříchy; skutky, těla
ctnosti 1768, 1781, 1803-1845, 2340, 2341, 2345-2347
 ■božské 1812-1829, 1840-1844
 ■křesťanské 1697
 ■lidské 1697, 1804-1809, 1834
 ■mravní 2345
 ■nadpřirozené 153
 ■základní 1805-1809, 1834, 2341

Č

čarodějnictví 2117; viz též hříchy; skutky, těla
čas 58, 102, 128, 221, 244, 293, 327, 338, 422, 472, 479, 484, 489, 686, 702, 715, 716, 721, 726, 727, 732, 743, 744, 759, 763, 769, 782, 815, 827, 832, 840, 865, 988, 1007, 1013, 1021, 1042, 1048, 1060, 1076, 1079, 1085, 1111, 1164, 1168, 1169, 1174, 1323, 1345, 1380, 1427, 1483, 1536, 1582, 1788, 1821, 1880, 1974, 2116, 2124, 2599, 2617, 2659, 2697, 2710, 2714, 2726, 2743, 2748, 2749, 2771, 2772, 2788, 2817, 2819, 2828, 2836; viz též konec časů; plnost časů; počátek časů
čest 2475-2479, 2487
činnost 2550, 2732
 ■horečná viz workholismus
čistota 889, 915, 1632, 1832, 2052, 2053, 2056, 2336-2359, 2365, 2368, 2394-2396, 2517-2527, 2530-2533, 2608; viz též Duch svatý, plody; panenství; pohlavnost; sexualita
články víry 88-90, 191
člověk 27, 29, 41, 45, 150, 154, 215, 301, 308, 311, 343, 355-368, 373-384, 388, 390, 410, 1487, 1700-1709, 1747, 1780, 1879, 1891, 1892, 1905, 1929-1931, 1934, 1938, 1944, 1947, 1978; viz též lidské pokolení; muž a žena; pád člověka
 ■Boží obraz 355, 357, 381, 1701-1709
 ■důstojnost 27, 154, 225, 308, 356, 357, 369, 782, 1004, 1487, 1676, 1691, 1700, 1747, 1780, 1911, 1913, 1926, 1929-1931, 1934, 1938, 1944, 1947, 1978, 2038, 2106, 2126, 2155, 2203, 2213, 2235, 2261, 2267, 2284, 2285, 2304, 2353-2355, 2370,

2377, 2402, 2414, 2418, 2436, 2467, 2479, 2494, 2736
 ■odpovědnost za svět 373
 ■společenství s Bohem 41, 45, 150, 301, 307, 357
 ■stvoření 29
 ■svoboda 1739-1742; viz též ekonomie spásy, lidská svoboda; svobodná volba
 ■vnitřní viz vnitřní člověk
 ■zboží 2414
čtení Písma 115, 129, 133, 209, 1093, 1154, 1177, 1346, 1348, 1437, 1480, 2205, 2653

D

dábel 391-395, 413, 414, 538, 539, 550, 635, 1086, 1237, 1708, 2482, 2538, 2539, 2850-2854, 2864; viz též démoni
 ■nadvláda nad člověkem 407
dary 2713
David 2579, 2585, 2594
definitivnost 65, 67, 68, 73, 124, 314, 414, 432, 586, 593, 613, 665, 679, 890, 892, 997, 1334, 1340, 1540, 1643, 1646, 1662, 1682, 1732, 1861, 1864, 2304, 2391, 2586, 2855, DJ-010, DJ-011
dech života 362
deismus 285
dějiny 28, 56, 212, 269, 303, 304, 314, 338, 400, 409, 415, 518, 647, 648, 668, 674, 676, 681, 782, 1066, 1080, 1085, 1103, 1165, 1168, 2062, 2066, 2084, 2112, 2116, 2244, 2423, 2439
dějiny
 ■Církve 677, 770, 812, 828, 852, 2013, 2030; viz též církev
 ■člověka 386, 390, 395, 759
 ■Izraele 218, 401, 759, 1093
 ■křesťanství 450, 758
 ■spásy 234, 257, 280, 332, 430, 431, 586, 593, 1080, 1095, 1217, 1602, 2259
dekalog viz Desatero
děloha 2376
demografický růst 2372
démoni 550, 1673, 2113, 2117, 2153, 2850, 2851; viz též dábel
Den Páně 349, 1166, 1167, 1175, 1193, 1343, 1389, 1572, 2043, 2170, 2174-2188, 2191-2195, 2698
den smrti 1682

Denní modlitba Církve 1096, 1174-1178, 1196, 2768
desátek (růžence) POB-02
Desatero 199, 1456, 1697, 1955-1958, 1962, 2033, 2049, 2052-2082; viz též Boží přikázání; církevní přikázání
 ■jednota 2069-2071, 2079
 ■mysl 2056
despotismus 2499
děšť 2828
děti 1652-1654, 2197-2200, 2373-2379, 2381, 2383, 2385, 2388
 ■Boží 2565
 ■úcta k rodičům 2214-2220, 2230, 2247, 2248, 2251
diakon viz jáhni
dialog 39, 821, 856, 1126, 1153, 1636, 2063, DJ-019
diecéze 833, 877, 1290, 1354, 1568
diference viz rozdíly
díkůvzdání 1359-1361
diskrétnost 2522, 2533
diskriminace 1935, 2358, 2433
diskuse DJ-012, DJ-014
dispens 2181
dispozice 2784
diváci 2354
dluhy 2437
doba postní 540, 1095, 1438; viz též půst
dobra
 ■časná 1414, 1926, 1937, 1964, 2010, 2420, 2458
 ■pozemská 1728
dobrá pověst 2477, 2487
dobré
 ■jméno 2507
 ■skutky 1754, 1755, 1760
dobro 1, 14, 33, 55, 101, 217, 224, 285, 291, 294, 295, 299, 300, 307, 310-313, 324, 339, 353, 356, 395, 396, 398, 409, 412, 457, 519, 681, 791, 798, 799, 856, 874, 886, 907, 917, 931, 945, 947, 949-953, 956, 970, 998, 1038, 1039, 1266, 1333, 1359, 1460, 1499, 1524, 1601, 1613, 1618, 1620, 1697, 1700, 1704, 1705, 1723, 1728, 1731-1734, 1742, 1751, 1752, 1754, 1755, 1765, 1766, 1776, 1789, 1803, 1804, 1828, 1832, 1863, 1864, 1888, 1954, 1955, 2002, 2039, 2091, 2094, 2173, 2201, 2217, 2239, 2240, 2248, 2249, 2307, 2339, 2343, 2347, 2353, 2354, 2381, 2444, 2489,

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

2500, 2541, 2548, 2671, 2690,
2727, 2737, 2847

■sdílení 947, 949-953

dobrořečení 2589

dobrota 1, 101, 214, 294, 295,
299, 300, 311, 339, 970, 1333,
1359, 1613, 1832, 1954, 2091,
2094, 2307; viz též Duch svatý,
plody

dobrovolnost 160, 180, 520, 915,
1351, 1438, 1460, 1499, 1522,
1625, 2266, 2546

■Kristovy oběti 555, 569, 609,
610, 614, 621, 876, 1224

■víry 160

dogma viz články víry

dohody 2410, 2434

doketismus 465

dokonalost 41, 147, 213, 302,
339, 815, 829, 915, 1305, 1641,
1704, 1731, 1770, 1804, 1827,
1953, 1965, 1966, 2015, 2377,
2550

■křesťanská 2359

■tělesná 2289

dokonání věků viz konec časů

domácí církev viz rodina; rodinná
církev

domov 2224

domýšlivost 2732, 2733

donucení 2339, 2833

doplňování se 2357

doxologie 1103, 2641, 2760,
2855, 2856

drahota 2537

drogy 2211, 2291

dualita 367

dualismus 285

duch 24, 37, 108, 153, 159, 202,
299, 267, 471, 632, 651, 712,
730, 737, 892, 1215, 1643,
1764, 2098, 2100, 2196, 2628,
2705

Duch svatý 51, 76, 77, 79, 83,
91, 94-96, 105, 107, 113, 124,
137, 152, 158, 190, 202, 236,
243, 244, 246, 248, 258, 263,
484-486, 683-747, 1091-1109,
1112, 1286-1289, 1697, 1830-
1832, 2003

■dárce života 485, 612, 626,
635, 649, 683, 689, 703, 755,
843, 860, 1078, 1502

■dary 158, 258, 1830-1832,
1845, 2003, 2345, 2690

■dílo 137

■ovoce viz dary

■plody viz dary

■poslání 702, 716

■poznání 91, 94, 683, 686-688,
729

■seslání 236, 263, 715, 729,
731, 732, 1286-1289; viz též
Letnice

■symboly 694-701

■vlastnosti 691

■vnuknutí 76, 105

■Duch svatý a liturgie 1091-
1109, 1112

■Duch svatý a neposkvrněné
početí 484-486

duchovenstvo 1174, 2298; viz
též kněží; biskupové; jáhni

duchovní

■boj 405, 921, 2015, 2516,
2725

■dary 197, 1557, 1565, 1577,
1587

■písně 1156

■pokrok 2014, 2015

■společenství 2360

■vedení 2690, 2693

■život 2363

důstojnost viz člověk, důstojnost

duše 33, 37, 327, 360, 361, 363,
364, 366, 367, 382, 400, 401,
466, 467, 471, 472, 625, 626,
650, 786, 908, 990, 991, 1021,
1022, 1035, 1042, 1308, 1323,
1378, 1703, 1704, 1711, 1813,
1934, 2002, 2332, 2516, 2562

■duše a tělo 362-365, 382

■duchová 364, 366, 382, 1703,
1711

■Kristova 466, 467, 625, 626,
650, 1042, 1378

důvěra 39, 154, 177, 215, 227,
301, 304, 396, 397, 448, 451,
489, 661, 1062, 1431, 1520,
1843, 1917, 2086, 2115, 2119,
2390, 2486, 2520, 2547, 2571,
2579, 2620, 2677, 2728, 2734,
2738, 2739, 2753, 2756, 2776-
2778, 2785, 2797, 2800, 2828,
2830, 2836, 2837, 2839, 2861

■synovská 2734, 2738, 2778

důvěrnost viz intimita člověka

důvěrný vztah s Bohem 35, 237,
239, 376, 441, 921, 1309, 1776,
1997, 2143, 2577; viz též Bůh,
vztah s člověkem

důvody

■ideologické 2414

■obchodní 2414

■radosti 2540

■sobecké 2414

■totalitární 2414

dveře 2609, 2733

dvojakost 2338, 2480, 2505

dvojí život 2338

dvojsmyslnost 2338

dychtivost 1534, 1535, 1607,
2536, 2552; viz též chtění; žá-
dostivost

dynamika 10, 130, 1438, 1439,
2094, DJ-018

E

ego 2730

egoismus viz sobectví

egyptská poušť 2687

Egyptané 2810

eklekticismus DJ-010

ekleziocentrismus DJ-018

ekologie 2432; viz též zdroje

ekonomické rady 911

ekonomie 236, 2425, 2431, 2432

ekonomie spásy (božská) 56,
57, 258, 259, 266, 267, 459,
685, 1040, 1066, 1092, 1095,
1168, 1217-1228, 1296-1292,
1333-1344, 1500-1513, 1539-
1553, 1739-1742, 2738, 2808

■Eucharistie 1333-1344; viz též
Eucharistie

■křest 1217-1228; viz též křest

■lidská svoboda 1739-1742; viz
též člověk, svoboda

■pomazání nemocných 1500-
1513

■svátost kněžství 1539-1553

ekumenismus 816, 817, 821,
855, 1271, 1636

Eli (Heli) 2578

Eliáš 2582, 2583, 2595, 2684

Elizeus (Elíša) 2684

embolismus 2760, 2854

embryo 2270-2275, 2377, 2378

■biologický materiál 2275

■klonování 2275, 2296

■umělé techniky 2376, 2377

emoce viz city

Enoch (Henoch) 2569

environment 2432

eparchie viz diecéze

epidemie 2440

epifanie viz Zjevení Páně

epikleze 699, 1105-1107, 1109,
1127, 1238, 1300, 1353, 1597,
1624, 2583, 2770

■svatební 1624

episkopát DJ-017

erotismus 2525

eschatologie 585, 673, 676,
2771

essence viz bytnost

eugenické důvody 2268

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

eucharistická oběť 1032, 1068, 1087, 1088, 1113, 1181, 1182, 1321-1323, 1326, 1346, 1348, 1350, 1360-1372, 1382, 1383, 1417, 1419, 1545, 1552, 1565, 1621, 1651, 1654, 1683, 1689, 2031, 2042, 2179, 2181, 2643, 2747, 2749, 2776, 2837; viz též obětování; oběť na kříži

eucharistické

- shromáždění 1329, 1348
- způsoby 1373-1381, 1390

Eucharistie 103, 611, 671, 737, 893, 1000, 1009, 1032, 1068, 1070, 1088, 1097, 1113, 1212, 1322-1419, 1436, 1533, 1545, 1689, 2042, 2177-2179, 2181, 2182, 2770-2772, 2837; viz též ekonomie spásy, Eucharistie; proměňování; svaté přijímání; večeře Páně

- ustanovení 611, 766, 1323, 1334, 1337-1344

Eunike 2220

eutanázie 2276-2279, 2324

Eva 375, 399, 404, 411, 489, 494, 635, 726, 766, 2361, 2618, 2853; viz též Maria, nová Eva; prarodiče

evangelia

- psaná 126
- synoptická 1338
- ústní podání 126

evangelii 1154

evangelijní rady 873, 914-918, 920, 925, 926, 929-931, 944, 1973, 1974, 1986, 2053, 2103

evangelijní zákon viz Nový zákon

evangelium 2, 6, 75, 76, 119, 125-127, 139, 429, 514, 515, 905, 927, 929, 1968, 2379, 2419, 2761, 2816; viz též Nový zákon; protoevangelium; Starý zákon

- hlásání 2, 3, 74-76, 126, 429, 543-546, 571, 634, 654, 714, 762, 768, 852, 854, 875, 888, 905, 927, 929, 1068, 1070, 1086, 1104, 1236, 1257, 1427, 1540, 1574, 1586, 1648, 2044, 2419, 2835; viz též radostná zvěst

evangelizace 429, 849, 850, 905, 927-929, 2044, 2472

evangelii viz lekcionář

exegeze 116

exegeti 119

existence 2794

exkomunikace 1463, 2272

exodus 204, 530, 1363, 2057

exorcismus 517, 550, 1237, 1673

Ezau 2573

F

falešné obrazy viz mylné, názory
falšování 2409

farizeové 447, 535, 574-576, 579, 587, 595, 993, 1481, 2054, 2613

faráři 2179

farní společenství 2691, 2694; viz též církev místní

farnosti 911, 1595, 2179, 2226; viz též církev místní

Fatima POB-04

Filioque 246-248

Filip Neri 2416

filokalia 2727

filozofie 39, 251, DJ-010

František z Assisi 2416

G

Gabriel 2676; viz též anděl Gabriel; andělé; bytosti, duchové

garant DJ-012

genocida 2313; viz též vyhlazování obyvatelstva

Getsemany 612

globalita DJ-012

gnose 285

H

had viz d'ábel

hadačství 2116

hádání z ruky 2116

hagiografie viz život, svatých

hazardní hry 2413

Heli viz Eli

Henoch viz Enoch

Herodes 600

herci 2354

herní vášeň viz hráčská vášeň

hierarchie 90, 768, 785, 860, 871, 872, 877, 904, 1547, 1560, 1569, 1571, 2632

historie 2779

hlad 544, 549, 556, 1039, 2269, 2535, 2831, 2835; viz též bída

hladomory 2069

hlas

■Boží 444, 536, 537, 554, 555, 635, 697, 1706, 2058

■evangelia 79

■svědomí 33, 46, 847, 2071

hlasy věřících 1158

hledání 2710

hlubiny 2563

hněv 208, 1765, 1772, 1866, 2262, 2302; viz též hřích, hlavní; skutky, těla

„hodinky“ viz Denní modlitba Církve

hodnota práce 2428

hodnoty viz stupnice hodnot

hojnost 2547

holubice 535, 701

homilie 132, 1100, 1154, 1346, 1349; viz též kázání

homosexualita 2357-2359, 2396

homosexuální

■osoby 2359

■sklony 2358

■stav 2358

■úkony 2357

■vztahy 2357

hora

■Karmel 2582, 2583

■Proměnění 2583

horlivost 579, 584, 851, 1190, 2004, 2342, 2442, 2503, 2700, 2742, 2750, 2785

horoskopy 2116

horské kázání 1724, 1965, 1966, 1968, 1971, 1983, 2262, 2336, 2608, 2763, 2764

hořící keř 204, 205, 208, 2575, 2598, 2777

hospodářství

■plánované viz centrální plánování; komunismus; socialismus

■tržní viz individualismus; kapitalismus; zákon, trhu

hospodářská činnost 2426-2436; viz též podnikání

Hospodin viz Bůh Pán

hostie 1378; viz též Eucharistie; svaté přijímání; tělo Kristovo; úcta, k Eucharistii; způsoby chleba a vína

hostina 1166, 1535, 1617, 2618, 2837

hráčská vášeň 2413

hranice 2793; viz též meze

hrob 1002, 1017, 1038, 2669, 2719, 2731, 2837

hrob Ježíše Krista 625-628, 640, 2731

hromadné sdělovací prostředky 906, 2493-2499, 2523, 2525; viz též informace; tisk

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

hromadný souhlas 1154**hřích**

- cizí 1868
- dědičný viz hřích prvotní
- do nebe volající 1867
- hlavní 1866
- jiných viz hřích, cizí
- modloslužby 2380
- osobní 403, 404, 408
- proti účtě k Bohu 2118-2122
- první 397, 401
- prvotní 37, 55-57, 279, 379, 386-389, 404-409, 417-419, 1701, 1707, 1714, 1846; viz též pád člověka
- převzatý 404
- sociální 1869
- sodomský viz hřích, do nebe volající
- spolupráce na hříchu viz hřích, cizí
- struktury hříchu 1869
- věčný 1864

hříchy 1, 165, 211, 215, 270, 309, 311, 314, 386-390, 392, 430, 431, 457, 493, 523, 535, 536, 553, 589, 598, 602, 603, 608, 612, 654, 686, 734, 817, 845, 976-978, 1000, 1073, 1213, 1214, 1263, 1364, 1279, 1393-1396, 1422, 1440, 1455-1467, 1485, 1486, 1488, 1502, 1503, 1550, 1606, 1695, 1700, 1714, 1739, 1811, 1846-1876, 1963, 1987, 1999, 2091, 2120, 2121, 2838-2845, 2862; viz též odpuštění hříchů; rozhřešení; vina

- lehké viz hříchy všední
- smrtelné 1037, 1415, 1436, 1446, 1447, 1493, 1854-1861, 1874, 2352-2356, 2380, 2390
- těžké viz hříchy smrtelné
- všední 1447, 1854, 1855, 1862, 1863, 1875

hříšníci 29, 208, 298, 302, 545, 588, 589, 598, 603, 827, 1038, 1224, 1423, 1424, 1446, 1459, 1470, 1609, 1846, 2317, 2616, 2677, 2712, 2728

hřivny 1880, 1936, 1937

hudba 1156-1158; 1191; viz též církevní hudba; duchovní písně

humanismus křesťanský 1676

hvězdy 525, 528, 1165, 2500, DJ-010, MAR-01

hymnus viz chvalozpěvy

hypostaze 251, 252, 467, 468

hypotézy DJ-010, DJ-013, DJ-015

hýření viz hříchy; skutky, těla

CH

Chalcedon 247, 467, 468, DJ-012, DJ-014

Chana viz Anna

chápání

- Boha 38, 53, 236, 497
 - Božího království 1151
 - duchovní 1095, 1101, 1112, 1202
 - Krista 737, 785
 - rozumové 1676
 - svátostí 1084
 - víry 94, 250, 785
- charakter** 393, 575, 811, 812, 876-878, 915, 944, 1129, 1150, 1264, 1272, 1273, 1280, 1317, 1550, 1570, 1717, 1732, 1745, 1810, 1813, 1902, 2033, 2041, 2159, 2212, 2245, 2637, DJ-010, DJ-011, DJ-019

„**charakter**“ **svátostí** 1304, 1305; viz též znamení

charizma

- neomylnosti 890, 891, 2033, 2035; viz též neomylnost Církve; papež, neomylnost
 - uzdravování 1508
- charizmata** 94, 688, 768, 799-801, 809, 890, 891, 951, 1175, 1508, 2003, 2024, 2033, 2035, 2684

cherubové 2130

chléb 103, 1000, 1094, 1106, 1329, 1333, 1334, 1375, 1376, 2830

chléb života 1338, 2837, 2861

chlípnost 2351; viz též hříchy; skutky, těla

Choréb 2129

choroby viz nemoci

choutky 2341

chrám jeruzalémský 529, 534, 576, 583-587, 590, 591, 593, 2580

chrámový sbor 1143

chtění 2542; viz též dychtivost; chtivost majetku

chtivost majetku 2534-2537, 2553; viz též dychtivost

chudí 64, 238, 489, 544, 559, 633, 710, 724, 832, 886, 1033, 1373, 1397, 1658, 1825, 1941, 2172, 2443-2449, 2462, 2463; viz též chudoba

chudoba 853, 915, 2053, 2544-2547, 2710, 2713, 2833; viz též bída; chudí

■ srdce 709, 2544-2547, 2556, 2660

chvála Boha 294, 898, 920, 959, 1077, 1081, 1083, 1096, 1103, 1138, 1174, 1330, 1352, 1359-1361, 1368, 1424, 1480, 1670, 1732, 2098, 2171, 2579, 2589, 2687, 2807

chvála

■ hříchu viz hřích, cizí

chvalozpěvy 333, 461, 954, 1090, 1156, 1162, 1177, 1611, 2588, 2619, 2675, 2678; viz též modlitby chvály

chvastounství 2481

chvilé pravdy 2732

chybování 239, 578, 2413

chyby 615, 844, 2223, 2477

I

idea rodiny 2390; viz též rodina

identita 2275, DJ-017, DJ-018

ideologie 2294, 2425, 2523

ikonografie křesťanská 701, 1160, 1161; viz též obrazy posvátné

iluze 2525

incest viz krvesmilstvo

indiferentismus DJ-019

individualismus 2425, 2792

informace 2344, 2493-2499, 2512; viz též hromadné sdělovací prostředky

inkulturace 854, 2684

inseminace viz umělé oplodnění

institute

■ církevní 671

■ společenské 1882, 1892, 1893, 2440

■ stvoření 2418

interpretace DJ-014

intimita

■ člověka 2354, 2360-2363, 2390, 2492, 2521

■ manželství viz manželství, intimita

■ pohlavní viz pohlavní, intimita

investice 2432

invokace 2667

ironie 2481

Izák 2574

Izrael 62-64, 201, 203, 210, 212, 218, 219, 430, 528, 539, 576, 579, 672, 709, 762, 765, 781, 1093, 1221, 1334, 1502, 1611, 1612, 1639, 1961, 1965, 2083, 2084, 2129, 2170, 2171, 2196, 2542, 2573, 2811; viz též dějiny

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

Izraele; povolání Izraele; víra Izraele

J

jáhenské svěcení viz svěcení jáhnů

jáhensství 1536, 1569, 1588

jáhni 886, 896, 1142, 1256, 1345, 1354, 1369, 1536, 1538, 1543, 1544, 1569-1571, 1588, 1593, 1630; viz též duchovenstvo; svátost kněžství

Jahve viz JHVH

Jakub (apoštol) 2582

Jakub (Jákos) 2374, 2573, 2574, 2592

Jan (evangelista) 2604

Jan Křtitel 523, 535, 696, 717-720, 2684

Jan od Kříže 2690

jasnovidectví 2116

jazyky 101

jedinečnost 1545, DJ-010, DJ-012, DJ-014-019

jednost 1611, DJ-014

jediný Prostředník viz Ježíš Kristus; Prostředník

jedno tělo

■o Církvi 372, 738, 776, 866, 960, 1267, 1329, 1353, 1396, 1621, 1642; viz též Církev, Tělo Kristovo

■o manželství 1605, 2333, 2364; viz též manželství; po-hlavní, spojení

jednota

■božská 249-260

■Církve viz Církev, jednota

■duše a těla 362-365, 382

■křesťanů 1398, 2791; viz též Církev, jednota

■lidského pokolení 1045

■manželů 2364

■muže a ženy 371-373, 1644-1646

■nadpřirozená 1474

■Písma 112, 128-130, 2069

jemnocit 2358

Ježíš Kristus 74, 103, 112, 124, 126, 127, 147, 151, 190, 202, 206, 210, 211, 240, 242-244, 359, 423, 429, 430, 435-438, 441, 444-446, 450, 452-454, 463-483, 512, 514-573, 585, 599-630, 640, 645, 646, 662, 666, 669, 701, 727-730, 1009, 1223-1225, 2598-2616, 2620, 2621, 2746-2751

■Hlava Církve 75, 551, 552, 666, 669, 771, 787, 796, 811, 871, 880, 881, 981, 1076, 2032

■jméno 430, 435, 452, 453

■kněžství 540, 662, 783, 784, 1069, 1083, 1137, 1141, 1142, 1348, 1544, 1545, 1564, 1585, 1586, 2747, 2749

■křest 438, 444, 527, 535-537, 556, 701, 1223-1225

■lékař 64, 1503, 1848

■lidská přirozenost 463-483, 609

■modlitba 2598-2616, 2620, 2621, 2746-2751

■nalezení v chrámě 232

■nanebevstoupení 126, 659-668, 670, 672, 697, 966, 1067

■narození 437, 525, 526

■nový Adam 359, 411, 504, 505, 539

■obětování v chrámě 529

■oslavení 429, 640

■pohřbení 624-630, 640

■pokušení 538-540, 566

■poslušnost 532, 564, 615, 623

■poznání 535, 598, 724, 1676, 2045, 2708, 2715

■proměnění 554-556, 568

■prostředník mezi Bohem a lidmi 480, 618, 771, 846, 956, 970, 1023, 1369, 1544, 1546, 2574, 2674

■příchod 522-524, 2612

■slavný návrat 66, 96, 367, 556, 672-675, 769, 1001, 1021, 1040, 1130, 1200, 1354, 1400, 2612, 2772, 2816-2821

■Syn Boží 65, 73, 124, 147, 151, 211, 240, 242-244, 423, 441, 444, 445, 454

■utrpení a smrt 571-573, 585, 598-623, 639, 643, 1521, 1762, 1763, 1792, 1804, 1809, 1860, 1992, 2339, 2341, 2536, 2811

■vstup do Jeruzaléma 557-559, 569, 570

■Vykupitel 14, 388, 410, 431, 598, 603, 633, 898, 1069, 1372, 1545, 1701, 1951, 1961, 2244

■život a učení 83, 125, 126, 405, 429, 478, 486, 512-536, 561, 562, 565, 607, 608, 646, 787, 790, 793, 1092, 1341, 1395, 1409, 1436, 2715

■život skrytý 512, 517, 531, 534, 583, 1115

■život veřejný 447, 535-570, 1223, 1430, 1506, 1846, 2052, 2053, 2382, 2599, 2600, 2746, 2789, 2790

Ježíš Kristus a Duch svatý 727-730

Ježíš z Nazareta viz Ježíš Kristus JHVH 206, 210, 446, 2666

Jidáš 597

jídlo viz pokrm

■přemíra 2290

jistoty 2431, 2788

Jordán 1121

Josef (muž Panny Marie a pěstoun Páně) 437, 488, 497, 532, 534, 583, 1014, 1020, 1655, 1846, 2177

Josef z Arimatie 595

K

Kaifáš 596

Kain 2259

kalendář 1170

kalich 1574

Kalvárie 2669

Kána (galilejská) 2618

kapitalismus 2425

kategorie 2779

katecheze 4-10, 13, 132, 188, 282-284, 426-429, 513, 983, 1074, 1075, 1094, 1095, 1696-1698, 1724, 1971, 2033, 2049, 2065, 2226, 2688, 2693

■apoštolská 1971

■křesťanská 129

■liturgická 1135

katechismy 1075, 2056

katechumenát 1230-1232, 1247-1249

katechumeni 168, 256, 1214, 1230, 1259, 1537, 2769

katolíci viz církev katolická

kázání 132, 249, 921, 1427, 2033, 2049, 2145; viz též homi-lie

kázání na hoře viz horské kázání

kázeň 2496, 2512

Kerit 2583

klanění 245, 333, 347, 448, 528, 971, 1078, 1083, 1178, 1185, 1378, 2095-2097, 2135, 2143, 2144, 2502, 2626-2628, 2691, 2781, 2807, 2855; viz též ado-race

kláštery 2691, 2694

klení 574, 589, 1034, 1756, 1856, 2148, 2149

kletby 2149

klíče Království 551, 552, 881, 979, 980, 1444

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

klid 30, 260, 1193, 1468, 1496, 2057, 2184, 2185, 2188, 2194, 2240, 2304

klonování lidí viz embryo, klonování; produkce lidských bytostí

kmotři 1255, 1311

kněží 698, 783, 784, 786, 815, 857, 877, 886, 888, 983, 987, 1070, 1087, 1088, 1119-1121, 1132, 1142, 1256, 1424, 1461-1467, 1480, 1516, 1534-1599, 1630, 2101, 2179; viz též duchovenstvo

kněžské svěcení viz svěcení kněží, svátost kněžství

kněžství 63, 662, 698, 782, 803, 815, 871, 878, 893, 941, 970, 1070, 1119-1121, 1132, 1142, 1174, 1188, 1268, 1279, 1297, 1305, 1322, 1366, 1388, 1399, 1535, 1539, 1540, 1657, 1669, 2233, 2604, 2616, 2747, 2750, 2758, 2812; viz též svátost kněžství

■služebné 830, 1120, 142, 1541, 1548, 1549, 1551-1553, 1578, 1579, 1592, 1593, 2686

kněžský lid 1591

kniha slova viz lekcionář

kolectivismus 1885

komplementárnost DJ-012, DJ-014, DJ-016, DJ-019

komunismus 2425

komunity 2691

koncily 9, 167, 192, 195, 242, 245-247, 250, 327, 465-468, 884, 887, 891

konec časů 77, 686, 820, 1079, 1096, 1164, 1274, 2550, 2749; viz též čas

konečný cíl 321, 2550

konflikty 2430, 2542

konkubinát 2390

konsekrace 1376; viz též proměňování; Eucharistie

kontemplace 771, 2651, 2654, 2687, 2715; viz též modlitby rozjímavé; rozjímání

kontinuita DJ-017

konvergence 31

kopí 2317

Korint 639, DJ-016

korupce 2409

kostely 1180-1186, 1198, 1199, 1672, 2694

kouření 2290

krádež 1958, 2401-2463, 2534; viz též hříchy; skutky, těla

krajnost 2843

krása 32, 33, 41, 341, 1157, 1162, 2697, 1701, 2129, 2500-2503, 2519, 2546, 2727, 2784

krédo viz vyznání víry

kremace 2301

krev 153, 422, 505, 826, 852, 1258, 1308, 1867, 2259, 2298, 2474, 2817

krev Ábelova viz hřích, do nebe volající

krev Kristova 433, 517, 597, 602, 613, 766, 781, 808, 827, 948, 981, 994, 1105, 1106, 1244, 1275, 1323, 1331, 1332, 1350, 1381, 1426, 1442, 1524, 1621, 1846, 2305, 2618

Kristovo království viz Boží království

Kristus viz Ježíš Kristus

kropení svčenenou vodou 1668

krutovláda viz despotismus

krvesmilstvo 2356, 2388

křest 14, 168, 172, 189, 197, 233, 249, 165, 403-405, 523, 535-537, 628, 683, 691, 694-696, 698, 701, 782, 784, 790, 798, 818, 838, 846, 871, 897, 903, 916, 950, 977-980, 985, 1002, 1003, 1023, 1064, 1088, 1094, 1119-1121, 1141, 1185, 1210-1284, 1286, 1290, 1294, 1333-1344, 1427, 1533, 1535, 1546, 1582, 1617, 1987, 1992, 1997, 2042, 2068, 2101, 2155, 2156, 2220, 2340, 2345, 2348, 2355, 2520, 2600, 2670, 2769, 2791, 2813; viz též ekonomie spásy, křest

■děti 403, 1250-1252, 1261, 1282, 1283

■dospělých 1247-1249

■krve 1258, 1281

■touhy 1258

křesťané 88, 93, 123, 129, 131, 133, 187, 232, 234, 250, 259, 336, 401, 435, 450, 537, 598, 628, 642, 655, 671, 752, 795, 818, 819, 838, 852, 855, 871-873, 897, 898, 956, 966, 1011, 1102, 1121, 1141, 1166, 1210, 1211, 1241, 1271, 1272, 1289, 1294, 1314, 1348, 1356, 1369, 1392, 1401, 1428, 1434, 1466, 1473, 1523, 1617, 1671, 1681, 1769, 1830, 1973, 1997, 2040, 2101, 2156, 2157, 2186, 2471, 2653, 2707, 2820, 2831, 2835

■jednota 1398; viz též Církev, jednota; jednota křesťanů

■rozdělení viz rozdělení křesťanů; rozkol

■shromáždění 832, 833, 2178, 2179

■právo kritiky 907

■spolupráce 821

křesťané první viz první křesťané

křesťanská rodina viz rodinná církev

křesťanství 108; viz též život křesťanský

křestní

■jméno 2156-2159, 2165

■patron 2156

■sliby 1185, 1254

■voda, svěcení 1217, 1238, 2345

křivá přísaha 1756, 2150-2155, 2163, 2476; viz též hříchy; skutky, těla

křivda 2381

křivé svědectví 587, 1853, 1858, 2052, 2463, 2476, 2504; viz též hříchy; skutky, těla

křivopřísežníci 2152

kříž 149, 160, 410, 440, 517, 542, 550, 555, 556, 616-618, 662, 710; viz též cesta kříže; křížová cesta; oběť na kříži

křížmo 695, 1183, 1241, 1242, 1289, 1290, 1294, 1574; viz též olej

■svěcení 1297

křížová cesta 1674; viz též cesta, kříže

kult

■bohatství 2536; viz též peněz

■mariánský viz mariánský kult

■peněz 2172, 2424

■pohodlí viz pohodlí

■práce viz workholismus

■těla 2289

kultura 24, 110, 172, 835, 887, 909, 1097, 1145, 1149, 1267, 1668, 1740, 1882, 1908, 1917, 2184, 2344, 2434, 2438, 2493, 2663, 2779, 2820; viz též život kulturní

kulturní chudoba 2444

kultury

■národní 854, 1202, 1204-1206

■různost 361, 814, 1025, 1603, 1915, 1937, 1957

■starobylé 285

kuľy pohanské 2111, 2113

kvas 2832

Květná neděle 560; viz též Svatý týden

Kyrios 209

L

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

laici 92, 785, 864, 871, 873, 897-913, 934, 940-943, 1175, 1669, 2442
 ■iniciativa 899
 ■povolání 898, 901, 910
 ■práva 903
 ■prorocké poslání 904, 905
lakomství 1866, 2536; viz hřích, hlavní
lámání chleba 84, 1148, 1189, 1329, 1339, 1342, 1343, 1355, 1377, 2624; viz též Eucharistie
láska 27, 201, 210, 214, 215, 219, 222, 257, 293, 299, 300, 536, 539, 545, 604, 605, 733, 1040, 1380, 1503, 1551, 1603-1607, 1611, 1616, 1617, 1637, 1639, 1641-1643, 1652-1654, 1660-1662, 1701, 1765, 1766, 1769, 1771, 1789, 1822-1829, 1832, 1841, 1844, 1972, 2052-2055, 2067, 2083-2141, 2196-2455, 2304, 2346, 2577; viz též Duch svatý, plody
 ■k bližnímu 166, 459, 1608, 2052-2055, 2067, 2196-2455, 2304, 2356, 2577; viz též bližní
 ■k Bohu 27, 201, 210, 214, 215, 222, 257, 293, 299, 300, 536, 539, 545, 604, 605, 733, 1040, 1380, 1503, 1551, 1604, 1701, 2083-2141, 2304, 2331, 2577; viz též Boží láska
 ■k Marii 501; viz též mariánský kult
 ■k nepřátelům 2262
 ■k vlasti 2239
 ■ke kráse viz filokalia
 ■ke Kristu 536, 539, 545, 1380, 1503, 1551
 ■ke zvířatům 2418
 ■manželská viz manželská, láska
 ■nadpřirozená 1644
 ■otcovská 219, 2367, 2369
 ■sociální 1939
 ■volná viz volná láska
laskavost 214, 215, 1037, 1829, 1900, 1937, 2213, 2416, 2540, 2554
Lazar 640, 2463, 2604
lectio divina 2708
léčitelství viz přírodní, léčitelství
lehkověrnost 644
lékaři 2377, 2379, 2491, 2537
lékařské
 ■pokusy viz bádání, vědecké
 ■zásahy viz bádání, vědecké
lekcionář 1154
lektoři 903, 1101, 1143

lenost 1866, 2094, 2128; viz též hřích, hlavní
lesbismus viz homosexualita
Letnice 595, 674, 696, 726, 731, 732, 767, 1076, 1152, 1226, 1287, 1288, 1302, 2617, 2623, 2818; viz též Duch svatý, seslání
Lévi 1539
lévijci 1539, 1540
lex orandi (zákon modlitby) 1124, 1126
lež 215, 392, 844, 1753, 1954, 2151, 2475, 2482-2486, 2508, 2852; viz též hřích, hlavní
lhostejnost 29, 1634, 2094, 2128
 ■ke hříchu viz hřích cizí
lidé viz člověk
lidová zbožnost viz zbožnost, lidová
lidská
 ■bylost viz člověk
 ■práce 2427, 2428
 ■práva 1901, 1907, 1925, 1930, 1935, 1944, 1956, 1978, 2070, 2237; viz též integrita osobnosti; mravní zákon; přirozený zákon
lidské
 ■pokolení 28, 38, 55, 56, 297, 353, 359, 371, 400, 402-404, 491, 494, 616, 661, 775, 782, 831, 842, 1042, 1167, 1718, 2305, 2402, 2452; viz též člověk; život lidský
 ●jednota 360, 1045
 ■společenství 1877-1948; viz též společnost občanská
 ■tělo 2519, 2523
 ■úkony 154, 180, 1627, 1640, 1751, 1853; viz též hřích
lidský plod viz embryo
lichocení 2480, 2550
litanie 1154, 1177
litosť 393, 535, 588, 720, 981, 1185, 1423, 1424, 1448, 1451-1454, 1490, 1491, 1861, 2538, 2579; viz též pokání; rozhřešení; svátost pokání a smíření; úkony kající
liturgická
 ■doba 1163-1165
 ■ikona viz obrazy posvátné
 ■rozmanitost 1206, 1208
 ■služba 1143, 1593
liturgické
 ■obřady viz obřady liturgické
 ■prvky 1093, 1149
 ■slavnosti 1101, 1647-1690
 ■tradice viz tradice liturgická

■úkony 1088, 1097, 1100, 1111, 1140, 1141, 1146, 1153-1158, 1233, 1341, 1387, 1463, 2562
liturgický rok 524, 540, 1096, 1163, 1168-1178, 2698
liturgie 26, 61, 103, 247, 288, 469, 524, 540, 688, 1066-1075, 1077-1112, 1125, 1135-1209, 1481, 1593, 1647-1690, 2698; viz též obřady liturgické; shromáždění liturgické
 ■liturgie a kultury 1204-1207, 2503
 ■adventní 524
 ■byzantská 1481
 ■hodin viz Denní modlitba Církve
 ■křesťanská 1096, 1104
 ■nebeská 1139, 1195
 ■římská 469, 1203, 1242, 1298, 1686, 2777
 ■slavná 1156
 ■velikonoční 1217, 2047
 ■židovská 1096
logika DJ-010, POB-01
Logos 813, DJ-010, DJ-014
Lois 2220
Longin POB-01
loupež 2534
lpění viz přilnutí
Lukáš (evangelista) 2600, 2613

M

magie 1852, 2115-2117, 2138
Magnificat 2097, 2619; viz též modlitba Mariina
majetek viz soukromé vlastnictví
 ■cizí viz cizí majetek
 ■ochrana 2383
 ■rozdílení 1940; viz též statky (majetek)
malomyslnost 1818, 2728, 2733
Mamre 2571
mana na poušti 1094, 1334
manicheismus 285
manipulace
 ■svědků 2499
 ■veřejného mínění 2499
manželská
 ■čistota 2365, 2368
 ■jednota 2364
 ■láska 1603-1609, 1611, 1616, 1617, 1637, 1639, 1641-1643, 1652-1654, 1660-1662, 2350, 2352, 2360-2363, 2368, 2370, 2378, 2391, 2397
 ■nevěrnost 2380

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

- plodnost 2363, 2366-2372
- smlouva 1623-1625, 1628, 1639, 1640, 1660, 2364, 2381, 2384
- věrnost 1642-1651, 2364, 2365, 2380

manželské

- pouto viz manželství, nerozlučitelnost
- spojení viz pohlavní, spojení
- svazky viz manželství

manželský

- soulas 1625-1632, 1662
- úkon viz pohlavní, spojení

manželství 372, 1113, 1210, 1534, 1601, 1649-1651, 1665, 2101, 2201, 2201, 2225, 2249, 2250, 2333, 2350, 2353, 2360-2372, 2378, 2382-2386, 2390, 2400, 2685

- blaho manželů 2363
- cíl 2363, 2366
- hodnoty 2363
- intimita 2360
- na zkoušku 2391
- nemanželské soužití viz soužití nemanželské
- neplatnost 1626, 1628, 1629
- nerozlučitelnost 1614, 1615, 1644, 1646, 1647, 1649, 1661, 1664, 2364, 2366, 2382, 2397
- nevěra viz manželská, nevěrnost
- odloučení manželů 2383
- odmítání 2390
- rozluka 1649-1651, 1665, 2382-2386, 2400
- smíšená 1633-1637
- svátost 2365, 2386; viz též svátost manželství

marcionismus 123

- Maria** 64, 144, 148, 149, 165, 273, 411, 435, 437, 452, 456, 467, 469, 470, 484-486, 488-511, 529, 532, 534, 564, 695, 697, 717, 721-726, 744, 773, 829, 867, 963-975, 1020, 1024, 1053, 1172, 1370, 1477, 1655, 1676, 1717, 2030, 2043, 2146, 2162, 2177, 2617-2619, 2622, 2673-2679, 2682, 2853
- bolesti PVM-01
 - Matka Boží 411, 435, 437, 452, 456, 466-470, 484, 485, 495, 509, 532, 534, 564, 963, 717, 726, 963, 964, 1014, 1020, 1655, 2502, 2599
 - Matka Církve 829, 867, 963-970, 972, 973, 975, 1172, 1370, 1477, 1655, 1717, 2030, 2146, 2617, 2674

- Matka milosrdenství 2677
- nanebevzetí 966, 969, 974, 2177, 2853
- neposkvrněné početí 484-486, 490-494, 695, 717, 721, 2177, 2853
- nová Eva 411, 494, 726, 2618, 2853; viz též Eva
- panenství 437, 488, 496-512, 526, 723, 964, 971
- předurčení 488, 489, 529
- působení Ducha svatého 697, 721-726, 744, 2675, 2682
- radosti PVM-01
- zvěstování 148, 430, 484, 485, 490, 494, 695, 965, 1171, 2617, 2674
- život 149, 437, 490, 494, 505, 508, 1717

mariánský kult 971, 1172, 1676, 2043; viz též láska k Marii**Marie Magdalská** 641, 660, 1391**martyrologium** viz akta mučedníků**masky** 2711**masmédia** viz hromadné sdělovací prostředky**masturbace** 2352, 2396**materialismus** 285, 2124**matka** 1245, 1605, 1616, 1657, 1683, 1737, 1858, 2057, 2197-2202, 2214-2220, 2232, 2335, 2599**mazání olejem** viz pomazání**meč** 2317**měděný had** 2130**meditace** viz rozjímání**Melchizedech** 1544**měna** 2431**mentalita** 1634**měřítka** 2423, 2845**Mesiáš** 155, 410, 424, 436-443, 453, 528, 535, 540, 547, 554, 555, 559, 566, 590, 664, 674, 702, 1286, 2579, 2585

■očekávání 711-716

■příchod 524, 840

mesiášské poslání 634**mesiášství falešné** 675, 676**mešní oběť** viz Eucharistie**metody plánování přirozeného rodičovství** 2370; viz též rodičovství odpovědné**meze** 2806; viz též hranice**mileniarismus** 676**milodary** 2273**milosrdenství** 1781, 1829, 1846-1848, 2100; viz též Boží milosrdenství; Maria, Matka milosrdenství; Otec milosrdenství;

Pán milosrdenství; skutky milosrdenství a lásky

milost 16, 35, 54, 153, 265, 277, 312, 357, 405, 774, 797, 1697, 1742, 1810, 1861, 1987-2005, 2010, 2017, 2021, 2022, 2185, 2345, 2359, 2541, 2713

■aktuální viz milost, posvěcující

■odmítání 678, 679

■habituální viz milost, posvěcující

■milost a svoboda 600, 678, 1021, 1081

■pomáhající viz milost, posvěcující

■posvěcující 1999-2001, 2023, 2024

■prvotní spravedlnosti 375, 376, 399

■stav milosti viz milost, posvěcující

■zbožšťující viz milost, posvěcující

milosti, sdílení 490, 491, 2853**milosti stavu** 2004**milostný styk** viz pohlavní, spojení**mír** 1909, 1941, 2302-2317

■Kristův 2305

■sociální 2419

míra 2845**Mirjam** 2577**mírnost** 1805, 1809, 1832, 1834, 1838, 2341; viz též Duch svatý, plody; umírněnost**misál** 2760**misie** 849-856, 1332, 1438**misijní činnost** 828, 931, 2205**misionáři** 886, 1447**misionářské povolání** 767**misionářství** 6, 688, 868**místo** 2802**mládí** 5, 1632, 2208, 2282, 2353, 2389, 2526, 2685, 2688**mlčení** 533, 534, 2186, 2522, 2570, 2616, 2628; viz též ticho**mnohobožství** viz polyteismus**mnohost** viz pluralita**mnohoženství** viz polygamie**moc** 2426, 2547, 2549, 2554**modlitba** 26, 28, 84, 127, 307, 435, 451, 688, 728, 741, 821, 903, 1032, 1073, 1088, 1096, 1100, 1124, 1157, 1162, 1177, 1310, 1371, 1362, 1422, 1434, 1437, 1460, 1466, 1473, 1539, 1637, 1657, 1666, 1668, 1692, 2041, 2098, 2101, 2183, 2188, 2252, 2340, 2359, 2502, 2532, 2558-2865

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

■ Kristova 1073, 1345, 2205, 2598-2616, 2620, 2740, 2746-27451, 2758, 2850
 ■ Mariina 435, 1447, 2617-2619, 2622, 2673-2679, 2682; viz též Magnificat
 ■ modlitba a liturgie 2652-2658, 2767-2772, 2777, 2778
 ■ Páně 1243, 1244, 1355, 1437, 1482, 2759-2865
 ■ předobraz 2575
 ■ smysl 2579, 2600, 2632, 2688, 2702, 2714, 2835
 ■ tradice 2178, 2650, 2651, 2663, 2667, 2671, 2679, 2683, 2684, 2690, 2721

modlitby

■ Církve 249, 276, 699, 726, 893, 901, 1088, 1127, 1165, 1174-1185, 1196, 1373, 1383, 1398, 1402, 1442, 1449, 1499, 1541, 1552, 1564, 2179, 2623-2643, 2655, 2657, 2665, 2682, 2689, 2692, 2698, 2767-2772
 ■ denní 2285, 2668, 2720, 2768; viz též Denní modlitba Církve
 ■ díkůvzdání 2637, 2638, 2648
 ■ eucharistické 1096, 1348, 1352, 1362
 ■ chvály 1096, 2098, 2588, 2639-2643, 2648, 2649; viz též chvalozpěvy
 ■ křesťanské 451, 1073, 2010, 2157, 2166, 2564, 2579, 2626, 2664, 2669, 2672, 2681, 2694, 2697, 2727, 2738, 2762
 ■ liturgické 435, 903, 1093, 1100, 1191, 1238, 1300, 1531, 1543, 1573, 1586, 1587, 1597, 2031, 2178, 2655, 2662, 2688, 2691, 2696, 2701, 2768
 ■ osobní 1199, 2586, 2657, 2688, 2691, 2701
 ■ prosebné 1349, 1509, 1510, 1516, 1526, 2240, 2561, 2629-2633, 2646, 2734
 ■ před jídlem a po jídle 2834
 ■ přímlové 2574, 2593, 2634-2636, 2647
 ■ rozjímavé 2576, 2704-2708, 2723; viz též kontemplace; rozjímání
 ■ společné 820, 821, 2586, 2596, 2664, 2691, 2768
 ■ tiché 1177, 1185, 2616, 2701
 ■ ústní 2700-2704, 2722
 ■ vnitřní 127, 2699, 2702, 2704, 2709-2719, 2724
 ■ za zemřelé 1032, 1371

modlitební

■ koutek 2691

■ skupiny 2689, 2693
modloslužba 1447, 2097, 2112-2114, 2132, 2138, 2380, 2534, 2567, 2779; viz též hříchy; skutky, těla
modly 2779; viz též kult
Mojžíš 2574-2577, 2583, 2592, 2777
monofyzité 467
morálka 2420
 ■ křesťanská 2033, 2038
moudrost 30, 51, 120, 216, 251, 271, 272, 283, 288, 292, 295, 301, 308, 310, 339, 348, 369, 472, 531, 600, 712, 759, 1299, 1303, 1542, 1640, 1783, 1805, 1806, 1831, 1834, 1835, 1845, 1884, 1950, 2010, 2215, 2236, 2419, 2500, 2690; viz též Duch svatý, dary

mravní

■ osobnost 2517
 ■ rozhodnutí 1782, 1786, 1798-1800
 ■ řád 75, 1899
 ■ síly 2515
 ■ smysl 1865, 1954, 1955, 2352
 ■ soud 1783, 1786, 1787
 ■ spoušť 2357
 ■ uvolněnost 2526
 ■ vědomí 1610, 2128
 ■ vina 2381
 ■ zákon 1713, 1714, 1950-1976, 2039, 2359, 2386, 2390; viz též přirozený mravní zákon
 ■ zásady 159

mravnost 24, 1749-1762, 1767, 1768, 1770, 1775, 1780, 1794, 2210, 2264, 2294, 2302, 2368, 2370, 2420, 2498, 2527; viz též život mravní

mrhání 2409

mrtví viz zemřelí

mrzačení 2297

mše svatá viz Eucharistie

mučedníci 297, 313, 523, 558, 1464, 2473, 2642

mučednictví 297, 313, 523, 558, 1464, 2473, 2474, 2506

mučení 2297, 2298

mudrci 528, 563

muslimové 841

muž a žena 355, 369-373, 376, 383, 400, 1602-1604, 1929, 2201-2203, 2331-2336, 2391, 2393-2433; viz též člověk; pohlednost; sexualita

mylné

■ názory 2779
 ■ pojetí 2526, 2726, 2753

■ úsudky 2277, 2477

myron viz křížmo

mystagogie 1075, 1234-1245

mysterium 774

mystika 2014

myšlení 2708

■ způsoby 2727

myšlenky 2731

mytí nohou 1337

mýty 285, 498

mzdy 1006, 2409, 2434, 2445; viz též hřích, volající do nebe; práce

N

náboženské tance 1674

náboženství 29, 39, 108, 238, 839, 842, 843, 1149, 1280, 1807, 1969, 2095, 2096, 2103-2107, 2117, 2125, 2142, 2244, 2569; viz též svoboda náboženská; život náboženský

■ křesťanské 108

■ nekřesťanská 67, 839, 842, 843

■ pohanská 528

■ starobylá 285

nactiutrání 2477, 2479, 2507, 2539; viz též pomluva

naděje 64, 162, 165, 274, 661, 673, 676, 771, 819, 828, 992, 995, 1042-1050, 1107, 1274, 1405, 1431, 1681, 1717, 1778, 1813, 1817-1821, 1841, 1843, 2016, 2090-2092, 2350

nadpřirozenost 53, 54, 153, 367, 1266, 1644, 1653, 1998; viz též transcendence (přesažnost)

nadpřirozené vlastnosti 659

nadpřirozený

■ dar 179, 1722, 2000

■ smysl 91-93, 99, 785, 889

náklonnosti 2763

■ ke zlému 401, 403, 406, 407, 418

naléhavá nutnost 2408

nanebevstoupení viz Ježíš Kristus, nanebevstoupení

nanebevzetí viz Maria, nanebevzetí

naplnění 2548

národy 57, 59, 60, 172, 664, 781, 849, 1267, 1901, 1911, 1915, 1941, 2237, 2241, 2281, 2309, 2310, 2437-2442

národní obrana 2310

nárok 2550

nářek

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

■utiskovaného lidu v Egyptě viz
hřích, do nebe volající
■nářek cizince, vdovy a sirotka
viz hřích, do nebe volající

nařízení

■konat hřích viz hřích, cizí

násilí 160, 559, 598, 1628, 1735,
1746, 1851, 1858, 1869, 1889,
1902, 1930, 2187, 2260, 2264,
2297, 2306, 2316, 2317, 2356,
2358, 2402, 2414, 2435, 2486,
2534

násilná smrt 569, 599

násilnosti 2435

následování Krista 520, 618,
923, 1618, 1642, 2053

naslouchání 2716

nasycení 2550

Natan 1481

natura viz přirozenost

nauka

■křesťanská viz učení křesťan-
ské

■o Bohu 122

návyky 2352

nazírání viz kontemplace; patření
na Boha

názorové zločiny 2499

nebe, nebesa viz Boží království

nebeské království viz Boží krá-
lovství

nebezpečí 2436

nečistota viz hříchy; skutky, těla

neděle viz Den Páně

nedělní povinnost 2180-2183

nedokonalost 42, 122, 595, 670,
825, 838, 1453, 1492, 1963,
2343, DJ-012, MAR-01

nedostatek víry 2732

nedůvěra 2317

něha 239, 295, 1611, 2335, 2346,
2350, 2370

nechtěná vražda 2268; viz též
vražda

Nejčistší Srdce Panny Marie
POB-02; viz též Srdce P. Marie

nejistota DJ-010

Nejsvětější Srdce Ježíšovo
POB-01, POB-02; viz též Srdce
Ježíšovo

Nejsvětější Svátost 1178, 1330

Nejsvětější Trojice 152, 178,
189, 233-236, 244, 249, 252,
253, 257, 261-267, 292, 470,
555, 684, 685, 689, 732, 738,
1066, 2788, 2801, 2845; viz též
trinitární teologie
■tajemství 234-237, 244, 261,
1066, 2788

■vztah (relace) 240, 251-253,
711, 2788

■učení 249

■zjevení 555

nekajícnost viz hřích, věčný

nekřesťané DJ-019

nekvašený chléb 1334, 1339

nelibost 2539

nemanželské soužití viz soužití
nemanželské

nemoce 517, 549, 978, 1351,
1420, 1500, 1501, 1505, 1523,
1527-1529, 1673, 2181, 2448,
2602, 2616; viz též bolest; utr-
pení

nenasytnost 2536

nenávisť 395, 1765, 1933, 2094,
2262, 2297, 2303, 2540; viz též
hřích, hlavní

neoddělitelnost 151, 282, 308,
469, 689, 697, 743, 750, 964,
1155, 1236, 1382, 1518, 1553,
1620, 1738, 1878, 2053, 2596,
2725, 2747, 2751, 2752, DJ-
010

neomylnost Církve 889-892,
2035, 2051; viz též charisma
neomylnosti; papež, neomylnost
neplodné období 2370; viz též
metody plánování odpovědného
rodičovství

neplodnost 375, 2374, 2375,
2379

neporušenost

■tělesná 2356

■mravní 2356

■stvoření 2415

Neposkrvněné početí viz Maria,
neposkrvněné početí

neposkrvněnost 367, 492, 602,
757, 786, 796, 827, 1077, 1426,
1544, 1566, 2208, 2500, 2807,
POB-01

neposlušnost 397, 398, 489,
532, 614, 615, 1733, 1850,
1862, 2515

■prvotní 399

neproduktivnost 2727

nepřítelé 1825, 1933, 1968,
2259, 2262, 2303, 2608, 2814,
2844

nepřítelství viz hříchy; skutky, tě-
la

nepřipustnost 2391

nerovnosti 340, 2317

nerozlučitelnost manželství
1614, 1615, 1644, 1646, 1647,
1649, 1661, 1664, 2364, 2366,
2382, 2397

neřesti 1768, 1774, 1865, 1866,
1876, 2110, 2302, 2480, 2516,
2539, 2825

neschopnost 2390

nesmrtelnost 999, 1405, 2347,
2837

nespravedlnost 549, 1040, 1740,
1867, 1869, 2227, 2269, 2317,
2381, 2412, 2434, 2534, 2536

■vůči zaměstnanci (najaté oso-
bě) viz hřích, do nebe volající

nesrovnalosti DJ-013

nestoriánský blud 466

nestřídmost viz hřích, hlavní

nesvornost viz hříchy; skutky, tě-
la

nešpory 1175

neštěstí 2539

neuchopitelnost DJ-010

neúplnost 372, 2370, DJ-012

neúspěchy 2728

neužitečnost 2727

nevědomost 2094

nevědomost 405, 597, 840,
1735, 1736, 1790-1793, 1859,
1860

nevěra 2732; viz též nevíra

nevěrnost 64, 211, 218, 219,
401, 710, 1606, 1851, 2380,
2464

nevhodný smích 1856; viz též
hříchy

nevíra 591, 643, 678, 2089; viz
též nevěra

nevyslovitelnost 2500, 2666, DJ-
010

nezaměstnanost 2433, 2436

nezaslouženost 1250, 2728

nezastupitelnost DJ-019

nezřízenost 2352

něžnost viz něha

Nikodém 595

noc víry 165, 2719

Noe 701, 1080, 2569

nouze 2218, 2315, 2409; viz též
bída; hlad; chudoba

Nová smlouva (úmluva) 64, 65,
204, 292, 577, 611, 612, 662,
762, 781, 816, 839, 859, 890,
1091, 1097, 1116, 1129, 1130,
1150, 1179, 1182, 1222, 1267,
1339, 1348, 1365, 1541, 1602,
1612, 1617, 1621, 1964, 1965,
2056, 2614, 2618, 2787; viz též
Nový zákon; smlouva (úmluva)

nové nebe a nová země 1043

nový Adam viz Ježíš Kristus, no-
vý Adam

Nový zákon 105, 120, 123, 124,
129, 638, 639, 1965-1974,

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

1983-1986; viz též evangelium;
Nová smlouva; Písmo svaté
■ knihy 138

O

obce církevní viz společenství
církevní

obcování svatých viz společen-
ství svatých

občané 2796

■ povinnosti 1900-1904, 2238-
2243, 2255, 2256; viz též spo-
lečnost občanská

občanský zákon 1959

obecné blaho 801, 951, 1807,
1880, 1883, 1897, 1905-1913,
1924, 1925, 1927, 1928, 2109,
2188, 2203, 2237, 2265, 2266,
2406, 2412, 2413, 2489, 2791;
viz též blahobyť

oběť

■ Církve 1083, 1330, 1333
■ duchovní 901, 1109, 1141,
1330, 1587, 2100
■ na kříži 529, 561, 604, 610,
614-618, 620, 1088, 1182,
1323, 1367, 1380, 1382, 1544,
2100, 2175, 2205, 2358, 2749,
2804, 2838; viz též cesta kříže;
eucharistická oběť; kříž; křížová
cesta

■ nevinná 2386

■ Starého zákona 144, 433, 522,
614, 696, 1032, 1150, 1330,
1334, 1539, 1540, 2100, 2581

oběti 28, 433, 462, 522, 610, 786,
1083, 1087, 1150, 1372, 1383,
1460, 1540, 1542, 1654, 1683,
2099, 2100, 2572, 2581, 2582,
2605, 2608, 2711, 2805, 2845

obětní dary 1105, 1348-1351,
1375, 1410, 1566, 1586, 1589;
viz též eucharistická oběť

obětování 1352-1357, 2770; viz
též eucharistická oběť

obchod 2409, 2414, 2425, 2743

obchodování viz obchod

obchodníci 2354

oblak 697

obnova 827, 1262, 1428, 1602

■ křestních slibů 1185, 1254

■ světa 670

obrácení 160, 385, 545, 591, 597,
639, 821, 981, 1036, 1041,
1072, 1098, 1206, 1229, 1248,
1375, 1422, 1423, 1427, 1470,
1472, 1490, 1502, 1637, 1792,
1848, 1856, 1963, 1989, 1993,

1999, 2027, 2092, 2581, 2608,
2708, 2731, 2784, 2795

■ ke Kristu 1426-1433, 1439

■ srdce 2795

■ sv. Pavla 442

obrana 296, 1435, 1910, 1929,
2240

■ hříšníka viz hřích cizí

■ oprávněná 2263-2267, 2306-
2310, 2321

■ národní 2310

obrazoborci 2131

obrazotvornost 2520

obrazy posvátné 1159-1162,
1192, 2129-2132, 2141; viz též
ikonografie křesťanská

obřady 522, 835, 1125, 1140,
1149, 1189, 1214, 1234, 1269,
1289, 1293, 1573, 2180

■ rozmanitost 1075, 1203

■ smysl 1149, 1674

obřady

■ latinské 1233, 1240, 1242,
1513

■ liturgické 522, 923; viz též li-
turgie

■ slavnostní 1157

■ východní 1233, 1240, 1242

obřizka 527, 1150

obžerství viz jídlo, přemíra

obživa viz pokrm

očistec 1030-1032, 1054, 1472,
1498

očišťování 42, 710, 827, 856,
1023, 1393, 1428, 1474, 1676,
1723, 1847, 2518, 2527, 2530,
2532, 2711, 2779

odborné znalosti 2405

odbory 2430; viz též práce; stáv-
ky

odčinění 2487, 2509; viz též za-
dostiučinění

oddělování 2831, DJ-014

odepření poslušnosti 2242

odevzdání se 305, 322, 1851,
2115, 2577, 2677

odevzdanost 2547, 2554

odlišnosti 191, 254, 255, 646,
738, 835, 1673, 2066, 2335,
DJ-010, DJ-018

odměna 2550

odmítnutí vojenské služby 2311

odpad od víry (apostáze) 675,
817, 2089, 2577

odpočinek 2168-2173, 2184-
2188

odpor 2516

■ vůči útlaču 2243

odpoutání (se) 2556

odpovědné rodičovství viz rodi-
čovství odpovědné

odpovědnost 373, 597, 783,
1036, 1269, 1309, 1578, 1731,
1734, 1735, 1746, 1754, 1778,
1781, 1791, 1793, 1860, 1868,
1882, 1902, 1913-1917, 2115,
2203, 2223, 2282, 2367, 2431,
2432, 2439, 2835

odpověď 2838

odpustky 1032, 1471-1479,
1498, ODP-01

odpuštění 208, 210, 578, 1441,
1990, 2838

■ hříchů, vin 270, 403, 535, 536,
589, 594, 610, 686, 734, 976-
987, 1122, 1263, 1264, 1279,
1365, 1393-1396, 1441-1444,
1461-1467, 1485, 1486, 1520,
1697, 1846-1848, 1989, 2616,
2838-2845, 2862; viz též hříchy;
pokání; rozhrěšení

odříkání 1438, 1460, 2015; viz
též askeze; zdrženlivost

odsouzení 1034, 1385, 1899

■ lidstva 402

■ nevinného 1753

officium (posvátné) viz Denní
modlitba Církve

oheň 696, 1147, 1189, 2058,
2059, 2129, 2717, 2785

ohnivé jazyky 696

ohrožení 2436

ohrožování bezpečnosti 2290

ochablost 2733

ochrana hříšníka viz hřích, cizí

okamžik pravdy viz chvíle pravdy

okuřování 1154

olej 695, 1183, 1237, 1241, 1289,
1293, 1510, 1672; viz též kříž-
mo

oltář 1181, 1182, 1383, 1672,
2570, 2655

omrzlost 1866, 2094, 2733

omyl 2550

omývání 1148, 1189

onanie viz masturbace

opilství viz alkoholismus; hříchy;
skutky, těla

oplození viz umělé oplodnění

opovázlivost 2091, 2092

opovázlivý úsudek 2477, 2478

oratoř 2691, 2694

ordináři místní 927

oslava

■ andělů 335, 1589

■ Boha 184, 263, 337, 350, 434,
662, 1067, 1089, 1123, 1157,
1196, 1670, 1724, 2013, 2020,
2143, 2157, 2176, 2502, 2540,

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

2589, 2639, 2642, 2649, 2789, 2828, 2857

■Ducha svatého 691

■Ježíše Krista 124, 126, 244, 245, 312, 469, 560, 685, 823, 1161, 1165, 1355, 1413, 1698

■lidské práce 533

■mučedníků 1173

■Panny Marie 148, 493, 499, 967, 972, 2676

osmý den viz Den Páně

osobnost 402, 519, 617, 651, 652, 977, 1266, 1446, 1987-1996, 2010, 2018-2020

ospravedlnění 2434, 2543

ostatky uctívání 1674

osud 295

osvědčení 2847

osvobození 2440

otázký 285

otcovraždy 2268; viz též vražda

otcovství 239, 246, 270, 370, 2214, 2368, 2369, 2398, 2399

otec 219, 1439, 1465, 1586, 1616, 1858, 2057, 2196-2200, 2214-2219, 2223, 2232, 2247, 2335, 2376, 2388, 2690, 2750, 2779

Otec viz Bůh Otec

Otec milosrdenství 488, 1449, 1478, 1700, 2805; viz též Boží milosrdenství; Bůh, milosrdenství; Pán milosrdenství

otevřenost 2441

Otče náš i Otčenáš viz modlitba Páně; Sedm proseb

otroctví 62, 205, 400, 407, 431, 461, 472, 602, 713, 876, 1046, 1792, 1963, 1990, 2061, 2083, 2148, 2307, 2339, 2413, 2414

■egyptské 62, 205, 1221, 2170

■hříchu 549, 601, 635, 908, 1733, 1741, 2057, 2097, 2744

■práce viz workholismus

P

pád

■andělů 391-393, 414, 760; viz též andělé

■člověka 55, 215, 257, 279, 289, 385-390, 397-400, 410, 1609, 1642, 2568; viz též člověk; hřích prvotní

památka viz anamnéze

■zesnulých 958, 1032; viz též zemřelí

paměť Církve 113, 171, 335, 1099, 1103, 1162, 2143, 1685, 2843

Pán milosrdenství 2173; viz též Boží milosrdenství; Bůh, milosrdenství; milosrdenství; Otec milosrdenství

panenství 922-924, 1618-1620, 2349; viz též čistota; zasvěcené panny; zasvěcení; život zasvěcený

Panna Maria viz Maria

papež 100, 880-884, 891, 892, 895, 937, 1369, 1463, 1559, 1594, 2034; viz též biskup římský

■neomylnost 891

■služebník 1292

Parakletos 692; viz též Bůh Utěšitel; Duch svatý

pascha viz poslední přechod

pasivita 2496, 2830

pastorace viz Církev, pastorační poslání

pastorační rady 911

pastýři 525, 563

paškál 1243; viz též svíce

patření na Boha 163, 294, 632, 684, 1023, 1028, 1032, 1045, 1274, 1720, 2090, 2519, 2548, 2550; viz též kontemplace; nazírání; vize

patriarchát 887

patriarchové 60-62, 130, 205, 287, 528, 707, 839, 1297, 1610

patron křestní 2156

patronát světců 2156

patření na Boha 2519

péče

■o děti 2383

■o zvířata 2415-2418, 2457

pečet' 698, 1121, 1183, 1216, 1273, 1274, 1295-1297, 1300, 1304, 1320, 1467, 1324, 2769; viz též znamení

pedagogika Boží viz výchova Boží

peklo 552, 633, 634, 1031-1037, 1056, 1057, 2854, BM-01; viz též sestoupení do pekel; věčná smrt; věčný trest

pelagianismus 406

penize 2171, 2424; viz též kult, peněz; statky (majetek)

Petr (apoštol) 85, 153, 194, 208, 424, 440, 552, 553, 556, 586, 599, 641, 715, 765, 816, 838, 862, 863, 877, 880, 1226, 1288, 1369, 1444, 1481, 1851, 2121, 2262, 2600

pevnost 2733

Pilát 596, 597, 600

Písmo svaté 58, 80-82, 84, 97, 102, 104, 105, 107, 109, 111-113, 115-121, 125, 128-137, 140, 143, 144, 688, 1096, 1100, 1176, 1056-2063; viz též evangelium; Nová smlouva; Nový zákon; Stará smlouva; Starý zákon

■jednota 128-130, 140

■kánón 120

■smysl 115-119

■typologie 129, 130

■výklad 111, 119, 137

pítva 2301

plán Boží viz Boží plán spásy

plánování viz centrální plánování

plnost časů 128, 221, 422, 484, 702, 717, 721, 763; viz též čas

plodnost 1652-1654, 2221, 2363, 2366-2372, 2398

plození

■Boží řád 2351-2353, 2357, 2363, 2366-2372, 2377, 2378

■pro věčný život viz znovuzrození

■Syna Otcem 2788

pluralismus DJ-010, DJ-014

pluralita 817, 2442

pobožnosti

■Křížové cesty POB-03

■k Božskému (Nejsvětějšímu) Srdci Páně viz první pátky

■k Nejčistšímu Srdci Panny Marie viz první soboty

■posvátného růžence POB-04

pocity 2710

počátek 102, 198, 241, 290, 291, 390, 425, 450, 489, 512, 686, 820

■časů 327; viz též čas

■světa 279, 280; viz též stvoření (proces)

■věčného života 163-165, 669, 764

početnost 2518

podíl na hříchu viz hřích, cizí

podmínky 2435, 2844

podněcovatel 2854

podnikání 2425, 2426, 2429, 2461; viz též hospodářská činnost

podobnost 546, 2607

■o boháči a Lazarovi 2463, 2831

■o farizeovi a celníkovi 2613, 2839

■o chudákově ovečce 2538

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

- o marnotratném synovi 1439, 2839
- o nemilosrdném služebníkově 2843
- o neodbytné vdově 2613
- o neodbytném příteli 2613
- o posledním soudu 2831

podobnost viz analogie

podřízenost 341, 576, 786, 801, 2089, 2239, 2240

- Bohu 143, 154, 396, 1951, 1955, 2097, 2516, 2579
- Ježíši Kristu 517, 527, 532, 1009

podstata (substance) 200, 202, 241, 245, 251, 252, 296, 465, 1356, 1376, 1400, 2502; viz též přirozenost

podsvětí 627, 633, 635, 2854

podvědomí 2727

podvod 2534

- daňový 2409
- obchodní 2409

pohané 32, 498, 522, 523, 528, 781, 1166, 1345

pohlavnost 2332-2337, 2353, 2360, 2393; viz též čistota; muž a žena; sexualita

pohlavní

- doplňování se viz doplňování
- intimita 2356
- intimnosti 2389
- orgány 2352
- přitažlivost 2357
- rozkoš 2351, 2352, 2355, 2363
- schopnosti 2352
- spojení 2335, 2351-2354, 2357, 2362, 2363, 2369, 2370, 2376-2378, 2380, 2390, 2391, 2522
- úkon viz pohlavní, spojení
- vztah viz pohlavní, spojení
- zneužívání 2389

pohodlí 2727; viz též kult

pohoršení 1938, 2284-2287, 2326, 2353, 2355

pohřeb 1261, 1570

- křesťanský 1680-1690

pohřební obřady 1684-1690

pochlebování 2480

pochybnosti 157, 215, 506, 644

- o víře 2088, 2089, 2119

pokání 827, 853, 920, 1185, 1422-1471, 1494, 2043; viz též lítost; odpuštění hříchů; svátost pokání a smíření; rozhřešení; úkony kající

- soukromé 1447
- veřejné 1447

- vnitřní 1430, 1431, 1434

poklad 2551, 2848

pokoj 1829, 1832, 2550; viz též Duch svatý, plody; políbení pokoje

pokora 159, 559, 724, 732, 2540, 2546, 2554, 2612, 2628, 2631, 2706, 2713, 2728, 2779, 2854

pokoušení Boha viz hřích, proti účtě k Bohu

pokrm 2828

- na cestu viz viatikum

pokrok 2293, 2540

pokrytectví 2505

pokušení 1, 164, 1520, 1707, 2732, 27333, 2846-2849, 2863

pokušitel 215

políbení pokoje 1301; viz též pokoj

politické režimy 1901, 1922

politika 407, 439, 596, 782, 899, 1740, 1882, 2108, 2237, 2243-2246, 2406, 2431, 2491

polygamie (mnohoženství) 27, 57, 1610, 1645, 1664, 2387, 2400

polyteismus (mnohobozství) 2112

pomazání 91, 438, 690, 695, 698, 739, 1148, 1150, 1189, 1241, 1242, 1289-1291, 1293, 1294, 1530, 1531, 2769

- nemocných 1113, 1499-1532, 1539-1553; viz též ekonomie spásy, pomazání nemocných

Pomazaný 2782; viz též Ježíš Kristus

pomluva 2477, 2479, 2507, 2539

pomsta 2262, 2302

ponížení 272, 472, 520, 2414, 2748

popularita 1723

pornografie 2211, 2354, 2396

porodnost viz regulace početí

pořádek sociální viz spravedlnost, sociální

poslání viz povolání

poslední

- cíl 2420, 2424; viz též cíl
- den 409, 672, 678, 841, 989, 994, 1001-1003, 1016, 1524, 2730
- pomazání viz pomazání nemocných
- přechod 2746, 2747
- útočiště 2732

Poslední soud 677-682, 1038-1041, 1059; viz též soud soukromý

poslušnost 851, 852, 915, 968, 1269, 1567, 1733, 1900, 2053, 2073, 2216, 2217, 2240, 2313

- víry 143-148, 391, 392, 489, 494, 851, 891, 968, 1125, 1205, 1790, 1831, 1850, 1862, 2060, 2073, 2087, 2098, 2340, 2515, 2570, 2716

posmrtný rozklad 62

postižení viz tělesně postižení

postoje 2797

posuzování viz měřítka

posvátné

- knihy 105, 106, 108, 120, 303, 2056
- officium viz Denní modlitba Církve

posvěcení 2427

potěšení 2362, 2547; viz též kult; pohlavní, spojení; radost; útěcha

potopa 56, 701, 845, 1094, 1219

potrat 2270-2275, 2322, 2323

potrava 2830; viz též pokrm

- duchovní 104, 131, 132, 162, 728, 948, 1003, 1020, 1244, 1323, 1335, 1342, 1355, 1392, 1394, 1426, 1436, 2040, 2464, 2654, 2665
- materiální 2288, 2408, 2417, 2447, 2830

potrestání 2297

potřeby 1937, 2218, 2434

poustevníci 918, 920, 921, 2687

pouti 1674, 2691

povaha 2753

pověra 2110, 2111, 2138

povinnost nedělní viz nedělní povinnost

povinnosti 119, 274, 848, 912, 1141, 1205, 1269, 1535, 1778, 1886, 1908, 1916, 1932, 1933, 1956, 2072-2074, 2081, 2083, 2427, 2430, 2472, 2810; viz též závazky

pověst dobrá viz dobrá pověst

povolání 1, 27, 31, 60, 160, 260, 289, 299, 332, 356, 357, 543, 545, 549, 655, 762, 767, 804, 839, 878, 910, 915, 921, 922, 1011, 1165, 1186, 1250, 1260, 1396, 1487, 1533, 1579, 1604, 1669, 1692, 1695, 1699, 1710, 1719, 1878, 2012, 2013, 2028, 2105, 2205, 2207, 2226, 2232, 2233, 2253, 2367, 2465, 2566, 2600

- Církve 784, 821, 825, 835, 853, 871, 1546, 1574, 1578, 1595, 2030, 2442, 2464

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

■ Izraele 539; viz též Izrael
 ■ k čistotě 2348-2350, 2394
 ■ k lásce 826, 1604, 2392
 ■ k manželství 373, 505, 521, 1607, 1644, 1649, 1656, 2331, 2369
 ■ ke službě 428, 786, 863, 864, 1121, 1142, 1175, 1269, 2419
 ■ k spáse 836, 2820
 ■ ke štěstí 309, 1700
 ■ laiků 898, 901, 910, 915, 2442
povolání (zaměstnání) viz profese
pozemský svět 327
 ■ ráj 372
pozemky 2405
poznání 94, 1161, 1209, 1303, 2495, 2500, 2501
 ■ Boha viz Bůh, poznání; Duch svatý, poznání; Ježíš Kristus, poznání
 ■ Božího království 546
 ■ dobra 1734, 2071
 ■ hříchu 708
 ■ pravdy 94, 851, 856, 1260, 2822
 ■ spásy 900
poznání a víra 184, 683, 812, 1096
pozornost 2705
požadavky 2838
požehnání 163, 492, 1009, 1077-1080, 1217, 1218, 1245, 1328, 1334, 1347, 1353, 1360, 1375, 1396, 1402, 1538, 1624, 1630, 1642, 1669, 1670, 1717, 2090, 2373, 2589, 2626, 2627, 2701, 2767, 2781, 2803, 2834; viz též žehnání
 ■ smysl 2834
 ■ stolu viz modlitby, před jídlem a po jídle
práce 378, 533, 1940, 2167, 2184, 2402-2406, 2417, 2427, 2428, 2431, 2433-2435, 2460, 2834; viz též lidská práce; mzdy; odbory; stávky
 ■ horečná, závislost viz workholismus
praktiky 2116, 2117, DJ-019, POB-02
pramen
 ■ božský 80
 ■ dobra 291, 1723, 2052, 2121
 ■ duchovního života 131, 257, 1615, 2379, 2687
 ■ hříchu 388, 1634
 ■ jednoty 882, 886
 ■ katecheze 289
 ■ lásky 850, 1624, 2475, 2842
 ■ milosti 388, 1642, 2031, 2676

■ modlitby 2599, 2639, 2652, 2686, 2689, 2691
 ■ moudrosti 301
 ■ požehnání 2626, 2645
 ■ pravdy 75, 2030, 2465, 2845
 ■ rozvoje 2293
 ■ svatosti 749
 ■ světla 1168, 1218
 ■ víry 234, 812, 2033, 2087, 2560
 ■ živé vody 2560, 2561
 ■ života 694, 1078, 1080, 1082, 1137, 1220, 1254, 1324, 2629, 2789
prameny historické 573
prarodiče 70, 375, 379, 390; viz též Adam; Eva
pravda 74, 75, 88, 91, 105-108, 144, 213-216, 1742, 1777, 2104, 2464-2513, 2563, 2614
pravdomluvnost 2486
pravdy
 ■ překonané DJ-010
 ■ zjevené 94, 157
právo 1740, 1886, 1889, 1904, 1930, 2378, 2383, 2430
 ■ druhého 2381
 ■ kanonické 2382, 2383
 ■ lidské 2431
 ■ na hospodářské podnikání 2429
 ■ na využití vloh 2429; viz též schopnosti
 ■ na zkoušku 2391
 ■ na život 2270-2275
 ■ přirozené 360, 1738, 2070
prázdná slova 1856; viz též hříchy
prenatální diagnostika 2274
principy 285
priority 2438
procesí 1674
produkce lidských bytostí 2275
profese (zaměstnání) 2230, 2231, 2427, 2433, 2497; viz též odbory; práce; stávky
procházka 2743
prolhanost 2847; viz též lež
proměňování 697, 1346, 1352, 1355, 1375, 1411-1413; viz též Eucharistie; konsekrace; předpodstatnění
pronásledování 520, 530, 675, 769, 1435, 1808, 1816
pronikání 2427
proroci 61-65, 75, 201, 218, 243, 288, 322, 436, 522, 523, 558, 672, 674, 678, 687, 702, 707, 719, 1081, 1286, 1430, 1611, 1964, 1970, 2055, 2115, 2380,

2543, 2578, 2579, 2642, 2787, 2811
prorocké posláni 785
prorocství 715
 ■ výklad 112
prosby 2792
prostitute 2355
prostor 2794
prostředky 2428, 2735
prostředníci
Prostředník
prostřednictví 2826
protiklady 2792
protoevangelium 410; viz též evangelium
provinění 2352; viz též vina
prozíravost 1586, 1788, 1809
prozřetelnost 37, 57, 302, 303, 373, 395, 1040, 1884, 1951, 2115, 2404, 2547, 2554, 2679, 2738, 2830
prst 699
průvod 1154
první
 ■ hřích viz hřích prvotní
 ■ křesťané 83, 760, 2636, 2641
 ■ pátky POB-01
 ■ soboty POB-02
 ■ svaté přijímání 1244
prvotní
 ■ čistota 2336
 ■ hřích viz hřích prvotní
 ■ spravedlnost 376, 384, 400, 404
 ■ svatost 384, 399, 416
 ■ zasvěcený svátek 2177, 2192
 ■ zdroj 239, 245
přátelství 142, 277, 355, 374, 396, 1023, 1030, 1395, 1468, 1567, 1829, 1939, 1972, 2010, 2063, 2347, 2359, 2480; viz též přítel
přecitlivělost 2728
předávání života viz plození
předmět
 ■ lásky 2418
předměty
 ■ nalezené 2409
 ■ vypůjčené 2409
přednost 2527, 2544, 2732
předobrazy 128, 527, 1094, 1152, 1221-1223, 1335, 1544; viz též církev, předobrazy
představitelé dělníků 2430; viz též odbory
představivost 37, 2708
předpodstatnění 1376; viz též Eucharistie; konsekrace; proměňování
přemíra

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

■alkoholu viz alkoholismus

■jídla viz jídlo (přemíra)

■kouření 2290

■léků 2290

přesažnost viz transcendence

přesvědčení 39, 146, 172, 274, 463, 991, 1258, 1260, 1371, 1376, 1723, 1848, 1987, 2045, 2211, 2217, 2220, 2229, 2232, 2339, 2736, DJ-010, DJ-012, DJ-015, DJ-016.

přetvářka 2505

převtělování viz reinkarnace

příbuzenství 2212

příbytek 2563, 2833

příčina 2540

příchod 2818

příjetí za Boží děti 1, 257, 270, 422, 465, 505, 654, 690, 693, 839, 1110, 1129, 1709, 2009, 2740, 2782, 2784, 2825

přijímání viz svaté přijímání

příkázání 16, 26, 199, 397, 575, 768, 782, 849, 1050, 1064, 1337, 1341, 1345, 1697, 1777, 1822, 1823, 1858, 1933, 1962, 1968, 1970, 2036, 2052, 2071, 2180, 2185, 2214, 2488, 2614, 2822, 2842

příkazy 2544

přílnutí 88, 150, 967, 1098, 2603, 2716

■k Bohu 2579, 2600, 2609, 2620

■k majetku 2548, 2555; viz též bohatství; kult; majetek

■k práci viz workholismus

■manželské viz manželství; manželské, pouto

přímá pomoc 2440

přímluvce viz Bůh Utěšitel; Duch svatý; Parakletos

přímluvy 1056, 1105, 1354, 1504, 2099, 2634, 2635, 2687, 2734, 2827

■Ježíše Krista 739, 1341, 1368, 1369, 2606

■liturgické 1096, 1105, 1349, 1354, 2770

■Panny Marie 969, 2827

■patrona 2156

■svatých 336, 956, 958, 1053, 1434, 2156, 2683

přírodní

■léčitelství 2117

■pohromy 2440

přirozenost 252, 310, 325, 338, 341, 385, 447, 978, 1006, 1375, 1884; viz též podstata

■božská 51, 200, 202, 245, 253, 254, 460, 503, 650, 1212, 1265, 1691, 1692, 1721, 1812, 1988, 1996, 2009

■lidská 44, 831, 839, 1366, 1426, 1472, 1601-1603, 1607, 1644, 1646, 1652, 1891, 1920, 1989, 2070, 2104, 2106, 2268, 2273, 2281, 2285, 2331, 2366, 2368, 2423, 2428, 2448, 2467, 2516; viz též bytosti tělesné

■služebníků 713, 876

přirozený mravní zákon 1625, 1706, 1740, 1776-1778, 1954-1960, 1978, 1979, 2070, 2071, 2081, 2176, 2235, 2357, 2384; viz též mravní zákon

přísaha 706, 2150-2155, 2164, 2476, 2810

přisluhující 1143

příspěvky sociálního pojištění 2436

přistěhovalci 2241, 2433; viz též cizinci

přístup k práci 2433

přítakávání 2480; viz hřích, cizí

přítel 142, 1567, 1972, 2063, 2665; viz též přátelství

přivlastnění (si) 2409

psychika 1764

pudy 1809

půst 573, 1387, 1430, 1434, 1438, 1755, 1969, 2043, 2742; viz též askeze; doba postní

původ 282, 283

původce 2854

původní

■spravedlnost viz prvotní spravedlnost

■svatost viz prvotní svatost

pýcha 57, 1866, 2094, 2317, 2540, 2547, 2559, 2728, 2744; viz též hřích, hlavní

R

rada 1831, 1845; viz též Duch svatý, dary

■ke hříchu viz hřích, cizí

radlice 2317

radost 30, 163, 301, 425, 523, 545, 644, 736, 787, 953, 1029, 1030, 1172, 1293, 1334, 1387, 1439, 1642, 1657, 1697, 1720, 1772, 1829, 1832, 1971, 2015, 2094, 2188, 2233, 2362, 2500, 2540, 2546, 2657, 2676, 2683, 2819; viz též Duch svatý, plody

radostná zvěst 3, 164, 333, 389, 422, 423, 528, 544, 571, 632, 634, 638, 714, 748, 856, 977, 1427, 1648, 2443, 2527, 2763; viz též evangelium

Ráchel 2374

ráj 374-379; viz též Boží království

rasy 1138, 1267, 1935, 2113

reformace 1400

■protestantská 406

regulace početí 2368-2372, 2399

reinkarnace (převtělení) 1013

rekapitulace 518, 668, 2854

relace viz Nejsvětější Trojice, vztah

relativismus DJ-010, DJ-011, DJ-019

religiozita DJ-012, DJ-019

ritus, rity 1203, 1208; viz též obřady, rozmanitost

rodiče 239, 902, 1255, 2197-2200, 2252, 2377, 2378, 2385

■povinnosti 2221-2233

■svazek 2381; viz též manželství

rodičovství odpovědné 2368; viz též metody plánování odpovědného rodičovství; neplodné období

rodina 1, 525, 526, 564, 753, 754, 764, 815, 854, 917, 918, 959, 1037, 1049, 1439, 1517, 1632, 1686, 1687, 1882, 1891, 1908, 2201-2233, 2265, 2363, 2373, 2385, 2390, 2685, 2691, 2831, 2832, 2850

■budoucnost 2363

■křesťanská viz rodinná církev

■ochrana 2211

■rodina a společnost 2207-2213, 2385, 2434, 2436

rodinná církev 1655-1658, 1666, 2204-2206, 2685; viz též domácí církev

rouhání 2148, 2162; viz též hříchy; skutky, těla

■proti Duchu svatému viz hřích, věčný

rovnocennost 372, DJ-016, DJ-019

rovnost mezi lidmi 369, 872, 1934-1938, 1945, 1946, 2273, 2377, 2414

rozdělení

■Církve 818, 821, 855, 1398, 2791

■lidí 791, 2792, 2793; viz též rozkol

■učedníků 1336

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

rozhodnutí 2848
rozhodování (se) 2563
rozhršení 1020, 1415, 1424, 1442, 1449, 1453, 1457, 1459, 1463, 1480-1484; viz též hříchy; lítost; odpuštění hříchů; pokání
 ■všeobecné 1483
rozjímání 28, 197, 1154, 1162, 2186, 2588, 2699, 2705-2708, 2723, 2729; viz též kontemplace; modlitby rozjímavé
rozkol (schizma) 817, 2089, 2791, 2792; viz též rozdělení, křesťanů; rozdělení lidí
rozkoš 2737
 ■nízká 2354
 ■pohlavní viz pohlavní, rozkoš
 ■svody 2549
rozlišování
 ■duchů 2820
rozluka viz manželství, rozluka
rozmary 2391
rozměry 2793
rozsudek smrti viz prenatální diagnóza; trest smrti
roztržitost 2729
rozum 37-39, 50, 143, 154-159, 176, 274, 286, 377, 482, 690, 712, 812, 1147, 1244, 1299, 1318, 1319, 1458, 1704-1706, 1711, 1722, 1730, 1731, 1751, 1767, 1778, 1804, 1831, 1834, 1845, 1849, 1951, 1954-1956, 1998, 2037, 2039, 2050, 2071, 2088, 2228, 2312, 2327, 2341, 2408, 2500, 2515, 2518, 2535, 2563, 2727; viz též Duch svatý, dary
 ■podřízenost vůli Boží 154
 ■rozum a víra 35, 155-157
rozvážnost 1809, 1906, 2088, 2104, 2109
rozvod viz manželství, rozluka
rozvoj
 ■Církve 798, 874, 1201, 1229, 1291
 ■člověka 2288, 2461
 ■hospodářský 2348, 2437-2441
 ■kulturní 2438, 2493
 ■milostí 1255, 1547, 2040
 ■národů 2315, 2438-2440
 ■rodiny 2333
 ■společnosti 2344, 2403, 2437, 2441
 ■víry 1636
 ■všestranný 2293, 2441, 2461
 ■zdraví 2292
 ■života 1212, 2292, 2304; viz též život
ruce 699

rukojmi 2297
rychlost 2290
růženec 971, 1674, 2678, 2708

Ř

řád

■mravní 75, 1899; viz též mravní zákon; přirozený mravní zákon
 ■nadpřirozený 2005
 ■spásy viz ekonomie spasí
řeč víry 40-43, 185
řeholní
 ■řády 927
 ■sliby 915
 ■stav 916, 933
 ■život 925-927
řeholníci 133, 2687
Řehoř z Nareku 2678
Římané 596

S

sabat 314, 347, 2168-2173; viz též sobota
saduceové 993
samota 2743
Samuel 2578
Sanctus 559
Sarepta 2583
satan viz ďábel
sázky 2413
sebedarování 2337, 2346-2350, 2352, 2354, 2361, 2362, 2367, 2370, 2377, 2522; viz též manželství; nerozlučitelnost manželství; pohlavní, spojení
sebeobětování 852, 1380, 1621, 1657, 2342, 2370, 2602, 2605, 2617, 2684
sebeovládání 377, 1804, 2339-2342, 2346, 2359, 2364, 2408
sebepoznání 2340, 2441
sebeopozorování 2370
sebeukájení viz masturbace
sebevražda 2280-2283, 2325
sebevytlačení 1033
sebevyvyšování 1850
sebezápór 2546
sebezjevení DJ-011
sebezmaření 932
Sedm proseb 2803-2854
sedmý den viz sabat
seky 67
sensualismus 2727

seslání Ducha svatého viz Duch svatý, seslání
sestoupení do pekel 552, 624, 627, 631-637; viz též peklo
setkání 2710
sexualita 2331-2400; viz též čistota; muž a žena; pohlavnost
shovívavost 1832; viz též Duch svatý, plody
shromáždění 167, 751, 752, 771, 946, 1092, 1097, 1098, 1174, 1329, 1330, 1348, 1372, 1383, 1880, 2178, 2585, 2586
 ■eucharistické 752
 ■křesťanské 832, 833, 2178, 2179
 ■liturgické 752, 1102, 1140-1144, 1167, 1193; viz též liturgie
schizma viz rozkol
schopnosti 2427, 2428, 2429, 2527
schvalování hříchu viz hřích, cizí síla 1831, 1845, 2516; viz též Duch svatý, dary
simonie 2118, 2121, 2139
Sinaj 204, 2667
Sion 1502
skleslost 2733
sklony 2545, 2563
skromnost 1832, 2522, 2533
skutky
 ■milosrdenství a lásky 1070, 1438, 1460, 1473, 2185, 2300, 2447, 2448; viz též milosrdenství
 ■těla 1852, 1853
 ■zbožnosti 1969
slabost 268, 273, 387, 517, 897, 956, 978, 990, 1049, 1053, 1264, 1381, 1420, 1426, 1505, 1508, 1520, 1550, 1589, 1609, 1754, 1784, 2285, 2448, 2602, 2630, 2733, 2777
sláva 2550
sliby 2101-2103, 2147, 2152, 2410
 ■křesťní 1185, 1254, 1298, 2340
 ■manželské 1644
 ■poslušnosti 1567
slitování 55, 205, 210, 231, 269, 1013, 2577
slova v liturgii 1153-1155
Slovo 54, 65, 102, 241, 291, 320, 359, 423, 483, 496, 687, 689
 ■vtělené 53, 108, 125
služba 331, 858, 873
 ■bližnímu 1069, 1460, 2379, 2426; viz též bližní

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

■Bohu 223,786
 ■Církve 688, 874-879, 1088, 1120, 1142, 1175, 1367, 1442, 1461, 1536, 1668, 1684, 2004, 2039, 2600
 ■katechetická 9
 ■lásky 1596
 ■slova 132, 903, 1596; viz též bohoslužba slova
služebníci Boha 1292, 1369, 1372, 1570, 1585, 1972, 2576, 2578, 2716, 2749, 2783, 2843
smělost 2610, 2621
směrnice 2423, 2429
smilstvo 1755, 1852, 1866, 2353, 2396, 2534; viz též cizoložství; hřích, hlavní; skutky, těla
smíření 433, 755, 822, 1442, 1649, 2608, 2844; viz též usmíření
 ■s Bohem 457, 578, 603, 614, 620, 674, 980, 981, 1380, 1383, 1445, 1447, 1449, 1468, 1469, 1493, 1496, 1497, 1999, 2844
 ■s Církví 1455, 1469, 2608, 2795, 2845
smlouva (úmluva) 55, 71, 72, 238, 288, 309, 346, 357, 580, 610, 992, 1080, 1102, 1846, 1863, 1961, 2260, 2562, 2563, 2571, 2713, 2795, 2829, 2841; viz též Nová smlouva; Stará smlouva
 ■manželská 1601, 1632, 1639, 2381, 2384
 ■s Noemem 56, 58, 71, 1080
 ■spásy 2384
smlouvy 2410-2412
smrt 55, 68, 388, 400, 402, 413, 418, 624, 625, 635-637, 650, 1005-1014, 1016, 1018, 1019, 1021, 1808, 2563; viz též zemřelí
 ■smysl 1010, 1681
 ■křesťanská 410, 411, 428, 628, 790, 958, 1005, 1006, 1010-1014, 1258, 1473, 1523, 1681-1683, 1688, 2113, 2299, 2437, 2438, 2658
smrtný zápas viz agónie
smutek 1431, 1765, 1772, 2539, 2540, 2553, 2728
mysl
 ■duchovní 113
 ■pro manželství 1614, 1615, 1620, 1653, 1654
 ■pro pravdu 1742
smyslnost 1860, 2341, 2351, 2355, 2727
smyslná rozkoš viz pohlavní, rozkoš

smysly 37, 377, 647, 1070, 1381, 1643, 1764, 1768, 1770, 1773, 1803, 1809, 1838, 2515, 2702, 2727
sňatek 2101; viz též svátost manželství
sněmy 911
snoubenci 2350
sobectví 1045, 1609, 1617, 1784, 1818, 1931, 2368, 2414, 2445
sobota 345, 348, 582, 641, 1166, 2002, 2168-2173, 2175, 2190, 2586; viz též sabat
socialismus 2425
socializace 1883
sociální
 ■činnost 2442
 ■hřích 1869
 ■lásky 1939
 ■nauka 2198, 2419-2425; viz též Církev, sociální nauka
 ■pojištění viz příspěvky sociálního pojištění
 ■rána 2385
 ■spravedlnost 1928-1943, 2426-2436, 2831, 2832
 ■učení Církve viz nauka
sodomský hřích viz hřích, do nebe volající
solidarita 344, 361, 953, 1699, 1849, 1939-1942, 1948, 2224, 2402, 2404, 2405, 2407, 2494, 2829, 2831, 2850
 ■mezi národy 2437-2442
soucit 295, 540, 1503, 1506, 2173, 2358, 2448, 2571, 2575, 2602, 2715, 2843, 2844
soud
 ■Boží 333, 1465, 1470
 ■Církve 119, 1676, 2032, 2246, 2420, 2423
 ■lidský 1861, 2244, 2309, 2477
 ■soukromý 1021, 1022, 1051; viz též Poslední soud
 ■svědomí viz úsudek svědomí
souhlas 37, 88, 92, 143, 150, 153, 155, 156, 309, 1122, 1154, 1160, 1264, 1399, 1458, 1621, 1630, 1639, 1662, 2364, 2408, 2848
 ■Mariin 488, 490, 494
 ■se hříchem viz hřích, cizí
soukromé vlastnictví 1295, 2211, 2378, 2401-2406, 2412, 2431, 2452; viz též majetek; odborné znalosti; pozemky; tovary; umění
soukromý život 2492, 2498
sounáležitost 2787
soustředění 2726

soužití nemanželské 2390
spása 15, 54, 55, 64, 74, 95, 107, 122, 137, 161, 162, 169, 174, 234, 257, 280, 289, 313, 331, 358, 389, 402, 430, 431, 461, 511, 518, 559, 566, 600, 601, 686, 687, 705, 721, 816, 900, 920, 987, 1019, 1066, 1067, 1080, 1120, 1145, 1283, 1355, 1427, 1477, 1512, 1565, 1584, 1602, 1741, 1811, 1850, 1864, 1949, 2003, 2032, 2068, 2130, 2182, 2264, 2384, 2420, 2561, 2600, 2641, 2738, 2771, 2806, 2825, 2850, 2851
 ■nadpřirozená 54
Spasitel viz Bůh Spasitel
spekulace 2409
spermat 2376
spiritismus 2117
spirituality 2684, 2693, 2699
spisy apoštolské 249
spojenci 2732
spojení
 ■s Bohem 2712
 ■sexuální viz pohlavní, spojení
společenské změny 1888
společenství
 ■církevní 126, 771, 816, 837, 910, 1400
 ■duchovní 2360
 ■farní 1595
 ■charizmat 951
 ■křesťanská 855, 1606
 ■lásky 953
 ■osobní 383
 ■s Bohem 1023, 1026, 1027, 1639
 ■se zemřelými 958
 ■svátostí 950
 ■svatých 336, 686, 946-962, 1055, 1372, 1475, 1476, 1522, 2683; viz též světci
 ■věřících 167, 185, 1170
 ■životu 2391
společnost
 ■moderní průmyslová 2421
 ■občanská 395, 854, 899, 912, 1049, 1879-1889, 1891, 1958, 2104-2109, 2203, 2207-2213, 2234-2246, 2263-2267, 2288, 2344, 2385, 2421, 2431-2436, 2486, 2493, 2820; viz též lidské společenství; občané, povinnosti
společnosti
 ■apoštolského života 930
 ■sekulární 928, 929
spolupráce
 ■Panny Marie 501, 968, 2675

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

■při hříchu 2272, 2282, 2291;
viz též hřích, cizí
■rodičů 2206

■s Bohem 488, 821, 1913-
1917, 1993, 2062, 2632, 2738

■s Duchem svatým 1091, 1108

spoluvíník hříchu viz hřích, cizí

sportovní úspěch 2289

správa

■duchovní 1596

■pastorální 1592

■stvoření viz vláda nad stvoře-
ním

spravedliví 633, 637

spravedlnost 54, 602, 671, 672,
716, 729, 761, 781, 909, 1128,
1405, 1435, 1459, 1695, 1733,
1805, 1807, 1834, 1836, 1888,
1912, 1916, 2054, 2147, 2154,
2213, 2239, 2297, 2302, 2304,
2356, 2419, 2437, 2438, 2494,
2512, 2820

■Boží 2543

■distributivní 2411

■komutativní viz směnná

■jurisdikční 2237, 2476

■prvotní 375, 376, 400, 401

■směnná 2411, 2412

■sociální 2424, 2425, 2426

■zákonná 2411

srdce 27, 30, 64, 89, 94, 197,
201, 269, 289, 298, 368, 401,
435, 478, 544, 570, 580, 582,
591, 609, 643, 655, 678, 679,
682, 1048, 1082, 1091, 1098,
1101, 1102, 1133, 1157, 1162,
1176, 1206, 1342, 1428, 1430-
1434, 1439, 1450, 1579, 1586,
1610, 1614, 1643, 1697, 1698,
1716, 1718, 1720, 1728, 1740,
1742, 1764, 1766, 1770, 1776,
1784, 1818, 1850, 1853, 1855,
1856, 1859, 1896, 1956, 1958,
1984, 1990, 2002, 2043, 2055,
2126, 2302, 2732

■čistota 2517-2520, 2525,
2530-2533, 2608

■chudoba 2551, 2711

■obrácení 2580, 2581, 2595,
2608, 2609, 2708, 2711, 2739,
2795

■pokora 2613, 2732, 2794,
2800

■úmysly 2534

■usebranost 2721

■zatvrzelost 2784

Srdce Ježíšovo 478, 558, 766,
932, 1419, 1439, 1589, 1658,
2579, 2604, 2669, 2740; viz též
Nejsvětější (Božské) Srdce Je-
žíšovo; první pátky

srdce lidské 2500, 2538, 2541,
2558, 2562, 2570, 2580, 2588,
2599, 2626, 2645, 2765

Srdce Mariino 494, 534; viz též
Nejčistší (Neposvrtné) Srdce
Panny Marie; první soboty

stálost 2365

Stará smlouva (úmluva) 56, 58,
71, 72, 121, 200, 204, 489, 522,
527, 577, 695, 709, 710, 759,
761, 762, 781, 839, 840, 1098,
1145, 1150, 1151, 1217, 1218,
1223, 1330, 1334, 1539, 1540,
1611, 1612, 1964, 2057, 2058,
2100, 2176, 2607, 2771, 2810;
viz též smlouva (úmluva); Starý
zákon

Starý zákon 105, 120-123, 128,
129, 138, 147, 697, 702, 1093,
1539-1544, 1961-1964, 1980-
1982, 2382, 2568-2589; viz též
smlouva (úmluva); Stará smlou-
va (úmluva)

■starozákonní kněžství 1539-
1544

■starozákonní knihy 138

■starozákonní modlitba 2568-
2589

stáří 1308, 1514, 1520-1523,
1527, 1528, 1532, 2218, 2361

stát 1883, 1885, 1894, 1904,
1910, 1927, 1930, 2113, 2273,
2372, 2431; viz též veřejná
moc; vládní představitel

statečnost 1805, 1808, 1834,
1837

statky (majetek) 17, 146, 239,
312, 360, 377, 412, 420, 662,
819, 831, 933, 947, 949-952,
955, 1439, 1468, 1475, 1642,
1697, 1728, 1740, 1809, 1810,
1849, 1855, 1863, 1940, 2010,
2121, 2197, 2288, 2304, 2333,
2407-2410, 2412, 2446, 2514,
2534, 2544, 2559, 2728, 2736,
2830, 2833, 2847; viz též pení-
ze

stav svatosti 415

stávky 2435; viz též odbory; pro-
fese

sterilizace 2297

strach 29, 635, 1041, 1299, 1303,
1453, 1628, 1642, 1735, 1754,
1765, 1769, 1778, 1808, 1828,
1931, 1964, 1972, 2090, 2116,
2144, 2217, 2282

stranictví viz hříchy; skutky, těla

strom poznání 396

struktury hříchu 1869

střežení 2733

střízlivost 2730; viz též mírnost;
umírněnost

stud 2521-2524, 2533

stupnice hodnot 2425, 2438

stvoření (proces) 31, 190, 198,
216, 235, 257, 280-283, 286-
301, 315, 318-320, 325, 326,
337, 338, 346, 355, 358, 374,
375, 396, 397, 536, 648, 703,
704, 715, 792, 1040, 1045,
1046, 1066, 1082, 1138, 1145,
1146, 1224, 1328, 1350, 1359,
1602, 1692, 1700, 1955, 2085,
2105, 2169, 2293, 2336, 2402,
2415, 2416, 2500, 2566, 2569,
2570, 2586, 2589, 2606, 2630,
2637, 2666, 2705, 2746, 2809,
2814, 2852

■smysl 349, 1040

stvoření (tvor) 40, 41, 48, 49,
213, 260, 295, 300, 301, 306,
311, 312, 326, 353, 354, 356,
395, 400, 488, 671, 844, 970,
1148, 1214, 1265, 1266, 1394,
1703, 1884, 1930, 1951, 2095,
2113, 2416, 2500, 2628; viz též
tvorové

stvořený svět viz viditelný svět

stvořitel viz Bůh Stvořitel

subjekt 290, 466, 468, 1740,
1749, 1752, 1793, 2516, 2524,
DJ-014

subjektivismus DJ-010

subsidiarita 1883, 1885, 1894,
2209

subsistence (uskutečnění, reali-
zace) 816, 870, DJ-010, DJ-
017, DJ-019

substance viz podstata

sváry viz hříchy; skutky, těla

svatba v Káně 528, 1335

svaté knihy viz posvátné knihy

svaté přijímání 903, 1331, 1346,
1355, 1382, 1384-1397, 1415,
1417, 2042; viz též Eucharistie

svatební hostina Beránkova
1244, 1329, 1617, 1644, 2618;
viz též Eucharistie

svatební obřady 1621-1624,
1663; viz též liturgie

Svátek smíření 578

svatí viz světci

svátky 281, 335, 578, 728, 1096,
1162-1164, 1389, 1391, 2174,
2180, 2181, 2185, 2187, 2188,
2193, 2581, 2698

■liturgické 2043

■židovské 583, 593

svatokrádež 2118, 2120, 2139

svatokupectví viz simonie

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

svatopisci 107, 109, 110, 137
svatořečení 828
svatost 58, 1768, 2012-2016, 2028; viz též světci
 ■Boží 2809
svátost kněžství 1534-1599; viz též biskupské svěcení; ekonomie spásy; jáhenství
 ■účinky 1581-1584
svátost manželství 1601-1666, 2360; viz též sňatek
svátost nemocných viz pomazání nemocných
svátost pokání a smíření 980, 986, 1385, 1389, 1390, 1395, 1401, 1415, 1421-1498, 1622, 1650, 1856, 2040, 2041, 2490, 2491; viz též lítost; pokání; úkony kající
svátost stavu 1537, 1537; viz též svátost kněžství
svatostánek 1183, 1330, 1379
svátosti 309, 515, 556, 671, 698, 738, 739, 774, 775, 780, 790, 980, 986, 1075, 1084, 1097, 1099, 1113-1135, 1385, 1422-1498, 1534-1599, 1601-1666, 1669, 1692, 1811, 1966, 2042, 2233, 2390, 2604, 2616, 2747, 2750, 2758, 2812, 2815
 ■ustanovení 1084, 1114, 1117, 1210, 1446, 1511
svátosti
 ■Církve 1117-1121, 1210-1666
 ■Kristovy 1114-1116
 ■spásy 1127-1129
 ■uvedení do křesťanského života 2768, 2776
 ■uzdravování 1420-1532
 ■věčného života 1130
 ■víry 1122-1126
svátostiny 1075, 1667-1679, 1683, 1684
svátostná
 ■ekonomie 1076, 1093, 1135
 ■milost 2359
 ■pečeť viz zpovědní tajemství
 ■znamení 1152
Svatý týden 560; viz též Bílá sobota; Květná neděle; velikonoční třídění; Velký pátek
svatyně 662, 1090, 1137, 1183, 1541, 1776, 1795, 2694
svébytnost 2441
svěcení
 ■biskupů 1536, 1554-1561, 1572, 1586, 1593, 1594; viz též svátost kněžství
 ■jáhnů 1569-1571, 1593; viz též svátost kněžství

■kněží 1087, 1562-1568, 1573, 1575-1580, 1593, 2101; viz též svátost kněžství
 ■žen 1577
svědkové evangelia 2472; viz též život, svatých
svědectví
 ■Církve 913, 925, 939, 931-933, 1109, 1134, 1273, 1555, 1574, 1663, 1676, 2044, 2182, 2685
 ■křivé 2476
 ■lásky 2447, 2462
 ■o Bohu 30, 54, 70, 315, 523, 525, 548, 554, 642, 643, 878, 904, 905, 942, 995, 1068, 1303, 1313, 2087, 2145, 2182, 2346, 2464, 2639, 2844
 ■Písma 276, 288, 297, 394, 639
 ■pravdy 217, 559, 2154, 2471
 ■víry 1816, 2472, 2473, 2506
 ■svatých 598, 642, 664, 1345, 1518, 2030
svědomí 33, 46, 160, 162, 208, 912, 1014, 1387, 1435, 1454-1456, 1468, 1480, 1482, 1496, 1611, 1700, 1706, 1713, 1749, 1751, 1776-1802, 1806, 1848, 1849, 1860, 1861, 1865, 1903, 1907, 1962, 1971, 2039, 2071, 2106, 2217, 2242, 2256, 2311, 2471, 2487, 2496, 2524
 ■výchova 1458, 1783-1785, 1798
 ■zpytování 1385, 1435, 1454, 1456, 1482, 1493
svědomitost 1914, 2206
svět
 ■evangelizace 1533
 ■konec 80, 302, 681, 1001, 1366
 ■obnova 1042, 1043, 1047
 ■počátek 283-285, 409, 1218
 ■řízení 1884
 ■spása 920, 1066, 1161, 1167, 1355, 1505, 2669
svět 2844
 ■andělský 33
 ■biologický 2337
 ■budoucí 916, 1186, 2717
 ■duchový 355, 1589
 ■hmotný 31, 285, 299, 355, 364, 1046, 1778
 ■neviditelný 279, 325, 331
 ■pomíjející 671, 678, 1403
 ■pozemský 327, 448, 550, 557, 905, 920, 924, 928, 977, 1008, 1020, 1027, 1076, 1146, 1337, 1419, 1449, 1687, 2061, 2371, 2727
 ■smrti 2538

■současný 671, 932, 933, 940, 943, 1619, 1656, 2841
 ■stvořený viz viditelný svět
 ■víry 1189
světci 61, 102, 156, 313, 688, 828, 1172, 1173, 1195, 1370, 2030, 2115, 2156, 2683, 2725; viz též společenství svatých; svatost
světlo 49, 52, 214, 257, 280, 298, 444, 457, 512, 528, 530, 554, 697, 1011, 1165-1168, 1189, 1202, 1216, 1243, 1268, 1297, 1454, 1584, 1589, 1681, 1691, 1704, 1707, 1785, 1848, 2105, 2466, 2667, 2684
 ■pravdy 1886, 1955, 2715
 ■rozumu 32, 36, 47, 50, 156, 157, 286, 1955, 2071
 ■světa 782, 1243, 2105, 2466
 ■věčné 267, 1027, 1028, 2500
 ■víry 26, 89, 157, 234, 298, 1636, 1679, 2730
světské starosti 29
svíce 154, 1712, 1730-1748, 1782, 1923, 2993
svoboda 33, 154, 160, 161, 301, 311, 387, 396, 397, 450, 782, 908, 922, 1036, 1250, 1439, 1559, 1628, 1705, 1730-1733, 1739, 1749, 1782, 1784, 1828, 1861, 1883, 1902, 1907, 1915, 1972, 1993, 2002, 2104-2109, 2137, 2211, 2223, 2239, 2245, 2310, 2339, 2356, 2359, 2370, 2402, 2431, 2494, 2498, 2526, 2736; viz též ekonomie spásy, lidská svoboda
 ■náboženská 1180, 1907, 2104-2109, 2137, 2188, 2211; viz též náboženství
 ■zneužití 387, 397, 1733, 1739
svobodná
 ■volba 2339, 2343
 ■vůle 1731, 1743, 1758, 1853
svody 2549
svolení 2847
svornost 2845
symbolon 188; viz též znamení
symbols 753-757, 1145-1152, 2717
 ■liturgické 1189
 ■víry viz vyznání víry
Syn člověka 53, 211, 331, 440, 460, 635, 649, 653, 697, 1038, 1384, 1441, 2613
synaxis viz eucharistické shromáždění
synody 887, 911

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

synovská odevzdanost 305, 322, 532, 538, 539, 2605
Sýrie 2667
systematičnost 2499, DJ-010

Š

Šalomoun 2580
šaty 2838
šeol (posmrtná říše) 633
šelmy 2474
škodolibost 2539
špatné

- myšlenky viz hříchy; skutky, těla
- skutky 1755, 1756, 1761; viz též zlo
- vlivy 2496

šťěstí 27, 30, 33, 45, 856, 1035, 1045, 1723, 1817, 1818, 2539, 2548

T

tajemství 50, 51, 122, 158, 190, 774, 1099, 1103, 2469, 2587, 2603, 2655, 2771
 ■ smysl 1169

tajemství

- Boží 42, 50, 51, 69, 80, 206, 221, 230, 260, 280, 448, 482, 599, 685, 738, 776, 859, 963, 1027, 1028, 1066, 1117, 1570, 1701, 2043, 2143, 2144, 2331, 2500-2502, 2807-2809, 2823
- Božího království 546, 787, 1151, 2603, 2660
- Církve 753, 758, 766, 773, 779, 796, 813, 839, 921, 926, 972, 1068, 1616, 1659
- člověka 359, 2522
- Kristovo 389, 429, 513, 515-518, 521, 534, 540, 562, 624, 737, 772, 793, 863, 963, 1075, 1092-1094, 1098, 1163-1165, 1172, 1174, 1192, 1201-1204, 1208, 1566, 1681, 2014, 2074, 2175, 2625, 2641, 2675, 2708, 2715, 2718
- křtu 1217
- kříže 1220
- lásky 2331
- liturgie 1103, 1104, 1125
- modlitby 2614, 2710, 2713, 2724, 2727, 2751, 2795
- služební 2491, 2511
- smrti 1688

- spásy 122, 190, 774, 778, 1099, 1107, 1111, 1139, 1248, 1332, 2655, 2771, 2855
- stvoření 287, 289, 309
- víry 24, 42, 50, 158, 234, 236, 237, 261, 385, 463, 2225, 2558, 2587
- vtělení 461, 512, 653, 973, 1171, 2131, 2141
- vykoupení 494, 517, 601, 932, 1163
- zjevení 158, 159, 359
- zla 324, 385, 395, 404, 675

talismany 2117

technika 1723, 2293, 2294, 2376, 2377, 2493; viz též bádání, vědecké

tělesná dokonalost 2289; viz též kult

tělesně postižení 2276, 2433

tělesné spojení viz pohlavní, spojení

tělesný život 364

tělo 101, 151, 327, 364, 372, 423, 456-460, 466, 521, 626, 728, 787, 988-990, 1015, 1016, 1384, 1392, 1605, 1616, 1643, 1852, 2335, 2355, 2364, 2514-2516, 2528, 2534, 2543, 2555, 2602, 2733, 2796, 2819, 2846; viz též lidské tělo

■ tělo a duše, jednota 362-365, 382, 2515, 2516

tělo Kristovo 753, 948, 1003, 1244, 1331, 1332, 1426, 2120, 2618, 2643, 2733, 2824, 2837

Tělo Páně viz Eucharistie; eucharistická oběť; přijímání

temnota 164, 265, 285, 298, 409, 457, 530, 635, 1036, 1250, 1691, 2174, 2466

teofanie (zjevení Boha) 204, 707, 2059; viz též Zjevení Páně

teologální (božské) **ctnosti** 1266

teologie 94, 132, 236, 250, 821, 835, 1202, 2033, 2038, 2516, 2684; viz též bádání teologické

■ trinitární 685

teorie 2424, DJ-010, DJ-014

terorismus 2297

texty

- básnické 110
- historické 110
- prorocké 110

theotokie 2678

ticho 635, 920, 2143, 2717; viz též mlčení

tichost 1832; viz též Duch svatý, plody

tisk 2497; viz též hromadné sdělovací prostředky

Tomáš 644, 645

totalita 2499

touha 748, 1432, 1578, 1642, 1643, 1772, 2022, 2116, 2351, 2365, 2424, 2480, 2514, 2515, 2520, 2529, 2536, 2553, 2601, 2708, 2709, 2723, 2764, 2766, 2804, 2816

■ po Bohu 27, 524, 607, 708, 1259, 2541, 2542, 2557, 2566, 2589, 2632, 2737, 2784, 2818

■ po dobru 548, 558, 1707, 1765, 2002

■ po štěstí 33, 1718, 1719, 1725, 2548

■ nezřízená 2553

továrny 2405; viz též soukromé vlastnictví

tradice 115, 126, 174, 293, 328, 375, 638, 639, 688, 846, 1076, 1124, 2034, 2352, 2661

■ apoštolská 83, 120, 242, 1114, 1166, 2177, 2768

■ byzantská 529, 1690, 2678, 2760

■ církevní 78, 80, 81, 95, 97, 113, 174, 191, 213, 368, 391, 401, 688, 721, 814, 875, 1008, 1103, 1156, 1160, 1252, 1537, 2063-2068, 2078, 2154, 2336, 2421, 2444, 2663, 2683, 2698

■ duchovní 696, 2030, 2573, 2575, 2625

■ katolická 1288, 2514

■ křesťanská 411, 448, 707, 1069, 1232, 1544, 2188, 2357, 2575, 2651, 2699, 2721, 2747

■ latinská 246, 1307

■ liturgická 61, 78, 80, 81, 83, 1135, 1143, 1200-1203, 1208, 1289, 1353, 1574, 1685, 1686, 2665, 2671, 2759

■ patristická 1066

■ ústní 126

■ východní 248, 493, 1289, 1318, 1447, 1512, 1643, 2667, 2674

■ západní 248, 1289, 2643, 2667, 2674

■ židovská 702, 1095, 1096, 2575

Tradice

■ písemné 126

■ posvátné 81, 84, 93, 95, 97, 2650

■ teologické 83, 698

traditio 2769

transcendence (přesažnost) 42, 212, 239, 285, 300, 440, 443,

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

640, 647, 648, 656, 668, 1028, 2129, 2245, 2502; viz též nadpřirozenost

transcendentní

- autorita 239
- bytosti 2127
- původ 287

transcendentno 2441**transplantace** 2296

trápení 556, 1717, 1820, 2539, 2642, 2734; viz též utrpení

trest smrti 2266**tresty**

- časné 1471-1473, 1478, 1479, 1496, 1498, 1863
- za hřích 211, 1031, 1472, 1473, 1828, 1964, 2061, 2090

trh 2425

trinitární teologie 685; viz též Nejsvětější Trojice; teologie

tropáje 1177

trpělivost 55, 227, 854, 901, 1460, 1466, 1473, 1637, 1825, 1832, 2046, 2104, 2219, 2447, 2522, 2533, 2615, 2772, 2811; viz též Duch svatý, plody

trvání 2710**tržiště** 2743**tržní**

- hospodářství viz individualismus; kapitalismus; zákon, trhu
- zákon viz zákon, trhu

Třetí svět 2440**tvář****tvářnost** 2764

tvor viz stvoření (tvor)

tvorové

- hierarchie 342
- vzájemná závislost 340, 344, 353

tvrdost 2840**tvůrci pokoje** 2442**typologie** 128, 130**U**

ubohost 2733, 2839

úcta

- k Bohu 209, 299, 341, 347, 448, 1438, 1642, 2097, 2101, 2105, 2118, 2119, 2135, 2145, 2148-2155, 2161, 2173, 2277, 2350, 2606
- k Církvi 801, 896, 907, 1125, 1269, 1554, 2188
- k čistotě 1632, 2350
- k člověku 818, 1466, 1467, 2104, 2206, 2212, 2223, 2228,

2297, 2350, 2356, 2358, 2415, 2441, 2479, 2524, 2525

- k Eucharistii 1380, 1387
- k evangeliu 127, 141
- k chrámu 583, 584
- k liturgii 1125, 1203, 1371
- k mlčení 533
- k Panně Marii 971
- k pravdě 2489, 2526
- k rodičům 2214-2220
- k tělu 364, 1004, 2370
- k zemřelým 958, 2300
- k životu 2198, 2259-2283, 2289, 2304

uctívání

- obrazů 2129-2132
- ostatků 1674

učedníci 4, 243, 542, 555, 562, 595, 618, 644, 659, 767, 949, 1248, 1257, 1506, 1533, 1693, 1717, 1816, 2156, 2233, 2427, 2470, 2475, 2544, 2611, 2791, 2844

učení křesťanské 5, 10, 25, 90, 197, 235, 575, 891, 899, 1158

účinnost 2734

učitelé zákona 581, 582

úděl lidský 1009

údy

- Církve 738, 789, 821, 826, 963, 1140-1142, 1213, 1268, 1370, 1407, 1689, 2358
- Kristova těla 521, 661, 666, 739, 747, 773, 790-798, 806, 873, 947, 974, 975, 1004, 1070, 1195, 1265, 1267, 1396, 2040, 2045, 2637, 2837

úkoly 2434, 2442

úkony

- církevní 181; viz též liturgické úkony
- kající 1473, 1491; viz též lítost; pokání; svátost pokání a smíření

umělé oplodnění 2376, 2377; viz též bádání, vědecké

- homologické 2377

umění 1831, 1845, 2405, 2501-2503, 2513; viz též Duch svatý, dary; soukromé vlastnictví

umírající 2279, 2299-2301

umírněnost 2264, 2362, 2405, 2496, 2512, 2517, 2521, 2522, 2525, 2530; viz též mírnost

umrtvování 1430, 2015, 2549

úmýsly 154, 924, 1128, 1256, 1319, 1579, 1750, 1752, 1753, 1756, 1757, 2125, 2152, 2230, 2268, 2269, 2277, 2282, 2368, 2391, 2399, 2410, 2482, 2484,

2485, 2508, 2520, 2532, 2534, 2543, 2555

- Boží 760, 842, 1043, 1466

- srdce 682

únava 2550

univerzalita 10, 269, 835, 2825, DJ-010, DJ-011, DJ-014-017

únos 2297**upřímnost** 2764

urážky 2487, 2843

úřední moc 2235, 2236

usebranost 1779, 2699, 2711

úsilí 2429, 2438, 2501, 2725, 2726

usměrňování 2425

usmíření 433, 457, 604, 616, 1476; viz též smíření

usmrcení nemluvněte 2268, 2271; viz též vražda

úspěch sportovní viz sportovní úspěch

uspokojení

- potřeb 2426
- tělesné 2362; viz též pohlavní, rozkoš

uspořádání 2442**ústupky** 2382

úsudek svědomí 1777-1780, 1786-1790, 1792, 1795, 1806, 2039

- mylný 1790-1794

- správný 2352

útěk

- do Egypta 530
- před životem 2727

útlak 1739, 2448

útočiště viz poslední, útočiště

utrhačnost 2497

utrpení 164, 165, 272, 307, 376, 385, 405, 601, 1004, 1264, 1368, 1420, 1435, 1450, 1460, 1473, 1500-1505, 1508, 1532, 1769, 2279, 2282, 2374, 2544, 2648, 2734, 2829, 2837; viz též bolest; nemoci; trápení

- smysl 1505, 1508, 1521

utrpení Ježíše Krista 428, 516, 554, 555, 572, 609, 618, 649, 787, 1225, 1354, 1356, 1402, 1499, 1505, 1521, 1522, 1532, 1670, 1708, 1717, 1992, 2017, 2020, 2282, 2307, 2600, 2606, 2738, 2825

uvažování viz zásady uvažování

uvedení do křesťanského života 695, 1211, 1212, 1229-1233, 1275, 1285, 1286, 1322, 1323, 1420, 1426; viz též život křesťanský

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

uvolněnost mravů viz mravní, uvolněnost
uzdravení 448, 517, 551, 695, 739, 798, 827, 1151, 1210, 1293, 1420, 1421, 1458, 1466, 1484, 1502, 1503, 1520, 1532, 1608, 1999, 2274, 2292, 2577, 2616, 2805
uzdravování nemocných 1503-1510
úzkost 2352, 2849
užitek 2435
uživatel 2496

V

vajíčko viz vaječná buňka
vaječná buňka 2376
válka 2304-2317, 2327, 2328, 2538
Vánoce 526, 1171
vaření 2743
vášně 1762-1773, 1792, 1804, 1809, 1860, 2339, 2341, 2356, 2413, 2543, 2555, 2811
vdovy 2544, 2613
věci stvořené, užívání 226, 2402-2405
Večeře Páně 609-611, 621, 832, 1166, 1323, 1329, 1337, 1340, 1350, 1360, 1403; viz též Eucharistie
věčná smrt 679, 1861, 1874; viz též peklo
věčnost 33, 488, 679, 1404, 2159
věčný
 ■ oheň viz peklo
 ■ trest 1472, 1473; viz též peklo
 ■ zákon viz mravní zákon
věda 31, 39, 284, 906, 1673, 1723, 1942, 2727
věda a víra 159
vědecké
 ■ bádání 2292-2296; viz též bádání, vědecké
 ■ pokusy 2292, 2295, 2417, 2476; viz též bádání, vědecké
vědomí 2727
vedoucí podniků 2430, 2432
vědy
 ■ posvátné 906
 ■ přírodní 284
velebení 2626-2628
velebnost 2809
velekněžská modlitba 2746-2751
velerada 443, 591, 596, 597
Velikonoce 112, 512, 559, 571, 572, 583, 585, 631, 646, 731,

793, 1150, 1169, 1334, 1339, 1340, 1363-1365
velikonoční
 ■ beránek 1150, 1339
 ■ období 1389
 ■ oběť 613, 1171, 1365
 ■ tajemství 429, 444, 498, 542, 571, 618, 624, 638, 654, 1067, 1076, 1085, 1104, 1115, 1166, 1171, 1173, 1182, 1200, 1239, 1260, 1344, 1621, 1670, 1659
 ■ třídění 1168; viz též Bílá sobota; Svatý týden; Velký pátek
 ■ vigilie 281, 1095
velkodušnost 2373, 2379, 2793
Velký pátek 641; viz též Svatý týden; Velikonoce; velikonoční třídění
věrnost
 ■ Boží viz Bůh, věrnost
 ■ člověka 821, 828, 1062, 1064, 1206, 1502, 1550, 1574, 1611, 1624, 1634, 1643, 1832, 2044, 2101, 2147, 2156, 2182, 2213, 2223, 2340, 2350, 2363, 2787; viz též Duch svatý, plody
 ■ manželská 1611, 1624, 1631, 1642-1649, 2363, 2390
 ■ Tradici 1201, 1209
veřejná
 ■ hygiena 2268; viz též vražda
 ■ moc 2234-2246, 2254, 2406, 2498; viz též stát; vládní představitel
veřejné
 ■ mínění 2496-2499
 ■ procesy 2499
věřící 29, 49, 67, 79, 84, 87, 91, 92, 94, 103, 131, 158, 166, 167, 336
Věřím v Boha viz vyznání víry
vesmír 32, 279, 283, 284, 315, 320, 341, 668, 1147, 1152, 2500
 ■ obnova 1042, 1044, 1046-1048, 1060, 2852
věštění 2115, 2116, 2138
viaticum 1020, 1392, 1517, 1817, 1524, 1525
viditelný svět 331, 332, 337-341, 1047, 1048, 1147, 1148, 2779; viz též země
vina 390, 402, 412, 598, 817, 827, 837, 847, 848, 966, 1031, 1380, 1435, 1452, 1471, 1483, 1502, 1781, 1847, 1864, 2073, 2125, 2183, 2269, 2272, 2284, 2291, 2383, 2477, 2509, 2845; viz též hříchy; hříchy
 ■ osobní 405
vinařský nůž 2317

viník 2838, 2842-2845
víno 736, 755, 1027, 1106, 1333, 1334, 1345, 1375, 1376, 1403, 1988, 2074
víra 26, 84, 90, 92, 114, 131, 142-186, 199, 226, 229, 233, 273, 357, 548, 651, 1083, 1102, 1248, 1785, 1814-1816, 1841, 1842, 1992, 2038, 2087-2089, 2226, 2609, 2611, 2690; viz též život víry
víra
 ■ apoštolská 84, 105, 171, 191, 245, 424, 440, 515, 641, 642, 688, 889
 ■ Izraele 23; viz též Izrael
 ■ křesťanská 90, 108, 150, 202, 282, 285, 309, 425, 463, 465, 991, 996, 1329, 1343, 2089
 ■ trinitární 250
 ■ židovská 839
vítězství
 ■ nad hříchem 410, 420, 539, 1505, 2540, 2606, 2853
 ■ nad smrtí 632-637, 654, 655, 730, 1009, 1505, 2606
vize 65, 360, 664, 1602, 2144; viz též patření na Boha
vkládání rukou 699, 1150, 1288, 1289, 1504, 1507, 1519, 1538, 1556, 1558, 1573, 1668
vláda nad stvořením 2415, 2417, 2427
vládní představitelé 2199, 2213, 2308; viz též stát; veřejná moc
vlast 2199, 2212, 2240, 2310
vlastnictví 2378; viz též majetek
vlastnění 2786
vlažnost 2094
vlídnost 736, 1832; viz též Duch svatý, plody
vlivy špatné viz špatné vlivy
vlohy viz schopnosti
vnitřní
 ■ člověk 2847
 ■ hnutí 2764
 ■ popud 2339
voda 694, 1189, 2557, 2560, 2561, 2652
 ■ křestní 1217, 1238, 2345
vojsko 2310, 2313; viz též odmítnutí vojenské služby; zbraně
volba 60, 546, 762, 1081, 1308, 1470, 1577, 1723, 1755, 1781, 1786-1789, 1860, 1970, 2230, 2289, 2339, 2343, 2710, 2729
volná láska 2390, 2391, 2400
volný čas 2184-2187, 2194
vrah 2852; viz též ďábel

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

vražda 1033, 1447, 1756, 2268, 2269, 2852; viz též hříchy; skutky, těla; zabití

vrtochy 2391

vtělení 237, 258, 262, 333, 429, 432, 457-466, 470, 479, 483, 517, 519, 521, 528, 606, 607, 653, 661, 686, 690, 727, 1159, 1171, 1174, 2602, 2666

vůle 30, 1767, 1770, 1834, 2559, 2708; viz též Boží vůle

vydírání 2355

vyhánění démonů 700; viz též exorcismus

vyhlazování obyvatelstva 2313, 2314

vyhnanství 710, 769, 1081, 1093, 2011, 2581, 2795, 2811

vychloubání 2481

výchova 5, 122, 407, 501, 1601, 1634, 1652, 1783, 1810, 1908, 1914, 1917, 2125, 2344, 2370, 2388, 2526, 2581, 2685

■Boží 53, 122, 684, 708, 1145, 1950, 1964

■děti 2353, 2367, 2372

■katechetická 906

■křesťanská 902

■rodinná 2223-2229, 2252

vyjednávání 2430

výkonnost 2434, 2727

vykořisťování 2117, 2441

vykoupení 55, 190, 235, 312, 349, 401, 432, 494, 517, 613, 616, 618, 622, 634, 669, 1026, 1067-1069, 1163, 1360, 1361, 1692, 1848, 2630, 2839; viz též Ježíš Kristus, Vykupitel

vyobcování viz exkomunikace

vyprahlost 2710, 2728, 2731

výrazy 2802

výroba 2426, 2727; viz též produkce lidských bytostí

výsady 2783

vytrvalost 159, 162, 1810, 2016, 2573, 2728, 2733

■ve víře 162

výuka křesťanská 132

vyvolávání mrtvých 2116

vyvolení 490, 762, 842, 1025, 1081, 1308, 1344, DJ-014, MAR-01

vyvrcholení 2844

vyzařování 2809

vyznání hříchů 1424, 1435, 1448, 1455-1458, 1491

vyznání náboženská 28

vyznání víry 26, 167, 185-193, 197, 199-200, 440, 444, 449,

815, 837, 978, 988, 1064, 1229, 1298, 1634, 1692, 2033

■apoštolské 61, 167, 172, 185, 186, 194, 196, 429

■nicejsko-cařihradské 195, 196

■Tradice 246

vzdálení se 2794

vzkříšení 298, 349, 366, 428, 457, 556, 624-658, 695, 724, 860, 966, 988, 989, 1023, 1026, 1038, 1096, 1163, 1164, 1214, 1330, 1337, 1338, 1391, 1429, 1468, 1523, 1681, 1689, 1988, 2042, 2174, 2300, 2606, 2641, 2719, 2741, 2746, 2795, 2816

■mrtvých 988-1005, 1015, 1038, 1052

■těla 686, 989, 990, 996, 997, 999, 1015-1017

vznešenost 2794

vzory 2842

vzpomínky 2731; viz též anamnéze

vztahy 2563, 2780

■mezilidské 37, 154, 1606, 1807, 2199, 2201, 2207, 2213, 2230, 2238

■obchodní 2438, 2440

vyzývání Boha 230, 238, 335, 431-433, 435, 694, 1000, 1105, 1240, 1333, 2117, 2569, 2665, 2666, 2807

W

workholismus (otroctví práce) 2172, 2727; viz též kult

Z

zábavy 2417

zabití 2259-2262, 2268, 2320, 2321; viz též vražda

■manžela, manželky 2268

začátek viz počátek

zadostiučinění 1448, 1459, 1460, 1494, 2487

zahálčivost viz lenost; hřích, hlavní

Zacheus 2412

zakladatelé DJ-019

zájmy 2430

Zákon 577-582, 587, 592, 595, 702, 708-710; viz též Nový zákon; Starý zákon

zákon

■hříchu 2542

■modlitby viz lex orandi

■mravní viz přirozený mravní zákon

■přirozený 1626, 1901, 1952, 1953, 2036, 2050, 2070, 2071, 2080, 2235, 2384

■trhu 2425, 2431

■vnitřní 1777-1779, 1784

zákonodárství 1902, 1903, 1931

zákony

■církevní 1952, 2039

■občanské 1952, 2354, 2384, 2386

■přírodní 341

■tržní 2425

záliby 2731; viz též kult

■v rychlosti 2290

zaměstnání viz profese

zaměstnanost 2432

zápas 2849

zapletenost 2850

zárodek viz embryo

záruky 346, 994, 1303, 1405, 1781, 1813, 2360, 2449

zásady 2440

■uvažování 2423

zaslepenost 600, 1740, 2088

zaslíbení 705-709, 716, 1724, 2101, 2788, 2810

zásluhy 604, 927, 1173, 1732, 1900, 2006-2011, 2025-2027

zastřehovací prostředky 2297, 2315

zasvěcené panny 922-924, 1672; viz též panenství; život zasvěcený

zasvěcení 432, 493, 534, 565, 611, 870, 873, 901, 9015-945, 971, 1175, 1232, 1234, 1248, 1294, 2102, 2120, 2158, 2224, 2232, 2233, 2571, 2687, 2695, 2747, 2812; viz též panenství; život zasvěcený

zášť 1772, 2262, 2297, 2302, 2303, 2539

zatvrzelost 591, 1859, 1864; viz též hřích, věčný

závazky 900, 931, 2073, 2106, 2180, 2381; viz též povinnosti

závislost

■na Bohu 301

■na drogách viz drogy

■na jídle, alkoholu, kouření, užívání léků, rychlosti viz přemíra

■na penězích viz kult, peněz

■na práci viz workholismus

■na těle viz kult, těla

■vzájemná 340, 353

závist 391, 412, 1852, 1866, 2317, 2475, 2538-2541, 2553,

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

2554; viz též hřích, hlavní; skutky, těla
zavraždění nevinátek 530
zavržení 183, 633, 998, 1037, 1039, 1453
zázraky 156, 434, 468, 547-549, 1335, 2004
zboží 2426; viz též člověk, zboží
zbožné ženy 640, 641, 643
zbožnost 186, 575, 786, 901, 1178, 1303, 1437, 1807, 1809, 1831, 1845, 1969, 2095, 2096, 2101, 2117, 2118, 2125, 2142, 2186, 2606, 2688; viz též Duch svatý, dary
 ■lidová 1674-1676, 1686, 2688
zbožštění 2113, 2114
zbraně 2243, 2266, 2311, 2314-2316
zbrojení 2314-2316, 2329, 2438
zdokonalování 310
Zdravas, Maria 435, 2676, 2677
zdraví 1293, 1421, 1459, 1509, 1510, 1532, 1900, 2010, 2117, 2185, 2275, 2288-2291, 2710
zdroj viz pramen
zdroje 2437
 ■nerostné 2415
 ■rostlinné 2415
 ■živočišné 2415
zdrženlivost 1650, 1832, 2349, 2350, 2370, 2520, 2522, 2525, 2529, 2530; viz též askeze; Duch svatý, plody; odříkání
země 325, 326, 515, 763, 1013; viz též viditelný svět
 ■krása 32
Země zaslíbená 145, 1222
zemědělci 2440
zemřelí 298, 335, 632-637, 958, 1032, 1354, 1371, 1479, 2309; viz též památka zesnulých; smrt
zhoubce viz ďábel
zisk
 ■přiměřený 2426, 2432
 ■nedovolený 2354
zjevení Boha viz teofanie
Zjevení Páně (epifanie) 528, 535, 1171, 2177
zjevení
 ■nadpřirozená 53
 ■soukromá 67
zklamání 2728
zkoušky víry 164, 272, 2710
zkroušenost viz lítost
zlaté pravidlo 1970, 2261, 2510
zlaté tele 210
zlo 29, 164, 272, 273, 284, 309-312, 314, 324, 385, 677, 979, 998, 1427, 1431, 1502, 1706,

1707, 1717, 1751, 1765, 1779, 1789, 1790, 1850, 1889, 1933, 1950, 1962, 2148, 2284, 2302, 2362, 2379, 2539, 2568, 2750, 2850-2854, 2864; viz též špatné skutky
zlý duch viz ďábel; démoni
zmrtvýchvstání 349, 434, 445, 449, 631, 638, 659, 728, 1026, 1067
znalosti odborné viz odborné znalosti
znamení 698, 1121, 1145-1152, 1273, 1465, 1550, 1558, 1563, 1570, 1581-1584, 1617, 1619, 1623, 1705, 2159, 2260, 2360, 2373, 2381, 2448, 2674, 2784; viz též „charakter“ svátostí; pečeť; symbolon
 ■kříže 786, 1668, 1671, 2157
 ■liturgická 1071, 1390, 1405
 ■víry 463, 506, 923, 1334, 2099
 ■vyvolení MAR-01
znásilnění 2356
znovuzrození 169, 505, 526, 591, 683, 694, 720, 782, 784, 963, 1141, 1215, 1219, 1225, 1250, 1262, 1270, 1355, 1426, 1587, 1682, 1995, 2709, 2769
zotročování 2414, 2424, 2455
zoufalství 844, 1501, 2091
zpěv 333, 1156-1158
zpověď 1480, 1484, 1491; viz též svátost pokání a smíření; zpytování svědomí
 ■všeobecná 1483
zpovědní tajemství 1467, 2490, 2511
zpovědník 1466
způsoby chleba a vína 1333-1336; viz též Eucharistie
zpytování svědomí 1385, 1454; viz též zpověď
zvědavost 2522, 2533
zvěstování viz Maria, zvěstování
zvířata 2415-2418
zvířeckost 2388
zvolání 559, 1154, 1345, 2760
zvyšování cen 2409

Ž

žádosti 2543, 2559
žádostivost 377, 400, 405, 978, 1264, 1426, 1963, 2336, 2380, 2514-2516, 2520, 2528-2530, 2534-2550; viz též dychtivost
žalmy 120, 288, 304, 702, 708, 716, 1081, 1100, 1154, 1156,

1176, 1177, 2579, 2585-2589, 2596, 2597, 2625, 2657, 2762
žaltář 2587, 2606
žárlivost 1606, 1852; viz též hřích; skutky, těla
 ■Boží 399, 584, 2737
žehnání 1078, 1671, 1672, 1678; viz též požehnání
ženy 64, 154, 239, 355, 369, 411, 422, 488, 489, 640, 641, 791, 918, 924, 965, 1080, 1368, 1577, 1601, 1602, 1649, 1736, 1929, 1938, 2103, 2302, 2307, 2331, 2332, 2353, 2360, 2361, 2384, 2385, 2433, 2513, 2522; viz též zbožné ženy
Židé 575, 578, 579, 597
živobyti 2544
život 166, 197, 222, 297, 298, 2527; viz též rozvoj života
 ■konec 68
 ■smysl 26, 27, 68, 203, 282, 283
život
 ■božský 52, 356, 375, 473, 505, 541, 646, 661, 759, 760, 770, 1101, 1127, 1131, 1325, 2347, 2614, 2686, 2769
 ■budoucí 184, 541, 647, 1481, 2124
 ■Církve 78, 94, 98, 130, 131, 193, 333, 334, 814, 827, 830, 863, 893, 899, 905, 914, 1071, 1086, 1087, 1091, 1113, 1150, 1175, 1202, 1343, 1407, 1469, 1572, 1651, 2177, 2179, 2220, 2225, 2625, 2640
 ■dobrý 89, 406, 821
 ■duchovní 89, 131, 298, 1374, 1458, 1698, 1700, 1708, 2188, 2363, 2516, 2654, 2655, 2687, 2693, 2733, 2764
 ■hospodářský 2426-2436, 2459
 ■chudých 544
 ■lidský 44, 45, 52, 122, 222, 287, 294, 336, 363, 372, 409, 1080, 1146, 1148, 1152, 1189, 1500, 1707, 2114, 2184, 2258-2319, 2344, 2356, 2417, 2517, 2805, 2812-2814, 2830, 2837, 2842, 2848, 2855, 2857; viz též integrita osobnosti; lidské pokolení
 ■křesťanský 5, 6, 13, 141, 169, 234, 259, 261, 282, 336, 899, 1096, 1185, 1210-1213, 1229-1233, 1248, 1254, 1255, 1275, 1282, 1285, 1289, 1292, 1306, 1309, 1318, 1321-1324, 1420, 1425, 1428, 1435, 1474, 1523, 1533, 1615-1618, 1655, 1665,

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE

R e j s t ř í k y

ZKRATKY – REJSTŘÍK CITOVANÝCH MÍST – PŘEDMĚTOVÝ REJSTŘÍK

1691-1698, 1716, 2004, 2008, 2028, 2037, 206, 2226, 2286, 2358, 2401, 2465, 2701, 2705, 2745, 2757, 2768, 2776; viz též uvedení do křesťanského života
 ■ kulturní 2194
 ■ manželský viz manželství
 ■ milosti 819, 827
 ■ modlitby 2623, 644, 2565, 2648, 2685, 2687-2699, 2721, 2751
 ■ mravní 406, 821, 909, 1706, 1709, 1715, 1752, 2031-2037, 2041, 2044-2050, 2061, 2062, 2087, 2338, 2342, 2366, 2371, 2394; viz též mravnost
 ■ mystický 2014
 ■ náboženský 2286, 2465, 2467
 ■ nadpřirozený 367, 1266, 1653, 1998
 ■ nesmrtelný 257, 507, 1653
 ■ nový 168, 628, 654, 655, 684, 735, 740, 1072, 1098, 1186, 1219, 1225, 1227, 1254, 1277, 1279, 1420, 1425-1427, 1439,

1692, 1697, 1715, 2688, 2725, 2784, 2821
 ■ pozemský 411, 438, 602, 635, 640, 646, 679, 728, 901, 1085, 1164, 1470, 2011, 2859
 ■ rodiny 564, 753, 901, 902, 1603, 1631, 1641, 1642, 1652, 1654, 1664, 2184, 2185, 2194, 2207, 2209, 2251, 2333, 2364-2372, 2387
 ■ smyslový 1700
 ■ soukromý 2489, 2492, 2498
 ■ společenský 2069, 2125, 2194, 2207, 2210, 2239, 2410, 2419, 2427, 2442
 ■ svatých 828, 908, 1129, 1134, 1273, 1294, 1657, 2005, 2014, 2074
 ■ šťastný 309, 384, 1603, 2250
 ■ tělesný 364, 1392, 2289, 2295
 ■ v pravdě 2465-2474, 2488, 2764
 ■ věčný 55, 161-163, 168, 324, 458, 612, 635, 638, 686, 694, 1020-1060, 1130, 1222, 1266, 1274, 1299, 1326, 1336, 1391,

1405, 1406, 1419, 1470, 1472, 1509, 1517, 1524, 1532, 1697, 1718, 1720, 1721, 1726, 1727, 2002, 2009, 2020, 2027, 2052, 2550, 2557, 2652, 2748, 2820
 ■ víry 93, 169, 863, 1068, 1109, 1134, 1162, 1249, 1363, 1547, 1645, 2016, 2225, 2558, 2719, 2767

■ vnitřní 236, 1697, 2185
 ■ zasvěcený 915-945, 2232, 2233, 2687, 2695; viz též zasvěcené panny; zasvěcení

životní

■ boj 1523
 ■ podmínky 909, 1888, 1908, 1938, 1957, 2638, 2648
 ■ potřeby 2501
 ■ prostředí 360
 ■ stav 2230, 2348, 2349, 2394
 ■ styl 2523

životopisy světců viz život, svatých

žizeň po Bohu 2557, 2560, 2561